П 10
4763

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
Бр. 4839

Дабро-босански

ИСТОЧНИК.

Лист за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства у Босни и Херцеговини.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА У БЕОГРАДУ

Власница и издавачица:

АЕМ. Конзисторија сарајевска.

Уредник:

Ђ. ПЕТРОВИЋ,

свештеник и конзисторијални савјетник.

Година III.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

САРАЈЕВО.
Штампарија Шпиндлера и Лешнера.
1889. — 1890

Садржај.

I. Окружнице и наредбе.

Страна

Окружница свештенству, којом се укидају архијерејске наплате и таксе, које су противне канонима православне цркве . 14

Окружница свештенству и општинама, како треба прослављати у цркви и школи празник светитеља Саве првог Архиепископа српског 14

Наредба свештенству, којом се ставља у дужност да сваке године у мјесецу јануару подноси конзисторији „Статистички исказ“ 15

Окружница свештенству да не вјенчава ожењена човјека са другом женом, и да пази у томе, као и да се чува од благосиљања двоженства 30

Окружница свештенству, којом се упозорује да пази и невјенчава војника на допусту, без предходне дозволе претпостављене војене власти 30

Окружница свештенству, да поднесе сваке године исказе из своје парохије . . . 43

Окружница свештенству, да се не удаљава од својих парохија и да тражи дозволу за осуство 78

Окружница свештенству од Митрополије Херцеговачке, којом се дава упуство о вођењу парохијалних протокола . . . 79

Окружница свештенству Митрополије Херцеговачке, којом се дава упуство ради шиљања званичних писама 92

Окружница свештенству Митрополије Херцеговачке, којом се препоручује лист „Источник“, да се сваки свештеник са претплатом одазове и да га сваки држи. 92

Окружница свештенству и општинама, којом се спроводе правила „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“ 111

Наредба земаљске владе за Босну и Херцеговину односно сабирања прилога у сврхе побожности добротворне и т. д. 125

Окружница високопречасног Серафима Перовића, архимандрита, којом јавља свештенству Херцеговачком и народу, када ће бити посвећење његово на архијерејски степен 126

Окружница свештенству и општинама ради држања парастоса на Видов-дан (петстогодишњицу косовске битке и пропасти српског царства) 15 јуна 1889 . . . 154

Окружница општинама и свештенству, којом се спроводе позиви ради уписивања у „Крајцарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву“ 155

Окружница свештенству о поднашању „Исказа“ о српско-православним и комуним школама 190

Окружница свештенству Митрополије Херцеговачке о држању парастоса на Видовдан 1889. године 190

Окружница свештенству и општинама односно урезивања оспица (богиња), и да се народ подучава како да се сачува од ове заразне болести 227

Окружница свештенству и народу високопреосвештеног г. Митрополита Херцеговачког ради купљењаприлога за споменик којном Митрополиту Леонтију . . . 227

Окружница свештенству високопреосвештеног Митрополита Херцеговачког односно склапања брака, и поука како се има на то пазити 253

Окружница свештенству високопреосвештеног Митрополита зворничког ради прославе тужне петстогодишњице косовске битке 254

Окружница српско-правосл. општинама и свештенству о поднашању рачуна, конзисторији, као и питање о правилнику (штатуту) општинском 269

Окружница свештенству, да набави штампане изводе из парохијалних протокола. 291

Окружница свештенству високопреосвештеног госп. Митрополита херцеговачког да поднесу свештеници исказе о себи . . 291

Окружница свештенству, којом се објављује да ће излазити лист „Источник“ од 1890 године у свескама са годишњом

Страна

цијеном од 4 форинта 363
Једна корисна препорука свештенству д. б. епархије 364

Чланци и дописи.

Читаоцима на нову годину. Од уредника 1
Из црквеног права и црквене праксе. Пише Томо Алагић, професор богословије на Рељеву. О Браку. (Наставак види број 5. (11.) од 1888. год. 2, 17, 34, 50, 97, 116, 162, 201 и 356.
Српско-православно црквено пјевачко друштво „Гусле“ у Мостару. Од П. Ј. Поповић ђакона . . . . . 16 и 30
Смијемо ли нападати свештенство? Од Саве Пјешчића, Л. свештеника требињског 6, 21 и 39
О прослави св. Саве у бос. Новом . . . 58
Показивање пута у царство небесно. Слободан превод с руског од Р. Чајкановића 8, 22, 37, 71, 85, 105, 129, 171 и 278
О добри другови. Од М. К. 15
Светосавска прослава у српско-православном богословском заводу у Рељеву . . 59
Глас природе о свемоћи Божијој и слабости човјечијој. По руском од П. Петровића протојереја 65
О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа. По грчком од архимандрита Венијамина 67, 88, 102, 123, 136, 176 и 244
Повратак из Египта. Од хаџи Саве Косановића, Митрополита. . . . . 75 и 90
О оржаном парастосу ктиторима и приложницима срп. правосл. цркве и школе у Требињу. Допис од С. Л. П. 79
Новоименовани митрополит херцеговачко захумски Серафим Перовић, архимандрит 81
Одговор дописнику са Ходиђеда односно босанских хаџија. Допис из Сарајева од Сарајлије 93
Српска школа и добротвор њен Драго Памучина. Допис из Сливнице (Херцеговина) од С. Л. Пјешчића свештеника . 94
Лета Акилија. Причица о празнику Паске. Посрбио архимандрит Венијамин 113 и 131
Одломак из Литурђике. Посрбио Лазар Богдановић парох и администратор у Чепину 118, 139, 148, 179, 206, 239, 275, 312
Двије три уз чланак: „Смијемо ли нападати свештенство? од г. Саве Пјешчића.“ Од Драгомира Остојића, богословца и учитеља 134
Питање: Од када се чита у цркви акатист Пресветој Богородици, и шта значи та ријеч? Од Т. Алагића професора . . 142
Добротвор сиротињски г. Томо Ђеловић. Допис из Требиња од Саве Л. Пјешчића, свештеника 142
Нешто о служењу свештеника са Архијерејом у цркви. Од К. К. свештеника из Бишћа 111

Страна

Од Требиња до Мостара. Путопис од Саве Л. Пјешчића, свештеника . . . 155 и 186
Герасим Петрановић, Епископ Боко-Котарски и његов боравак у Мостару, приликом посвећења Херцеговачког митрополита. Допис из Мостара од М. Х. К. 159
Опис свечаности приликом посвећења Митрополита Херцеговачког Серафима Перовића 166
На Видов-дан. Од уредника и Ђ. Б. . . 194
Свештеник — нашој омладини. Од Саве Л. Пјешчића, свештеника из Требиња . 202
Поука о поштовању св. Икона. Прерадио Драгомир Остојић, богословац и учитељ 204
Одговор свештенику К. К. у Бишћу. Од Гаврила Бољарића, свештеника и вјероучитеља на вел. гимназији у Сарајеву 208
Питање: Може ли владика правити тестамент, и ко може наслиједити његово имање? Од Т. Алагића професора на Рељеву; и Додатак овом питању. Од уредника 210
Видовданска петстогодишња успомена у Сарајеву. Описао Ђ. Б. 216
Споменик Херцеговачком упокојеном митрополиту Леонтију. Позив од српске општине мостарске 221
Крајцарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву 225
Свештеник православним родитељима. Од Саве Л. Пјешчића, свештеника из Требиња 235, 259, 281, 300
Поредак сретања и дочека Архијереја у храму, приликом каноничке посјете у епархији својој. Од уредника 246
На Видову Врху прослава петстогодишњице косовске. Описао Анд. Лазаревић . . 247
Освећење темељног црквеног камена и тужна успомена пестогодишњице косовске у Варешу. Допис од Митра Ристића 249
О љубави према ближњему. Од Драгомира Остојића, богословца и учитеља 257 и 276
О свештеничким сједницама у опште. Од Ст. Давидовића, протојереја из Босан. Градишке 264, 284, 306
Одговор на одговор г. јерeју Гаврилу Бољарићу, свештенику и вјероучитељу на вел. гимназији у Сарајеву. Од Косте Ковачевића, свештеника из Бишћа . . 266
Предуслови за избор службе свештеничког звања. Од П. Петрановића ректора срп. правосл. Богословије на Рељеву 273, 297, 329, 353
Херцеговачки Митрополит Серафим Перовић у Фочи и Плевљу. Допис од Ј. Фочака и Марка С. Поповића богословца и учитеља 288
Потреба праве и истините вјере сваком човјеку. Од Мих. К. Јовичића богословца 303

Страна

косовске јунаке. Говорио Митрополит зворнички Дионисије у Д. Тузли . . 241
Бесједа приликом вјенчања једне свештеничке кћери. Говорио Ст. Давидовић, протојерej у бос. Градишкој 245
Бесједа на Видов-дан. Говорио Васо С. Поповић, протојерej у Градачцу . . . 261
Говор на рођен дан Његовог Ап. Величанства Цара и краља Франц-Јосифа I. Од зворничког Митрополита Дионисија . . 283
Говор при благодарењу за Цара. Од Васе С. Поповића, протојереја у Градачцу . 2[illegible]
Говор, држан на парастосу косовским јунацима за вјеру и отечество погинулим. Говорио Сава Л. Пјешчић, свештеник у Требињу 304
Проповиjед на Успеније пресвете Богородисе. Говорио у Осијеку Лазар Богдановић администратор парохије чепинске 315
Надгробна ријеч на погребу Срб-Ерцеговца Василија Кочевића, протојереја. Говорио Марко С. Поповић, учитељ 350
Ријеч на Божић. Од уредника 369
Надгробна ријеч блаженоупокојеном свештенику Симеону Чајкановићу, пароху сарајевском. Говорио Стјепо Тривковић, свештеник 383

Старине и описи.

Старе књиге. Од Васе С. Поповића, протојереја у Градачцу . . . . 12, 26. 45 и 62
Опис манастира Гомионице и његових старина. Од Јове Новаковића, свештеника . . . . . 19 и 41
Старине. Од М. Ђ. Н. 77
Старе Синђелије босанских митрополита. Од М. Ђ. Н. 109
Старе књиге. Од М. Ђ. Н. 140
Триод постни. Од М. Ђ. Н. 222
Манастир Добрићево у Херцеговини. Од Јевстатија Гаћиновића, настојатеља. . 223
Љетопис православне цркве мостарске 1856. године. Од М. Ђ. Н. 250
Биљешке. Од В. Стакића 252
Опис манастира Крупе. Прибиљежио В. Ковачевић, протојерej 267
Пастирево планина. Од Спасоја Недимовића, пароха добрлнског 292
Кол-Змијање. Од Јове Лазичића из Лусића 293
Додатак опису манастира Гомионице и његових старина у „Д.-Б. Источнику“, у броју 2—3. Описао Јован Новаковић, парох бистрички 323
О манастиру Возућој. Описао Василије Стакић . . . . . 336, 358 и 377

Животопис светитеља у кратком изводу.

Житије светог Василија Острошког. Превео из Србљака Ристо Павловић, свештсник 185
Кратки животопис свете првомученице и равноапостолне Текле. Превео Р. Ј. Чајкановић 345

Расписи стечаја и објаве.

Натјечај на парохију Трново и Бабиће у епархији Дабро-босанскоj 128
Стечај на упражњено учитељско мјесто у срп. правосл. основној школи у Требињу 231
Распис течаја за српско-православни богословски завод у Рељеву 232
Стечај на упражњено учитељско мјесто у срп.-правосл. основној школи у Варцар Вакуфу 232
Стечај на упражањено учитељско мјесто у срп.-правосл. основнојној школи у Бољанићу 296

Књижевне вијести.

Страна . 31, 32, 80, 127, 128, 144, 160, 230 270, 294, 351, 352, 366

Разно.

Светосавска школа у Београду. — Богомоље и свештенство у јевропскоj Русији. — Школски закон у Хрватскоj и Славонији. — Коло, лист за забаву и књижевност 16
Статистички преглед архидијецезе Дабробосанске у 1887. год. Од уредни[illegible] 28 и 29
Српско-православно црквено-пјевачко друштво „Гусле“ у Мостару. — Свештеничке мјесечне сједнице у Требињу 30
Богојављенска литија у Сарајеву. — Прослава св. Саве, просвјетитеља и првог архијепископа српског у Сарајеву. — Парастос за упокој душе престолонашљедника Рудолфа . . . . 46, 47 и 48
Парастос за упокој душе престолонашљедника Рудолфа у срп.-правосл. богословском заводу у Рељеву.. — Прво овогодишњи школски течај у срп.-правосл. богословском заводу у Рељеву. — Приложници гламочке цркве. — Поклоници гробу Христовом и св. мјестима на Истоку. — Видовданска прослава 63, 69 и 192
Крајцарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву. — Српско-православно црквено-пјевачко друштво у у Сарајеву . . . . . 95 и 191
Јавна захвала одбору светосавске бесједе у Сарајеву. Од питомаца срп.-правосл. богословског завода на Рељеву . . . 96
Посвећење херцеговачко-захумског митрополита. — Срп. правосл. Општина у Бечу. — Бугарски Јевреји прелазе у православну вјеру. — Наредба епископа нишког госп. Димитрија. — Друштво

Страна

св. Саве у Београду. — Медецина у духовним семинаријама у Русији. — Друштво св. Климента 143

Свештенство бос. градишког протопрезвитерата. — Храмовска слава у Рељеву. — Друштво св. Саве. — српско-православна црква у Цариграду. — Митрополит српски Михаило. — Виши богословски завод у Халки код Цариграда. — Свештенство протопрезвитерата Сребреничког. — Народни добротвор. — Прилог цркви. — Одликовања . . 227, 228 и 229

Освећење црквеног темељног камена у Приједору. — Прилог црквама. — Јубилеј патријарха Александриског. — Бугарска црква. — Свршени питомци срп.-правосл. богословског завода у Рељеву. — Испосник азијски 255

Свештенички збор у Нишу. — Народни добротвор г. др. Љубомир Радивојевић. — Питомци срп.-правосл. богословског завода у Рељеву 1889/90. школ. годину. — Објава освећења нове цркве у срп. Мравици . . . . . 295 и 296

Страна

Освећење црквеног звона. Свештеник добротвор. — Завјештај пјевачком друштву. — Освећење цркава. — Са свештеничког скупа 328

Архијерејски дар сиромашној дјеци. Заслужбина. — Добротвор православне цркве — Добротворка православне цркве и школе 366

Рукоположени и произведени.

Страна 128, 352, 365

Одликовани.

Страна 256, 352

Премјештени.

Страна 160, 364

Наименовани.

Страна 364

Читуља.

Страна . 32, 33, 80, 96, 192, 231, 365 и 382

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 1. Сарајево, 1. Јануара 1889. Год. III.

Читаоцима на нову годину.

Овијем бројем с помоћу божијом срећно ступа „Источник“ у трећу годину.

За прошле двије године свога живота и рада, „Источник“ је постигао ону свету циљ на коју је намјењен. То нам свједоче силна одобрења и похвале са свију страна наше миле отаџбине, па и из других крајева српских. О томе нас увјерава и лијеп одзив свештенства, општина и нашег народа, који било са претплатом било са радовима помогоше и осигураше излазак и опстанак овога листа. Охрабрени тим досадашњим успјехом и постакнути од многих пријатеља нашега листа, ријешисмо се да га од нове године обилато проширимо.

„Дабро-босански Источник“ излазиће од сада два пута сваког 1 и 15 у мјесецу, на великом табаку од 8 листа на финој хартији, а доносиће чланке и бесједе богословског садржаја у опште, чланке и дописе из педагогије, дидактике и методике као и различите црквено-школске вијести, старине, конзисторијалне окружнице и т. д.

Цјена му је: На цијелу годину 3 фор. на по године 1 фор. 50 нов.

Сразмјерно према величини листа цијена је мала, тако да га и сиромашнији свештеници и учитељи могу држати. А кад се узме још и то на ум, да овај лист излази у интересу напредовања одржања православне вјере и школе према савременим потребама, то држимо да треба сваки свештеник и учитељ у овим земљама да овај лист држи.

У лист овај примаћемо све ваљане али лаким језиком написане чланке и друге прилоге, које се не противе духу православне вјере и српске народности.

Овдје наглашујемо да су нам сарадњу обећали наставници српско-православне богословије у Рељеву.

А апелујемо на свијест и свију других свештеника и учитеља и молимо их да нас помогну и материјално и морално, а нарочито да пораде око распростирања нашег листа.

Притецимо један другоме у помоћ ради унапређења овог листа, ради усавршавања у нашем светом и великом позиву. Само узајамно, слошки и дружевно, па ћемо тако бити достојни синови нашег народа а преставници наше свете цркве и српске школе, којима служимо и које су основ народном животу.

На завршетку срдачно захваљујемо свима досадашњим сарадницима, скупљачима, пријатељима и претплатницима „Дабро-босанског Источника“ и молимо их да нам и у будуће своју братску помоћ не одреку.

Уредништво.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак в. бр. 5. (11.) од 1888. год.)

Кад и како је установио Господ брак као тајну, да ли онда, кад је био на пиру у Кани галилејској (Јов. 2: 1—11.); или онда, кад је у разговору са фарисејима открио прави појам о браку (Мат. 19. 6.); или по васкрснућу своју, кад се јављао за четрдесет дана ученицима својијем и говорио им о царству божјем т. ј. о устројству цркве своје (Дј. ап. 1: 3), Јеванђеље не спомиње, као што не спомиње ни многа друга дјела, која је Христос учинио (Јов. 20: 30; 21: 25) Но, што из списа апостолских, што из свештеног предања дознајемо, да је брак као тајна постојао још од почетка цркве, и да по томе води свој постанак од самога Исуса Христа. Св. апостол Павао у посланици својој к' Ефесцима (5: 22—25.) заповиједа, да жене хришћанске исто тако слушају своје мужеве, као што црква слуша Христа; а мужеви да љубе своје жене у толикој мјери, у којој је возљубио Христос цркву. И по томе баш, што супрушка свеза значи свезу Христову са црквом, по томе односају и јест тајна и то *велика тајна* (5: 31. 32.). Ако је брачна свеза двају лица у хришћанству заиста по самој природи тајанствена слика везе Христове са црквом, а свеза је Христова са црквом без сумње пуна благодати и светости (Јов. 1: 14; Еф. 5: 25.), то треба претпоставити, да се и брачна свеза у Хришћанству освећује и сврша благодаћу Христовом кроз неку тајну. — На другом мјесту (1. Кор. 7: 39; ср. 1. Тим. 5: 14.) ап. Павао говорећи о удовицама, допушта им, да се удају само у Господу. Израз само у Господу са свијем природно наводи на мисао, да је још за апостола хришћански брак за разлику од другијех брачних веза ван хришћанства, склапан у Господу, или у име Господа, т. ј. да је био дјелом вјере и цркве, и према томе освећиван је средством неког видљивог свештенодјејства.

Свети оци и учитељи црквени, чувари апостолског предања не сумњаху ни најмање о овој истини. Њихова свједочанства могу се подијелити у двије врсте. Једни свједоче, да је брак дјело вјере и цркве, да се сврша и освећује судјеловањем свештеника и његовијем благословом; а други зову брак изречно тајном, у којој се даје благодат. Међу прве спада:

Св. Игњатије богоносац. Он говори: „Онима, који се жене и удају приличи, да се свеза њихова сврша уз епископски благослов, како би брак био у Господу а не из пожуде.“

Св. Василије велики: „Мужеви! љубите своје жене, и ако сте били туђи једно другом, док нијесте ступили у брачно опћење. Овај природни узао, овај јарам, који је метнут на вас са благословом, нека вам служе на уједињење, вама, који сте били далеко једно од другог.“

Св. Григорије богослов: „И ако се нијеси још сјединио тијелом не плаши се од тога; ти си чист и пошље ступања у брак. Ја примам на себе одговорност, ја сам онај, који придружујем, који приводим невјесту.“

Св. Амвросије медијолански: „Ако сами брак треба, да се освећује превјесом и благословом свештеничким (Nam cum ipsum conjugium velamine sacerdofali et benedictione sanctificari oporteat . . . . Diekhoff: Die kirchliche Traung

стр. 31.) то како може брак бити тамо, гдје нема сагласности у вјери?“

Сабор картагински IV. (398.) гл. 13.: „Женика и невјесту, кад треба да приме благослов, од свештеника, нека приведу родитељи њихови, или старатељи; и примивши благослов, нека остану ту ноћ у невиности из поштовања према томе благослову“. — Међу друге:

Тертулијан. У једноме своје му спису против јеретика и незнабожаца ређа Тертулијан брак у реду са тајнама: крштењем, миропомазањем и причешћем, те истиче, како јеретици и незнабожци својим мистеријама подражавају божанственим тајнама, па и самоме браку

Зено веронешки: „Љубав супрушка двају лица сједињава лица у једно тијело кроз доста уважену тајну“.

Св. Јован Златоуст. Устајући против срамотних пјесама и обичаја, који бивају обично приликом брака, говори: „Зашто јавно срамотиш часну тајну брака? Све то треба одбацити и учити ћерку стидљивости одмах из почетка, и позвати свештенике, и молитвом благословом склопити свезу супрушку, како би се умножила љубав женина и сачувало непорочност невјесте, а највише за то, да у тај дом уђу дјела врлине, и из њега буду изгнане све сплетке ђаволске, па да би супрузи, који се сједињавају божјом благодаћу, проводили пријатан живот“.

Св. Амвросије медијолански: „Ми признајемо, да је господар и чувар супруштва Бог, који не трпи да се оскврни туђа постеља. И ко то чини, тај гријеши против Бога, јер нарушава његов закон. А ко гријеши против Бога, тај нема дијела у небесној тајни“.

Блажени Августин: „У нашем (хришћанском) браку, вишу силу има светост тајне, него плодност материце (in nuptiis plus valet sanctitas sacramenti, quam foecunditas ventris). У цркви свршава се не само свеза брачна, него и тајна“. Августин наглашава ово стога, што стари народи мишљаху, да је једина циљел брака, рађање дјеце.

Кад се узме у обзир још и то, да осим православне цркве, броје брак међу тајне не само римски, него и многи други хришћани, који давно одступише од чистог православног учења, као: Копти, Јерменци, Маронити, Абисинци и Несторијанци, то се онда може са свијем сигурно закључити, да је у прастарој васељенској цркви вјера у тајну брака била свеопћом. (Мак. догм. бог. §. 234).

Код ни једне тајне не стоје интереси црквени у тако тијесној свези са интересима државним, као што код тајне брака; то је због тога, што држава непосредно утиче на породични и друштвени живот. Одношај између цркве и државе у погледу брака, најбоље се може познати из црквених и грађанских прописа о браку. — Ми ћемо прије свега означити у главноме позив и цркве и државе приликом брака:

1. Црква треба да научи своје вијерне, да је сам Бог установио брак и то: да се множи и васпита род човјечји, који је пао био, али опет подигнут и обновљен жртвом Исуса Христа, да буде прави члан цркве његове (1. књ. Мојс. 1: 27. 28; дј. ап. 17: 26; Мат. 25: 4; Јов. 10: 14—16.); да се супрузи потпомажу узајамно до краја живота (1. Мојс. 2: 18. 22; 1. Кор. 7: 3.); да се обуздају грјешне пожуде природе човјечје (1. Кор. 7: 2). — Према овоме треба црква да улијева страх божји и напомиње проклество, које се баца на човјека због блуда (3. књ. Мојс. 18: 29. 20: 10; 1. кор. 6: 18; 1. Сол. 4: 3—5; Гал. 5: 19.); треба да учи, да је брак сам по себи пун врлина, због којих и излијева Бог свој благослов на њега (2. Тим. 4: 6; Еф. 5: 25; 28: 35; Кол. 3: 19; 1. Тим. 2: 4).

Треба црква да пази на ред у брачном животу; да не буде самоволје ни код склапања брака, ни код раскида брачне везе (Мат. 5: 22; 19: 19; Марко 10: 12 Лука 16: 12; 1. Кор. 7: 10.); да мужеви искрено љубе своје жене, како ће оне сматрати праву срећу у браку (Кол. 3: 19; Еф. 5: 25; 1. Кор. 11: 3); да су жене одане својим мужевима и да заједнички и хришћански једно с' другим живе (Еф. 5: 22—24; Тит. 2: 45; 1. Кор. 11: 12). — Црква треба да се стара, било средством поуке, утјехе, обећања, изобличења, опомене, пријетње, или најпошље својега примјера, да родитељи васпитају своју дјецу у страху божјему и побожности, а дјеца да љубе и слушају своје родитеље (Еф. 6: 4; 2. Тим. 4: 5. Кол. 3: 20). Не може се равнодушно гледати на породични живот; нити може бити све једно, живио ко у законитом или незаконитом браку; и одгајао се подмладак у вјери и побожности или пак не.

2. Црква позива својег освећеног слугу свештеника, да сврши тајну брака молитвама и благословом, онако, како је сама прописала. Али црква треба да штити свештеника у његовој св. дужности, и да његовим свештеним радњама осигура успјех, достојанство и важност. Треба да брани брачну светињу и слободу било од самовоље појединаца, или од грађанских наредаба, које својим садржајем не одговарају православном учењу. Но, да не дође до сукоба са грађанском влашћу и грађ. власт шњоме, ваља да судјелује при стварању грађанских закона, који се тичу њезинијех предмета, те да на основу православног учења каже своје мишљење у опће, а засебно у погледу брака, способности лица за брак, њиховог живота прије и пошље брака, услова, под којима може неко ступити у брачни живот. — Ако закони државни одговарају њезином духу, онда јој спада у дужност, да проповиједа покорност тијем законима, јер се држава мора сматрати као установа, власт, која је од Бога дана, и која такођер ради на религиозном и моралном напретку својих грађана, и која жели да су држављани мирни савјешћу својом. — Цркви су дана и средства, којима она исправља грјешника, те може га казнити и самијем искључењем из црквене заједнице. Кад се гдје поремети брачни живот, црква треба да га уреди и то преко својег свештеника и суда, који је за то нарочито постављен.

3. У браку се откривају три момента: религиозни, етички или морални, и правни. Први и други спадају у круг рада црквенога, а пошљедни, по томе, што истиче из значаја брака као основе друштва људскога, ушљед чега и утиче на правне одношаје друштва, па и сам подлежи утицајима својега значаја за друштво, спада у круг посла закона друштвеног, државног. — Ни један од овијех момената не стоји засебно, него су сва три заједно у истинској брачној свези (Schulte : Lehrbuch des kirchenrechts, Giesen 1886. стр. 349.). Црква и држава дијеле са свијем природно свој посао око брака. Рађање људи не спада нити у круг задатка црквеног, нити државног; то је посао природе саме. Кад природа сврши своје, онда религија прихваћа човјека и води га у одношај и опћење с' Богом а црква разјашњава и утврђује тај одношај; држава пак уређује правне одношаје међу људима. Из овога и излазе три врсте закона, који равнају животом човјечијим, па и његовим брачним животом, т. ј. у колико је брак ствар природе, одређују природни закони; у колико је тајна (светиња) одређују божији и црквени закони, и најпошље, у колико је својина грађанског или државног друштва, одређују грађански закони.

Брак је од великог значаја по религију; стога га треба склапати по вољи божјој, онако, како вјера учи. Но, као што год црква треба да пази, да се очува религиозни и морални значај у браку, тако и држава треба да пази, на морални и друштвени значај брака. Породица је прототип сваке заједнице, дакле и заједнице људске у држави. Преко мужа и жене и њихове дјеце долазе у блиски и правни одношај читаве породице и даљња покољења. У браку је будућност човјечанства у природном, религиозном, моралном и друштвеном погледу Држава треба ради својега опстанка и реда у својему животу, да рачуна са правилним одношајима брачних лица, јер су она, заједно с дјецом положена у темељ државној згради. Не може ни држава да предаје брак самовољи појединих људи, или појединих задруга, јер интереси законитог и правилног друштвеног живота, јачи су од прелазних интереса појединаца, па и самијех брачника. — Како је брак по својему смијеру већ најзгодније средство за унапређење свестраног човјечијег развитка, то се само по себи разумије, да држава треба да потпомаже брачну установу, и то не само ради данашњега, него и будућих нараштаја.

4. Како се односи црквено законодавство према грађанском с' погледом на брак, може се најбоље дознати из појма о црквеном и грађанском животу. Основ је црквеном животу религиозна свијест, а грађанскоме свијест народна, друштвена. Религиозна свијест пониче из онога, што је времено к' ономе, што је вјечно; а грађанска из одношаја онога, што је времено, земаљско, према, својој непосредној и најближој цијели. Као што год религија и црква почивају на божјему откривењу, тако и грађански живот и држава, почивају на хисторијском развитку народног живота. Црква и држава јесу заједнице, које са свијем блнзу једна другој стоје; обе уче и васпитају једног и истог човјека; обе теже за добром својих чланова; али свака има своју полазну тачку, своју цијел, своја средства. Ни црква ни држава не могу бити равнодушни

према савјести човјечјој, нити допуштају, да несавјесност облада човјеком. — С чланством једне и друге заједнице скопчане су њеке дужности и права, само што то чланство почива на различитом темељу, и што се добија на различити начин. Темељ чланству црквеноме јест слободно располагање са самијем собом, а грађанскоме, узрок, који лежи у самој човјечјој природи, и коме се може одољети. Чојек ступа у црквено друштво и иступа из њега по својој слободној вољи, али да постане или престане бити чланом грађанскога друштва, не зависи толико од његове добре воље. У цркви је слободан и неодвисан човјек један од другога, колико се тиче вјере и савјести; а у држави је одвисан од јавне власти. — Савјест човјечија образује се у цркви васпитањем и вјежабњем у побожности и љубави према ближњему, а кроз религиозну поуку доспијева човјек до познавања божјег промисла. Савјест се огледа за тијем у моралном животу човјечјему, његовом страху и љубави према Богу и ближњему. Држава опет са своје стране храни савјест човјечију тијем, што побуђује своје чланове на љубав према отачџбини и владаоцу; тијем, што упознава човјека са земаљскијем животом и са природнијем силама, које сусретају човјека готово у сваком тренутку његова живота. Средство, којим црква располаже за постигнуће своје цијели јест проповијед ријечи божије и богослужење; а средство, којим држава располаже јест закон грађански, који штити човјеку: живот, част, имање и занимање, у опће, добар ред међу грађанима. —

5. Св. апостол Павао говори: Ако и ми, или анђео с неба јави вам јеванђеље другчије, него што вам јависмо, проклет да буде (Гал. 1: 8). Ово значи, да црква не смије никоме за љубав мијењати своју божанствену науку. Кад би напустила ријеч божију, тада би престала бити црквом, остала би без духа божијега, мјесто којега би дошла лаж и превара. Али Бог се неда ружити (Гал. 6: 7.) — Не смије црква одступати од својега права и власти. Велика јој опасност пријети, ако није кадра сама вршити овој свети позив, и ако је са недостатка своје снаге принуђена да уступа самовољи или својих чланова, или допушта, да њезин посао свјетска власт врши. Но, колико слабост црквена може да учини штету религиозном друштву, толико исто може да учини опћега квара и она црква или конфесија, која се посили и не обазире се ни на државу, ни неку другу конфесију у држави. Био први, био други случај, настаје збрка у одношају између религиозног и грађанског друштва; рађа се претензија, ароганција, тежња за самовлашћу, узајамно угњетавање и т. д. Тако исто не треба, да се хришћанска држава угледа на државе неснабожачке, па да истиче своје свемогућство и потискује цркву, друштво, које је Христос основао и дао му посебна начела и правац живота. Гријех је државе и онда, ако милује једну конфесију, а другу презире као назадну, као посуду мрака и глупости. То значи рушити начело правичности и једнакости у опће, а вријеђати посебно друге, који имају своје засебне, али по њиховом схваћању са свијем здраве и чисте религиозне појмове, према којима они удешавају свој морални живот и служе на корист себи и ближњему. Један је законодавац и судија, који може спасти и погубити (посл. Јак. 4: 12.) Што не ћете, да се чини вама не чините другима (дј. ап. 15: 29.) Ко дигне мач против цркве, томе ће исти одрубити главу (K:. Kuzmany: Handbuch des allg. Eherechtes стр. 61.).

Дакле, одношај грађанског законодавства с погледом на брак према законодавству црквеном можемо свести у ово неколико тачака:

а) држава треба да призна и штити брак, који су склопили њезини држављани по својему религиозно — моралном учењу;

б) држава треба да захтјева, да се брак склопи или растави црквеним допуштењем, камо спадају брачници, т. ј. да стави црквено вјенчање за услов важности брачне, и да иште сагласност цркве у погледу брачног развода, опетоване женидбе или удадбе разведенога брачног лица;

в) треба да потпомогне својом снагом црквену власт у њезиној одлуци, која се тиче признања, важности или неважности брака, или раскида брачне свезе;

г) држава има право захтјевати од цркве, да не благослови брак, прије што се уклоне сметње, које је грађански закон прописао, ако се т. ј. ти прописи слажу са принципима православне науке. Ако црква не одговори томе захтјеву, онда држава може да ускрати грађанске

пошљедице, које дотичним лицима припадају као супрузима у грађанско-правном животу.

д) држава не може принудити цркву, да одобри и призна такове бракове и брачне законе, који би могли повриједити њезину догматичну и моралну страну, било то приликом склапања брака, брачног живљења или брачног уништења;

ђ) не треба држава да утиче на савјест човјечију, те да принуђава човјека, да закључи брак, или да се раскине брачна веза, или да га упућује на прописе туђе цркве; особито у смијешаним браковима, не треба, да принуђава родитеље, да крсте и васпитавају дјецу у оној вјери, коју она подржава као владајућу.

е) свакој је вјерској странци од невоље, да законитијем путем тражи помоћи, кад је увриједјена позитивним грађанскијем законима, или, кад је њезино право забачено и подређено праву друге вјерске странке.

(наставиће се)

Смијемо ли нападати свештенство?

Ово ће питање бити чудновато ономе, који у нашем народном свјештенству гледа истинске борце за вјеру и народност; но ја га и не постављам онима, који то у нашем свјештенству гледају, него онима који нападају на њ безобзирце, гдје могу и не могу, па често и за своју сопствену погрјешку. Ја овим нећу ни то да кажем, да нема ни таких нападача, који би хтјели као прут преко кољена, да од нашег старог свјештенства одмах излију, као из калупа, ново и напредно свјештенство. Премда сам увјерен да би они исти букачи на свјештенство били нападачи и на то „напредно“ свјештенство, јер не би могли трпити да им пред носом уживају сласти кафанског живота, место мирног и побожног живота кога огромни број нашега свјештенства проводи данас.

Свак је данас обрнуо озбиљан поглед на наше свјештенство, од највећих чинова у земљи па до најмањег грађанина. Не смијем рећи да су ти погледи у злој намјери, зато ћу ја у овом нашем листу изнијети моје кратко и скромно мишљење о томе: треба ли и смијемо ли нападати на наше данашње свјештенство, и ако имамо право то чинити, у колико. — Какав треба да је свештеник у народу, у главно сам рекао и изнио у чланку: „Свештеник у Народу“; зато ћу управо овим чланком исти допунити и то са жељом да у главним цртама одговорим на постављено питање.

Најприје ћу изнијети спрему нашег свјештенства, за тим његово материјално стање, а најзад како му односимо част на дожу и на другом мјесту.

— Са срећом прохујало је оно не давнашње доба, доба поповања и попљењу за новац; прошло је доба мрака; сад смо на видјелу, можемо се слободно догледати, јер нас воде истом Срби Архипастири, пријатељи и учитељи наши и народни. Дакле стало се на пут поповању и попљењу за новац, наступило је доба да се, у том погледу, кроји народу капа не без мјере и без њега но са мјером и са његовим знањем. Нећу рећи да не уђе по која погрешка; но почим је „сваки почетак тежак“ могу се те погрешке лахко испричат, те и преко њих олахко прећи, а у будућности у нади смо биће их мање и мање. Не остављајмо да их поправља онај најпозватији, но и ми мало позвати. Нек само свјештенство једном одважно скине са себе тамне пјеге, а нек не чека док му у њих Архијерој прстом упре; нек општество са првенцима и осталим народом не одбија од себе своје свјештенство, јер у противном случају, т. ј. ако га одбија, сурвава га у дубљи и дубљи понор погрешака. Дакле, сви на посао, па да не буде: „куд је наше, свуд је лоше“.

* * *

Неколико наших намастира, задужбина наших српских владара, били су у старо доба а с малијем у новије и у најновије, школе нашега свјештенства. Ко је дакле хтјео поповати он је био ђак код ког попа или у намастиру, а сви пошље или прије рукоположења вјежбали се у свјештенорадњама по намастирима. По томе цијело наше постарије свјештенство влада са оваким и оноликим знањем, што га је могао добити у намастиру из црквених књига. О свјетском

знању није могло бити ни говора, почем и саме школе до у најновије доба имадијаху главне књиге „часловац“ и „псалтир“. Људи са оваким и оволиким знањем ступали су у чин свјештенички и то са шаком — па и више — жутих дуката, јер се до скоро гледало на „ћелепир“; а на народне потребе мислио је сам онај кога су бољеле и тиштале ране свога брата, свога народа. Од небрата разумије се није се могло бољем чему ни надати. Као што се види и зна наше старо свјештенство влада са врло малим богословским и свјетским знањем, те није ни чудо, на први поглед, зашто је забачено; али кад помислимо, да је онај осиједјели старац са крстом у руци проводио са нама патнички живот, служио силноме турчину, само да очува оно српских цркава и нвмастира, да нас одржи са три прста уз свети миомир тамјана, уз свето канђело које тихо свјетлуца те нас опомиње на истрајност, уз крсну воштаницу која нам показује чистоту свјетлост наше лијепе вјере, а са залогајем крсног хљеба, које нас опомиње на разломљено тијело Христово, са капљом вина од славе и закона која нас опомиње на проливену крв првог мученика за нас Христа разпетога, па и оних народних који на коцу и конопцу издануше у својој вјери, што се српском светом књигом јавор гуслама славе „од онога дана чемернога“. Кад се, велим, помисли на оне који су са крстом у руци дијелили са својим народом све па и муке на коцу и конопцу; — онда нећемо моћи толико сурови бити да их барем: **не заборавимо**. Овијем ја не тврдим да у свакој пшеници нема кукоља, али и не одобравам да се одмах почупа и једно и друго, него по науци Христовој почекајмо док сазре па ће се у неколико и само одвојити, а и позвати ће се потрудити, да се кукољ одвоји од чисте пшенице и уништи.

Виноград је господњи запарложен, али не само кривицом наших свештеника но и нашом, који науку Бога спаса запостављамо, а прихваћамо се свега онога што иде тијела ради; а душе ради учини по ђекоји, те на српском небу стоји као мала репатица, која се тек и на најновији дурбин тек да видити. То бива понешто и зато што смо пали у нади, а у раду идемо натраг; а напријед се корача само у некаквој моди и у уживању, те се због ње толико заборависмо да је и Бог на погрду, а камо ли није свјештеник и његове свјештенорадње.

Хоћемо ли кривит наше свјештенство, хоћемо ли га нападат, па још јавно??!

Руку на срце, Србине брате, па се тргни из заноса грдње и опадања, те одговор подај! Зар је крив син што пеује, лаже и краде, кад је то од оца научио; зар је крива шћер што се прије лицка но Богу моли, кад то није имала од кога научити; — зар је криво свјештенство што је само на ниском ступњу образовања и што слушаоце божијег закона има разпратне и раскалашне, који својим животом, радом и понашањем богателишу не само њега но и све оно што се свето зове. Не! Свјештенство није криво, већ око је криво што је живо.

Узмимо у обзир да су код нас парохије као спахилук прелазиле од оца на сина и ако је син посве неспособан за чин свјештеника; — узмимо у обзир сиромашно стање нашег свјештенства; — узмимо у обзир не схваћање користи од већег образовања по ономе: „плети котац као ти и отац“; — узмимо у обзир доба патничког живота, па и смјер грчких владика, о коме није мјесто овђе да зборимо: — па суди и одговори! — Људи који су под таким околностима чин примили — премда још неке нијесу уклоњене — заиста нијесу толико криви да се морају јавно нападати, што не владају са толиким знањем са којим влада један трговчић, који је завирио у престонску локанду, и који је са штапићем прозвиждуко по улицама пештанским и бечким; те се вратио „пун знања“ тако да му се ништа своје не допада. Разумије се да многи толико знања нема, али има чега оваки нападач ни искре нема: има побожности, има чисте љубави према своме, да га не би лахко претопио у одметнике, има правог српског осјећања, које се не може вићети у уживању него на муци и на патњи. —

У овом погледу могло би им се пребацити ово. Грађанство умно иде, ако и по мало, напријед, а свјештенство право зборећи мало се кад сјети књиге, те није чудо, ако се у свјештениковој кући нађе књига или лист не изрезани. У толико се може на њих нападати, те их и ја овђе не браним но опомињем: „Човјек се до смрти учи“, па кад се мало чита не остане готово ни мало у памети, а кад се много чита остане мало у глави, а то је богме, још каква добит. Наш свјештеник особито по селима, не само да му нема згоде за читање, но нема брате ни времена ни

срества; но има нешто друго чиме ће показит, да је пријатељ науке. Наше српске, вјероисповједне школе не само, да се не подижу, но и падају из дана у дан. Ту српски свјештеник не смије изостати; а ако изостане заслужио је нападање и гријех не само овог но и оног свијета, а највише пред олтаром на коме мирише тамјан који Србина опомиње: чувај своје, у томе ти је спас, ако нећеш да будеш репа без корјена а и туђи слуга, туђа поруга коме се неће повјерити да чува ни туђе, кад није умио своје, и то нешто најсветије. Нека свештеник буде онђе и са онима, који раде на образовању нашег подмлатка у православном и српском духу, у чисто српској школи а из српске књиге, која је писана српском руком, а за српску душу и срце. Кад овђе буде свјештеник, нећете га нападати? Јели де!? И ја вам вјерујем, али само сокачка грдња мора престати па да то наступи. Пође ли свјештеник овом стазом на сусрет своме народу, превући ће завјесу преко својих недостатака; заборавили наш народ нападања на свештеника због његовог не знања, умро је пут ка љепшем животу, и љепшем задовољном животу. (Наставиће се.)

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима.

Од митрополита **Инокентија**.

(Слободан превод с руског.)

Увод.

Људи су створени да једино живе с Богом и у Богу, а нијесу створени да живе животом животиња, које по својој смрти посве угину; живот људи није одређен само за овај свијет кроз сто и хиљаду година, него су опредијељени да живе вјечнијем животом на другом свијету. Живљети вјечно и живљети с Богом и у Богу могу само једини Хришћани т. ј. они људи, који право и истинито вјерују у Исуса Христа. Човјек, па ма ко он био, жели и тражи себи напретка и среће. Човјеку је прирођено чувство да жели сам себи добро и да тежи к својем напретку и лакшем начину живота; па с тога што је такво чувство прирођено, изгледа као да оно и није гријех или погрјешка. Али треба знати, да се једино овдје на земљи није налазило, не налази се ни данас, па неће се нигда ни наћи нити постићи права срећа и потпуно задовољство с тога, што се све наше право задовољство и истинска срећа находе у само у Богу; па за то нико и нигда нити је нашао нити може наћи осим Бога праву срећу, потпуно и савршено задовољство.

Срце наше у овоме животу ничим другијем не може се испунити до ли једино Богом; нити има, ко би осим њега могао да потпуно задовољи наше жеље. Само је вода право и једино средство, којим се пожар трне, а не маслом или смолом; па тако исто жеље човјечијега срца не може да засити благо овога свијета, јер је једино божија благодат право средство, којијем се гаси жеђ нашијех жеља.

Свака ствар, за којом чезнемо и коју би смо ради били имати, само нам се дотлен допада, док је не добијемо у своје руке; а кад је се једном дочепамо, брзо је се наситимо а још брже нам омрзне. Или: нама се чини да је само оно добро, за чим незнамо и што још немамо; а све оно, што имамо, па ма да је и најбоље, или нам је мало, или нас не занима. Најбољи је томе примјер цар Соломон, који је, као што је познато, био тако богат, да је све домаће посуђе имао од чистога злата, и толико мудар, да су и сами цареви долазили, да слушају његове науке у причама и загонеткама; па осим тога свега, још је био и тако славан, да су га се бојали и његови непријатељи; па и ако је био мудрији и силнији од свију вршњака својега времена, ушљед чега је могао задовољити свјема својијем жељама и захтјевима, да готово не бијаше ништа на свијету, што не би имао или да не би могао набавити; то и опет, не могаше задовољити жељама својега срца, које га тиштаху и мучијаху много више, него ли би киљиле обична човјека. Па пошто је све на овоме свијету опрбао, најпослије рече у својему писму: Све је на овом свијету ништавно, јер нема ништа што би могло заситити наше жеље.

Ми смо овдје на земљи као странци, дошле и путници, као гости, којијех је прави дом и

постојбина горе на небу у царству небеском. С тога никакво земаљско благо не може да задовољи срце наше, нити има на свијету таквих ствари, које би могле потпуно да задовоље жеље наше. Нека би човјек завладао цијелијем свијетом, нека би био господар свега, што је на овом свијету; то би га забавило и задовољило, можемо рећи за који трен; па и опет поред свега тога својег срца не би наситио, јер срце човјечије може се потпуно задовољити и испунити само једином божијом љубављу; јер је само једино Бог у стању, да испуни душу и срце човјечије и да погаси жеђ жеља његовијех. Зато, браћо, ако хоћете тамо у царству небесном да с Богом живите? Онда будите прави и истинити Хришћани, чисти исповједници наше православне вјере. Хоћете ли пак среће и напретка? то их онда тражите од Бога и у Богу; а ако желите да је ваше срце сасвим намирено, обратите га Богу, од којег сте се удалили у својијем гријесима! Без Исуса Христа нико не може повратити се и приближити се Богу зато, што наши гријеси стоје пред нама као високе зидине, па нас не пропуштају к њему. Да није Исус Христос по својој милости и љубави напрам нас сашао с неба на земљу; да није примио на себе човјечје тијело, и да својом смрћу не сруши прегради, која нас од Бога дијељаше; то би сви људи коначно пропали; ниједан човјек не би се могао к Богу приближити, нити би могао с њиме живљети. Сваки је човјек гријешан, јер из утробе мајке своје рађао се у гријеху; дијете јакороче и ако ништа не зна, и ако није још ништа на овом свијету учинило, — оно је грјешно, јер је гријех при њему као сјеме у биљци.

С тога је даклен Исус Христос: наш Искупитељ, Спаситељ, Избавитељ и Доброчинитељ; јер ушљед његовијех заслуга може сада сваки човјек, који само хоће, да се поврати к Богу, и да уђе у царство небесно. Но ваља знати да је само један једити пут, који води у царство небесно, и то је онај исти пут, којијем је прошао Исус Христос, док је живио као човјек овдје на земљи. Пута другог нема, па није га ни било нити ће га бити, јер је сам Христос рекао: Ја сам пут, и ко хоће да за мном пође, нека се одрече себе и прегне да узме крст свој на се и пође за мном.

Па с тога је за сваког човјека, а нарочито за Хришћтнина врло нужно да зна: какав је то пут, како ће га наћи и како се треба владати идући тијем путем? Ево ћу овдје да прозборим с вама штогод о том путу и ако знам, да вам га не могу баш онако показати као што би требало; но у колико будем умио и имао снаге побринућу се, уздајући се у Исуса Христа, који је могућан да и само блато употријеби као лијек ради исцјељења и видања.

Коме дође до руку и ко буде имао воље па да прочита, тај неће у ово неколико ријечи наћи ништа више, до ли слабог и непотпуног показивања пута у царство небесно. Али, ко прочита помоливши се најприје Исусу Христу, као Богу свемогућему, — може се Његовом помоћу и са ово неколико мојијех ријечи просвијетлити и загријати срце своје.

Ово показивање пута у царство небесно дијели се на четири одјелка:

I. О томе: која и каква су то блага, што нам их је Исус Христос даровао смрћу својом?

II. Како је Исус Христос живио на земљи, и зашто је за нас страдао?

III. Какав је тај пут, којим треба да идемо у царство небесно?

IV. Како нам помаже Исус Христос, кад идемо тијем путем, и како можемо добити Његову помоћ?

Господе Исусе Христе! Теби се молим: чуј мене, недостојног слугу Твога! Просвијетли ум мој, да могбудем право, разговјетно и истинито говорити о твојем путу у царство славе, којег си нам по својој милости дао! А који буду слушали и ушчитају ово казивање о путу небесном, удостоји их: да се испуне Твојом љубави, да се просвијетле науком твојом, да се учврсте Твојом снагом и да се загрију срца наша св. духом Твојим, како би смо могли радосно и од свега срца поћи онијем путем, којег си нам Ти Боже показао.

(Наставиће се.)

Бесједа на нову годину.

Драга и љубезна браћо!

Видите ли како дани и године пролазе брзо као таласи мутне воде, и сваким даном и годином постајемо ми старији, што нас свакога ближе гробу привлачи, као нека магнетична сила, које сваки од нас, може бити и не сјећа се често, осим оваком приликом, јер на данашњи дан увјек се попуњава рабош годишњег бројања дана, мјесеци и година; а то баш свакога и нехотице потсјећа на старост, смрт и на загробни вјечни живот, — на праведни и страшни суд божиј, на ком ће сваки морати одговарати за дјела своја која је порадијо на земљи овђе у овом свијету божијем.

Јест богме, на страшни суд божиј ће се неће питати, које бијо цар или краљ или јел бијо богат и лијеп, славан и хваљен од народа, међу којем је живио, него питаће се тамо сваки то, је ли правди божијој задоста учинио, справедљив, поштен и бого-љубив бијо, и је ли своје знање и мудрост, богаство и благо своје, на добро и на корист, поред тијела и на душевно спасење своје и ближњих својих употребио; и је ли својим доброчинством и са побожним примјером ту славу и хвалу себи заслужио.

Није никако доста сјећати се само оваком приликом, и то оних само часова и дана, када смо може бити тренутно уживали и пливали у радости и весељу, грамзећи за пожудама овосвјетским и уживањима, угађајући само тјелесним и опаким страстима; или пак сјећати се несретних часова и удеса, туге и жалости, које су задесиле кога у прошлости живота његовога; укратко рећи није ваљде уздисати за оним што је прошло него треба се са прошлости послужити у толико само, при дјелању и радњи свакој у будуће, па ако нам је штогод хрђаво испало за руком од послова наших у прошлој години старој, да то у будуће нетреба онако радити, а што нам је опет добро испало за руком прошле године, то треба онако радити и у будуће, тако да нам сваком за подлогу служи добро чинити а зла се клонити и чувати.

Као што не би добро било да се ми овог свјета бринемо и срљамо само за благом, и као што реко за тренутним, спрам вјечнога живота уживањем и наслађама овосвјетским, исто тако нетреба нипошто да заборавимо никада на Бога, цркву и на св. вјеру и душевно спасење и вјечни живот наш загробни; а особито имајући то ваздa на памети што нас давна прошлост наша учи, да је народ онај са којим је превладала та несретна мисао и идеја: живити само овога свјета и уживати, а небринути се за душевно спасење, и не радити ништа за вјечни живот, такав је народ цео постигла казна и покарање божије, још и овога свјета, пак се поред других многих невоља морао још и са свим изгубити са овога свјета и претопити се у море других народа.

Ми православни, наш народ српски, требамо се строго чувати тијех безбожних и саможивих мисли, и тијех вјетрогоних идеја, требамо се чувати као живе ватре; пак никад и не помишљати на друго што осим на створитеља правог Бога, на православну вјеру, и на св. матер нашу цркву, на ту једину и наисигурнију узданицу будућности наше. Зато драга моја браћо! што смо ми један мали народ у овом божјем свјету а који смо притом због несложе наше и у безвјерју много претрпјели и доста добра изгубили, а поред тога још и данас, са свијех страна обкољени само са много јачим, моћним и већим, како бројно тако и духовно, народима туђим. Ми који смо тако тјесно привезани за вјеру нашу православну и за св. цркву нашу, која нам проповједа братску љубав и слогу, душевни и вјечни живот. И ми пак ако смо ради и ако желимо благостања среће и напредка себи, и управо ако смо ради опстанку нашем на лицу ове наше прећедовске земље, ми треба да се никада и нипошто, ни ријечи, ни дијелом, ни помисли не одвајамо од Бога, вјере и цркве наше православне, ми треба да будемо прави Хришћани и чврсти Срби, и срцем и душом; а тко другчије мисли, да ми Срби можемо тобож опстати у овом свјетском садањем каосу, без вјере и цркве и без понеких наши обичаја народних, такав човек који тако мисли тај јако гријеши, и тај је на том хрђавом ступњу изопаченог образовања т. ј. ако се то може и назват икаквим образовањем; који за светињу вјере прођедовке и цркве и народа свога, немари и неполаже ништа по здравом мишљењу такав је човек крвни непријатељ

народа свога, и имена и опстанка његовога, и тај је прави гробар среће и напредка народног, зато што му он собственим рукама својима копа гроб, како вјери и св. цркви тако исто и народу своме. Та за име великога Бога зар и она клета и ледена безбожничка рука те не видимо аветиње безвјерја, те ужасне пропасти и несреће наше, која непрестано куца на нашим српским вратима, зар ни то неможе да отвори и протре очи онима који су толико занешени и обчарани, неком надри тобож културом и цивилизацијом, а боље рећи самољубљем и дивљачком себичности. За кога то није доста, онда тешко ће слеђено и окорело срце такога гријешника моћи одмрзнути и одкравити; сви даљи разлози и доказивања, па и саме топле сузе св. матере цркве, која сваког празника и свакога богослужења гледајући тужно као мајка на рођену дјецу своју, призива свију нас у своја материнска наручја, да нас вјерне све подједнако поучи, и својим благим материнским савјетима посавјетује: како да љубимо и поштујемо Бога оца више од свега другога, и како да се међусобно љубимо, поштујемо у сваком случају подпомажемо један другога, као што и јесмо сви ђеца и синови једног најмилостивијег оца небеснога.

Сада ће те ви љубезни моји, може бити помислити који од вас, шта је овоме човеку какве се опасности, пропаст и несреће врзу по глави његовој, од куд је то, и како то може бити? Кад ми то неувиђамо? Ја ћу таком сваконе укратко рећи ово: дођи драги брате почешће у цркву на молитву, пак онда још и добро и озбиљно промотри и проучи, и на пољу у народу нашем, данашње стање и околност, владање и поштовање и опхођење у опће, пак онда : ферим ти брате, ако и ти непомислиш и не рекнеш самном заједно: „Пропаст твоја од тебје израиљу“, па и како да не, када сваким даном гледајући собственим очима, ђе народ све више и више срља у своју очевидну пропаст, које каквог невољалог новачења, помодности и шаренила спољнога, поред толики и овако красни и лијепи обичаја моралности, ношње и хаљина наших српских; и гледајући ђе многи и многи пливају у мору сваке покварености и сваког неваљалства, и непоштовања ни себе самога, а камол да поштује Бога, вјеру, цркву и старијега свога: гледајући ђе са неким подсмјехом, и као с презрењем, пролазе мимо цркву, у механе и дућане, а окрећу леђа својој св. матери цркви, остављајући је као неко сироче саму и празну нећељом и другим празницима, за вријеме богослужења, и то ону св. цркву која је нама Србима највише дала и учинила, више негол иком другом народу на земљи, која нас је очувала до данас од коначне пропасти наше. Која нам је дала име понос и достојанство која нас је однеговала и васпитала, укратко рећи: која нам је дала све што смо имали до данас у овоме свијету.

Не браћо, не, ми не смијемо ништа предпоставити вјери нашој и цркви, и нитко од нас не сме рећи и помислити посао ме је пречио, и имао сам пречега посла, пак нисам могао у цркву на богослужење ићи; не смијемо ми ни помислити на то: као да сам, и дању прилог у цркву, новцем или у утворима црквеним, пак свеједно могу и да не идем у цркву; то није све једно, јер све је мртво, а жива уста, и човек као најразумније божије саздање само треба и мора да слави и хвали Бога створитеља свога. Истина Бог, лијепо је и племенито, са добрим прилозима подпомагати вјеру и цркву и остале по народ наш главније циљеви, али поред тога, одвећ је нужно и примером сами собом да и другима млађима и сиромашнијег сталежа, да предходимо и предњачимо, како у осталим добријем дијелима тако и у поштовању и у похађању св. цркве, примјер само утиче и упливише и то од паметних, стари и имућније људи на млађе, простије и сиромашнијег сталежа.

Зато дакле драга и љубезна браћо прегнимо док је за раније, и срцем и душом нашом. Родитељи око своје ђеце и подмладка, свештеници и учитељи, сваки у свом звању и положају; опћинари имућни и паметни, сваки час и у сваком кораку поучавајмо и показујмо и примјером поред осталог, нашима млађима како треба љубити и поштовати вјеру, цркву и народност нашу српску, пак сви заједнички, огледајмо се добро на прошлост нашу, а проучимо добро садашњост народа нашега; пак лијечимо и искорењујмо те све мане, ту прљипчиву болест, која се почиње укорењивати и примати међу нама, јер тако само одужићемо наш велики дуг који смо дужни млађем нараштају нашем, и пред Богом и пред људима, и тако само чека народ наш сјајна и славна будућност, и тако

само моћи ћемо са мирном и чистом савјести нашом, весело и у радости сваки дочекивати и пропраћати још млого нових љета и година и данашњих празника, све са здрављем у славу божију, а свршетком живота нашега, тако ћемо моћи лако дати одговора на страшном суду божјем за дјела наша на земљи. Амин.

Говорио у Брчком
Прото Јовичић.

Старе књиге.

У цркви милошевачкој (котар грађачки) налазе се три црквене књиге, које по својој древности и садржини заслужују да се прикажу особито зато што су старе а српске редакције.

Од куда су ове књиге донијете у цркву милошевачку незна се. Црква у Милошевцу грађена је и освештана 1853 године, а до тада цркве није ту било Свештеник Јово Поповић, при коме је иста црква прављена, давно је умро, те зато се неможе дознати од куда му те књиге. Само то зна се да му је и отац био свештеник, па ваљда су му од оца и остале.

Прва је књига

Еванђелије:

руком писано на доста јакој артији већег формата. Кад је и ко је писао исто, незна се, јер спочетка нема листова све до 30.ог зачала Матејевог, а тако исто и на крају нема свију листова. Последње је зачало Јованово 60.то, па даље нема. Здравих листова има свега 186.

Ма да се незна вријеме кад је писано, али пошто је рукопис, то већ показује да је старо. Наслови, зачала и почеци еванђеља писани су црвеним, а остало црним мастилом. Скраћење ријечи са титлама доста је велико. Наслови су особито вјештачки написани. Писмена у насловима уплетена су једно у друго. Лако се чита, а тако је лијепо минејским словима писано да се на први поглед чини е је штампано. Форма и љепота овога рукописа опомиње на „ресавско писаније“, које је у манастиру Манасији у Србији за вријеме Стевана високог на далеко чувено било. Листови овог еванђелија нијесу означени бројевима него табаци. Сваки табак на првом и последњем листу и то при дну означен је славенским писменом као бројем.

Сваки наслов еванђелија почиње са „Єже“ на пр. „Єже от Марка стоє єѵ҃ліє“. „Єже от Лѳки“ и т. д.

По језику, којим је писано као и све „Србуље“ разликује се од данашњег црквеног руско-словенског језика.

Да се види слог и језик овог рукописа ја ћу овде изложити само један стих из 25. зачала Марковог:

„Кѣ врѣмє ѡно сѣкрашесє апл҃ы кѣ їсѹ҃ и вѣзвѣстишє їемѹ вѣса єлика сѣтвориша и єлика наѹчишє“.

Друга је књига

Служебник:

штампан, листови су у осмини табака, средње величине. Садржај или распоред није по оном реду као у данашњим служебницима.

На првом мјесту налази се: „Поученије св. Василија свештеницима“, а за тим „заповјед светога Василија“ у којој се налаже да се на велики четвртак изваде два „агньца“, те један да се чува преко цијеле године. Агнец да се раздјели на четири части, „И прѣвоую честь, да вложиши вѣ сѫ҃ты потирь, на петровь дань. И дроугоу честь, наѹспенїе Б҃ци. И третїю честь, на рождѣство Хво. И четврътоу чест, пакы на пасхоу.“

После овога одмах „Проскомидија“ и литургије: Златоустова, Василијева и Преждеосвећена. После: вечерња, јутрења, отпусти празнични и „Катадневны“; разне молитве и евангелија: страстна, воскресна и цјелог љета, и т. д. У летургијама свуда у мјесто ваздух каже „аеръ“. Јектеније за цара: „О благочьстивыихъ и вго хранимыихъ цр҃ихъ нашихъ“ и т. д.

Стране и листови у овој књизи нијесу означавани него табаци и то при дну славенским бројевима. Табака има 29.

Службени дио ове књиге свршен је са молитвом проштеном за гријехе.

После свега налази се на крају ове књиге као неки „Поговор“ који је требао да буде у почетку као „предговор“.

Овај поговор заузима три штампана листа. Ја ћу из овога навести два три мјеста, која ће показати вријеме и писца књиге.

Поговор се почиње са уводом, који је доста дугачак. У овоме се говори о служби свештеничкој у старом завјету; о Мојсијевом закону; о доласку Христову и установљењу службе Христове, коју је предао апостолима, особито апостолу Јакову. Апостолска је служба била дугачка. Василије велики, Јован Златоуст и Григорије Двојеслов скраћивали су апостолску службу снисходећи слабостима људским. И после свега тога писац-сачинитељ надовезује своју побуду овако:

„Сего ради азъ грѣшнiй и мьнiши въ чл҃цѣхъ Божидаръ вѣковик҃ wгюр . . . (овде нема свих писмена) подгоричанинъ. Оувѣдѣвъ яко вса житiа сего свiетна и врѣменна и прѣходеща. съмрьтiю вьса прѣсѣкаiема. Бывшоуми тогда въ западныхъ странахъ Италскыихъ. въ славнѣмь граде венетiани. Богом наставлаiемъ и вьзревновахъ поспѣшенiем҃ стго дха трьдолюбезнѣ потъщахсе съставити форми въ iеже быти оугодна вьсакомоу҃ прочитающомъ и съписахъ“ и т. д.

Послије на другом мјесту: „аще҃ воудетю что погрѣшено исправлаите и нас҃ wсемь трьдившихсе блсвите, а неклните“ и т. д.

Даље на другом мјесу: Повелѣнiемь гсна Божидара. Трьдихсе wсем҃ азъ wказанненши и мьнши въ чл҃цѣх҃ iермонахъ пахомiе w҃ црьнiи гори w҃ реке“ — — —

Још даље вели: Поющеж поменоуите рака вжiа Божiдара, изложившаго типа сiе. Я писавшаго блсвите“ и т. д.

На послетку овако завршује: „Съ врѣшившесе сiе вжетъ вныiе книги литьргiе“ . . . (овде због опширности изостављам) Ѕчлтѣ ЗЌИ (т. ј. 7028), а w҃ рождѣства Хсва ЗЌѲI (т. ј. 1519.) . . . . (године су погрешно наведене, јер кад је Христова 1519 то је адамова 7027).

Као што се види из наведеног књига је штмпана „повељенију“ војводе Божидара Вуковића из Подгорице и то у Венецији. Он је као што каже „съписао“ (саставио) форме а за штампу је преписивао и приређивао јеромонах Пахомије из Црне горе од Ријеке.

Штапана је дакле 1519. године и према томе стара је 369 година. Старија је од свих Божидарових књига, које Никетић у „Сиону“ за годину 1875 помиње. Он помиње „Минеј Божидаров“, који је штампан 1538 у Мљетцима, а тако исто и Октоих и Псалтир који су штампани у Милешеву 1537 и 1554 год.

На последњем листу ове књиге налази се запис оваки: „Да се зна какw сию книгѫ глаголимѫ летьргию wправиъ николань Миклошевић и за свое здравь и завчник҃ пwмень (овде једна ријеч неможе се прочитати а даље) да прwсти да ви помwшница вѣде на страшномѫ и на втwрwмѫ пришествию да ви житw рwди и сваки напредак и плwди. Пwнкие (ваљда понови је) ја много грешни попъ захріа месца августа 16 данъ.

Ово је писано са свим старинским рукописом да се једва нагађајући прочитати може.

(Наставиће се.)

Конзисторијалне окружнице.

Број 958. екс. 1887.

ОКРУЖНИЦА

преко протопрезвитерских уреда свему свештенству и православном народу Дабро-босанске дијецезе.

Према склопљеној конвенцији (уговору) између преузвишене ц. кр. аустро-угар. владе и Њег. Светости вселенскога патријарха цариградског од 29. марта 1880. у погледу уређења односаја источно-православне цркве у Босни и Херцеговини, а нарочито према VII. члану тога уговора, у коме се изрично каже: да г. г. архијереји у замјену за плату неће побирати никаквих пристојаба нити такса од својега духовнога стада — ова је конзисторија Нашом приволом у споразуму са високом владом ријешила: све досадање таксе и наплате, које су противне канонима православне цркве и које су свештеници и Христијани морали Архијерејима плаћати, од данас укинути, и то:

1. Вјенчаница, такса за брачне дозволе и диспензације.
2. Јабука, такса за рукополагање.
3. Синђелије, такса за подјељење парохије.
4. Батик, годишња пристојба пароха своме Архијерају.
5. Наплата за освештање цркве.

Но ако би владика, само ради тога, да освешта цркву отишао у које мјесто изван своје пријестонице, а не би тај чин извршио случајно при каквом редовном и канонима прописаном путовању свом: онда је дотична црквена општина, за љубав које је Архијерај пошао на пут, дужна да му накнади истинске путне трошкове за њега и његову потребиту пратњу.

Ти трошкови биће одмјерени према околностима и према високом достојанству путниковом.

За вјенчања, погребе, парастосе и слична чинодјејства, која управо спадају у дјелокруг парохијалног свештенства, а владике их само изузетно врше и на изричан захтјев вјерних, они такођер не ће моћи искати или себи унапријед погодити накнаде, но у таквим приликама стајаће им до воље, да приме драговољан почастан дар. Али дотична странка, која је владику на такво чинодјејство позвала мораће ипак, да свештеник, у чију парохију она спада, не би штетовао на сваки начин и њему дати уобичајену или законом одређену таксу за епитрахиљ.

Ова духовна власт препоручује протојерејима и надзирателима протопрезв. уреда, да позову подручно свештенство и саопшти им ову окружницу, коју ће сваки за себе у циркуларни протокол преписати и народу у цркви прочитати.

Из сједнице АЕМ. конзисторије
У Сарајеву 10. јула 1886.

АЕ. Митрополит босански:
Ђорђе Николајевић с. р.

Број 15 екс. 1888 год.

ОКРУЖНИЦА

Свему свештенству и општинама.

Да би се спомен и празник нашег општенародног светитеља и првог Архијепископа српске цркве св. Саве, што свечаније, како у цркви тако и у школи српској прослављао и прослављао, који пада 14 Јануара сваке године и који се у народу одвајкада слави, — налазимо за нужно наредите нашем драгом свештенству, односно општинама, још и ово:

Гђе има црква, тога дана треба да се изврши божествена литургија, и на великом входу, свештеник послије спомена владаоца, архијереа, и свију христијана, нека спомене и ово: Помјани Господи, титоре, приложнике и епитропе свјатаго храма сего, и приложнике наших училишћа, начтавнике и учитеље са ученицима и ученицама и т. д. На причасној има свештеник говорити, или читати проповјед сходну овоме дану.

По свршетку литургије, свештеник ће (или њих више), у црквеном одјејанију, носећи крст у руци, упутити се (гдје има школа) пјевајући дотични тропар — заједно са народом и школском младежи у школско зданије, гдје ће мало водо-

освећење учинити, присуствујуће и све собе школског здања пошкропити, а по том кољиво прелити. — За сво вријеме док свештеник шкропи, школска дјеца пјевају: „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави . . . . Пошто се цјела пјесма одпјева, један од мјесних учитеља, (или школског одбора, општине, или пак од грађана) може држати сходан говор. — Напосљедку дјели се кољиво (панаџа) народу и дјеци.

Ову наредбу стављамо свему свештенству и драгому народу, у извршење, с том жељом, да се овај важни празник и светитељ по нашу цркву и школу, како се до сад славно, још и у будуће сваке године боље и боље прославља и велича.

У Сарајеву 1 Јануара 1888.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

Број 1853. екс. 1888.

НАРЕДБА

свему Српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Нужно је знати и пратити кретање нашег Српско-православног народа. За то се и налаже сваком пароху да преко протопрезвитерског уреда надлежног, по свршетку сваке године подноси **статистички изказ** по формулару, који се налази у шематизму митрополије од 1884-5 и 6 године на крају, и у ком се исказу има убиљежити: име свештеника, назив парохије, са означењем колико у истој има цркава, манастира, кућа и душа; колико је било рођених: мушких, колико женских; колико је пари вјенчано; колико умрло мушких, колико женских.

Протопрезвитери односно надзирателји, дужни су у своје вријеме затражити од подручног свештенства такве исказе, те их све у једно скупити и конзисторији припослати, концем мјесеца Јануара сваке године.

Из сједнице Конзист.
у Сарајеву 22. Дец. 1888.

АЕ. и Митрополит
Ђорђе Николајевић.

О добри другови.

Лијеп примјер је знатно средство за васпитање. О томе ће се наши читаоци увјерити из овог догађаја, што ћу да забиљежим.

У Натошевичевој читанци за IV. разред српске основне школе има под 23. бројем двије приповијетке „Добри другови.“ Друга говори ово „Сиротно једно дијете у горњој Угарској долазило је у школу босо и голо, па улазећи у школу увијек се стидило и у скамији сједећи, час се уз једног, час уз другога друга прибијало, а било је добро, па сви га волеше. Кад навали мраз и снијег, а ово јаданче изоста од школе, јер бијаше голо. Онда један од другова предложи, да сви заједно скупе мало новаца, па да му купе мало одећице и обућице. Тако и учинише. Кад онај дође у школу, предадоше му нове хаљине и обућу, и одмах се обуче. Сиротану ударе сузе од радости; али и другима. То су сузе из раја, што их има само у добре дјеце и у добријех људи — слатко осећање доброчинства. На то ће учитељ, који ништа не знађаше, и кад му рекоше, ударе и њему сузе радовања, па рече: Дјецо драга! и мене обрадоваете лијепим дјелом својим. Будите увијек тако, помозите један другоме, и сиротама својима, па ће и вас Бог помоћи и благословиће вас и родитеље ваше, као што благослови сваког, који добро чини.“

Овако учинише и они добри ђаци Срби у бос. Градишци: и они скупише прилога, па свога доброг друга Симу заодењуше од главе до пете. Па нека се свуда казује то лијепо дјело, јер колико оно собом вриједи, још више учини својим лијепим примјером.

Овај читаначки предмет радио сам ја у четвртом разреду српско православно школе у Сарајеву прије три недјеље дана по правилу методике, како се приповијетка обрађује. С радошћу биљежим да је успјех постигнут.

Када сам 7. децембра прошле године у школу ступио, опазио сам на дјеци неку радост. Кад је био час њемачког језика, прозовем сиротог ученика IV. рав. Милана Вуловића и примјетим на њему нове опанке и цијеле чакшире, а дотле је бос ишао по снијегу и мразу. Ја се зачудим; но један ученик устане, примјетивши моје изненађење, па ми рекне, да су они добро запамтили ону приповијетку, те су сваки по нешто новаца дали и купили му опанке, а један му дао своје лијепе чакшире.

Овом лијепом дјелу мојих ученика јако сам се обрадовао, нарочито ме је развеселио постигнути успјех у васпитном погледу, — то ми је милије него успјех у каквом год предмету.

Ово лијепо дјело ученика IV. раз. српскоправославне школе у Сарајеву заслужује похвалу, те за то износим на јавност и с радошћу биљежим, да се увиди, колико утиче примјер при васпитању. мк

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 2. Сарајево, 15. Јануара 1889. Год. III.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак)

Сваки човјек може ступити у брак, ако га не сусретају разлози, који могу зауставити, пореметити и повриједити правилан ток брачног живота. — Разлози, који не допуштају, да неко отпочне или продужи брачни живот зову се брачне сметње.

Њих можемо подијелити у главноме на двоје: на потпуне и погодбене (условне). Потпуне сметње искључују сваку могућност брака и потичу највише из природног мањка људске способности за брак; а погодбене допуштају неком лицу, да ступи у брачни живот, али под погодбом (условом), да не ступа са оним лицем, с којим стоји н. пр. у блиском сродству, које има какав умни или тјелесни недостатак, које спада туђој вјероисповијести и т. д. Прве сметње раскидају брачну свезу, ако је извршена, а друге неке раскидају, а неке опет одуговлаче склапање брака, док се не уклоне од стране оних, који су на то позвани. — Још се дијеле брачне сметње на:

а.) канончке или црквене, грађанске или политичке, које се зову тако по томе, што их је утврдила црква или држава, ради општег поретка и благостања у друштву црквеном и грађанском;

б.) јавне, које бране јавни морал и законе о моралу, т. ј. не допуштају, да склапају брак лица, која су скроз морално покварена и тјелесно растрована, јер би тијем служила на саблазан и штету људскоме друштву;

в.) приватне, које штите приватне интересе, чувају, да се не оштети част или имање брачног или кога другог лица, које ту има свој морални или материјални интерес; оваке сметње јављају се тек ушљед тужбе онијех, који мисле, да су оштећени, или ће бити оштећене брачном везом неких лица;

г.) видљиве или опће познате, и тајне, за које се прије није знало, већ су откривене или при склапању брачне везе, или у течају брачнога живота;

д.) онакове, које су се појавиле, кад се је већ брак склопио, ушљед тешке болести, или другог којег несретног случаја; ове сметње не служе разлогом, да се раскине брачна веза, али ипак теже за тијем, да се олакша терет, који тијем веома притискује здравог брачног друга.

Сметње, које се не тичу непосредно светиње брачне, или које не наносе брачној установи великог вриједа, могу се уклонити од стране лица, која су за то законом овлашћена. То се зове д и с п е н з а ц и ј а.

Сметње брачне по грађанском и црквеном праву јесу ове: I. лудило; II. недорасlост; III. насиље; IV. превара у лицу; V. неспособност за супружко сажившење; VI. хиротонија и објет безбрачности; VII. сродство; VIII. разлика у вјери; IX. 2-ги 3-ћи и 4 брак; X. војничка или друга која служебна обвеза; XI. занемарење оглашења; XII. зарука са другијем и већ постојећи брак код неког лица; XIII. склапање брака у тајности и у невријеме, на непристојни и незаконити начин; XIV. мањак свештеничког благослова и нејасно очитовање момка или ђевојке, да желе међусобно ступити у брачни живот; XV. прељуба; XVI. убијство једног супруга од стране другога или само тежња за тијем; XVII. кривица, која остане при једном супругу о разводу брака.

I.

Л у д и л о и томе слични умни недостатци, б ј е с н и л о и с у л у д о с т.

Кад момак и ђевојка ступају у брачни живот, онда обећавају и обвезују се једно другоме по својој слободној и непринуђеној вољи, да ће испуњавати дужности, које им њихов брачни живот налаже. У томе очитовању своје слободне воље лежи уједно и њихов брачни уговор. Али, да се тај може извести, његове правне пошљедице и његова важност схватити потребит је здрави ум код жениха и код невјесте, зрело расуђење о ономе, на што су се обвезали. Ко нема тога, тај нема ни права на брак. С тога умне болести: лудило, бјеснило и сулудост бивају сметњом брачном. — Параграф 48. аустријског опћег грађанског законика гласи: „Бијесни, луди, сулуди и недорасли (малодобни) нијесу у стању да учине правилан брачни уговор“; а § 21. истог законика тумачи, што су то, те говори: „који су сасвијем лишени употребе својега разума, или нијесу бар у стању, да увиде пошљедице својега рада“.

Но ко ће да пази на таквог болесника, и да пресуди, да ли је заиста у безумље пао, те да не зна, шта ради, и какве су пошљедице његова рада: Да ли његови родитељи, браћа сестре, или други сродници? Не би било свагда пробитачно, јер би једни могли из симпатије према болеснику, прогласити и издавати лудог за паметног а други опет паметног за лудог, јер желе, да нашљеде њихов дио, његово имање. С друге стране зна се и то, да једна и иста болест није код свију људи једнака, и да се не јавља код свакога у једнаком виду и степену; по томе не може се једнога и истога правила увијек држати при испитивању таковијех болести. Знајући то, црква испитује те болести преко стручних људи (љекара) и према њиховим стручним подацима одређује, да ли дотични може ступити у брак или не. Параграф 273. опћ. аустр. грађ. законика говори: „За луда и сулуда може се само онај држати, кога пошље тачног испитивања његовог владања, и пошље споразума са љекарима, који су за то од суда одређени, суд прогласи за таквог.“ Сваки, који је проглашен за лудог, потпада под старатељство, све дотле, док не буде по ново од љекара прегледан и испитан, и суд га на основу њиховог мишљења за здрава не прогласи (§ 283.) Ко пак потпадне под старатељство, тај не може без приволе старатеља никаквијех уговара склапати, па ни брачни (§ 188). Но који је проглашен за сулуда, томе не може ни старатељ дати допуштења, да ступи у брак, већ само старатељска званична власт (§ 200.); а власт не може опет дати допуштења за брак, прије него што се је преко стручних људи (љекара) увјерила, да је дотично лице оздравило, да има нормално (обично) мишљење и суђење и према томе слободну одлуку воље.

Може неко бити луд, без да је од суда проглашен и без да је под старатељство стављен; може се догодити, да таког наведе на брак н. пр. жена, која има незаконито дијете, па жели учинити да буде законито, или, хоће да се уда за махнитог кад је имућан, уздајући се, да ће он брзо умријети, или ће сама допринијети, да га што прије нестане са лица земље, и да ће онда присвојити себи његово имање, на ком мисли пошље живити с киме јој буде ћеф. Но брак се оваки разрјешава, чим се поднесе тужба, било од самог болесника, кад може бити у неким тренутцима дође к себи, било пак од стране његових сродника. Онај, који наведе лудога на брак оштро се казни (§ 4. казн. закона). — Грађански закон неозначава по ближе, и не спомиње, да се неко има држати за б и ј е с н о г а, кад га суд прогласи. Но то није ни потребно, јер је

Сметње, које се не тичу непосредно светиње брачне, или које не наносе брачној установи великог вриједа, могу се уклонити од стране лица, која су за то законом овлашћена. То се зове диспензација.

Сметње брачне по грађанском и црквеном праву јесу ове: I. лудило; II. недорослост; III. насиље; IV. превара у лицу; V. неспособност за супружко сажившење; VI. хиротонија и објет безбрачности; VII. сродство; VIII. разлика у вјери; IX. 2-ги 3-ћи и 4 брак; X. војничка или друга која служебна обвеза; XI. занемарење оглашења; XII. зарука са другијем и већ постојећи брак код неког лица; XIII. склапање брака у тајности и у невријеме, на непристојни и незаконити начин; XIV. мањак свештеничког благослова и нејасно очитовање момка или ђевојке, да желе међусобно ступити у брачни живот; XV. прељуба; XVI. убијство једног супруга од стране другога или само тежња за тијем; XVII. кривица, која остане при једном супругу о разводу брака.

I.

Лудило и томе слични умни недостатци, бјеснило и сулудост.

Кад момак и ђевојка ступају у брачни живот, онда обећавају и обвезују се једно другоме по својој слободној и непринуђеној вољи, да ће испуњавати дужности, које им њихов брачни живот налаже. У томе очитовању своје слободне воље лежи уједно и њихов брачни уговор. Али, да се тај може извести, његове правне пошљедице и његова важност схватити потребит је здрави ум код жениха и код невјесте, зрело расуђење о ономе, на што су се обвезали. Ко нема тога, тај нема ни права на брак. С тога умне болести: лудило, бјеснило и сулудост бивају сметњом брачном. — Параграф 48. аустријског опћег грађанског законика гласи: „Бијесни, луди, сулуди и недорасли (малодобни) нијесу у стању да учине правилан брачни уговор“; а § 21. истог законика тумачи, што су то, те говори: „који су сасвијем лишени употребе својега разума, или нијесу бар у стању, да увиде пошљедице својега рада“.

Но ко ће да пази на таквог болесника, и да пресуди, да ли је заиста у безумље пао, те да не зна, шта ради, и какве су пошљедице његова рада: Да ли његови родитељи, браћа сестре, или други сродници? Не би било свагда пробитачно, јер би једни могли из симпатије према болеснику, прогласити и издавати лудог за паметног а други опет паметног за лудог, јер желе, да нашљеде њихов дио, његово имање. С друге стране зна се и то, да једна и иста болест није код свију људи једнака, и да се не јавља код свакога у једнаком виду и степену; по томе не може се једнога и истога правила увијек држати при испитивању таковијех болести. Знајући то, црква испитује те болести преко стручних људи (љекара) и према њиховим стручним подацима одређује, да ли дотични може ступити у брак или не. Параграф 273. опћ. аустр. грађ. законика говори: „За луда и сулуда може се само онај држати, кога пошље тачног испитивања његовог владања, и пошље споразума са љекарима, који су за то од суда одређени, суд прогласи за таквог.“ Сваки, који је проглашен за лудог, потпада под старатељство, све дотле, док не буде по ново од љекара прегледан и испитан, и суд га на основу њиховог мишљења за здрава не прогласи (§ 283.) Ко пак потпадне под старатељство, тај не може без приволе старатеља никаквијех уговара склапати, па ни брачни (§ 188). Но који је проглашен за сулуда, томе не може ни старатељ дати допуштења, да ступи у брак, већ само старатељска званична власт (§ 200.); а власт не може опет дати допуштења за брак, прије него што се је преко стручних људи (љекара) увјерила, да је дотично лице оздравило, да има нормално (обично) мишљење и суђење и према томе слободну одлуку воље.

Може неко бити луд, без да је од суда проглашен и без да је под старатељство стављен; може се догодити, да таког наведе на брак н. пр. жена, која има незаконито дијете, па жели учинити да буде законито, или, хоће да се уда за махнитог кад је имућан, уздајући се, да ће он брзо умријети, или ће сама допринијети, да га што прије нестане са лица земље, и да ће онда присвојити себи његово имање, на ком мисли пошље живити с киме јој буде ћеф. Но брак се оваки разрјешава, чим се поднесе тужба, било од самог болесника, кад може бити у неким тренутцима дође к себи, било пак од стране његових сродника. Онај, који наведе лудога на брак оштро се казни (§ 4. казн. закона). — Грађански закон неозначава по ближе, и не спомиње, да се неко има држати за бијесног, кад га суд прогласи. Но то није ни потребно, јер је

стање бијесног тако очевидно, да не треба изречне судске изјаве. Још оштрију казан заслужују они, који бијесногa наведу на брак, јер се ту јаче открива зла намјера, у којој се бијесни заводи, и то по томе, што бијеснило брзо сруши човјека и гроб га спреми, а намамљивци прије долазе до своје цијели.

Да православна црква држи лудило, бјеснило и сулудост за брачну сметњу види се већ и из тога, што таке болеснике изкључује и од других тајна (Тим. алек. пр. 2.); осим тога, изречно се спомињу ове болести као брачна сметња у грчко-римскијем законицима и у другијем правним књигама (Zhishman: Eherecht стр. 206., Ruzmany: Handbuch des allg. Eherechtes стр. 105·)

Има стања код човјека, која су слична горњим болестима, но нетрају непрестано, већ се јављају од времена на вријеме, као што је н. пр. падавица и велико пијанство. Ово су такођер сметње брачне (§ 566. опћ. австриј. грађ. зак.)

Глухи, нијеми и слијепи, ако нијесу у једно и сулуди, могу у брак ступити, како по грчко-римскијем законима и по мишљењу источнијех канониста (Zhistman; Eherecht) стр. 207), тако и по данашњим грађанским законима. Параграф 275. опћ. ав. гр. зак. гласи: „Глувонијеми, ако су уједно и сулуди, остају непрестано под старатељством; ако ли су пак у 25 год. способни, да своје послове обављају, то им се против њихове воље не смије постављати старатељ, само пред судом треба да имају заступника".

(Наставиће се.)

Опис манастира Гомионице и његових старина.

Манастир Гомионица лежи у једној лијепој долини, у селу Кмећанима, а исто село Кмећани како се приповједа, били су некад истог манастира кмети, и њему давали дацију т. ј. доходарину, а свега је било седам кућа.

Исти манастир опкољен је повисоким планинама, од истока планином Медењаком, са југа планином Стрмцем и водом Мотовазом, са запада планином Киком и водом Гомионицом, због чега се и зове манастир Гомионица.

На истој планини Кику, са ону страну воде Гомионице, има камен Град, за кога говори честити и ваљани србин Владимир Красић у „Стражилову" у год. 1886., у броју 49. страни 1693.; а са ову страну воде Гомионице има једна каменита Кула, које су камен Град и Кула, обрасли шумом т. ј. дрвећем, па се немогу добро ни видити од шуме, а са сјевера истог манастир планином Ћеларијом. — Ту су на истој планини биле некад у старо вријеме калуђерске ћелије.

Овај исти манастир далеко је од Бањелуке шест сати, храм је Ваведеније пресвете Богородице, неки веле, да је то задужбина царице Маре султанке (за Муратом II.), ћери Ђурђа Смедеревца коју су назвали кала Марија. — Црква је стара са олтаром дужине 21 аршин, кашње је још наставито 7 аршина, а и звоник са црквом свезан 6 арш., т. ј. свега са звоником дужине 34 аршина. — Иста црква има ширине 11 арш., и висине споља до крова 6—7 арш., кубета великог 18—20 арш., звоника висине 20—22 аршина.

Сва је црква сазидана од тврдог камена, а тако и патосата каменом; на истој цркви има различите величине и ширине 13 прозора, имају двоја врата, једна су сјеверна и то на олтару висине $1^1/_2$ арш., а ширине 1 аршин, а друга су западна на два крила обична. Иста црква, причају садашњи људи старијих година, да су они запамтили, да је покривата за њихова знања бујадљиком, па кашње даском, и под управом садашњих калуђера, по даски приковане су летве и цријепом покрита. Баш прије три године под управом блаженопочившег оца Исаије Костића настојатељем истог манас. покрита је бијелим плехом (тенећетом). Унутра је црква врло лијепа сва је на кубета сведена, у врх великог кубета стоји овај натпис: **Господѣ са небесе на землю призре, слышати воздыханіе окованыхъ, разрѣшыти сыны смертвленыхъ, назнѣстити въ сіонѣ имя Господне и хвалу его во Іерусалимѣ.** — Како се приповједа сва је црква била моловата иконама светитеља, те су калуђери од турског зулума морали сву цркву окречити кречом, само је остало велико кубе са истим светитељима, што је у старо вријеме моловато.

Кашње су калуђери садању сву стару цркву изнутра моловали иконама светитеља. У истој има врло лијепих и скупоцјених ствари, и подпуно има све књиге и одјејанија свештеничка. Споља около кубета великог намаловано је 27 различитих светитеља; на цркви нема никаква знака кад је иста правита и чија је задужбина. Око цркве има доста велика порта (авлија), која има дуљине 60 арш. а ширине 53 арш., и троја мала ниска врата, само како може једна особа унутра унићи, а то је због тога, да Турци не би коње у порту уводили; иста је тврдим каменом озидана, унутра има једно врло лијепо врело (извор воде), озидато каменом, а на јужнозападној страни порте има једна стара житница (амбар) Ибрахим-бега Цинића спахије истог ман. из Бањалуке, која је прије пет година покривена, за коју су садашњи калуђери молили истог Ибрахим-бега, да се уклони из порте, и да се постави на друго мјесто, што до сад није учинио. Овај манастир и земља око истог, даје трећину Ибрахим-бегу. — Манастир има својих 6 кућа кмета, и то 3 куће у селу Зеленцима, а три у селу Мелној (Грочанима), а имаде и још једну кућу своју у Бањојлуци, и била су код ман. истог два врло лијепа рибњака, па је стари велики рибњак развалила вода Мотоваз, кад је дошла велика, а мали рибњак сад је запуштен и покварен; нема у њему ни воде а камо ли рибе.

У манастиру има једна велика књига, коју сам измјерио на вагу (кантар), и тежи $5^1/_2$ ока, а то ће бити од прилике житије све титеља, на њојзи нема никаква натписа како се зове, и кад је писата. Иста књига писата је руком и бачена је у кацу купусну (у расо) воду, а ево због чег је бачена: Приповједа се да је у старо вријеме био код истог манас. слуга циганин, а био је неки пост од прилике часни, те се јео грах, купус и остала посна јела. Један пут запита циганин другог слугу, што се не једе сад, месо и друга мрсна јела? а овај му одговори, неда она велика књига; онда циганин кад то чује, крадом узме ону велику књигу, и баци је у купусну кацу, те онда циганин утече из ман., и нађе на пастира од истог манастира, који је чувао стадо, гдје једе сух хљеб, циганин му рече: чујеш болан ти (чобанине) пастиру, сад је слободно јести месо и друга мрсна јела, јер више нема поста; а рекне исти (чобан) пастир, мучи циганине, како болан нема поста? а циганин му одговори: знаш ти болан ону велику књигу, што неда јести месо и друга мрсна јела, ја сам њу бацио у купусну кацу, нека више нестане поста, доста је било јести грах, купус, репу и роткву.

Истина ја сам ону књигу гледао, гдје је једна трећина књиге, што је било у води (расолу), како је црна, и не могу се слова никако познати нити прочитати што је било у води.

У истом манастиру налази се врло лијепих и скупоцјених ствари и то: Крст са стопом у висину 47. сан.-мет. а у ширину 22. сан--мет., сребрено-позлаћен са искићеним различитим камењем и врло лијепом израдом на первазу. — Око ове стопе од Крста стоје у наоколо слова овака: **Сїѧ крест сиргл҃ъ силвестер҃ъ начіны родомъ К҃вкосілѣкіѣ ѡ канѣлѧке село слатіна — ѕ монастір҃ъ гогоміоніцѧ** 1836. — Овај исти Крст био је (у тутији, реуму) у залози код неког Деде Краишника, трговца из Бањалуке (у горњем шехеру), три пута за времена Леонтија Карапетровића игумана ман. Гомионице, а овај је био родом из Тимара. — Овај исти Леонтије игуман два пута је исти Крст откупљивао, а трећи пут је исти Дедо поискавао своје новце, а Леонтије игуман није му могао да његове новце даде, што се био задужио у соли, житу и одјећи 113. дуката чаршински, па кад исти Дедо није новце примио, онда он случајно пође у трговину у Сарајево, и понесе овај исти Крст у бисагама са собом, да га прода у Сарајеву, но кад је дошао у Травнпк у хан (бирцауз) на конак- некако дочују свештеници, два брата Адам и Алекса Адамовићи оба из Травника, и позову још и неког трговца Поповића из исте вароши, да оду код тог Деде Краишника у хан, и да тај Крст од њега одкупе, и да га метну у своју цркву на часну трпезу. — Сутра дан дођу код Деде Краишника у хан и запитају га: „Драги ага! чулисмо да имаде код тебе нека наша светиња, и да је носиш у Сарајево да је продаш, би ли је нама показао да видимо, и ако би могли, да ми себи купимо“. — Овај одговори: „би рајо“: „па молимо те драги ага! дај да видимо“, а овај ага извади из бисага у калуфу Крст, кад они отворе калуф, кад виде Крст ступац и стопу, а они прочуче на стопи она горенаведена слова, и ови га одма запитају:

„драги ага! пошто је“, а он одговори: „драга рајо моја! нећемо се погађати, него што сам ја дао, то и ви мени ако хоћете дати, онда можете и купити, али ако нећете, онда ћу га ја са собом понијети у Сарајево, а и у Сарајеву ако непродам, онда ћу га опет метнути у своје бисаге и однијети у Бањалуку“, ови опет и други пут проговоре: „пошто је драги ага!? и отклен је у тебе?“ овај одговори: био је рајо тај исти Крст још два пута код мене, па га је калуђер из ман. Гоминице одкупљивао, а сад га није могао одкупити, јербо се много за њега задужио, 113 дуката за сô, жито и аљине, а и ви ако хоћете дати те новце, колико мене кошта, онда ћу вам га и продати, ако ли нећете, моја ствар у заме, а ови га замоле и кажу, да ће купити, само да ће му сад пола новаца дати, а другу половицу, кад се из Сарајева врати, док и они између себе покупе. — Овај на то пристане, онда му они даду половицу новаца, а и другу, кад се вратио из Сарајева примио је.

(Свршиће се.)

Смијемо ли нападати свештенство?

(Наставак.)

Сад да прикажем материјално стање нашег свјештеника, а у томе и извор „бир“ из кога црпи свој и своје породице ужитак.

Како сам из овог кршевитог краја из Херцеговине, то ћу овај дио однијет на херцеговачко свјештенство; — ово рекох ради равнања.

Херцеговина је земља брдовита или боље рећи каменита; те према томе има мало земље за обрађивање а много грла и трбуха за напунити, па управо није ни чудо што нас Херцеговаца има много по странама, и што смо на страни чуварнији, јер смо се научили једном патити, па не би ради још. Није много издангубио док је онај рекао: „Херцеговина цео свијет насели, а себе не расели“. Ово шака српског народа подијељено је вјером на троје, и онај трећи дио нећу рећи најсиромашнији, као ни умно најназаднији (но баш најнапреднији) јесу Срби православни, који су по варошима трговци и занатлије, а по селима кметови Трговина из дана у дан пада, нешто зато што свак хоће да буде трговац, а нешто зато што трговци немају међу собом слоге, но сваки завидећи гледа да му ногу подметне, а највише зато што трговина прелази у туђе, на наше накаламљене руке. Занати падају нешто зато што се хоће још да оре адамовим плугом, а највише зато што мода унесе мјесто гуња и чакшира, пангалоне и капут, а мјесто тамбора и шкутељке некакве крпе и чипке, које се само могу једанпут обући, ако се хоће да живи и влада „напредно по моди“. — Сељак истина издире и што може и не може да из камена умијеси залогај љеба али нешто мисао да за другога ради, убијају му и оно мало воље и снаге те слабо од њега има ономе коме мора дати а камо ли ономе коме не мора. Ово што рекох о трговцима, занатлијама и сељацима овамо односи се на исте и у Босни јер нијесмо далеко ни у чему.

Код оваког стања наших парохијана може ли свјештеник имати боље стање него што га данас има, или може ли рачунат на боље стање? За свјештеника, који нема пандура, вазда је неродна година. Он вазда побирајући оно чемерног свога бира прождре коју горку; као н. пр.: „И циганке имају образа, виде да се нема од шта дати, а наши га попови немају“. Ово је заиста горка јабука, коју свјештеник мора да ждере на своме путу са пустим бисагама и торбама. Јест, она је горка, али је мора ждерати, јер бољи је и црн колач, него празна торба,“ са којом не може се кући кренути, у којој му и старо кашље и нејако плаче. Наш свјештеник никад торбу не напуни, па и на оно што у њу метне, упре свак очи па и говори: „лахко је попу, њему свак даје“. Сад додајмо ове онима што богателишу попове, онима што нападају на њих ка онима што ништа не могу дати, имаћете врло мали збир, и сад ако свјештеник сасвим пушти на вољу парохијана што се тиче давања, онда му је куку у дом, никад дође јаке за вратом. — А погледај, драги Србине, онога сиромашка са села, кога не можеш ни почему познати да је свјештеник до по оно разборушене косе и увелог и поцрњелог лица. По одијелу, по животу, по храни и оној „дубокој“ кеси, познаћеш да то није народни учитељ но просјак, познаћеш мучни живот а не по ономе: „лахко је попу“. Не суди

„из оглуве“, но отиди тамо кад се коси, кад се пласти, кад се врше, кад се садијевају снопови, кад се окопава кртола — па ћеш виђет једног раденика са разбарушеном косом, која му пада низ погнуте плећи и низ тешким знојем озној̀ено чело. Да! то је народни свјештеник и мученик, то је агин кмет који „са знојем лица свога зарађује насушни хљеб“ за себе — па и за агу. — Уђи у кућу таког мученика. Проста сељачка кућа у којој се по лугу пршка неколико ситне српчади са остарјелим ђедом и баком, јер је „госпоја пошла“ отишла још јутрос да пласти и да уреди раденицима и „господину попу“ ручак. Немој да сметнеш, оно је „госпоја попадија“ у зубуну са преслицом и дружицом у рукама, са вилама и грабљама на рамену, са каблом на глави и са бешиком на леђима у којој гугуче мало српче, као да би хтјело рећи: „Мајко! подрашћу ја, па ћу ти помоћи!“ то је баш она сељанка што јутрос рано крај тебе прође и упути се у поље. Све је издирало вас божији бијели дан, а упекла божија зви језда, те се једва чека миран сан и масна (?) вечера; али ето ти наједанпут: „Попо, готово ми умријет дијете, да се крсти!“ Попо одмах виле и грабље на страну а требник и петрахиљ под пазуво, па два сата цјепачи. Кад сврши посао а сиромашни сељак ће ти: „Ако бог да попо нећу ја тебе заборавити“, те ти мој попо натраг. Тако један тако други, а тако богме и многи. Шта ћемо оваковом човјеку рећи, ако баш ништа не ради за општу ствар?

Истина, овако материјално стање нашег свјештеника пратило је готово од вазда. Бива, како је народу онако је и свештенику. Но нек се не заборави да се данас иште од свјештеника, да је у општини први, да је тамо пружене руке, да је пристојно оћевен, а одкуд ће то учинити, кад он нема паре ни динара, а народ се одбио и од њега и од цркве од кад је наступило ово „ново доба“. Ако желиш да се свјештенику не може примјетити на његов живот и држање, пружи брате Србине коју више, у онај попов џеп за који има предрасуда, да је без дна, па онда имаш право приговорити. —

Хрђаво материјално стање, узрок је те често свјештеник падне у погрешку — јер немâње је најтврђи град — и то такову погрешку, за коју га његов Аркипастир мора казнити. У таком случају нико се не задуби дубље па да нађе узрока, него на свештеника или чак на цијело свјештенство удри погрдним ријечима. Заиста у таком случају много се забаса. Кад би се могло грдњама да поправи ово данашње стање, па нек буде и грдња; али то не може бити, зато престанимо у интересу свију нас. Наше пак варошко свјештенство управо рећи не постоји, изузев двије три вароши у свој Босни и Херцеговини. Док би варошки свјештеник чекао док га шехерлија награди, као што треба, за његов труд, имао би још више закрпа на мантији но што их данас има; а овако опет и оно мора се привијати уз сиромашног сељака, да му пружи потребни ужитак са житом, руном вуне, сијеном, дрветом, и да му у пролеће дарива најгоре у тору шиљеже. Кад се узме да варошки свјештеник мора на себе и своје држање више пазити, но селски — онда заиста и варошко свјештенство доста чемерно живи, те није ни чудо, ако не може коју цркавицу откинути на своје образовање.

(Свршиће се.)

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима.

Од митрополита **Инокентија**.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак)

Први одјељак

Која и каква су то блага, што нам их је даровао Исус Христос смрћу својом?

Прије него што ћемо о томе говорити, обазријећемо се да видимо каква су она добра, што их Адам имађаше док бијаше у рају и док још не бијаше погријешио, и какво је зло постигло Адама пошто је сагријешио, — а с тијем и све људе.

Први човјек, који ји створен по слици и прилици божијој бијаше све дотлена срећан и блажен, док својом самовољом није потамнио на

себи ту слику и прилику Бога. Бог нема ни почетка ни свршетка, бескрајан је, — даклен вјечан, па је и Адама створио бесмртнијем; Бог је савршено праведан, па је и Адама саздао без гријеха и праведна; Бог је преблажен, па је и Адама створио да буде срећан; а та срећа његова јачала би с дана на дан, постајала би све то виша и виша на све вијекове.

Адам живљаше у најљепшем врту, у рају, које га је сам Бог засадио и уредио, да Адам у њему имађаше свега изобилно, да нигда не хоћаше знати ма за какву бôљу, већ бијаше увијек здрав; није се ничега бојао, јер му све звјерињe животиње и тице као својему цару бијаху покорни; не осјећаше ни хладноће ни врућине, не знађаше за теготе трудног живота, нити осјећаше тјелесног умора и ако је радио у рају, јер тај рад бијаше за њега рад од задовољства и милине.

Душа и срце његово бијаху испуњени знањем и љубављу божјом, бијаше увијек весео уживајући непрекидан мир и тишину, не познаваше никаквијех неприлика, не знађаше шта је немир шта ли патња и туга Жеље његове бијаху чисте, правилне и уредне; разум и ум његов као и све његове душевне врлине бијаху савршене, да је као праведан и чист од гријеха пребивао с Богом, с њим се разговарао, јер га је Бог волио као својег сина, — у кратко рећи: Адам је био у рају, а рај у Адаму.

Да Адам није преступио заповијед творца својега, не само да би он сам био за навијек срећан него би срећан био и његов нараштај. Но Адам сагријеши пред Богом, прекрши његов закон, који је посве лаган био, те зато га Бог и прођера из раја, јер Бог, савршено праведан не може бити у заједници са гријехом и грјешником.

Чим је Адам сагријешио, одмах је изгубио своју срећу, коју је уживао док бијаше у рају. Душа његова помрче, мисли и жеље се помутише, ум и разум почеше затупљивати се; а навалише на њ: жалост, туга, пакости, сиромаштво, најтежи труди и разне неприлике, па најпослије немоћна старост иза које пријеђаше му и сама смрт. Али што је најгоре, ђаво, — који се тјеши и које му годи страдање човјека — завлада над Адамом и његовијем жељама.

И сами природни елементи као вјетар и ваздух, ватра и вода и т. д. који су прије Адаму била средства којима се забављаше, — бијаху се сад искренули против Адама, те од тога времена Адам па и све његово потомство почеше осјећати хладноћу и топлоту, на њих штетно утичу промјенљиви вјетрови и мутна и нездрава времена. Звјерињe се изопачи, те поче гледати на људе као на своје непријатеље и вребати их као свој плијен. Од тог времена почеше људи осјећати спољне и унутарње болести, које кроз времена постајаху све то јаче и различитије. Људи се избезумише, заборавише братску везу, па почеше крвнички насртати један на другога, стадоше се мрзити, варати, мучити и један другог клати и убијати. И најпослије, послије свакојакијех и тешкијех трудова и брига, морали су умријети као гријешници у гријеху, а као такови, морали су доћи у пако, да се у њем вјечно муче и пате за своје гријехове.

Ниједан човјек не могаше сам собом нити може повратити оно, што је Адам изгубио. Шта би онда с нас било да нас није Исус Христос сам собом по својој милости искупио. Шта би било од свега људског рада? Али, Бог, који нас много више љуби, него што ми сами себе волети можемо, по највишем својем милосрђу посла к нама Сина Својега Исуса Христа, да нас спасе; те ради тога Исус Христос узевши на се тијело постаде човјеком, једнак нама у свему осим гријеха, од којега је чист.

Исус Христос својом божанственом науком разагнао је мрак незнања и заблуда ума људскога, просвјетливши јеванђелском зраком сав свијет, да данас, ко само хоће, може познати Божију вољу, пут и начин, којим се долази до својег блаженства.

Исус Христос примјером својега живота, владања и рада показао нам је какав је пут у царство небесно; с којега је Адам зашао и изгубио; а у исто доба показао нам је како се тај пут тражи и налази, и како се по њему иде.

Исус Христос својим патњама и смрћу одужио је за нас дуг, што смо га Богу дуговали, којег ми не би били нигда у стању исплатити. Бијасмо робови гријеха под ђаволском влашћу, Он нас спасе и начини нас ђецом Божијом. Она пак мучења, која су нас као преступнике воље божије очекивала и која би смо морали подносити, Христос их је за нас препатио, и својом смрћу избавио нас од вјечите смрти и будућијех невоља и мука.

Исус Христос васкрсом својијем срушио је паклена врата а отворио нам врата рајска, која бијаху затворена од свију због непослушности Адамове; Он је савладао и разбио власт ђавољску и смртну, тијех нашијех противникâ. С тога они, који данас умиру вјером и поуздањем у Исуса Христа, послије своје тјелесне смрти прелазе из овога ништавног, пропадљивог и кратког живота, у свијетли, непропадљиви и бескрајни вјечни живот. Да би пак могли надвладати ђавола и прогнати га од себе, имамо за то јака средства: Крст и молитву.

Исус Христос вазнесењем својијем прославио је род људски; јер је отишао с тијелом на небо, које ће за увјек на себи задржати.

Ушљед благодати и заслуга Исуса Христа, можемо сад путовати у царство небесно. На путу овоме добивамо снагу и помоћ, т. ј. ми сви без сметње можемо добити св. Духа и пунити се њиме. Без св. Духа и његове помоћи не пролази се онијем путем, којијем је Исус Христос прошао.

Да Исус Христос није био на земљи, ниједан човјек не би могао ући у царство небесно, док ми сви и сваки од нас може сада ући у царство славе, али не другијем путем до ли једино онијем којијем је ушегао Исус Христос, живећи овђе на земљи.

Шта је Господ спремио за нас тамо горе на небу, ми не можемо ни замислити а камо ли исказати; но само толико можемо рећи: да ће они, који вјерују у Исуса Христа, који се владају и иду путем Његовијех заповједи, — послије своје тјелесне смрти живљети тамо на небу у друштву анђела, праведника а светаца; да ће гледати Божије лице стојећи пред њим и да ће пливати у правој и вјечитој радости, поред које нити ће познавати нити осјећати: досаду, тугу, бриге, муке и патње; и да ће по свршетку овога свијета устати из мртвила са тијелима својима па вјечно царовати са Исусом Христом.

По свима тим добрима, Исус Христос, неће наградити само један него све народе без разлике. Само ко хоће добити их може; јер је показан пут, који њима води; добар је, јер је силом Божијом углађен и поравњен, а осим тога је и Исус Христос вољан да нас потпомаже у ходу тијем путем; или, боље речено, сам ће нас за руку водити, а до нас стоји да му се не противимо и да нијесмо јогунасти, него да се са свим предамо Његовој вољи, да нас Он сам води куд и како Он хоће.

Ето видите ли, браћо, како нас воли Син Божиј, каква ли нам и која добра даје! А шта би ми, да нам се нешто сад изненадно и видљиво јави Исус Христос, па да нас запита: Дјецо моја! Да ли ви Мене љубите зато, што сам ја учинио за вас? Јесте ли срцем својијем благодарни Ми? Ко не би онда између нас рекао Му: да, Господе, волимо Те и благодарнисмо Ти?

Алы, ако ви одиста волите Исуса Христа и мислите да сте му захвални, хоћете ли онда радити само оно, што вам Он заповиједа? Јер, ако ко кога истинито воли, и према њему осјећа у својем срцу благодарности, тај ће и све оно чинити, што је мило његовом добротвору. Но Исус Христос хоће од вас само једно једино и то, да идете за Њим у царство небесно.

Исус Христос ради нас све је учинио, па зар да и ми не извршимо за Њега једину Његову жељу? Исус Христос да би нас спасао, сиђе с неба на земљу; па зар ми њега ради, да не пођемо за Њим на небо? Исус Христос претрпио је свакојаке муке и страдања ради нас; па зар да и ми не пожелимо да ма колико пострадамо и претрпимо за Исуса Христа?

Срећан је и пресрећан онај, који кроз сав свој живот иде трагом Исуса Христа с тога, што ће и он одиста онђе бити, гђе се налази и сам Исус Христос. Сретан је и онај, који се влада по примјеру Исуса Христа, јер ће га Он сам потпомагати,

Тешко оном, јер је несрећан, ко не жуди да иде за Исусом Христом, него се изговара, да му је тешко ићи за Њим, или да је слаб за тај пут; такав сам губи Божију благодат и отискује руку Исуса Христа, коју му у помоћ пружа.

Но још теже ће бити оном човјеку, који се противи Исусу Христу, јогуњи се и од Њега се одмеће; јер такоме и припада за то у дио, да буде бачен у језеро, у којем гори огањ и сумпор.

(Наставиће се.)

Бесједа на Божић.

(Говорио у Д.-Тузланској цркви год. 1886.)

„Слава во вишњихъ Богѣ и на земли міръ в' человѣцѣхъ благоволеніе".

Кад је род људски дубоко загазио и пао у гријехе нераскајне, кад је злоба пакост, гоњења и свакојака безакоња преотела маха, — кад се је навршило од Бога одређено вријеме — кад су стигли дани они које су пророци — духом божијим задахнути — још прије доласка Исуса Христа на 700 год. за извјесно казали; онда се браћо у Витлејему засија свјетлост истинита, онда се тамо над Витлејемом скупише ликови анђеоски, да поздраве новорођено дијете — што Га света његова мајка положи у јаслице. И чуше се пјесмице што их појаху анђели: „Слава во вишњихъ Богѣ и на земли міръ в' человѣцѣхъ благоволеніе". И роди се спаситељ свјета! Да роди се као човјек од пречисте дјеве Марије и повијен би у пелене и положен у јаслице. Као човјек роди се, а њему небијаше времена кад га није било, јер је он Бог, који је са Богом оцем створио овај лијепи свијет. О неизмјерна љубави! О утјехо над утјехе — роду људском. Та он је само из чисте љубави као Бог послат од оца свога, примио на себе тијело и душу човјечију, постао човјеком а није престао Богом бити, да избави род људски од гријеха, што га начинише праоци наши Адам и Ева у рају, преступивши заповјед Божију. Они, а по том и ми њихови потомци, осуђени бисмо на смрт као вјечити мученици у бездани адовој. Али браћо моја дође Спаситељ, а собом донесе сјеме које негњије, које кад падне човјеку на срце, он се препорађа из гријешног у благодатни живот.

Он донесе хлеб који кријепи духовни живот човјечји и воду која утољава духовну жеђ, и донесе свијећу која свијетли у мраку и јавља зору а затим сунце у срцу, и донесе свјетлост при којој познајемо Бога и видимо чуда, која Он чини у времену и у вјечности (I. Јоан 5 ст. 20. II. ст. 8.) Да браћо! „Он донесе собом слово Божије, без којега је човјек у мраку жедан и гладан и мртав душевно. (Толк. посл. Римљ. Златоуст).

Па ми данас славећи успомену овога величанственога и сретнога догађаја по нас, и будући нашљедници овако спасоносне науке, избављени од мучења адова рођењем Христа Спаса нашег браћо — мислим да су наша срца у овај тренутак отворена а у њих да се сипа сјеме вјере, љубави и наде. Да она су сада овђе у овом светом храму пред лицем Христа Спаситеља, који познаје наше најтајније помисли — очишћена од сваке злохудости, од злебе на брата свога, она су испуњена вјером на Христа Спаситеља, — она су напуњена љубављу оном што ју је Богочовјек проповједао!

Мир Божи Христос се роди! Ово је поздрав Србинов данас, што га изговара сретајући брата свога, и љубећи се видљивим знаком, зближују срца своја, а из њих тјерају сјеме мржње а уљевају у њега сјеме љубави и слоге братинске. Лијеп је то обичај што га Србин чини! Али браћо немојте нипошто, да то буде само притворан знак спољашњости, него гледајте да то буде излив душе, срца — љубав духовна. Данас браћо престају мржње, престају злобе на брата свога, брата човјека сваког, ако се хоћемо звати синови Бога вишњега, ако хоћемо да се зовемо Хришћанима. Па кад је то Спаситељ говорио за све људе — колико онда већом љубављу дужни смо љубити брата Србина кога је срећа и моја срећа!

Данас су станови Србинови — јаслице, што дочекаше Христа новорођеног посуте сламом — данас је полажајник велики гост у кући Србиновој, данас се прије сунца донесе извор воде ладне којом се умјеси божићњак колач — данас тиња бадњак код куће Србинове, а у кући његовој негаси се свјећа до расвитка дана бијелога. Ово су знакови Србинова божића. Па пошто је тај обичај жив свуђе ђе Србин живи — радовао бих се драга браћо, кад би то случај и код вас био — јер виђох ђе се од тога у неколико одустало, немислите: „то је за сељака а не за нас".

Отварајте дакле браћо врата дома вашега, јер ето полажајника да Вам пожели сретна божића, да окреше бадњаке — сто вертепа ђечице ваше, да Вам милозвучним својим гласићима, отпјевају у славу рођења Христова — у славу просвјете и напретка пјесмице милозвучне. Отварајте врата срца вашег, а у њега дубоко уко-

рјените љубав братску, у њему задржите вјеру вашу прођедовску чисту и неоскврњену.

Отварајте домове Ваше а из њих нека нас дочека мирис блага, дах Србина и Хришћанина, дах љубави и слоге међусобне.

А најпошље да би нам овај свети празник до године још сретније дошао и донио собом благостање и просвјету, отворите широм врата ваше скромне школице, окујте је сухим златом, да се хрђа за њу не прихвати.

И тако браћо држећи се, надам се да ће Христово Рождество међу нама синути још јачом свјетлошћу и озарити нас просвјетом, коју је Христос Спас проповједао, па желећи ово, од свега се срца радујем, што Вам могу данас браћо честитати овај „свети празник са: Мир Божи, Христос се роди".

Молећи се свемогућем Богу да Вас и чеда. Ваша и сав Српски народ, који данас пали вошташицу свјећу, подржи у слози и љубави, нераздвојене мржњом и расколом — већ задахнуте вјером прађедовском, у здрављу и задовољству свакога окићене слогом и просвјетом сада и свагда у вјекове Амин. —

Петар Ј. Лапчевић
свештеник.

Старе књиге.

(Наставак.)

Трећа је књига:

Велики требник

штампан, кога је величина формата и артија онака иста као и у службеника.

У овој књизи како с почетка тако и на крају нема по неколико листова, те према томе незна се гдје је и кад је штампана. Но и ако се незна вријеме штампања, види се опет по језику, као и по упуствима која су са свим проста, да је старо. Писмена су мало ситнија него у поменутог службеника. Бројеви при дну на табацима означени су славенским и латинским писменима

Сви „чинови" у овој књизи изложени знатно се од данашњих разликују по свом реду и форми, а особито што у овоме требнику има много што у данашњим требницима нема.

Ова књига нема с почетка осам штампаних листа, али у мјесто њих има десет писаних, но и ових писаних нема свих с почетка, али по молитвама види се да је на бездождије, а сад даље иде овај ред:

1. Надъ сѹдомъ осквръниѫшимъ се, двије молитве.

2. Мл҃тва наклоненіе гроздіа, такође двије молитве.

3. Мл҃тва еже блг҃ословити вино кысело, или шловинѫ, ил҃ медовинѫ, ил҃ коупѵсъ, и опет.

4. Мл҃тва ѵтора гроздію. Друкчије садржине, него предпоменуте двије молитве.

5. Мл҃тва домѫ и хрaмѫ новѫ.

Сад долазе штампани листови и овај ред:

6. Молитва вькратоствореніи.

7. Чинъ выкаемъкіи нашдѣжніе расы.

8. Чинъ выкаемъкіи великаго и аггльскаго шбраза.

9. Чин выкаемъкіи на разлоученіе дш҃и.

Овде је канон Андрије критског и Јована монаха. У нашим требницима данас само је канон Јована монаха.

10. Послѣдованіе выкаіемо, шоусъпшінхъ инокыхъ.

11. Чинъ выкаемъкіи погрева вѣлічьскаго.

Ово је много пространије него данашње опијело.

12. Послѣдованіе выкаіемо, надъ коутиєю оусъпшімъ.

13. Чин выкаемъкіи стити маслш. да съквероут се, з҃. попов. и сице да сътвореть. да вьсиплютъ вьблюдо. пшеницоу и соль. и поставеть

вьклюдѣ. кандило. и вьніем, ѕ, оужигѣ. и, ѕ. паличицѣ. имиже їес мазатисе. и поставеть посрѣд цркве натетраподіи. и даст поповѡмь вьсѣмь по свѣщи. итд.

После овога почетак, канон и одмах приступи први поп: окади, говори дјаконства, чита молитву над маслом и затим сипа масло и оступи. Затим други поп: окади, говори дјаконства, чита молитву приспе (прилије) масло у кандило и оступи, тако исто трећи, четврти и сви остали редом. Овде дакле наспу пуно кандило масла, које је дотле било празно, само је у празном кандилу било седам „оужигѣ“ као што је у почетку речено, а пошто није било зејтина у кандилу то ни жишци нису били упаљени.

Кад је већ насут зејтин у кандило на ужиге (жишке) „посемь пристѫпитѣ, прьвіи попѣ, и вьжежетѣ свои вьѣжижьцѣ“. и пјева се стихира 1-ог гласа „и посемь, пристоупитѣ, Ѩ, поп. и вьжежетѣ свои вьжижьцѣ“ и пјева се стихира 2-ог гласа. И тако даље све седам попова. Овакова упуства нема у данашњим требницима.

За овом долазе апостоли и јеванђелија. Само су два апостола и два јеванђелија као у нашим данас требницима, а остала су сва друга.

Код седмог евангелија стоји запис овакі: „Сиѭ книга божественаѣ велики требникъ. Писа Василиѣ Марковиѣ из Совлака. Писа мцл Маіѭ 24. день“.

Ја незнам дали има Совљак гдје год у Босни. Знам да има село Совљак у Србији у округу Шабачком а срезу Мачванском.

14. Чинъ бываемыи на wсвѣщеніе масльно одмрьшіихъ инокамь, и вліцемь.

Под овим насловом дође као неко освештање масла умрлом. Али канон, апостоли и евангелија нијесу оне садржине као у обичном јелеосвећењу, него се у свему говори о смрти о гријеховима и моли се за опроштење гријехова. Седам је апостола, а тако и евангелија.

15. Чинъ бываемъіи на стоіе вгоіавленіе. Овде је водо-освећење богојављенско скоро по своме реду као и данашње.

Само има једна молитва више него данас, која је доста велика и у истој свака се реченица почиње са „Днесь“ на пр: „Днеь влгдть прѣстго дха, wсщающіи воды члвкѡмь явлаіетсе. днеь нбо радуіетсе. днеь сльнце незахѡдимо бываіетъ, днеь лѫна. днеь wблаци . . и т. д.

16. Глѫжба wсвещенію водѣ. на новыи мцѣ. Овде је мало освећење воде, само мало опширније него сад.

17. Чинъ бываемъіи помыти Хотеще мощіи стіихъ.

18. О іеже како подобаіетъ помазатисе великіимъ мѵ̑рѡмъ. Овде нема никаквог обреда ни молитава, него само упуство како треба миропомазати онога, који је зато одређен, а то је ваљда оглашеног који је крштен а није миропомазан.

19. Чинъ нав ъздвиженіе чстнаго крста.

20. Ѵ недѣлю, Ѩ. вечр. Овде је вечерња на духове.

21. Чинъ бываемъіи на wбновленіе wсщаіемаго храма.

22. Чинъ бываемъіи над поколѣбавшеюсе стою трапезою.

23. Дроугі чинъ бываемъіи над поколѣбавшеюсе стою трапезою.

(Наставиће се.)

СТАТИС-

преглед Архидијецезе Дабро-

	Протопрезвитерат	Цркава	Манастира	Села	Парохија	Кућа	Душа
1	Сарајевски	4	—	162	10	2340	24248
2	Височки	4	—	122	5	1068	8576
3	Рогатички	2	—	193	6	1192	10767
4	Вишеградски	5	—	140	7	1334	9523
5	Бањалучки	12	1	111	21	4402	39858
6	Градишки	6	—	55	14	3097	21602
7	Тешански	6	—	68	10	2264	19277
8	Прњаворски	7	—	65	13	2777	20663
9	Приједорски	10	—	46	12	2862	19609
10	Кључки	6	—	35	9	1813	13872
11	Крупски	15	—	48	12	3284	24511
12	Сански Мост	10	—	59	10	2362	16393
13	Травниьки	4	—	125	6	1120	11675
14	Љевански	5	—	51	6	1386	10474
15	Гламочки	3	—	71	6	1191	8831
16	Бугојнски	3	—	115	6	1104	12567
17	Маглајски	1	1	57	11	2122	17267
18	Герзовачки	4	—	61	7	1475	12490
19	Бихачки	3	—	38	4	1464	11332
20	Дервентски	8	—	71	10	2223	16426
21	Дубички	15	1	74	16	4016	28560
22	Петровачки	4	—	27	8	1635	10986
23	Уначко басташки	6	1	25	6	1172	7848
24	Варцар вакуфски	7	—	109	11	1884	18364
25	Власенички	3	1	145	9	1909	15721
26	Сребрнички	10	—	86	13	1448	14684
	Укупно	163	5	2159	248	52944	426124

ТИЧКИ

босанске у 1887. години.

Рођено		Умрло		Вјенчано	Свештенство					
мушких	женских	мушких	женских		Прота	Свештен.	Јеромонах.	Синђела	Игумана	Архиман.
429	388	282	269	131	3	10	—	—	—	—
202	167	142	143	61	—	3	—	—	2	—
186	204	141	129	47	1	5	—	—	—	—
217	19	116	114	89	1	7	—	—	1	—
843	805	665	639	314	2	18	1	—	1	—
496	468	354	348	193	1	10	—	—	—	—
379	402	162	163	160	1	9	—	—	—	—
410	382	249	255	144	—	12	—	—	—	1
425	412	267	280	161	1	12	—	—	—	—
269	239	190	220	77	1	7	—	—	—	—
675	617	313	299	190	1	12	—	—	—	—
374	396	200	192	96	1	8	—	—	—	—
299	286	241	191	100	—	6	—	—	—	—
296	262	66	74	73	1	5	—	—	—	—
174	177	87	77	61	1	5	—	—	—	—
354	371	160	199	87	—	6	—	—	—	—
344	379	339	216	129	—	11	—	—	1	—
333	274	218	283	96	1	6	—	—	—	—
305	269	136	136	91	—	6	—	—	—	—
363	344	166	147	129	2	8	—	1	—	—
658	619	361	359	219	2	12	—	—	1	1
239	249	115	101	77	1	6	—	—	—	—
240	253	63	73	95	1	4	—	—	—	—
457	424	269	313	99	2	8	—	—	—	—
373	368	190	223	109	1	8	1	1	—	—
291	281	205	201	116	1	10	—	—	—	—
9631	9055	5697	5644	3144	26	214	2	2	6	2

Конзисторијалне окружнице.

Број 1351. екс. 1886.

ОКРУЖНИЦА

свему православном свештенству сарајевске архидијецезе преко протопрезв. уреда

Премда је конзисторија својом окружницом од 31. Јануара 1885. број 186. свештенству издала напутак, када и у којим приликама могу се бракови благосиљати или ускраћивати, желећи тиме спасти свештенство од велике одговорности због благесиљања двоженства, те не дати више повода, да се свештеници по судовима с тога затварају, са парохија дижу, да им се парохијски приходи одузимају, а тим себе и своје породице упропашћују и углед свештенички обарају, — ипак се недавно нашао један свештеник, који је све године вјенчао једног ожењеног човјека са другом женом, а тим себе окривио и није се могао оправдати, за што је то учинио.

Достављајући на знање овај немили појав злоупотребе свештеничке дужности — конзисторија опет опућује овим на окружницу од 31. јануара 1885. број 186., да се у њој изложеног напутка строго придржавате.

Из конзисторијалне сједнице од 30. Октобра 1886. у Сарајеву.

АЕ. Митрополит босански.
Ђорђе Николајевић.

Број 1609. екс. 1887.

ОКРУЖНИЦА

сзему свештенству Дабро-босанске Епархије преко протопрезвитерских уреда.

„У смислу §. 24. обранбеног закона несмије се ни један босанско-херцеговачки војник на допусту женити без предходне дозволе предпостављене војене власти". — Уз пркос тој забрани, која је и од стране ове духовне власти у двије већ изишавше окружнице: једне од 10 Децембра 1882. број 1196. а друге од 15 Децембра 1883. године број 1689. — тачно и јасно образложена, и свештенству Дабро-босанске епархије достављена, — догађа се ипак, да се по који такав момак без те дозволе ожени, односно налази се свештеника који такве момке вјенчавају, не хајећи за то, да ли имају дозволу или не?

Такав опет један случај, на пријаву високе земаљске владе за Босну и Херцеговину од 13. (25.) Октобра о. г. број 42879/I. десио се, да је свештеник у Сребреничком протопрезвитерату вјенчао војника каплара на допусту, без предходне дозволе од стране надлежне војничке власти.

Ова духовна власт жали, што се налази још таковиx свештеника, који неће, или су немарни, или пак неумију да схвате прави смисао оних наредаба, што им се од стране њихове предпостављене власти шаљу; те тиме показују се као да нехају за оне неповољне посљедице, што им како од политичне, тако и од духовне власти предстоје.

Ушљед те немиле појаве, а на основу издатих окружница у смислу §. 24. обранбеног закона за Босну и Херцеговину, строго упозорујемо наше свештенство, да се овога и подобног случаја у будуће чува.

Из сједнице Конзисторијалне држане 22. Октобера 1887. у Сарајеву.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

Разно.

Српско-православно црквено пјевачко друштво Гусле у Мостару. У одбору овога друштва видимо нешто, што је вриједно овдје истаћи за углед другим мјестима, а то је љубав и поштовање свештеничког чина, јер је члан одбора тога друш. и мостарски свештеник г. Василије Ивезић. Ово је сваке хвале достојно дијело, и та слога и узајамност међу грађанством и свештенством лијепа је појава, која заслужује свако признање.

Свештеничке мјесечне сједнице у Требињу. Како смо извјешћени од једног пријатеља овог листа, установљене су мјесечне свештеничке сједнице у Требињу, под управом надзирателја протопрезвитерата требињског, вриједног свештеника и главног сарадника нашег листа г. Саве Пјешчића. На овим сједницама — поред других претресања и потреба за цркву и народ а на по се за свештенство — држаће се духовна предавања, која се односе на многостручне дужности парохове у народу и у парохији.

Ово је лијеп почетак. Дај Боже да се и остали свештеници са својим протојерејима и надзирателјима одваже на овај неопходно нужни посао, и угледају се на требињско свештенство, те братски, сложно и договорно приступе овом дијелу; а све на славу и напредак наше православне цркве и вјере у народу српском.

Искрице.

= Школска настава треба да за собом остави сталан успјех, који ће моћи одговарати у практичном животу, на које човјек свог цијелог вијека наилази, — то је данас главна задаћа, којој мора учитељство да одговори.

|| Не учимо за школу, него за живот.

4 У природи нема скока, па тога не сме бити ни у настави. —

+ Човјек и хришћанин може да изврши задатак свога живота тек као син једног извјесног народа, развијајући своје моћи и особине на језику и у духу тога народа.

Књижевне вијести.

Извјештај о Српско-православном богословском сјеменишту за Босну и Херцеговину у Рељеву код Сарајева за школску год. 1887/88. Уредио Протојереј Петар Петровић, ректор богословије. Година I. Сарајево земаљска штампарија 1888. Страна 76. I. дио: Предуслови за избор службе свештеничког звања. II. дио: Податци о устројству и развијању Српско-православног богословског сјеменишта за Босну и Херцеговину од школске године 1882/3. до краја 1886/7. год. „Штатут". Српско-православно богословско сјемениште у Рељеву школске године 1887/8: 1, Непосредни надзорник. 2, Наставничко особље. 3, Преглед наставног градива свршеног у току године. 4, Библиотека. 5, Главније наредбе земаљске владе. 6, Љетопис. 7, Имена редовнијех и ванреднијех богослов. ученика од дана установљења сјеменишта до краја ове шк. године 8, Статистички преглед ученика од дана установљења сјеменишта до краја шк. год. 1887/8. 9, Обзнана. —

Коло. Лист за забаву и књижевност. Власник и уредник Дан. А. Живаљевић. Година I. Излази у Бијограду (Србија) три пута на мјесец. Цијена му је 6. фор. на годину.

Голуб. Лист за српску младеж. Година XI. Излази један-пут мјесечно. Цијена му је за Аустро-Угарску, на цијелу годину 1 Форинта. За Србију и Бугарску два и по динара. Претплата се шаље: Књижари Мил. Каракашевића у Сомбор. Рукописи се шаљу у плаћеним писмама на уредништво, а не враћају се.

Браство. Четврта књига друштва св Саве изашла је са овим садржајем: I. Друштвени рад. II. Чланци: 1, Заклетва. Превод с франц. од А. 2, „Краљице", српски народни обичај о Тројичину-дне, од Павла В. Поповића. 3, Призрен, од Архимандрита Саве. 4, Душан, трагедија у пет чинова, од М. Цветића. 5, Зидање Високих Дечана, српска народна пјесма. 6, Гроб царице Јелене, путничке биљешке И. Срећковића. 7, Деведесет и девет Радована, по народној причи, од М. Ђ. Милићевића. 8, Колашин, приједјел и племе у Херцеговини, од Н. Дучића, архимандрита. 9, Цар Сулејман узимље Будим, народна пјесма мухамедовских Срба. 10, Хришћанска поука о бризи и благостању домаћем, од протосинђела Фирмилијана.

Ново Време. Лист који је од 1. (13.) Јануара 1889. год. почео у Земуну да излази. Овај лист заступаће просветне и материјалне интересе народа српског, а у политици ићи ће за измирењем на свима пољима на којима до сада споразума Србима не бијаше могуће постићи. Споразум, који је у Хрватској и Славонији донекле постигнут, подупираће „Ново Време" и настојаће, да се исти још боље утврди и развије. — Уредник, властник и издавалац је Сима Пашић. На листу ће радити више досааа ив пољу књижевности опробаних снага. Лист ће излазити двапут недељно и то: Четвртком и недјељом а му је 8 фор. на год.

Примили смо шљедећу објаву на предплату за 1889 на:

„Церковный Вѣстникъ"
и
„Христіанское чтеніе"
(с тумчењем старог завјета).

Издање петроградске духовне академије на руском језику.

Садршај „Христіанскаго Чтенія" опширан је, но у њему ће бити примани понајвише чланци научни, од господе, која се с науком баве; имајући особита обзира на служитеље црквене. Чланци биваће како оргиналии, тако и преведени са туђих језика; особито редакција придржаваће се као и до сад толкована старозавјетних књига, и то у овој 1889 години, пророка Исаије, и Псалтира и т. д.

Црквени вјестник и Христјанско чтеније с толкованьем, изнијеће 255 штампаних табака уједно; в на посе црквен. вјест. до 140. а Христ. чтеније до 115. — Цијена за сва мјеста изван границе руске, за обадвје књиге уједно 9 рубаља, а за сваку на посе 7 руб. с преносом. Ко се жели предбројити, може писмо управити „Къ Редакціи Церковнаго Вѣстника и Христіанскаго Чтенія, къ С. — Петербургъ". — Невскій проспектъ. д. Нр. 182. кварт Нр. 12.

Читуља.

† **Герман Анђелић**, митрополит и архијепископ карловачки, патријарх српски, ц. кр. тајни савјетник, гвоздене круне I. степена каваљер и краљевског српског ордена св. Саве великокресник и т. д. послије дужег боловања преселио се у вјечност у суботу из јутра 26. новембра 1888. у своме патријаршком двору у Срем. Карловцима послије 40 годишњег свештеничког дјелања а у 66 години живота свога. Земни остатци овог црквеног поглавице опојани су и сахрањени у четвртак 1. Декембра п. г. у св. саборној карловачкој цркви. Прошле године, приликом прославе његовог 40-годиш. свештеничког службовања у цркви, обдарио је срп. народ са прилогом од 40.000 ф. на разне добродјетељне цијели

† **Василије Одавић**, свештеник и парох шумски у протопрезвитерату требињском (Херцеговина), на дан 9 Декембра 1888. одузео је сам себи живот и то са ножем због се је посред срца. Узрок самоубиству овоме непознат је. Из писма, којег је овај свештеник писао но без свога потписа, и које је било послано протопрезвитерском уреду у Требиње, на неколико часова прије овог грозног случаја, — види се да је овај свештеник био при чистој свјести, кад је себи хтјео живот одузети. Писмо гласи: „У име Бога свемогућега исповиђех дјела моја пред крстом и еванђељем од првога до потоњега, и чини ми се, да нијесам грјешан. С Богом мили свијете! Сваком од моје стране просто, простите и ви мени. Потоње: Препоручујем фамилију пријатељима".

Заиста грозан случај, и можда први у Босни и Херцеговини!!

† **Симо Соколовић**, свештеник и парох трновски у протопрезвитерату Сарајевском, послије кратког тешког боловања преселио се је у вјечност између 9 и 10 Јануара о. г. у селу Трнову, а 11 истог пренешен је у Сарајево и сутра дан 12. Јануара опојан је од Високопреосвештеног господина Митрополита и девет свештеника, и сахрањен је у Кошевском гробњу, гдје је покојника допратио многобројни народ. Пречасни Петар Петровић, прото и члан конзис. на опијелу држао је говор, у коме је описао живот покојников. Покојник је рођен у Фочи (Херцеговини) 11 Новембра 1830 год., а рукоположен за свештеника 7 Фебруара 1888 године. Прије на неколико година него што је постао свештеником, покојник је близу 30 година био рачуновођа и дјеловођа српско-православне прквено-школске општине Сарајевске. У оном времену а према ондашњим приликама, он је доста допринијо, те су црквени и школски одношаји у реду текли а тако исто под његовим је надзором и овдашња нова саборна црква прављена. За вријеме његова рада као рачуновође општинског, покојник је и посведневно је ишао у овдашњу стару цркву, у којој је са највећом вољом појао за цјевницом, који је био вјешт и у црквеном правилу. Што се тиче његовог изображења, може се рећи да је прибавио себи знања непрестаним читањем књига богословског и свјетског садржаја. Као парох у овом кратком времену његова живота и његове пастирске службе у парохији трновској, показао се је покојник као реван дјелатељ и добар пастир, како у цркви тако и међу парохијанима својим. Као учитељ прикупљао је дјечицу и обучавао их је у вјеронауци и црквеном појању. Због тога поносили су се њиме његови парохијани, које је он знао поучити и у свакој духовној потреби задовољити. Била киша, био мраз и цича, он је на сваки позив својих парохијана без отезања одлазио у домове њихове и свршавао им религиозне обреде. Понекад је због удаљености парохије и ноћу путовао и празником у зору повраћао се цркви, у којој је сваке недјеље и празника божествену литургију обављао. Љубав и поштовање које је покојник стекао код својих парохијана, остаће међу њима у лијепој успомени. Вјечна му памјат међу живима, а доброј свештеничкој његовој души рајско насеље у царству небесном.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 3. Сарајево, 1. Фебруара 1889. Год. III.

Престолонашљедник круне Хабсбуршке
ЦАРЕВИЋ И КРАЉЕВИЋ
РУДОЛФ

(9. авг. 1858. — 18. јан. 1889.)

Страшан је то удар за цара и краља нашег, за његов сјајни двор, за сву хабсбуршку породицу и за моћну Аустро-угарску државу; најдичнији је то цвијет, који у њој прерано свену.

Преблаги Господе Боже ублажи и укријепи по својој милости прејасне родитеље покојникове, и нека буде воља Твоја, молећи се свемогућству и милости Твојој:

Упокој с праведними раба Твојего, и вјечна му памјат међу нама.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак)

II.

Недораслост у опће.

Ко жели ступити у брак, треба да је кадар подмирити природни нагон својега брачног друга. Способност у томе опажа се правилно тек у неком времену човјечијег узраста, и не показује се код сваког човјека у једнакој мјери, у истијем годинама људског живота То зависи од тјелесног склопа и развитка, који иде по крви, по начину живота и узгоја, по клими (поднебљу) и крају, у којем човјек живи.

Али, кад се узме недораслост као брачна сметња у опће, онда није доста, да се одреди узраст, у којем је човјек физички дорастао за брачни живот, него се иште још да се одреди узраст, у којем је и умна снага његова толико развијена, да може схватити и извршити дужности, које прима на се, кад ступа у брак, и да може основати и одржати породицу са својијем другом.

Како, због силнијех брачних прилика, није могуће сваки пут пресуђивати, ко је способан за брак у овоме погледу, ко ли не, то се узимају најобичнији и најчешћи појави у природном развитку човјечијем за мјеру човјечијег узраста. Према томе дијели се недораслост у главном на дјечаштво и момаштво. По §. 21. опћ. ав. грађ законика, дјетињство је код човјека, кад није прешао 7-му; дјечаштво (Unmündigkeit, што њеки зову малодобство), ако није навршио 14.; и момаштво (Minderjährigkeit малољество), ако није прешо 24. годину својега живота.

Некад бијаше обичај, нарочито у јужним крајевима, да се дјетићи, особито ђевојчице, у веома раној младости заручиваху; а вјенчаваху се тек пошље неколико година, кад су нарасли за брачни живот. — Изузевши чланеве владалачких кућа, ријетке су данас прилике, да се зарука у опће по башка врши Неке су цркве, о погледом на несталност човјечју и на друге разне прилике, које би могле покварити брак, који је о заруци свечано обећан, законом уредиле, да се зарука врши у исто вријеме, кад и вјенчање. Тако н. пр. руска црква прогласила је ту уредбу још у средини 18. вијека (М. Горчаков: О тајње супружества, Петр. 1880. стр. 317.). Стога није ни потребно данас, да се одређује узраст за заруку, јер важи исти, који и за вјенчање, и који ћемо ми ниже означити. Напоменућемо само, како је византијско право уредило обичај заручивања у раној младости. По томе обичају могаше се заручити девојчица од 5, 6, 7 година и даље. Грчки цареви одредили су, да се нико не смије заручити, док не наврши 7. годину. И црква је у шљед тијех прилика у неколико узимала ту наредбу у обзир, али није вољна била, да благослови заруку или брак у тијем годинама. Сматрала је све за прост грађански уговор између два лица. Највећма је противна била, да такови заручници опће међусобно, док не доспију до година, које је она за брак означила, на супрот намјерама тадашњега грађ друштва, које мишљаше, да се раном заруком и у шљед слободног састанка заручникâ брже утире пут к узајамном поштовању. Са своје стране и за своју заруку т. ј. заруку, која се извршн јавно и по пропису, који је у Требнику изложен, искала је црква од момка пунијех 14. а од ђевојке 12 година; иначе није давала заруци никакве каноничке важности. То се може засвједочити и овијем примјерима: У вријеме патријарха Теодосија I. Борадиота (1178—1183) јавио је митрополит апријски, Роман Артабазд, синоду цариградском, да се ђевојка од 10 год. Јерина свечано заручила за Јована. Синод је ријешио, да се због незаконите заруке, заручници расставе. — Мјесеца јуна год 1325. у вријеме патријарха Исаије, казала је удовица Апостолина пред синодом у Цариграду, да је презвитер Пантир благословио заруку, коју је склопила са Тодором Ђаконитом њезина кћи, којој бјеше тада 8 година. Ђаконит, да је гања и свакојаке јој погрде чини, већ 5 година. У шљед тога да је њезина кћи тако омрзла на њ, да га жива вићети не може. Тодор Ђаконит је признао кривицу, но у једно је и примјетио, да му је мати сметала, што није у брак ступио. Али синод одлучи, да, с' погледом на црквене законе, који иште о заруци, да је ђевојка навршила 12 година, треба заруку раскинути. Свештеник пак, који је заруку благословио, да

се ријеши свештене радње (из списа патријархата цариград., в. Dr. Jos. Zhishman: Das Eherecht der orientalischen Kirche стр. 201.).

По грчко-римском праву, управо, по одредби цара Јустинијана (527—565.) дорастао бјеше за брачни живот, мушки од 14, а женска глава од 12 година. Ову је одредбу усвојила и црква, имајући пред очима исте разлоге, који државу руководише у томе, т. ј. кад су младенци толико умно и тјелесно развијени, да могу постићи циљ брачну. Она је са свијем дошљедно забрањивала брак и у онијем случајевима, гђе је било физичке зрелости за брак, али није хтјела да га допусти колико из обзира на пристојност, толико и стога разлога, што брачне свезе, које се склапају испод одређенијех година често пута руше организам (строј) човјечји. Одобравајући, што се подудара грађански закон у овоме са законом природним и моралним, веома је истицала, да су дорасле за брак само особе, које су навршиле 14 или (женске) 12 година; на против да држи за блуд сваки брак, који је склопљен испод тијех година. Да се је црква у својему пратичкоме животу заиста тога придржавала, можемо доказати овијем примјерима: Кад је год. 1235. епископ Јован од Арте упитао патријарха од Цариграда Германа II., шта да ради са ђевојком, која је вјенчана прије прописаног узраста, добио је одговор, да се ђевојка растави од онога, који ју је завео, а дотични свјештеник да се свргне (синодална одлука од мј. јула 1235. в. Zhishman: Eherecht стр. 204.). —

Митрополит бугарски, Димитрије Хоматен (13. вијн.) приповиједа, како је дошла била к њему у синод Зоја, кћи Николе Пезикопула, и јавила му, како је у бризи, да живи у тробрачности, јер да је у незрелим годинама т. ј. прије свршетка 12. године, већ два пута удата била, и пошље, кад је нарасла за удадбу (т. ј. кад је навршила 12 год.), ступила бијаше у трећи, а сад већ и у четврти брак. Питаше, у колико јој припада црквеној заједници и шта да ради у томе случају, ако је синод окриви. Синод је одлучио на основу 74. и 109. новеле (новела значи „нов закон“ т. ј. закон, који је издан, кад су већ законици довршени били, ушљед каквијех новијех прилика у државном животу) цара Лава и новеле цара Алексија I. Комнена од год. 1084., да оба прва брака немају важности за то, што су склопљени у недорасло сти; на против друга два, да имаду своју каноничку важност. Међу тијем Зоја требаше да издржи кар (епитимију) и да се никад више не удаје. (Zhishman: Eherecht стр. 205.).

Православна црква дакле нити је благосиљала, нити може да благослови брак лица, која нијесу навршила 14. или 12. годину (ср. §. 48. опћ. ав. грађ. законика). У данашње вријеме држи црква за правилан узраст и довољан за женидбу или удадбу, ако је момак навршио 18, а ђевојка 16 година (ср Крмч. књига д. II. гл. 49). У тијем годинама може свак склопити брак, ако му не смета војништво или робија. У руској цркви утврђене су те године и царском наредбом од год. 1830. Ако се брак склопи испод 18 или 16 година, не раскида се, али се сматра за незаконит; а свјештеник и сви, који су на томе радили, оштро се казне. Указом св. синода од 31. маја 1857. дана је епархијалним архијерејима у Русији власт, да, ако фали још пô године до потпуног узраста, могу дати допуштење, да се брак склопи (Нечаев: Практ. руководство II. изд. стр. 200). — У Србији може момак ступити у брак, ако и није навршио пуних 17, а ђевојка 15 година (там. грађ. законика §. 69 и 72., и крив. зак. § 136. в. таблице разновсних примјера сродства од еп. жичког Ник. Ружичића, Биоград 1886. стр. 5). Ако фали још пô године треба тражити допуштење од власнога архијереја (ручна свешт. књига митроп. Михаила стр. 103. и 172.).

Каква су права и дужности родитеља или стараоца о браку њихове ђеце, која не наврше пунијех 24 год. говорићемо у идућем бр. овога листа.

Као што може недораслост да буде брачном сметњом, тако исто може да буде и дубока старост. У изворима не каже се изреком, кад човјек неби смио ступити у брак због старости. Но канониста 14. вијека Матија Властар вели: Код брака не гледа се само на то, што је допуштено, већ и на оно, што је пристојно (Синт. сл. б. гл. 8: Schaguna: Compendium des kanonischen Rechtes стр. 47.). Дубока старост не само да не приличи за брак, већ није ни кадра, да природи право учини. — Василије велики у својему 24. правилу не допушта да се удају удовице од 60 година. Но ручној свешт. књизи (стр. 139.) немају право више на брак, мушки старији од 60, а женске старије од 50 година.

(Наставиће се.)

Говор*)

Пере Дрљаче предсједника српско православне црквено-школске општине у Бос. Новом, држан при светосавској слави и забави дне 14. јануара 1889.

Многоштована господо и мила браћо!

Најсрдачније се радујем видити и поздравити вас све без разлике вјероисповијести овдје сакупљене у овом мом новом дому при вечерашњој светосавској слави и забави. Добро дошли и хвала вам који сте дошли! Браћо тако и треба да у слози и братинској љубави живимо на овом биједном свијету. И данашњи српски светитељ Саво он је тако учио и радио, те је своју завађену браћу мирио и свој народ слози и братинској љубави учио.

Многоштована господо и мила браћо!

Знајући добро, да је живот човјечији такав као роса на медној ливади, хоћу да га мени и мојима и послије његове тјелеснине, када будемо гробови, добрим дјелом продужим. Да добро дјело учиним позивају ме на то племенити осјећаји мојијех родитеља, који свагда бјеху наклоњени ближнему и сиротињи, те чинише колико год могоше богоугодна дјела, па тако и мене васпиташе. Браћо! Српски просветитељ св. Сава чинио је богоугодна дјела и стварао је народу своме лијепе задужбине — цркве и школе да се облагороде у тијем храмовима срца и просвјети ум нашега народа. Он нам је показао примјер добродјетељи, коме сви треба да слиједимо. Томе примјеру ево ја данас слиједим.

Божијом помоћи а трудом мојим и моје супруге подигао сам ову двокатну кућу од солиднога материјала а у вриједности од 15.000 форината. *Ту кућу са земљиштем и водом добровољно придарујем на корист српске омладине за српско-православну школу*, под тим условом, да ту кућу нико никада и никоме продати неможе, већ да нам служи на успомену, а народу српском на дику и понос под насловом овим: *српско-православна основна школа, задужбина Петра и Марије Дрљаче у Бос. Новом 1888. год. исправили.*

Мила дјецо! Из жарке љубави према вама подигао сам вам ову зграду за вас и за многе послије вас, који ће се у овој кући као у својој школи учити у науци и спремати за ваљане Србе и честите грађане ове нам миле наше домовине. Ја се надам кад одрастете и размислите, да ћете се сјећати мене и у гробу, да ћете и ви чинити богоугодна дјела, те и својим млађима препоручивати да их чине, као што то ја вама.

Уједно наређујем, да се просторије од ове куће а моје задужбине, које за училишта нијесу потребне, изнајмљу а од тог новца да се издржава српски учитељ и сиромашни ученици српски. Закључујући ову моју завјештајну изјаву — препоручујемо ову моју задужбину благослову божијем и светитељу Сави као заштитнику свих српских школа и стављам је под окриље Његовог Величанства премилостивог цара и краља Франц Јосифа I. а вама браћо Срби и сугрђани моји предајем ју у драгоцјени аманет из ког треба да сја нашој дјеци и нашијем потомцима луча божанске и свјетске науке да буду и они достојни потомци српског просветитеља св. Саве; а управу ове задужбине наређујем овд. српско прмвославној црквено-школској општини, да од данас истом кућом својски и савјесно по овом моме завјештају управља и влада. —

Петар и Марија Дрљача.

(Пошље тога пјевата је пјесма св. Саве и царска химна.)

*) Овај говор штампан је на засебном листу, који нам је дошао до руку од честитог грађанина Србина — родољуба Пере Дрљаче. Због његове важне садржине, ми га ево уврстисмо и у овај лист ради угледа осталим много богатијим Србима. Ово је заиста племенито и родољубиво дијело перино, које заслужује сваку хвалу. Дај Боже да и остали шљедују његову примјеру а све на опстанак и осигурање наших Српско-православних школа. Уред.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима.

Од митрополита **Инокентија**.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак)

Други одјељак.

Како је Исус Христос живио на земљи, и зашто је Он пострадао за нас?

Сваки човјек дужан је испунити закон Божиј. Тај је закон исказан у двије заповједи: прва, „Љуби Господа Бога твога свијем срцем твојим, свом душом твојом, свом мишљу твојом и свом снагом твојом“; а друга, „Љуби ближњега твога као самога себе“.

У колико ко то испуни у толико ће и бити награђен. Али га нема, нити је било нити ће бити човјека, који би ове двије заповједи уредно и савршено испунио. Само једини Исус Христос, што их је испунио потпуно и савршено без икаква приговора. Односно тога су, даклен, и сви свети, па и сами велики свеци — људи, само као свјетиљке, а Исус Христос као сунце у свом својем сјају и блеску.

И као што човјек не може гледати у сунце и описати га, исто тако не могу се прегледати ни описати сва добра дјела, што их је Христос учинио; те због тога, о животу и доброчинствима његовијем казаћу вам укратко и само оно, што се једино из јевангелија видјети може.

Ниједан човјек па и ниједан анђел није толико љубио Бога, колико Га је љубио и љуби Исус Христос.

Исус Христос увијек се молио Богу, Оцу Својем, а особито често молио се ноћи у самоћи.

Исус Христос је сваког празника а особито о пасци, ишао у јерусалимски храм, који је био подалеко од Његовог мјеста, у којему је живио, и сваке суботе долазио је у зборницу, у којој су се мудри скупљали на молитву и поуку.

Исус Христос свега својега живота уважавао је, поштовао, покоравао се и пазио своју мајку и Јосифа (који му бијаше поочим) старатеља својега; а исто је тако поштовао управитеље старце и плаћао порез земаљском цару.

Исус Христос је без противљења, од своје воље, од свег срца и са пунијем жаром љубави тачно вршио Свој посао и Своје звање, ради којега је и дошао на овај свијет.

Исус Христос волио је све људе и сваком је желио и чинио добро, па за праву људску срећу није зажалио ни Свој живот положити.

Исус Христос неисказаном смјерношћу и љубављу носио је свакојаке увреде, није се жалио на оне, који су Га вријеђали, па ни на јавне непријатеље никад се није љутио, и ако су Га вријеђали, ругали Му се и радили Му о глави. Он би могао само једном својом ријечју упропастити и истријебити све своје непријатеље и противнике, но то не хтједе учинити; него напротив, жељаше им свако добро, чинио им је добра, молио се за њих, жалио их и оплакивао њихову пропаст.

Укратко рећи: Исус Христос од Својега рођења па до саме смрти није учинио ни најмањега гријеха ријечима или дјелом па ни мислима, него је у свако доба и сваком човјеку а уједно и свјема људима само добро чинио.

Сад да видимо како је пострадао за нас Исус Христос овдје на земљи.

Исус Христос и ако је Син Божији а и Сâм Бог, опет је примио на се тијело и душу човјечију и постао правим човјеком, али без гријеха; па као Сведржитељ, био је слуга; као цар неба и земље родио се у сиромаштву од сиротне мајке, — у пећини и био је смјештен у јаслима; а његов тобожњи отац бијаше сиромашни дрвођеља.

Исус Христос, као највећи Законодавац, да би испунио што је по закону требало, осми дан по рођењу пролио је обрезањем своју најскупљу крв. По овом донијела га је Пречиста мајка у цркву и за Њега — Откупника свијета дала је одкуп. Исус Христос бијаше још у колијевци, а Ирод Га тражи, да Га убије, па гоњен уклања се у Мисир, тражи склона у туђој земљи.

Не мислите, да Исус Христос, и ако је био у дјетинству Својем није могао знати све, шта се радило и чинило с Њиме. Не! Исус Христос макар да је прави потпуни човјек, Он је у исто доба још и прави и савршени Бог; та

као Бог Он је све видио и све знао, шта се с Њим догађа.

Исус Христес и ако је Бог и Сведржитељ, којему се покоравају небеса и земља, тушта и и тма анђела. Он се сам цијелог Својег земаљског живота покоравао Својој мајци, која је и сама Његово саздање.

Исус Христос, и ако су сва блага овога свијета у Његовој руци, кроз свој земаљски живот не имађаше на земљи мјеста, гдје би се с главом склонио.

Исус Христос као цар свега свијета плаћао је порез цару земаљскоме.

Исус Христос, коме служе сви анђели и сваки створ, и сам је служио људе и прао ноге својим ученицима, које је изабрао између неуких и простих људи.

Исус Христос, кад је проповиједао поднио је много и свакојакијех увреда од својијех непријатеља. Називали су Га грјешником и преступником закона Мојсијева, скитницом, дрводјељскијем сином, другом и учасником изјелица, пијанаца и цариника. По некад је злоба и јарост Његовијех непријатеља дотлен долазила, да су Га хтјели ћушнути с брда, а по гдје-кад хтјели су да га заспу у камен. Његову најсветију науку називаше лажом и пријеваром. Кад је болне исцјељивао и мртве повраћао у живот, онда су Његови непријатељи говорили и разглашавали и људма доказивали да је и у Њему самом ђаво и да то све помоћу ђавола чини.

Једном ријечи: Исус Христос од Својега рођења па све до саме Своје смрти страдао је, огорчаван је био и од сваклен имао силнијех неприлика. Страдао је од људи а ради људи! Он је туговао не само за то, што га људи не слушају и огорчавају, него и за то, што они пропадају и не ће да се тргну од своје пропасти. Исус Христос страдао је тако рећи и виђено и невиђено, по томе што је он видио и трпио не само јавне увреде и огорчења од људи, него у исто доба видио је и тајне, зле помисли и намјере Својијех непријатеља, па виђао је, да баш и они, који су тобож радо Га слушали и волјели, да му невјерују, или су немарни за своје спасење.

Од кога је највише страдао Исус Христос? Од јеврејскијех првосвештеника, од књижевника, т. ј., од научењака и њиховијех поглавара, који су знали и чекали долазак Спаситељев к њима, али нијесу хтјели примити Исуса Христа нити Га слушати; него на против као какву варалицу и прекршитеља закона предали су Га на смрт. И онда, кад је народ јеврејски хтјео да ослободи Христа од распињања, они су га наговарали, да је боље искати Варнаву, разбојника и пустахију, а Исуса најсветијега од свију светијех да предаду смрти. Боже мој, до којег степена може доћи злоба и завист људска! Но што је најцрње и најгоре Исуса Христа одао је баш онај, који бијаше Његов ученик, — Његов знанац, који је с Њиме јео со и хљеб, и очима својима гледао живот Његов и силу Његове науке. Па како Га је одао? Потварањем и цјеливом! А по коју цијену? Само за тридесет талијера!

За кога је страдао Исус Христос? За све грјешнике од Адама па до свршетка овог свијета. Он је страдао и за Своје мучитеље и непријатеље који су Га предали на те муке, и за оне, који су примали од Њега небројена добра, па не само да Му нијесу били благодарни, него су Га још мрзили и гонили. Он је страдао и за свију нас, који Га вријеђамо сваки дан својим неправдама, злоћом и великом немарношћу спрам Његовога страдања, које је ради нас претрпио; да неблагодарношћу и гадницем грјесима као да га поново прикивамо на крст.

Исус Христос при крају Својег земаљског живота учинио је једно највише чудо, — васкресо је из смрти у живот Лазара, који је већ за три дана у гробу лежао и почео већ трунути. То је чудо учинио пред млогијем народом, па многе подстрекло да вјерују у Исуса Христа и да га признаду као Божијег посланика. Али првосвештеници и књижевници јеврејски, умјесто да приме Исуса Христа и да вјерују у Њега па да и друге увјере, да је Он прави Спаситељ свијету, скупе се код Кајафе, гдје се здоговараше шта ће чинити од Исуса, тражећи да Га су чим било окриве, па најпошље ријешише: да предаду на смрт Исуса Христа, који мртве из њиховог мртвила диже.

Него како је страдао Исус Христос најпотоњу ноћ, т. ј. послије тајне вечере, и до часа кад Га предадоше у руке војницима, то ми никако не можемо себи ни замислити! Његова су унутарња страдања била опет тако велика и ужасна, да је само једини Исус Христос био у стању, да их поднесе. Тад Га је и пробијао крвави зној.

Онда је душа Његова осјећала тешке муке, велику жалост и ужасне патње. Он се у души Својој стиди и страши за наше гријехе, које је Он на себе примио, па и за све гријехе, које људи учинише од Адама, па до оног доба, а и за гријехе људске, који ће се чинити до пошљетка овога свијета.

Тад је Исус Христос предвидио, да ће се и међу Хришћанима брзо појавити лицемјерни ученици, прилични Људи, и да многи од њих не само што не ће пристати за Њим него ће се још предати и сами поганим и неваљалим гријесима; па шта више, много ће се и таквијех показати, који ће се и од саме вјере и Његове науке одметати или их извртати и грдити лажнијем тумачењима, и на мјесто, што би требало, да се поводе за божијом премудрошћу, желиће да сами заводе и друге по својему мудровању.

С једне стране за љубав коју Он имађаше према Богу, Оцу Својему, требало би да истријеби људски род, као прјеступни и неблагодарни, а с друге стране опет, љубав спрам онијех људи, који падају и пропадају, нагонила Га је да за њих пострада и Својим страдањем да их спасе и избави од вјечне пропасти.

Та страдања и за самог Исуса Христа била су тешка и велика, да је рекао Својим ученицима: Тужна је моја душа до смрти!

Међутијем, Исуса Христа као злочинца вежу и гоне непријатељима Његовијем, који суде и осуђују Га на — смрт! А апостоли, које је Он особито и више од свију волио — остављају Га и бјеже.

Кад их је Пилат запитао: Кога ћете да вам пуштам или Вараву или Христа? Онда пакосни и завидљиви непријатељи Његови наговарају несмишљени народ да ишту Варнаву — разбојника, а Исуса — праведнога и светога — да распну, па зато Га предају у руке невјерника, који Га муче, бију и пљују, ругају Му се и мећу Му трнов вијенац на главу, свлаче Му хаљине и прикивају Га на крст и као великог злочинца распињу Га међу два хајдука и то на отвореном јавном мјесту. Претјерана пакост и завист не штеду Га овдје — на крсту, него му се ту смију и ругају као варалици, а да му жеђ утуле пружају му да пије квасину, спрће са жучи помјешано.

И најпослије умире Христос, и умире смрћу — кажњен на крсту, т. ј. мученичком и јавном.

Не мислите, да је Христос зато страдао, што није могао избавити се или уклонити се од патња. Не! Он је сам својевољно прегло и примио себе на такву жртву; јер друкчије не би нико смио ни помислити да Га се дотакне. Сјетите се да оне, које послаше да ухвате Христа, упита Исус: Кога тражите? А они Му одговорише: Исуса Назаренца, а Он им рече: Ево мене, ја сам! Па од те једне Његове ријечи сви попадаше на земљу.

То је све, што смо вам могли казати о страдању Исуса Христа, које је по својој неизреченој љубави према нама, претрпио за нас. Али, да би могли колико је могуће више појмити и разумјети колика је љубав Његова према нама и колико је велика жртва Његова, треба напоменути, ко је тај Исус Христос.

Исус Христос је истинити прави Бог, Свемогући Творац свега свијета, велики цар анђела и људи, силни Господар свијех створења, страшни Судија живијех и мртвијех. Па ето то је тај Исус Христос, који је од своје воље изволио да пострада за род људски.

(Наставиће се.)

Смијемо ли нападати свештенство?

(Свршетак.)

Сад ћу да се достакнем како се свјештеник прима и поштује у друштву. Оно истина, каже се: како ме држиш онако ме и наградиш; али ћу ја ипак изнијети ово што рекох. —

Прије свега унапријед морам изрећи истину да сељак много мање држи свјештеника на висини поштовања но шехерлија, премда и овај има част често пута и ђе не треба рећи што против попа, па то још засладити коју погрдну причу о нашем свјештенству. Ова велика недаћа постала је по селима као и по варошима од скоро; али нећу рећи да нема ту и свештеничке кривице, особито у томе, што се пођекоји не умије да умјери у својим страстима, а највише у пићу.

— Ако се свјештенство не умије баш „фино“ у друштву наћи, ја мислим да није кроз то и неваљало, као што рекох да није криво што је на ниском ступњу образовања и што је слабог материјалног стања На пошљетку оно се не може потаманити и оборит као стара кућа, но треба оставит времену; јер оваке ствари требају баш доста времена, да се поправе.

Елем, с обзиром ваљда на његово образовање, нашег свјештенства нема у црквеним општинским управама. Оно јест народни слуга, али зато не безправна чињеница. Ја га овим не пењем на пресједничко мјесто, него желим да се и српски свјештеник нађе у општини као савјетујући члан, које као народном законоши и приличи. Држим да ми тим поступком убијамо важност нашег свјештенства не само пред страним свијетом но и пред масом свога народа. Тим је свјештеник и сувише понижен а и сама општина губи од своје важности тим поступком, јер народ мисли: ђе законоше нема ту није по закону. Ја тврдим да општина не би изгубила ништа кроз то, ако би се у њеној сједници и српски свјештеник види, који заједно са њима носи крст народног мучног живота. — Ако свјештеник данас не може много учинити својом умном снагом може својим светим чином, кога на себи носи може тиме што је српски свјештеник. У противном случају не чудимо се, ако који свјештеник обрне народу односно општини леђа. Треба са дружењем и са призивањем свјештеника у свој круг доказати народу да се живи духом закона црквеног, који нас упућује да будемо људи на земљи и анђели на небесима. —

Данас српски се свјештеник позива у дом кад је неопходно потребан; другом којом приликом, н. пр. кад се браћа дијеле и у случајевима томе подобним српског свјештеника нема, као да је он неко извањи, као да он по дужности његовој нема права да буде и отац и брат. Доста жалосно и наопако је овако мишљење, које се, као што се види и у дјело приводи. Заборавља се на велику жалост да свјештеников приступ при сваком мало важном чину у српском дому, чини те тај чин буде важан па и освећен. Није ли тако, руку на срце, или, како се каже, прст на чело — па одговори. — Као да је прошло вријеме да и сиједе власи приступају руци свјештениковој — наступило је доба омаловажавања свјештеникове личности па и чина. Ово омаловажавање је од онда, од кад и најпростији странац може на збору казати: „шта зна ваш попо он је оваки, он је онаки“; па и од онда, од кад наше учитељство поче викати противу „**поповштине**“, као да је и оно само сву арапску мудрост кашиком посркало; не имајући ни мало на уму да се кроз то убија углед свјештеника, те се и народ одбија не само од њега него и од цркве, па и од школе, која данас без цркве и „**поповштине**“ мора изданути. Нека је част оном учитељу, па макар он био Србин чак иза Дунава, који каже да је недаћа народна недаћа и његова, који тако осјећа па и ради тако; нека је част свакоме кога боли народна боља и који се труди, да се боља не окрене на горе са неумјесним поступком према њој.

Готово већина мисли, да свјештеник мора само оно чинити што му у требнику пише, и та већина захтјева да он то чини, па макар какови ми били према њему. — Кад се у дому што догоди, да се свјештеник треба звати, само слуга оде по њега; па ако исти одмах не дође ту су ти одмах пребацивања и то пред својим млађим, те није ни чудо што је сваком, па и школском ђетету прирасла капа за главу, кад прође испред свјештеника. Свјештеник мора одазвати се првом позиву, ја то одобравам, јер му је то дужност, али барем треба да је зато и као што треба, ако ништа, и оно предрусретнут. —

Јест; он мора и онда, кад је болестан, као и онда, кад је здрав; и онда кад је жалостан као и онда, кад је радостан, и кад може и кад не може — он мора пјевати, кад му се не пјева а кукати, кад му се не кука. То му је дужност па био гладан или жедан, био бос или го̂, био дан или ноћ, било љето или зима — он мора то му је дужност, и ја велим; али велим и то, да се пристојно мора причекат и наградит. Је ли тако?! Мислим да јесте, ако се хоће да одговори дужности, коју ми имамо према своме свјештенику, не само као његови парохијани, него као православни Срби. —

Људи чистих православних и српских мисли, који мало дубље гледају у Србина, у његов каратер и у његове светиње; виде јасно, да је црква, школа, свештенство и учитељство четири нераздвојна стуба, који подржавају жртвеник на коме све то свијетли чисто православље, српска народна вјера, име, језик и обичаји; те је, сло-

бодно могу рећи, несмишљеност нападати на свјештенике и учитеље, а и заборављат цркву и школу.

Подучавати народ, да омрзне на свога свјештеника, значи одтуђити га од његове бијеле и свете цркве — чега данас на нашу велику жалост досте има — а народ, који се не сјети своје цркве ни седмога дана, значи, да је способан одрећи се и свога имена. — Хоћемо ли тај резултат?! Не Србине, ако Бога знаш и лијепу вјеру праћедову љубиш; не дај да наш народ дође до провалије, са које ће га западни повјетарац ћушнути у понор неповрата.

Зар немамо озбиљних мислилаца?!

Сама човјечанска дужност захтјева да имаме поштовања према најсавршенијем дјелу божијих руку; а нама пак, као синовима српског рода, као ђеци духовних отаца српских свјештеника, пада у свету дужност, да докажемо **да умијемо вршити и своје дужности као и права.**

„Поминајте наставници вашја... ти бо бдјат о душах ваших!“

С. Л. Пј.

Опис манастира Гомионице и његових старина.

(Свршетак.)

Године 1856. дочује некако за овај крст Архимандрит Серафион Чекић из истог ман. а родом из села Слабиње код Костајнице, — па скупи новце и пошаље свога брата јеромонаха Партенију Давидовића у Травник, и даде му 113 дуката да даде свештеницима Адамовићима и Поповићу а уз то пошаље им и писмо. Овај јеромонах Партеније оде у Тривник, и даде новце и писмо, а они одговоре јеромонаху Партенију да они немогу њему дати крста због тога, да неби у путу имао какве неприлике, него му даду писмо на новце, и обећају му да ће они крст послати са робом преко Нике Крстановића трговца у Приједору, а јеромонах Партеније узме писмо и дође овдје у манас. и каже Архимандриту за крст, а и писмо му даде у коме је написано како ће исти крст доћи преко Нике Крстановића у Приједор и кад дође, како ће се јавити.

Прошло је скоро мјесец дана, али дође писмо Архимандриту од Нике Крстановића из Приједора, да дође и да однесе крст који је преко њега из Травника послат. — Архимандрит кад је писмо примио и прочитао, одма поручи у село по јеромонаха Давидовића, и кад овај дође, каже му да је добио писмо од Крстановића, да је донешен крст у Приједор, и да одма иде да га прими, него брате иди одма, и нареди момку нека нам одма коње опреми, а ти дођи одма па се опреми, а и ја ћу се опремити, па ћемо ићи у Приједор, тако и учине. — Чим су се они опремили и коњи су били опремити, одма узјахаше коње и пођу у Приједор, уз пут ноће у Тимару. — Сутра дан дођу у Приједор код трговца Нике Крстановића; овај их лијепо прими и дочека, и код себе на ручак позове, и они то учине, и једну ноћ код истог Нике преноће, сутра дан крену се рано из Приједора у манастир а уједно и крст са собом у калуфу понесу.

Архимандрит Серафион чим су одмакли од Приједора, преда торбу, што је био крст у њој своме брату јеромонаху Партенију, да он носи пред њим, а он ће за њим ићи, и кад су дошли манастиру, онда су осветили водицу и исти крст, и одпјевали тропар „воздвижењију честнаго креста“, и „возбраној војеводје“, и метнули крст на часну трапезу, а кад су пред цркву изишли, онда се изљубе и ове ријечи рекли: „да Бог да, да из ове наше свете обитељи нико ништа неда у залогу (реум, тутују), илити прода, док је Бога, сунца и мјесеца“, а онда изговоре још и ове ријечи: „услиши Господи желанија наша“.

Овај крст и данас у ман. на часној трапези стоји. Други пак, крст — врло лијепо израђен — (сребренопозлаћен) мањи је од великог крста, а мања је и израда, по тежини и величини пак на осми део није, као велики крст, а купит је за 1500 гроша чаршински.

Трећи пак крст дрвени, који је изображен са различитим иконама као што су: Благовјести, Рождество Христово, Преображеније, Цвијети, Богојављеније, Сретеније, Исус пред Пилатом, Расцјатије Христово, Вознесеније свете Богородице, Лазарева субота, Недеља свију свети по силаску светога духа.

На овом истом крсту (дрвеном) налазе се и грчка слова написата на свакој икони, и могу се лијепо видити, (ваљда је у грчкој и правит?). — Исти крст доста је велики.

Кад је Ц. К. војска прешла у Босну, дође један капетан Србин са својом компанијом у ман. Гомионицу, и уђе у цркву, да је види, и чим је уништа у исту цркву, опази с' десне стране на целивачи, ђе је положит крст, прекрсти се и целива крст, и онда исти крст узме у своје руке и прегледа га, те онда окрену се игуману Партенију и рече му: „Оче Игумане! били ви овај крст продали, даћу вам педесет форинти, и други златан на мјесто њега овди ћу поставити на ово мјесто?“ а игуман му одговори: Господине! ја то несмијем учинити ни закакве новце, јербо то није моје, већ народно, а и старина је; онда замоли капетан игумана, да ако је могуће, да униђе у олтар да види шта има од старина? а овај га и уведе, и прегледа напред речене крстове, а тад се капетан стаде дивити том, од куд тако скупоцјене ствари у Босни? Игуман га затим проведе свуд око цркве, и унутра у ћелије, и све му покаже по ћелијама.

У порти манас. налази се напред речена житница (амбар) Ибрахимбега Цинића из Бањелуке спахије од истог манастира, кад је капетан чуо за ону житницу (амбар) да је турски рекне он: Оче игумане! што то не избаците из порте (авлије), а Игуман му одговори: несмијемо од Ибрахимбега, а капетан му рекне, дај мени дозволу ја ћу са својим сад момцима житницу (амбар) избацити ако хоћеш, и на ватри згорити, а игуман замоли капетана: немој Господине није никакве штете и несмета ту, за тим се капетан окрене својим моцима и оду отален даље својим путем.

У овом истом манас. налази се пет стародревних комада звјездица, и то су од праве чисте срме, и то на двјема звјездицама налазе се слова споља и изнутра и то изнутра у првој звјездици стоје слова овака:

сію звѣздицѫ приложи симо миѧтковић фочић и сарадѣва рѫбета кѫюнћинскога (т. ј. златар) вахрам введеніе пресветиѧ матери. на 1774 †. Спољашна слова на овој истој звјездици много су већа и то овака:

† СЄ ЯГНЯЩЬ БОЖІИ КЯ ЗЄМЛЄИ. МИРО БОГРѢКЬИ. — ПРИШЯДШИ: ИСТЯ. ЄРХѪ ИДЄЖЄ БЄ СѪТРОЧЄ.

Изнутра у ове друге звијездице стоје слова овака: сім звездица що монастира гомішнице храмь вь веденіе бце. — сковаю хоураґ (Христифор) мю (мњу) вдо за свои спомен. вь лѣто ЗѮЛ. (7230—1722). иџа Іюсі. (мјесеца Јуна 19. — А на осталим трима звјездицама не има никаквих слова.

На копљу, које се налази на прокомидији стоје ова три слова: Є Є Г. више ништа, ова три слова незнам шта значе.

Нашао сам у једном сандуку павту сребрено-седефли, и то лијеву, а десне неима никако, на истој павти стоје слова изнутра овака: При. Ри. Ѵ. Х. М. Г. (т. ј. приложи Ристић у храм манас. Гомионицу.

Петохљебница, ђе стоји хљеб, пшеница, вино, јелеи и свијеће, и то је од чиста сребра. Тамо ђе се свијеће усађују стоји диречић са три лулице, а тај диречић начињен је на шест ћошета и на сваком ћошету стоји узбрдо написан оваки надпис: тричелѫ оунамастирѣ ва храмѣ воведениѧ пресветиѧ богородици и присно дѣви маріи ѕ гомішницѫ еромонах стефан ЯѰѺД* (1774) паѵросимовичь. Још имаду три чаше од чистог сребра ђе стоји пшеница, вино и јелеп, и на свакој чаши има по капак, а на сваком капку стоје слова овако, за пшеницу: манастира сіпетилевніца: Є. значи пет: петохљебница, за вино: п: приложі ана вѫкосавлевићь. трѫдом еромаха стефана. и за јелеи — 1776. гомиониц храм воведеніе пресветиа богородици.

У манастиру Гомионици налазе се три Антинмиса. На првом Антинмису што се на њему божествена служба служи, има у врху Антинминса свете мошти. На дну пак истог Антинминса има написано пет редака, од којих се четири горња немогу никако прочитати, а пети редак стоји са словима као што је овдје наведено: лѣтлѣ гдаѣ 1739. міца іѳниа 4. — На јужној страни истог Антинминса има још три редка од којих се немогу никако прочитати.

Други пак Антинминс без свети мошти на којем стоји натпис овај: жертвенік божественем священе Сосвящене Босще одь пресвященкишаго митрополита Саммоковскаго Господіна Ігнатіѧ вь лѣта спасително 1836. мѣці септемврія. Овај Антинминс само је поставит плавим платном.

У трећем Антинминсу неима ни слова нити је чим поставит нити се знаде од кога је Архијереја посвећен ни кад је у ман. донешен-

Осим свега налази се у манастиру још два бакрена тањира (сахана,) — Приповједа се, да их је било дванајест комада, но да су их архијересци момци кад су у манастир долазили разнијели. — На тим тањирима у размаку од четири прста, налази се на седам мјеста написане ове речи: ІС†ХС сіе клюдо — прінесе: Гавріиль. — Іеромонах: гомионице — Ѳзархъ — гдна митрополита — Босанхаго ѦѰѪЗ. (1747.) године.

Трудољубиви и вриједни г. Владимир Красић при опису манастира Пакре у листу „Стражилову“ у броју 48. 1886. год. дотиче се и манастира Гомионице па вели: „За несрећног рата с Турцима, године 1737. пресели се много народа српског из Босне и Херцеговине у Аустрију. Тада Турци попале и разоре многе цркве и манастире, па и св. воведенски манастир Гомионицу у Босни, опустио је тада сасвим, а калуђери побјегну под окриље царско, оставивши све своје имање грабљивим непријатељима; и пребијајући се од мјеста до мјеста са својим вођом игуманом Пахомијем, дођу мјесеца октобра 1738. у Пакрац, тадашњем владици Никифору Стефановићу, и стану му се молити, да им даде какво мјесто за пребивање. — Овај им одреди, с пристанком св. анских калуђера опустјелу Пакру, коју они поновe и тако она опет пропоја у славу божију и на част вјере православне. Св. ански калуђери дали су гомоничким „приволно писмо,“ у коме им се дају неке повластице, (види „Стражилово“ број 48. страна 1656—1657)

Међу Гомоничким калуђерима био је и један из манастира Миљешева, гробног мјеста св. Саве. Од њега се сачувало више ствари и један сребрен крст, на којем је изрезан овај натпис: Сіи крстъ wкова Силвестеръ Милешевацъ за свою дшu і своихъ родітель кг да их прости Лето з. р. о. д. (7179=1671).

У манастиру Пакри налази се једна велика плаштаница, која на велики петак преставља гроб Христов. — Та је плаштаница пренешена из манастира Миљешева, — кад су Турци ту славну задужбину разорили, — у Босну, у манастир Гомоницу, а одатле је донешена године 1738. у манастир Пакру.

У олтару манастира Пакре налази се један стари дискос, на коме се чита ово: Сkова се сѧти дискос манстирu Пакри, иждиканіем игuманом Гаврилом Давидовичем иеромонахом Гомоничаном 22. іюла 1746.

Садашње братство манастира Гомонице јесу ови:

Управитељ Гавро Стојнић свештеник. Партеније Давидовић прогуман и Герасим Кочић јеромонах.

Јован Новаковић
парох бистрички.

Конзисторијалне окружнице.

Број 936. екс. 1886.

ОКРУЖНИЦА

свему свештенству Дабро-босанске Епархије.

Од стране ове Духовне власти позива се сваки свештеник у Протопрезвитерату . . . . . да у мјесецу Јануару, при почетку 1887 године поднесе надлежном протопрезвитерском уреду „исказ“, назначивши своје име и презиме, име своје парохије, број цркава и манастира, број кућа и душа; извод крштене мушке и женске дјеце, извод вјенчани и умрли мушке и женске чељади у години 1884, 1885 и 1886, који ће исказ и извод дотични Протојереј или Администратор по приложеном формулару тачно и вјерно уврстити и овамо доставити.

У напријед ставља се у дужност Протопрезвитерском уреду, да сваке године има оваки исказ од поручног свештенства састављати и у своје вријеме овај конзисторији достављати.

Формулар, по коме ће се исказ у будуће састављати биће штампан у овогодишњем шематизму.

Из конзис. сједнице у Сарајеву 10. Јула 1886.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД У ПРОТОПРЕЗВИТЕРАТУ .....

Број	Име и презиме свештеника	Име парохије	Број				Родило се						Вјенчало се			Умрло					
			цркава	манас.	кућа	душа	1884.		1885.		1886.		1884.	1885.	1886.	1884.		1885.		1886.	
							м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.				м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.

Старе књиге.

(Наставак.)

24. Мл҃итва ѡ сѣ҃томь жрьтвьницѣ ѡсквьнѣномь ѡ҆ ієретикѣ.

25. Чинь бываемьіи на поставлѣніе сѣ҃щеносца, и депотата.

26. Чинь бываемьіи на поставлѣніе чьтца и пѣвца.

27. Чинь бываемьіи на поставлѣньіе и подіакѡна.

28. Чинь бываемьіи на поставлѣніе діакѡна.

Пошле овога нема 10 листа, али ред „чинова“ под бројем: 25, 26, 27, и 28 свједоче да је овде на реду рукоположење свештеника. И ово се види да је нечија грабежљива рука хотимично ишчупала. Иза овога даље настају молитве и обред, који нема наслова. Наслов је отишао на ишчупаним листовима. Али опет по садржини молитава као и по упуствима пред молитвама види се да је вјенчавање (крунисање) царева. Јер пред једном молитвом стоји овако: „вьзьмаіетъ діадімоу и сапогы патріарьхъ, и даіетъ ихъ вистиароу. аще҆ли хотѣ҃ и вѣ҃нчатисе снь цр҃евь. или дъщи. или жена недаіето діадімоу вистиароу и т. д.

На другом мјесту стоји: „вьзьмаіетъ ѡ҆ антимінсіа ст҃кмоу патріархъ. и дрьжно сьшѣ҃кма роукама вѣ҃нчаваіетъ іего гл҃е. вь име ѡца и т. д. И сіа оубо бываютъ, іегда цр҃ь вѣ҃нчаваіетсе.

29. Молитва на поставлѣніе кіесара и деспота и инымь властемь.

30. Молитва вь сьборѣ҃ кнезь хотещих власти прі҆ѣти великыіе ѡ҆ ц҃ра.

31. Молитви бываіеме на великомь сьборѣ҃ ѡ҆ ходещоу патріархоу вь поутьшьствіе и пакы приходещѳ.

32. Молитви вь еже назнаменати шторча.

33. Молитви іеже сътворити шглашенаго.

Ово је крштење, само нема апостола и евангелија нити пак показује да се чита, а иначе је крштење као и у данашњим требницима са неким само формалним разликама.

34. Сице прі҆емлѣемь приходещих ѡ҆ латинскіе вѣ҃ры къ нашеи правеи вѣ҃ри.

Одрицање је овако: ѡ҆рыцаешли се вѣ҃ры латинскіе и соуботства еже петрь гоугнивы вьрымѣ҃ оустави҆л іе҆.

Гл҃еть шнь шт҃рычаюсе его и вьсего оученіѧ латинскаго и шпр҃кньска ихъ и соуботьства ихъ.

Затим „Вѣ҃кроую“ и једна молитва, а после даје му се вода те се умије по лицу и рукама „Имажеть его мѵ҃ромь стѵ҃мь ѩкоже и новокрщеннаго.

Најпосле заповједи му се да неједе меса за седам дана, а у осми дан да се умије на чистом мјесту гдје се не гази ногама.

35. Чинъ бываемьіи на братосьтвореніе.

За овај чин побратинства у великом руском требнику каже да је царским законом у русији забрањен.

36. Чинъ бываемьіи на шврощеніе. Иза овога одмах вјенчање. Пред прокимном апостола стоји овако: „И емь женоу за десноую роукоу и даю моужоу вь десноую роукоу.“ Према овоме правилно је који свештеници на овом мјесту пред апостолом стављају руке младенцима. И то десну и десну руку, а не све четири руке десну и десну, лијеву и лијеву, као што сам имао прилике код аустријских свештеника видити. Мене је бар тако свештеник вјенчао саставивши моје обје и невјестине обје руке. Моју десну и њену десну, моју лијеву и њену лијеву.

Апостол није онај који је у данашњим требницима, а евангелије је исто.

При облажењу око стола није „Исаіе ликѵ҃і“ већ молитва: „Господи, господи призри с небесе“

37. Молитва юже гл҃еть іереи прощеноу за гр҃ѣхи.

38. Молитва на основаніе цр҃кви ѡ҆ архіереѩ.

39. Молитва на вѣ дроужєніе чѣстнаго крⷭта.

Више штампаних листа нема а дали је било незна се, али има још на крају 30 листа писаних, и то артија је иста онака као и у штампаним листовима. Језик и правопис исти је. Писано је доста читко црвеним и црним мастилом.

У овом рукопису изложена су разна правила и заповједи, како треба празновати празнике и светитеље; који празник треба празновати цио дан; који само до подне, а који тек само са лакшим радовима проводити и т. д.

Налазе се и степени сроства забрањени и дозвољени са нарочитим објашњењима, као и то које птице и животиње нетреба јести и многе разне заповједи веће и мање.

Овај рукопис почиње се са заповједи за празнике овако:

40. Сѣ вїѡмъ починаєм правило стѣ҃хъ апⷭлъ и стѣ҃хъ пр҃ѡровныхъ и вгоносныхъ ѡ҃цъ нашихъ з҃ го сѣкора ѡ ерешѣхъ и людехъ мирскыихъ заповѣкди вьсакіе. Азъ петръ и павлъ апⷭлы Хсвы заповѣкдаем рабомъ Хсвѣкмъ ѡ дѣланіи чл҃ческыихъ еже дѣлати и т. д.

И у Модричкој цркви налази се један минеј Србуља. У почетку и на крају нема свију листа, а у њему има овака записка:

„Преосвященеишемъ оцъ и Господнъ Митрополитъ Стеванъ владици Єрцеговачкомъ“.

„Митрополит Стеван Требинац завладичисе ҂ѰѮЧ лето. и то се лето престави владика Аксентие Бог да га прости“.

Према овоме Митрополит Стеван завладичио се је 1790. године.

У овом минеју још има неколико мањих записака.

(Свршиће се.)

Разно.

Богојављенска литија. Ове године обављена је богојављенска литија и водосвећење на сјајан начин а уз врло красно и угодно вријеме. Ова свечаност у нашем мјесту тога дана текла је овим редом: У новој цркви чинодјејствовао је високопреосвештени г. Митрополит Борђије са више свештеника из мјеста и околине. Црква је била дупком пуна побожног народа из мјеста и из околнијех села. На светој литургији пјевао је мушки збор појача Срба занатлија под управом коровође учитеља г. Николе Тајшановића. Око $8^{3}/_{4}$ сах. при свршетку св. литургије дошла је пред цркву једна чета војника Срба са војном музиком, а на скоро за тијем дошао је у цркву поглавар земље преуз. гоп. барон Апел у свечаној униформи. Тачно у 9. сах. кренула је литија из цркве уз свирку музике и пјевањем свјештенства и збора појача. Напријед су ишли сељаци са многим црквеним барјацима, за њима музика и чета војника, па школска младеж из градских осн. школа, препарандије, гимназије и трговачке школе, за овима ученици из српских школа са својом школском заставом, иза ових ђеца обучена у црквене одежде са чирацима, па онда појачи, свештенство два и два (на броју 14 њих), Митрополит под небом са крстом и жезлом у рукама; за небом ишао је поглавар земље, грађански доглавник барон Кучера, руски конзул Бакунини и на пошљетку остали чиновници и официри и множина мушког и женског домаћег свијета.

Литија је упутила се кроз Франц-Јосифову улицу и ишла је преко латинске ћуприје кроз цареву улицу па преко шехер-Ћехајиног моста на бентбашку улицу поред ријеке Миљацке до на извор Пјенкавац, гђе је било украшено мјесто са заставама и зеленилом и гђе се је водица осветила.

Док је литија пролазила кроз поменуте улице, сви су дућани били затворени, а при идењу кроз те улице непрестано су грували топови са варошке тврђаве. За вријеме освећења водице, пуцала је почасна чета војника пет пута, а иза сваког тог пуцања избачено је по неколико метака топовских. За вријеме идења ове

литије на Бентбашу и повратка исте — која је у најљепшем реду прошла — брујала су звона на објема православним црквама. Када је свршено водосвећење, вратила се је литија истим редом бентбашком улицом кроз нову тесту и Ћемалушу у нову цркву. Пред црквом високопреосвештени гоп. Митрополит благословио је војнике, и захвалио поглавару земље и свима осталим, који су својим присуством увеличали ову свечаност српско-православне цркве и народа.

Заиста од свију свечаности може се рећи богојављенска је литија и водосвећење у Сарајеву највеличанственија у народу српском.

Прослава св. Саве просвјетитеља и првог Архијепископа српског у Сарајеву, и то:

I. У старој цркви и српској школи. Као сваке, тако и ове године, прослављен је празник св. Саве свечаним начином у Сарајеву. Тога дана служио је у старој цркви високопреосвештени госп. Митрополит Ђорђе са више свјештеника. На литургији пјевао је мушки збор састављен од Срба занатлија под управом госп. учитеља Николе Тајшановића. Послије одпјеване пјесме св. Сави иза пречасне, са анвона држао је сходну бесједу свештеник Стево Тривковић, парох осјечко-блажујски. У бесједи је летимично изнио рад и заслуге нашег просвјетитеља за православну цркву и српски род, дотакао се је још и наше српске болести: нелоге и партаичности, које нам је главни узрок нашег назадка и опадања; поред тога напоменуо је да ниједне корисне задруге и по цркву и народ немамо.

Послије литургије и одпуста забрујаше звона на цркви и тад крену се литија, — пјевајући тропар празнику — у дворану српске школе. Пред литијом ношено је кољиво које је стављено било на приправљени сто са судом водице. Дворана је била дупком пуна свијета обојега спола и школске младежи. По освећењу водице и преливања кољива, говорио је госп. учитељ Никола Кашиковић, у коме је говору вјешто истакао у главним а кратким цртама нашу историчну прошлост: славу и патњу, нелогу и немарност нашу. Уједно надовезао томе и значај српске школе и корист њену за будућност наше младежи и народа српског. Послије овог говора прочитана су имена родољубивих фундатара школских из прећашњих времена, којима се је придружио и у најновије ово вријеме приличан број завјештача. Жели ли би и дај Боже, да лијепе мисли и ријечи у говорима г. Тривковића и г. Кашиковића, које су пуне поуке за нас, не буду у вијетар изговорене, него нека падну на добру њиву Србинова срца и воље, те да се латимо свега онога што нам је могуће према приликама ради битне користи и напредка за цркву и школу нашу.

Пошто је раздавано кољиво присутним и младежи, литија се врати у стару цркву у оном реду, којим је и дошла биле у дворану.

II. У новој цркви и вел. гимназији. Има већ више година како се српски просвјетитељ св. Сава, дозволом високе земаљске владе, на достојан начин слави и у овдашњој великој гимназији, гђе се сакупља многобројна српска младеж из овдашњих просвјетних завода, да се попрска светосавском водицом и оснажи успоменом на дјела и заслуге за православље и Српство свога дичног светитеља.

Красно је и лијепо прослављен св. Сава и ове године у вел. гимназији.

На св. литургији у новој цркви служили су вјероучитељи г. г. Гавро Бољарић и Петар Ђелић. Послије „Ѥ҆ди имѫ Господи҃ѣ“, кренула је литија у гимназију.

За барјацима ишла је у реду женска градска за тим основна мушка школа, онда трговачка школа и гимназисти. Десно и лијево око свештеника у шпалиру ишли су приправници овд. учитељске школе пјевајући тропар празнику.

У цртачкој дворани гимназијској намјештен је био сто на ком је стајало светосавско кољиво и вода за освећење.

Осим великог броја школске младежи слегао се је ту и приличан број грађана обојега спола.

Освећење водице обавили су поменути вјероучитељи; а за тим је госп. Ђенић проговорио сходну и лијепу бесједу, у којој је истакао све врлине светитељеве и заслуге његове за цркву и народ српски. Позвао је младеж да се угледа на св. Саву, да се труди и учи, да истрајано ради на усавршењу своје умне снаге. Предочио јој је околности у којим се она данас налази, рекао је да такве згоде и прилике не имађаше ранији подмладак наше „поносне Босне“. Затим је позвао младеж да кликне за здравље Његовог Величанства; на што су гимназијалци са препарандима под управом г. Тајшановића одпјевали „царевку“, а за тим на поклик високом министарству и влади овдашњој „млогаја љета“.

Овој свечаности присуствовали су од стране вис. земаљске владе подтајник г. Љ. Длустуш, професорско особље гимназијално са управитељем госп. Неманићем, учитељство препарандије и основне школе са равнатељем г. М. Гривићем, учитељство трговачке школе са равнатељем г. Блажековићем, учитељице овд. градске школе са равнатељицом госпођом Лајер и приличан број ђечијех родитеља.

За вријеме литије, при освећењу водице и дијељењу кољива, владао је подпун мир и ред, што се старјешинама и учитељима дотичних школа у заслугу уписати има.

Кољиво је и ове година по наредби и жељи високе владе укусно и лијепо прпредила учитељица градске ђевојачке школе госпођа Евица Сарајевчић. Хвала јој на труду.

III. Вечерња бесједа са игранком. У вечер је била бесједа са игринком у овдашњој позоришној дворани, као што се може виђети из програма светосавске бесједе, што је приредила срп. прав. основна школа у Сарајеву у корист фонда сиромашних ђака ове школе: 1. Усликнимо с љубави, од К. Станковића пјева мјешовити лик. — 2. Поздравни говор, говори госп. Стеван Калуђерчић. — 3. Три српске пјесме, од др. Ј. Пачу-а, пјева мјешовити лик. — 4. Усамљена Српкиња, од Л. Станковића, декл. Мара Обућина уч. III. раз. српске нар. школе. — 5. Тице селице, од Мите Топаловића, пјевају у два гласа ученици срп. школе. — 6. Диоба Јакшића, срп. нар. пјесма уз гусле пјева Вукан Гољанин. — 7. Бачки напјеви, од др. Ј. Пачу-а, пјева мјешовити лик. — На бадњи дан, шаљива игра у једној радњи од К. Трифковића, представљају дилетанти: г г. Ристо Самоуковић, Мића Деспић, Милан Деспић, Лазо Пупић, гђице: А. Х. Ристићева и Јелка Савићева.

Ова бесједа са оваким програмом изведена је лијепо на задовољство присутних, а једино припада похвала учитељу г. Стеви Калуђерчићу, који је неуморно радио и труд улагао да се изведе, и која је под његовом управом на позорници роковођена.

Свијета је било много и сва су мјеста била заузета. Осим тога били су Њег. преузвишеност поглавар земље барон Апел са бароницом; подмаршал г. Давид са супругом и ћерком; земаљ. доглавник барон Кучера; админ. директор госп. Сауервалд и руски консул Бакунини.

Само би имали примјетити да се у будуће изоставе шаљиви комади и неке игре, као: мазурка, полка, транблан и т. д. Прилични је би било да се за овакову српску бесједу на дан прославе св. Саве узме који комад из наше народне историје, а тако исто да искључиво буду одабране и све народне игре. Тиме би тек онда имала ова бесједа свој народни тип и значај и онда би се могло виђети више Српкиња и Срба у лијепој народној ношњи без којекаквих репова и фракова са бијелим рукавицама. А тако исто и на бини позоришној боље би било виђети судјеловаче у бесједи са народном ношњом. Своје чувајмо и негујмо, па смо онда достојни синови и кћери свога народа.

Парастос за упокој душе престолонашљедника Рудолфа, држан је у вторник 24. Јануара ове године у 9. сахати у овдашњој новој православној цркви. Његово високопреосвештенство господин митрополит Ђорђије са два архимандрита, два протојереја и 10 јереја обавио је овај обред уз врло складно појање пјевачког збора занатлијског, које је поред појања свештеничког увеличало ову црквену функцију. На сред цркве био је постављен сто на коме је стајало: крст, евангелије, кољиво са горућим свечњацима, са стране на свакој стајале су по 6 дјевојчица у бијелим хаљинама држећи у рукама упаљене свијеће, г. митрополит са свештенством стајао пред столом у мантији и са митром на глава и патарицом у руци.

Парастосу присуствовали су гђа. пл. Давид са ћерком. грађ доглавник барон Кучера, правос. управитељ г. Ангер, бригадир ген. Огродовић, велики број вишег чиновништва и часништва, правосл. општина и многобројна публика мјестна и аустро-угарска; ученици и ученице вјере прав. са наставницима из свију овд. школа.

По свршетку парстоса г. Митрополит изразио је грађанском доглавнику саучешће за умрлим покојником.

Овдје непропушта се напоменути да је Њег. високопреосвештенство са свештенством и срп. православ. црквеном општином ишао у Петак 20 јануарм у конак поглавару земље и грађан. доглав. да изјави дубоко сажаљење за умрлим царевићем. Од дана када је дошла вијест да је царевић умро, звона су са обје православне цркве за три дана звонила и то три пут на дан, у јутру у подне и у вечер.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 4. Сарајево, 15. Фебруара 1889. Год. III.

Ријеч приликом смрти херцеговачког Митрополита Леонтија.

Говорио **Јово Мостарица** богослов III. год. у Рељеву.

Драга браћо!

Тешко бијаше оно доба, кад стењаху босанско-херцеговачки Срби у синџиру луте тирјаније Тешко је себи преставити луту писку српске моме, жене и ђетета — помоћи им не бијаше ни од које стране. — Од то доба не бројимо много, та скоро ни пуних десет година. По врх душманске ћорде, тешкога топуза и лутога ханџара притјешњиваху нас и наши Архипастири, јер знамо ко су били и шта су били; знамо да бијаху махом иноплеменици, па богме не стараху се, да просвећују и храбре Богом им повјерено стадо ни да их одбрањују и заступају код отоманске владе, него напротив, напуштаху своје стадо свима могућим опасностима, а по кадшто гулише га и глобише, као што је то добро сваком познато, а особито пак нама босанско-херцеговачким Србима, па за то није ни чуда што настава наша кроз толико вјекова назадоваше. Но вријеме по вријеме па ето и Срби одахнуше својом мученичком душом, јер се и њима појави зрачак слободе као јарко сунце након дуготрајне олује или као сјајне свијезде након густе маглушине, одахнуше, и то добише — велим — за то, што се уништи тирјанска сила и исчезну јако прах, јегоже возметајет вјетр од лица земли и поспадоше пак иноплеменици са архијерејских тронова, а на њих се почеше попињати српски рођени синови. Па ето сад узруја се жеља и српског сина у кршној нам земљи Херцеговој, да на архијерејском трону види свога сина, брата Србина као врховнога настира, надајући се и знајући, да ће бити родољуб, који ће знати старати се, да утврди вјеру и народност српску, да унаприједи и рашири просвјету у заоставшем народу нашем, како би се могли наоружати знањем и науком, па као такови стати на супрот свима непријатељским на нас упереним силама. Не потраја дуго глас пуче свуд по Српству нашем, да је по вољи Његове светости цариградскога патријарха Дионисија и по жељи народној наименован од Њ. ц. к. и апостолског Величанства цара и краља Франц Јосифа I. син наше Хецеговине Леонтије Радуловић за Митрополита исте земље, који се још у калуђерству љубављу према народу своме одликовао, и кога је за то отоманска влада са још неколико одличних људи у Африку у заточење послала.

Но ко ће ко Бог, који је пун милосрђа, па нам га избави из непријатељске чељусти и посади нам га, да с' нама управља. Сад тек бијаше радостан народ херцеговачки, јер му се испунише жеље кад угледа на својој катедри

свога сина, па се нада и зна да ће од њега добити вида. О Боже мили! Ко сад бијаше радоснији од нас Срба у Херцеговини, јер се хораху пјесме са свију страна, што се син у својој отаџбини удостоји тога сана. Тако жарко пламћаху срца у нас Срба у Херцеговини, као да се чујаше одјек са свију страна и би рекао да клицаше: Весели се земљо Херцегова, ето теби на катедри сина, који ће ти знати дати вида! Те заиста не могосмо одољети а да том нашем родољубу не изјавимо наша грудна осјећаја, па му са свију страна честитасмо уз клицање, да му Бог продужи живот и здравље у корист народа свога. Свему томе одазва се наш вриједни родољуб и духовни Архипастир Леонтије тим, што поче још већма указивати знаке љубави према народу своме, и што се још већма поче будити жеља у њему како би нас просветним учинио, те да буде још више достојан оних оданости и оне љубави, коју од нас уживаше.

О! ал' за мало браћо моја! јер сунашце јарко које се на нас осмјехиваше, одмах и зађе за облаке, исчезну — неста га, неста га браћо за навијек, ал' тек је сада у спомињању. Црна смрт покоси нашег Леонтија; истрже нам с' њим оно, што нам најдраже бијаше, у што полагасмо нашу наду; укину нам дичан цвијет, који бијаше кршна Херцеговина припела себи на груди; обори нам нашег Архипастира; не даде му продужити замишљено и жељеће дјело и не подржа га у том звању ни пуних шест мјесеци, него га збриса са лица земљина.

Ето браћо моја! истом што се испунише жеље наше и прихватисмо радосни извјештај сина наше земље, стиже нам одмах иза те бујне радости тужни извјештај, који нас у црно зави. О немила смрти, опет велим, која свакога чекаш, што нам истрже стручак босиока од кога се мирис на далеко чути шћаше; што нам Херцеговину у тавно зави, а и Босни њезиној сестрици измами тужни уздах из груди и сузицу са њеног лица. О тужна и врло тужна земљо Херцегова, што изгуби таквога Србина, чија цијељ бијаше, да се просвети наша омладина, која ето сада тужним гласом кличе те спомиње тога родољуба.

Али не клонимо духом мила Србадио, не губимо наду синови Херцеговине, него молимо Бога, који је пун милосрђа, да нас озари зраком свјетлости и даде замјеника нашем родољубу, ал' опет брата Србина, сина наше земље, који би продужио замишљено и жељеће дјело покојника.

Браћо моја! ма да је доцкан ова моја веома слаба ријеч, ипак мислим да ће имати и сад мјеста, јер знајте браћо, да се такови родољуби немогу тако брзо бацити у заборав. А сад кликнимо од свега срца нека је слава покојнику: Слава ти наш Архипастиру, неумрли Леонтије, лака ти црна земљица и блажени ти покој души!

Са очима пуних суза, а са срцем пуним туге — што мислим да и вас хвата дична браћо — завршујем ово моје слово ударајући печат на њега оним ријечима неурлог Његоша: Благо оном, ко до вијека живи, имао се рашта и родити". Амин.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак)

II.

Сама човјечија природа и морална обвеза у свијету чини, да међу родитељима и дјецом, влада узајамна љубав и наклоност. Али осим природног и моралног одношаја између родитеља и дјеце, постоји још и правни одношај. По самоме природном праву дужни су родитељи уздржавати и одгајати своју дјецу, и бринути се за њихову судбину, док им се не развије тјелесна и умна снага толико, да могу сами себе уздржавати, своја права као људи осјећати и бринути се за положај својега живота у будућности. Осим тога, основно правно начело иште, да свак треба да одговара за пошљедице својега посла.

Родитељске су дужности заједничке, али ипак већи задатак пада на оца него на матер. То долази већ од природне разлике између човијека и жене; од њихове снаге и положаја, који заузимају у породици и ван породице, у јавноме друштву. Мати врши свој посао око дјетета, док

је дјете у кући и у онијем годинама, кад дијете треба највише тјелесне његе и кућевне одгоје; а отац му даје за тијем науку или средства за науку, и тако га припрема за његов будући позив. — Из родитељских дужности истичу са свијем природно и родитељска права, родитељска власт. И по томе, што отац има већи и јачи дио у извршивању родитељскијех дужности, постаје главом породице, и кад се разилази у мишљењу са женом, одлучује његов глас. Стога се родитељска власт у опће, назива посебно и очинском влашћу (patria potestas).

Из овога појма о очинској власти, и што већ по природноме праву требају дјеца да поштују своје родитеље, да им буду покорна и благодарна, потекла је уредба у грчко-римском праву, да преко воље родитељске дјеца не ступају у брак. У осталом, обичаји и закони свију времена, и свију народа захтјевали су, да брак синова и кћери бива приволом и благословом родитељскијем. Ово је веома утицало на морал у свијету, на морално и материјално стање у породици и у друштву. Ко би још могао тврдити, да родитељи немају право да пазе, како ступају њихова дјеца у брак, и с киме оснивају нову породицу? Зар то није јасан знак моралне пропасти у народу, кад дјеца немају страха ни поштовања према својим родитељима, кад младост не поштује старост? (ср. A. Wuttke: Handbuch der christl. Sittenlehre. Leipzig 1886. 1. Bnd. стр. 447.). —

Црква је свагда са своје стране полагала особиту важност на узајамну љубав и поштовање између родитеља и дјеце. То је чинила већ на основу заповиједи божије, на основу св. писма, које иште ту узајамност између родитеља и дјеце.

Ако ко за своје, а особито за домаће не промишља, одрекао се вјере, и гори је од незнабожаца (1. Тим. 5: 8.); а на другом мјесту учи дијете: Поштуј оца и матер; ово је прва заповијест са обећањем: да ти благо буде и да живиш дуго на земљи (Мат. 15: 4; Еф. 6: 2; ср. 2. књ. Мојс. 20: 12; 3 књ. 19: 3; 5 књ. 5: 16; приче сол. 23: 22.). — Црквени писци и црквени прописи о браку казују, како се је брак без приволе родитељске држао за блуд. Тертулијан (+ 220) казује, како по обреду (чину) и праву (rite et jure: K. Kuzmany: Handbuch des allg. Eherchtes стр. 120.) нигде не ступају синови у брак преко воље родитељске. Св. Василије велики говори у својему 38. правилу: „Дјевојке, које иду за човјека против воље очеве, чине блуд; приволели се родитељи, посао неким начином бива поправљен. Али не треба их одма примити у опћење, него нека остану под казни за три године". — (ср. пр. 40.) „Само удовица, вели св. Василије (пр. 41.), пошто имаде власт над собом може без сваке осуде живјети са мужем, ако нема никога да разруши ту свезу". А у 42. правилу говори: „Бракови, који бивају без приволе дотичнијех, који су у власти блуд су. За то, кад је жив отац или господар, који се саставе потпадају под одговорност, док старији не пристану на односну свезу, и тада брак добија кријепост". Пидалијон у тумачењу овог 42. правила Василијевог, које, као што каже, садржи у себи сва три горња правила т. ј. 38. 40. и 41., додаје, да то није само то (т. ј. да се такови бракови називају блудом), него и да се такови бракови разрјешују (Ке у монон туто, ала ке диалионте и гами. — Пидалијон — Крмчија, званични зборник грчке цркве. Пред нама је атинско издање од год. 1841.).

Брак не бива, ако не пристану на то, који имају власт над момком и дјевојком говори тако звани „закон градски", натпис 4. гл. 3. (ово је закон, што је пренесен из „прохирос номос-а" или „ручне књиге закона", коју је издао цар Василије Македонац између 870. и 878. год., у 49. а у кашњим изд. у 48. гл. нашег званичног црквеног зборника „Крмчије књиге"). — Ако је заробљен отац и не врати се за 3 године, син његов може се женити (зак. гр. натпис 4. гл. 8.). Ако се 3 године не зна, гђе је отац, и је ли жив или мртав, онда синови његови и ћери могу законито ступити у брак. Ако отац није при чистој памети, онда га замјењује ђед т. ј. очев отац (гл. 7.). Ако је одредио отац женинство (мираз) ћери својој, а кћи се међу тијем преда срамном животу, слободно је оцу, да је лиши нашљества (Крмчија стр. 562.). Епископ треба да казни свештеника, који би вјенчање извршио против воље родитељске (Крмчија л. 563.). Син, који самостално живи, а имаде потпун узраст, може се женити и без воље очинске (гр. зак. н. 4. гл. 12.). Исто тако и кћи, ако живи самостално, а потпуног је узраста, при том се отац не брине за њезину срећу, може се

удати и без приволе очинске (гл. 15. види: Начатки церковнаго права од Јефтимија Јовановића Н. Сад 1844. §. 175.). Значење воље родитељске о браку дјеце разјаснио је и патријарх цариградски Алексије (1025—1043., М. Горчаков: о тајње супружества стр. 175.). — Књига о дужн. пар. свештенства (гл. 124.) говори: „Ако би се жених и невјеста и сагласили на брак, ако је без воље родитеља и тијех, који заступају родитеље; и ако би једно лице пошло приволом родитељском, а друго не би, то никако свештеник да вјенча такове.

Сад да видимо, како грађански закон данас овај предмет расправља:

1. Параграф 49. ав. опћ. грађ. зак. гласи: „Малољетни (од 14 — 24. год.), па и пунољетни (прешли 24 г.), који ма из ког узрока не могу правилну обвезу на се да приме, не могу без приволе својега законитог оца ни ваљан брак да склопе. Ако отац није у животу, или није способан да заступа, тад се иште осим изјаве правог заступника, још и привола судске власти, да се брак склопи као што ваља". — Као што се види под овај закон спадају: а.) малољетни т. ј. који по § 21. нијесу још навршили 24 године; б.) који ма из ког законитог разлога не могу сами без приволе очинске, ђедовске, туторске или судске, и ако су пупиљи т. ј. сироте, без приволе сиротињске тут. власти, у брак ступити, све да су и навршили 24 године. За тијем: пунољетни, кад пану у лудило и сулудост; проглашене распикуће; па и глувонијеми. Који су на страни или на робији, добијају старатеља (§ 270.) и стоје под његовом влашћу у свима приликама, па и при ступању у брак.

2. Момаштво или малољетство престаје кад наступи 25. година. Тад по § 172. престаје и очинска власт. Но може суд са оправданих разлога и на молбу очеву и да продужи вријеме очинској власти. Разлози ти по § 173. јесу: кад дијете због недостатка тјелесног или умног није у стању само да се храни, своје послове да обавља; или ако се је у велик дуг заплело; или таке пријеступе чини, због којих је нужно, да и даље остане под назором својега оца. — Исто тако по § 251. престаје и туторство или старатељство, кад дјеца наврше 24 године; но може старатељски суд на молбу старатеља или сродника и да продужи старатељство, ако онај, који је под старатељством, имаде какав тјелесни или умни недостатак, или је распикућа. Осим тога престаје момаштво још: а.) кад отац сам и са судским одобрењем одпусти сина испод своје власти, и ако није навршио 24 године; б.) кад отац сину од 20 година повјери, да самостално управља с кућом (§ 174.); в.) кад туторски суд по саслушању тутора и најближих сродника, прогласи кога по 20 години за пунољетног; г.) кад јавна власт допусти малољетном, да самостално обавља какав посао, трговину или занат, пошто је тијем уједно и пунољетним проглашен (§ 252.). —

3. Приволу очеву требају: а) дјеца из законитог брака, док су још малољетна, ако им са особитог ког разлога није постављено туторство, као: ако отац умре и ако није никога именовао за тутора, или је именовао неспособно лице; тада спада туторство најприје ђеду (очевом оцу), па матери, па баби (очевој матери), и најпошље најближем мушком сроднику, или ако их има више таковијех, најстаријему између њих (§ 198. и 199.); кад отац ступи с памети или је проглашен за распикућу, или је због злочинства осуђен на тамницу преко године дана; кад отумара у свијет и не зна се за њ; или најпошље кад не мари за своју дјецу (§ 176. и 177). Ако кћи обудови, а међу тијем још није навршила године пунољества, потпада по ново под очинску власт и без приволе очеве не може се по други пут удати (§ 185). б) дјеца незаконита, но која су пошље ушљед законитог вјенчања њихових родитеља, за закониту проглашена (§ 161.); само не могу таква дјеца, да поричу право првенства и друга права, која су задобила дјеца, што су се родила у законитом браку својих родитеља, н. пр. кад ко живи у законитом браку и рађа дјецу, али исто вријеме рађа и незакониту дјецу са каквом женом или ђевојквм, па му пошље његова законита жена умре, а он узме жену или дјевојку, скојом је већ незаконито рађао дјецу.

4. Ако се законити отац приволи на брак своје дјеце, али умре прије него што је брак склопљен, онда треба на ново искати приволу од онога, који заступа оца.

5. Судске и старатељске приволе требају:

а) малољетна незаконита дјеца; јер су права незаконитог оца ограничена, при свем том, што треба да храни и одгаја своје незаконито дијете; јер не стоји под његовом влашћу, већ под ста-

рателъском (§ 166) Параграф 50. каже: „Малолетни од незаконитог рођења требају, да им брак буде ваљан, изјаву својега старатеља и приволу судске власти“. Без изјаве туторске не може суд своју приволу дати, и у приволи треба да изречно стоји, да је и тутор пристао на то;

б) законита малолетна дјеца, која из оправданог разлога не стоје под очинском влашћу;

в) пасторчад, јер не спадају под власт очуха (§ 1259.);

г) пунолетни, који су под туторством због махнитости, расипности, тамнице, не могу преко воље туторске ступити у брак (§ 270).

6. Отац или старатељ могу да не даду приволу због: слабог житка, разглашеног владања, прилепчиве болести, другог ког недостатка, који би сметао цијели брачној (§ 53). Или кад кћи заслијепи и нагне за киме, с' којим би по његовом схваћању могла бити несретна, а он јој је међу тијем бољу и љепшу прилику нашао. Може и знатна разлика у узрасту да смета вољи очевој.

7. Пунолетна дјеца могу да склопе правилно брак и без приволе родитељске; но у том случају могу да се лише женинства па и наслъества (§ 1220. и 1222).

Само се по себи разумије, да ће сваки брак важити као правилан, ако отац, мати, тутор не јаве о томе јавној власти, чим су чули да је брак склопљен. Но ти бракови, ако врло важни разлози противно не говоре, не раскидају се, већ се само казни жених и невјеста и сви, који су о томе браку радили.

Бива и то, да родитељи из себичности, предрасуде, јогунлука, бране својој ђеци, да ступају у брак са онијема, за којима њихово срце жуди; или их нагоне, да се жене или удају за онога, кога они мрзе. Колико црква осуђује тај поступак неродитељски види се из „пошљедованија вјенчања“ у Требнику, по коме треба момак и ђевојка гласно да кажу, да имају добру и непринуђену вољу узети се; јер брак који се на силу закључи, нема никакве важности. Ако родитељи ускрате приволу, а немају разлога за то, тад ђеца могу да иште заштиту црквеног или грађанског суда (ср. § 52. опћ. а. гр. зак.).

(Наставиће се.)

Бесједа.

О болести, исповијести и смрти.

„Землѧ еси, и къ землю шдидеши“.

Браћо! — Да би се ове свете изреке чешће сјећати могли, ја ћу у настојећој бесједи, да изложим и опишем све, што се обично догађа у вријеме смрти; а то ћу учинити, расматрајући корак по корак, и то: 1. што се догађа у вријеме болести; 2. у вријеме исповијести и 3. кад већ и сама смрт оће да растави човјека овога земнога жића.

Овдје мислим говорити за човјека једнога, који заборавља, да је маловремен — нити се сјећа да има неки други живот, који ће вијековима трајати. Има људи, који су окаљани гријехом, па у толико времена он се исповједи и, како се њему чини, оно, што сам до сад учинио, каже, опроштено ми је, — од сад ћу на ново гријешити. Таки људи не престано живе у гњеву Божијем. Сад' да се запитамо, шта бива од таквијех људи у вријеме болести, исповијести и смрти? — Почећемо од оног часа, кад се права болест појави.

Он изјутра устане, изађе из куће и почне домаће послове обављати. Бавећи се у томе, глава га заболи, почну ноге посртати и дрктати, осјећа грозу, завијање у трбуху, — несвјестицу и слабост у свему тијелу. У томе долази кући — пада на постељу. Затијем дођу жене и сродници; питају га, шта ти је? шта те боли? и т. д. Он одговара: „рђаво ми је, не држе ме ноге, — зло ме глава боли.“ Имаш ли ватру? „Имам, одговара им, и зовите ми ту и ту бабу.“ Брже боље по бабу. Међутим он лежи у постељи, нападне га студен — тресе се већ. Покри, што се више може; али студен не престаје и, кроз два-три часа и врућица дође. Ето и баба долази, — пита шта га боли. Он јој одговара: „прије неколико дана изађо' обноћ на двор и студен ме ухвати. Био сам на крсном имену код једног пријатеља па сам баш препио.“ На то, ни баба сама незнајући шта ће, одговара: ово је ова редња, што по селима иде. И тако, дадне му да што попије или привије, па онда оде.

Дође и ноћ. Сиромах болесник не спава ни мало. Бол товиши у глави, ноћ, — година. Једва угледа дан на прозор. Долазе опет комшије (су-

сједи) и сродници, те га питају: јеси ли спавао ноћас? Ах, какво спавање!. свуноћ нијесам могао ока затворити! Ах Боже! мука, несвијест и гађење, као да су два ексера ударена у слијепе очи. Бржебоље опет по другу бабу, она вели, боље зна. Ево ти је и она дође, види ватру, па и она одговара: то је ништа, така је ова болест, то ће проћи; па и она оде, велећи, да је тако боловао овај или онај. Долази трећи дан и четврти. Већ се знаци смртни показују; ватра, уста горка, језик црн, немир у тијелу, — почиње бунцати. На ово опет сродници потајно говоре: није ствари, доиста је смртни; а болеснику опет казују: Богу се моли, неће ништа бити. И тако о свему се разговара; а о исповијести и причешћу нико се и не сјећа. Како се види, да је когод немоћан и слаб, треба најприво да се с Богом поравна. — То је прво и тјелесно и душевно лијечење! Душа брађо не умире, и ако се тада још заборави, она је за навијек пропала. Сродници мјесто што су дужни да таквом човјеку преставе да се покаје и исповједи, они га варају и дотле доведу, да тако умре и с' овога свијета свезан оде. Тако људи смрт крију; а биједни болесник трпећи муку и видећи како долазећи ћуте; а притом угледа, да који од сродника и по коју сузу испусти, сјећа се сâм, да је болест смртна. И тако сам у себи мисли, ах мени! зар је за мене дошао час смртни?, а ови ме варају!

Сродници не кажу, да је болест смртна, само зато, да им више мираза остане. Потоме зову попа и мецлисе (опћина), а кад болесник то види, још више се упропасти и каже, о! зар ћу ја баш умријети?! Није, веле му они, но боље је да то учиниш, док си још при здравој памети и да расположиш своје имање, шта ћеш коме оставити. Онда болесник одговара: „кад су ова браћа дошла, макар, а ви пишите. Онај га пита, какав погреб ћеш, да ти учинимо? и кад му то напомену као нож да му у срце забоде!; а по томе то остављам сину, то ћери, то брату, а то сроднику; — да богме цркве и школе и несјећа се! О брате шта радиш? Ти си толико времена изгубио и труда положио; а своју си душу огријешио, док си то нешто имања стекао, па сад остављаш, толико томе, а толико ономе! Дошла је смрт, ти то не можеш собом понијети. Истина тешко је то; јер док си још здрав био, срце ти је за то прилијепљено било, — но дође смрт, заману сикиром и пресијече свезу, која је тебе и то имање везала, за тијем одвуче те од нас толиким болом и штетом душе твоје.

Ето, болесни је извршио и оставио последњи завјештај већ десети или дванајести дан своје болести. Видећи сродници, да се болест све више, и више умножава и, кад се већ концу приближи, онда се који од присутни једва сјети и рекне: О! а кад ћемо попа звати, да исповједи и причести; — та човјек је био, а не светац! Добро сви рекну и пошаљу по свештеника онда, кад је већ болесни полу или сав разум изгубио. Дође духовник, и пита, како је болни? и, кад чује од њи да му је језик скраћен, да говори ван себе, жали биједну душу онога, јер види, да је већ све касно. Тада уђе у собу болесном, истјера све напоље и приступи самртнику. Сад' га болни пита: „ко си ти?“ — ја сам парох, твој (по имену) свештеник. „А шта хоћеш? Разумио сам да си тешко болестан, и, ако ћеш, помири се с' Богом!“ „Хвала ти оче, и молим те остави ме на миру има толико ноћи да спавао нисам, пак не могу сад ни говорити. Пођи с' Богом!“

Онда свештеник, који познаје његова дјела; а такође и његову скору смрт, говори му: љубазни, уздам се у Бога и у матер Божију, да ће те подигнути од те болести, но и тако мора се једном умријети. Твоја је болест тешка, зато би требало, да се исповједиш и поравнаш душу с Богом! „Оче, ја би учинио исповијест, но смућен сам, заноси ме глава, кашаљ ми неда говорити, . . . и види ћемо се сутра . . . сад не могу. „Али, шта знам како ће сутра бити, а могао би се још више занијети, па ћеш остати не исповјеђен.“ Оче, не мучи ме више, ја сам ти казао, да сад не могу. Но свештеник знајући, да нема времена дуже чекати, почне му мало оштрије говорити: Љубазни, видиш, да си већ при пошљедњему концу, молим те исповједи се сад; јер ко зна, ћеш ли сутра и жив бити!“ Онда болесник почне говорити: „Ах, тешко мени“! а свештеник: „немој љубазни очајавати, него кажи, што имаш теже и што памтиш; а небој се ништа, само говори што знаш“! И тако болни тешко устане, па у заносу незна од куда ће почети — шта ли ће казати. Духовник слуша, и не може да разумије. На послетку рекне болни: „не могу више, свлада ме слабост . . ., остави ме да починем“! И тако свештеник му

очита разријешителну молитву; али јест, пита се, ће ли га разријешити ?! — На то му опет свештеник говори: „приуготови се, да примиш причешће“; „али ја сад не могу, нека стоји до сутра.“ „Но сутра неће бити више времена.“ Тада болесник говори: „Ох! тешко мени морам умријети“!

Тако многи чекају с' болесником до последњег часа, па ако се и исповједи и причести; али је слаба нада, да ће му Бог опростити. Послије причешћа, свештеник оде, остаје болесник сам устрашен; јер види, да није исповијест учинио, како треба. Већ знаци смртни указују се: почиње студени зној, не види, не познаје више ко стоји пред њим, не може да говори, — почиње слабије дисати. У тој забуни говори у себи боник: „Ах! да би имао само још један дан, да се с' чистијем разумом исповједим;“ јер зна, да је много остало не исповјеђенога. Но какав дан? — нема ту више времена.

Ето већ очи се укочише, тијело се не миче, ладне ноге и руке; брже свијећу упалите! Ево већ и умро, пошао на онај свијет; но куда? Бог зна.

Тако је то мучна смрт љубазни моји за свакога, који се ње слабо сјећа. Кад ко умре, обично ће свако рећи: Бог да га прости! отишао је у царство небесно; али ко зна, куд' је отишао?; кад гледајући на његов живот и његово владање, слаба је заиста надежда. Рећи ће опет неки: Хе, Бог да га прости, поживио је доста, своју је дјецу лијепо оставио — добру кућу и сермију (имање); ако буду имали памет, славно ће поживити итд.

Истина, он се јест старао и њима доста оставио; но питање је, је ли што на пут свој понио? Старао се, да дјеци привремену кућу начини; но је ли себи вјечну тамо приуготовио.

Дужни смо браћо и добро дјецу васпитати и њима оставити; али и за вјечно добро на небу, морамо се свима силама нашијем старати за времена. — Амин.

С. Давидовић
прото.

На парастосу царевића и краљевић Рудолфа.

Тужни зборе!

„Једа мир приобрјашчем тогда во гроб вселимсја и дјеже вкупје царије и нишчи“.

Сви народи простране Аустро-угарске монархије обвили су се данас као и ми у црно; те сви великом тугом у своме срцу дијелимо жалост са нашим владарем, који изгуби јединца сина, своју наду, наслједника и прејасног царевића Рудолфа. Он испусти своју племениту душу на тугу својих родитеља, на тугу свију подајника без разлике вјере и народности.

Јер он бијаше колико заслужан радећи на добру својих народа, као наслједник престола моћне Аустро-угарске, толико и као научар и књижевник, те ће његово прејасно име бити написано златним словима како у историји својих народа тако и у историји свјетске литературе, ће се уписују раденици на пољу умног и моралног напретка човјечанства. Те је и тиме доказао прејасни покојник да је дубоко појмио као син моћна владара да наука свијетом влада, за то је неуморно потпомагао изворе просвјете: цркве и школе.

Тужни зборе!

Данас се земни остатци прејасног царевића предају матери земљи, у коју ће поћи сваки: „био цар или војник, био богат или убог.“

Свакога ће ограбити неумитна смрт и покрити хладна земља, по ријечима светог писма: „земља јеси у земљу отидеши, амо же пођу сви человјеци.“ — Зато нам је свију дужност хришћанска, у све дане свога живота мислити на задњи час овог привременег живота на коме треба радом и животом заслужити и послије гроба да се живи, животом вјечним, у који се по Божијој вољи пресели прејасни син нашег владара, царевић Рудолф, који је милостиво прије кратког времена и овај данас тужни град посјетио, који се ево обвио у црно, да се смирено Богу помоли да душу прејасног покојника прими у рајско насеље.

Помислите тужни зборе на оно благо лице, које се данас на тужне родитеље не може да осмјехне; помислите тужна браћо на онај милостиви пријем у коме је сваког милостиво примио сваког подајника у овом граду — помислите на доброту коју нам је чинио!

Кад то помислимо, бићемо више но и тужни — али у невољи ваља се разабрати, те са уцвиљеним нашим владаром Ф. Ј. І. помолимо се Вишњем Богу, да упокоји добру душу Царевића Рудолфа — гдје же јест жизањ бесконечнаја и вјечнаја памјат!

Говорио у Требињској цркви 24. јан. 1889.

С. Пјешчић.
парох и надзиратељ протопрезвитерата.

Ријеч

коју је о. г. приликом освећења светосавског кољива и водице у овд. вел. гимназији говорио:
Петар Ђенић свештеник и катихета.

„Свѧтителю Сава, отечество твое
просвѣтилъ еси и породивъ тое
дѹхомъ свѧтимъ, ако древа масличнаѧ
мисленѣмъ раи насадилъ еси“, (тропар).

Међу сјајним звјездама које заблисташе и озариште сву васиљену хришћанским еванђелским истинама, те које свјетлошћу својом разагнаше црну тмину незнања, глупости и сујевјерја, заузима достојно мјесто и једна звијезда из дома Немањина побожни и скромни светогорски монах а затим архијепископ српски св. Сава.

Заслуге данашњег слављеника за српску цркву и народ у доба поцијепаности, нелоге, партајског гложења и међусобног трвења, велике су и не оцијењиве.

Из превелике смирености и скромности млади краљевић Растко одриче се престола.

Он неће привремене и варљиве славе овог свијета.

Не годи му притворно улагивање и клањање. Не слуша ни молбе родитеља, не хаје ни за њихове сузе.

Оставља богате, простране и свијетле царске палаче свога оца и завлачи се у сиротне, тијесне мрачне и ниске избице светогорског манастира Ватопеда!

Посланици очеви са краљевским хаљинама одличијами и одсијечним Растковим власима враћају се старом Немањи са тужним гласом: „Растко се покалуђерио“!

Родитељски плач замуча пред провиђењем и вољом свезнајућег Бога. Од краљевића Растка постаде смирени калуђер, од калуђера Саве први архијепископ у Србији. Тај калуђер и архијепископ марљивим и не уморним радом за срећу и благостање свог рода забиљежи име златним словима у повјестници српског народа. —

„Стече славно, знатно име,
Да с' потомци диче њиме
Да им буде дању, ноћи
Свјетли примјер у вр'једноћи“.

Св. Сава је много добра учинио цркви и држави српској. И једна и друга је за спас и одржање своје дужна благодарити св. Сави.

Цркву српску подгризао је у оно вријеме црв „богомилске“ (патаренске) јереси, који је скоро проклијале клице православља немилице таманити почео. —

Државу пак српску подривале су међусобне распре, буне и отимања око власти и господства.

И црква и држава онда је у врло критичном и жалосном положају била. Требало је челичне снаге, воље, енергичног и родољубног пожртвовања да се и једна и друга спасе, да се и једној и другој помогне.

Такве снаге, воље и патриотичног одушевљења нашла је српска црква и држава у светитељу Сави, који је са крстом у руци, са благом и миротворачком ријечи у устима обилазио све крајеве своје домовине, свуда љубав, мир и слогу сијући и проповједајући.

Часни крст заплаши а блага ријеч светитељска укроти противнике и цркве и државе српске.

Сроди што је одрођено, споји што је одвојено, с'братими што је разбраћено, с'дружи што је раздружено, измири што је омражено. Све то учини св. Сава.

Па да би му род његов и даље био и сјајнију будућност доживио, подиже цркве, основа крај њих школе, добави учитеље и скупљаше око њих српску младеж да се духовном снагом кријепи и просвјећује. С' тога се он с' пуним правом и зове „просвјетитељ свога српскога рода.

Сјеме св. Саве уроди стоструким плодом и црква и држава српска крену и пође љепшој будућности на сусрет.

Овђе нам се и не хотично намеће питање како је нејаки и слабостима оптерећен створ божији, човјек све те препреке и незгоде тако јуначки савладати и тако мушки бујним нарави-ма, карактерима и страстима одољети могао?!!

Народна пословица вели: „све се може, кад се хоће“. И св. Сава је хтјео па и учинио. Као ревна пчела радио је он и дању и ноћу. Старао се је и ревносно проучавао и добре и зле тежње свога народа. — Озбиљски је настојавао да се мане, пороци и зла искоријѐне а здрави морал и врлине у народу учврсте и утемеље.

Он је подпуно схватио и извршио свој свети позив на који га је Бог, црква и народ позвао. Био је ревни и устрајни радник запарложеног „Винограда Господњег“.

Он је био вриједни слуга еванђелске приче, који је пет талената умножио и господару са добитком повратио, за то је и примио награду да се назове: „**добри и вѣрни рабъ**“, који је дошао у радост господара својега. —

Угодио је и Богу и народу, за то је слављен међу светима а помињан међу нама гријѐшнима.

Име св. Саве помињано ће бити докле тече вјере православне и рода његовог српског. „Благо оном' ко до вијек' живи, имао се рашта и родити“.

Овом риједком човјеку овом узор примјеру и свијетлом карактеру људском свраћам твоју пажњу и упућујем твој ум, драга учећа се младеж. Јачај и кити се оваким врлинама, шљедуј овим стопама, одликуј се у вријѐноћи и честитости.

Што се ранијем подмладку наше поносне Босне не даде и не показа, то се теби драга младежи данас пружа, даје и показује. — Ти си сретна да у оваким и овима подобним заводима прибереш знање, богатиш ум и стечеш искуства која ће ти у доцнијем животу више нег' икакво богаство вриједити Пословица вели: „боље је умјети него имати“, а друга каже: памет царује а снага кладе ваља“.

Добила си прилике и згоде, средства ти не оскуђевају, помоћи ти се пружају, покажи се свјестна те благодати, користи се временом, марљиво учи дан и ноћ, јер је знање свјетлост и моћ. Св. писмо вам вели: „Слушај те наставнике своје и покоравајте им се, јер се они брину за душе ваше“. Они су кадри, они су вољни да теби, драга младежи, и *срце и душу облагороде. Они ће ти показати* пут сретнијој и бољој будућности. А кад једном равно ногом на земљу станеш не заборављај благодати, које си у овим и оваким заводима уживала. Сјећај се и с' благодарношћу спомињи име оног великог добротвора чија су добра свима нама позната, сјећај се најбрижнијег оца и најмилостивијег господара, држи и сад и увјек у не изгладивој успомени име Његовог царско-краљевског Величанства нашег премилостивог и правдољубивог владаоца цара и краља **Франца Јосифа** I. чија је храбра војска нашу домовину ослободила и уредила.

У име Његова Величанства управља и мудро руководи нашом домовином високо заједничко министарство и наша висока земаљска влада, која обилатом подпором помаже просвјету у овој запуштеној земљи.

Живи су свједоци томе многи јавни заводи с' којима се домовина наша Босна и главни град, наше „шехер Сарајево“, дичити и поносити може.

Висока влада брине се не уморно да све становнике наше „поносне Босне“, види једном з'дружене, напредне и срећне.

И данашњи наш скуп и светосавска наша слава у овом просвјетном дому, очити је доказ милости и наклоности, мудрог и праведног управљања наше високе владе, која свакој вјери обичајно задовољење чини и указује. —

Драга младежи! у срце дубоко зарежи и немој никад заборавити дарове и милости са којима те наш премилостиви цар, високо министарство и влада обасипље и награђује, тиме ћеш испунити моралну обвезу.

Заборавиш ли добро дјело с' благодарношћу и успоменом пропратити, знај да нећеш достојно прославити спомен светитеља Саве, који тражи и жели да се добро добрим и врати. На свршетку позивам те драга младежи да са мном заједно весело и живахно кликнеш: да премилостиви Бог поживи Његово царско-краљевско Величанство нашег предоброг цара и краља Франца Јосифа I. ослободиоца и благодјетеља нашег. Живио! (3).

Живило високо-заједничко министарство и наша висока земаљска влада, на многаја љета! Амин.

Дописс.

О прослави св. Саве у бос. Новом 14. јануара 1889.

Многопоштовани читаоци!

Нема пера с којим би се могла описати радост овдашње српске православне црквено-школске општине; као и свакога Србина у опће који чује, каква нам бијаше овогодишња светосавска прослава. И прошле двије године прослављала је овдашња српска општина просвјетитеља српског Саву, патрона српских народних школа; али овогодишња прослава далеко је значајнија од обје прошле; не само наше мјесто него може се с пуним правом рећи и за цијело Српство. —

Забава је текла у највећем реду и свеопћем задовољству у присуству многог народа. Светосавска забава ове године бијаше ванредно посјећена; скоро сви из мјеста без разлике вјероисповиједи искупило се наслађивати красним бесједама и пјесмама.

Вечерња забава текла је својим током овако:

Пресједник српске прав. црквено-школске општине г. Перо Дрљача поздравио је госте са добродошлицом, а за тим ђаци српске основне школе одпјеваше „светосавску химну“, послије овог шљедио је говор о св. Сави, који је говорио г. Никола Мариновић српски учитељ; а за тим изговорише ђеца неколике декламације на изуст и одпјеваше неколике пјесме. Под иконом светог Саве, од З. Ј. Јовановића декламоваше Душан Дрљача ученик IV. раз. српске осн школе. По свршетку ове декламације диже се и ступи пред сакупљене госте г. Перо Дрљача те започе бесједу, у којој лежи сва значајност овогодишње светосавске прославе; јер поменути господин истаче у својој бесједи, да са својом супругом Маријом поклања своју ново-сграђену двокатну кућу скупа са земљиштем у вриједности од 15.000 форинata за српску православну основну школу; те да оставља то као задужбину своју и супруге му Марије.

Погледав на сакупљену младеж школску рече им:

То чиним из жарке љубави према вама и будућности српске младежи и с овим заврши своју бесједу*).

*). Ову бесједу види у 3-ћем броју овога листа од ове год, коју смо за углед другим родољубима пропустили и штампали је. Уред.

Велико узбуђење овлада сада међу свима присутнима и небројеним живио! не бијаше краја, јер нас познати добротвор Српства изненади са својим доброчинством. Он скупа са својом супругом стече себи неумрлу славу не само међу нама него и пред цијелим Српством, а тиме показа и другима примјер родољубља. У сред бурног клицања Живио! Живио! Живио! Слава ти! Слава ти! Слава ти! устаде одборник црквене општине г. Милан Вукмировић, те опијен радости, изрече захвалност поменутом добротвору српском, мало али ваљано; јер нијесу биле празне ријечи ће срце говори; завршујући са ријечима: Ти си први који си жртвовао толико у овијем крајевима за будућност и просвјету српске младежи, осим млогих других доброчинства која си чинио; Бог дао те се многи на те угледао и твојим примјером шљедио. Живио! Затим се је наставила свечана забава у највећем задовољству, пјевајући српске народне пјесме и играјући кола до 9 сати у јутру.

Послије тога одпути се депутација српске прав. црквено-школске општине у стан поменутог добротвора српског, ће га један од чланова поздрави и изрази му највећу захвалност у име цијеле српске општине; а учитељ поздрављајући га скупа са супругом изјави им најтоплију захвалност у име школске младежи; као првим добротворима у овим крајевима срп. прав. школе и младежи. На ове ријечи добротвор наш г. Перо Дрљача рече: захваљујем вам драга браћо, на признању да сам свету ствар учинио, те обећавам да ћу и одселе скупа с вама радити о напретку наше цркве и школе и све што је племенито чинити.

Чистога прихода пало је у готовом новцу 283. фор. 80. новч. и свима племенитим дарователјима изричемо најсрдачнију захвалу.

У Бос. Новом 15. јануара 1889.

Српска православна црквено-школска општина.

Л. Судчевић, Милан Вукмировић, Лазар Смиљанић, Вид Давидовић, Стеван Тубин, Стојан Шурман, Лазо Башић, Гавро Релић, Нико Јанковић, Стјепан Штековић синови и Мићо Николић.

Светосавска прослава у српско-правослв. богословском заводу у Рељеву 1889. године.

Питомци овога завода, као вјерни синови „поносне“ Босне и „кршне“ Херцеговине и ове године прославише — можда сјајније и свечаније него и једне године до сад — патрона школа и Срба — ђака св. Саву. Још за рано сунце својим топлим зрацима, приказиваше лијепо вријеме и топао дан. Народ из даљих околних села бијаше се зором упутио заводу. Већ до 9 сати бјеше се силни народ сакупио. У $9^1/_2$ започне божествена литурђија, коју је одслужио пречасни госп. Тома Алагић професор богословије. На литурђији су присуствовали и остала г. наставници. Народ је једнако придолазио, и већ од тјескобе немогаше у цркву да стаје, и ако су сви питомци на хору стајали. — Литурђија је свршена до 11 сати. По свршетку божествене литурђије упути се литија у заводну дворану са пјевањем дотичног тропара. Напријед иђаше питомац с' црквеним барјаком, иза њега два питомца с чирацима, а иза ових два и два у реду. Потом један питомац са иконом св. Саве, а за њим наставничко особље, за овима пак многобројни народ, и тако све до у заводну дворану гђе је већ било кољиво и вода приређена. Воду је осветио преч. г. Т. Алагић, а по томе држао је говор богослов IV. разреда Саво Т. Поробић, ког овђе од ријечи до ријечи наводимо:

Поштована господо наставници, драги другови и ти роде српски!

Наша св. православна црква има велики низ божих угодника, и у томе низу имаде и такових који су поникли из крила нашега народа. Срећан је онај народ, који има својих светитеља, те се може поносити с' њима, који су за вјеру — то опште добро свију навода — и за благостање свога народа радили. Тај народ има тврд основ животота свог, тај народ има будућности сјајне.

Један од таковых заслужних мужева у народу Српскоме јесте св. Сава, кога данас српско-православна црква и школа, на све стране у српском народу величанствено слави и велича као свога првог' архијепископа учитеља и просветитеља. На кад год осване овај светосавски дан, тај свечан дан за наше цркве и школе, увијек опомиње Србе на оно сретно доба кад је Србин живовао лијепо. Опомиње Србе на славу и величину српску. Опомиње на Стевана Немању, који је прије 800 год. владао народом српским. Опомиње на Саву сина Немањина, данашњег школског светитеља. Опомиње овај светосавски дан на читав низ краљева и царева српских. Опомиње на Стевана краља првовјенчаног', брата св. Саве, па даље на Стевана краља Дечанског, па цара Душана силног, кнеза Лазара и на осталу српску госпоштину.

Од све те славе и богаства Српског остала је до данас успомена само и сјећање на оно, што је негда било српско. И ово наше светковање јесте успомена на св. Саву, првог архиепископа српског', утемељитеља св. вјере православне међу Србима, учитеља правде и истине, наставника оног пута, што води у живот, добротвора биједних и невољних, оснивача просвете и напредка, заснивача „Савиног православља“ и просветитеља народа српског.

Помислимо на оно доба, кад смо у оковима сужањства чамили и жељно очекивали, да нам сине сунце слободе. Петовјековно робовање не даде нам овако слобдно прослављати своје патроне, као што их сад прослављати можемо под заштитом Његовог Величанства цара и краља Франц Јосифа I., који нас ослободи од тога робовања и изведе на слободу, и који не само да нам наше светиње штити, него исте још и богатим даровима својом дарежљиво царском десницом помаже. Сад' би даклен сасвим неблагодарни били, кад би прићутали славе својих светитеља који су своје душе полагали за народ свој, као што је св. Сава.

Ко је био даклен св. Сава?

Био је рођењем владалачки син, вјером и народношћу православни Србин, кога је премудрост божија одредила да њиме засвједочи своје промишљење и бригу своју о дичном српском народу.

Св. Сава родио се 1169 год. у Раси данашњем Новом Пазару, био је најмлађи син првога српског владаоца Стевана Немање, који је до онда растројене Србе, под свој скиптар у једно прикупио.

На крштењу добио је Сава име Растко.

Још у раној младости својој одликовао се од старије своје браће и свију вршњака својих

особитом разборитошћу, смјерношћу и благошћу. Са тијех дарова свога сина, надао се отац му Стеван да ће у Растку оставити пошље себе нашљедника, који ће кад се на владалачки престо попне, започето дјело славе српске најбоље знати продужити. Али промисао божи одредио је Растку још важнији и замашнији рад. Док је отац његов сјединио многе раскомадане српске земље и полагао темељ тадашњој великој српској држави, дотле Растко одлази у св Гору да се тамо спреми народу српском за вођу у царство небеско. А то је било овако:

Једном дођу Стевану Немањи неки калуђери из св. Горе, да просе милостињу. Млади нашљедник српског престола, упозна се са тим калуђерима, који су му о животу светогорском тако дивно казивали, да Растко и сам зажели такав живот проводити. Но како ће од куће отићи, кад га родитељи чувају као зеницу ока свога? Растко да жртвује времено земаљско царство вјечном и небеском, дијете од својих 17 год. — замоли једном оца, да га пусти у лов, те, кад му је отац допустио, оде, али у лову се украде од својих пратилаца, па умакне у св. Гору к' оним од Бога посланим калуђерима. Па се у манастиру св. Пантелије покалуђери 1186 г.

Мјесто сјајног одијела облачи насе црну монашку ризу, калпак и челенку замијени црном камилавком, прелиде се посту и молитви.

Кад се пратиоци из лова врате па јаве родитељима, да им је нестало сина, ови су незнајући намјере промислитеља небеског плакали за њим, и одмах пошаше на све стране људе да га траже. Они, који су отишли у св. Гору били су сретни те су нашли тамо сина Немањина жива и здрава, али покалуђерена. Некадашњи Растко поврати људе кући оцу, а за знак да су му сина у животу нашли, даде им пострижене власи своје часне главе и поздрав родитељима, да се сада зове Сава, што значи: да се њихов син одрекао свега свјетског уживања, па и имена којим су га у свијету звали.

Имајући тврдо надање, да је наишао на сигуран пут, који ће га одвести у вјечни живот, св. Сава бјеше се одважио да се у св. Гори приправи свему оном, што ће своме народу у аманет предати. Он све своје мисли и жеље бјеше управио на то: како ће богоугодним дјелима, разноврсним помагањем, скупљајући око себе врсне и добре ученике, подизањем св. храмова и школа, да увећа славу божију и да усрећи срп. народ.

Предвиђајући спасност која тада грозаше српском народу и цркви и од Рима и Цариграда, а по жељи браће своје, која се по смрти очиној отимаху око престола, остави св. Гору и упути се у Србију, понесавши собом мошти свога оца Симеона, јер знађаше светитељ, да ће на њима лако браћу измирити.

О, али си моћна сујето свјетска у срцу слабачком. Стеван нашљедник престола преклиње св. Саву да слогу, љубав и мир створи у срцу раздвојеном. Св. Сава долази у земљу расцијепану Србију, у руци крст, у срцу искреност, из уста му излази блага ријеч, љубав, мир и слога. Шта више и силни Рим стаје ногом у расцијепану Србију, у руци мач, у срцу притворност, уста му шапћу, раздор неслогу. Састаше се браћа завађена, заблистаоје и крст и мач. Крст је побиједио, св Сава је проговорио, на гробу очином, браћа се измирише, благослов српског светитеља био је обилат.

Видећи да још српски народ није добио слободу за којом тежи, па и ако је он дошао у Србију. А да би исту добио оде св. Сава у Никеју грчком цару, а у то вријеме био је на престолу царском Тодор Ласкар, код кога изради да српско-правосл. црква буде самостална.

У исто вријеме са престола патријаршког нуди се св. Сави круна владичанска, он се смјерно захваљује на том достојанству, можда има бољи од њега, и био би остао у тој намјери, да га како савјети и молбе патријарха, тако и љубав према српско-правосл. цркви и народу своме не принудише, те буде произведен од патријарха Германа 1221. г. за првог Архиепископа српског.

Сада као Архиепископ врати се у отаџбину, вјенча свога брата Стевана за првог српског краља и стане се својски старати да православље у српском народу утврди. Зато и подијели земљу на 12 епархија и у свакој намјести по једног епископа; подизао је по свој српској држави манастире, цркве и школе, као што свједочи седмовратна Жича столица Архиепископа српских, Студеница, Лавра српска и остале вјечне куће, да се у њима Срби још из малена светој вјери уче, да у њим поји народ пјесме у славу божију на свом језику, да слуша св. литурђију и слово вјечне истине од свештеника свога рода и племена, да се у њима народ утврђује у вјери и побожности, те да се приуготови за пут у вјечно блаженство, јер нам св. Сава показа пут спасења.

Св. Сава ударио је темељ православној вјери у нашем народу, и ову вјеру чврсто споио с нашом српском народности у нераздвојну цјелину. Хвала ти и слава св. Саво на првом мјесту, што се Србин до данас одржао! Само тужним срцем помислимо, да од пропасти српског царства на Косову, кроз кратко вријеме, навршиће се 500 година.

То је дугачак низ дана јадних и чемерних по Србина. И у пркос свима незгодама и невољама, што су га таманиле и што шћедоше да му збришу име са лица земље — у пркос томе, Србин се до данас одржао. Савино православље, вјера наша, и народност српска тијесно је скопчана једна с' другом, — то је одржало српски народ, а та вјера и народност за коју су се борили наши стари и за коју су умирали, одржава се на дому, у школи и цркви. То троје његује подмладак и диже нашем народу Србе. Дом и породица прва је ту, која од малена учи, васпита и његује Србче. Мати га учи лијепом нашем српском говору.

На дому код својих родитеља, види лијепе наше српске обичаје, о свечарству, о празницима и другим приликама, а те обичаје треба што боље да сваки правосл. Србин продужује. Јер ти наши обичаји јесу баш оно, што други народи немају и чим се ми одликујемо од других.

Та три светилишта: дом, школа и црква од којих нам долази наука и просвећење, јесу основ нашег опстанка. И на свему овом имамо једино захвалити св. Сави који нам је ове аманете оставио.

Пасући и учећи своје духовно стадо кроз пуних 16 год. као Архиепископ, који је цио свој живот посветио у цркви и народу своме, а све за срећу и просвету његову, па баш за то је и заслужио име „просветитеља српског". Сам је писао и наређивао другима, да пишу књиге неке за св. манастире, а неке за школе, а да би се што боље увјерио о напретку народном, путовао је чешће кроз Србију учећи народ свој послушности према оцу небеском.

Кад је видио, да му је труд богато наплаћен био и сјеме науке Христове жељним му плодом у народу српском уродило; жеља га повуче, да оде у Јерусалим, и у друга мјеста, која су стопама спаситељевим освећена.

Овај пут је, он два-пут предузимао; па враћајући се други пут као старац од својих 68 год. у своју домовину, сврати се бугарском цару, а своме пријатељу Асену у Трново. Ту га цар са народом дочека као првог достојанственика српско-правосл. цркве. Ту као гост отслужи божију литурђију и освети на Богојављење воду на Јентри студеној. Пошље неколико дана разболи се у истом граду и умре 14. јануара 1237 године.

Свето тијело његово би сахрањено у цркви 40 мученика, а пошље године дана пренесу га Срби у манастир Милешево у Херцеговину, гђе је почивало до 1595 год. а те год. спали га грозни потурчењак Синан-паша на Врачару код Београда; али славу светитељеву не може спалити, него се слави и славиће док је Србина.

Родитељи! пазите на своју дјецу, као највеће благо ваше, на свој мили подмладак, кога вам је Бог подарио, а св. црква вам их повјерила да их однегујете и васпитате још за младости у свима хришћанским врлинама, учите их да се Бога боје, а старије поштују, да се покоравају властима, јер свака је власт од Бога постављена, и нема власти, која није од Бога, па према томе ко се противи власти тај се наредби божијој противи. Учите дјецу смјерности и побожности, да не псују, него да се клоне од сваког срамног дјела, да не завиди, нити ником да пакост чине, да у цркву иду и у њојзи побожно Богу се моле, да љубе срцем и душом свету вјеру, цркву, школу и народност српску.

А вама се посебно обраћам матере српске; јер у вашим рукама стоји будућност народа нашег. Отац је само родитељ а ви сте хранитељ и кутњи васпитач; од вас зависи каквоће вам дијете ваше бити, и какав ће дух у њему живјети.

Ви га будите, ви га успављујте. Кад га будите, босиоком га будите, благословом, а не клетвом.

Кад га успављујете, пјесмом га успављујте, пјесмом српском и јуначком, па ће му и срећа пјевати. Матере! Ви сте баштован, који сади цвијеће у срце дјечије. Мирис душе дјечије, мирис је љубави ваше. Што ви волите, за тим ће дјеца ваша гинути, што ви поштујете, то ће они као зеницу ока чувати. Матере! негујте у дјеци својој љубав к вјери православној и њезинима лијепим св. обичајима.

Па ако им ово све у невина срдашца њихова усадите, онда се можете надати, да ће бити срећан по народ свој, а вама ће долазити утјеха,

гледајући сретну дјецу своју; јер само као такови бићемо у стању да одужимо дуг св. Сави.

Но велике су врлине св. Саве па се све на бројати немогу, али дух његов улијеваће вјечито у душе народа српског и оне врлине, које се набројати не могу. Народ српски и ако устима казати не може достојну хвалу и славу највећем мужу своме, он ће осјећати, а тај осјећај разлијегаће се вјечито у храмовима пјесмом и молитвом побожних српских душа.

Угледајмо се даклен на тога мужа св. Саву, те живимо у љубави, а будимо сложни, јер сама слога Србина спасава. Љубимо цркву, а уважавајмо школу, јер то је одржало српско име наше, и не заборављајмо да је свети Сава српска слава.

* * *

Пошље говора заори се из грла питомаца „Ускликнимо с' љубављу!“ За тим цјељиваше народ крст и излазаше пред завод. Пошље подне наставе сељаци и сељанке играње и пјевање без прекида до мрклога мрака.

Из овог видимо, да народ сваке године има више и више љубави наспрам овог завода и својих синова, који се у истом заводу васпитавају, те који ће моћи послужити своме народу на корист. Народ Босне и Херцегевине може благодарити Богу што има богословију.

Старе књиге.

(Свршетак.)

Поред књига које сам у Милошевцу нашао поменућу још и трапезу (престол) која се у цркви у олтару налази и на којој се служи. Ista трапеза нађена је готова и израђена кад је црква 1853. г. прављена. Нађена је код градића Добора близу Модриче уз Босну. Трапеза је од камена бјелог лијепо и вјештачки израђена и тесана. Да је заиста то и прије била трапеза види се по свему како је рађена. Одозго је равна и углађена; на средини одозго има мали прокоп четвероугласт. Горње ивице од лица трапезе сасвим су оштре, а доње су уобљене, те је с доњу страну трапеза вјештачки изрезана и на уже сведена да се тако на средњи стуб постави.

Од источне стране трапеза је та мало одсјецана, јер се види да је невјешто рубљена. И оних на форму сведених облика с доњу страну од истока нема, јер су одсјечене. Сад дал је осјецана зато што је трапеза према овој цркви велика била, или је са те стране било случајно окрњено, па су хтјели изравнати, то нијесам могао дознати.

Ова је трапеза овако нађена: Турци су око Добора копали и тражили око зидина нешто, сигурно блага, па су нашли и тај камен. Тада су Турци казивали србима да су нашли један камен који је „ваш и из ваше цркве“. Милошевљани пошто су те године правили цркву, оду једне ноћи те спуште трапезу у Босну, те крадом ноћу одвуку је у Милошевац и заспу је у амбар у жито једног сељака. Сакрили су је дакле да је Турци неби нашли. Доцније кад је црква била већ готова они изваде из амбара из жита трапезу, метну је у цркву и сад нека је слава Богу по други пут у српској цркви на њој се служи.

Поред градића Добора на једном заравањку налазе се збиља остатци неких зидина и народ прича да је ту била црква Вука Деспота, јер веле да је Вук Деспот Змај у том градићу био. Положај где су те зидине поред поточића један мали заравањак показује прилично мјесто за цркву. Од јужне стране тога црквишта просјечена је скоро цеста те је у обали доста се темеља од зида указало. Кад

би се копало и са других страна, те да се сав темељ укаже могло би се увјерити дал је баш, као што народ прича, била ту црква. (Добор је поред Босне ријеке у котару Дервенском.)

У Слатини (село у кот. Градачком) у кући покојног попа Николе Јовановића налазе се три старе писане руком књиге у мањем формату на јакој артији. Прво је:

Часловац спочетка нема листа, садржине оваке: Вечерња, повечерије, јутрења, часови, изобразителни, молебан Богородици, неколико разних молитава, мјесецослов и најпосле пасхалија, која почиње са годиином ѦѰЛѦ (т. ј. 1731) а свршује са ѦѰѪ (т. ј. 1740) годином.

Према томе види се да је ова књига писана прије 1731. године, а пасхалија вриједи само за 10 година.

У овој књизи има много записака, али се не могу читати.

На једном листу стоји: „село возуча“ на другом: „село младиковине“.

Друга је књига љепше писана.

Спочека I. глас из Октоиха. За тим разне молитве (као неки молитвеник), тропари преко цијеле године, молбени Богородици и други.

Од свега је најзнаменитији један канон, који нема почетка, али се по стихирима види да је анђелу хранитељу.

Једна стихира примјера ради:

„Страшнїи и грознїи а҃гглѣ невстраши менѣ маломощнаго. нь даждь мы смѣреноїе своїе пришаствїе и чистоїе възрѣнїе и красноїе высхожденїе и велми текѣ давьзрадѹюсѧ и напоимѣ а҃гглѣ чашею спсенїѧ.

На једном листу стоји записка овака:

„Чоуеши добре пошли книгоу оу место васе владици Исаии и васемоу местоу око тако неоучини мене се ненадлѫ (ова ријеч неразумљива) некато ѹчини пошли книгоу оу место горажде воимилоу човаисе тако сатвори бързо.“

Трећа књижица нема почетка, али се на више мјеста именује „епистолија“, коју патријарх јерусалимски од стране Исуса Христа шаље цијелој васељеној за утврђење вјере Христове.

Ову епистолију преписаћу и доцније у „Источнику“ изнијети.

Све три ове рукописне књиге (а можда их има више) донио је ђед поменутог пок. попа Николе поп Симо из Висуће и то отприлике прије 80 година.

Као што причају поп Симо је побјегао из Висуће због турски кесеџија Фотића н дошао је у Обудовац, гдје је и парохију добио. Син му Јован није се запопио, али син Јованов Никола запопио се и био је свештеник у Слатини до лањске године (лани је умро). И иза њега остале су у његове дјеце ове књиге.

Васа С. Поповић,
протопрезвитер.

Разно.

Парастос за упокој душе престолонашљедника Рудолфа у српско-православном богословском заводу у Рељеву. Како чујемо да је дана 19. јан. о. г. ректор истог завода пречасни г. Петар Петрановић са ганутијем срцем, у присуству повјереника земаљске владе г. Савића и наставничког особља саопштио заводнијем скупљенијем питомцима тужну и кобну вијест о ненадној смрти царевића Рудолфа, да су питомци са обореним очима а очитим знацима жалосног осјећаја на лицу саслушали немилу вијест и са уздахом у један глас дали израза свом саучешћу са ријечима: „Бог нека му души прости и вјечна му памјат“.

Истога дана прекинуто је предавање у заводу и на истом истакнута бијаше црна застава, која се лепршала до дана царевићевог укопа. Сутра дан т. ј. 20. јануара по сопственој

својој иницијативи — за упокојење преминулог и опште обљубљеног царевића, — служио је ректор у заводној капели божествену литургију и држао је помен уз асистенцију проф. г. Алагића, а у присуству свију наставника и питомаца. На дан укопа држан је парастос, кога су обавили проф. г. г. Милошевић и Алагић, такође у присуству наставничког заводног особља и свију питомаца.

Увјерени смо да је паставнике као и питомце завода рељевског, морала осјетљивије ганути тужна вијест о смрти царевића и престолонаслједника Рудолфа; јер су назад кратког времена имали прилику лично га видити, лично се с њиме разговтрати, лично га упознати, лично му се представити као своме будућем владару, и упознати у њему она карактерна својства, која одликују сваког правдољубивог и равно правног владара.

Прво овогодишњи школски течај у срп.-православном богословском заводу у Рељеву, закључен је дана 21. јануара (2 фебр.), и у наукама постигнут је у опште добар успјех; а што се тиче владања питомаца, морамо по класификацијама признати: да је у току овог полугодишњег течаја било у опште примјерно. Таково владање и успјех у наукама треба да и у будуће буде, ако питомци желе осивјетлати образ себи, својој цркви и народу, и показати се достојни будући свештеници и учитељи, које од њих православна црква и школа тражи.

Приложници гламочке цркве. Неможемо пропустити а да овдје не изнесемо добре христијане, који су из хришћанске љубави учинили прилог православној цркви у Гламочу, а на име: Шпиро Паштра, становник гламочки даровао је једно звоно у вриједности 121 фор. г. Јосиф Марковић, предстојник са својом супругом Милевом, приложио је једну икону Успенија прес. Богородице; Никола Нинковић, тежак из Скуцана, приложио је једно мало звоно; Ђуро Радић, из истог села један красан црквени барјак; Мијо, Перо и Цвијо браћа Субашићи из села Прибеље дарували су један сребрени крст за часну трапесу, једно кандило и кадионицу, које су из Сарајева од златара г. Ј. Митричевића наручили у вриједности 70 фор.; Јово И. Радић, трговац гламочки од истог златара приложио је један крст за барјак од чистог сребра са позлатом и два сребрена чирака; Тодор Вујинић и Нико Митранић трговци гламочки приложили су двије лијепе велике иконе и један крст од дрвета на коме је Распјатије Христово.

Поклоници гробу Христовом и св. мјестима на истоку. На дан 2. фебруара о. г. одпутовали су из Босне у Јерусалим: г. г. Ристо Новаковић протопрезвитер, Теодор Илић протопрезвитер и Петар Ђурић свештеник, да се поклоне Христову гробу и да виде света мјеста куда је спаситељ наш Господ Исус Христос пролазио и божествену науку проповједао. — Сва тројица, ако Бог да, повратиће се својим кућама иза празника Христова Васкрсенија.

Видовданска прослава. Ове године о видову дану навршује се 500 година како се угасила на Косову пољу српска слава и величина. Српски народ у Аустро-угарској монархији и краљевини Србији — као што се из листова чита — намјеран је да ту тужну успомену за наше дивјунаке, који су онда пали за крст часни и слободу златну прослави достојном успоменом. У то име образовао се у Руми одбор један који се бринэ, да се у Раваници манастиру, гдје почива тјело мученика кнеза Лазара, прослави тај дан што свечаније и величанственије, те позива све пјевачке дружине прогласом једним, да уче станковићеву ноталну литургику за богослужење и да се спреми свако пјевачко друштво са неколико пјесама за народно славље; даље да приреди по једну забаву у своме мјесту на рачун трошкова око ове прославе, а што претече служиће као заклада за награђивање српских композиција. Овај одбор позвао је особеним прогласом и пјеснике српске, да спјевају химну видовданској прослави и опроштај од ове прославе и моли, да се сва преписка и новац шаље на предсједника одбора г. Јов. Ђурића трговца у Руми.

Видовданску прославу у краљевини Србији узело је у своје руке биоградско ђачко друштво „Обилић“.

Рукоположени.

Михаило Миловановић из Тешња, свршени богослов српско-православног завода у Рељеву, рукоположен је за ђакона 25 декембра 1888. а за свештеника 22 јануара о. г. и одређен је на парохију Угодновић у тешанском протопрезвитерату.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 5. Сарајево, 1. Марта 1889. Год. III.

Глас природе о свемоћи Божијој и слабости човјечијој.

Пророк и боговидац Мојсије, вођа и законодавац јеврејскога народа, познавши по упуству Божијем, да ће се скоро преселити из овога земаљскога живота у живот вјечни, сазва к себи све старјешине народа јеврејскога, те им пред свим народом предочи Божије заповиједи с намјером, да би народ сачувао од невјерија и утврдио у вјери у Бога. Том приликом рече им, да ће они, који буду испуњавали Божије заповиједи бити благословени, а онима, који би их преступили, запријети проклеством. Свој говор заврши овим ријечима: „Привиједте срце своје к свијем ријечима, које вам ја данас засвједочавам, и казујте их синовима својим, да би држали све ријечи овога закона и творили их, јер није празна ријеч да за њу не марите, него је живот ваш“ (пета књ. Мојс. XXXII., 46. 47).

Божијим духом задахнут апостол Павле пред судом атинскога ареопага, проповиједајући и тумачећи христијанско учење о једном и истином Богу, између осталога и ово рече: „Кроз Њега живимо, и мичемо се, и јесмо.“ (Дјејан. XVII. 28.)

И сва библија од прве до пошљедње стране потпуно нам засвједочава ту истину, а историја цркве Христове потврђује, да је човјек створен од Бога, да живи силом Божијом како по односају душе тако и тијела, и да је његова света дужност, да се обраћа своме Творцу кроз цијело вријеме свога живота.

На жалост налази се међу Христијанима и таквих људи, који слабо или да тако речемо ни мало не поштују Бога и не ће да знаду за правду Божију; а то су они, који се својим знањем поносе и сву надежду на своје високоумије полажу, а заборављају силу свемогућега Бога. Да би оживила у срцима нашим вјера у Бога, и да би себе побудили на испуњавање прописаног закона Божијег, постарајмо се да себи представимо значење човјека у односају прама Богу као своме Творцу.

Цијели овај свијет на ком видимо дивни ред и красоту, испуњава закон Божији, прославља свога Творца, и у сваком тренутку проповиједа свемогућство, премудрост и благост Божију. Од малога мравка под нашим ногама, па до сјајнога сунца, које свијетли над нашим главама, све се придржава свога опредјељења, иде својим током и обраћа се своме створитељу — Богу. Једини само човјек — онај човјек, кога је Бог обдарио многим високим својствима и слободном вољом, нарушава Божије заповиједи па се још усуђује извртати и саме законе Богом прописане. Човјек, који је крвљу Спасителјевом опран од својих гријехова, који је просвијетљен свјетлошћу науке јеванђељске, он баш

више пута пренебрегава налоге његове, гази ногама достојанство човјечије и христјанско, живи како хоће и како му се допада, противећи се често светим заповиједима Божијим.

Зашто се ти, човјече, тако слабо створење, усуђујеш да не слушаш налоге твога Творца? Зашто не идеш путем који ти је Бог указао? Шта си уобразио себи човјече? — праху земни, биједни црве земље по којој ступаш. Живот ти је пун суза; ти си створење најслабије између свијех створења, ти би умр'о онога часа кад си се родио, да ти није њега родитељска у помоћ притекла. Сваким минутом потпадаш сили, долазиш у хиљаде разних опасности, улазиш у буру животну слично пијеску у пустињи или таласима морским. Побуђен својом гордошћу зидаш дворце од камена и подижеш споменике, а не знаш да један удар грома може обратити у пепео цио рад твоје гордости. Ништа чим владаш није твоје: здравље, живот, имање, знање — све то можеш у једној минути изгубити, и од свега само грумен земље створити. Ти се често гордиш са твојим знањем и науком, често понижаваш своју сабраћу, усуђујеш се стављати границе ономе који је безграничан. Али шта значи твој разум? Шта си испитао? Да ли си разријешио питање у каквом одношају стојиш према малим и великим суштествима? Кад би ти и испитао истину и добио испод тамнога мрака незнања коју зраку свјетлости, ипак твоја наука не би ништа вриједила, ако ти не би познавао Бога и Његове заповиједи испуњавао, ако га не би љубио свим срцем, и ближњега твога ако не би поштовао као брата.

Попни се, човјече, до које можеш висине; погледај одатле доље на земљу па ћеш видјети, да су твоја браћа и сестре на земљи само незнатне честице ове васионе; ништа друго него мале мушице и биједни црви. Изврнути су болестима и страдању; често роптају на то, што их је воља Вишњега произвела из ништа. Шта је онда твоја добродјетељ него ли гроб украшен с поља а из нутра напуњен нечистотом и трулежи! —

Ко си ти, слабо људско створење, што се усуђујеш да не признајеш Богом откривено учење и да не уважаваш закон Господа и Бога твога? Не очекуј од служитеља светога олтара Божијег, који свом снагом вјерује у Бога свеблагога, праведнога, свемогућега и свудаприсуствујућега, да би био у стању представити те онакога какав нијеси. Велики олтар на ком је изображено Његово пресвето име, простире се на све стране свијета од морских бездана и неизмјерних земаљских провалија, до највећих висина небесних. Ето сунце, мјесец и милијуни звијезда проповиједају ти славу Божију. Послушај их пажљиво.

Запитај о том страховиту природу, када се муње и громови распростиру на све стране и када се подижу морске буре, како се Божијој вољи покоравају; када древни дуб као мехка трава преклања се од гласа Његовог; када сунце покривено покривалом облака, а човјек усред тих страховитих појава трепти као лист на грани и с покорношћу очекује, шта му доносе ови вјесници Божији — благослов или несрећу.

Запитај, човјече, о Богу високе горе, питај изворе, који се распростиру по пољима и њивама, којима ти владаш. Запитај сунце, које златним зракама излива на земљу благодат Његове љубави и благости за то, да би се свако створење укријепило и напредовало, да би приуготовило храну како за све људе, тако и за најмањег црва. Запитај ко је тај Бог, који сваким даном чини таква чудеса, у којима показује своју свемоћ и благост? Запитај те златне звијезде, ко их је поставио у толиком броју? Ко је утврдио сунце и мјесец силом своје ријечи? Ко управља њиховим стазама да једна другој не смета? — То је Бог, то је свемогући Творац, Господ који нема почетка ни свршетка, кога није могуће постићи нашим разумом и уображењем. То је Бог велики, који је казао: А з ј е с м, који постојим, кога небо и земља не може у се смјестити, и човјеку оставља се, да се клања пред свемоћи Управитеља ове васељене.

Када све што је привремено постигне свој конац, када прођу вијекови, и тада ће опет вјера и њени закони бити стални и темељити, као што и непромјењљиво суштество Божије, кому она служи. Као што међу сином и оцем, матером и шћери постоји веза света и непромјењљива, тако и међу Богом Творцем, и нама, дјецом Његовом, постоји така веза посредством вјере, и та ће веза бити вјечна.

И тако не заборављај човјече, да си обвезан Богу; служи му усрдно, свето чувај вјеру православну и усрдно; испуњавај заповиједи, а за то ћемо получити вјечни Божији благослов на земљи и на небу.

Док је народ Израиљски испуњавао заповиједи свога законодавца, дотле се и налазио под покровитељством Божијим. Али кад је тај народ оставио закон Божији и пошао странпутицом, тада се лишио Божије милости, зато је и изгнан из своје домовине, па живи као странац у туђој земљи. Судба тога народа нека нам послужи за примјер, да смо дужни чувати свету православну вјеру и држати се њених установа. Знај дакле и памти у срцу својем, православни српски народе, да је Господ Бог горе на небу и доли на земљи, нема другога. И држи уредбе његове, да би добро било теби и синовима твојим наком тебе. (пета књ. Мојс. IV. 39. 49.). Чувај твоју свету православну вјеру, коју си од твојих отаца наслиједио, подржавај је у добродјетељи, па и сам послужи добрим примјером твоме потомству.

По руском. **п. п.**

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

I.

По закону Мојсијеву имао је сваки јеврејски грађанин право: судити и суђен бити; т. ј. право, по којему ни један јеврејски грађанин није могао бити кажњен док му се не суди и пресуда не изрече, а по том истом праву могао је и он да другима суди. Кроз времена прије Мојсија патријарха владао је код Јевреја обичај патријархални, т. ј. породични, и по том обичају отац једне породице био јој је уједно њезин господар и власник а у исто доба и њезин суђаја, који је сву власт себи као старјешина присвајао; све распре и парнице, што би се у породици догађале, он је расправљао и пресуђивао; прољеривао је оне, који би први запођели свађу (Бит. 14.); имао је власт казнити и на смрт осудити (Бит. 24.,38). Док је народ јеврејски био у египатском ропству, имао је некакав свој суд, који је био састављен из племена, јер се народ дијелио на дванаест племена. Они Јевреји, који су били одвојени од египатскијех Јевреја имали су сами своју владавину, као неку општину, у којој су били изабрани људи из дванаест племена, по броју дванаест синова Јаковљевијех. Избранике те бирало је свако племе за се и слало их у општину, да у њој заступају јеврејски народ. Осим те опште власти, биле су још и посебне: свако племе имало је својег особитог поглавара, а пошто се племе једно дијелило још на породице и куће, то је онда и свака породица, па и свака кућа имала својег старјешину, који је њом управљао и у стварима јој судио и пресуђивао.

Та јеврејска влада била је влада теократска, т. ј. Богом држана, јер је Бог био њихов највећи старјешина, управитељ, законодавац и судија, који би казнио сваког оног, који би нарушио његову божанствену величину; људи пак, који су управљали народом Израиља, били су само они, које је Бог одабирао.

Мојсије је за својег живота управљао као владар народом, којег је из Египта и египатског ропства ослободио и извео. Мојсије установио је ту народну владу, јер му је било теретно да сам управља свјема народним пословима, па је с тога узео к себи помоћнике и савјетнике, њих седамдесет стараца на броју, који су били бирани из свијех племена. У том се уједно види, да Мојсију није било могуће да достигне, па да све народне послове сам рјешава, да парнице пресуђује и да сам буде једини судија; па за то је и поставио судије над хиљадом, стотином, педесетином и десетином људи, којима је одредио њихове дужности и препоручио: 1., да се строго држе закона и правде, од којих ни за длаку да не одступају; 2., да између браће а и између Јевреја и туђинца суде благо и праведно, да се не обзиру на лице и стање, да не изопачавају правду, да штите и бране сиромашне удовице и сиротну дјецу, и 3., да не примају никаква мита. — Пошто се народ посве преселио и смјестио у обећаној земљи, још за живота Мојсијевог, парнице су се пресуђивале јавно на градскијем вратима, свакијем даном из јутра, само су се изузимали празници и суботе, кад судови нијесу судили.

У току времена право дијељења правде прешло је на цареве и било је право, које је сама круна вршила, а дужност и служба суђења припадала је скупштинама. Скупштину су састављали онђе гђе је год било сто и двадесет становника. Над свјема скупштинама био је главни врховни суд у Јерусалиму, а сачињавали су га

седамдесет чланова, који су бирани између богослова и законо-учитеља. Предсједником овог врховног судишта био је сам архијерej или његов заступник, од рода архијерejског (V. књига Мојсијева). Пресуда и подјела правде утврђивала се и стајала на ове три тачке: 1. Јавно публицирање објава за расправу; 2., потпуна слобода бранити туженог, и 3., обећање, да ће се накнадити штета свједока, који су морали полагати заклетву, да ће говорити и свједочити саму истину. Судије се нијесу задовољавале заклетвом свједока и његовијем доказом, него су свједока обвезивали и стављали под строги испит, па у случају, ако би судије нашле, да је свједок криво и лажљиво свједочио, онда су га стављали под казну за то, што је хтјео да изложи опасности и окриви својег ближњег. Заклетву, коју је морао положити сваки свједок, који ће да свједочи, требало је да се закуне и положи ону заклетву, коју би му судија диктирао, т. ј. судија би говорио а свједок слушао и понављао ријечи заклетве, и тек тако свједочанство примано је као права заклетва. Жене и слуге нијесу примани као свједоци, и то је имало својег основаног разлога. (Јосифова књига гл. 4. тачка 15.) Између тужитеља и туженог расправа се водила јавно пред свијем народом. Кад би суд осуђивао кога на смрт и кад би свједоџба свједока слагала се са судском пресудом, свједоци су морали поново потврдити и посљедни доказ дати, да је њихово свједочанство истинито, а то би учинили тијем, што би они први бацили се каменом и почели њим засипати осуђенога. — Доказ једног свједока против оптуженог није био довољан, па ма тај свједок био колико му драго познат и уважен, нити је игда такав један свједок био довољан, па да се оптуженик осуди. Истина, да у књизи Исуса Навина (гл. 7.) стоји написано, да је Исус Навин изрекао осуду над оптуженијем Аханом сином Харми, сина Заври, од племена Јудова; али је то био једини случај, изузетак, који је по природи и околностима и извршен (прijеки суд). А у неколико и оправдан је тај чин, јер је сам Ахан потврдио и објавио оно, што је знао, су чим је опет доказана кривица оног, кога тужи. По јеврejском казненом законику свједоци су морали потврдити, да познају личности, да знаду мјесец, дан, сат и околности учињене кривице, па тек послије таквијех доказа и кад би се судци убиједили о правици или кривици оптуженога, и ако су пронашли, да је оптуженик прав, онда би судци доказивали својијем говорима своја убјеђења о правди туженога; а ако ли би пак који судија посумњао да је туженик крив, то би он доказивао лијепијем благијем начином у својему говору. Ако би ко хтјео да брани туженика, остале судије уступали су му мјесто и столицу, с које би говорио, разлажући пред судијама и народом своје убјеђење (Дјејан. 5.). Онима пак, који су били наклоњени да се отежа кривица против оптуженога, нијесу дозвољавали, да држе говоре. Ако су судци својом осудом наклоњени били, да се окриви и осуди оптуженик, онда су остављали да сјутри дан изреку коначну пресуду, па би се тај дан уздржавали од многог јела и пића а и свега онога, што би им могло послужити и покварити ток њиховијех мисли, те би само с бистроћом разума држали у виду право пресуђивање и осуду. — Трећег дана у јутру, опет би заузели своје судске столице, па ако би који судија остао при првом својем мњењу и убјеђењу о пресуди рекао би: „Остајем при мојем закључку и одлуци, и осуђујем“. Који би пак размишљајући промијенио своје мишљење у корист туженога, устао би и говором доказивао, да је нашао да је тужени прав; но ово му се није дозвољавало, ако се већ једном изразио, да пристаје, да се туженик осуди прије, него што би се осуда изрекла; и кад би већ повели осуђеника на смрт, тад би се дозвољавало да бранитељ говори, па ако би изнио пријатне доказе за правдање, онда би се опет претресало и прегледало све оно, што се тицало осуде и осуђења (Данил. прор. књ.). (Наставиће се.)

Опроштајни говор при растанку свештеника од своје парохије.

Незаборављена Паство!

Како сам срећан био, кад сам по наредби наше Високопречасне Конзисторије дошао вама за свештеника; како је моја душа онда расположена била, кад сам вас са овог св. мјеста поздравио и рекао вам: „Боже дај срећан почетак!“ Кад год сам вам божију науку казивао и тумачио слово божије, мојом су душом владала ве-

села чувства. Но браћо, каква чувства данас обузимљу моју душу, данас, кад вас морам да оставим и рекнем: „С' Богом ми остајте незаборављени моји!“ Заиста моја је душа данас оптерећена тугом и жалошћу, а и како не ће кад помислим, да ми је ово пошљедни дан што с вама с' овог св. мјеста овако говорим. Ви ћете од данас љубезни моји имати у вашем кругу другог свештеника, који ће се старати о вашем духовном васпитању. Мене данас губите из ваше средине јер и ја по наредби „Духовне власти“ заузимљем положај у другој пастви. Данашњи је дан, дан растанка мојега с вама, дјецо моја духовна! Али није растанак за увијек, ја вас носим у духу и љубави, која је свагда моје срце жарко међу вама гријала.

Признати морам, да је моја свештеничка служба, коју сам кроз толике године међу вама обављао, доста трудна и тешка, и да сам у њој и потешкоћа имао. Али љубав к' св. служби — претпоставка да савјесним вршењем моје службе, могу користити душама за које сам постављен да се Богу молим; могу Богу и поштењу угодити; даље љубав коју сте ми увијек указивали, — све то учини, да ми тегобе моје службе посташе тако лаке, да се поред свег' тог' с' тужним срцем од вас растајем.

Ја се данас налазим у оном положају у ком се налазаше и ап. Павле кад се растајао са Ефешћанима, међу којима је он неколике године сијао сјеме науке божаственог учитеља — Исуса Христа. Па ево и ја се данас растајем с' љубезним мојим општеством и тај ми растанак тешко пада. Као год што је ап. Павле, растајући се са љубезним Ефешћанима изјавио им поздрав и дубоке жеље, то ни ја не могох пропустити, да вам при овом мом растанку од вас не изјавим оно, што ми на срцу лежи.

Послушајте дакле добре жеље, с којима се растаје од вас, ваш духовни отац, пријатељ и друг.

Прва жеља мога срца јесте: Да у овој парохији и од сад влада света православна вјера и чиста и непритворна побожност. Од овог вам што год бољег нијесам могао пожелити, а мислим, да ни ви сами себи не би могли што год бољег зажелити. Благо оном општеству, гђе царује божји страх, гђе се полаже тврда надежда и, гђе се Бог у молитви призива и тражи од Њега помоћ. Само се онђе може говорити о душевном расположењу, о срећи, о благостању и напретку гђе влада права и непритворна побожност и страх божји. Побожност, љубезни моји, јесте она врлина, која нас учи да ова земаљска добра уживамо умјерено и благо, и која ово уживање освећује и слади, јесте она, која нас узвишује к' самој племенитости и приближује нас праобразу нашем — Творцу — Богу; која нас учи да незгоде и патње овог свијета сасвим другчије сматрамо, и помаже нам да лахко сносимо сваку бједу и невољу, а при смрти олакшава нам растанак душе од тијела. Па кад побожност дотле узноси човјека Хришћанина, онда вам најтоплије и препоручујем да живите побожним животом и да раскошни живот презрете као највеће зло, јер је раскошност порок, она је смртни гријех. Раскошан човјек гријеши и против себе, тијем, што се баца у биједу, невољу и велику потребу, а да би се тог избавити шћео, предаје се крађи, варању и свакој неправди; и против жене и дјеце зато, што их одгони у просјаке, јер имање, с којим би иначе његова жена и дјеца имати могли добро живљење, бесмислено потроши. Кад ова дјеца оставши у невољи предаду се сваком злу, ко ће за то дати одговор пред судијом свијета. — Наравно онај који их је дотле довео. — Гријеши даље, против општине у којој се налази тијем, што су његова дјеца — за коју би се он иначе морао старати да постану добри хришћани и чланови друштва људског, — оспособљена само за крађу, скитање од мјеста до мјеста, и у опште на све што не приличи хришћанину и члану религиозног друштва.

Ето драги Хришћани, до шта доводи раскошност оног човјека који је њен роб. Па ако већ који живи тијем животом, нека проси од Бога његову благодатну помоћ, да га одврати од тога, а покаже му пут побожности којим се до небеског живота долази.

У св. цркву често одлазите, јер је то кућа побожности; у њој мирно стојте и пазите науку божју, коју вам служитељи св. олтара откривају. Настојте, да вам та кућа побожности буде уљепшана и украшена онако, као што се доликује тој светињи.

Одмах пошље цркве брините се и за школу т. ј. „кућу народне просвјете и среће“, из које како сви, тако и поједини народи, па према томе и ваша чеда дична Српчад излазе срећна, и служе на дику и корист роду своме.

Само се у тој кући баца с' лица копрена незнања и мрака; ту се моћи душевне развијају и оспособљавају се за сваки корисан рад. Дакле гледај Хришћанине, да неостављаш чедо своје слијепо код очију „Јер нема горег срама ни стида нег чеду своме не дати вида“ (вели З. Ј. Ј.).

А теби драга Хришћанко — мајко свога Српчета — шта ти захтјеваш, ду ти препоручи твој духовни отац?

Између свију твојих дужности, којима ти имаш да одговараш, препоручује ти твој свештеник особито дужност васпитања дјеце твоје. Васпитај синка свога нека љуби Бога онако, као што је то чинио и прекрасни Јосиф, који ни онда, кад га браћа шћедоше убити; ни онда, кад бијаше продан у ропство властнику мисирском Пентефрију; ни онда, кад га блудна жена обиједи, да јој шћаше образ оцрнити ушљед чег и тавнице допаде, — ни онда велим непоколеба се у љубави к' Богу. Али га Бог за ту љубав обилато награди и то тијем, што га постави највишим достојанственикомземље мисирске.

Даље, научи га нека љуби своје отачаство, као што је и Шпартанка учила свога синка; научи га онако, као што учи и сестра твоја — дична Црногорка та српска Шпартанка, своје мило Црногорче соколећи га да чува своје соколово гњездо од дивљих грабљивих тичурина. Научи га нека љуби мило Српство. Учи га нека љуби правду и истину, као што је и мајка Краљевића Марка: „Сине Марко једини у мајке, немој сине, говорити криво, ни по бабу ни по стричевима већ по правди Бога истинога“.

Ако будете моје добре жеље и савјете усвојили и по њима се управљали и Бог ће са висине својег пријестола на вас погледати и бићете срећни и напредни.

Друга жеља вашег пастира је, да вас промисао божија буде штитила од сваког зла и да вам унаприједи вашу срећу. Нека вам Бог благослови ваше труде и подузећа, да вам сачува ваше здравље, вашу срећу, част и имање.

При растанку моме још се и трећа жеља рађа: Да ме свагда у вашој милој успомени уздржите и да ме се сјећате. Кад су ме многи труди и тегобе службе моје дотле доводиле, да клонем духом, оживљавала ме је мисао на добру успомену, коју оставља човјек пошље себе кад је свјесно одговарао позиву своме. Ја говорах често сам себи, и ако се трудиш и много подносиш не клони духом и не губи се, они, за које се ти трудиш и подносиш тегобе, спомињаће тебе и пошље, кад се од њих растанеш, благосиљаће те и молиће се Богу за те. Да ли сам и колико сам вам од користи био, то ја не знам, сам Бог зна; но само чистом савјешћу могу рећи, да сам вам увијек добро желио и настојавао, да ни једна од повјерених ми душа не буде изгубљена. Па бар за те добре моје жеље опомените ме се и молите се Богу за ме као што ћу и ја за вас.

Ево дође час кад вам морам с тужним срцем рећи: С' Богом ми остајте стари и млади, богати и сиромашни, мали и велики, сви ми с Богом остајте моме срцу никад незаборављени. Божија благодат нека буде с вама сада и увијек. Амин.

Говорио Ђорђе Грабеж, богослов IV. год у Рељеву при практичном школском вјежбању у проповиједању.

Надгробна ријеч пријестолонашљеднику Рудолфу.

Сачинио и говорио Митрополит зворнички **Дионисије Илијевић**, приликом помена за душу високог-покојника у катедралној цркви тузланској, 24. јануара 1889. г.

Оумре Авенирь Сынъ Нировь въ Хевронѣ и вси мѫжи Израилѣвы изнемогоша; якw властелинъ великъ паде въ сеи день во Израили, и воздвиже Царь гласъ свои и плакаше надъ гробомъ егw, и вси людіе плакаша w Авенирѣ.“ (2. царств. 4. 1. 3. 38 и 32.) т. ј. „Умре Авенир у Хеврону. и сав се Израиљ смете; јер је војвода и то велики погинуо данас у Израиљу; а цар подиже глас свој и плака на гробу Авенирову, плака и сав народ“.

Тужна вијест, која се је од неколико дана овамо разгласила по свима крајевима богохраниме Аустро-угарске монархије, заронила је свачије срце у неописану жалост. — Јединац и пријестолонашљедник нашега премилостивога ћесара и краља, Рудолф, једина узданица очина

и толиких милиона вјерних поданика, силази данас, јао! у гробницу својих славних предака. Али оставља за собом најплеменитију успомену не само у домовини, него и свуда по иноземству; јер у проучавању повјеснице своје домовине угледавши се на сјајна дјела својих славних предака, образовао је онај озбиљни карактер, ког' је захтјевало његово високо звање: да би — кад би наступило вријеме — достојно и пристојно престављао великог владара у пространом призору овога свијета. Али необазрива и неумољива смрт, отргла га је у најбољем цвату живота од овог свијета, те је тијем осујетила и уништила толике слатке наде, које веома оправдано полагаху на њега и славновладајући му родитељ, а и сви без разлике вјерни поданици, који су у њему увиђали и осјећали најинтелигентнијег преобразитеља своје среће и благостања и то на основу најмодернијих и најпоузданијих друштвених начела. — Заиста велика је то жалост, јер је замашан и губитак, — ког' је прераном смрћу таквог великана претрпила монархија наша; а истинитост мојих ријечи благоглаголиво потврђује велика сензација, коју је произвела не само у монархији, већ и по цијелој Јевропи црна вијест, о његовој неочекиваној смрти — И сад у овом часу жалост и јецање и јаок! милионима сваког сталежа људи осјећајућих добро: какву су ненадокнадиму штету претрпили, умно и присутно прате у вјечном покојишту нигда непрежаљеног и незаборављеног Генија одјевена одјејанијем свог' високог званија и положаја: „**Якоже сосѣдъ златъ искованъ, оукрашенъ вставцѣмъ каменіемъ многоцѣнимъ**“. (Сирах 50, 10), А Божији и људски закони — љубезна браћо налажу свету и благочестиву дужност: да се хвале и превазносе оваки великани, који и живећи више су за свјетско благостање живили, него за себе саме; а по смрти њиховој остаје им добра успомена обесмрћена од кољена до кољена: „**Вси сіи въ родѣхъ прославлѣни быша, и во днехъ ихъ похвала**“ (Сирах 44, 7). Ову дакле свету и благочастиву дужност признавајући и ми — љубезна у Христу браћо — састалисмо се данас у овом нашем светом храму, да одамо пошљедње велештовање наше и признање у небесним обителима преселивше му се неумрле успомене Ц. и кр. пријестолонаследнику Рудолфу, који не давно походивши отаџбину нашу, благоизволио је био и словом и дјелом показати своју високу благонаклоност на нас и на домовину нашу. Пролијмо дакле над њим мртвим сузу признателности и љубави, као што то нам и само свето писмо налаже говорећи: „**сладчае плачися надъ мертвымъ**“; и даље: „**нань мертвецемъ источи слезы**“ (Сирах 22, 10, 38, 16).

Боже дѫховъ и всѣкія плоти, имѣяи державѫ живота и смерти; пріими благосердно дѫшѫ от нась преставльшагося раба твоего Рѫдолфа и оучини ю въ селеніихъ праведныхъ, идѣже присѣщаетъ свѣтъ лица твоегѡ и веселитъ всѧ от вѣка святыя твоѧ. — Тешко пак ожалошћеног оца његовог, а нашег премилостивог ћесара и краља утјеши — ти Боже „**оупованіе ненадежныхъ и оутѣшеніе скорбящихъ**“ уливајући у срцу његовом небесно уље утјехе и трпљивости по твојој милости. — „**Ѥи Боже, молитвися прилѣжно оуслыши и подари Всепресвѣтлѣйшемѹ и Державномѹ Императорѹ и Кралю нашемѹ Францѹ Іосифѹ Первомѹ: многаѧ лѣта, многаѧ лѣта, многаѧ лѣта, Аминъ.**

Вјечнаја твоја памјат присноблажене и незаборављени Рудолфе, вјечнаја памјат, вјечнаја памјат, и лака ти земља.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак.)

Трећи одјељак.

Какав је то пут, који води у царство небесно?

Пут у царство небесно сам је Исус Христос, и само онај иде по томе путу, који иде за Исусом Христом. Али како треба ићи по томе путу? Чујте, шта вели сам Исус Христос: Ко хоће да иде за мном, нек се одрече себе (т. ј. да се окани сваког блага и уживања овог свијета, и да се не боји свој живот и имање положити кад устреба за Христа), узми крст свој и ајде за мном (т. ј. спреми се да подносиш све терете онако, како их је Христос подносио, и

да пођеш по вољи и заповиједи његовој), како ћемо сад показати овдје ниже:

Исус Христос рече: „Ко хоће да пође за мном“. Ево шта те ријечи значе. Исус Христос никог силом не нагони нити кога принуђава да преко своје воље запристаје за Њим. Он не ће да су Његови ученици робови, или који сами од себе немају на то жеље, него хоће, да сам човјек од своје миле воље и без икаквог нагона, себе са свијем Њему преда, јер у царство небесно улазе само они, који сами од себе желе да уђу. Хришћанине! Спасење или пропаст зависи од сопствене твоје воље. Господ ти је по Својој неисказаној премудрости и љубави дао слободу да радиш што год хоћеш, па не отима од тебе овог скупоцјеног дара. Па ако хоћеш да пођеш за Исусом Христом, Он ти показује пут у царство небесно и готов је да те помаже у ходу на овом путу; ако ли не ћеш да идеш, стоји ти до воље, нико те не нагони нити ћете нађерати. Али пази, да се не оглушиш и не занемариш позив Исуса Христа и такву милост Његову. Исус Христос по Својој великој благости дуго и дуго куца на вратима срца свакога човјека, не би ли му пробудио душу његову и узбуди у њему жељу за спасењем; али тешко ономе, од кога се он најпослије окрене и остави га, и кога отури од Себе као изгубљенога сина, који пропада.

Те тако, ако хоћемо да пођемо за Исусом Христом, треба да најприје имамо за то сопствену вољу, жељу и одважност; а да би имали жељу да пођемо за Њим, треба да знамо куда ћемо, какав је то пут и шта је нужно за тај пут. Али, како ћеш подјамачно знати оно, што не ћеш да знаш, или што си тек онако мало и површно научио? Па за то прије него ли што пођеш за Исусом Христом, мораш учинити ово:

1.) Треба да пажљиво проучиш св. основ Хришћанства то јест књиге св. писма, на којем је основана наша православна вјера; да дознаш одкуд су произишле те књиге, ко и кад их је написао, како су се сачувале и дошле до нас, и зашто се оне зову „божије и свете“ и т. д. Али св. књиге треба испитивати срцем без сваког предубјеђења, искушавања, по истини онако како но је, а уз то не прелазећи границе до којијех ти ум достиже; т. ј., да се не трудиш да проникнеш и сазнаш и оно, што Бог по својој премудрости држи од нас скривено. Овако испитивање о вјери не само да није нимало противно вјери, него је, шта више, стављено свакоме Хришћанину као најпреча дужност, да кад постане пунољетан позна тврђе и боље своју вјеру; јер онај, ко не зна темељно своје вјере, тај је хладан и равнодушан спрам ње, те често упада у празновјерије или невјерије. А колико је Хришћана или боље рећи колико их је, који су у име Исуса Христа крштени, па су пропали и пропадају само за то, што не хтједоше или не ће да се обазиру на темељ наше православне вјере! Не може се онај изговорити на страшном суду, који ту дужност занемари. Но нијесу сви људи у стању да подједнако испитују вјеру, него сваки испитује ју онако и у онолико, у колико је способан, по својем знању и учености. Тако н. пр. ученији може и мора обратити своју пажњу на историчне догађаје, који доказују постанак и пошљедице вјере; на дух и смисао св. писма, и т. д. А неучнији и простији човјек мора питати наставнике и учитеље цркве, да му они протумаче, јер су они дали обећање да ће учити о вјери, коју су они још од дјетињства свога проучавали и сав живот свој посветили изучавању вјере.

2.) Кад дознаш и увјериш се, да је православна наша вјера основана на св. писму, а не на измишљотинама и мудровању, и да је свето писмо права и истинита ријеч Божија, коју нам је открио дух свети преко пророка и Апостола: тад не испитуј даље оно, што нам није откривено; повјеруј без поговора, сумње и мудровања свему ономе, чему учи св. писмо; не слушај никаквијех људскијех разлагања и тумачења о оном, што не може човјечији ум да докучи. Па ако тако чинио будеш, онда ће твоја вјера бити права и истинита, и примићети се као оправдање и за заслугу.

3.) Па најпослије, постарај се да имаш и подстакнеш у себи жељу, да се онако владаш, како св. писмо учи. Ако ли пак немаш те жеље, онда се обрати самоме Исусу Христу и топлом молитвом ишти од Њега да се у теби породи таква жеља. Но у толико још више немој да се затежеш, кад те благодат зове на пут спасења.

Све што смо овђе до сад навели, објаснићемо овом причом: Чуо си, рецимо, да се у неком оближњем ти мјесту находи грдно велико зданије, које у висину стрши до у саме облаке неба. Улазак у то зданије сакривен је, па док се не покаже, не може га свак наћи. Да пут показују и воде путника по зданију и до најскривенијих кутића

његовијех постављени су многи намјесници, који су уједно љекари за болеснике и богаље, а и брашњенице спремају путницима на пут. Степеница, по којима се путници пењу и улазе у зданије, има врло много, а осим тога уза сваке има и споредијех, које су понајвише уске и мрачне, да се без вођа и туђе помоћи не може ни крочити а нарочито у почетку. Ту је зграду градио најмудрији Неимар нарочито за то, да би се само помоћу Његовом могли путници пењати и узаћи на небо у сами рај.

Чувши то све, Хришћанине, ти би без сумње пожелио да и ти будеш тамо у том зданију, у које овај пут води. Али хоћеш ли ти у том случају учинити све онако, како треба? По себи се зна, да прије свега мораш доћи до тог зданија, па га добро разгледати и о свему распитати управитеље т. ј. како о самом зданију, тако и о значају његовом, и о томе, како и куда се улази у њега, и т. д.; а управитељи ће ти драговољно казати све, што је за то најпрече. Па ако си учен човјек, онда иди самој згради, разгледај је са свију страна, да ли је подигнута на тврдом темељу и да ли је у стању да издржи не само тежину зграде него и онијех, који улазе у њу. Ако ли си пак врло учен онда потање разгледај и саму грађу, од које је зграда направљена, дознај и прави разлику, а разгледај све оно, што се очима видјети може; у посматрању и испитивању можеш употријебити и нужне алате. Онда пак, кад видиш и увјериш се, да је то зданије тврдо и јако и да може потпуно одговарати своме значају, онда остави свако даље испитивање, а код врата прислони све своје алатке, којима си пробао, због тога што ће ти само сметати а не ће ти ни требати; па без сваке сумње уљези унутра у саму зграду, и пођи не застајкујући, не бојећи се да ћеш се намучити пењући се, па и ако је пут мучан а нарочито у почетку. Пети се на небо мучно је, но пут нас води право туда, куд треба да наваљују сви људи, к Ономе, којег су сви кроз свој живот дужни тражити. Унутра у тој згради срешћеш сапутника, с којима ћеш упоредо ићи, и видара, ако би случајно пао и повриједио се; наћићеш и онијех, који дијеле рану, која је нужна на том путу; наћићеш и вођа, који пут показују, и наставника, који ће ти показивати све, што треба. Њих ћеш налазити и сретати све дотлен, док се не сусретеш са самијем домаћином и господарем ове зграде. Него да би што прије и безопасније могао стићи до на крај тога пута, најбоље је и најпоузданије предати себе и све своје вољи господара и домаћина.

Реци ми: да ли би паметно учинио онај човјек, који би умјесто да разгледа зграду од самога темеља, па доклен оком схватити може, разгледао је или боље тек посматрао са врха који залази у облаке и простире се између неба и земље, онако површно, или по својој охолости или ушљед самопоуздања, или по своме јогунству? И не би ли лудо чинио онај, који би горе у висини видио један дио здања, па или не знајући, или не могавши разгледати како постоји, почео би нагађати о њему и по томе закључке чинити о свему здању, находити му махне и говорити да има штогод сувише онђе, гдје се због претјеране висине једва и сама зграда замјерити може? Или такођер, да ли би од његове стране било нерасудно па и криво, кад би он ништа не разгледавши, него само ушавши у двориште тога здања, наједаред почео по којешта да куди у њему, па и друге почео да увјерава, да то здање није чврсто нити од пријеке потребе? Или, у мјесто упутка и закона домаћинова и неимарева почео истицати своја упуства и мудровања? Но, изгледа, да би онај најлуђи био, који истом што би уљегао у двориште, одустао од намјере, и не само да не би жудио да уљезе унутра у зданије, него не би шћео ни да га ма како било разгледа.

Дакле, ко одиста жели тамо, куд нас води пут, у том здању бити, доста му је то, ако се увјери да је чврсто и утврђено на јаком и не помичном темељу, и да га нијесу правиле руке обичнијех умјетника него руке великога неимара, који је својом крвљу прокрчио и очистио пут у Њега, и сам собом први у њ уљегао. Доста ти је само о том увјерити се а за остало т. ј. зашто је оно тако направљено а не другчије, или, по чему се оно ту а не на другом мјесту налази, — не треба ти се бринути, до тебе само стоји, да се предаш вољи и жељи господаревој, па надом у његову помоћ и љубав спрам нас у својем срцу, ићи к Њему и за Њим, а ићи онако како Он заповиједа.

Да примијенимо ову причу к Хришћанству.

Здање сграђено на земљи, које се хваћа до неба, наша је православна вјера. Неимар — домаћин јест Исус Христос, а намјесници су чувари и учитељи цркве или православног хришћанског народа.

(Наставиће се.)

На парастосу царевића и краљевића Рудолфа.

Тужни и поштовани зборе!

Као гром из ведра неба и као највећа катастрофа, што људе постићи може, и то најгроснијим случајем, тако је и глас да царевића и краљевића Рудолфа, јединог сина, наду и дику милостивог цара и краља Франца Јосифа I. више међу живима нема, поразио и у црно завио сав владалачки дом, а притом и све народе Аустро-Угарске монархије.

Кобни и жалосни тај удес, догодио се у прошлу сриједу у Мајерлингу, код Бадена, куд је краљевић на дан прије отишао био да лови. Глас о тој грозној несрећи и по свакога у држави тој живећег неописаној и не накнадимој штети достављен је одмах Њиховим Величанствима, а тако и високој Му супрузи у Бечу, те је тијем поводом настала туга и највећа жалост у царском двору, а тако у свима уредима, радњама и мјестима. Све радње, вијећања, преставе и сви послови престали су а само је свако с највишом пренеразом занесен био у туробне мисли и сажаљење.

Па не само Беч — пријестолница царска да оплакује грдни губитак но сви народи пространог тог царства тугују и жалостним знацима своја осјећања исказују, па тако исто и сви јевропски дворови своја саучешћа тим поводом од срца изјављују. — Међу свима тијем милијонима саучесника, стојимо и ми у окупираним земљама и придружујемо се осталим народима, те са срдачним тужним изразом хоћемо да будемо учесници тога плача и те опште државне жалости, која се доиста ријечима исказати не да.

А и како не, кад је блаженопочивши царевић јединац царски, сва нада и понос високих владара, будући цар Аустријски, уздање и дика свију држављана, вијерни супруг, милостиви родитељ и толико љубљена личност не само у својој држави, но и у страном свијету, који га је са највишим почастима свјетским свукуд дочекивао, и чији се живот ето у најљепшем мушком добу у 31. години гаси, задавајући непроболну рану тугованку Њиховим Величанствима — цару и краљу родитељу и царици краљици матери, којима радосних дана у Њиховом владарском срцу већ никада бити не може.

Овдје се браћо и господо и нехоте запитати морамо; к ови је наш живот овдје на земљи? — Он је у истини као цвијет, дим и роса јутрења. Одите и видите, ђе је доброта, ђе радост, ђе младост, ђе ли очи и живот тјелесни? Све је као трава увело — свега је нестало. Неумитна смрт не разбира цара ни војника, богата ни сиромашна, слободна и роба, господара и слугу, него ли је свак њезин пљијен и свачије достојанство с ону страну гроба равно је и једнако.

То знајући, нама смртним и не може се на ино, него ли својевољно предати се судби неумолимој на расположење — а ми на овој тужној и најжалоснијој данашњој успомени помолимо се топло милостивом оцу небесном, да умрлом царевићу милостив будне и као што га је на овом кратко-земном свијету као царског сина одликовао, величином, части, славом, достојанством и могућности између толико многобројних држављана, то да му тако и у вјечности подари мјесто међу својим светим и праведним душама ђе није болести, плача, туге и уздисања, но ђеје живот без краја.

Милостива пак срца царско-родитељска Боже ублажи, Боже утоли тугу и жалост, и сам Твојом штедром милости учини, да таки грдни удар и губитак издржати узмогну!

Во блаженом успомени, подажд Господи усопшему рабу твојему јего ц. краљевскому Височанству Рудолфу блажени покој и сотвори јему вјечнују памјат. Амин.

(Говорио на парастосу у Бос. Градишци 24. јануара 1889.)

Ст. Н. Давидовић,
прото.

Повратак из Египта.

28. марта (управо пошље пола године како сам из Беча кренуо) Њ. блаженство патријарх Софроније дао нам је лијеп ручак, на који су позвани осим придворног покрупнијег свештенства, још и тројица других владика: архијепископ Латас из Занте, Тиваидски Матеј и Порфир Синајски. Софра пуна сваке ђаконије и доброга вина са острова; у прочељу старац патријарх, с двије стране по двије владике и толико двоје духовника обојега реда свештенога.

При обједу напио је патријарх за сретнога пута моје маленкости, а ја опет за његово здравље, захваливши му на очинском гостољубљу. Овдје исправљам, он се је родио у Цариграду а не у Леросу, као што сам то неђе споменуо.

Кроз три дана ми ћемо се сви разићи које куда, и Бог једини знаде, ћемо ли се више икада тако сви састати у томе свјетском граду (Александрији), који је много старији и од самог Цариграда, па некада био друга варош у свему свијету и бројао жителља више него 600.000. — Још тога дана остави нас синајски владика, јер послом отпутова у Каиро. Ја ћу сјутра поћи за Атину, а прекосјутра патријарх са Латасом у Порт-Саид, да освјешта темељ новој цркви, па отален каноничном посјетом у Суец, а Латас у Јерусалим на „хаџилук“.

При потоњој опросној патријарх ми опет спомену оно што ми је и прије тога доба више пута препоручивао, а то је: „Химшала септембар вадаси, буреа гелсум“. — Стид ме је Ваша Светост, јер сам Вам додијо и кроз ову зиму, одговорим ја. „Нијеси синко, недао Бог! таке ријечи нећу од тебе да чујем. Та ми смо калуђери — неподијељена браћа, пак доћи као у своју кућу, и као моје рођено дијете, тим прије, што ја желим, да радикално поправиш твоје груди. За то ти опет велим: чим захладни у Европи, а ти одма бјежи овамо у топлину. И, — у здрављу да се видимо!“ На те ријечи сви заамина-смо, а највише мој мили брат тиваидски владика, који је љубимац и десна рука патријарху. То је врло љубазан човјек и млађих година. Он је постријжен на Синају, теологију свршио је у Јерусалиму, а веће науке у Атини и Француској, и чини ми се да ће наслиједити патријарха. Са мном се добро обикао још у првом путовању, пак ми рече: „сад ће ми без тебе бити необично; доћи Бога ти, — још барем једну зиму да заједно проведемо“. — Патријарх је врло доброћудан и драго му се по који пут нашалити, особито при обједу. Кад се бависмо у Каиру, тамошњи архимандрит Др. Нектарије и архиђакон Амбросије (такође научен човјек и ваљани проповједник), те и нас двојица владика, често би расположили старца са невиним шалама и досјеткама, па по некад и у препирке зашли. Патријарх је вазда био на мојој страни. Кад се кренуо у Александрију, ја му реко: Ваше Блаженство, ја не смијем без Вас остати са овом тројицом противника, јер ће ми туђи лук на глави. „Небој се! ако ти што учине, а ти ми одма пиши, па је већ то моја брига.“ — Да ме је тај добри старац радо имао, то је он посвједочио и пред аустро-угарским генералом и консулом г. бароном Рости, кад је овај изволио вратити ми посјету, патријарх је желио да се ш њиме лично позна. Том приликом рече патријарх г. барону: „Кад митрополиту Сави добро чини каирска клима, то нека сваке зиме овдје дође, и ми ћемо га примити као драгог госта. Ено му скромне ћелије, а с нама заједничке трпезе; нити ћемо ми ради њега шта више приправљати. Па ако оће (шалећи се) може за резерву и кључ понијети са собом од ћелије*).

Патријархов љекар и мене је гледао, те ми осим неких француских пилула за груди (Granules Sedatifs-Pectoraux) и за стомак (Granules Stimulants Eupeptiques) прописао још и траву мељ, што се меће у пиво (Humul Lupuli strobul), да је кувам као тој и у млијеку узимам, и то козијем. Због тога је патријарх наредио, те су ми „максуз“ купили једну велику смљечну козу са двоје малих козлића, да се ш њима забављам и млијеко дијелим. Добро су је ранили бобом, ђетелином и другим које-чим. Јест, али пошто приодрастоше козлићи, оно једно повеће — као „алчак“, не само да би често ограбио моју „нафаку“, него би и сестру ћушкао роговима, да њему више остане! Због тога се ја писмено потужим на

*) Као што се примјећава, да у Европи како које године клима постаје све то хладнија, то ја мислим да ће до 50 година имућни свијет уобичајити сеобу у Египат, као год и ласшавице, а путовање за тамо сад је преко Србије и Солуна још комотније него из Трста или преко Италије.

тога „зулумћара“ вишој власти, а тако и на ону тројицу другова, те ми старац својеручно одговори из Александрије (на грчком и талијанском језику): да ће ону тројицу, због њиове алијансије против мене, канонички казнити чим дође у Каиро, а четвртога — објешењака — ножем испод врата!“

Сјутра дан испрати ме тиваидски владика на пристаниште, са још двојицом архимандрита и великим Икономом Серафимом Фоком, ђе застанем и неколицину наших далматинских Срба, међу њима и г. Пајота Грицани. Мој пријатељ Николић, зарана је извадио биљет и ствари већ смјестио у кабину. Посједамо у дугачки чамац застрт чохом и јастуцима, па се одвеземо на вапор, ђе се братски изљубисмо и растанемо, са лијепом успоменом на искреној дружби.

Лађа је мисирска и доста угодна, која недјељно једанпут директно (без свраћања) полази за Пирej (Атину) и опет се враћа. Лојдови и други вапори додирују Порт-Саид, Кандију и још неке скеле. На лађи се познадох са неким Лапеном, који је рођак познатога Лапене, те смо одма почели диванити по „нашки“, — као што он рече. Вапор крену у 11 сати изјутра, пак ће трећи дан пошље подне приспјети на грчку обалу, т. ј. ако га вријеме незбрка на томе отвореном воденоме пољу, ђе се често играју „ђелембира“ вјетри свакојаки, па му није ни прва ни потоња ако би задоцнио 10 и више сахата. Ми смо имали ведро и суво вријеме, јер не би ни „зеца ни мантије“, да нагнају олују! Али при свем томе, сјеверњак нас потуркиваше с лица, те смо неколика часа задоцнили.

Већ смо у Пиреју. То је најзнаменитија грчка скела, по својој живој трговини и промету са Европом, Африком и Истоком. Па док проради коринтски канал, биће још живља; јер од Патраса не ће се обилазити као до сада, наоколо, него право у Пирej. Варош је прилично велика и непрестано се шири и уљепшава; порат јој је врло лијеп и удесан за лађе. Страни посланици станују у Атини, а консули у Пиреју, ђе се и пасоши потписују. Ради боље сигурности и ја сам га ту визирао, при одласку из Атине за Европу, премда ми га нико и није ни затражио, осим у Александрији и Суецу. — Од Пиреја до Атине пружа се отворени простор добро обрађен, а највише маслинама засађен. Одма до Пиреја јужно, шире се нови љетниковци са баштама, ђе се преко љета одмара господа атинска. Из Пиреја до Атине има колски пут, који траје $1^1/_2$ сат, а са жељезницом, која мора свакога сата тамо и овамо, дође се за неколико минута. Примичући се престолници грчкој, било од мора преко Пиреја, било жељезницом од оне друге стране иза Патраса, путнику најприје падну у очи два узвишена брijега, као двије стране на два краја вароши, који доминирају над свом престолницом и цијелом околином, до вијенца околнијех полуголих брда, који се у виду полу-прстена вежу са морем. На ономе брijегу од сјеверо-источне стране уздиже се лијепа црква св. Ђорђа, а на оном другом од југо-запада и морске стране, стоји чувени Акропол, са останцима и колонама Еректе, Кариадита и т. д.; те се са оба брijега види Атина и залив морски, као новац на длану, — панорама каковијех је мало у свијету. И ако невјешт у описивању, споменућу летимично оне старине које сам видио, а почећу са Акрополом. Он је свуда опточен као вијенцем стародревном тврдињом, те осим више споменутих остатака и колона, налази се још много и старинског гробља, тик до Еректе, и и грдосија разбаченог тесаног камена, колона и т. д. Ту се непрестано ради, откопава и проналазе разни предмети, за које је на крају Акропола подигнута особита зграда као музеј. Тамо свјетина страна и домаћа по ваздан гмиже као мрави, међу којима много Инглеза и Инглескиња, па чак и Американаца. Занимљиво је посматрати како се ти путници врте око старина, ради чега неки и пола године пробаве у Атини, и лијепијех новаца оставе у хотелима. Једни са књигом у руци проучавају, други нешто записују, трећи прецртавају, а неки опет фотографирају, метнувши уза штатуу или кип комадиће разбијених лонаца и других предмета. Одма под бедемом Акропола с једне стране показују вам камени брежуљак као негдашњи Ареопаг. С друге стране — од југа, у низини, два Амфи-театра: римски (из доба Адријанова) и грчки; више овог у стијени или пећини, једну црквицу, а ниже њега опет неке старинске бање. Онамо опет преко пута од морске стране, више једне њиве, показују троструку и тровратну тавницу, у којој је негда чамио славни философ Аристотел; више ове пак мало даље у стрмну, стоје останци неког Темпија (храма), а доли опет пружа се малко нагнута висораван, ђе су у старо

доба говорили оратори своје бесједе сабраном народу, и ту досуђивали награде заслужнијем хероима (јунацима). — Спуштајући се од Акропола у варош, ако се окрене испод Ареопага, дође се до храма Тезеје, кога су колоне и свод добро сачувани. У истоме показују многе имитиране вјештине (у копијама) од гипса, а мраморне оригинале одвукли су Инглези још за Турске тамо управе, јер им нијесу Турци знали вриједности, а многе су и од објести поломили. У прочељу тога Темпија показују једну велику округлу, једноставну каменицу, за коју веле да је то прва крстионица из апостолских времена. Сиђете ли у варош из оне стране ђе су театри, то дођете вратима Адријановим покрај самог пута. Мало даље на ивици пољане, још гордо стоје узгор многе колоне од храма Јупитерова. На тој пољани, ђе је била некад главна варош, још и сада непрестано одкопавају старине, те на претраженом и очишћеном земљишту одма засађују варошки парк за шетнице. Баш док сам се ја тамо бавио, нашли су на Акрополу двије главе (коњску и човјечију) од мрамора, а доли одкопаше опет старинске бање са мозаичним патосима. Ту у близини нађоше и једну ћошу съ грчким натписом, коју је неки намјесник из Кападокије послао цару Адријану, да је узида у Метрополу (главну варош). Нарочитог професора за старине баш сам на мјесту затекао, кад својим рукама чишћаше та писмена и то опрезно — са једним камичком, сапирајући водом натпис. Један студент извади своју бритвуцу да му олакша посао, али му овај недаде, јер вели, да оштра оруђа кваре писмена, те стружући зарасline могу често коме писму дати рану или савијем други облик.

(Свршиће се.)

Старине.

Благоговѣйни во священицѣхъ господинъ кирь попъ Стефанъ — любезно вас поздравляемъ. молитвами свѧтаго краля Стефана миръ и благословение вас и ваша чада и вашъ фамилию и ваши православни Христіани, во Христѣ здрави бѫдете многолѣтно. Јул. 12. дана 1849.

При томе јављујемо ми вами како дође*) Петр Деспотовић и принесе аманети послато от тамошне Христиани пара, беза, босчалука, пешкира, и ми братства примисмо со благодарностију, јакоже тисјашча грошев у две хартие писате имена и пара. И ми преписасмо и метнусмо у кондик светога краља, имена ће се споминјати на божественују службу по всја дни, и дади бог молитвами свјатаго краља, да сподоби, да и ви со гостију приидите в наш свјати манастир да видите и да се поклоните и да пољубите свјатаја десница свјатаго краља, и да примите благословение душам и тјелом здравие; при кое остаемо благонадежни ради вас и ради род ваш.

Ваши братија смирени богомолци иеромонаси Антим настојател, Агатангел, Серафим и прочи братства у манастир Високи Дечани.

Пренелесмо свјатаго краља во нови кивот.

Из вана пише: Благоговјеиному во свјашченицјех господину попу Стефану изручитисја в чесnеи руцје ему.

У Босну Зеници, касаби.

Печат је округао, нешто већи од четворке (шолде). У сриједи је слика краља Стефана, а наоколо печата пише ово:

Сеи печат монастира дечанскаго: ЯХКТ: † А с једне и с друге стане слике пише: Стефан дечанск.

Синђелија.

Василіи Божіею Милостію Православніи Митрополитъ Дакро-Босанскіи и Ѳксархъ Ѳрона пекскаго. (М. П.)

*) У рукопису дође.

Смѣрение наше пишетъ ва Богохранимаа села Крбляне рибникъ обретающимсе всѣмъ Православнимъ христіяномъ миръ милость от господа Бога и спаса нашего Іиса Христа. Я от нашем смѣрности молитва и Благословеніе да пребиваетъ совсѣми вами и доми чади вашими. иинѣке и вовѣки. Яминь.

Показатель Сем нашем грамоти презвитеръ Илиа Бер(иѣк издерано) врѣчаетсе емѣ сіе наше властное писаніе . . . ва Свѣрение емѣже заистиное утвержденіе что попрежнемѣ Богомъ даиною и пресветааго царскаго величанства двора Отманиовича, миѣк властію Благословихомъ емѣ іако бити емѣ вашемѣ парохіалном свашенникѣ, законже савершивати по преданію свѧтихъ апостоль всм елика надлежитъ христіанинъ допѣскастсе емѣ вамъ слѣжити, инъ попъ или калѣгеръ да се неима мешати ѣ неговѣ енѣрию. Кыже по старовременноме обычаю ѣреченна емѣ цѣкло издаите без сѧкаго прекословіа, и іако Божіего Іереа, честѣните. такоже сатвориви на емѣ да пребиваетъ наше Ярхіерейское Благословеніе, иинѣк и вовѣки аминъ.

Дато на лѣто христово 1760. марта 1. Царске миріе и дара митрополитѣ, наксмко лѣто по три цекина.

Касиліи Іоанновиѣк.

Синђелија писана је другом руком; а назнака године и подпис другом руком.

Печат је повелики, као данашњи сребрни форинт, лијепо изрезан, а наокло уписано име и титула митрополита, као што је у почетку синђелије.

Конзисторијалне окружнице.

Број 1463. екс. 1888.

ОКРУЖНИЦА

свему српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Освједочила се је ова духовна власт, а и са више страна дознала је: да многи свештеници и пароси — међу које спадају и манастирски настојатељи и јеромонаси — удаљују се изван својих парохија и иду у оближњу варош или другу парохију, гдје по више дана тамо остају, а нијесу зато предходне дозволе потражили од своје претпостављене духовне власти.

Ушљед тога одређује се овај налог:

Сви ови свештеници могу само један дан осуствовати изван своје парохије и исти дан вратити се својој кући, — у средину своје парохије. Ако на више дана (4 највише) желе остати ради својијех приватнијех послова, а не службенијех, морају то пријавити надлежном проти, или надзирателју протопрезвитерата. Проће ли 4 дана, а потребно му је још више дана осуствовати, мора прије свега потражити дозволу од Конзисторије, ставити на знање кога оставља у парохији својој као заступника

Ако се исти свештеник позива службеним послом, било од политичне власти, било пак од надлежног протопрезвитерског уреда, не мора тражити дозволе за одсуство.*)

Протопрезвитери и надзирателји, за одсуство изван свог протопрезвитерата и парохије, морају тражити предходну дозволу; изузевши ако службеним послом по парохијама (сваког четвртог мјесеца) иду, и кад се позивају било од котара, или окружне области или пак од конзисторије.

У случају болести ког свештеника, треба до знања ставити овој конзисторији, који свештеник замјењује болесног пароха у парохији.

Опроштени су од искања дозволе свештеници, кад је потреба, да један другом у ближњим парохијама помогну при разним свештеничким чинодјејствима, као н. пр. при јелеосвећењу (масла), гдје треба више свештеника, да обаве ову тајну и т. д.

у Сарајеву, 13. октомбра 1888.

Из сједнице конзисторијалне.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

*) Разумије се по себи кад свештеник позиван буде и од конзисторије, нетреба тражити дозволе за осуство. Уред.

Број 314. екс. 1888.

ОКРУЖНИЦА

свему српско-прав. свештенству херцеговачко-захумске Епархије.

Да би се ред у вршењу парохијалних дужности у овој Архидијецези што прије увео и остварити дао постараће се ова административна управа: да се нужни матрикуларни протоколи набаве за све парохије ове Архидијецезе, које матрикула немају. —

Усљед тога налаже се свима свештеницима, који немају матрикула, да докле исти не стигну, имају дотле водити при својим парохијама почевши од 1. Јануара 1889. „Ручне записнике“:

1. „Од крштених“, у који ће се уводити: година, мјесец и дан рођења и крштења, име и спол ђетета, име и презиме родитеља, кума и свештеника, који је крстио и примјетити је ли дијете законито или не законито?

2. „Од вјенчаних“, у који ће се уписивати: година, мјесец и дан вјенчања, име презиме и занимање младожење, невјесте кума и њихових родитеља и најпошље име и презиме свештеника, који је вјенчао. —

3. „Од умрлих“, у који ће се назначити: име, презиме и занимање умрлог, године старости, година, мјесец и дан смрти, и име свештеника, који је мртваца сахранио? —

Ове записнике лахко ће сваки свештеник моћи преписати, кад му протоколи стигну.

Протопрезвитери и надзирателји имају обнародовати ову окружницу подручном свештенству и остају одговорни за извршење овог налога.

У Мостару 10. Дец. 1888.

Архимандрит и Администратор Митрополије херцеговачко-захумске

Серафим Перовић.

Допис.

Покренута мисао у српско-прав. општини требињској, да се држи парастос упокојним „ктиторима и приложницима“ српско-православне требињске цркве и школе — на „Сретење“ ове године, остварена је. Пошље божествене литургије, речени парастос је обдржаван, на ком су чинодјејствовали: преподобни јеромонах и управитељ ман. Дужи Прокопије Јанковић, и надзирателъ протопрезвитерата свештеник Саво Пјешчић. При свршетку парастоса изговорио је свештеник Саво Пјешчић ово неколико ријечи:

Благочестиви Христијани!

„Благо томе ко довијек живи,
„Имао се ращта и родити!“

Ове ријечи неумрлог српског Владике, опомињу нас на вјечни живот. Огледало и знак заслуга нашег земаљског живота, јесте вјечни — загробни живот. Зато је сваком човјеку на овом привременом свијету света дужност дјелом и молитвом заслуживати, да му се може рећи: „имао се ращта и родити“ — јер ће само такови заслужити вјечно блаженство у свијету мира и покоја.

Заиста, побожна браћо, није лахко, нама грешнима бити савршенима, као што је отац наш на небесима савршен; али ријечи преблагог Христа: „Будите савршени, као што је отац наш на небесима савршен“, упућују нас у прошле дане наше православне цркве: а тамо ћемо угледати многе синове рода људског који радом и пожртвовањем заслужише да их славимо на овом мјесту до краја свијета, као што заслужише да обитавају на мјесту савршенства, у вјечној сјајности код престола правде и истине.

Да је то непобитна истина — ево нас душа наша, као мјесто Божијег обитавања у нама, побуђује: да не заборавимо наше свете праоце и оце, наше свете синове Срйства, који нам оставише многе цркве и манастире у којима се поју свете литургије на славу Богу, а на дику српског рода. Тако они заслужише вјечни живот и показаше пут к спасењу, а зато нас данас и побуђује унутрашња сила да корачамо у животу тим путем; те се са синовљом љубављу још сјећамо скоро преминулих Срба и Српкиња, као ктитора и приложеника наше цркве и школе:

Јевстатија Дучића архим., Мелентија Перовића архим., Дионисија Кебељића јером., Манојла Ђеловића, Паја Черовића, Вучка Брчића, Риста Параноса, Митра Дрекаловића, Јова Вучетића, Риста Кецана, Илије Провицала, Николе Дрекаловића, Илије Карапића, Риста Дрекаловића, Лазара Шкера, Саве Ђеловића, Вучка Томића, Илије Паликуће, Николе Ружића, Видосаве С. Черовића трговаца.

Зашто вам, побожни слушаоци, видим сузе низ образ? Знам!! —

И ако их се сјећате као синови, браћа, сродници, знанци и пријатељи; и ако се сјећате, кад сте с њима загрљени проводили дане свога живота, те би то могле бити сузе жалости за њима; то се ипак са вашег лица чита да су то сузе радости што имадосте таке Србе и Српкиње, да су то сузе жеље да поступате стопама њиховим. То су сузе дубоке захвалности, то су сузе са чиста срца: да њихове добре душе буду достојне вјечног живота, и спомена међу нама.

Тако Србадио драга! па ће бити све свијетло и добро што је на корист српске правосл. цркве и школе! —

Они неће пред Богом бити заборављени, јер они не заборавише храмове у којима се име Божије слави и проповиједа, те можемо рећи по ријечима славног Владике: Благо њима — имали су се ращта и родити!

Но то још није доста да рекнемо, па да на томе и заборавимо; но, треба у својој души имати завјет — љубав и оданост према Божијим храмовима, те их посјећавати и обдаривати, по примјеру блаженопочивших поменутих ктитора и приложника. Тако ћемо, пошље гроба стећи, да нас синци овако спомињу и за наше грешне душе Богу моле. —

А сада запојмо им из наше душе:

„Вјечна им памјат и блажени покој!“

Књижевне вијести.

„Нова Зета“ мјесечни књижевни лист. Свеска I. за јануар. Год. I. Уређује др. Л. Томановић на Цетињу у Црној Гори. Цијена јој је 3. фор. годишње. Садржај ове свеске: 1. Наше књижевно јединство. 2. Освојење Бара I. Орлови, од С. Поповића. 3. Сеобе, од С. Матавуља. 4. Илијада Омерова, прво пјевање, прев. Л. Врбица. 5. „Свети Сава“ Н. Грујића, од Л. Томановића. 6. Мом цвијету, од Ж. Д. 7. Бацу Драгојеву Дрекаловићу, од Р. Ц. 8. Прстен и ђевојка, народна пјесма. 9. Књижевни преглед. 10. Умјетност. 11. Културне биљешке.

На овај лист прима претплату госп. Перо Рамадановић у Котору (Далмација).

Разговор угодни народа словинскога. Свеска 189. и 191. књига IV. и V. народне библиотеке браће Јовановића у Панчеву. Цијена свакој свесци 16 новч.

Чајчина могила. Приповјетка П. Стахурског. Свеска 190. књига III. (свршетак) народне библиотеке браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 новчића.

Срби у Маћедонији и јужној старој Србији или одговор г. С. С. Бопчеву. Написао Милојко В. Веселиновић. Прештампано из „Српства“. Београд. Штампарија краљевине Србије. Цијена?

Читуља.

Михајл Лугонић, свештеник и парох Јеланski у протопрезвитерату тешањском, послије кратког боловања преселио се је у вјечност 26. јан. о. г. а опојан је од тројице оближњих свештеника, и сахрањен је 28. истог мјесеца.

Покојник је рођен 29. септембра 1847. год. а рукоположен је за свештеника 14. септембра 1872. од Митрополита Пајисије.

НАПОМЕНА.

Умољавају се сви претплатници овога листа нека изволе што скорије послати претплату овогодишњу. На по се позивају се протопрезвитери и надзирателји нека од подручног свештенства покупе претплату и овамо пошаљу. Уједно позивају се и они протопрезвитери (двојица), који су покупили претплату од 1888. год. и за ову годину, па до данас не послаше, нека што прије пошаљу, јер бићемо принуђени истакнути имена њихова као немарних свештеника, који ускраћују материјалну помоћ овом духовном листу.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 6. Сарајево, 15. Марта 1889. Год. III.

Новоименовани Митрополит херцеговачко-захумски Серафим Перовић,

Архимандрит манастира Житомишљића и администратор митрополије херцеговачко-захумске, по каноничком одобрењу и приволом Вселенског Патријарха цариградског, од Његовог Апостолског Величанства, нашег владара цара и краља Франц Јосифа I. именован је за митрополита херцеговачке Епархије.

Овај чин највишег именовања честитамо Високопречасном г. Серафиму Перовићу, и желимо да га премилостиви Творац поживи много година на корист православне цркве, свештенства и српског народа у Херцеговини.

СЕРАФИМ ПЕРОВИЋ

новонаименовани херцеговачко-захумски Митрополит.

Након толике туге и жалости за преминулим, општељубљеним и непрежаљеним нашим архипастиром Леонтијем Радуловићем, дочекасмо хвала Богу, да опет кршеви наше Херцеговине одјекну пјесмом радованком.

Именовање заслужне и уважене старине, високопречасног архимандрита и досадањег администратора наше митрополије госп. Серафима Перовића за херцеговачког Митрополита, дочекао је наш српски народ са неописаном радошћу, јер ће тако да види на трону митрополитском опет Србина — сина свога народа, који ће му бити прави архипастир, и који је за свој српски народ од увјек искрено мислио, осјећао, трудио се и радио.

Серафим Перовић родио се у селу Горици (котар требињски) у Херцеговини 22. јунија 1827. од родитеља Јова и Анице рођ. Укропљине. Крштено му је име Сава, а касније кад се закалуђерио добио јо име Серафим. Дивна природа у родном мјесту снажила је млађано тијело Савино, а и дух му се све више будио; и на брзо слободно чедо кршне Хрцеговине осјети врућу жељу за науком. С тога отиде он своме стрицу

Партенију, тадањем игуману манастира Дужи, да се код њега изучава.

У оно доба у томе манастиру није могао прибавити скоро никакве науке; све што је изучио, било је буквар, часловац и псалтир. Не имајући никаква средства, поред све своје воље и жеље за вишом науком, мораде млади Сава да и на даље све до 1848. год. остане у манастиру Дужима, ђе се спремао за калуђерски чин.

Пошто се Сава одликовао побожношћу и љубављу према књизи, то га херцеговачки Митрополит Јосиф 8. новембра 1848. у Љубомирској цркви (котар билећки) зађакони а на сами Никољ-дан 6. децембра исте године закалуђери, те повративши се по том у манастир Дужи остане ту јеромонахом до 1853., усавршавајући се непрестано у свом монашеском звању.

Али дух младог калуђера Серафима није се могао задовољити са стеченијем манастирским знањем, па зато је он и дању и ноћу размишљао о томе, како ће себи прибавити више знања.

У то вријеме био је прота у Дубровнику данашњи високопреосвећени Митрополит Добробосански г. Ђорђе Николајевић, који се заузе за Серафима и његовог друга, тадањег јермонаха Никифора Дучића, (данашњег архимандрита у Биограду), те пошто их год. 1853. препоручи тадањем биоградском Митрополиту Петру Јовановићу, крену се њих обојица у Биоград, у богословију, ђе буду и примљени.

У Биограду о државним трошковима сврши Серафим са Дучићем богословију, у којој је он неуморно учио и знање прибирао, како би касније међу своју српску херцеговачку браћу што спремнији дошао, и како би им својом спремом од што веће користи могао бити. Да би се Серафим упознао и са уређењем Фрушко-горских манастира, крене се он по свршетку богословије заједно са Дучићем и на препоруку биоградског Митрополита Петра Јовановића, пропутују они сву Фрушку Гору. Из Фрушке Горе, жедни вишег образовања отиду они преко Карловаца, Новог Сада и Пеште у Беч. Пошто разгледаше све знаменитости врнуше се из Беча преко Љубљане, Тријеста, Задра, Шибеника, Сплета и Дубровника, те стигну у свој манастир Дужи мјесеца августа 1857.

Те године позове их сарајевска српска црквена општина у Сарајево за учитеље. Но кад су били на путу за Сарајево, Мостарци их склонише, да се приме учитељства на мостарској српској школи. У Мостару остану њих двојица годину дана, ђе су своју узвишену учитељску дужност најтачније и најсавјесније обављали.

Затим отиде Серафим у манастир Житомишљић, ђе буде од тадањег херцеговачког Митрополита Глигорија мјесеца октобра 1858. посвећен за игумана.

Мјесеца јунија 1864. Митрополит херцеговачки Прокопије произведе Серафима у мостарској цркви за архимандрита.

Пошто манастир Житомишљић у оно доба бијаше у оскудном стању, крену се архимандрит Серафим у пространу Русију ради купљења прилога за манастир. У Русији се бавио пуне двије године, за које је вријеме имао прилике упознати се и са руским језиком.

Том приликом у Петрограду одликован је архимандрит Серафим од руског цара Александра II. златним напрсним крстом.

Год. 1866. повратио се Серафим из Русије у манастир Житомишљић, ђе је остао до 1870. год. нежалећи он труда ни муке око унапређења овога манастира. —

Мјесеца фебруара 1870. затвори отоманска влада из политичких разлога вриједну старину Серафима, са његовим покојним братом Јовом, а са њима и блаженопочившег Митрополита Леонтија, као тадањег јермонаха и спроведе их у Сарајево, ђе су провели читаву годину чамећи у затвору.

Мјесеца марта отправи их турска влада из Сарајева у Цариград, а одавде у Триполис, у сјеверну Африку. — Ну и ту јадни мученици не осташе дуго, већ пошље три мјесеца пошаље их турска влада у Фезан, у град Мурзук.

У овом афричком мјесту провели су они поред небројених страдања и патња пуних пет година дана, све до 1876. Напошљетку заузимањем страних консула ослободе се они тешког афричког заточења, и врате се сретно у Дубровник и на Цетиње, ђе су ради херцеговачког устанка морали провести све до 1878.

Те године врати се Серафим на мило огњиште своје српске херцеговачке браће, и дође на своје старо мјесто у манастир Житомишљић, ђе је остао све до смрти блаженопоч. Митрополита Леонтија, вршећи још са већим жаром своју свету дужност.

1879. Његово Величанство цар и краљ Фрањо Јосиф I. за заслуге одликовао је Серафима са витешким крстом.

Покојни Митрополит Леонтије 30. јунија 1888. одликовао је старину Серафима за заслуге, трудове и подвиге око наше српске цркве, да може у херцеговачкој епархији при обредима носити митру, мантију, палицу и жезал, и да може при појању клироса: „млогаја љета“ тросвјећњаком благосиљати. —

За сво вријеме свога бављења у манастиру Житомишљићу Серафим се неуморно старао за манастир и ондашњу српску школу, којој је он и фонд уредио. Управо он се може сматрати оснивателем манастира Житомишљића, јер га је он тако рекућ' наново подигао, украсио и материјално обогатио. Заслуга је Серафимова и та, што манистир има своју красно уређену и богату библиотеку.

Својим радом, врлинама и пожртвовањем стекао је Серафим лијепи глас и уважење међу својом херцеговачком браћом. С тога га је Његово Величанство наш мили цар и краљ Фрањо Јосиф I. одмах пошље смрти покојног Митроп. Леонтија именовао за администратора наше митрополије, а 14. (26.) фебруара о. г. по вољи васељенског патријарха и жељи народа за херцеговачког Митрополита. —

Из свега довде реченог види се каквом је Серафим неисказаном љубављу љубио, бранио и штитио свој патнички српски народ, за који је увјек био готов крв, душу, па и сам живот жртвовати.

Гледајући на прошлост његову, на његову племениту за свето Српство измучену душу, и јуначку особу, потпуно смо увјерени, да ће наш многозаслужни старина Серафим Перовић, као будући Митрополит, још већу љубав показати за свој народ, и да ће све своје силе употребити око унапређења православне цркве, српске школе, и напредка народа српскога, и да ће му бити прави отац и мајка, искрени учитељ и архипастир; у то име наш српски народ, који га је увјек као свега сина љубио, и сада му жели: „нека те Бог још за дуго поживи вриједна старино на корист и дику роду своме!“

Б е с ј е д а.

На IV-ту недељу вел. поста.

„Исѣсъ же рече емѹ: еже аще что можеши вѣровати, вся возможна вѣрующемѹ“. (Ев. од Марка. гл. 9. с. 23).

Љубезна браћо!

Бог-Творац васионе, уредивши својом свезнајућом и божанском вољом невидљиви свијет, одредио је да се у том свијету појаве и бића, која ће Му вјечно служити, славити и хвалити Га, — створио је Анђеле духове без тјелесне обдарене умом, вољом, слободом и могућством.

Неки од тих Анђела незадовољни својим положајем, хтјели су да се узвисе и над самим Богом, па су узроком своје слободне а покварене воље отпали од Бога и изгубили она блага, која су им одређена била.

И тако су постали зли дуси — демони — ђаволи.

Ови зли духови нијесу престали роптати на Бога и онда, кад је свемогући Творац напослетку као круну цијелог видљивог и невидљивог створења — створио и човјека, који ће му узносити и величати име Његово, па и сам човјек да би био блажен. Но у том свом блаженом стању, човјек није хтјео увидити велика блага, која су му на уживање дарована, него је крај свега тог, преступио заповјест божију, послушао демона тог вјечитог непријатеља човјечанства — окусио од забрањеног плода, те је тиме пао, јер је учинио велики гријех, који је прешао и на његове потомке.

Но свевишњи Творац, старајући се вазда о човјеку, није га хтјео оставити у оном стању које је сам себи падом створио, него је као премилостиви и свезнајући, својим свемогућством послао свога јединородног сина Исуса Христа, да избави род човјечански од гријеха и смрти.

Дошавши дакле као Бог-човјек на земљу, Исус Христос поучавао је људе правој и истинитој науци, похваљивао је врлине, заштићавао сироте, исцјељивао болне, васкршавао умрле, и

млога друга чуда чинио; а изобличавао је лажи, неваљалства и пороке. У опште, учио је род човјечански свему ономе што је добро и полезно за душу и срце човјечије.

Сва та Његова наука и поука, састојала се из проповиједи, коју су пријемници Његови — апостоли написали, и која се данас у Еванђељу налази. Еванђеље нам дакле износи науку Христову. Тако и Еванђелист Марко у данашњем Еванђелију казује нам један догађај из Христовог живота, који говори о томе, како је Исус Христос излијечио једног младића у коме је био „нијеми дух“ са овијем рјечма:

„У оно вријеме, неки човјек приђе к Исусу и клањајући му се рече: Учитељу! доведох к теби мога сина у коме је нијеми дух. И кад год га ухвати ломи га те баца пјену и шкрипи зубима и суши се. И рекох ученицима твојим да га истјерају и немогоше- Он одговарајући рече му: О, роде невјерни! докле ћу с вама бити? Докле ћу вас трпјети? Доведите га к мени. И доведоше га к њему, и кад га виђе одмах стаде га ломити и паднувши на земљу ваљаше се бацајући пјену. И упита оца његовог: Колико има времена како му се то догодило? А он рече: од дјетинства. И често га баца у ватру и у воду да га погуби; него ако што можеш помози нам, смилуј се на нас.

И Исус рече му: ако можеш вјеровати, јер је све могуће ономе, који вјерује? И одма повикавши отац дјетињи са сузама говораше: Вјерујем, Господе! помози моме невјерију. И Исус видећи да се стече народ запријети духу нечистоме говорећи му: Душе нијеми и глухи, ја ти заповједам, изиђи из њега и више не улази у њега. И повикавши и изломивши га јако изиђе; и учини се као мртав тако, да многи говораху: умре. А Исус узевши га за руку подиже га, и уста. А кад уђе у кућу питаху га ученици његови на само: За што га, духа, ми немогосмо истјерати? И рече им: Овај се род ничим не може истјерати до молитвом и постом И изишавши оданде иђаху кроз Галилеју и не хтједе да ко дозна; јер учаше ученике своје и говораше им: да ће се син човјечији предати у руке људске, и убиће га и пошто га убију устаће трећи дан“.

Као што видимо драга браћо, у данашњем Еванђељу, човјек кога Евангелист Марко представља, назива духа „њемим“ за то, што је дух његовом сину спречавао не само „слух“ већ и „говор“, па кад га је отац довео на исцјељење, Спаситељ се налазио на Тавору; а да би га што прије спасао од зла, покаже сина ученицима Христовим и замоли их да га они излијече од тешког страдања. Но због његове слабе вјере, нису му ученици Христови могли помоћи, услед чега и сами (ученици) посумњају у свемогућство свога учитеља. А кад је дошао Спаситељ, и о свему се увјерио, рекао је: „О роде невјерни“ доказујући тиме, да најмање истине имају они, који невјерују у Бога; а знамо да је вјера једино средство за спасење рода људског.

На питање Христово колико има времена како му се то догодило? А он рече од дјетинства. Ово је питање Исус Христотс ставио не за то што није знао од кад грјешник болује и страда, него је хтјео, да би се сви налазећи увјерили, како је „њеми дух“ могао страдалника сасвим упропастити и погубити, да га Бог није чувао и ослободио. У оним пак рјечима Христовим, које говоре: „ако можеш вјеровати“, Спаситељ је оснажио слабу вјеру несретног оца, који запомаже: Господе помози моме невјерију. А кад су га ученици запитали: Зашто га (духа) ми немогосмо истјерати? Христос је одговорио: „Овај се род ничим неможе истјерати до постом и молитвом.

А тиме је Христос доказао, да је пост божија заповјест, коју смо дужни тачно испуњавати као вољу божију, а посредством молитве добијамо не само спасење него и све остало што је нужно нашој души и тјелу, јер молитва је побожан разговор душе наше с Богом, која нам опитомљава и облагорођава душу.

Овим чудом божанског учитеља, о коме Еванђелист Марко говори, видимо драга браћо велику безграничну љубав Господа Бога и Спаса нашего Исуса Христа, коју је Он заиста из превелике милости своје према нама указао, — дошао на земљу да нас спасе, принио себе на жртву, понизио се до смрти на крсту, на коме је и своју крв за нас пролио, а без наших заслуга, и тиме нам поново отворио рајска врата и дао могућност да опет дођемо у царство славе, које се постизава само вјером и добрим дјелима. Јер и Еванђелист Марко каже: **Вѣрѹяи въ сына имать животъ вѣчныи, а иже не вѣрѹетъ въ сына, не ѹздритъ живота, но гнѣвъ Божіи пребиваетъ на немъ**“ (гл. 16. ст. 16.) — На другом мјесту Апостол Павле каже: „**Безъ**

вѣрьі невозможно ѕгодити Богѕ“ (Римљ. 14. гл. 23 стих).

Тако Исус Христос поучавајући народ, увјек је утврђивао људе у вјери говорећи: да код сваке радње њихове треба да се огледа тврда и постојана вјера, која нам служи као крма на лађи и показује пут вјечног спасења.

У историји старозавјетне цркве има небројено примјера у којима се показује сталност вјере у Бога. Особито код Аврама, Исака, Јова и други, који су имали чврсте вјере у обећаног Месију — Исуса Христа.

Сваки пак листић историје Хришћанске цркве препун је необориви примјера у коме се огледа тврдо постојанство у вјери, и какве су муке и гоњења у првим вјековима Хришћанства, — Хришћани од незнабожачки царева трпјели због сталности у вјери. — Можемо видити љубезна браћо из ових примјера:

За владе свирјепог цара Тројана погинуо је због оданости ка вјери Игњатије Епископ антиохијски и Амон Епископ јерусалимски и многи други.

А за владе грозног тирјана Нерона, осим многих другим жртава, погинуо је у то врјеме Апостоли Петар и Павле. Први је на крсту разапет, а други мачем посјечен.

Кад је Епископ Сикст II. за врјеме Валеријана доведен на губилиште, ђакон му Лаврентије мјесто да по наговору свијетиње утече — драговољно трчи мјесту ђе је Сикст спаљен и неплаши се смрти која га је одма на том мјесту и постигла. А да би страдајуће Хришћане охрабрио у вјери, и улио им још већу наду на Бога, захтјева да му се и друга страна тјела пече.

Св. Ђорђе, због љубави к' Христу и науци његовој, свршава живот у најгрознијим мукама на точку. — Света мученица Текла прва је пролила крв за вјеру Христову и дала примјер женском роду. — Мученицу Хотијеру гонили су да се одрекне Христа, но она није хтјела, и за то су је бацили у казан гдје је кључала смола и катран, и тако заједно са својим мезимчетом у најгрознијим мукама испусти своју душу.

Из ових до сад наведених примјера, увидилисмо драга браћо, како је првих вјекова Хришћанства постојала тврда вјера, која је доцније и на наше ђедове прешла, са пуном надом у Бога, да ће се послије петстовјековног робовања ослободити од тешког зулума, и прокрчити пута слободи и јединству српском. И заиста нису се преварили у вјери и нади, јер Српство тежећи за слободом — искресло је као жива ватра, која се под пепелом запретана налазила, те се поново ма и приближно уздигла оној сјајној прошлости за којом ће ако Бог да бити и у будућности.

И с тога браћо! Кад нас Господ Спаситељ позива на спасење, и кад нам за то пружа сва нужна средства помоћу којих се спасти можемо, и кад нам се Анђели и свети на небу радују нашем спасењу, а праведни наши очеви очекују нас у вјечном блаженству, онда прегнимо свима силама и докажимо да заиста тежимо не само на привремено побожно благовање овдје на земљи, него и вјечном блаженству на небу. Одбацујмо све сујете и страсти овога свијета који су у стању да нас одведу у бездан пропасти.

Док смо још овдје на земљи, чинимо милостињу свакоме, јер милостиња има крила са којима се диже у небо и вјечно стоји пред престолом божијим, како би Он, гледајући наша добра дјела и нас помиловао. Јер и св. писмо незна за већу врлину од милостиње, која би толику моћ имала и за коју Бог обећава толике награде, као за милостињу. А и данашње Еванђеље показује нам примјер милостиње, коју је Господ учинио ожалошћеном родитељу — спасивши му сина од тешких мука и невоља. Амин.

У Д. Тузли.

Написао
Љубомир Ракић
исп. уч. и свршени богослов.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)
(Наставак)

Сад ћемо видјети и тај сами пут, по ком смо дужни ићи за Исусом Христом.

Исус Христос је рекао: Ко хоће да иде за мном — 1) нека се одрече себе, 2) и узме свој крст, 3) па нек иде за мном.

Прва је даклен дужност Хришћанина као

Христова ученика и присталице Његовог да се одрече себе.

Одрећи се себе значи: побацити своје рђаве навике; ишчупати све из срца свога оно што нас веже за ови свијет, и не подхрањивати у себи рђавијех жеља и мисли, него гушити и давити неваљале мисли и клонити се повађања за гријехом, не радити и не жељети ништа по својему самољубљу, него све чинити само за љубав к Богу. Себе се одрећи значи, по ријечима апостола Павла, бити мртав за гријех још и овога свијета, но живљети само за Бога, т. ј. владати се како је Богу мило и угодно по Његовијем заповиједима и настави.

Друга је дужност оног Хришћанина, који пристаје за Исусом Христом: да узме свој крст.

Под именом крста разумијевају се страдања, невоље и неприлике. Крстови (т. ј. патње, муке и невоље) бивају спољни и унутарњи. Узети свој крст значи примати и подносити без гунђања све што год се догоди с нама у нашем животу нпр. биједе, невоље, жалости, муке и теготе. Те онда бива увриједили тебе когод, ако ти се руга или пркоси, цвгјела и досађује; или ако си ти неком добро учинио, а он мјесто да ти благодари, противи ти се и подмеће ти замке и потајно наговара друге против тебе; или ти хоћеш да неком некакво добро учиниш па не може да ти за руком испане; ако ти се догоди каква несрећа, нпр. или си ти сам болестан или твоја жена или дјеца или ко било твој; или ако поред свега твога рада и неуморног труда ипак трпиш невољу и оскудицу или те баш и право сиромаштво и убоштво гуши; или ако осим тога трпиш некакву неприлику, ондар то све подноси без злобе, без мрмљања, без предрасуде и без тужбе, т. ј. не држећи да си увријеђен и да за то очекујеш још на земљи какве награде него све то подноси онако чистом љубави, радо и постојано.

Узети свој крст то је рећи не само крстове носити, које други на нас навађују или по Божијем провиђењу, али узимати и носити само своје крстове, па још и сам на себе товарити крстове и носити их, то онда бива да Христијанин може и мора давати и испуњавати разна обећања и завјете, немиле и тешке нашему срцу, и то завјете, који се слажу са ријечју Господњом и Његовом вољом, а не по своме мудровању и тумачењу. Тако нпр. могу се а и дужни смо давати и испуњавати завјете, који су користни и ближњему: као што су дворити болесне, вриједно помагати невољнима, тражити трпливо прилике и смјерно помагати и старати се о спасењу и добру људи чином, ријечима, савјетовањем, молитвом и т. д.

А кад узмеш и понесеш твој крст по ријечи и намјери Господњој, па тад ако се у теби породи охола мисао, да ти нијеси онакав човјек као и остали људи, него да си побожнији и бољи од твоје сабраће, сусједа, онда колико год више можеш чупај из себе такве мисли, јер оне могу да униште сва твоја доброчинства.

Прије смо рекли, да су крстови спољни и унутарњи, а овдје смо говорили готово само о дворним крстовима т. ј. о онима, који се могу познати и видјети, а благо ономе, који их умије сносити паметно, јер Господ неће допустити да такви човјек пропане, него ће му послати св. Духа, који ће га упућивати, утврђивати га и водити га даље. Али да се постане светим, прилични Исусу Христу, за то није доста сносити само спољне крстове, јер спољне патње и теготе нијесу ни мало боље и корисније од спољне без унутарње молитве. Дворне крстове или спољашње патње не носе само ученици Исуса Христа, него сви, па и сваки човјек, т. ј. нема на свијету човјека, који не би страдао, или не би ма што ово или оно претрпио у овом животу. Али, ко хоће да буде прави ученик Исуса Христа и Његов присталица, тај свакако мора подносити и унутарње крстове.

Унутарњи крстови могу се наћи у свако доба и прије него ли спољашњи. Треба само обратити пажњу на самога себе и чувством покарања обзирати се на своју душу и онда ће ти се представити одмах на хиљаде унутрашњих крстова. На примјер, размисли, како си постао на овај свијет? И живиш ли ти онако како треба да живиш? и т. д. Обрати на то пажњу, шта си дужан и на први ћеш поглед увидјети, да ти као створ и дјело руку Свемогућега Бога, само једино за то постојиш на овом свијету, да би свијем пословима твојијем и свијем бићем својијем прослављао Његово свето и велико име; а ти не само да Га не прослављаш, него још шта више вријеђаш Га и срамотиш својијем неваљалијем животом и својијем дјелима. Опомени се и размисли шта те чека с оне стране гроба твога; са које ћеш стране бити у вријеме стра-

шнога суда Христова или са десне или са лијеве. Па тако ако будеш ма и нехотично или по невољи размишљао смутићеш се и узнемиравати. И то ће ти онда бити почетак унутарњих крстова. Али ако ти не будеш не само уклоњао такве мисли, него ако још устражиш да их разгониш у свјетском уживању — или у лудијем забавама, но све више и позорније будеш обраћао пажњу на себе, онда ћеш још више налазити крстова; нпр. пакао којег се ти све дослен може бити нијеси ни сјећао, или ако си га се и опомињао а оно си га се опоминьао немарно, онда ће ти се истом показати у свој својој страхоти. Рај, који ти је Господ приправио о коме ти до сад нијеси ни помишљао, или си помишљао тек у неколико, тада ће ти се живо истаћи онако какав је, т. ј. као мјесто вјечне и чисте радости, којег ти сам за себе губиш по својој немарности и безумљу, и т. д.

Па даклен ако ти не обзирући се на тугу и унутарње патње, које ћеш осјећати ушљед таквог размишљања тврдо наумиш и одважиш се да ћеш их подносити, и не устражиш никакве свјетске забаве, него се топло помолиш Богу за своје спасење и у свему се подаш Његовој вољи; онда ће ти Господ почети откривати и показивати стање твоје душе у оном виду и баш онако какво је у истини, због тога да би се тако све више и више усељавао и подхрањивао у теби страх, туга и жалост, како би те на тај начин више и више тебе очишћавао.

Непријатељ душе наше — ђаво, знајући да је врло пробитачно и спасоносно за нас ако обраћамо пажњу и пратимо стање наше душе, употребљава све пакосне своје лукавштине, не би ли човјеку обратио пажњу од душевног стања да га не увиди у оном облику у каквом је, а с тога, да се не би тргнуо натраг и потражи спасење своје. Али кад ђаво види да му та његова пакост не помаже, и да човјек с помоћу и благодаћу божијом, почиње себе да упознаје, онда се ђаво лаћа другог пакоснијег начина: стара се да прикаже човјеку стање његове душе на једном и што више може с опасније стране, да би тијем ужаснуо и застршио човјека и натјерао га да пане у очајање.

Кад би Господ допуштао ђаволу да се кад год хоће лаћа тог потоњег начина, да нам представи стање наше душе са најопасније стране, онда би се мало који од нас одржао, по томе што је право стање грјешникове душе а особито оног који се није покајао и поправио веома опасно и страшно; па не само грјешници него и сами свети и праведни људи, поред све своје правде, нијесу могли довољно са сузама оплакати и добити опроштење души својој.

Кад Господ благоизволи да ти открије стање твоје душе ондар јасно увиђаш и живо осјећаш, да је поред свију твојих доброчинства срце твоје покварено и одвраћано а душа твоја огарена, па и ти сам ништа друго нијеси но роб гријеху и урођењу тјелеснијем навадама и сластима, који су по све с тобом овладали, па ти не даду да се приближиш Богу. Такођер почнеш да увиђаш да у теби нема ништа што је у истини добро а и она што можда имаш неколика добра дјела измијешани су са гријехом и нијесу плод праве љубави, него изрод свакојаких навада и околности; тад ћеш подјамачно пострадати: обузеће те страх, жалост, туга и т. д. Страх од тога јер си у опасности да ћеш пропасти; жалост и туга за то, што тако дуго и јогунасто нијеси хтјео да чујеш смирени глас Господњи, који те је звао у царство небесно, него си га тако дуго и небојажљиво срдио својим неваљалим пријеступцима и т. д.

У којем ти степену Господ открије стање твоје душе у том ће степену бити велика и твоја унутрашња страдања и муке.

Ето то је оно, што се зове и разумјева под унутарњим крстовима.

Као што сви људи нијесу једнаки у доброчинству и у гријеху исто тако нијесу ни унутрашњи крстови за све једнаки; некима су тежи а некима лакши, некима долазе на један начин а другима на други и т. д. А то све зависи од стања душе у свакога човјека исто онако као што зависи продужење или излијечење какве болести од стања болесника. Није крив љекар ако мора по који пут да се лати јаког и трајног средства, кад хоће да излијечи застарјелу и опасну болест, коју је болесник можда сам собом отровао и јаче развио. Ко хоће да буде здрав тај мора све подњијети од чега ће му лијек бити.

Унутрашњи крстови бивају некима тако тешки, да по негда ни у чему не могу да нађу себи утјехе.

То се све може десити и с тобом. Али у ком год да будеш положају и ма каква било да осјећао душевна страдања, не препадај се и не

мисли да је тебе Господ оставио. Не, Он ће увијек бити с тобом, и невидљиво ће те кријепити баш и онда, кад ти се чини, да се находиш на самој ивици пропасти. Не, Он не ће допустити да си више на искушењу него само онолико, колико он по својој вољи попусти. Не малакши и не бој се; но са потпуном покорношћу предај се Њему, трпљиво сноси а непрестано му се моли. Јер је Он свагдашњи наш Отац, прави Отац, који је спрам своје дјеце веома милостив. Па и ако даклен Он допушта да онај човјек, који се Њему предао пане у искушење, али не због чега другога, но само за то да би тако уразумио и јасније показао човјеку његову сопствену немоћ и ништавос и да га научи да се никад сам у себе не поузда и да нико без Бога не може учинити ма какво добро. Даклен кад Господ наводи човјека на страдања или кад товари на њ крстове, чини то једино за то да би му тијем исцијелио душу и да приличи Исусу Христу и да са свијем очисти његово срце, у којем ће да се настани сам Он са сином и својијем Духом.

У својијем јадима ма како да су тешки не тражи помоћи и утјехе од људи, већ ако ти нарочито Господ пошаље и покаже свога избраника. Обични људи, т. ј. они, који су невјешти у духовним дјелима, вазда су рђави утјешитељи у обичнијем јадима, а неки моли у жалости и тузи о Господу, о којој они ни појма немају, у таком случају прије ти они могу нахудити, него ли утјешити и облакшати твоја страдања. Господ твој и помоћник и утјешитељ и наставник; к Њему једноме притеци и код Њега једнога тражи утјехе и помоћи.

Благо и по сто пута благо ономе човјеку, коме Господ даде да носи и унутарње крстове, по томе што су они баш право љекарство душевно, вјерно и поуздано средство па да човјек буде сличан Исусу Христу; те по томе су даклен они особита и јавна милост Господња и очита његова брига о спасењу човјечијем. Благо томе човјеку и за то што се он налази у таком стању, до кога ми без дјеловања благодати божије, не само што не можемо доћи, него шта више држимо да то није ни потребно за наше спасење.

Ако ти своја страдања будеш подносио покорно и одано вољи божијој и не будеш тражио утјехе нигђе и ни у кога осим у Господа, онда те Он по својој милости не ће оставити без утјехе него ће се дотицати твојег срца својом благодаћу и давати ти даре Духа светога. У сред твојијех страдања па може бити и у самоме почетку, ти ћеш осјетити у својем срцу неисказану сласт, диван починак мира и радости, коју до тад нијеси познавао, а међу тијем осјећаћеш у себи силу и снагу да се можеш молити Богу правоме и милостивоме, и вјеровати у Њега тврдом и истинитом вјером, а у срцу ће се твојем распламтити чиста љубав према Богу и ближњему. А то је све дар Духа светога.

Па ако те Господ удостоји тога дара то онда не мисли да је то награда за твоје труде и јаде, и не држи да си постао савршен и свет. Такве мисли нијесу ништа друго него подбадања охолости, која се дубоко угнијездила у нашу душу и тако чврсто прирасла уз њу, да се и ондах може појавити, кад човјек има и саму силу чудотворства.

Такве утјехе и дотицања Духа св. нијесу плата но само милост Господња, која ти даје да опробаш блага, која је Бог приправио за оне, који га љубе и који угађају Његовој светој вољи, — да би окусивши их великом марљивошћу и усрдијем тражио а уједно се приправио и учврстио да подносиш на ново туге и патње. А та љубав, коју тад осјетиш, још није оно потпуно стање до којег долазе свети још овдје на земљи него само указивања на Њега.

(Наставиће се.)

О суђењу на смрт Спасителя нашег Исуса Христа.

(Наставак)

II.

Пошто смо прије рекли какав је суд био и како се судило, то ћемо сад да пређемо на пресуду, што је изречена и извршена над Христом Спасителем, т. ј. да видимо: је ли Христос сматран као прост јеврејски грађанин, и да ли му је суђено по закону и по обичајима, што су тад постојали, или није.

Тужба на преблагог Спасителя Исуса Христа подигнута је ушљед зависти и злобе

свештеника и фарисеја. Изнајприје почели су да на Њ пакосно хуле, па је то хулење послије претворено у политичку кривицу. И свакако су се трудили и старали, упињући се да лукавством окаљају и окриве Исуса Христа. Суђење над Њиме нити је било као суд, нити се може назвати да је био суд, који је морао бити састављен и образован по закону; него је био једино излив дуготрајне пакости и мржње. А блага сладост жртве доказивала је јавну, паклену бесноћу онијех, који су Га гонили.

„Кад се Исус Христос показао међу Јевреjима, није то више био народ, него само сјенка његова: изнурен и покварен ропством, поцијепан на партаје и међусобне јереси; тај народ био је подлегао римском мачу, па подјармљен изгубио је своју самоуправу. Јудеја постаде прост додатак к Сирији; а Јерусалим гледаше како се по његовијем тврђавама гордо шеће императорска гарда; Пилат у име Цесара управљаше Јерусалимом, а до тад „избрани“ народ божији стењао је сад под двојакијем притиском: с једне стране силан побједник, којег је народ мрзио због идолопоклонства; а с друге стране свештеници и књижевници, који су се упињали, да народ одрже у тијесним везама вјерског фанатизма.

Исус Христос оплакивао је ту несрећу народа Израиљскога, па је говорио: „Јерусалиме, Јерусалиме, ти који убијаш пророке и засипљеш у камен оне, који су ти послани! Колико пута шћедох да скупим чеда твоја, као кокош гнијездо своје под крило, и не шћеде“. (Лук. 13. 34)

Као неисцрпими извор љубави према свему људству, Господ је осјећао и показивао своју симпатију, о којој су Јевреји више пута имали доказа, па су га сматрали да више љуби своје сугрђане него ли Римљане, па то су више пута и признавали, нарочито кад су га умолили да излијечи болесног сотниковог слугу, онда су говорили као што вели јеванђелиста: „А они дошавши к Исусу мољаху га лијепо говорећи, достојан је да му то учиниш, јер љуби народ наш и начини нам зборницу.“ (Лук. гл. 6. ст. 4—5.)

Исуса Христа дирала је народна несрећа, па га је непрестано тјешио и блажио говорећи им и раскривајући им други бољи живот, а у исто доба изобличавао је и указивао на силне богаташе и гордељивце говорећи о потоњем суду, на којем ће се сваком судити по дјелима његовијем, хотјевши да тијем путем поврати и доведе човјека у његово првашње стање и достојанство. Док је народу говорио о дужностима његовијем, поучавао га је у исти час и у његовој правди. Народ је слушао пријатно с великом жељом његову поуку и радо је пошао за Господем Исусом, јер су његове благе бесједе убјеђивале, рука његова болне исцјељивала, а моралом и поуком својом давао је благ и добар примјер, проповиједао је и радио добродјетељно, а та добродјетељ до његовог времена није била позната. Он је проповједао, препоручивао и поучавао да се међусобно и са свјема људима у љубави живи. Па та његова доброта коју је народ узносио хвалом, а с њом и глас о чудесима, што их је Христос чинио, узбудили су и подигли против њега завист и пакост посљедователља старе богодржавине, јер су се бојали његовијех поука, а архијереји и књижевници осјећали су, да им се владавина колеба, јер је из темеља уздрмана; гордост фарисејска бијаше понижена, којима и књижевници притекоше у помоћ, те се сви сагласише како ће спаситеља на смрт осудити.

III.

Ако је владање и наука Исуса Христа била крива и ако је тијем — по фарисејском мнењу — давао повода да га клеветају, зашто онда нијесу радили отворено, и зашто га нијесу јавно окривили за његова дјела? Зашто су употребили на најподлији начин против њега: пакост, невјерство, клевету и насиље?

По јеванђелисту Луци (гл. 20., 19—20) види се: „И гледаху главари свештенички и књижевници у онај час да дигну руке на Њ, али се побојаше народа; јер, разумијеше да њима ову причу каза. Пажаху на Њега, и послаше вребаче, који се грађаху као да су побожни, не би ли Га ухватили у ријечи, да Га предаду поглаварима и судској власти.“ Даклен, тијем својијем лукавијем планом што су га најприје измислили, па по њему и злочин скројили, хтјели су да докажу, да је тај њихов поступак и осуда законита, прикривајући лукаво своју праву намјеру и жељу — Један бранитељ у скупштини „Салвадор“ упиње се да докаже, да је најприје издана одлука, да га ухвате, па као доказ томе упућује на Јеванђелисте (Јов. гл. 10. с. 53—54; Мат. гл. 26. с. 4—5.); ну ни један Јеванђелиста не говори што о тој пресуди, или о каквом јавном збору, него говоре само о безаконитом

збору архијереја и књижевника, који нијесу били образовани и опуномоћени код Јевреја као судско тијело. Јеванђелист Јован (гл. 11. с. 47.) вели: „Ондар главари свештенички и фарисеји сабраше скупштину и говораху: шта ћемо чинити? Човјек овај чини многа чудеса. И поговараху: Ако га оставимо тако, сви ће Га вјеровати, па ће доћи Римљани и узети нам земљу и народ. Из тог се довољно увиђа да у том нема ни трага законитог суда, него само безаконо клеветање и лажљиви крој скопчан са са страхом да не би изгубили уплив код народа; види се, да су се свакојако довијали измишљајући и кројећи, како би најлакше добили онога, за којим је народ пошао. „И од тога дана договорише се, да га убију". (Јов. гл. 11. ст. 53.); „И савјетоваше се, како би Исуса из п р и ј е в а р е ухватили и убили (Мат. 26. 4). Они су се сабрали у савјет, али не да му по закону суде и да издаду закониту пресуду, по којој да се ухвати, него су се најприје споразумјели како и на који начин да га на пријевари ухвате „па онда да га убију." И та опека пријевара којом су хтјели ухватити Владику и Господа, није ништа друго до ли сугласност и договор књижевника и фарисеја са Јудом, и погодба, колико ће му дати новаца, па да им изда Исуса. „А Јуда, један између дванаесторице, дошао је архијерејима и рекао им: „Шта ћете ми дати, да вам га издам? А они му обрекоше тридесет сребрњака" (Мат. гл. 26. с. 15). И по староме обичају избројиште му у храму тридесет сребрњака*) И то је била цијена издаје и пријеваре (Исход 21. 32. Захарија 11., 12.) Безакони збор одредио је толику цијену издајнику само за то, да што више обруже и понизе Исуса Христа. Па зар се на тај начин издавала одлука код старијех Јевреја? Зашто нијесу узели у обзир судске заповједи, које налажу: „Не мој лукаво радити пријеваром у твоме народу" (Левит. 19., 16.) Пријеваром гледали су да се дочепају Спаситеља! Па онда, како су могли осудити да га убију кад им закон заповиједа ово: „Не суди човјеку, док најприје не чујеш од њега, и знај шта радиш!" Па осим тога, кад је њихова одлука била законита, зашто су прибјегли од видне свјетлости дана, тамном мраку ноћи; зашто нијесу судили дању, него чекали мркле ноћи, како би што боље прикрили свај злочин? Зашто нијесу позвали у помоћ општу јавну грађанску стражу, него су подигли најнижу класу слугу, да их предводи издајица, који је готов био, да с пољупцем изврши предају? Па кад би била истинита и законта судска одлука, да се ухвати и задржи наш Господ Исус Христос; зар је онда то начин којим се врши законита судска одлука? Зар је закону нужда да кривце издајом и пријеваром хвата?

(Наставиће се.)

Повратак из Египта.

(Свршетак.)

Одма више те пољане подигнуто је пространо и великољепно здање за изложбу, која ће се ове године отворити, а коштала је који милион франака. Више овог је одма краљева башта са разним дрвљем и воћкама, коју натапа жива вода, а тик уз башту и краљев је двор. Народу је слободно шетати и по краљевој башти.

Сасвијем на противној страни вароши, близу војарне налази се зданије, у коме су смјештене сваковрсне штатуе из најстаријих времена, да човјек има шта видјети и чему се дивити. У дворишту тог здања које се још проширује, стоје у редовима многобројни гробни споменици са грчким и латинским натписима. Особито је лијепа мраморна зграда академије са музејом, ђе су многоврсни древни предмети римски, грчки и египатски, међу којима особито падају у очи накити и посуђе златно и сребрно из најстаријег доба; а врло је знатан онај одјел посвећен имену оног богаташа из Александрије, у коме се налази и до 15 Мумија. Затијем библиотека и галерија слика из грчког устанка па даље. По свему се види, да је та млада државица за кратко вријеме у свима струкама напредка коракнула напријед, чему много доприноси слога и родољубље. — На трошак двојице египатски трговаца, сада се у Грчкој подиже нова зграда за војничку академију. Посјетио сам и теолошки

*) Тридесет сребрњака, т. ј. сребрени сикли, новци за које је Јуда Искариот продао Христа Спаситеља износе 15 царскијех талијера (Thaleri imperiales), или 86 динара, а једни рачунају 11 турских лира, или 1500 данашњијех турскијех гроша, а то је 125 фор. а. вр.

завод, те су ме гг. професори провели кроз све просторије, па онда почастили закуском и подарили двије књиге за успомену. Тај су завод о своме трошку подигли двојица браће из Епира именом Ризариси и на издржавање приложили своје имање, те завод и носи њихово име. Распоред у свему јако ми се допао, а болница му је малко одвојена, (у њој не бјеше ни једнога болесника). Има и башту са маслинама и повртњем, па у њој и гимнастику. Ово је здање на крају вароши, а виза-ви према њему у страни налази се болница, коју особито штити краљица Олга, као оснивателька исте. Три пута нељељно она тамо долази, да лично опроба јестива, прегледа рубље, кревете и болеснике, те им материнском негом и примјетбом олакша болове. Управитељка је женска, а и послуга од женскиња. Као посјетиоцу, поднесоше и мени књигу да запишем моје име. Међу болесницима виђох и једну Јеврејку, па и једног Талијанца-католика, који одавна страда од руке, а не може још да пође на боље. Патња тога човјека врло ме је тронула. Држећи моју руку, пошто је неколико пута пољуби и сузама ороси, замоли ме, да се и ја за њега Богу помолим, не би ли оздравио. Не знадох му шта друго рећи, него ово: Онај, који лијечи душевне и тјелесне болести, нека се смилује на сузе нас обадвојице, и подјели ти олакшање и здравље!

Вриједно је још виђети у Атини приличан број светих храмова по источном укусу (као крст) па и нову латинску, која још није свршена. Особито је лијепа црква св. Теодосије, катедрала свете Ирине. У овој велељепној и у позлати блистајућој цркви, пада у очи под десним крилом измалан на зиду Акропол, какав је некад изгледао, па онда св. апостол Павле како стојећи проповједа у храму нову науку Христову, а народ обојега спола посједао на мраморном патосу и по степеницама, па пажљиво слуша јеванђелску мудрост, а научењаци атински бележе и ватају с пером његове ријечи, јер их је са уводом одма придобио за слушање, кад им је рекао: „По свему вас видим да сте благочестиви људи, што свједоче и ваши многи храмови посвећени разним боговима; па на једном виђох ће пише: „Непознатом Богу да је посвећен.“ И ја вам баш тога непознатога Бога проповједам — Исуса Христа итд. Има још једна црквица Богородична, на неколико степена у земљи, из V. вијека, и то на сред главне улице која гледа из краљева двора; те, ма да квари симетрију вароши, ипак је због њезине древности поштеђена. Има и још једна мања за коју веле да је то најстарија у Атини из хришћанског доба.

Куће у Атини нијесу велике, али помјешане на многим мјестима са баштама дају чаробан изглед, кад се погледа са Акропола. Сад зидају и нови театор, кога не ће бити стид да је и у којој већој престолници.

Оставих и Атину, у којој сам пријатно пробавио десетак дана. Са жељезницом кренуо сам около 8 сати изјутра за Патрас, а приспјећемо у вечер около $6^1/_2$. Пошље не пуна сахата влак се пење и спусти постепено заливу, који се пружа иза брда Пирејског па све до Коринта, и ми ћемо све ићи покрај њега десном страном. Ми смо баш у сред подне прешли преко прокопа, те се са средине виде обадва краја. Још није готов, а на њему раде неколико стотина работника: Талијана, Грка, Македонаца и Црногораца. То дивовско дјело (саставити прокопом тај мореуз) замишљали су и узалуд почињаил још стари Римљани и Грци, па ето једва сада испаде за руком да се оствари. С тим ће бити много краћи пут по мору из Европе на исток, а с тиме и већа корист за краљевину Грчку. Са оне стране Коринта већ му је и лука подигнута, а сваки педаљ земље около луке и уздуж канала са обје стране, до сада већ је продан и „Капараисан“ од имућнијих Грка и странаца. Ту ће кроз коју годину поникнути виле и љетниковци; а због благе климе, ће напредују лимунови и друго јужно воће, устројиће се морска купатила, и онда за Грке ето „ћара“ и „шићара“.

Пошто се пријеђе канал, залив нам остаје на десну страну све до Патраса. Ту је одма и удобна гостионица, ће и влак стаје једно 20 минута. Одатлен па до самога Патраса идете кроз обрађена поља, као кроз какву башту; да је милина путовати, а још љепше посматрати упарађење маслине и виноградне лозе, са пашњацима и њивама, које по већој чести залијевају потоци падајући из брјегова, а због многи села и варошица изгледа права живост и обртност. Нити у Атини нити на томе путу, ја невиђох тужна лица или какве забринутости, јер је све своје и весело као да влада демократија. Тамо још нема европски филоксера на лозама, јер мц-

нистар Трикупис неда унијети ни најпитомију ружу или други који пресад са стране.

Примјетити ми је још да при откопавању развалина у Коринту, врло су мало нашли старински предмета, с каковијем изобилује Грчка на другим мјестима, ђе су некад биле вароши.

Патрас је такођер лијепа и пространа варош, са столицом архиепископа. Морска лука прекрасна и згодна за приступ. Док се на високом брijегу више Патраса бијели снијег у априлу и до половине маја, дотлен у низини све заодјенуто зеленилом и цвијетом.

Пошто сам преноћио у Патрасу, кренух грчком лађом за Бриндиз у Италију, који пут траје 22 сата, и на коме имадосмо најпријатније вријеме. Италијом путовати из Бриндиза до Анконе, тако је исто пријатно и посве слично ономе путу из Коринта у Патрас, јер с десна видите море, а с лијеве стране све само зеленило — баште, ђе ни један педаљ земље не стоји безпослен или необрађен. — Из Болоње до Венеције имао сам срећу путовати са истим влаком, с којијем и Бразилски цар Дон Педро, његова супруга и братић. У Венецији ме највише занимала црква св Марка, у којој сам с десне стране у препрати видио ону крстионицу, коју су Крстоносци однијели из св. Софије.

Из Удине ђе је граница, кренух се у Беч и стигох здраво и мирно, те ме ту мој пријатељ Ристо Хаџи Ристић причека на колодвору.

Број 24. екс. 1889.

ОКРУЖНИЦА

свему српско-православном свештенству херцеговачко-захумске митрополије.

На понизну представку нашег блаженопочившег Митрополита Леонтија од 13. и 25. јунија пр. године бр. 56. изволила је висока земаљска влада од 10 и 22. августа пр. године бр. 49478. одобрити, да се сва службена писма како свештеничка, тако и црквених области и уреда могу преко поште бесплатно слати. — У званична писма могу се ставити: разне свједоџбе, молбенице, списи душа и парохија, рачуни црквени, брачни предмети, нацрти, књиге и све што на парохију, цркву и школу спада.

Кад таку бесплатну дозволу имамо, препоручује се свему свештенству и црквено-школским општинама, да сваку важнију ствар овој митрополији достављају ради знања и ријешења.

Свештеници могу своја писма претпостављеним својим протопрезвитерима односно надзирателима званично слати, а ови примљена писма имаду сваки пут са својим мњењем у митрополију пропратити. Никад у једно писмо не треба стављати више предмета, већ за сваки предмет има се посебно писмо саставити.

Да се писма не би губила сваки свештеник треба да има „доставну књигу“, у коју ће уписати број писма и коме је послано, пак са том књигом понијети или послати писмо на пошту и чиновник поштански потписаће се, да је примио. — Препис од сваког писма треба међу актима чувати. Писма званична морају бити под бројем, савијена у овећој коверти и овако адресирана:

Број . . .

Парохијални (или црквено-школ.) уред у . . .

Пречасном протопрезвитер. уреду

у . . . . . .

Званично.

У Моотару, 5. јануара 1889.

Архимандрит и администратор митрополије херцеговачко-захолмске

Серафим Перовић.

Број 28. екс. 1889.

ОКРУЖНИЦА

свему српско-прав. свештенству херцеговачко-захумске митрополије.

У Сарајеву излази „Дабро-Босански Источник“, лист за црквено-просвјетне потребе српскоправ. свештенства у Босни и Херцеговини. Овај лист особито је користан и поучан за свештенство у Херцеговини, које је доста неуко и не искусно, јер у реченом листу, наћи ће свештенство здраве поуке и лијепе користи за вршење његовог великог дјела, службе и дужности. Поменути лист доноси лијепе, корисне и лаким језиком написане чланке, црквене бесједе, дописе и прати наше црквене прилике. — Као што се види, драги свештеници овај је лист од велике

вриједности за вас, а није баш ни скуп, јер му је годишња цијена 3 фор. и излази два пута у мјесецу.

Тога ради најтоплије препоручујем вам свима, пречасни и драги свештеници овај духовни лист и братски вас позивам, да се на тај лист преко дотичног протопрезвитерског уреда са претплатом одазовете с том напоменом: „да је сваки свештеник ове Архидијезе обвезан исти лист држати“. Онима свештеницима, који су у стању — препоручујем, да по могућности овај лист потпомажу и морално — поучним чланцима, црквеним проповједима описима старина и црквеним вијестима, јер ово ће им служити на дику и похвалу у црквеној књижевности.

Лист овај примаћете сви редовно ове године поштинским путем преко ове митрополије, која уредништву листа одговара за претплату.

Дужност ће вама свештеницима бити, да сваки неодложно предате по 3 фор. као претплату своме проти односно надзирателју.

Протопрезвитерима и надзирателима у дужности је да примљене листове редовно разашиљу свештеницима и од њих имају покупити претплату, те овамо митрополији на вријеме исту доставити. —

Протопрезвитери и надзиратељи имају ову окружницу објавити свима подручним свештеницима на извршење. —

У Мостару, 8. јануара 1889.

Архимандрит и Администратор Митрополије херцеговачко-захумске

Серафим Перовић.

Дописи*).

Сарајево, 21. фебруара 1889.

У листу „Српски Дневник“ од 15. (27.) фебруара број 47. Неки брат дописник са Ходиђеда слијепо и пакосно насрнуо је на православне Србе Сарајлије, (и он је Сарајлија) износећи да су наше босанске хаџије чак преко, 20 000 форинти прилога цркви Светога Гроба у Јерусалим собом однијели.

Доиста хаџија протојерej Ристо Новаковић и још један из Сарајева отишли су у света мјеста, али се у грдној своти прилога, г. дописник врло преварио, при томе још којешта у допису мудрово, јер сви милодари који су послани једва да 560 форинти износе, које се може доста вјерно посвједочити, па је за чудо, када наш г. дописник није при пошиљки милодара на есабу бијо, како је могао онако крупну цифру истакнути? Та за Бога толики новац непада ни при највећој нужди за помоћ из мјеста, у којима се за то по приликама нарочити одбори устројавају. А што се г. дописник чуди како има побожнијех људи који се сјећају с милостивим приносима спрам светијех далекијех мјеста, они не изостају прилоге чинити и на помјестне цркве и школе подупирати милодарима по могућности, ваља да зна г. дописник да се од свих страна свијета, од постанка до сада — налазило таквијех и путника и прилагача, који су потпомагали цркве у светим мјестима, па ће тога и даље бивати; јер и остали народи имаду и својијех потреба, и опет незаборављају побожно подпомагати она света мјеста, осим који су зар као наш врли и паметни г. дописник који се истиче да је неки родољуб, он непотпомаже нити цркве нити школе него само стало му је за свој џеп, у осталом наше су школе наша брига и зато г. дописника нека не боли глава. Но када је г. дописник поменуо Грке и нашу интилигенцију, треба да зна, да све има лице и наличје, па тако и браћа Грци за православије у нашим земљама, поред тавне, имаду и свијетлу страну; јер када су српски патријарси, бјежећи с хиљадама народа, оставили своје стадо да га вуци раздиру у добу најтеже иновјерне силе и фанатизма, да се грчка црква и свештенство нијесу заузели и појавили у овом без пастира стаду, шта би било од христове цркве и српског имена у овој патеничкој земљи? Нијесу ли тада Грци учинили големих заслуга, чувајући и одржавајући православије међу нама, како се могло, па макар се зато и скупо наплачивали? Наш би народ много скупље стало, када грчки Архипастири неби били с нама у оним тешким данима искушења и притиска, па нек им је проста она

*) Један претплатник листа „Српског Дневника“ и уважена личност у Сарајеву, замолио је да овај допис уврстимо у Источник, што ево и чинимо. Уред.

наплата, кад је народ жив остао и очуво с њима заједно своју православну вјеру прађедовску и име народно. Толико у хатар правде спрам Грка и њихова свештенства, на које г. дописник неразумно напада. Ми опет велимо да треба и ваља, да се сва племена и народи православне цркве, као браћа гледају, и да је цјелисходно подржавати братску узајмност него непотребно изазивање, које никакву добру неводи, а старини архимандриту г. Венијамину нема г. дописник шта позавиђети, који је од дуже година познат овде и домородац, и његово господство ни ком другом у очи непада осим г. дописнику, који се и у томе вара. А зар би се христијански звало, кад би му ко у мјесто господства сиротињску нужду препостављао? Нек помисли г. дописник како би то себи пожелијо, а калуђера било је и биће.

Радо чујемо за напредак Мостара, Новога и свакога другог мјеста, ђе се српско име и православна вјера негује, но с тога опет не ваља мислити као г. дописник да ћемо ми у Сарајеву у содом пропасти, ако у свему нијесмо достигли нашу милу браћу на другом којем мјесту, а г. дописнику боље би било да се бави у својим дужностима.

Сарајлија

Сливница 4. феб. 1889.

Молим читаоце овога листа, да не помисле да је ова „књига шаровита“, чак из оне „Сливнице“ ђе су неке године Срби и Бугари дијелили мједан, за — Бог зна зашто!! Можда ова Сливница[1]) није много мања од оне бугарске, па, Бог и вјера ни по проливеној крви; само се мора примјетити да се овуда пролијевала под Луком Вукаловићем и Максимом Бањевићем „за крст часни и слободу златну“ — а тамо се пролијевала, Бог зна зашто.

Елем, како било, да се свило, ово писмо није из **оне** Сливнице, но из малог сеоца „кршне Херцеговине“, које броји ни више ни мање, но 7 — 8. домова, у којима живи све православна Србадија. Камен с десна, камен с лијева, а они се збили око једне мале црне зградице, која је два лакта од земље одзидана, и које се по малом каменом крстићу познаје да је Божији храм, — српска црква. Добро је! — помислих у себи; оваки храмови били су зборна мјеста Косовских осветника; ови храмови, онако црни и зубовима времена обурвани опомињу нас: — Богу се моли, а сјети се своје прошлости, сјети се оних који на Косову изгинуше, сјети се оних који нам од тад и **оваке** божије храмове одржаше и прађедову вјеру у душу усадише, сјети се — па им на измаку 500 година од Косова отпој „Вјечнаја памјат!“

Без ове моје опомене то ће бити, и сваки ће се Србин кога тишти Косово на „Видов-дан“ опоменути оне вечере, опоменути оног грозног часа, кад је српска неслога скинула круну са сиједе главе св. мученика Лазара и бацила је у Ситницу са калпацима Косовских мученика, којих се треба сјетити и у овим крајевима, почем има међу њима синова и Босне поносне и кршне Херцеговине, јер они приспјеше на бој на Косово, кад се српска крвца пролијевала те на нама не остаде клетва св. Лазара. —

Из овог малог сеоца, наше Херцеговине, ове ријечи стављам на хартију, гледајући у другу зграду тога сеоца, у знак великог пожртвовања у: „**Српско училиште добротвора Драга Памучине**“, које је подигнуто да се у њему васпитавају у српско-православном духу потомци Косовских Србова.

Кад сам први пут ступио у то сеоце и стао пред ту лијепу зграду, која ће на скоро пропјевати[2]) веома ми срце заигра и одмах из дна душе рекох: „Слава добротвору-“ Оваки ће син и ону малу црквицу обновити и украсити.

„Хоће, хоће!“ примјети ми на то један сељак, из тог села — „Он нам је то обећао; он је наш прави добротвор!“

То ме поново развесели те опет рекох: „Слава му! — а сви около стојећи повикаше: „Живио га Бог!“

Док је српском роду оваких синова као што су: србин Херцеговац, старина Драго Памучина и србин босанац Петар Дрљача — ми, са ове стране Дрине и Саве можемо рачунат да се овамо српска православна свијест неће изгубити, но да ће и пошље 500 година загријавати српска срца да куцају на корист прађедове вјере и српског имена. Треба прионут ина обрађивању пута кога нам ови наши родољуби показаше. Слава им!

т. п. с. л. п.

[1]) Село Сливница, лежи од прилике на $3^1/_2$ сата југо-западно од Требиња, а на $1^1/_2$ сат од насипа „Требиње-Дубровник“ и то у лијево свративши онђе ђе је погинуо славни Херцеговачки војвода Максим Бачевић т. ј. код Глуве Смокве.

[2]) Јер је тек довршена, а вриједи преко 10,000 фор.

Разно.

Крајцарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву. На предлог г. Евице Сарајевчића, учитељице на овд. град. дјев. школи, заузеше се правосл. Српкиње сарајевске још почетком 1887. г. да оснују своје крајцарско штедовно друштво, (види смјер крајц. штед. друштва у правилама тачка 1. 2. 3. 4.) Гђа Евица са својим другарицама радила је неуморно на том пољу. Она је израдила и правила друштвена, те пошто их је својим другарицама разјаснила и пошто су ове добро разумјеле, то њих 42 Српкиње потпишу молбу, и подастру та правила високој зем. влади преко високопр. Митрополита госп. Ђорђа Николајевића почетком прошле 1888. г.

Ово друштво ма и женско, имало је се дуго времена борити са оном старом нашом српском кугом — својим раздором српским, но оно је то све са својом трпљивошћу савладало.

Висока земаљска влада одобрила је та друштвена правила, и друштву су достављена 15. новембра пр. год.

Друштво је држало своју прву главну скупштину на материце 11. децембра пр. године у митрополији под предсједањем високопреосвешт. Митроп. г. Ђорђа Николајевића, а у присуству владиног повјереника г. пл. Беркса.

Високопреосвештени господин Николајевић поздравио је скупштину као што му то доликује очински, за тим се прешло на избор друштвеног одбора, ту бише изабране за пресједницу: Јованка Бесаровићка, за бладајницу Мара Ђ. Рајковића, за прегледаркиње рачунске: Савка Ђ. Петровића, Јованка Шарац и Мара Авдаловића, за одборске чланице: Мара Х. Авакумовића, Ана А. Деспића, Х. Милка Х. Трифковића, Мара П. Петровића, Мара Ђ. Илијића и Јефа Н. Краљевића, за перовођу г. Никола Лалић.

Усљед поднешене оставке гђе. Маре Ђ. Рајковића на благајничко звање, то је друштвени одбор држао своју ванредну сједницу, на којој је уважена оставка г. Маре Ђ. Рајковића, а на њено мјесто изабрана за привремену благајницу опште поштована Савка Станишина посједница, која се тог звања добровољно примила.

Одбор је већ почео прикупљати чланице. Ради успјешно, те се је надати, да ће ово друштво с поносом моћи стати уз сва добротворна друштва. Нека. Ејвала правосл. Српкињама по Босни и Херцеговини које год ступе у заједницу. Нека бар Српкиње учине нешто, што Срби не бише кадри.

Друштвени одбор је управио своју молбу на високопреосв. Митрополита Николајевића, да изволи својим расписом свима протопресвитерат. и црквен. школ. срп. општинама у подручју, даље тузланској и мостарској архидијецези објавити, да је ово друштво већ образовано, те да препоручи: да све свештеничке и мирске православне Српкиње у Босни и Херцеговини ступе у ово друштво, да свака, сваки дан, само по један крајцар уштеди, и друштвеној благајни шаље мјесечно полугодишње или годишње. Надамо се да ће се све листом Српкиње у Босни и Херцеговини одазвати овом позиву, да се што прије дође до своте, која је нужна, да друштво почне вршити свој благотворни и матерински рад.

Овђе ћемо донијети имена оних који досад приложише друштву: Високопр. Митроп. госп. Ђорђе Николајевић 50 фор. г. Савка Д. Јефтановић 20 Ф., Евица Сарајевчић 10 фор., Савка Станишина 5 Ф., Јованка Бесаровића 5 Ф., Јања В. Дурића 3 Ф., г. Алекса Стјепановић учитељ 3 Ф., Јованка Шарац 2 Ф., Јелена Лекић 2 Ф., Милица Васић учитељица 2 Ф., Аника Р. Обрадовић 2 фор., Ана А. Деспић Ф. 1.35, Мара Х. Авакумовић Ф. 1.35, Василија К. Мирковића Ф. 1.35, Јока Пешутова Ф. 1.35, Мара М. Савића Ф. 1.35, Јока Ј. Савића Ф. 1.35, Јелка А. Крешталице Ф. 1.

У своје вријеме јавићемо имена свију чланица и приложница, којих ће по изгледу бити више него што се очекивало. А и како неби? Кад је свето дјело за које се ради.

Српско-православно црквено-пјевачко друштво у Сарајеву. Прије кратког времена сарајевски Срби младићи занатлије, образовали су: црквено-пјевачко друштво под именом „Слога“ звано. Штатути су поднешени (преко владиног повјереника за град Сарајево) високој земаљској влади на одобрење и потврду. Ликовоћа је овом друштву госп. Никола Тајшановић учитељ народне школе у Сарајеву. Ово још привремено друштво у неколико прилика показало се је вриједно и одушевљено, те је у овдашњим црквама на божественој литургији више пута

на опште задовољство и похвалу, као и на парастосу за у покој душе царевића Рудолфа и при другим спроводима, дивно је пјевало, тако да су задивили све присутне.

Дај Боже да ово друштво постане стално у нашем мјесту, а то ће једино зависити ако му буду правила потврђена од високе владе и ако остане у досадањем одушевљењу и сложном раду.

Јавна захвала.

Од стране свијех питомаца српско-православног богословског завода у Рељеву, а нарочито пак од стране питомаца из IV. разреда нека је вјечита хвала и благодарност одбору за светосавску бесједу у Сарајеву, што нас позва на исту о. г. вечер и на нашу молбу и мјеста нам безплатно дадоше. Таки нам се родољуби иљадили.

Остајемо у нади да ће и у будуће слав. одбор тако сваке године чинити.

Рељево 20. јан. 1889. **Питомци IV. раз.**

Читуља.

† **Никола Г. Лалић**, свештеник и писар АЕМ. Конзисторије Дабро-босанске Епархије, послије тешког боловања преселио се у вјечност 26. фебруара о. г. а 27. истог опојан је од Високопреосвештеног г. Митрополита и више свештеника. Покојник је сахрањен у Кошевском гробљу, гдје је одпраћен од многобројног народа а уз милозвучно појање пјевачког друштва састављеног од Срба занатлија. Парох осјечко-блажујски Стево Тривковић, на опјелу у старој цркви изговорио је опроштајну бесједу, у којој је према сопственој увиђавности својој описао живот покојников и изнио врлине његове. Пјевачко друштво у знак признања, као подпомагајућем члану положило је вјенац покојнику на самом гробу уз неколико кратких ријечи, које је овдашњи механџија Ристо Максимовић као члан испред друштва изговорио.

Покојник је рођен у Сарајеву 15. септембра 1860. год. По свршетку школа у Сарајеву оженио се је врло млад а по том буде рукоположен за ђакона 8. новем. 1876. од Митрополита Антима. Године 1879. оде у Биоград и ступи у I. разред богословије. У то доба умрије му супруга у Сарајеву, а он продужи учење у богословији. По Свршетку исте дође године 1883. у Сарајево, те и у тој години оде у Русију и тамо 2. сеп. уписа се у духовну академију у Кијеву као студент у I. курс; по свршетку овог курса пређе у II. курс гдје је слушао предавања непуних 6 мјесеци но због рђавог здравља морао је напустити учење и по савјету љекара доћи у своје родно мјесто у Сарајево. На захтјев покојников (по добивеној каноничкој дозволи од тадашњег Д.-б. Митрополита) буде рукоположен за свештеника 30. новем. 1884. год. у Кијеву од бившег српског Митрополита Михаила.

Дошав у Сарајево, покојник је по својој молби од садашњег високопреосвештеног госп. Митрополита добио мјесто у јануару 1886. год. у козисторијалној канцеларији, и вршио је писарску дужност све до своје смрти, но већином са лошим здрављем и побољевањем.

При покретању духовног листа „Дабробосанског Источника“ а на предлог конзисторије покојник је био именован и уредником истог листа но недаћно здравље а на његову молбу послије уређења 4. броја реченог листа од 1887. године, опроштен је ове дужности.

Покојник оставља иза себе остареле родитеље, који су у њега највећу наду полагали — а особито остарели отац протојерej Герасим — да ће од свога сина дочекати материјалну потпору и утјеху, но неумитна смрт рока непоставља.

Бог нека му души прости и нека ублажи ожалошћене родитеље, а међу нама нека му је вјечна памјат.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 7. Сарајево, 1. Априла 1889. Год. III.

Благовијести, Цвијети, Васкрс.

Глас Анђелски кличе теби:
— Пружајућ' ти бијели цвијет —
Невиност ће родит' Спаса,
А да спасе грјешни свијет.

*

Цвијет на Цвијети, значи радост,
Коју теби шаље Бог,
Сина Свога теби шаље,
Да избави роба свог.

Срби браћо! крај је патњи
Са Васкрсом свано сад,
„Мир и љубав нек се шири".
Сведржитељ том је рад.

*

Небо — земља цјелива се,
Измирења знак је тог,
Љубите се, слажите се!
Љуби ће вас драги Бог.

Бољарић.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

III.

Насиље у опће.

Како прави и истински брачни живот може бити само ондје, гдје влада апсолутна љубав и потпуна преданост међу брачним лицима, то је веома потребно, да се зна и чује, да женик и невјеста имају добру и слободну вољу узети се. Кад се хотимично квари слободна воља, ил' се потискује онамо, куда сама неће и не тежи, зове се то онда насиље. С тога није правилан брак, кад се пристаје на њ из страха, приморањем и отмицом.

I. *Пристајање на брак из страха и приморањем.*

Параграф 55. а. опћ. гр. зак. каже: „Пристајање на брак нема важности, ако је изнуђено основаним страхом. Да ли је страх био основан, треба да се пресуди по величини и вјероватности опасности, по нарави особе, којој се пријети". Приморање не значи овдје, да неко употреби физичку снагу у часу, кад се склапа брак, већ се разумије употреба средстава, која присиљавају момка ил' дјевојку, или њихове сроднике, да се брак закључи. Сад је све једно, ма од кога при-

јетња потицала, само, ако је тијем задан оправдан страх. Да се страх лакше појми и пресуди, потребно је прије свега, да се схвате зле намјере онога, који пријети, да се позна зло, пред којим стрепећи женик ил' невјеста, пристаје на брак. То се зло скрива: или у опасности живота, или здравља, или тјелесног поштења; у злостављању, непрестаној псовци и прогањању, у губитку нашљества, у пријави јавној власти због каква злочинства. Свакако треба да је толико зло, да може и најсталнијег човјека смутити. Потребно је још и то знати, да ли је заиста кадар и извршити онај, који пријети, и, да ли је лице, коме се пријети, имало средства, да се одбрани од тијех пријетња. Но најбоље ће моћи то пресудити савјестан судија, који узима при томе разна стања и прилике у обзир, као: страх код жене, страх код човјека, код дјетета, код болесног лица, или, кад је ко у службеној одвисности од некога, и т. д.

Црква је свагда оштро судила свјема, који су приморавали кога на брак. Није, истина, о овоме предмету посебне законе издавала, ал' јој не бијаше ни потреба, пошто је у византијским грађ. законицима налазила прописе, који су са свијем одговарали њезином схваћању овога предмета.

II. *Отмица.* Онај, који силом, лукавством или пријеваром, одведе дјевојку или жену, зове се отмичар, а његов посао отмица. Отмица је злочин, који вријеђа божије и људско право. Она се противи начелу морала и личне слободе човјечије, руши ред у јавном друштву, наноси срамоту и вријед доброме гласу и интересу куће и породице. Старо римско право држало је отмицу за много већи злочин, него што је браколомство; а данашњи закони свију изображених и уређених држава спомињу отмицу у реду злочина и јавних брачних сметња.

Првијех вијекова Хришћанства одликоваше се вијерни својом моралном чистотом. С тога и не имађаше црква потребе, да још тад ствара законе о отмици. Али, кад се стадоше увлачити нечисти елементи у црквено друштво, настаде и потреба, да се црквени живот у неким правцима законом уреди. Сабор анкирски (314.) 11. својијем правилом наређује, да се дјевојке, које су заручене биле, па су их пошље други отели, поврате својим заручницима. Нај-јасније изразио се о отмици халкидонски или IV. васељенски сабор (451.). Правило 27. тог сабора говори: Свети сабор одређује, да они, који под изликом супруштва отимљу жене, или помажу отмичарима, или их подржавају, ако су клирици буду свргнути са свога ступња, ако ли су свјетовњаци, нека буду анатема.

Ово исто понавља и трулски или VI. вас. сабор (691.) у својему 92. правилу. — Три знамените грчке канонисте из 12. вијека: Зонара, Аристен и Валсамон разјашњују ову каноничку уредбу овако:

Зонара: „И грађански закони оштро казне женске отмичаре, шта више не допуштају отмичару, да се вјенча са отетом, све и да отац њезин, праштајући пријеступ, пристане на то. А то правило оштрије него друга казни отмичаре, јер клирике осуђује на свргнуће, а свјетовњаке предаје анатеми; при томе казни не само отмичаре, него и оне, који помажу или подржавају отмичара, подвргава истој казни. И право је. Јер ко отме себи жену, тај има бар љубав, која га је покренула на тај безакони посао. А ко помаже или подржава отмичара, тај много мање може бити извињен, јер нема ничега, што би га могло натјерати на то неваљало дјело, осим злобе своје, из које једино помаже отмичару. Под помагачима треба разумјети оне, који помажу при самој отмици, а под савјетницима оне, који не помажу дјелом, него дају савјет и упутства и на тај начин помажу онијем, који чине пријеступ и заштићавају их".

Аристен: „Клирик, који отме жену, изгони се из цркве; а свјетовњак нека буде анатема; исто тако и онај, који подржава отмицу. Онај, који подржава отмицу жене, по законима подвргава се оштрој осуди. Но не мање оштрој казни подпада и по правилима. Јер клирик, као што каже ово правило, бива свргнут, а свјетовњак и они, који с њиме пристају на отмицу жене, предају се анатеми, докле год не поврате женскињу њезином заручнику, ако је била заручена, а ако није, родитељима њезиним, по 22. правилу Василија великог".

Валсамон: „Ово правило (27. IV. вас саб.) и 92. трулског сабора једнијем и истијем изразима одређују да се женски отмичари, или помагачи, или савјетници, ако су клирици свргну, а ако су свјетовњаци, предаду анатеми. Прочитај и 9. натпис овога зборника, главу 30. и оно, што

она садржи; исто тако и 67. апостолско правило, јер тамо смо пространије говорили, како се казни отмичар, а како онај, који силује дјевојку. Но, може бити, да ће ко питати: како то, да се једнако казне и отмичар, и помагачи, и савјетници? Одговори на то, да се правило гнуша помагача и савјетника исто онако, као и самог отмичара. Јер отмичар има изговор у безаконој љубави, а ови се осуђују за злобу и безаконо дјело, које ремети опћи поредак. За помагача сматра се онај, који у самоме дјелу извршује отмицу заједно са отмичаром; а за савјетника онај, који савјетом или на други који начин помаже ономе, који извршује приједступ. Читај и 35. новелу императора господина Лава филозофа, по којој онај, који је силовао дјевојку пошље отмице, казни се не само губитком имања, него и тјелесном казни; исто тако и они, који пристају уз отмичара, и у којој се говори, да се другчије казне они, који учине отмицу оружаном руком, а друкчије они, који нијесу на тај начин извршили то рђаво дјело. Потпада под казан и отац, који не осуђује извршену отмицу“ (Правила св. ап. вас. и помј. саб. са тумачем, Москва 1877.).

Много је оштрије поступало у овој ствари старо римско право. Још за царева Септимија Севера (193—211.) и Каракале (211—217.), одређује се смртна казна за отмицу. (Zhishman: Eherecht стр. 563.).

Константин велики заповједио је, да се спали отмичар (Законик Теодосијев књ. 9. натпис 24.: о отмици дјевојака и удовица — de raptu virginum et viduarum, Алъбов: кр. курс лекција по ц. праву С. Петр. 1882. стр. 185.). — Цар Јустинијан наредио је, да се осијече глава отмичару и помагачима. Грчки канониста 14. вијека, Матија Властар свједочи, како су отмичарима и помагачима по грађ. законима осијецали главе, руке, носове, шибали их по тијелу, бацали их у тамнице и т. д. (Књ. о дужн. пар. свешт., будимско издање 1810. стр. 146.).

Да се отмица може узети као јавна брачна сметња, потребно је, да се зна: 1.) какво је лице отмичар и помагачи његови; 2.) намјера отмичарева; 3.) предмет отмице; и 4.) је ли заиста извршен насилни чин.

(Наставиће се).

Црквена проповијед о љубави хришћанској.

Написао **Ђ. М. Бугарски.***)

Ѡ семь разумѣют вси іако оученицы мои есте, аще любовь имате междѹ собою. (Јов. XIII. 35. ст.)

Љубезна браћо моја!

Први пут излазим пред вас на ово свето мјесто, па зар је чудо што осјећам, како ме нека језа и страх обузима при помисли, да сам божијом милошћу, данас ево већ толико срећан, да излазим пред вас као проповједник божијег слова; излазим пред вас, као посредник између Бога и милог ми народа, вас, драги Хришћани и побожни слушаоци моји. Зар је чудо, велим, што ме света језа, и, да кажем, сјета обузима, кад знам, да ми ваља казивати божији наук, наук божији мени, — слабоме човјеку!

Ал' ипак не, не ћу да се побојавам, не ћу да страхујем.

Та ја сам слуга божији! А мој Господар, кога молим и коме служим, помоћи ће смјерном слузи своме, да постигне оно, на што га је позвао и у народ пратио! Научиће ме, умудриће ме да говорим и чиним онако, као што је ред, па да буде добро и корисно, у славу имена божијег, а за напредак и спас дјеце Његове!

Први пут излазим пред вас, драги моји, па ми ваља подуже застати, добро промислити, о чему да говорим, па да се одазовем најпречим душевним потребама вашим. Јер, знам ја, да сте сви ви, да сам ја, да су сви људи у скупу, — токмо Бога, — у гријеху рођени, па мање — више у гријеху и тонемо, али ја се питам, која

*) Ову красну и пуну хришћанске поуке црквену проповијед уступио уредништву овог листа млади професор на српско-православном богословском заводу у Рељеву г. Ђорђе Бугарски, коју је још учеником биоградске бгословије саставио и написао као ђачки рад. Уредн.

нам је страна најслабија? Шта нам највише оскудјева?

Помолио сам се Богу, да ми Он расвијетли ум и срце. И гле!.. Ево су ми пуне груди, пуна уста једном једитом благом ријечју, а та је: љубав. Говорићу вам о најсветијој, о најузвишенијој науци божијој: о љубави хришћанској.

Реците, бива, и сами: може ли бити љепшег, племенитијег наука, него учити људе љубави хришћанској?!

И видите, та премила ријеч и мене одушевљава, загријева и уздиже, над сваком бојазни, страхом и везаности при првом покушају јавне проповиједи. Пак ћу да поновим слободно и гласно, да се чује по свој васељени, свети наук Господа и Спаситеља нашег, што га је о тајној вечери предао у аманет ученицима својим:

Ѡ семь разумѣютъ вси яко оученицы мои есте, аще любовь имате междѹ собою.

Ова заповиједь, заповиједь о љубави, јесте камен станац свеколике науке цркве хришћанске и закона њезиних.

Бог, који само ријечју Својом одвоји видјело од таме, па учини, да буде дан и ноћ, који створи небо и одвоји на земљи воду од суха и учини те из земље пониче трава, и биље и дрвета са родовима; Бог, који само ријечју Својом створи сунце, мјесец и звијезде, рибе у води и тице у ваздуху, па звјерад и све што видимо и не видимо; Бог, који створи напослетку, само ријечју Својом и човјека; Бог, који је толико моћан и неизмјерно силан, коме је престо небо, а земља подножије ногама Његовим; Бог, коме се диви и кога слави све што је на небу и на земљи; Бог, — па је љубио! И све што је учинио, што нам је знано и незнано, учинио је и чини из најчистије љубави према свијету, према нама. Та, послао је и Сина Свога, јединороднога, на земљу и допустио да овдје страда и умре за нас, јер је Бог сушта љубав.

Син божји, Спаситељ рода човјечијег, који заповиједа цијелом васељеном, који има једнаку силу, славу и величину са Богом Оцем; Бог — Син, па је љубио! Љубио је свијет, љубио нас. Само, јер је по себи и од себе чиста, безгранична љубав, хтјео је, могао и претрпио је претешке биједе, патњу и невоље: поругу, бијење, мучење и смрт на крсту. Претрпио онда, кад је пошао да спасе своје мучиоце, своје гониоце, убице своје! Све, за то, што је Бог сушта љубав.

Па Дух свети, Бог, који, мудрошћу и силом Својом оживљава васељену, који је раван Богу Оцу и Богу Сину, сиђе на земљу, да спреми и умудри апостоле, како ће учити људе, да се спасти могу; па и данас и увијек кријепи и оживљава нас, у ту цијељ, даровима и плодовима дарова својих из чисте и превелике љубави Своје. Све, за то, што је Бог сушта љубав.

Па знате ли шта тражи од нас, најмоћнији Бог наш, за ту Своју безграничну и најсветију љубав?! Мислите ли што ванредно, што није у нашој, у људској снази и власти? Не. Само хришћанске љубави, љубави и опет љубави. Љубав према Њему, љубав према ближњему, љубав према свима створењима Његовим.

Ја ћу да вас поучим сада само о љубави, коју ваља да имате међу собом, па да се позна, да сте браћа, да сте чада хришћанске цркве.

Иште се од нас да се међусобно пазимо, да се слажемо, да један другог потпомажемо и да увреде праштамо. Јер, људи су као људи. Колико људи, толико ћуди. Док су једни благи и питоми, други су сурови и дивљи; један жели ово, други оно; једном је кривда, што је другом по правици и по закону; један је једне вјере и народности, други друге. И ко би их сложио, ко задржао и чиме, да се не покрве, да се не дижу један на другог, на сваком кораку, при свакој незгоди? Ко, да није хришћанске љубави? Како би се и чиме сузбијала злоба, пакост, ненавист, мрзост и читава поворка других зала, што у свијету владају, да није љубави хришћанске? Али: „Љубав хришћанска дуго трпи, милосрдна је; љубав не завиди, љубав се не велича, не надима се, — не срди се, не мисли о злу. Не радује се неправди, а радује се истини, све сноси, све вјерује, свему се нада и све трпи. (Послан. I. Коринћ. XIII.) Тако је љубав круна свију хришћанских врлина. Љубав је сунце, што својим топлим зракама грије цијели свијет, у добру и злу човијечијег несталног живота.

Ал' Господ наш, Исус Христос заповиједа нам још: „**Возлюбиши искренаго твоегѡ яко самь себе**“. (Мат. XII. 39. ст.) То ће да рече, љубав је плаха, какову је мало час казивах, али је још силнија, кад се односи на нас саме, на свако посебно: ја. Свако најволи и први воли себе, што и Господ наш Исуса Христос допушћа и очитује да је тако, баш мало час наглашеним ри-

јечма: „Возлюбиши . . јако сам себе“. По себи учимо се и друге волъети; па крајња мета, којој ваља сваки честити човјек да тежи, јесте, љубити „ближње наше“ као саме себе; тако говори Господ. Кад нам се ово посљедње меће на срце, као најсветија хришћанска заповијед, ублажена је и заокружена уједно, и она природна љубав према својој особи, тако, да се не може изметнути у ружни егојизам: у љубав према себи, у првом реду, а на штету својих ближњих.

Питаћете ме сад, па које све то ближњи наш? Можда родитељи и својта? Још више што. Пријатељи, сусједи и добротвори наши? Још више, још више. Једноплеменици, једновјерни и сви сугрђани наши? Још више и још даљи. Ево да вам речем: „Сви, који носе на себи образ и подобије божије“; — а био ко богат, или сирома, пријатељ или непријатељ, добар или рђав, једне вјере или друге, наше или туђе народности. „Ако ли гледате шта је ко, гријех чините, и бићете покарани од закона, као преступници“, пише у послан. Јаковљевој II. 9 ст. Јер, сви људи имају једнога Бога за Оца, дакле су браћа; сви су саздани у славу и хвалу имена божијег. А Исус Христос је рекао:

„То је заповијед моја да се љубите међу собом, као што сам ја вас љубио.“ Јов. XV.

Дужни смо љубити ближње добре, ал' и ближње рђаве. Горде са толико љубави и пажњом, колико и смјерне, зле и упорне колико и благе, намрштене и зловољне, колико и љубазне и веселе, ријечју: дужни смо и највеће грјешнике љубити и њихове гријехе праштати. То ваља разумјети: мрзи ненавист, злобу и гријех од сваке руке, али не мрзи на људе, који с вољом, или без воље, случајем или хотимично, из нужде или из обијести чине гријех. Та такови ће злосретници једном свакојако кажњени бити, па још од најстрожијег и опет најправеднијег судије, ако се то јест, не поправе до смрти своје. Ви им праштајте и пазите их, као што је оно праштао и пазио и Господ наш тешкога грјешника, разбојника на крсту! Знате како му се оно тужно мољаше, свјестан гријеха својих: „Помяни мя Господи! егда приидеши во царствіи твоемъ . . а најмилостивији му говори: „Аминь, днес со мною бѫдеши въ раи.“ (Лука 42 и 43.) Бог не ће смрти грјешника, но хоће да се покаје, поправи и да жив буде. (Језек. XVIII. 20.) Бог их не лишава благости своје, док су год на земљи: „Солнце божіе сіяет на добрыя и злыя“. (Мат. V. 45.) — Тако је ред, да и ми чинимо.

Но, дужни смо и оне љубити, који нам лично пакосте, чине нам зла и прогањају нас. Како диван наук и колика љубав у хришћанској цркви! Ми и за љубав, толико пута, враћамо мржњу, и за добро зло, за искреност лаж и завист, — у колико пак маље чинимо за зло добро, за зађевице мир, за увреду опроштај! Ал' благи наук Исуса Христа, најбољега учитеља, изрично налаже, да и оне милујемо, који нас мрзе и оговарају, који нас вријеђају и чине нам зла. Налазио сам, истина, да и Мојсијев закон казује, у V. гл. XV. 17. ст: „Слышасте, јако речено есть возлюбиши искренняго твоего и возненавидеши врага твоего“, ал' Син божији додаје још: „Азъ же глаголю вамъ: Любите и враги ваша, благословите кленущія вы, добро творите ненавидящимъ васъ, и молитеся за творящихъ вамъ обиду.“ Мат. I. 34 и 44. — Толико је диван наук; толика је љубав у новозавјетној хришћанској цркви!!..

До душе, није ми ваљде крити, да је слабим људима тешко узвисити се до те племенитости и доброте, да и свога непријатеља милује и штује; али правом хришћанину можно је ипак. Можно кад се хоће и кад се вјежбамо у таковој врлини. Та, има и у прошлости пуно дирљивих примјера благости и љубави у смислу јеванђелске заповиједи, а да мученике те науке, новозавјетне цркве, и не помињем! Но, што да их побрајам?! Боље је овако: ако ти је ближњи зла чинио, сјети се Сина божијег, и Њему су чинили зла; руган си био, ал' и Исус бијаде руган и гоњен; презрен си био, али и Господ бијаде презрен; најљуће си увреде поднио, поднио их је и Син божији; па ти још ниси осуђен и на крсту разапет... Ал' Господ и с крста још шапуће благи наук: „Опрости им, Оче, јер не знају шта чине!“... Ето то се зове: љубав, љубити ближњег! Такав ваља да је Хришћанин, па да се позна, да је ученик најбољег учитеља и Господа!

Благо свакоме Хришћанину, који пази и љуби не само обитељ своју, но љуби и ближње своје. Благо свакоме, који потпомаже невољнике и паћенике, колико до њега стоји, а не пита их

одакле су и са чега су такови. Благо свакоме, који праштa ближњему сваку увреду и мири се са њиме. Благо Хришћанину, који се радује срећи и напретку цијелога човјештва. Благо му, ако свима у скупу и сваком посебице добра жели, а не разбира се шта је, које је вјере, које ли народности. Благо му, ако има срца за сваког, — јер такови ће Бога видјети! Такови ће и овдје и на небу уживати блаженство. Таковић је царство небесно.

Са овог светог мјеста, ево, још једном да поновим и да вам топло ставим на срце најсветију заповијед Исуса Христа: „љубите друг другa, као што сам ја вас љубио, и по том ће вас познати, јесте ли ученици моји; — ако ли не узимате љубави међу собом нијесте ученици моји, но сатанине и ђавола“. (Јов XIII. 34 и 35.) — Амин.

У Биограду, 14. марта. 1882.

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

(Наставак).

IV.

Била је ноћ, између 13. и 14. дана мјесеца „Нисана“, кад је Спаситељ тајну вечеру са својијем ученицима вечерао, на којој је установио и предао вјернима тајну причешћа. Пошто је установио тајну страшне божије евхаристије, позвао је своје ученике и одвео их у долину Јоасафову, преко потока Кедријског; или с источне стране града Јерусалима преко потока, који дијели брда Сион и Елеон, тамо према западном подножју горе Елеонске, гђе су се и до данас очувала неколика маслинова дрвета, којих су дебла захватила доста велик обим. На том мјесту гђе је некад била башта, која је може бити била каквог Исусовог пријатеља. И прије тога чешће би долазио у ову башту, па и сад уништао је у њу, да се ту на миру помоли и спреми за велику жртву. Док се Христос топло молио, дотлен Његови ученици савладани сном бијаху поспали, те је тако у часу искушења Христос на само остављен био. По трећој молитви Христос избуди своје ученике, па укоривши њихову слабост Спаситељском сладошћу, објави им, да се приближује час, у који ће бити предан. Па док још у ријечи бијаше ал' ево ти и Јуде, но не сама већ у пратњи пијаних људи, који су били у служби архијереја и књижевника. И та руља дошла је да изврши правду! Међу њима не бијаше ни једног једитог службеника јавног реда и заштите, па и ако се, случајно, могао по гђе гђе и назрети по који римски војник, тај није дошао по никаквом званичном налогу, јер нијесу ни били званично и по закону позвани, него је дошао просто из љубопиства да види, шта ће то бити. Та ни сам поглавар и управитељ провинције Пилат, нити је шта чуо, нити је пак штогод знао о тој ствари.

Кад ученици виђеше да су дошле слуге да ухвате Господа Исуса Христа, па још тако изненадно и у то доба ноћи; приправише се да се одупру том насилном злочину, да се бране од напастника одбивши силу силом. Па кад се брезобразни архијереов слуга Малх спремаше да нападне Исуса Христа, ревносни и спремни Петар није се ни најмање устезао а да слузи Малху одсијече ухо. Одбрана би се и надаље продужила, да није сам Христос забранио својијем ученицима да то чине. Петар је пролио крв ранивши једног из те руље, па ипак његов поступак није био такови, да заслужује казну, нити се његов отпор могао сматрати као чин, што се противи законитом налогу, јер није ни било каквог налога или судске издане заповиједи. А да је судски издан налог, да се Христос ухвати, онда би се и Петров поступак сматрао као противљење званичном налогу и оружана побуна против судске власти, па би тога часа били осуђени сви Христови ученици, да се протјерају. Што пак није то учињено доказ је, да се Петар није одупирао законитоме налогу него је одбио незакониту силу, силом. У доказ тога стоји и то, што Петра нити тог часа нити послије нијесу ухватили, нити је архијерej ма штогод против њега предузимао, него је он слободно пратио Спаситеља све дотлен, док га није познала слушкиња архијереова, а и неки Малхов сродник бијаше га познао, јер га је виђао са Христом.

Исус не противећи се ни најмање него шта више заповједивши и ученицима да се смире,

— изишао је пред оружану руљу и ставио јој се на расположење, те тако су злочинци њега ухватили, свезали и одвели архијерејy и књижевницима.

Овакав строг поступак са Христом по себи се разумије да се мора осудити, јер је била супротна свака — па и најмања строгост, кад не бијаше никаквог другог отпора, до ли вољне предаје. Ухваћеник није се хтјео ни најмање да противи, па ипак је читава руља била онијех, који су оружани ножевима и батинама пошли били на Христа, као да ће хватати каквог озлоглашеног разбојника.

Пошто ухватише и савезаше Исуса, вукли су га путем, па у мјесто да га одведу законитом владару, одведоше га к Ани, пунцу архијереву, који је из љубопитства желио да види Исуса Христа. То је љубопиство било пуно злобе, мржње и безакоња; јер оне, који су ухватили Христа задовољно похвалише — Од куће Аннине одведу Исуса к архијерају Кајафи и у његовом се дворишту зауставе, гђе наложе ватру, па се око ње почну грijати, јер ноћ бијаше хладна.

И ако је била ноћ ипак су поред свјетлости ватре познали Петра, који је у башти тргао нож и њим осјекао Малхово ухо, па и опет нијесу хтјели дигнути на њ своје руке, јер је у законитој одбрани потегао ножем и хтјео да одбије силу — силом.

V.

Савезан, осамљен од својијех другова, Исус стајаше у Кајафиној простој кући, у дворишту изложен ноћној студени и предан милости руку архијереовијех слугу, који су га напаствовали. Јеванђелист Лука прича нам како су поступали са свезанијем Христом ово: „И људи, који држаху Исуса, ругали су му се, покривши га, бијаху га по образима, и питаху га говорећи: пророци ко те удари, и многе хуле друге говораху на њ (Лука 22., 63 и 65.). — А бранитељ Јевреја Салвадор не могавши да оправда тај пакосни поступак, изговарао се тијем, што вели, да је то било у осуству саборнијех стараца. Даклен да видимо, хоће ли устати ти старци, да бране оптуженога.

„И кад свану, сабраше се старјешине народње и главари свештенички и књижевници и одведоше га у суд“ (Лука 22, 16)

Прво што упада у очи долазак је њихов у суд и привођење Исуса пред њих у дан „Пасхе“, празника, који је био особито знатан и важнији од другијех празника, и у који, по закону, није било дозвољено ма што судити и ма какву пресуду изрећи, јер и ако би суђење и осуда и била законита, требало би сваку судску осуду, изречену тијех дана, уништити. Али није ово једино безакоње, него слиједујмо даљијем разитком ове драме, па да видимо: ко ће и како ће испитивати везанога Исуса.

На столици судије сједио је Кајафа, који је јавно и прије неколико дана осим судске столице, без да је што видио и чуо о Исусу, да је он погријешио, прогласио га, да је заслужио смрт, а пред својијем друговима рекао је: „Боље је да умре један човјек, него да пропане народ“. (Јован 18. 14.). Судија, који је још и од прије имао у глави такву мисао и намјеру, био је пристрастан, па као такав није ни смио учествовати у пресуђивању а још мање сам бити судија. Али ипак, не само да је Кајафа био криви учасник у суду, него је и управљао кривијем судом. А умјесто да питају Исуса о њему, његовијем дјелима и особном раду, Кајафа га пита о општијем стварима, о ученицима његовијем и то лукаво како би могли употребити и наћи свједока, па по њему да пресуђују и о његовом учењу, на коме нијесу могли основати своју пакосну тужбу, доклен год не би могли доказати његово противзаконито понашање и дјела: „Поглавар пак свештенички запита Исуса за ученике његове и за науку његову“ (Јов. гл. 18. ст. 19.). На то питање одговорио је Исус величанствено: „Ја говорих јавно свијету, ја свагда учих у зборници и у цркви, гђе се свагда скупљају Јудејци, и ништа тајно не говорих. Што питаш мене, питај оне, шта сам ја говорио, који су слушали; ево ови знаду, шта сам ја говорио (Јов. 20. и 21.). Даклен нема у том говору ништа, што би непристојно било? Нема. А ако би било, судија би требао да га опомене, да се држи реда, али у мјесто тога а пошто је Христос ово рекао: „Један од момака, који стајаху онђе, удари Исуса по образу, и рече: Зар тако одговараш поглавару свештеничкоме“ (Јов. 22.). И бранитељи сједнице сабранија не могавши оправдати ову нову погрду, настојали су да је забашуре, велећи, да је то некаква лична неправда онога, који је ударио оптуженога. Па док тако говоре, заборављају да се то догодило пред очима цијелога сабрања, којем је лично предсједавао

сам архијерej, који, пошто није хтјео да казни или бар укори онога, који је ударио Исуса, постао је на тај начин и он сам учасником погрде, што ју је Христу слуга нанио, изгледа као да му је изговор био, тобож, што је увријеђено његово првосвештеничко достојанство. Но у чему и у којој је ријечи у одговору Христову, што смо га горе навели, лежи та увреда? „Ако зло рекох, докажи да је зло, ако ли добро, зашто ме бијеш?“ (Јов. 23.). Нијесу могли да измисле начин, да то изопаче и преокрену; тужили су Исуса свакојако, а између тужитеља истицао се особито Кајафа, па баш би он и требао да докаже кривицу, али није могао. (Никакав оптуженик није могао бити нађеран, да сам себе окриви). Кривицу његову требали су да докажу помоћу свједока, како закон заповиједа, „да не дају слуха узалуд“ (Исход 23. — 1.), и то само онда, ако оптуженик сам затражи. С тога се даклен и тад нашло сабрање у нужди, да потражи свједока, који ће да докажу кривицу Исусову; па да видимо какви су то свједоци дошли, да на њега свједоче.

(Наставиће се.)

Проповиjед на Рождество Христово.

Іакоже єдинагѡ прегрѣшеніемъ, во всѧ человѣки вниде wсѫжденіе, такоже и єдинагѡ оправданіемъ, во всѧ человѣки вниде wправданіе жизни. (Римљ. 5, 18,)

Кад је оно всеблаги Бог стварао овај свијет, од свију осталих створења особито је одликовао човјека, јер га је саздао — као што нам св. писмо приповиједа — по образу и подобију Своме, што ће рећи: створио га је света, разумна, праведна, слободне воље и бесамртна. Обдаривши га тим ванредним својствима, постави га господарем над цијелим видљивим створењем; а да би га још савршено блаженим и сретним учинио, настани га у мјесту сваког изобиља, сваке среће и задовољства . . . у рају! За толику милост учињену првом човјеку Адаму, није Бог ништа више од њега тражио, него да Га позна, да Га љуби и слави и да не једе плода — само од једног јединцатог дрвета у рају — дрвета, које се звала дрветом живота! Па да се ипак први човјек преварио не би па макар из љубопитства само окусио од забрањеног воћа, толико му је Бог милостив био, те му је у напредак већ наговјестио зле и пагубне посљедице, које ће га неминовно снаћи, ако прекрши и преступи ту божију заповиjед!

Сад питам вас, богољубазни моји, зар би послије тога когод и посумњати само могао, да би праотац наш Адам толику милост, толику благост божију . . . презрео и занемарио, те за љубав кобног и смртоносног оног плода, своју срећу, своје блаженство са губитком раја, са вјечном смрћу и тјелесном и душевном замиjенио? Но историја древне цркве (старозавјетне) јасно нам свједочи, да је то Адам ипак учинио! — јер ђаво, који је Богу самом завидио, завидио је такођер и Адамовој срећи и блаженству, пак пун те сотонске завист није дотле мировао, док није наговорио Еву а ова опет Адама, те окусише од забрањеног воћа, преступише божију заповиjед, и тим срамним чином разгњевивши Бога изгубише рај и насљедише вјечну смрт! Да, па пошто се од Адама и Еве као једиих прародитеља наших породише сви народи на земљи, то сви ти народи — као пород њихов — потонуше у мору тога праоцима стеченога гријеха, удостојише се и они те грозне казне, падоше и они као жртве у јадни табор вјечне смрти!

Па какве су зле и љуте посљедице тога гријеха по сав род људски кроз хиљаде година биле, лахко је сазнати, кад се прелиста старозавјетна библија и прочитају из ње она мјеста, гђе се најцрњим потезима црта безакоње, безбоштво и многобоштво потомака Адамових! Злоба, завист, неправда, блуд, крвопролиће и други силни пороци толико су били овладали тадањим свијетом, да га ни онај страшни васиљенски потоп, ни она ужасна ватра Содома и Гоморе, ни они благи управо очински савјети пророка нијесу могли од свих тих порока одвратити! . . . У том добу једино само милосрђе божије било би кадро тако очајном стању до крајности развраћеног рода људског помоћи!

И заиста, богољубезни моји, ето нико се други не нађе до ли Бог сам, да роду људском у крајној му невољи помогне! Он се смилова немоћи рода људскога те посла свога јединороднога сина, који се је духом светим зачет кроз пречисту дјеву Марију у тијело наше обукао, да заблудјелом роду људском покаже пут истине, правде и правог Богопочитања; — да за Адамов гријех удовољи вјечној правди Божијој; и да нас опет приведе бесмртности и вјечном блаженству, блаженству, кога је Адам до свога падења учасник био!

О, колико среће, о колике неисказане благодати за род људски! — јер осуђење, у које смо гријехом Адамовим сви с'реда пали, рођењем Сина Божијег и крвљу Његовом уништено је и заглађено и прибављено оправдање живота! Еле, што Адамом изгубисмо, то Сином Божијим задобисмо — „прегрѣшеніемъ Адама вниде всѣмъ осужденіе, а оправданіемъ Сина Божія вниде оправданіе жизни во всѣхъ человѣцѣхъ!“

„Не боитеся! Се бо благовѣствую вамъ радость велію, ижже бѫдетъ всѣмъ людемъ, яко родися вамъ днесь спасъ, иже естъ Христосъ Гдь, во градѣ Давидовѣ.“ (Лука 2, 10. 11.) Овако је благовијестио анђел Госп. услпахиреним и зачуђеним пастирима витлејемским рођење Сина Божијег и упутио их на поклонење новорођеном Спасу; О сретни сте ви, о блажени сте ви пастири, неописана је зацијело и оправдана радост ваша била, јер сте својима очима видили славу Божју — новорођеног Сина Божијег!

Но зар се ми, драги моји, немамо разлога радовати новорођеном Христу? Та како не! кад анђео Господњи вели: „и радость сія бѫдетъ въ всѣмъ людемъ!“ И заиста, камо веће радости, него кад нам у данашњи дан с неба сиђе избавитељ, да нас од извјесне смрти спасе, да нас мјесто робова учини синовима и насљедници Божијима! О големе радости наше данас! о пресвијетлога празника нам данашњега!

Мноштво анђела небесних с беспримјерном радошћу прославише рођење сина Божијег појући ону дивну пјесму. „Слава во вышнихъ Богѣ и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволеніе.“ (Лѣка 2, 13-14). — Следујући примјеру њихову, дајте благочестиви, запојмо и ми, принесимо и ми славу вишњем Богу, радујемо се и ми толикој благости и милости његовој! У тој радости заборавимо на међусобне увреде наше, завјеримо се данас једном за увијек, да нећемо у нама и међу нама пакост, злобу, злу вољу и сваки порок истријебити и уништити, а љубав и слогу међу нас уселити! Старешине, поглавари, оци и матере предходите увијек млађима вашима добрим хришћанским примјером, пак тако радећи испуњећемо ону жељу божију: да на земљи буде мир а међу људима добра воља, те нећемо се истом тога моћи савршено радовати општем спасењу рода људскога, и савјесно се одужити превеликој милости Божијој!

Сад, богољубазни моји, завршујући овај мој говор, поздрављам вам данашњи свети празник Рождества Христова, и од срца вам желим, да вам данас рођени Спас подари благодат, да не само овај празник у здрављу, весељу, миру, љубави и слози, благочасно и богоугодно на спасење душа ваших, него и наступајућу нову годину у љубави према Богу и ближњима и вршењу добрих и богоугодних дјела провести можете, како да будете увијеек спремни предстати суду данас рођенога Христа Спаситеља, коме нека је слава, чест и поклоњење во вјеки вјеков амин.

Говорио на први дан Божића у Чепину 1888.

Лазар Богдановић
парох. адм.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак)

Трећа је дужност ученика Исуса Христа: да иде за њим. Ићи за Исусом Христом значи: у свјема својијем дјелима, у својем владању угледати се на дјела и живот Исуса Христа. Како је год живио и управљао се Исус Христос на земљи исто смо тако и ми дужни живљети и владати се. Као што је на примјер, Исус Христос вазда био благодаран и одавао хвалу Богу, Оцу Својем, и увијек му се молио, тако смо исто и ми дужни у сваком стању и у свијем околностима благодарити Богу, љубити Га, јавно и тајно одавати Му хвалу, молити Му се и вазда о Њему мислити и носити Га у својем срцу.

Исус Христос поштовао је и покоравао се својој пречистој мајци, својем назови оцу и свјема старјешинама. Па смо и ми дужни да слушамо и поштујемо своје родитеље и одгојитеље, да их не срдимо и не једимо својијем владањем; а старјешине и сваку власт треба да уважавамо, да им се покоравамо и да без поговора испуњавамо све њихове заповијести.

Исус Христос као цар свега свијета плаћао је данак цару земаљскоме, а као судија живијех и мртвијех не хтједе да присваја себи власт грађанског суда и дјелитеља правде (Лука гл. 12. ст. 14.). Па и ми треба без и најслабијег опирања да плаћамо порез нашем цару и да се не отимамо и не присвајамо власт, која нам не припада, н. пр., власт да судимо и пресуђујемо и тако даље.

Исус Христос вршио је радо, марљиво и неуморно дужност, коју је на себе узео и посао, ради којег је био послан у свијет. Па и наша је дужност да усрдно, радо и без гунђања вршимо своје дужности, које нам налаже Бог и наш Господар, не обзирући се на то да ли су наше дужности тешке или лаке.

Исус Христос волио је сваког без разлике и свјема је чинио свако добро, за то је и наша дужност да љубимо нашу сабраћу и да им колико можемо чинимо добра или дјелом или ријечју или помишљу.

Исус Христос дао је и самог себе за спасење људи. Исто тако и ми не треба да зажалимо ни труда ни здравља; за спасење и одбрану домовине и владаоца, као оца наше отаџбине, не треба да штедимо ни сам свој живот, а за Исуса Христа као искупитеља и добротвора нашег треба да не зажалимо ни саме успјехе наше душе, ни тијела нашег, као што су и свети мученици ради Исуса Христа претрпљели страшне муке па и саму смрт.

Исус Христос сам од своје воље страдао је и умро. Тако исто и ми не треба да се клонимо страдања и невоља, које на нас Бог шаље, него смо дужни да их смјерно предавши се Богу, примамо и подносимо.

Исус Христос праштао је својијем непријатељима све што су му чинили, па не само да им је праштао него им је чинио свако добро и за њих се и њихово спасење Богу молио; па тако исто морамо и ми праштати својијем непријатељима, враћати им добро за зло, које су нам учинили, благосиљати и оне, који нам се ругају, у пуној вјери и нади на Бога на најправеднијег судију, јер без његове воље ни длака с главе наше не може пропасти. Ако подносиш увреде без тужбе, без освете и из љубави, то поступаш као прави Хришћанин.

Исус Христос цар неба и земље, овђе на земљи живио је у сиромаштву, па је својијем трудом зарађивао, што му је било потребно за живљење; даклен, тако треба и ми да смо вриједни, радини и да не лијенећи се тражимо, што је најпрече за живот наш, и да смо задовољни са својијем стањем и да не чезнемо за богатством, јер по ријечи Спаситеља лакше је камили проћи кроз иглене уши него богату уљећи у царство небесно.

Исус Христос био је благ и смјеран у срцу, па нигда није тражио нити жалио да га други хвале и узносе. Па исто тако не треба ни ми да се ни с чим хвалимо пред другима, нити да тражимо да нас други хвале. Нпр. ако чиниш другоме добро, ако дајеш милостињу, ако живиш побожније од другијех, или ако си од многијех паметнији или у опште бољи и одличнији од својијех другова, не фали се тијем ни пред људима ни пред самијем собом за то, јер све што имаш при себи и у себи да је добро и похвално, то ништа није твоје него дар божији; само су твоји гријеси и слабости а остало — све је божије а не твоје.

Ићи за Исусом Христом значи још и то: да се покоравамо ријечима Исуса Христа; те с тога смо дужни слушати, вјеровати и извршивати све оно, што је казао Исус Христос у јеванђељу и преко Апостола својих, и све то чинити без мудровања а простијем срцем. Ко слуша и пази ни ријечи Исуса Христа, тај се може назвати учеником Његовијем; а ко слуша и испуњава ријечи његове простијем срцем и савршено одношћу, тај је прави и најдражи ученик Његов.

Ето шта значи себе се одрећи, узети свој крст и пристати за Исусом Христом; ето праве врлине и својства ученика Исуса Христа; ево истинитог и правог пута у царство небесно; ето пута којијем је прошао и сам Исус Христос живећи овђе на земљи, по коме су дужни поћи и Хришћани. Није било, нема, па не ће ни бити другог пута осјем овога.

Па најпослије, пут тај није раван, тијесан је и трновит, а особито у почетку, али и опет право и вијерно води у рај, у вјечно уживање

у небесном царству и Богу, извору сваког блага и среће. Мучан је и тежак тај пут, али слободно може се рећи да за сваки корачај, који се по њему учини долазе на хиљаде награда. Патње на овоме путу нијесу вјечите, па шта више може се рећи, да су врло кратке, а наплата за њих јест бескрајна и вјечита као и сам Бог. Патње с дана на дан постају мање и лакше а награде од часа до часа увеличаваће се све то више и више кроз сав бескрајни будући живот.

На онда не плаши се тога пута, јер глатки и равнији пут води у пакао, а бодљивији и рапавији — на небо.

Многи се чуде и питају: зашто је пут у царство небесно тако мучан, и зашто мора Хришћанин да сноси толико? На таква и овима слична питања Хришћанин треба вазда да одговара, да је тако било Богу угодно. Бог је наш премудар и човјекољубив. Он зна шта ради и шта ће радити с нама. Ако ли ми одиста хоћемо да будемо прави ученици Исуса Христа, — ученици покорни, послушни и Њему одани; онда да сами себе, друг друга и сав живот наш предамо Христу Богу нашему. У осталом за то можемо истаћи неколико узрока, који су очити и појмљиви нашем разуму, и који ће нам разјаснити зашто је пут у царство небесно тако мучан и што га ми не можемо никако обићи ако хоћемо да постигнемо спасење:

1. Царство небесно највиша је срећа, добро, слава и чест, и неисцрпимо богатство. Па кад су нужни велики трудови и бриге да би добио мало ништавног земаљског блага, како се онда могу добити без труда таква неисказана блага?

2. Царство је небесно плата и то највиша плата, па овдје има да дају плату бадава и ни зашто?

Па даклен ако треба труда и усиљавања да се добије земаљска и привремена награда, онда колико више треба да се добије плата небесна и вјечита?

3. Ми морамо носити крстове због тога што се називамо и хоћемо да будемо Хришћани т. ј. ученици, присталице и другови Исуса Христа. Какав је учитељ, вођа и поглавар, такви морају бити и ученици, присталице и његови чланови. Исус Христос страдањем је ушао у славу своју, даклен и ми не можемо тако друкчије ући него страдањем.

4. Сви људи носе своје крстове, и сваки неки више неки мање страда и трпи. Носити крстове није нашљедно или дио једних само Хришћана, не, — њих носи и Хришћанин и не хришћанин, и који вјерује и који не вјерује, али је само та разлика међу њима, што некима крстови служе за видање и начин да нашљеде царство небесно, а опет нскима бивају за осуду и укором за казну. За неке крстови с дана на дан постају лакши и дражији и најпослије преокрену се у вијенац награде и вјечне славе, а другима постају све то тежи и јаднији, а најпошље сви свјетски крстови (патње) слиће се у једну највишу паклену муку, која ће отежати над њиховим главама и под којом ће страдати вјечито а без утјехе. Па са шта је таква разлика? С тога, што их један носи с вјером и преданошћу к Богу, а други с роптањем и псовком. Па тако и ти као Хришћанин не треба само да се не уклањаш од крстова и да не мрзиш на њих, него на против да благодариш Исусу Христу, што ти их шаље, и да му благодариш дан и ноћ, што те је удостојио и придружио својијем мученицима. Јер да није Исус Христос страдао за свијет, — то не би нико од нас нигда ма колико и како да би страдао и мучио се ушегао у царство небесно. По томе ми би осуђени и одбачени као преступници воље божије морали страдати без наде и без утјехе. А сад макар да и страдамо, али страдамо или бар можемо да страдамо за спасење, за избављење с надањем и утјехом да ћемо добити награду. О, милостиви Боже, колика ли је твоја љубав спрам нас! Исусе Христе, велика су твоја доброчинства, која нам даваш! Ти и саму на свијету несрећу окрећеш на наше добро, на корист и спасење наше. Хришћанине! Сама благодарност и љубав према Исусу Христу већ те обвезује да идеш за њим. Исус Христос за тебе сиђе на земљу; да ли има што на овом свијету што би за те било скупоцјеније? Исус Христос за тебе је испио пуну чашу страдања; па зар и ти не ћеш да за њега прогуташ коју кап јадовања?

5. Исус Христос страдањем и смрћу својом откупио нас је и тијем стекао право над нама да смо Његови. С тога смо дужни испуњавати и све оно чинити што је он заповједио, ако не ћемо да смо отурени од Његове личности. Исус Христос од нас тражи само једно, да за своју срећу пођемо за њим у царство небесно.

6. Исус Христос није за то пострадао и умро, како би смо ми могли чинити по нашој

вољи штогод хоћемо. Не! сачувај Боже, — то и помислити!

Најпошље рећи ћемо и то: зашто нас не може мимоићи тијесни пут, који води у царство небесно?

а) Ето зато, јер у сваком је човјеку гријех, а гријех је таква рана, која се сама по себи, т. ј., без љекарије не лијечи. А код неких људи та је рана тако дубока и опасна да се не може друкчије излијечити, већ ако се спржи и изреже. Даклен, не може се нико очистити од гријеха без душевног страдања.

б) Најстрашнији је гријех нечистоћа и мрзост пред очима божијим; па ништа што је мрско и нечисто не може ући у царство небесно. Ко се мучи унутарњом болју, или кога тишти велика жалост, гђе било да га смјестиш па ма и у најкрасније дворове, и тамо ће се патити, јер је његова воља и његова жалост свагђе и на сваком мјесту с њим и у њему. Тако исто и грјешника, који се није покајао и очистио од својијех гријехова, ма гђе било да га намјестиш, па макар и у сами рај, он ће и тамо да страда; јер узрок његовог страдања, гријех — налази се у срцу његовом. Грјешнику је свугђе пакао. На против, ко осјећа у својем срцу какву год радост, тај ће се радовати и у дворовима и у колиби па и у самој тавници, јер се његова радост находи у срцу његовом; тако исто и праведник, којем је срце пуно утјехе св. Духа, гђе год буде, биће му рај, јер је царство небесно унутра у њему. Сирову дрвету колико му драго да сасијецаш гране не ће се осушити, него ће и опет гране из њег изницати; а ако хоћеш да се свеосве осуши, треба да га ишчупаш из земље заједно с корјеном. Тако исто не може се истријебити гријех из срца човјечијег ако се поткрате или оставе ма какве погрјешке или наваде; па ко хоће да истријеби гријех из срца, тај треба да ишчупа и сами корјен гријеха. Коријен гријеха дубоко се налази у срцу човјечијем и тврдо је прирастао уза њ, па се не може без бола ишчупати. А да нам Господ није послао великог видара Исуса Христа, тад нико не би могао и никаквијем упињањем уништити коријен гријеха, па и свако покушавање у томе било би узалудно.

Видите ли, браћо, сад и сами, да смо дужни поћи за Исусом Хрисом, да никако не можемо обићи онај пут, којијем је прошао Исус Христос; тако исто видите да без страдања нико не може ући у царство небесно по том, што су и сви божији угодници прошли овијем путем.

Неки веле: како ћемо ми грјешни и слаби људи бити онакви, као што су били свеци и како ћемо се спасти? Ми живимо у свијету и имамо разне дужности и т. д. Ах, браћо! Не само да је то неправда већ увреда и ругање Творцу нашему; правдати се таквијем узроцима значи корјети Творца свога, да нас није умио саздати. Не! То је празан и богохулан изговор а не узрок. Погледајте на свете: нијесу они сви били пустињаци, нити су као ни ми били у почетку безгрјешни, и они су се такођер бавили свјетскијем пословима, бригама и службама, па многи су од њих имали и породице своје. Но вршећи своје службе и обвезе свјетске нијесу заборављали ни на дужности хришћанске, и живећи у свијету они су у исто доба ишли путем у царство небесно, па често су са собом и друге водили. Исто тако и ми ако хоћемо можемо уједно бити и добри грађани и вјерни Хришћани. Право Хришћанство нигда и нигђе не ће сметати, него је на супрот тога свагдје и за све користно. Прави је Хришћанин само онај, који вјерује у Исуса Христа и у свачему угледа се на Њега. Дух Хришћанства је чиста, несебична духовна љубав, — љубав, коју дарива само једини свети Дух. Људи за много које-шта веле да је љубав, али није све хиршћанска љубав.

На тај начин ако хоћете, браћо, да будете у царству небесноме, онда морате проћи онијем путем, којијем је прошао Исус Христос, јер иначе пропашћете, па се не ће те моћи повратити.

Овђе треба још да напоменемо да онај, који хоће да иде путем Хришћанства, па се поузда само у своју снагу, тај не ће ни крочити по њему; и кад не би Исус Христос, наш велики добротвор, био нам у помоћи у томе, онда никакав човјек не би могао проћи путем тијем. Баш и сами Апостоли, док нијесу имали те помоћи, нијесу могли, бојали су се и страшили ићи за Исусом Христом, али кад су почели добивати његову помоћ, тад су радо и весело пошли за Њим, па нити их је труд и страдање, ни сама смрт могла да застраши.

Па каква је то помоћ, што је даје Исус Христос онима, који за Њим иду? Помоћ та, помоћ је Духа светог, којег нам дава Исус Христос и који је увијек уз нас, те нас вазда окружује и себи привлачи, и сваки, који само хоће може га добити и испунити се њиме. А како нам помаже св. Дух и како га добити можемо, виђећемо у четвртом одјељку. (Наставиће се.)

Неке изреке, чувене и скројене.

1. И у мору, и у ријеци малој,
риба већа мању „поглотава“.
2. Залуд тражит у издаји друга,
и суђеној смрти замјеника.
3. Не прирасте одсјечена глава,
нити рана од злобна лопара (језика).
4. Залуд лијек у гњилу утробу,
само да је дуљег патенија.
5. Роб је тјело под манитом главом,
моћ и снага када памет влада.
6. Кад навикне робље на мучење,
оно више не зна за слободу.
7. Кап гуцнута више не враћа се,
к'о ни ријеч кад претрчи зубе.
8. Јунаштво је над слабима срамота,
к'о и неправда што је греота.
9. Кад ко има, не зна добра, цијену,
кад изгуби, залуд очи вади.
10. Мирни вјетар тиша морске вале,
а паметни распаљене главе.
11. Када тамјан замири смртноме,
залуду му злато и кајање.
12. Кад мотика више главе звизне,
свршава се мука пашеника.
13. Злу навикнут, пати до вијека,
без „даће“ му нема другог лијека.
14. Жртва кади јуначко знамење,
а спомен му потље смрти дође.
15. Кад себичњак обрука поштење,
онда савјест прода за живљење.
16. Силеџије и тирјани лути,
к'о на пакост дуга су вијека.
17. Паук муву нитом облијеће,
ка' безумна нечастиви чини.
18. И трн има боду за одбрану,
па и човјек своје двије руке.
19. Немила је наметнута љубав,
ка' свекрва коју снаха не ће.
20. Око пљени, што и срце мари,
а презире, што му поглед квари.
21. Оштар вјетар погони облаке,
а каматник браћу у просјаке.
22. Ком с' у вече срећа скаменила,
томе зоре ни у подне нема.
23. Страст је налик стрмену потоку,
ком без суше нејма измака.
24. Сујета је к'о нека пошлица,
која често и на старце пређе.
25. Јака пића и ноћна сијела,
прије доба потежу до гроба.
26. Млађи народ сличан је осињку,
који пане, кад га граном смлате.
27. Прост је народ ка' безумна марва,
који ласно пође сланој руци.
28. Када вјере у крв запливају,
не пита се из чије си куће?
29. Кад се проспе по свијету „нафака“,
прије у гроб, него кући ш њоме.
30. Ој, море, ој!
два пут мјери,
трећом крој!

Х. С. К.

Старе Синђелије.

(Босанских митрополита.)

I.

Паисеи Божиеју милостију православних Митрополит Дабробосански и прочаја прочием.

Испод овога наслова на сриједи је ударен печат мали, и у њему су изрезана ова слова: † — Паисеи — м. б. п. м. — д. б.

Мјерност наша пишет во богохранимаја села, прво село триебово, гостовара, шеовци, сурјен, дабрица опште васем православним христианом јелици обретајутсја ва православи нашем, мир христов буди са васеми вами и нашее мјерности молитвеное благословение нињье и во вјеки амин.

Показател сего нашего писаниа поп иовица чулић прво јему варучаем сие наше властное писание да вам попует и закон савршеует по уставу восточнаго православија, и благословлаем јему нашеју

властију архиерескоју, здопуштением пресветлаго царскаго величества двора отмановича, виже мои благословени христиани да имате јего частно примати и уреченаја јему издават крсне, бир, подушје, руно, груду, бравче, отстрге ваше, за јеже от господа возмаздени будете, и инаго попа нити калуђера без нашего властнога писаниа да неимате примати, ашче ли кои сију нашу заповјед преступи, таки да зна да ће подпасти под лутују клетву и отлучение от закона, прочее са послушајушчим христов буди.

1758. го октомбра 22-го.

Паисеи Лазаревић с. р.

царские мире и дара митркаго на валето цекина В.

II.

Кирил Милостију Божиеју правос. Митрополит Дабро-босански и прочаја.

(Печат нема никаквих слова турских).

Показател сеја нашеја граммати именом поп иоанн чулић како јему варучаетса нурија село триебово гостовар код вакупа село долне село баре (ово је уметнуто) и село стражице от кадилука банелучкаго да им свјашчено дјеиствуе и закон совершуе по преданију свјатих апстол и свјатих отец, виже православни христиани примите вишеченаго свјашченика и приход јему от вас лепо издаваите, знамение ,крешчение вјенчанице, крсне, бир, бравие, руно груду и прочаја уреченаја јакоже своему пароху, и ин свјашченик поп илити калогер да неима умјешатисја у нурију јего без повеленија јего, и проче мир христов с вами а от насже архиереское молитва и благословение на дом и чад ваши вовјек амин. 1776 мјесеца декемра ден 25. — Потпис: Дионисие Јеродиакон Митрополитски.

Царскиа же мирие и дара архиереискаго да дает на годину гроша 8 кромје фамилие.

III.

Ова је синђелија писана с једне стране грчки, а с друге српски.

Вениамин Милостију Божију Митрополит Босански и Сараевски.

(Печат, у сриједи турска слова, а наоколо грчка).

Честнии старци и предстоиатели тјех вселах. Барево, дониа село, потвакуф, костовара, триепово и сиеофчи, суриан и табричи, и прочи вси благословени христиани, в' истих селах у кадиликиу Јаича нашеиа Епархии; Благодат буди вам, и мир от Бога Господа вседержителиа, от нас же молитва благословение и прошчение. — Вједомо буди всјем вам что реченнаиа села ваша дахом благоговјеином во свјашченицјех протопопу кир Антоние чулићу, мужу честну и богоучтиву за едно љето цјело от данас, јако да поет вња, и да совершует всиа церковнаиа служениа и примајут от вас всиа парохиалнија дохождениа и правилнаја, јако да исплатит нам царскују мирију иже батиком текушчују годину сии гроша 90. сирјеч девјет демат. обештават же да собирает от вас благословени христиани наши, царскују мирију, и первоју и второју, и третују вјенчаницу, и прочаиа другаиа Архиереискаја прихождениа и правилнаја и да вручает нам. Чтите убо и љубите того, аки носиашчии образ наш. Чините убо како пишемо, да и Божиа Благодат с нашеју молитвоју и благословением будет со всјеми вами. 1817. Јулиа 24. (година и дан минејски забиљежено.)

У српској синђелији нема подписа, а у грчкој има.

Број 251. екс. 1889.

ОКРУЖНИЦА

Српско-православним Протопрезвитерима Дабро-босанске Епархије.

Овдје уложених 5 комада правила „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“, достављају се томе уреду да их изволите раздијелити на родољубиве Српкиње у мјесту и препоручити им да се на темељу §. 5. друштвених правила одазову овој племенитој и хуманитарној установи.

у Сарајеву, 9. фебруара 1889.

Из сједнице конзисторијалне.

АЕМ. и Митрополит Дабро-босански

Ђорђе Николајевић.

Број 251. екс. 1889.

ОКРУЖНИЦА

Српско-православним црквено-школским Општинама Епархије Дабро-босанске

На молбу одбора односно пресједнице „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“, — које је већ одпочело свој рад, — доставља се овдје уложених 5. комада друштвених правила, да их изволите раздијелити на родољубиве Српкиње, и препоручити да се на темељу §. 5. истих правила одазову овој племенитој и хуманитарној установи.

у Сарајеву, 9. фебруара 1889.

Из сједнице конзисторијалне.

АЕМ. и Митрополит Дабро-босански

Ђорђе Николајевић

Нешто о служењу свештеника са Архијерејом у цркви.

У „Дабро-бос-Источнику“ од 1888. г. број 8. писао је пречасни г. Г. Б. о дочеку Архијереја у цркви, те ми је то дало повода, да и ја о том ове двије три ријечи проговорим:

Ја мислим, да мало свештеника има, осим онијех који често у резиденцији служе, да знаду сав онај церемонијал, кога се свештеник — кад служи са Архијерејом — мора придржавати. Отуд она сметња код свештенства, кад се деси да са Владиком први пут служе. Било је случајева, кад оно бијаху првашње Владике да би се човјек снебивао и жалио оне забуне и сметње, које су се појављивале у цркви, кад неуко свештенство са Владиком служити почне.

Ја кажем да ни један, па макар најнаученији свештеник, који није више пута са Архијерејом служио, не ће знати сав онај церемонијал, док га један пут не види или бар не научи од некога.

За то је добро учинио пречасни г. Г. Б., што је оно нешто о том написао и на јавност изнио. Него оно није све. Он је требао и све потанкости онђе ставити: шта свештеник при дочеку Архијереја има радити; јер нашем већим дијелом неуком свештенству није доста, само онако мало нешто навијестити. Осим тога добро би нам учинио, кад би преко цијеле јутрење и службе па и вечерње описао потанко како свештеник, који са Архијерејом служи треба да се држи и влада. Како кад је један? како кад су два и више свештеника? Како кад Архијерај служи? а како кад не служи? Тим би он учинио доста по свештенство, те неби било онијех неприлика које су се као што рекох дешавале.

К. К.
свештеник

Књижевне вијести.

„Шематизам“ *православне епархије Боко-которске, Дудровачке и Спичанске за годину 1889. У задру. Печатња Ивана Водицке 1889. Стр. 46.* У епархији овој за годину 1888. годину било је 8 манастира, 206 цркава, 4 протопрезвитерата 44 парохије, 6 капеланија, 5.093, 26454 душе, 9 свештеника монашког чина и 1 ђакон, 43 свештеника свјетовог чина. Родило се: у 1888. години законитих мушких 350. а женских 281.; незаконитих мушких 16 а женских 17. Вјенчало се: прво брачних 115, другобрачних 48, смијешаних 2. Умрло: мушких 286 а женских 334.

Број приправљених за чин свештенички 1, број оних који се приправљају за чин свештенички 13., број катихум. по сред. и осн. школама 1664.

На крају овога Шематизма налазе се чланци: биљешке и податци, фондационална (основа) писма, старине, за успомену и захвалност и додатак.

„О пећким патријарсима“ од Макарија до Арсенија III. (1557—1690). Од Илариона Руварца, Архимандрита. Прештампано из „Истине.“ Стр. 110. Цијена 50 новч., а добива се у уредништву „Српског гласа у Задру.

Пјесме Бранка Радичевића IX. најновије и подпуно издање са сликама и то: Лик Бранка. — Гроб Бранка на Стражилову. — Сребрен вијенац, на гробу Бранка од кнеза Црне Горе, Николе I. У овој књизи има 46 пјесама, Срт. 298. Цијена је књизи 80 новч. а добива се у српској књижари Браће М. Поповића у Новом Саду.

Веселе приповјетке од Абуказема, са овим садржајем: Млада удовица. — Сретна забуна. — Страшна освета. — Мајчин младожења. — У потеру. — После хиљаду година. — Два бадња дана. — Удесили су. — Један по један. — Страна 241. Цијена 75. новч., а добија се у књижари Браће М. Поповића у Новом Саду.

Српске народне пјесме из Сријема, Лике и Баније. Скупио и за штампу удесио Григорије А. Николић. Књига II. Стр. 112. У овој књизи налази се 48 пјесама. Цијена јој је 35 новч., а може се добити у књижари Браће М. Поповмћа у Новом Саду.

КЊИЖЕВНА ОБЈАВА.

Опће је мишљење, а и мени се самом чини, да је жива потреба, да се изда једна књига, у којој би било изложено право, које данас важи у појединим аутокефалним православним црквама, и у којој би и правник и свештеник могао наћи што му треба по црквено-правним питањима, те сам ево одлучио да штампам

ПРАВОСЛАВНО
ЦРКВЕНО ПРАВО
ПО ОПЋИМ И ПОСЕБНИМ ЗАКОНИМА
У АУСТРО-УГАРСКОЈ, СРБИЈИ, РУСИЈИ, ВЛАШКОЈ И Т. Д.
А УПОРЕДО У ГЛАВНИЛИМ ПИТАЊИМА
са римокатоличким и протестанским црквеним правом.

Неко је опазио, да књига по црквеном праву пок. митрополита Шагуне може нешто значити за богослова, али за правника ништа. Ја сам добро упамтио ту опаску, те сам уредио моју књигу тако, да се о њој не ће моћи то исто казати.

Књига ће изнијети около 30 штампаних табака формата мога „Зборника“. Цијена јој је 3 ф. Издаћу књигу у три свеске, и свака свеска по 1 фор. Свеске ће излазити једна за другом.

Ја овим отварам претплату; па ко жели, нека ми се пријави, и слаћу му дотичне свеске о моме трошку, ако ми пошље у напријед новце; иначе ћу их слати per Nachnahme, — и тада ће га наравно књига стати нешто скупље

Ко ми скупи 10 претплатника, дароваћу му једну књигу.

Чим буде толико претплатника, колико треба да се исплати издање, одмах ћу рукопис дати у штампу.

Zara (Dalmatien), Фебруара 1889.

Др. Никодим Милаш.

Ову одвећ потребну књигу топло препоручујемо свештенству, да се на исту претплати.

„Уред.“

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ
ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 8. **Сарајево, 15. Априла 1889.** **Год. III.**

Васкрс.

У божјем храму пуно ј' свијета;
Велик' је данас дан!
Слави се спомен божијег рада,
Људскога рода спас.
Слави св спомен мио нам свима;
Слави се васкрс божијег Сина.

Свијет је посрно'; за правог Бога
Не хтје више да зна,
Међ' грјешне људе Господ је сишо,
Да им донесе спас.
Свијету рече: прашта се свима!
Слави се Васкрс божијег Сина.

Беч, 1884.

У кобној страсти и гријеху црном,
Свијет га презрео,
Гонио љуто, на крст дигао,
На крсту исмејо;
Ал' Господ с крста прашт'о је свима;
Слави се Васкрс божијег Сина.

Па и то му мало; у гроб га хтјео,
Бог да не васкресне!..
А данас скрушен, погнуо главу,
За милост преклиње...
Слави се спомен, мио нам свима;
Слави се Васкрс божијег Сина.

Ђ. М. Бугарски.

Лета Акилија.

Причица о празнику Пасхе.

У вријеме римског цара Тиверија живљаше у Масалији властелинка Лета Акилија. Она је била удата за властелином и римским витезом, по имену Хелфијем. Прошло бијаше неколико година, од како се удала, па ипак не доби од срца порода. Лета је чезнула да постане мајком, и врућом жељом топло се мољаше својим боговима да јој дарују ту срећу.

Једног дана пошла бијаше Лета у храм, да се у њем помоли боговима и да им принесе жртву, па кад је била близу храма, видје како на врата храма улази једна група у пола голијех, мршавијех и изнемоглих људи. С тијем људима, којима лица бијаху од патња рањава и унакажена, сусрете се Лета на првом степену храмских степеница, и чим их угледа, стаде као укопана од чуда и страха, који је обузео бијаше. По нарави Лета је била и сувише опоре ћуди, али и опет давала је сиромасима милостиње и ако их се гнушала и плашила. Никад

прије није од једном толико просјака и у таком чемерном и жалосном стању видила, као што су ови голи и боси, што пред њом сад стајаху. И ако се плашила њих, и ако се гнушала њиховог невољног изгледа, и опет се Лета не могаше с мјеста маћи ни онда, кад се та гомила просјака упути право к њојзи, већ притиснувши рукама своје срце, стојаше као прикована, а кољена јој клецаху од страха. У тај час одвоји се између просјака једна женска, изванредно лијепа, и упути се право Акилији. Пришавши к њојзи, проговори жена гласом озбиљним али слатко и умиљато: „Ни мало се нас небој," рече јој та лијепа просјакиња, „јер ови људи, које овдје видиш, нијесу ни мало зли ни опаки. Небој се! Јер они не носе у својим срцима пакости ни злобе, они немају псовке, али су за то пуни истине, мирноће и благости. Ми смо дошли из Јерусалима, гдје је син Божји страдао, умр'о и устао из мртвијех. Кад је Син Божји отишао на небо к својем Оцу, сви они, који су Њега вјеровали претрпљели су свакојаке муке и много су пострадали. Руља народна засу ђакона Стевана у камен, а нас свештеници укрцаше у једну лађу, која немађаше ни једра ни кормила; па нас онда отискоше на море, да у морским валима изгинемо и потопимо се. Али Бог, који нас је за живота на земљи замиловао и љубио, не даде нам да изгинемо, него нас избави и доведе у пристаниште овога града. Али, Масалијоти су сребролубци, тврди и немолистиви идолопоклоници; они нас, ученике Исусове оставише да гладујемо и од студени умиремо. Да не побјегосмо и не склонисмо се у овај храм, који ови грађани поштују као своје прибјежиште, они би нас похватали и у тамницу затворили. Већ жено, прими нас милостиво, јер ћемо ти објавити велику радост!" Кад то изговори та туђинка, окрену се својем друштву и поче свакојег на понасе приказивати младој великашици.

„Овај старац, који је управио к теби свој бистри поглед, те те тако благо гледа, зове се Кедон. Он се слијеп родио и Господ наш Исус Христос исцјели га и отвори му вид, па данас Кедон види и оно, што обични људи не виде. А овај други старац, бијеле браде, као горски снијег, зове се Максимин. Овај, који је по све изнемогао, ово је мој брат; он је у Јерусалиму имао велико богатство. А ова женска, што поред њега стоји, моја је сестра Марта, до ње пак Мантила, наша вјерна слушкиња, која је за сретнијих година купила милостињу по брдима Витаније."

„А ти," запита је Лета Акилија, „која си ти, те тако умиљато говориш и имаш тако лијепо лице; кажи ми, како ти је име?"

Израхиљка јој одговори: „Мени је име Марија Магдалена. О жено! гледајући твоју златоткану аљину и те украсе на теби; судећи по твојем бистром погледу и поноситом, госпоском држању: чини ми се, да си супруга којег великаша у овоме граду. Зато смо дошли к теби да те молимо, да умекшаш и умилостивиш срце својега мужа, да се смилује на ученике Христове. Кажи твојем богатом мужу: Господине! Голи смо, одјените нас; гладни смо, нараните нас; жедни смо напојте нас; дајте нам љеба и вина, па ће вам Бог дати на небу и наградити вас за све, што сте нам год дали у име Његово!"

Лета Акилија одговори јој: „Маријо, учинићу све што хоћеш; молићу за све, што си заискала. Мој муж зове се Хелфије. Он је витез највећих великаша и богаташа у овоме граду Он ме нигда није одбио, нити ми је одрекао зашто сам га год молила. Он ми испуни сваку моју жељу, сваки мој захтјев, јер ме веома воли. Маријо! Сад видим да се од твојег друштва немам зашто бојати, а ја ћу се усудити. да поред њих прођем, и ако им је тијело тако рањаво и исакаћено. Идем у храм, да се помолим бесмртнима, да ми дадну оно, што тако жарко желим. Али, ах! до сад нијесу услишали моје вруће молитве.

Марија пружи к њојзи своје руке и стаде јој на пут говорећи:

„Жено! Прођи се тога и пажљиво се клони обожавања мртвијех идола; нити шта ишти, нити за што моли; — не надај се чему од тијех мермернијех кипова, јер ти они не могу дати живота нити у чему помоћи. Један је Бог! И овај једини Бог постао је човјеком, којем сам ја, овијем мојијем витицима косе истрла Његове ноге!" Говорећи ово Марија очи јој плануше особитим жаром и из њих као росна киша из облака, пљусну читав поток суза. Лета Акилија видјевши то, помисли у себи: Ја сам побожна и добра; вршим тачно све дужностн, што ми их моја вјера налаже, али у овој жени видим чувство изванредне љубави спрам својега Бога.

Магдалина у заносу настави свај говор:

„Јест, Бог неба и земље; онај Бог што је путујући по путима, вратима и под сјеницама и хладу старе смокве у причама говорио и проповиједао. Он бијаше млад и красан, а једина жеља му бијаше, да га народ љуби. Он је био на вечери код моје сестре, и ја сам сједила поред Његовијех ногу и слушала његове ријечи, које су текле као бистра вода у потоку. Сестри мојој не бијаше право што ја сједим поред његових ногу и слушам његову науку а њој не помажем у раду, па се тужила на мене и молила: Равви — учитељу, — реци јој да ми помогне да вечеру зготовим. А Он? Он би ми милостиво опраштао и рекао ми да сам добри дијео изабрала, које се од мене не може одузети. Да би га ко год видио тако, рекао би, да је преда мном какав млад горски пастир; али у Његовим зеницама блисташе се свјетлост, при којој би пламен потавнио. То бијаше онаква свјетлост каква се блисташе на челу Мојсијеву. Његова блага нарав, кротка и мирна, наличаше на благу, тиху ноћ; но гњев Његов — страшнији је и од самог грома. Волио је оне, који су смјерни; љубио је слабе и нејаке. Путем, куда би год ходио дјеца су трчала за Њим и додирала се његовијех хаљина. Он је Бог Аврама и Јакова. Онијем рукама, којима је створио сунце и звијезде и све, што видимо и не видимо, тијем истијем рукама миловао је по лицу малу и новорођену дјецу, коју би њихове мајке по колибама и путевима радосно пред Њега износиле.“

„Он је био прост и невин као мало дјете. Он је и мртве из гроба дизао. Видиш ли овдје међу нама мојега брата: њега је Он из гроба дигао. О жено! Погледај Лазара! На њему се још познају смртни знаци: тавнило лица и ужас у очима од пакла, којег је видио“.

Лета Акилија не хтједе више да слуша, већ уздигнувши Израхиљтјанки своје мило и љупко лице и гледавши јој право у очи својим бистрим погледом, рече јој:

„Маријо! Ја сам одана вјери мојијех отаца. Ја не могу трпљети, да се Богови не поштују, јер то не би било лијепо а и опасно је по ме, као женску. Јер тако треба да чиним, пошто то од мене изискују обвезе према мојем мужу, Римљанину и витезу, који не трпи у вјери никакве новотарије. Једино што могу признати то је, да и на Истоку имаде добријех Богова. А и твој Бог, Маријо, чини ми се да је добар, јер је, као што ми причаш, волио и љубио малу и нејаку дјечицу, коју су Му њихове мајке доносиле у својем наручју. Поред тога признајем, да је био особито добар према женскињу, и одиста жалим што га и аристокрација и народ овога града не поштују. Богаташи су овдје имућни и одлични, па би требало да вам даду колача и другог јестива. Него чуј, Маријо Израхиљанко: моли се ти твојему Богу, који те тако воли, и заишти од њега мени оно, што су ми моје богиње одрекле.“ Лета Акилија устежући се и застајући у говору изговори ово неколико ријечи, па онда ућута а у лицу се намршти.

„Шта желиш даклен, о жено!“ Упита је озбиљно Марија Магдалина. Што ти је тако душа узбуђена? Шта ти оскудјева?“

Тад се Акилија мало ослободи и рече јој:

„Маријо! Ти си жена, али си мени незнана, па ипак ћу ти повјерити моју женску тајну: Шест је година минуло од кад сам се удала за мојега мужа, па још немам од срца порода. Па то ме пече; то ме жалости. Ја чезнем за дјететом; ја га од све душе желим, јер ми је срце пуно жарке љубави, којом бих своје чедо љубила и миловала. То желим, то чекам; али ја очајавам, јер можда ми се никад не ће жеља испунити! А ја, ја од свег срца желим и чезнем за тијем! Маријо! Ако ми тај твој Бог на твоју молбу подари оно, што су ми моје богиње ускратиле; ако ми се укаже срећа и моја ми се жеља испуни: вјероваћу да је добар и милостив Бог; љубићу га и старати се, да га љубе и поштују и моје пријатељице, младе и лијепе а шћери првијех породица овога града!“

Магдалена јој одговори озбиљно и значајно:

„Шћери римска, кад видиш да ти се жеља испунила, не заборави то, што обећа мени — слушкињи Исусовој!“

„Не ћу заборавити“, рече јој Масалинка. „А за сад, Маријо, узми ову кесицу новаца, па их подијели с твојијем друштвом. Ја идем кући и чим дођем одмах ћу се побринути, да твојој дружини пошаљем кошнице пуне љеба и меса. Кажи твојем брату и сестри, и тој твојој дружини, да могу слободно отићи из овога прибјежишта, у које су се склонили, па нек иду у коју гостионицу у овоме граду. Мој је Хелфије знатан човјек; он је велик и моћан, па не ће допустити, да вам се учини какво зло. Кад ти се прохтије, да ме други пут видиш, запитај ма кога било на улици: гдје је кућа Лете Акилије? па ће ти свак казати. Маријо Магдалино, нека те богови чувају! Буди ми здраво!“ (Свршиће се.)

*

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак.)

III.

I. Лице, које отмицу чини.

Црквени правни извори говоре само о отмичарима (арпазонтес, raptores), т. ј. о људима, који отимају жене. Разлог је томе без сумње тај, што је по природи саме ствари тешко доћи на ту мисао и могућност, да жене отимају људе и да по томе ова отмица може бити узроком брачне сметње. Код човјека вриједи као брачна сметња та прилика само, кад је застрашен или нагнан на брак, другим средствима, осим отмице. Жена пак, или дјевојка може да претрпи ушљед отмице губитак, који се не може више накнадити; отуда су и постали закони који пријете оштром казни отмичару његови помоћницима и савјетницима, и тијем чувају личну слободу и част женскиња. — Жене чине вјештим заговарањем неког лица велику услугу отмичару; оне стварају прилику отмици, врше свој посао попут Јуде искаријотскога.

2. Намјера отмичарева.

Римско-византијско право држало је за отмицу или злочин, чим је отмичар покушао, да смјести женско лице ондје, гдје са свијем његова воља влада. Тако је то схваћало и каноничко право, претпостављајући још, да је намјера отмичарева, да узме то лице за жену, или, да подмири на таки, на силни начин, своје страсти, а под изговором брака. Правило 27. халкидонскога сабора казни без разлике сваку отмицу женског лица са проклеством, све кад би се извршила у намјери и жељи, да се склопи брачна свеза. — Отмица је и онда, ако сама жена или дјевојка пристане на њу, желећи, да се уда за отмичара, или јасније да кажемо, за онога, ради кога се отмица чини, јер се често пута догађа, да момак сједи код куће, а други отимљу дјевојку за њега. Исто је тако отмица и онда, ако дјевојка или жена заволи момка пошље отмице, и зажели да се уда за њега; или, кад женско лице само позове отмичара, да га одведе; ил' му се притворно противи; или баш мисли, да ће тијем оправдати своју развратност; или најпошље, има какав други смијер. — Валсамон продужује тумачење правила 92. трулскога сабора овако: „Ако ко запита: Треба ли послушати отету, ако зажели пошље отмице, да законито живи са отмичаром? Одговори: Никако. Јер 143. новела Јустинијанова т. ј. 3. глава 58. натписа, књиге 60. царскијех закона (Василика), говори од ријечи до ријечи ово: Отета не треба да ступа у брак са својим отмичаром; шта више, кад би родитељи њезини пристали на женидбу, потпадају под казан. А 4. 5. и 6. глава истога натписа и исте књиге говори, да отета добија у своју корист имање отмичарево, ако није мислила на законти брак ш њиме, ако ли је мислила, онда се за казан излучи и њезино имање, и отмичарево, и онијех, који су пристали на то зло, били родитељи, били туђи. Прочитај тај 58. натпис у цијелости и сазнаћеш, да сваки, који отме, какво му драго женско лице, била то његова вјереница, или ропкиња, или слободна; ако учини то помоћу оружја, он сам бива кажњен мачем, а помоћници и савјетници му, осим тога, што се тјелесно казне и остригу, лишавају се носа; а ако је без оружја, то њему (отмич.) сјеку руке, а помоћници, пошто се тјелесно казне и остригу, шаљу се на робију. Тако бива и онда, ако сама жена пристане на своју отмицу“ (Прав. са тум. Москва 1877.). — Цио овај предмет рјешава Валсамон у тумачењу правила 30. Василија великога овијем ријечима: „Ко одведе на силу лице слободно, или тако, које се налази под туђом влашћу било с вољом његовом, или против воље, потпада под закон о отмици, да се тијем казни смјелост многијех, а остали, да се држе у својим границама“ (Zhishman Eherecht 566.).

3. Предмет отмице.

Предмет је отмице женско лице. Отмица се узима као злочин и по томе као узрок брачној сметњи, не гледајући на то, што је предмет њезин лице малољетно, или пунољетно, заручено, удато, неудато, удово, слободно, ропкиња, или је најпошље калуђерица. Само лица извиканог владања чине изузетак по римско-византијском праву. Осим тога, наводе црквени правни извори још неке правне моменте, а то по својству особа, над којима се отмица извршила. С тога се разликује:

а.) отмица лица, које стоји под очинском или туторском влашћу. Отмица малољетног или пунољетног лица, кад је још под очинском или туторском влашћу, дира не само личну слободу, него вријеђа још и права родитељска или старатељска. Суштина брачне сметње не мијења се ни тада, кад женско лице само пристане на отмицу, ушљед оштрог и немилосрдног поступања с њиме од стране родитеља или старатеља, или иначе са ког другог разлога; шта више, ствара се тијем још једна прилика брачне сметње, т. ј. недостатак приволе онијех, који имају власт над отетом особом. Ако жена или дјевојка посегне за неким, који се при томе није силом или лукавством послужио, и против воље родитељске остави родитељску кућу, тад нестаје брачне сметње, која лежи у злочину отмице, али настаје друга, због недостатка приволе очеве, јер се такви брак држи за блуд, све дотле, докле не пристану родитељи, говори св. Василије велики у својему 38. правилу. Пристајање родитеља на брак, који је пошље отмице склопљен не вриједи по римско-византијским законима, него се ти родитељи шаљу на робију. Но може се догодити, да се отмица изврши и без знања родитеља или старатеља, па пошље тек пристану на брак. О овоме говори св. Василије у 22. правилу, између осталог и ово: „Ако је ко узео (кроз отмицу) незаручену, тада је треба дигнути од њега, повратити је родбини и оставити је истој на вољу, било да су то родитељи, или браћа, или други, који имају власт над дјевојком; па ако хоће, да му је даду, нека се утврди свеза, не сагласе ли се, не треба их принуђавати". — Као што се види св. Василије попушта овдје од своје оштрине иначе, без сумње за то, што хоће тијем, да предуприједи много веће зло у кућевном, породичном животу. Слично томе ради св. Василије и у 38. правилу, у колико даје вриједност браку, који је закључен против воље родитељске, али на који су пошље родитељи пристали. На против остадоше позније канонисте при римско-византијском праву, које и у овоме случају брак забрањиваше, а родитеље, који на такви брак пристајаше робијом казните. (Zhishman: Eherecht стр. 568.)

Патријарх александријски Марко II. управио бијаше на Валсамона ово питање: „Једна особа, коју је принудио отац на брак, пошље брачног уговора, захтијеваше од неког човјека, кога је љубила, и који није знао за ону брачну намјеру, да је одведе, што је овај и учинио. Пошто су родитељи дјевојчини кашње тек пристали на брак, то сад влада сумња, да ли такви брак треба да се благослови"?

Валсамон је одговорио у смислу Василика и 27. правила халкидонског сабора, да се брак тај не допушта (Zhishman: Eherecht стр. 569.). — Та василика номима значи: „царски закони". То је законик цара Лава филозофа у 60. књига. Те Василике имале су закониту важност све до пропасти византијског царства г. 1453., види: „Систем римског приватног права" написао Гл. Гершић у Биограду 1882. свр. 159.).

б.) Отмица лица, које је већ заручено. Међу црквеним одредбама, које се односе на отмицу женскијех лица, најстарија је анкирског сабора (314.). Правило 11. тог сабора гласи: „Установљује се, да дјевојке, које су заручене биле, па су их послије други отели, имају бити повраћене својим заручницима, па и онда, ако су од отмичара насиловане биле". Учени Њемац Хефеле тумачи то правило овако: „Ово правило говори о зарученим дјевојкама (sponsalia de futuro) а не о удатима (sponsalia de praesenti). Та о дужности, да се ове пошљедње (т. ј. удате) поврате, не би се никад ни сумњати могло. У осталом стајаше до воље заручника, да отету заручницу прими, или не прими. Тако је и св. Василије одлучио у 22. правилу своје каноничке посланице Амфилохију" (Dr. C. J. von Hefele: Conciliengeschichte 1. Bnd. Freiburg 1873. S. 230.) — Правило 98. трулског сабора говори: „Који узме ради брачнога саживљења женскињу, која је с другим заручена, а жив је још заручник, нека подлегне осуди за прељубу". — Крмчија књига л. 516. каже: „Који туђу заручницу обешчасти, ако је то било против воље дјевојчине, да му се осјече нос и уши" (Начатки црквеног права од Ј. Јовановића Н. Сад 1844. књ. 2. §. 169.).

Уз сметњу, која бива са отмицом, може бити још другијех сметња, као н. пр. кад ко отме туђу заручницу, ушљед чега се зарука не не уништава, јер се заручница сматра, говори Тертулијан, као: uxor sperata, pacta, promissa et futura = жена наумљена, уговорена, обећана, будућа (Tert: de virginibus velandis, b. Kuzmany: Handbuch des allg. Eherechtes S. 148. u Kurtz: L. d. Kirchengeschichte, Leipzig 1887. 1. Bud. S. 182.) Ако је отмичар погријешио са туђом за-

ручницом, онда је ту и браколомство; ако је отмичар, који је обешчастио туђу заручницу, у крвном сродству са њезиним заручником, то онда и сродство смета, да се склопи брачна свеза. Један оваки случај наводи Пира или Practica (зборник интересантнијих правних одлука, којима су се некада грчки судови у својему практичком раду служили). Отео бијаше стриц заручницу својега синовца. Синовац склопи кашње брак са својом заручницом. Пошто се породи сумња о правилности брака, нареди судија истрагу кроз стручне људе. Тек, кад се је доказало, да стриц није погријешио са отетом, бјеше брак признат за правилан. Ако је најпошље зарука по црквеном обреду обављена, то се заручница сматра већ као жена својега заручника; отме ли је ко, онда постаје још и сметња постојеће брачне свезе. Теофан, архијепископ солунски јавио је патријарху цариградскоме Алексију, да су се црквено заручили, кћи Теодора Картуланије и син Василија Анкала, но да је заручницу отео кашње један василијев сродник. Запитао је архијепископ у исто вријеме патријарха, да ли је тијем уништена црквена зарука. Патријарх му је одговорио, да зарука, која се обави уз црквене церемоније увијек постоји, било ил' не било „плотског совокупленија" при отмици (Zhishman: Eherecht S. 570.)

(Наставиће се.)

Одломак из Литурђике.

I. Облик и унутрашњост православно-католичанског храма.

Православни-католичански храм гради се у основу обично у виду крста или лађе, а свод се завршује са једним, три, пет или више кубета (трула), од којих је свако на врху крстом украшено. Храм је дужином свагда од запада истоку положен.

Унутрашњост храма дијели се на три главна одјељења. Истоку је окренут олтар. У њ' улазити обично је закраћено онима, који нису ни на какву службу црквену одређени. Друго главно одјељење, које је у сред храма а и понајвеће је, зове се у ужем смислу права црква, гдје се вјерни на службу божију сакупљају. Треће пак одјељење назива се притвор, а обично их има два: спољашњи и унутрашњи. Спољашњи је при улазу у храм са западне стране, а унутрашњи је између праве цркве и спољашњег притвора. Унутрашњи био је некад одређен за оглашене и кајуће се грјешнике, а сада пак, пошто је те спољне разлике за учснике при служби божијој нестало, свршавају се у њему буд литије, буд извјесне молитве у манастирима, н. пр. о вечерњу, о полуноћници и часовима. Кад-када се он назива и трапеза (стол, одаја за обједовање), јер су се у прва хришћанска времена у истом држале вечере љубави (агапе) т. ј. општи објед од приноса, које су вјерни доносили. У спољашњем притвору стојали су некад кајући се грјешници нижега ступња т. ј. плачући.

Свети олтар.

Најнужнија је у олтару часна трапеза (свети стол, престол). Она је обично на четири угла, а нешто је узвишена, како би се боље видјети могла, да је она са бескрвном жртвом, која се на њој свршује, са свих страна једнако приступачна. Часна трапеза је најпре са једним платном које се срачица назива, покривена, а преко ове се опет поставља бијели покривач, који се индитија (навлака) зове. — Узрок, што се часна трапеза са два покривача застире, а и значење тога пошље ће се споменути. Поврх индитије простире се илитон, свилено платно, којим епископ омотава антиминс. Значење једнога и другога спола ниже ће се споменути.

Као што се у старозавјетном храму у одјељењу, које се називало: „ⱄⱏⰲⱅⰰⰿ = светиња", уз ковчег завјета налазила заједно и златна чинија с маном, жезао Аронов и таблице закона, тако исто се и у православно-католичанском храму на часној трапези налази; дарохранионица т. ј. ковчежић, у ком се чувају часни дарови зз болне; крст, као знамење вјечнога свештеника нашега спасења, и књига Еванђеље као чувар његовог св. закона.

Изнад часне трапезе намјешта се кад-кад нека врста неба (сјеница) подигнута на четири ступчића у знак неба и божанственог невидљивог шатора т. ј. славе и благодати божије, које часну трапезу осјењују. — Да би се на видљиви

начин представило невидљиво присуство светог Духа, поставља се кад-кад под небо из сребра или злата зготовљени голуб као символ светог Духа, те се тад у том голубу чувају часни дарови за болне.

За часном трапезом према истоку налази се горње мјесто (узвишено сједало) за епископа, а поред овог и с десна и с лијева тако исто поређана су узвишена мјеста т. ј. споредна сједишта или столови за остало свештенство, које са епископом служи. Ово представља небесни престо Исуса Христа и његову управу над црквом, а такођер и учешће његових светих апостола и њихових послѣдователъа на истом. Кад свештеник сам служи св. литурђију, тада се он несмије посадити иза часне трапезе на том сједишту, које је искључиво епископу намјењено.

На сјеверној страни олтара налази се жртвеник, на ком се за вријеме проскомидије приуготовљавају часни дарови за свршаване литурђије; назива се он и предложење с тога, што су први Хришћани на исти предлагали посредством ђакона хљеб и вино у спомен тајне вечере. Пошто се између осталога за вријеме проскомидије и околности рођења и смрти Христове спомињу, то онда жртвеник, на ком се проскомидија свршује, означава ону пећину (вертеп) у којој се Христос родио, а и Голготу, као мјесто страдања и смрти Господње.

На јужној страни олтара налази се засебно одјелење, које се ђаконик зове. Овдје се чувају св. сасуди, свештеничко одјејаније, богослужбене књиге и друге за службу божију нужне утвари.

Црква у ужем смислу.

Цркву у ужем смислу од олтара дијели иконостас т. ј. преграда, која је украшена св. иконама. Из праве цркве улази се у олтар на троја врата (двери). Средња, која су највећа а уједно најсветија називају се царска врата — царске двери за знак, да туда свети или небесни цар улази у св. даровима. Царске двери су из олтара застрте завјесом која се може помицати, и њоме се при неким извјесним богослужбеним чинима царске двери застиру. Кроз исте улазе у олттар само свештена лица као: епископ, свештеник и ђакон. Јужна врата називају и ђаконске или ђаконичке двери, јер се у олтару с те стране налази ђаконик, сјеверна пак врата или двери одређена су за улаз и излаз црквених служитеља.

На царским дверима вазда се слика икона Благовјести у знак, да је ваплоћењем Бога слова небо први пут за спасење човјека отворено било; и четири еванђелиста, јер су они као Арханђео Гаврило к томе послужили, да васељени небесну спасителъну вијест објаве.

(Наставиће се.)

Бесједа митрополита зворничко-тузланског г. Дионисије.

Говорена у катедралној цркви у Д. Тузли 26. Фебруара 1889. год. *на православну нѣдѣлу.*

И опет нам је велелъепно и величанствено огрануо јутрос — љубезна моја у Господу чада — значајни дан православне нѣдѣље. И опет из милиона грла се данас дижу духовне пјесме и благодарења к Вишњему Богу у име одржане побједе православија; и то посве праведно, јер „вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет (I. Јов. гл. 5. ст. 4) „Сіѧ ѥстъ побѣда побѣдившаѧ міръ, вѣра наша“.

У необузданој и вјечитој промјени свјетских ствари, ништа не остаје непромјенљиво и неосвојиво; све је на овом свијету времено и прелазно, све је промјенљиво, све је порушљиво; идући минут прождире настојећег, јучерањи дан не враћа се више, и између колијевке и гроба струји непрестано живот наш; вријеме нас носи на својим крилима и баца пред дверима вјечности. — Тако пролази све на овом свијету, — људи и људске ствари. Гола и мртва изгледа на пољу данас природа, свјежа и живахна враћа нам се мало кашње око прољећа; сад жалост и невоља муче човјечанство, и то опет мало послије замјењује радост и весеље; данас, који су сиромашни и презрени, сјутра их видиш, гдје су се обогатили и прославили; било је на овом свијету дјела великих и чудесних, па шта нам од њих данас повјесница њихова има да покаже? — Само гола имена, а може бити и нешто мрвица

или прашка и ништа више. — Било је негда силних царевина, снажних држава и краљевина; али који скиптар није се ломио у току времена? Која порфира није се раздерала? Који ли вијенац није увенуо по свемоћном закону промјенљивости и гњилости?

Тога је баш закона љута олуја порушила и сатрла њихову себичну висост.

Тако дакле — љубезни моји — на овом се свијету све и сва промјењује, гњије и пролази. Једно се само не мијења и не распада у том превратном вртлогу; једно се само не може упропастити; једно се не може побједити, а то је Христова вјера. — Не велим, спуштају се и над њом олује; упоредају се и против ње превратне силе; али она продирући кроз њихове снажне убојне редове, неоштећена и побједоносна стоји на својој божанственој висини и величанству. Величанство и висина њезина такова је, да нема те силе на свијету, која би је могла оборити и порушити; никакав закон промјенљивости и трулости неможе је уништити; напротив она обара и руши све што њој стане на пут, јербо је Бог њезин оснивателъ, Бог њоме управља и промишлава; те као што вели љубезни ученик Христов св. Јован богослов: „Сваки који је рођен од Бога побјеђује свијет; и вјера је наша ова побједа, која побједи свијет“. — Доказ је томе што данас празнујемо православље; доказ је мал' не двехиљадогодишња повјесница цркве, у сваком готову листу које не можеш се начитати побједе и тријумфеа православне наше вјере. Па не би ли данас било најудесније — љубезни моји — да вам мјесто друге које поуке испричам побједоносни ток хришћанске вјере? Ја ћу то у историји свјетској покушати што краће и јасније будем могао, па за то вас молим да ме пратите пажљиво.

Испитујући човјек безпристрасно појав хришћанске вјере на овом свијету и то у вријеме када је свијетом владало невјерије и сујевјерије, поквареност и лукавштина; и узимајући у обзир с једне стране средства, којима се послужио за раширење њезино — њезин божанствени оснивателъ; с друге пак све оне разноврсне препоне, које јој је подметао свијет, без сумње ће завапити: „Ова је промјена дјело деснице Вишњега“. А шта су и каква су била та средства, којима се је послужила десница Вишњега у једном тако великом предузећу? Дванаест простих рибара и митара од најнижег друштвеног слоја, од најпрезренијег свјетског пука. — А на што су се одважили или шта су ти простаци рибари намјеравали? Ево да видите шта: да искорјене онај застарјели дуб незнабоштва, ког су биле гране захватиле сву земљу, и мјесто тога застарјелога дуба да усаде друго младо, гиздаво, узорито и доброплодно дрво. Већ и сама помисао да подигну т. ј. нову свеопћу вјеру, изгледала је, по људском схваћању, луда и опасна; та нова вјера требало је да постане општом вјером цјелога свијета, да споји у себи цјелокупност свију на свијету народа, сву разноликост њихову, многе и различне врсте и стaлеже људског живота. У тој вјери требало је да не буде више разлике између мужа и жене, слободњака и робијаша, просвећеног и простака, богаташа и сиромаха. Осим тога вјера је та била напречац противна незнабожачкој вјери, која је тада владала и која је допуштала неограничену раскошност, свакојака уживања и сваку нехатост и раскалашност; дакле те све неваљалштине требало је сад да замијени најстрожија чудоредност, најоштрије и најсокрушеније покајање, највеће самопрегоревање. Многобоштво требало је да падне и да га нестане, а мјесто њега да се утврди вјера у Бога распетога!

Па мислите ли да је то лака ствар била? Незнабожачка је вјера ухватила била дубоког корјена у свима гранама и јавног и политичког и духовног живота; јер свакога је и сувише задовољавала тјелесно, те за то свак, који би се усудио устати против оваке раскошне вјере, сматрао се велеиздајником и највећим злочинцем. Хоћете ли сад' да знате и како је схваћао тај пагански свијет вјеру нашу и како је о њој мислио? — Чујте: хришћанска вјера — љубезни моји — у почетку своме „Жидовима изгледала је као саблазан а Елинима, т. ј. научењацима оног доба као лудост“; наиме сматрали су је као човјеко-мржљиво празновјерије, а Хришћане су држали као народ без Бога и без вјере, као људе лукаве и покварене, који раде о глави осталих људи; те за то су у свима својим несрећама сматрали Христијане, као узрок свему злу; ако би се на примјер потрефила суша или поплава или каква куга, или пак заражљива болест, говорили су, да је то све због Христијана,

те за то су их немилице казнили и мучили. Ето — љубезни моји — које и какве су препреке стављане хришћанској вјери одмах од почетка њезиног; али буди слава и благодарност Христу Богу нашем, све се то развијало као дим и разметнуло као паучина, и вјера је наша одржала опет побједу и то такву, што није још ни 150 година од њеног појава прошло било, па је она већ раширена била по цијелом готово свијету; свуда по Азији, по Европи и по Африци; од Гибралтара до Еуфрата и од Дунава до Нила, могао је човјек видити подигнут крст часни и чути умилне пјесме, моленија и величанија к распетому Богу; то је прво знамење тријумфалне побједе Хришћанства.

Баците сад поглед на други још славнији и велељепнији тријумф. — То је сад доба гоњења, доба мученика, доба крви, која је потоцима текла за вјеру Христову и крст часни. Свуда се сад постављају судови, свуда се приљепљују прокламације, свуда се спремају згаришта, оштре се ножеви и сабље, забијају се коци, и гле ће почиње ужасан бој и гоњење, које нигда дотле ни од онда до данас није упамтило човјечанство. За три читава вијека свуда се Хришћани гоне и туку неправедно и немилице. — Нити нежност узраста, нити слабост спола, нити уливање поштовања сједине и старости могу да стишају бјесноћу џелата. — Сад видиш старца згурена под тегобом старости да га вуку као мрцину у позориште на увеселење бездушних незнабожаца, који су били звјерски навикли да задовољавају своје крвничке очи и нечовјечно срце, гледајући грчевита трзања ког несретника баченог крволочним ноктима и зубима бијесног звијера тигра; сад пак храброг војника, који у свом поштењу одликовавши се мало прије у рату противу државних непријатеља, па мјесто награде да пада сиромах као невина жртва хришћанских непријатеља, једино за то, што је исповиједао вјеру Христову! Овдје видиш смјерну дјевојку како је предају ножу дивљег војника; тамо нежно дијете да га свакојаким мукама муче за то, што хоће да је Хришћанин; узалуд кукавно пружа своје невине ручице молећи немилосрднога крвника, најпослије умире усред осмјехивања невиности. Тако су били свуда Хришћани бијени бичевима, пржени усијаним гвожђем, паљени на згаришитима, набијани на кочеве, мрцварени на точковима, бацани у море и пред дивље звјериње, и крв њихова пролевала се је потоцима.

Тако чинећи противници наши мислили су да ће се вјера хришћанска угушити у крви светих мученика; па како су се злотвори јадно преварили; напротив је она крв послужила као свето сјеме даљем раширењу Хришћанства; јер кроз све те дивље ратове и бјесноће својих гонитеља, хришћанска је вјера изишла побједоносна. Узалуд су незнабожачки цареви и народи устали очајнички против ње. — Древо крста мало за тим па се морало подигнути на царским палатама, морало је китити њихове порфире и дијадиме и блистати се на њиховом оружју; „Вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет“.

Но и другу не мање величанствену и славну побједу одржала је света вјера Отаца наших.

Канда није доста било с толиким препонама, са оноликом проливеном крвљу, с толиким нападајима, оговарањима и љутим гоњењима против Христове вјере од стране спољашњих њених непријатеља Жидова и незнабожаца; сад на један пут појавише се и други унутарњи непријатељи још љући и опаснији него ли први. Ти су непријатељи били многе и разне јереси, које су више пута покушавале злобно да преиначе свете догме хришћанске вјере, увађајући у њих жидовске и незнабожачке душепагубне појмове. Бјеснили су дакле кад кад и јеретици, кад год би се т. ј. дочепали власти и силе, па су гледали не би ли могли из темеља разорити непорочну вјеру нашу; но и они су рђаво прошли као и њихови прешественици Христови непријатељи Жидови и незнабошци.

Свети и богоносни Оци наши узевши „штит вјере и кацигу спасенија и мач духовни“ упуштају се храбро и непоколебимо у борби против тијех јереси и с Божијом помоћу сретно „погасе све распаљене стријеле нечастивога“ (Ко Ефес. 6, 16—17.) и тако преко таковних и толиких црквених светих наших Отаца и учитеља побједило је православије и посрамише се јеретици и све њихове присталице; јер „Вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет“.

Али немојте мислити — љубезни моји — да је стала довлен побједоносна застава свете наше вјере; на срећу Хришћанство је тријумфирало и на другом мјесту; побједу вјере наше опажамо у друштвеном и у опће ћудоредном

животу човјечанства; ко би могао опорећи да није Христова вјера донијела свијету еру човјечности? Ко пориче да се нијесу од појава Хришћанства па овамо, људи здружили у једну велику обитељ, да се нијесу признала лична права човјекова и да се нијесу положили прави темељи добросхваћеног изображења, просвјете и унапређења?

Сваки, који иоле познаје историју свијета мораће то признати. — Но ко може а да не призна дјела љубави и човјекољубља, којима се праведно дичи наш вијек? Ко не види подигнуте свуда по свијету болнице и толике још просвјетне заводе, гајилишта за сирочад и осталу сиромашну дјецу и друга толика још сјајна дјела срдачне милости и човјекољубља према невољницима и оскудницима, и уопште онај узвишени дух симпатије и милосрђа, који влада данашњим свијетом и који је непосредна пошљедица божанствених начела Христове вјере? Тако је и ту Хришћанство дубоко усадило стуб свога тријумфа, јер „Вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет“.

Ово су укратко — љубезна моја у Господу чада — тријумфи, које је подигла вјера Христова у току свјетске повјеснице; такве су побједе, које је она одржала противу Богупротивнога свијетя и борбе, које је патнички водила од постања свога. А да ли је већ једном учињен крај тима борбама? Да ли би могли бар данас казати: да је након таквих и толиких борба завладао већ мир?

По несрећи не! На жалост нашу превелику и данашње вријеме, које проводимо и то је вријеме вјерске и црквене борбе; и данас још Христова вјера у опће има својих различитих и страшних непријатеља; и данас још црква има да се бори противу свакојаког кукоља, који је поникао и једнако ниче унутра и око ограде њене. Истина је, да се не може казати: да су те опасности толико јавне, као што то у прошла времена; истина је и то: да нијесу т. ј. ти непријатељи поређани противу свете Христове вјере укупно и из поближе као што је то бивало у прошлости; али ко имајући праву свијест може казати: да и данас не пријети пропаст и то велика Хришћанству у опће? Ко иоле мудар не осјећа да стојимо на усколебаном земљишту? Прем да је вијек овај у ком ми живимо, вијек просвјете и унапређења; ипак су наши дани много лукави; а такво се што може опазити и из самог причања свјетске повјеснице, јер управо гдје има много свјетлости, тамо и буде много сјени, и колико је свјетлост сјајнија, толико је и сјен њена гушћа и црнија. Баците само један поглед, па ћете видити најновије Хришћанства и цркве гонитеље.

Оставите на страну материјалисте и социјалисте, нихилисте и сва остала лажљива одјељења њихова, која не само Хришћанство, него и сваку другу у опће вјеру из темеља гледају да преврну; погледајте само противу хришћански дух, који се најбезобразније подругива Хришћанству; и који нечастиви дух сусретамо свуда у нашем добу; овдје чућете псовку противу самога Бога, против божанства Исуса Христа, против чудеса његових и против цркве; вјера је, веле, промукли глашчићи тих надрикњига, будалаштина; а Хришћанство болест човјечанског мозга; тамо ћете пак видити највећу поквареност да врши своје безобразлуке јавно и незазорно; на што, веле, ћудоредност? на што добродјетељ и њени подвизи? Непостоји други свијет, не постоји суд Божији; човјек је створен, веле, само за овај свијет, а даље од овог свијета човјеку послије смрти другог свијета нема; „једимо“ дакле, веле, и „пијмо, јер ћемо сјутра умријети“; онамо пак опазићете горућу жељу за пренашањем духовне власти у непосвећене руке, да би се тијем ограничила моћ црквена и уништила њена права, те да лако постане црква проста службеница свјетских власти на највећу штету и пагубу њених чада. — Тако дакле и под оваком копреном представља се данас противу хришћански дух, гонећи систематично и Хришћанство и његову свету цркву.

Љубезни моји Хришћани! Ера коју проводимо заиста је лукава; заиста, велим, велика опасност пријети светој нашој вјери; али немојмо клонути; без сумње побједа мора бити на нашој страни. Нека гунгулају подмукло своје нечастиве теорије непријатељи хришћанске цркве; нека пуштају против ње своје оштре и отровне стријеле; нека нападају на њу и отимају њена права колико хоће; хришћанска црква је непобједима; основана је тврдо на божанственом темељу, те за то опет ће она на пошљетку одржати побједу, јер је „камень вѣры Христосъ“, али из тога не слиједи да ми скрстимо руке и гледамо безбрижно шта се од цркве Христове ради; нужно

је да и ми вршимо своју свету дужност за њену обрану. У првом реду ми пастири народни и служитељи слова Божијег! Ево ће је дошло вријеме по ријечима светог Апостола Павла: „Када многи не ће здраве науке слушати и трпити, него ће по својим жељама накупити себи учитеље, као што их уши сврбе. Проповиједајмо дакле слово, настојмо у добро вријеме и у невријеме, покарајмо, запријетимо, умолимо се са свакијем сношењем и учењем“ (II. Тим. 4, 2—3.).

Учитељи младежи! усадите у млађаним срцама ваших ђака сјеменје здравог учења; мета ваша није само да изобразите Србе, него и добре Хришћане.

Но и ви очеви и матере! „Дјецу своју гојте у науци и у страху Господњем“ (Ефес. 6, 4.) јер сте ви први гојитељи, васпитатељи и наставници човјечанства. — Сви пак скупа — љубезни моји — „немојмо више бити мала дјеца, коју љуља и заноси сваки вјетар науке у лажи човјечијој путем пријеваре“, као што то каже св. Апостол Павле (Ефес. 4, 14.), него станимо добро и држимо чврсто учење и предања свете наше цркве, одбацујмо и одбијајмо све што је туђе и противно, ма да и Анђео с неба сиђе и препоручи нам такво што.

Тако радећи будимо сходно убијеђени, да ћемо помоћу Бога одржати побједу и против таквога непријатеља цркве Христове; тако чинећи будимо увјерени, да ће опет света наша вјера увјенчана бити вијенцима славе и побједе; да хришћанска православна црква мора безсумње и сада као и ваздa надјачати; јер **„Вјера је наша ова побједа, која побиједи свијет“**. Здравствујте!

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

(Наставак).

VI.

„А главари свештенички и сва скупштина тражаху на Исуса свједочанства да га убију“ (Марко 14.—55.) Тражили су свједоке на Исуса али не да кажу о оптуженоме свој суд по правди, него да суђењу даду неки спољашњи вид правде и њиховог праведног суђења, доказујући да је праведна пресуда смрти, коју су над Спаситељем још прије изрекли и закључили. По том је даклен тражење свједока било просто исмијавање правде, јер и ако су многи свједочили лажно као што вели јеванђелиста Марко: „Јер многи свједочаху лажно на њега и свједочанства не бијаху једнака (гл. 14.—56.), па ипак за то сабрање није ни мало казнио лажљиве свједоке и ако је закон заповиједао да се казне они, који лажно свједоче. Па шта више, још су свједоци свједочили онако, како су то саме судије скројили и осудили. Та је њихова одлука била незаконита, јер су хтјели да убију праведника. Поступак њихов био је неправедан и незаконит, па су још они сами утврђивали лажне свједоке у њихову свједочењу. Најпослије су дошли двојица, који су казали ово: „Овај је рекао да може оборити дом божији, и за три дана сазидати“ (Мат. гл. 26. ст. 61.)

Бранитељ сабрања Салвадор вели, да баш ова двојица свједока, о којима говоре јеванђелисти Матија и Марко изобличавајући их и говорећи да су били лажни свједоци, потврђују оно, што је јеванђелист Јован рекао о сили Исуса, коју је Христос одрицао. Тај изговор Салвадаров имао је својег неког разлога. У глави другој јовановог јеванђеља, на које нас Салвадор упућује чита ио ово: „Исус одговори и рече им развалите ову цркву и за три дана ћу је подигнути“. Из овијех ријечи види се, да Христос није то рекао тврдећи с неком пријетњом, да тобож застраши као да ће он разрушити цркву, ко што су свједоци говорили, него је рекао узгредно „развалите“, али, ваља размислити како се та црква разорава. Очевидно је да свједоци нијесу разумјели коју и о којој је цркви говорио Исус Христос, него су судије хтјеле да изазову Исуса, не би ли поновио те ријече, али не да их претресу шта значе, па онда одбаце на страну, него да их узму као само признање, како би више окривили оптуженога. По јеванђелистима Матеју и Марку види се да ова двојица лажнијех свједока не свједоче једнако, јер један вели: „И рекоше: он је казао: ја могу развалити цркву божију и за три дана начинити је“ (Мат.

26., 61.). А други је казивао: „Ми смо чули гдје он говори: ја ћу развалити ову цркву, која је рукама начињена, и за три дана начинићу другу, која не ће рукама бити начињена“ (Мат. 14., 58.). Доклен као што и сам јеванђелист Марко пише: „Ни ово свједочанство њихово не бијаше једнако“ (исти 59.) увидили су то и архијереји и књижевници, па су изгубили наду да ће и наћи лажнијех свједока, који би могли доказати неки вид законитости. А онај, који је и скројио смртну одлуку, по којој ће да Господа убију, узбуђен устаје и излази на сриједу, и труди се да насилно и лукаво извуче доказ од самог оптуженика против себе самога: „И уставши поглавар свештенички на сриједу запита Исуса говорећи: зар ништа не одговараш, што ови на тебе свједоче? А он мучаше и ништа не одговараше“ (Мар. 14., 60—61.) На тако питање шта би и одговорио Христос, кад ријеч није била о јудејској цркви него о цркви, коју нијесу руке градиле и која је била само у његовој мисли. О доказу овог једног свједока сувишно је и говорити. Кајафа, који је знао да то свједочанство није довољно, од једном је промијенио начин својег пламена и маневрисања, па је ударио пријекијем путем, он се даклен обратио директно к Исусу и запитао га: „Заклињем те живијем Богом да нам кажеш, јеси ли ти Христос син Божиј?“ (Мат. 26., 63.)

Кајафа се није обзирао на онај морални ред у правици закона, по којем није смио довести оптуженика у ту опасност између заклетве и страха, како не би окривљеник сам на се већи терет навалио и себе више окривио. Кајафа и у овом чину газећи закон тражи да под заклетвом лукаво присили оптуженога на признање, желећи да тијем доведе оптуженика до изјаве, којом ће сам себе да осуди, па чим би се изразио, онда би он његове ријечи искренуо и тумачио онако, како се њему самом то допада, те зато ето и пита он оптуженика, да му са заклетвом рече: је ли он Христос син Божиј. Спаситељ и ако је знао, каква је намјера Кајафова, то ипак није овог пута пређутао као први пут, кад га је питао, него позван да у име божје одговори, ни најмање није се хтјео устезати, већ је одмах одговорио, векавши: „Ти рече,“ па пошто је Христос то рекао. „Тад поглавар свештенички раздрије хаљине своје говорећи: Хули на Бога, па што нам требају више свједоци? Ево сад чусте хулу његову, шта мислите? А они одговарајући рекоше: заслужио је смрт“ (Мат. 26., 65.—66.) И у свој овој драми судчевог насиља, виђело се да је Кајафа пристрастан тирјан, те се тијем потврдила сугласна и рђава биљешка о њему, коју нам је оставио Јосип. Судија који је дошао у толику раздраженост, да раздере на себи своје хаљине, сам је себе окривио, а што је повикао „да хули“ побркао је расуђење сабора, а нама је тијем показао још гнуснију лагу према правди и непоштовање закона, који му налаже, да тражи свједоке, али их он више не ће, нити хоће да пресуду судскијем путем претресе, само с тога узрока што је видио да је слаб и немоћан. У великој узбуђености и љутини својој тај клеветник, који је био судија а при том, као што се већ зна, још и архијереј, ето како говори у име Бога живога и ето на који начин задобива гласове у судишту и другијех чланова за смртну пресуду над Исусом Христом.

И одмах чим је донешена та архијерејска одлука осули су се на Христа са најгаднијим псовкама и поругама, а та жестина и лудо бјеснило, повукла је и све остале, који су били ту присутни „тада пљунуше му у лице и ударише га по образу, а једни му дадоше и приушке говорећи прореци нам Христе ко те удари“ (Мат. 26., 67.—68.)

Па ни бранитељ сабрања Салвадор не вели да није било псовке и увреда, које и он осуђује кад каже „да је то противно духу закона јеврејскога,“ и вели да то није достојно било једног сабрања, у које су били само поштована лица у народу; али и опет вели „може бити да су се преварили, да су се савјетовали законито, јер нити је било у реду нити нужно да се допусте такве псовке и увреде онога, чији је живот био у њиховијем рукама.“

Узмимо даклен у обзир те ријечи браниоца сабрања Салвадора, који вели да је свакако груби начин, што га је сабраније употребило, противан духу закона, па по том шта би друго могли и мислити, него да је безаконо сабрање закон и правду одбацило и погазило, и да је тај поступак и дјело, као што и сам Салвадор вели било недостојно једног тијела достојног поштовања (sic) да допусти тако гадне псовке и увреде. У овом се и ми слажемо са бранитељем сабрања или зар није доказана ствар, с тијем потврђена, јер се допустило такво насиље, које је обешчас-

тило закон? Да како да јест! . . . Идемо да видимо јесу ли бар и у чем законито поступали.

То је безумно насиље, које се не може опростити. Насиље, којим су осудили на смрт Исуса Христа, кривица је, да се опростити не може, нити се сабрање од тога извинити може, јер је оно, као суд, осудило на смрт праведника без икакве кривице, којем у мјесто да подијели правду а оно дијели неправду, као што ћемо виђети из овог што шљеди

(Наставиће се.)

Наредба

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 9. марта 1889, бр. 14440/I., о приређивању сабирања (прилога) у сврхе побожности, добротворне и опће користне сврхе, и о примању дарова за такове сврхе.

1.

Купити прилоге у Босни и Херцеговини за богоштовне, научне и друге добротворне или опће корисне сврхе, као и ради утољења (ублажења) опће или дјеломичне невоље, дозвољује се само, ако се исходи дозвола овоземне области, која је овлаштена да такову дозволу подијели, не гледајући на то, да ли хоће овоземске или туђе корпорације такова сабирања да приреде. Исто тако је потребна предходна дозвола надлежне овоземске области за примање дарова у новцу, новчаној вриједности или у предметима сваке врсте у такове сврхе.

Ако је молитељ добио дозволу, да може купити или примати прилоге (дарове), онда је он овлаштен, да прима скупљене или дароване новце и предмете, и да их употреби у одређену сврху.

2.

Одлучивати о молбама и подјељивати дозволу за сабирање надлежни су:

а) котарски уред, односно владин повјереник за град Сарајево, ако се сабирање има приредити у властитом уредовном подручју корпорација, одбора и особа, које се у њему налазе, у коју побожну, добротворну или опће користну сврху, која се тиче овог уредовног подручја, и ако се дозвола за сабирање не иште на дуже вријеме, него ли на два мјесеца.

б) окружна област, ако се сабирање имаде приредити у више котара или у свијем котарима властитог окружног подручја, под предпоставкама тачке а), најпослије.

в) земаљска влада у свијем осталијем случајевима.

У томе смислу нарочито је придржане земаљској влади, да припушта туђинска подузећа за сабирање у ма којем дијелу овдјешњег уредовног подручја, односно да дозвољава сабирања у Босни и Херцеговини, од којих сабирања доходак није намијењен за овоземне сврхе.

Исто тако је потребна у сваком случају дозвола земаљске владе да могу примати дарове сваке врсте за побожне, добротворне или друге опће користне сврхе овоземне корпорације или особе, без разлике, да ли дар потиче од овоземскијех или туђинскијех особа или корпорација.

Најпослије потребна је предходна дозвола земаљске владе за обнародовање позива овоземскијех корпорација или особа у новинама који имају пред очима сабирања и потпоре, за побожне, добротворне или опћекорисне сврхе, без разлике, да ли се намјерава обнародовање у којем овоземском или ванјском новинарском органу. То исто вриједи и за припуштање таковрстних позива у овоземнијем новинама, за којим иноземна подузећа за сабирање иду (теже).

3.

Молбе ради подјељења дозволе за сабирање или дозволе за примање дарова, односно обнародовања позива у новинама, ваља предати вазда код котарског уреда (владина повјереника), у којега котару има да се употреби резултат сабирања или дар.

Такве молбе имају садржавати:

1. ознаку вјерозаконске опћине, корпорације, одбора и т. д., који моли за дозволу сабирања или за дозволу да може примати дарове.

2. навод сврхе, којој се има привести успјех сабирања или дар, као и све податке, који су потребни да се може судити о дому да ли молба

обзир заслужује, код дарова и точну ознаку дароватеља под предлагањем завјештајнице;

3. навод подручја, у ком се сабирање намјерава, трајање истога и навод околности хоће ли се сабирање обавити од куће до куће или само код појединих особа;

4. ознаку оних особа, за које се мисли да ће сабирање предузети.

5. При јавним позивима, покрај оних у точци 1), 2) и 3) наведених околности, још и точан навод публицистичког органа, који се има употријебити за објаву.

4.

На темељу дозволе сабирања, коју је надлежна област дала молитељу, даје котарски уред (владин повјереник) потврду, која се има ставити на прву страну сабирне књиге, коју молитељ поднијети има. Сабирна се књига има, пошто се редовно пагинира, уреда ради казаром прошити и уредовним печатом снабдјети.

5.

Кад овоземске корпорације или особе хоће да приреде сабирања у побожне, добротворне или опћекорисне сврхе и т. д. у монархији или у иноземству, онда им ваља најприје на то потражити довволу земаљске владе.

Молбе за такву дозволу ваља по начину наведеном у точци 3 поднијети и инструирати.

6.

Одредбама ове наредбе нијесу подвргнута она периодичка побирања сталних приноса за текуће потребе цркава, манастира, парокија и вјерозаконских школа, која на темељу обичаја, који је земаљска влада као правно постојећи признала, или по одређеним правилима штатута организације обавља свећенство, односно вјерозаконске опћине ових земаља код дотичног пучанства њиховог властитог подручја. То исто важи и за она случајна сабирања, која приређују добротворна или опћекорисна друштва у овим земљама у домашају датом им по штатутима.

7.

Преступци ове наредбе казне се уз узапћење недозвољено сабраних или примљених приноса и дарова политичко-административним путем глобом од 5—200 фор. или ако се глоба нема одакле узети, суплеторним затвором.

Узапћени сабрани новци или дарови проглашују се као пропали и употребљују се у сврху побожну, добротворну или опћекорисну, коју ће земаљска влада сваки пут одредити.

8.

Ова наредба, којом се укидају одредбе наредбе од 18. марта 1882. бр. 2753 (Зборник закона 1882, страна 83) ступа у крјепост од дана објаве.

Број 250. екс. 1889.

ОКРУЖНИЦА

Пречасноме свештенству, племенитим одборницима црквено-школских и српско-православних општина херцеговачких и осталим благочестивим христијанима богохраниме Епархије херцеговачко-захолмске, Усрдни и братски поздрав!

По светој дужности, коју ми канони наше свете православне цркве прописују, јављам вам, да ме је Његово ц. кр. Апостолско Величанство, наш премилостиви цар Фрањо Јосиф I. превисоким Својим ријешењем благоизволио најмилостивије именовати митрополитом богоспасајеме АЕ. и Митрополије херцеговачко-захолмске, повјеривши ми врховну управу над св. православном црквом у Херцеговини, као што је то и Његова светост васељенски патријарх цариградски господин Дионисије V. у своје вријеме учинити благоизволио.

Не пропуштам, а да вас све о овом важном чину извјестим, као будући ваш архијереј, те ушљед тога јављам свјема, да ће се извршити посвећење у присуству ц. кр. комесара по обреду наше св. правоолавне цркве на Томину нељељу, 16. априла о. г. у пријестолном граду Мостару

Мило би ми било кад би ову ријетку Хришћанску свечаност, моји благовијерни Христијани својим присуством увеличали, те вас све најсрдачније позивам, да се потрудите доћи у Мостар, како би се том лијепом приликом о бољитку и напретку нашем на црквено-просвјетном пољу братски посавјетовати могли.

Желећи вам свиколиким од преблагога и свемогућега Бога лијепо здравље и скоро виђење са вама.

У Мостару граду, 1. априла 1889.

Ваш смирени
СЕРАФИМ ПЕРОВИЋ.

Књижевне вијести.

Српски народни и црквено нар. Сабори у Угарској и ц. к. и к. повјереници на њима од 1690 до данас. Од Димитрије Руварца пароха земунског. Прештампано из „Новог времена“ за г. 1889. Штамнарија Симе Паића, у Земуну 1889. Стр. 51. Цијена?

Парламентер, гласило Славена у Аустрији излази на њемачком језику у Бечу под уредништвом доктора Живнаго. Цијена је годишња 11 фор., полугодишња 5 фор. 50 новч. а тромјесечиа 2 фор. 75 новч. Атрес: Parlamentaer, Wien. VII. Lerchenfelderstrasse 25.

Нов лист свештенички, под именом **Жича**, орган удруженог свештенства Жичке епархије, почеће излазити од априла о. г. два пута мјесечно на табаку велике осмине. Цијена је за Србију годишње 10 динара, пола године 5 динара, тромјесечно $2^1/^2$ динара. За Босну Херцеговину и Црну Гору и остале покрајине у Аустро-Угарској годишње 5 фор. Ђаци добијају лист у пола цијене. Уредник је Дим. К. Михаиловић, свештеник у Чачку (Србија).

Овај лист топло препоручујемо нашем свештенству, јер ће у њему наћи лијепих-поучних суврсменик питања, који се тичу православне цркве, свештенства и његовог моралног напретка.

Бесједа на опијелу Христине, супруге г. А. Д. Јовановића, грађанина и трговца земунског, говорена 18. октобра 1888. у св. богородичној цркви земунској Димитријем Руварцем, парохом земунским. Земун 1888. Штампарија Симе Пајића.

Мушкобана. Роман Ј. Крашевскога. Издање српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Н. Саду. 1888. Стр. 270. — Цијена 1 фор.

Gorski Vienac. Ittorijski dogadjaj pri svršetku XVII. vieka. Sačinio Petar Petrović Njeguš. (Са сликом владичином). U Novom Sadu, izdanje knjižare i štamparijo Braće M Popovića, 1889. — Стр. 119. Цијена 50 новч.

Нов лист у Црној Гори: Просвјета. Канцеларија црногорског министарства просвјете и црквених дијела на Цетињу одпочеће крајем мјесеца марта о. г. издавати и уређивати лист под горњим насловом, који ће бити орган за цркву и школу. Просвјета ће бити подјељена на двоје: на службени дио, и доносиће законе, наредбе, правила упутства, расписе и у опште сва званична саопштења митрополије црногорске и књ. министарства просвјете; и на неслужбени дио, и доносиће поучне, популарно писане чланке из свијех струка просвјете, нарочито пак из предмета, који се тичу цркве и религиозног морала, школе, наставе и васпитања. Просвјета ће излазити у облику књиге од 2 до 3 табака крајем сваког мјесеца, а стаје за земље изван Црне Горе 3. фор. годишње. Свеска I. II. и III. за мјесеце, јануар, фебруар и март изићи ће крајем марта, а остале ће свеске излазити редом на измаку сваког мјесеца. Претплата из иностранства шаље се на г. Петра Рамадановића у Котору.

Кад добијемо овај лист приказаћемо садржај његов поштованим читаоцима, а сада га према истакнутом програму топло препоручујемо нашем свештенству и учитељству.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник Коста Херман владин савјетник, Година 1889. Књига I. стр. 96. са овијем садржајем.

1. Čitaocima „Glasnika“. 2. О значењу имена Босна, приопћио Др. Људевмт Талоци. са додатком: Слана врела у Босни и Херлеговини од Рикера. 3. Manastir Panagjur, od učitelja Petra Mirkovića. 4. Попово у Херцеговини, приопћио игуман Христифор Михајловић 5. Prilog istoriji Sarajeva, priopćio Mustafa Hilmi 6. Село Прашчијак и његова пећина, од свештеника Косте Ковачевића. 7 Gromile na Glasincu, priopćio, Dr. Ćiro Truhelka. 8. Летипас (летећи пас) у Херцеговини, од Отмара Рајзера 9. Kumstvo u Muhamedovaca, od Koste Hörmana, 10. Африкански новци од туча нађени на Вранкамену код Крупе, приопћно Др. Ћиро Трухелка. 11. Naknadno k „flori južne Bosne i Hercogovine“, od Alojza Adamovića. 12. Пребивање четирију врста европских лешинара у Босни и Херцеговини, приопћио Отмар Рајзер. 13. Zanimiv turski novac, kovan u Sarajevu, priopćio Dr. Ćiro Truhelka. 14. О материалу богомилских стећака, приопћио Вацслав Радимски. 15. Nove bube (zareznici koleopteri) u pećinama južne Bosne, od Viktora Apfelbecka. 16. Епиграфске цртице из Босне и Херцеговине: Криви натпис херцега стјепана на цркви у Горажду. —Натпнси на Влаћевини. — Натпис код Крста; приопћио Др. Ћиро Трухелка. 17. Phileremus penicillata Gould, Od Otmara

Reisera. 18. Ћуприја у Вишеграду, приопћио Коста Херман. 19. Studije o nekojima biljevnim odnošajima u posjednutim zemljama, priopćio Franjo Fiala 20. Серпентини Босне и њихови утвори, особито истива, приопћио В. Радимски. 21. Različito: — Различито: Hercegovo vrelo. — Искапање предхисторијских гробова у Босни и Херцеговини у год. 1888. — Ravne gromile [Flachgräber) kod Sreteša u Bosni. — Краљев гроб. — Darovi zemaljskom muzeju. 22. Najnovija književna izdanja. — Најновија књижевна издања. 23. Dopisi uredništva. — Дописи уредништва.

Овај гласник излази свака три мјесеца по једна свеска а годишња је цијена са поштарином 2 фор. Поједине књиге са поштарином стоје 80 новч.

Позив на претплату на IV. и V. свеску „Српског православног пјенија“ по карловачком старом начину, у један глас од нас написаног, а посвећеног сину Преузв. госп. барона Феодора Николића од Рудне.

Вијерни свом обећању, а ободрени лијепим одзивом нашијех претплатника према овом дјелу, дадосмо у име божје тискати у Лајпцигу и IV. V. свеску горе споменутог Пјенија. Обје ће свеске готове бити до Цвијети ове године.

Четврта свеска садржава у себи пјеније уз часни пост и о свијетлим празницима васкршњим, па све до Тројичног дне. А пета садржава у себи свих 15 великих Сједална, и велико Господи возвах и велико Да исправитсја.

И ове је, као и остале свеске, прегледао и одобрио наш вјештак у музици г. Др. Јован Пачу, на чему му и овом приликом изјављујемо нашу јавну захвалу.

Цијена је овим свескама, свакој по 1 фор. авр. За поштарину у крстоплету у Аустро-угарској иштемо још 10 новчића, по свакој свесци.

У Сарајеву, о Мученицима 1889.

Гаврило Бољарић, свешт.-вјероуч. на вел. гим. **Никола Тајшановић,** народ. учит. и учит. пјевања

Рукоположени.

Никола С. Николајевић из Травника, ученик-бивше богословије у Бањалуци, рукоположен је за ђакона 26. фебруара о. г. а за свештеника 25. марта о. г. у Сарајеву, и одређен је на упражњену парохију трновску (у протопрезвитерату Сарајевском), коју ће привремено послуживати до даље наредбе.

Петар Говедарица из Невесиња Епархије Херцеговачко захумске и приватни ученик Српско-православне Богословије на Рељеву, рукоположен је за ђакона 25. марта о. г. у Сарајеву.

Ристо Бошковић, ђакон и канцелиста АЕ. М. Конзисторије у Сарајеву произведен је за протођакона на дан 25. марта о. г.

Број. 444/1889.

Натјечај.

У Дабро босанској Епархији осим другијех стоје упражњене парохије:

Трново са 2739 чељади и 224 куће, у Сарајевском протопрезвитерату;

Бабићи са 2072 чељади и 227 кућа, у Варцар Вакуфском протопрезвитерату.

Прва је парохија са слободним станом, половином парохијални прихода до краја ове године, а друга такође са слободним станом и потпуним парохијалним приходима.

На обје ове парохије расписује се натјечај и овијем се позивају свештеници или свршени богослови срп.-правосл. завода на Рељеву, нека се — ко има вољу — пријави са молбом АЕ. М. Конзисторији у Сарајеву, најдаље до половине маја ове године.

Из сједнице АЕ. М. Конзисторије.

У Сарајеву 27. марта 1889.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник,

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 9. Сарајево, 1. Маја 1889. Год. III.

Серафиму Перовићу,

приликом посвећења његовог за Митрополита Мостарског, 16. априла 1889.

Славу слави земља кршевита,
Ерцегова земља од Захумља, —
Разл'јеже се слава на све стране,
А скупиле се главе одабране:
Франц-Јосифа Господара силног,
Инсталира доглавник му в'јерни
Мостарцима митроносну главу.

Перовића Серафима дичног,
Ерцеговца в'јерна земљи сина,
Рабра борца народнијех права —
Окружава љубав, вјера, нада . . .
Вјечно блистај зв'јездо наша сјајна!
И дуго нам браћи поживио —
Живот Савин послужио в'јерно!!!

Гавр. Бољарић.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак)

Четврти одјељак.

Како нам помаже Исус Христос у ходу путем у царство небесно, и како се може добити та помоћ?

Дух свети, као Бог, треће је лице свете Троице. Он је исто тако свемогућ, као Отац и Син. Он оживљава, одушевљава и даје снагу сатварима. Он даје животном живот, људима разум а Хришћанима духовни горњи живот, т. ј.: Дух свети уразумљује човјека и помаже му ићи у царство небесно.

Дух свети не даје се по заслугама него бадава, шаље се по божијем милосрђу људима на спасење. Дух свети помаже овако:

1. Дух свети уселивши се у човјека даје му вјеру и просвјету. Без њега нико не може имати праве, истините и живе вјере. Без просвјете Духа светога у Божијим су пословима и

Његовијем уредбама и мудраци и учењаци прави слијепци. Напротив, Дух свети хоће да открије и самом простом и неуком човјеку унутрашњост тајни, и да право покаже дјела Божија, и може му дати да осјети сладост царства небесног. Човјек, који има у себи Духа светог, осјећа у души својој необичну просвјету, коју дотлен није ни познавао.

2. Дух свети, кад се усели у човјека, пораћа у срцу његовом праву и истинску љубав. Права љубав у срцу чисти је жар или топлота, која га загријава; она је корјен, на којем ничу сва добра дјела. Човјеку, који је поткријепљен и задахнут истинитом љубављу, није ништа тешко, страшно и немогуће; њему нијесу тешке никакве заповијести, нити су му мучни закони, него му је све лахко испунити.

По том је вјера и љубав, које човјеку даје Дух свети, највиши и нај-јачи начин, да онај, који их има, може лахко, згодно, с радошћу и утјехом да путује путем, којим је прошао Исус Христос.

3. Преко свега тога, Дух свети даје човјеку и снагу, да се може одупирати замами свјетској, тако, да ако се он и користи земаљскијем благом, користи се као привремени дошљак, не приљепљујући уз њега својег срца. Али човјек, који нема у себи Духа светог, уза сву своју ученост и добар разум, више или мање, увијек је роб и подајник свијета.

4. Дух свети дарива чвојеку премудрост. То нарочито можемо видјети на св. Апостолима, који су прије но што су добили св. Духа, били људи прости и неуки; али послије: ко се могао да противи сили ријечи њиховијех? — Дух свети дарива премудрост у пословима и владању: тако н. пр.. човјек, који има у себи Духа светог, вазда ће наћи вријеме и начин за спасење своје; и у сред свјетске хуке и уза сав свој рад он зна да стегне самог себе, док обичном човјеку изгледа да је то немогуће, па ма било и у самом светом храму.

5. Дух свети дарива праву радост и весеље срца и непоремећени мир. Човјек, који нема у себи Духа светог, не може се нигда радовати онаком правом радошћу, нити се веселити правијем весељем, нити може имати душевног слатког мира. Истина, и он се по гдје-кад радује и весели, — али, каква је та радост? Кратка и нечиста; а весеља његова? — Она су увијек празна, ништавна, послије којих досада, која настане, још га више савлада. Такођер и то је истина, да такав човјек по некад бива и смирен, али то смирење није духовни мир него сан и дријем душе. Па тешко оном, ко не ради и не ће да се тргне из таквог сна!

6. Дух свети дава праву смјерност. Човјек нек је најразумнији, ако нема у себи Духа светог, не може на обичан начин ни самог себе познати, јер као што је горе речено, он без Божије помоћи не може загледати ни у унутрашње стање душе своје. Ако он чини добра другима и влада се поштено, онда он мисли о себи, да је он човјек праведан и још савршенији од другијех људи, те ондар мисли, да му више ништа не треба. Ах, како ли често пропадају људи због лажне увјерености о својем поштењу и својој правди, т. ј. од тога пропадају уздајући се у праведност своју, па никако и не мисле о хришћанском Духу и о помоћи Духа светог онда, кад им је најпреча помоћ Његова! А пошто се Дух свети даје само ономе, који га иште и тражи, с тога се и не даје онијем људима, који не само да га не ишту и не траже, него шта више не држе ни да им је то нужно; те за то они лутају у заблуди и пропадају. Али Дух свети кад се смјести у срце човјека, покаже му све унутрашње сиромаштво његово, слабост и поквареност душе и срца његова и удаљење његово од Бога; и при свијем доброчинствима и правди његовој, покаже му све гријехове, љеност и немарност о спасењу и добру људи, његову себичност у самијем тобожњим и ништавним његовијем доброчинствима, и његово гадно самољубље и то онде, гдје се није ни надао. Најкраће рећи, Дух св. показује све онако, као што је у свом садашњем изгледу. Па тек онда почиње се човјек смиравати правом смјерношћу, почиње губити уздање у своје сопствене силе и доброчинства, и држи себе да је најгори међу људима. А смиравајући себе пред Исусом Христом, који је само једини свет, у славу Бога Оца, почне се истинито кајати, и од тада прегне да не гријеши више, већ да живи уздржљивије; а ако ли он баш и има какво доброчинство, које јасно види, треба да га је учинио и да га чини помоћу Божијом а никако другојачије, те с тога почне да се узда само у јединога Бога.

7. Дух свети научава истинитом молитвом. Нико се, док не добије Духа светог, не може

молити таквом молитвом, која одиста годи Богу. Због тога, онај који нема Духа светог, кад се почне да моли Богу, душевно је растрешен и мисли су му раштркане и прелазе с једног предмета на други, да их никако не може да на окупу држи око једног предмета; осим тога он не зна како ће да препоручи ни себе ни својијех потреба, па ни то, шта ће ни како ће да од Бога иште; та не зна ни ко је тај Бог. А човјек пак, у којем је Дух свети, познаје Бога и види да му је Бог његов Отац, и зна како се прилази к Богу, како ли се и шта се иште од Бога. У молитви су Његове мисли скупа, уредне и чисте, а управљене су једино к Богу. Такав човјек молитвом својом може свашто учинити, па ако хоће и брда премаћи с мјеста на мјесто.

Ето укратко сазнасмо шта дарива св. Дух ономе, у којем је настањен. Видјесте ли даклен да без помоћи и старања Духа светог није могуће не само ући у царство небесно, него ни корачити путем тијем. С тога је, даклен, најпре тражити и искати Духа светог, и имати га у себи, као што су га имали и св. Апостоли.

Како можемо наћи и добити светог Духа, сад ћемо дознати:

Исус Христос рекао је, да Дух свети дише, гдје хоће, и да глас његов чујеш, али не знаш одкуд долази и куд улази. Ове ријечи значе: да пребивање Духа светог у срцу, или додир његов с нашијем срцем може се чути, опазити и познати, али не може се одредити доба и час, кад нас може он походити.

Такођер знамо да су свети Апостоли примали Духа светог од Исуса Христа, и да су га више пута примали и у оно вријеме, кад им није било јављено; јер они сами нијесу то одређивали нити назначивали, него онда кад је било угодно Исусу Христу. Само славни и знаменити силазак светог Духа био им је прије објављен и дошао је у одређено вријеме и у одређеном мјесту; па и тад нијесу га добили по каквијем својијем особитијем заслугама, него бадава: вјеровањем и надањем. А заједничка молитва, у којој су они проводили вријеме од узласка на небо Господа Исуса Христа, па до силаска Духа светог, била је не само повод да добију Духа светог, него да се њом и приправе за то. Дакле нико не може рећи тачно, да ћеш ти примити Духа светог тада и тада, или на овај и онај начин. Дух свети дар је Божиј; а дарови се раздавају ненадно и онда, кад је по вољи Дароватељу, који их дијели кад и коме Он хоће. С тога се врло варају они, који држе да ће добити Духа светог у то и то вријеме; а они, који сами измишљају за то начин, не само да не ће примити Духа светога него и велики гријех примају на себе.

Но, прије него ли ћемо о томе бесједити, како можемо добити Духа светог, треба рећи, да Духа светог може добити само онај, који право вјерује, т. ј. који признаје свету православну вјеру и који признаје онако право, без икаква додатка, одузетка или промјене, — него онако, како су нам предали свети Апостоли, показали и утврдили свети оци на великијем саборима; свака сумња и мудровање о вјери — непокорност је, а непокорни не може бити храм или дом Духа светог.

По науци светог Писма и по пробању великијех светитеља, ово су познати и истинити начини да се прими Дух свети:

1. Чисто срце и непоквареност (тјелесна — дјевојачка уздржљивост).
2. Смјерност.
3. Слушање гласа Божијег (владање по ријечи Божијој).
4. Молитва.
5. Свагдање прегоријевање самог себе.
6. Читање и слушање светог писма.
7. Тајне црквене а особито св. причешће.

(Наставиће се).

Лета Акилија.

Причица о празнику Пасхе.

(Свршетак.)

II.

Од састанка Лете Акилије с онијем бјегунцима и сљедбеницима новога Бога, кад оно се пред храмом сукобише, — бијаше већ шест мјесеци прошло. Једног дана у предворју кућњем а на златотканој пурпурној услоњачи сједаше и одмараше се Хелфијева жена, Лета Акилија. Она тихо пјеваше неку стару пјесну, коју је од

*

своје мајке чешће пута слушала и научила. Слађаше се гледајући блиставу воду, која се прељеваше у мраморном водоскоку; уживаше, удишући свјеж ваздух, а око ње пиркаше млах и тих вјетрић, који благо струјаше између грана и лишћа старе, велике липе. Лета задовољно почиваше на пурпурној наслоњачи, као пчелица на мирисну цвијетку. Млада женица бијаше прекрстила руке на својем витком стасу, па весела и поносна уживаше милине земног живота. Око ње бијаше читаво јато црних, мелезних и бијелих робиња, које хитро предијаху, шијаху и везијаху; надметаху се која ће хитрије а љепше приуготовити одијела очекиваном дјетету, које се имађаше родити. Лета се бијаше малхо подигла у наслоњачи, осмјехиваше се на један мали накит, што јој га тури на длан њезина стара црна робиња. Накит бијаше опточен сјајнијем сребром, златом и бисером, — чаробан као и снови сироте афричанске слушкиње.

У тај час уђе у предворје нека страна жена, одјевена у једношавној хаљини, пепељаве боје. По њезиној дугој коси попала прашина, а лице црвено, очи мутне од многих пролјевених суза. Но и опет на лицу јој се виђаху и одсјаиваху зраци славе и љепоте.

Слушкиње Акилине видјевши туђинку, помислише, да је каква просјакиња, па је шћадијаху истјерати из куће; но Лета чим је виђе, тим и познаде да је та туђинка сестра Лазарева, Марија Магдалина. Лета скочи са својег сједишта, па сусретавши туђинку радосно јој проговори:

„Марijo, Марijo! Истина је; твој те је Бог услишао! Онај, кога си ти на земљи побожно љубила испунио је твоју молитву на небу. Он ми је преко тебе даровао оно, што сам тако жарко жељела. Ево види“ — показавши јој мален накит на руци — „колико сам сретна и колику ти благодарност дугујем.“

„Ја сам за то знала“, одговори јој Марија Магдалина, „па сам дошла, да тебе, Лето Акилијо, поучим у истинитој и правој вјери у Исуса Христа“.

Масалићанка чувши то нареди својијем слушкињама да је оставе с туђинком на само. Пошто се слушкиње уклонише, понуди Лета сребрену столицу Магдалини, да сједне на њу. Али Марија с презрењем отури столицу од себе, па сједе на земљу поред жила старе и велике липе, од које је једнако вјетрић чарлијао. Кад сједе Магдалина проговори:

„Благородна шћери! Ти се нијеси гнушала сиротих ученика Господњих. Они бијаху жедни — и ти си их напојила; бијаху гладни — и ти си их нахранила. За то сам рада да те упознам са Исусом Христом онако, како сам га и ја упознала; јер сам рада да га и ти упознаш и обљубиш као и ја. У оно доба, кад сам упознала први пут ја сам била грешна, врло грешна!“ И за тијем поче јој причати како је дошла у кућу Симона прокаженог и пала по ногама Христовијем; како је учитељеве свете ноге полила мирисом из алавастра, па их онда отрла својом косом. Понови јој ријечи, које је благи учитељ говорио, кад су неки од ученика почели приговарати, што се толико миро просипа; јер нијесу схватили шта оно значи. Исус их благо укори што мрзе на ову жену, рекавши ми, да сам добро учинила, а ученицима одговори:

„С вама су увијек сиромашни и убоги, али ја нијесам. Ово миро, које је ова жена излила на моје ноге, то је принос за мој погреб. Заиста вам велим, да ће се ово, што ова жена учини, приповиједати у њезин спомен, гдје год се буде јеванђеље проповиједало“.

Послије исприча јој како је Исус ослободио њу од бијесова истјеравши из ње седморицу; па даље настави:

„Од тог доба живљела сам и живим под сјенком учитељевом као у новом „Едему“; од тада уживам сваку радост и душевно весеље, које ми вјера и љубав са собом у моје срце донесе.“

Марија јој даље причаше о свјема догађајима из живота Христова; о Његовом страдању, смрти, погребу и васкресењу. Па причавши јој о потоњем ускликнула је радосно и одушевљено: „Ја, ја сам га прва видјела кад је васкрснуо. На његовом гробу затекла сам два анђела гдје, у бијелим хаљинама сједе на камену: један по више главе, а други ниже ногу. Ти анђели рекоше ми: „Жено што плачеш?“ А ја им одговорих: Плачем што су ми Господа однијели, па не знам куд су га дјели. Али каква се радост у мени појави, кад угледах пред собом Исуса мојега Господа, који ми се на први мах учини, да је баштован. Познадох га чим чух Његов глас, који ме зовну: „Марijo!“ Ја од радости

узвикнух: Равви — Учитељу! и пружих му своје руке, но Он ми тихо и благо одговори: „Маријо! не дохватај се мене, јер још нијесам отишао к мојему Оцу на небо!“

Лета Акилија слушајући што јој Марија приповиједа мало по мало губљаше своје весело расположење. Она испитиваше саму себе и свој живот, и нађе: да се у многом и многом разликује од живота ове велике грешнице, која је толико обљубила својега Бога. Па сјећајући се онијех сјајнијех дана својега живота, што их је као богата, млада и лијепа великашица проводила у задовољству и раскоши; сјећајући се онијех веселијех дана, што их је проживила у највећем задовољству са својијем другарицама, — преко ума јој прелажаше уживање у јелу и пићу, похађање театра, којем је и њезин муж Хелфије страстно одан био; живот богат и раскошан, пун сјаја и славе, којим је сладила своју тупу душу. Примјетила је да се у њезиноме срцу буди нека суревњивост, нека горчина иједа спрам божанствених дјела и догађаја Његовог земног живота; осјећала је горчину мука што их је Израхиљћанка у својем чемерном животу препатила, па још и данас пати, јер њезино одијело, њезино тијело, бијаше покрила прашина но чудно јој бијаше, а чисто и завиђаше Израхиљћанкину лицу, на којем се огледаху зраци особита сјаја и љепоте. Премишљајући о свему што је чула и што види, сва јој се душа ускомеша у њојзи и Лета Акилија сузнијем очима и уздигнутом шаком повика Израхиљћанки:

„Одлази ми испред очију! Одлази из моје куће! Ја сам мислила да сам срећна и пресрећна. Ја нијесам знала да на овоме свијету има још боље среће, од ове што сам је ја имала. Ја нијесам знала за већу и јачу љубав, од љубави спрам мојега доброг и ваљаног Хелфија. Нијесам могла ни помишљати да има какве веће свете радости, од оне, којој су ме мајка и мој ђед научили, а то је: што су ме научили како треба богове поштовати и како им се треба молити. О каква је то простота! Досадна и гадна жено! Ти си ми душу усколебала; ти си ми чувства потресла; ти си ми мој живот, којег сам у срећи и радости задовољно проводила, данас твојим говором и причањем ојадила и очемерила, да ми је већ омрзао! Много си ми наудила! Зашто си дошла, зашто си ми говорила о љубави к твојему невидимому Богу? Хвалиш се да си видјела твојег Учитеља кад је васкресао. Лијепо, али ја га не могу видјети! Па и ова радост што ћу добити чедо, за којим сам свом душом чезнула, ни њој се сад не радујем као прије, јер си ми изнијела пред очи и представила ствари, које су за ме врло тешке; представила си ми твој живот свијетлим, чистим, трајним и вјечним, а мој тавним и празним. Израхиљћанко! Ја те мрзим, ја те презирем, али ти у исто доба и завидим! Не ћу више ни да чујем, не ћу ништа да знам о твојем Богу, којег ти тако ватрено љубиш, којег тако одано поштујеш! Одлази! Јер ја не ћу, никад не ћу признати твојега Христа! Па и ово чедо, што га под појасом носим, ако женско буде, научићу га како треба поштовати и наше мале богиње, које нијесу веће од малога прста. Оне су од мермера и опеке, али се с њима свак без икаква страха може титрати и играти; — јер такав Бог треба нашој дјеци. Ја осјећам у себи да сам и сад као мало дијете, јер ја нијесам била грешница нити је у мени било седам бјесомучних ђавола. Кажем ти — одлази и остави ме на миру са мојим малим боговима!“

Марија Магдалина видећи да њезин апостолски труд и предузеће не доноси плода, нити има каква успјеха, удали се из Летине куће и оде у неку пусту пећину, која се од тог доба прозва пећина „Света Валсама“. Светописци и историци једногласно увјеравају, да је Лета Акилија до неколико година по састанку с Магдалином примила Хришћанство и признала и вјеровала у истинитога Бога Спаситеља и Искупитеља свега свијета.

Посрбио
Архим. Венијамин.

Ријеч

на свијетло Васкрсеније.

Христос васкресе православни Христијани!

Рано јутрос, још прије него што је рујна зора крило по васељени распрострла — приповиједају св. еванђелисти — устао је Христос славно из гроба, у ком је три дана мртав лежао!

Од страха . . . . од необичне . . божанствене свјетлости Његове уплашише се, престравише

се и обнезнањени ничице падоше стражари, који су постављени били да гроб његов чувају!

Побожне жене мироносице, које дођоше, да се смјерно поклоне гробу Његову и да миомирисним мастима помажу пречисто тијело Његово, мјесто Њега нађоше у гробу анђела на камени сѣдѧщѧ, који им сазнавши њихову намјеру рече: што тражите овђе живога међу мртвима, он није овђе, ево мјеста гђе су га положили! Он је устао, Он је васкрсао из гроба!

* * *

Пренесимо се за часак и ми, богољубазни моји, на лаки крили нашијех мисли животворном гробу Христовом, представимо се и ми у духу пред свијетлим лицем анђела у бијело обучена, пак са псалмопијевцем царем и пророком Давидом весело запојмо ону побједну, ону значајну пјесму: „Сей день, егоже сотвори Господь, возрадѹемсѧ и возвеселимсѧ вонь“!

Радујмо се и веселимо се браћо; на вељу радост позива нас данас и св. наша мајка православна црква! Радујемо се, имамо се и ражта радовати! јер у данашњи дан и опет светкујемо празник свијетлог васкрсенија Христова . . . . празник, кад се у срцима нашима рађа осјећај правог задовољства и радости христијанске!

Радујмо се! јер васкресењем Христовим получисмо првобитну слободу, које смо толике вјекове лишени били!

Радујмо се! јер се данас скида са плећа наших вјечна клетва Божја, а обасјава нас благослов Његов!

Радујмо се! јер данас свеблаги Бог заборавља гњев Свој, који је излио био на нас, а озарава нас неограниченим милосрђем и бескрајном љубављу Својом!

Радујмо се! јер смо данас сапрани од гријехова, којима нас окаљаше прародитељи наши!

Радујмо се! јер је проливеном драгоцјеном крвљу Христовом запечаћено спасење наше!

Радујмо се најпослије, јер су нам данас отворене двери, које воде у вјечне обитељи небесне, . . . у царство небесно — пред самога Бога, гђе ћемо се наслађавати вјечним посматрањем светога лица Његовога!

Па весели и радосни, приступимо браћо драга и сестре миле! и духовним цјеливом цјеливајмо љутим страдањима и горком смрћу измучено — а чудесним васкрсењем прослављено нетљено и пречисто тијело Христово; и крјепко му се помолимо, да нас Својим васкрсењем заштити од сваке напасти, биједе и невоље, а увијек нас уздржи у међусобној братској љубави и слози; те да се тако ничим не помрачи вељa радост наша, и да радости наше нико отме од нас, Амин.

Саставио и говорио:
У Чепину 1889. год.

Л. Богдановић,
парох. Адм.

Двије, три уз чланак:

„Смијемо ли нападати свештенство“ од г. С. Л. Пј.

У нашем љубљеном „Дабро бос. Источнику“ у 1. 2. и 3. броју од ове године изиђе чланак: „Смијемо ли нападати свештенство?“, па читајући га навукоше ми се мучне боре на блиједом челу, као знак, да су се у глави мојој породиле „тма тем“ мисли, а све о ономе предмету, о коме и г. С. Л. Пј. у нашем Источнику изнесе читав низ лијепих, поучних и савјетујућих мисли, како за представнике вјере и морала — свештенике, тако и за паству: учитеље, општинаре и друге Хришћане, ма ког сталежа били.

Баш доиста како који дан (бар је до сад) углед народном нашем свештенству опадао, ако и није то опадање достигло онај степен, кога видимо у браће наше Срба у Србији, гђе Србин сретнувши у јутру свог духовног оца, рекне или помисли, да ће му наступајући дан несретан бити. — Но, хвала Промислу, свештенство наше у Босни и Херцеговини, није до данас изложено таквој порузи, којом га обасипају његова духовна чада, а гајим у срцу наду да не ће ни од сада док је свјесних Срба, који знају, какве је услуге учинило свештенство нашем народу, све од оног кобног доба, када је Србинова слава помрчала и када је спутан тешким, гвозденим ланцима и букагијама, лисицама и томруцима — изгледао

и очекивао, не ће ли му пошље стољетних мука и патња засијати један-пут љепши, јаснији и свјетлији зраци оне свјетлости, која је као насушни хљеб потребна сваком народу, који није рад да ступи на ивицу коначне пропасти и пада свога.

Ја кажем: Док је свјесних Срба не ће се углед нашем свештенству народном крњити и обарати. — И збиља, кад посмотримо мало пажљивије по свијету и око себе, кога видимо да понижава свештенство а тим и његово високо звање?! — Боме видимо или онаква Србина, који от њуд не зна и не схваћа свету дужност свог пастира и чувара, него је оне погрдне ријечи нашао у онаквим чланцима или причама, које су написали и измислили такви људи, који ш њим једним духом дишу, па обојица спадају у том погледу у једну секту; или видимо такве људе, који су, као што лијепо каже г. С. Л. Пј. — завирили у неколике трговине пештанске или бечке, и прозвиждукали великим улицама некојих већих вароши, и тим пропутовали „сву Мађарску“, па богати и пуни искуства и знања, кога донесоше са пута, враћају се кућама, да свог свештеника на најбезобзирнији начин нападају и руже.

Многи се туже, да се у данашње вријеме све више и више гаси у нашем народу ватра оне вјере, коју је небесни Учитељ проповједао свијету и да морални, нравствени живот у Хришћана све покваренији бива. Народ наш а специјално интелигенција наша под упливом покварене цивилизације, рада је и тежи једнако за тим, како ће што боље подражавати туђим обичајима, који нису нашем српском народу својствени и природни. — Србине брате и Српкињо селе! Клоните се туђинштине као љутог огња, а пригрлите и љубите своје обичаје, своју ношњу и оно, што се од вајкада српско звало а што су вам и предци у аманет оставили, надајући се, да ћете их ви потомству своме опет дати неоскврњене. — Но изгледа, да су се и предци наши преварили у нама, јер ми, мјесто да чувамо као светињу оно, што су нам они на чување предали, ми то напуштамо а примамо туђе обичаје, не знајући јадни, да су нам баш ти обичаји наши много припомогли, да се сачува у нашем народу вјера православна, да се одржи чуство религиозности и морала. — Оставимо се моде! Не мајмунишимо гњилој цивилизацији! Не стидимо се наших српских особина! Туђе на страну одбаци а љуби своје, јер ћеш само у брату пријатеља правог наћи!

Ето, какви смо ми, а колико још мана имамо?! Па ко ће све то лијечити?! Ко је позван да утврди Србина у вјери, да га одржи у хришћанском моралу?! Ко је позван да научи и упути маленог Српчића и Српкињицу да чувају српске особине, и да им укажу прави пут правде и истине, којим треба цијелог живота свог да корачају смјело и поносно?! Ко је позван да сваком приликом поучава српску мајку, како ће у духу српског народног поноса и народних особина васпитати чедо своје — своју и свога народа узданицу?! Ко је позван да упути Српкињу, како ће свјетовати синка свог онако, као што је и Јевросима свога сина Марка, ту најмилију и најдражу личност српског народа и највећег јунака у српским народним пјесмама:

„Немој сине говорити криво,
Ни по бабу ни по стричевима
Већ по правди Бога истинога.
. . . . . .
Боље ти је изгубити главу,
Него своју огрјешити душу?!“

Свештеник народни позван је на то! Његова је света дужност да и у цркви и у кући, и у пољу и у шуми, и на сабору свима сакупљеним и сваком појединце, ма ког рода и сталежа био, даде поуке у свему, што је хришћанско и човечанско, што је добро и лијепо, поштено, праведно и корисно за његов земаљски живот а особито за срећу и спасење његове душе. — Такав је позив свештеника! — Па немој драги Србине нападати и понижавати своје свештенство, кад видиш да је он онај, који те чува и брани свакад и свукуд; који пред жртвеником Господњим приноси Оцу небесном топле молитве за „здравіе и спасеніе всѣхъ христіанъ“, који ти је најревноснији учитељ и руковођа; који је живом ријечју узвишене науке еванђелске храбрио Србина да не клоне, да не малакше у вјери прађедовској и лијепој нам народности српској. Сјети се, брате, да је свештенство од вајкада па и данас дијелило и дијели зло и добро, радост и жалост са својим народом, да „он мора пјевати, кад му се не пјева“ и кукати и сузе ронити, кад му се не кука, па не ћеш рђавим ријечима вријеђати слугу Божијег олтара и проповједника

вјере и науке Спаса Христа нашег. — Није ни праведно омаловажавати свештеника и његову службу, па све ако и видимоману и погрешку какву на њему, јер „никтоже безъ грѣха токмо единъ Богъ“, дакле нисмо ни ми без погрјешке. — А знам, да не би ни теби било право, кад би те ко-год предусретао са које-каквим ријечима, па „еже себѣ не хощеши, иномъ не твори“.

При завршетку ових неколико редака, морам примјетити г. С. Л. Пј. што каже: „наше учитељство поче викати противу, „поповштине““, као да је и оно сву арапску мудрост кашиком посркало“. — Бар мени изгледа да то није добро казано, јер и ако је г. С. искусно, да неки учитељи наши не слажу се са свештеницима и да њихов углед обарају пред свијетом, то не би требало закључивати да сви тако чине. У свакој пшеници има кукоља. Нијесу ни сви прсти на руци једнаки, а тако и учитељи сви не могу дисати једним духом и једнако мислити. — А према неколицини учитеља не треба закључити да су сви такви и да „учитељство“ иде за тим, да српског свештеника омаловажава.

Др. О уч.

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

(Наставак.)

VII.

Шесте године послије рођења Христова лишен је Архелај своје власти и послан у заточење у мјесто Делфинат код Вијене, те римски цар Октавијен Аугуст постави Копонија Римљанина поглаваром Јудеје, и тако Јудеја постаде потчињена и подјармљена провинција велике римске царевине. Након Копонија дошао је као поглавар у Јудеју Марко Амвивије, а за њим Анин Руф, при којем је, док је он још у Јудеји владао, преминуо Аугуст Цесар а на пријесто римских царева ступио Тиверије. Овај император одазове Руфа а на његово мјесто постане епархом у Јудеји Валерије Грат, који је након једанаесте године своје управе позван у Рим а на његовом мјесту у Јудеји замијени га Понтијски Пилат, који је био пети управитељ Јудеје, што их је Рим слао.

Неки су мислили да је Пилат био прави управитељ (Præses), али та мисао није била права, пошто је он спадао у онај ред чиновника који су се звали „цесаревим намјесницима“ (Procuratores Cæsaris), па као такав стајао је под влашћу сиријског поглавара, правог и главног управитеља (Præses) којем је нарочито по његовом високом звању и припадало право да може пресуђивати у смртним случајевима, што су могли чинити и цесареви намјесници, који су шиљани у мање провинције, као замјеници управитеља, те су се звали епитропи или замјеници (Vice præsidis), а такав је био и Пилат у Јерусалиму.

Јевреји, који су се находили у том политичком положају и ако им је било дозвољено да сами управљају богослужењем, вјерозаконским пословима а уз то и многа одобрења, што су спадала у полицајни дјелокруг, то ипак нијесу имали никаква права располагати смрћу и животом једног човјека, јер је то било искључиво право господара, о којем су се Римљани много бринули и настојали да то право задрже као своје у својијем рукама. По том какво су право имали Јевреји над животом Исуса Христа? Архијереји, књижници и њихови пријатељи фарисеји којих је уважење сасвијем или дјеломично уздрмала Христова наука, који су се поплашили за своја вјерска начела због уплива, што га је Христос у народу уживао, могли су га питати о догматима његове науке, могли су се припремити и потегнути га на испит, па кад би га испитали и саслушали, онда би тек требали да докажу, да његова наука прија ти њиховом богослужењу и да се противи њиховом закону, а а то су они и схватили; — али тај закон, ако се и није преиначио у вјероисповијести, то он ипак није имао силе приморавања у споља шњим заповиједима т. ј. није имао екзекутивне снаге, па узалудно му је било и заповиједати смртну казну према кривици, којом су хтјели да обиђеде Господа Исуса. Сабрање јудејско није имало власти да осуди кога на смрт, оно је могло испитати па према томе тужити Исуса главном управитељу или његовом замјенику, њему га предати да му он суди. Понављамо да Јудејци

нијесу имали права осуђивати на смрт, јер је то право по освојењу Јудеје прешло на Римљане; да сабрање не може нападати нити вријеђати оне, који су били одани туђинцу и да је могао једини управитељ казнити оне, који роптају на туђи јарам; и на тај начин је најглавније и највише господујуће право било у рукама Римљана, који су Јудејом владали, а Пилат, као цесарев заступник у Јудеји, није имао само извршивања (executio) него и право испитивања и пресуђивања над кривцима (cognitio) испитавши га најприје (a priori) па онда да о казни суди госпоственo, т. ј. по праву господара. Ако Пилат није имао то право по особитом налогу и заповиједи као vice præsidis али је и опет то припадало особно Пилату као управитељу Провинције а не никако Јевреjима, но то Јудејци или нијесу разумјевали, или нијесу шћели да разумију. Дошавши пред Пилата они су захтјевали да се праведни Спаситељ осуди, јасно и одлучно су рекли: „Ми не смијемо никога убити“ (Јов. 18—31.) Како су даклен смјели да нападну личну слободу једног грађанина; како су смјели ухватити и на смрт осудити Христа Спаситеља; како ли су га смјели савезана псовати и свакојако злостављати; по којем ли праву и на основу чега имађаху они власт, да га сву драгу ноћ држе савезана и изложена погрдама које каквијех од људи, и тек га сјутри дан 14. нисана доводе законитоме старјешини?! . . . Бранитељи сабрања нијесу могли ништа истаћи, су чим би могли разложно да оправдају такове поступке... Дај да видимо људе сабрања, који су изишли пред Пилата како би смо боље могли разумјети њихове поступке и дјела њихова.

VIII.

Безакона насиља што су их Јевреји чинили над Исусом, и која смо до сад изложили, нијесу ништа према ономе што су чинили у својој распаљеној страсти и пакости пред законитим римским судијом с намјером да га склоне на осуду, коју су Христу они изрекли, или управо, да наваљивањем изнуде од судије потврду смртне осуде а против његовог убјеђења.

„Савезана Исуса поведоше од Каjафе у судницу, али бјеше јутро, и они не унијеше у судницу, да се не би опоганили, него да би могли јести пасху (Јов. 18, 28.) Да чудне побожности! Боје се да се не опогане на дан пасхе улазећи у дом јазичника, а овамо су се тог истог дана, још прије него су Пилату дошли сабирали се у сабрање и савјетовали се о смртној казни. Пошто нијесу хтјели унићи. „Онда Пилат изиђе к њима напоље и рече: какву кривицу износите на овога човјека“ (Јов. 18, 29.) Ето гдје их не пита гдје је и каква је та осуда, што су је они изрекли, као што би то морао чинити, кад би његово било да просто изда потврду (exegultur), али ето гдје он прихваћа посао и испитује изнова још од почетка, јер му то и пристоји као старјешини, чије је право суђења, па с тога и пита их: „Какву кривицу износите на овога човјека?“ На ово питање Јевреји му од говорише безобразно рекавши: „Кад он не би био злочинац, не би смо га предали теби“ (Јов. 30.)

Они су жељели да Пилат прогласи Христа кривијем по вољи и тражењу синедриона, а да не испитује за његове кривице, па кад би се тај њихов предлог уважио, онда би они доказали „хулу“, што су опет знали боље сковати и знали су боље оцијенити него ико други, да би се и сам Пилат поклонио и примио њихову пријаву; али умјесто тога, Римљанин, осјећајући да су Јевреји својијем безобразнијем говором повриједили његово достојанство и част, на питања и захтјеве што их њему стављају, како би тако ограничили право власти његове, одговара им Пилат с подсмјехом и страшном иронијом: „Узмите га ви и по закону својему судите му (Јов. 31.) Овај проничан одговор није мимоишао Јудејце, јер се поплашише да не би владар пустио Исуса Христа, па су се с тога трудили како би што прије представили и што јаче изразили Пилату узроке тужбе. Запитао их је: какви су то узроци? Па да ли су изнијели оне прве, што су их пред сабрањем истакли, „хуљење“ за које су Христа потворили и на које је Каjафа изрекао смртну пресуду? Не, јер то нијесу били довољни узроци да би се могли надати, да ће и римски судија пристати на смртну пресуду, коју су они изрекли, јер о њиховој вјерској распри није било стало једном Римљанину. Видећи да не могу постићи своју цијељ они изненада претвориште вјерску тужбу у најстрашнију кривицу политичког значаја, махнувши се прве тужбе због „хуленја“ на вјеру, којом су били окривили и осудили Спаситеља У том се огледа и лежи права веза пакости и злобе, што им најгрјешнијим начином помрачују њихове душе, јер ето их гдје на сваки начин хоће да смакну

Христа Спаситеља; па шћевши његову смрт не туже га више ради, тобож, нарушене њихове вјероисповијести, као што су то они прије узели тобож, као основ и главни узрок њихове пизме, него се претварају и лицемјерно туже, као да бране интересе и права туђина и њиховог господара, јер Јевреји тужиште својег сугрђанина и сународника, да хоће да узбуни народ против државе и власти побједиоца, да хоће да опет успостави царство јудејско, и да он сам буде цар јудејски. Туже га као издајника и бунтовника!

(Наставиће се)

Бесједа.

Говорио **Ст. Шиниковић** богослов IV. год. у Рељеву.

Благочастива браћо!

Као што видимо и чујемо, да остали образовани народи у Европи, напредују у наукама и знањима, тако исто хвала Богу и наш српски народ а особито у ово пошљедње вријеме добро је отворио очи у погледу томе, јер је упознао и осјетио штету мрака и незнања, па због тога се исти и заузео, да се тога мрака опрости. Он је увидио да се његова св. вјера, народност и дично име „Србин“ одавно у опасности налазиште, и, да су многи тежили, да га са свијем и униште. Српски народ увидио је, да је свему томе узрок био, осим мржње његових душмана и тај, што је оскудан у просвјећеним људима, који би умном снагом и без пролијевања крви знали бранити своје свето право. Он се даклен увјерио, да су његови свештеници, учитељи и остали грађани врло изостали иза осталијех просвјећенијех народа у Европи. Једном ријечи, он је већ дошао до зреле мисли и познао све оно, што су сви ученији народи упознали, да треба школе заводити, у којима ћесе омладина српска изображавати и с' другим просвјећенијим народима моћи успоредити.

Од кад је ову потребу упознао српски народ, од тад је велик корак у наукама и учинио. А што смо (и прво него нам школе почеше цвјетати) имали по кога изученог човјека, можемо казати, да се изучио у туђим школама превеликим трудом и трошком. Сад је дакле српски народ почео школе подизати, жртву на олтар просвјете приносити

Зар ми нијесмо Срби? Зар би се наша општина могла друкчије звати него Српска? Хоћемо ли ми баш у томе најзадњији остати? Зар не видимо како преобладаше код нас туђи језици на велику штету нашег српског језика? Зар нас не боли у срцу кад видимо и чујемо ће се на жалост многи српски син одгојен у туђини и напојен туђим духом, отуђио од своје миле народности пак јој и непријатељ постао.

Многе је наше синове постигла та зла коб, јер неимајући згоду да се науче својему писму и књизи, туђе пригрлише и научише, ушљед чега не само да не знају српски читати и писати, појати и пјевати, него заборавише и свој матерњи језик. Зар да будемо према свему томе немарни и равнодушни? Не треба да будемо немарни према томе, него да чувамо своје потомство од те кужне болести. То смо дужни и дјелом показати и засвједочити. Ево ова мала дјечица наша дадоше повод моме говору. Она су наша мила омладина; она су живи споменици, који ће нам образ и све што нам је свето сачувати. Душа ове дјечице гладна је и жедна српске књиге, па су у вас старије пуним правом упрли очи, да им ову душевну глад и жеђ угасите. Притеците им дакле у помоћ, подајте им средства и покажите начин како ће се српској књизи научити т. ј. дижите школе колико вам силе допуштају, те ћете се тијем одужити како цркви, тако и народу, и тијем ћете се уписати у ред онијех родољуба, који често пута одкидајући од својијех уста, приносе на олтар народне просвјете.

Олтар је просвјете школа. Потребне су наше жртве и потпоре за одржање школе. Ништа не може на пут стати томе племенитом дјелу, него се једино иште воља наша и љубав за просвјетом. Та нијесмо више под душманским

варварством, него смо у бољим приликама. У прва времена притискао нас бјеше мрак незнања за то, јер су многе сметње стајале на путу корисноме знању. С једне стране нијесмо се смјели бавити науком, а с' друге опет нијесмо знали цијенити корист знања као данас. Мјесто школа дизасмо и градисмо душманину дворове и љетниковце. Но да пријеђемо на главну ствар. Опет вас позивам са овог светог мјеста, дајте браћо да снимимо ону љагу са себе — дајмо младежи знања, јер кад с' нама црви а ш њима судбина завлада, благосиљаће нас или пак клети, као што и данас имадемо доста примјера, ђе млађи старије проклињу, или их благосиљају. Дјеца су наша, њива просвјете, па какво сјеме на њу бацимо, таки ће и плод донијети. Дјечица су наша млади и невини сосуди, и каквијем их духом задахнемо, такијем ће и одисати. Ово су наши наследници, а тешко њима ако им ништа друго, до новаца или кућу не оставимо. Од ове мале дјечице желимо ми да изиђу по времену свештеници, учитељи, љекари и у опште вриједни и достојни чланови друштва, па ако се разум њихов не обогати у дотичним наукама, него се оставе сама себи да тумарају по мраку незнања; ако не буду одгојена у духу своје вјере, у духу народном, онда какву срећу и какав напредак црква и народ од њих ишчекивати може?

Благочастиви хришћани! Ако и не можемо у своме мјесту подигнути великијех школа, каквих имају друге вароши, које су опет веће од наше вароши, а ми можемо и признајемо да смо у стању основати једну српску основну школу, ђе ће нам се дјеца учити. Ово се не односи само на оне, који имају дјеце, него и на оне, који их немају, јер за све нас је општа корист, ако народ ступи на виши степен изображености, али у духу народном. Ја знам да мало који од вас може на страни трошити за своје дијете, да му се изучи; па кад би и могао, какав би му био? Мало сам вам прије казао.

За то молим вас, одма поведите у првој сједници разговор о том племенитом дјелу и ријешите се, као и друга ваша браћа да овој омладини знања дамо. Што прије то је боље, јер брзо ће проћи године дјетињства, а то је најзгодније вријеме, кад се може положити темељ будућности. Сад је овој дјечици зора синула а нама је подне; дајте дакле да их научимо прије него нам се смркне, јер кад њихово подне дође, нама ће се бој се смркнути.

Најпошље препоручујем и молим, да овај мој важни и корисни предлог буде остварен и у само дјело произведен, за љубав ове миле наше дјечице, за љубав православне вјере, за љубав науке и просвјете, за љубав наше народности и за љубав наше отаџбине. Ако ли пак ни за једно од ових, а ви за љубав распетог Христа, који је дјецу љубио и препоручио да их љубимо. Амин

Одломак из Литурђике.

I. Облик и унутрашњост православно-католичанског храма.

(Наставак.)

Свете иконе на иконостасу у већим црквама обично су овако поређане: Из праве цркве с десне стране царских двери стављена је икона Сапситељева; а с лијеве Његове пречисте Матере. С једне и друге стране ових икона стављене су иконе оних светитеља, који се или особито или у извјесним мјестима највише поштују. Тако се с десне стране свете иконе Христове ставља икона оног светитеља, коме је извјесна црква посвећена. У другом горњем реду насликано је дванаест главних празника, поврх тога иконе светих апостола, а у четвртом највишем реду иконе које представљају ликове пророка. Изнад царских двери а између дванаест главних празника постављена је икона св. тајне вечере усред апостолских ликова пак икона Исуса Христа у виду цара или првосвештеника као главни предмет њихове проповиједи; напосљетку усред пророчких ликова намјештена је икона пресвете Дјеве са младенцем Исусом као предмет њиховог пророчанства, ушта се пророци и изображавају са оним симболичним знацима, под којима су ваплоћење Христово предсказивали. На врх иконостаса ставља се скоро увијек крст са распетим Христом Спасителем.

У другом одјељењу т. ј. правој цркви налазе се сљедећа спомена вриједна мјеста:

Солеа (solium = престô) је узвишено и подигнуто на једну или више степеница мјесто

пред олтаром, гдје се вјерни причешћују. Солеа је кадкад од остале цркве одијељена оградом (шипкама) с тога, да свештенослужитељи могу без сваке сметње из олтара у цркву и из ње у олтар улазити.

Амвон је узвишено округло мјесто на солеји или испод ње. Служи за читање апостола и еванђеља и држање проповиједи а представља онај камен, с кога је анђео мироносицама васкресење Христово објавио, или онај бријег, или лађу, с којих је Спаситељ народ поучавао. У катедралним црквама налази се још један засебан амвон на сред цркве, гдје се епископ облачи, црквенослужитеље посвјећује и прије почетка литурђије Богу моли.

Пијевнице, — то су мјеста гдје стоји клир т. ј. чатци и пијевци. Постављене су с сједне и друге стране цркве у сврху измјеничног појања духовних пјесама и представљају анђеоске корове (ликове).

Права црква често је одијељена од унутрашњега притвора зиданом преградом једним или тројим вратима, од којих се средња красна врата називају, јер се на разне начине украшавају.

Западна врата, која из унутрашњег у спољашни притвор воде, зову се велика врата.

Зидови унутрашњег притвора украшавани су разним св. иконама, а у притвору нема сада никаквог особитог намјештаја; само у старим црквама налази се по гдје-гдје у унутрашњем притвору крстионица за обављање крштења, па пошто крштење означава улаз у црквену заједницу, то се крстионица баш на улазу у праву цркву поставља.

У спољашњем притвору чуваху се некад чекићи и клепала т. ј. гвоздене и дрвене даске на чију се звеку и глас вијерни на молитву сакупљаху; а од времена пак, од кад се почеше звона употребљавати, стадоше се на том мјесту торњеви (звоници, куле) подизати.

(Наставиће се.)

Старе књиге.

Књижица од 107 листа у мало коло тврдо везана, без првих и последњих листова писана негдје рукописом старинским, а негдје минејским словима, која се тешко читати може, по њеном садржају назваћу је „Чудеса матере божије“ — јер о њима највише говори. Њу је морао преписати какав побожни Хришћанин у својој породици за домаћу забаву, јер види се, да су је три-четири руке писале. Назначено негдје при крају ва лето ЗѠѮѢ, а Ѳ рожства хва ѦѰѬД (1754); дакле ваљда је те године и писана.

Почиње најпре месјацослов. Има у истој књизи близу краја једна примјетба, која каже, ако су црвена слова у имену и црвени број, онда се празнује цијели дан; ако је само број црвен, онда се празнује пô дана. Ја ћу овдје све такове дане назначити.

I. Мјесец септембар искинут је сав.

II. Октоври имат дни лѧ. днь имат час аг а нощь гі.

покровь прѣсте бце . . ѧ. све црвено.

стго апла. Ѳоми . . s. све црвено.

стиѫ мч. сргіе ивакь . . з само број црвен.

ста петка параскева . . дч. све црвено.

стго еѵлиста лѫки . . . ии све црвено.

стго велико мч. артемід . . к. само број црвен.

стаго вел. мч. дімитрід . . кѕ све црвено.

стго мч. нестора . . кз само број црвен.

III. мц ноември рекоми листогонь има дни л. днь имать час. і. а нощь ді. види се да се преварио писац у називању мјесеца: тако децембар зове студени. Јануара нема, јер је издеран, к҃кварь рекоми сіечань. Мартъ рекоми велькача, Априль рекоми ѡжѫѫакь, Мај рекоми трлван, Ѭніе рекоми свибань. Иуліе рекоми српан, Августъ рекоми коловоз.

ла. положеніе чтнаго пояса прѣстіе владіци нашем вци. Ово је све црвено написано. Конецъ приетъ месцословію.

Слово прстие владичице наше богородице о прехождених мук јеже чати.

Приде пречиста на гору јелионскују и помоли се Богу и рече ваиме оца и сина и свјатаго духа да санидет на мње

велики архангел Михаил иже нест над муками да ми скажет васе муки и т. д.

Чудо о девици дашћери јеиже исцели руки отсечение пресвјатаја богородица. — Беше неки цар благочастив в земли вранпкаи имјаше дашћер девицу красну велми умршиже мати јеје поет цар отац јеје другујју жену и т. д.

Чудо о вадовици убогои и о богату члку, повест полазна слишешћим човеком. — Беше неки ијереи цркви градские јегоже позваше ва једин дан да пречестит једину жену убогу болну и т. д.

Чудо дивное о јоапе, иже немогаше научитисе чатенију книжному разве радуисе марие. — В пределех стараго рима ва једином граде беше један человјек именем Иоан и т. д.

Чудо о отроку јеже предаде јего мати ва зачетију побесу и свободисе силоју престие бце. — Беше један човек са женоју своеју обое боешћесе Бога и творешће милостинју и т. д.

Чудо страшно о послушани родителеи свих и о стои летургји послушани — В дан Отеодосја великаго цра бе неки члк ва константинополи добродетелан ва жити, и ва јуности бје богат и т. д.

Чудо о девицах неповиних имже посла са небес венце пресвета владичица богородица. — Жена нека благородна и добродјетелна имаше две дшчере красни зјела ихже учаше добродетели и т. д.

Чудо о отрокту јегоже уби члк зли исказа дете и то уби јего. — Жена нека добродетелна и блгочастива и ка престои бци велми благоговена, име мужа нечастива и т. д.

Чудо о жене јаже роди чрно дете, избави ју от води пресвета богородица. — В граде јегоже нарицае тивра и течет посреде јего река велика зовема карис на неиже јест мост камени велик село и т. д.

Чудо бци о убеном детишчи от оца јего јевреина, и васкресе јего преста бца — Жена нека јевреина непразна имее велику муку немогушчи родити отроче јакоже случаетсе многим женам и т. д.

Чудо бци о жене некоеи јеиже вазе образ на себе преста бца избави ју от беса. — В старом риме бје човек неки богат велми, име жену зјело блгоговену и боешчусе бога, иже имаше велику љубов и т. д.

Чудо богородице о девици заже отреза нос иустне свои, да сахрани дество свое чисто. — Бје нека девица добродетелна име јеи Јефимиа дашчинеко его Јевтимија, аже она обешча дество свое пренепорочнеи богоматери и т. д.

Чудо о мужу и жени иже сараниште дество свое чисто. — В време аркадиа ионориа цара по успени свјатаго алексие божиа человјека ва риме мнози члвци раниаху дество свое и т. д.

На свршетку ових чудеса стои написано: слава бгу о васех.

За чудесима иде: Правило безкнижну человјеку, колико треба метанија правити на дан. — Сеже устав ка немогу шчим о своих гресех исправлати постом и телом своим. — Слово ст. иоана златоустаго причта о души и телу точију разуме се что је — рече неки от филосов један глагол многи разум имат завршује: Богу слава ва веки амин.

Слово от васех вешчех ходешчих и летешчих.

Номоканон сиреч законоу правило са бгом поучение ка дховним отцем. — Седм дел милосрдиа. — Пак онда седам азбучних писмена, што означавају дане недељне; положена су у два четверокута, а покрај њи друга писмена, што немогу докучити шта означавају.

Сеже толкование о буквици разумеи :

а. аз јесам васему миру свет.

б. бог јесам прежде васех век.

в. вижу васу таину члчаскју

г. глаголуже вам сном члчаскам

д. добро је верујушчим ва име мое итд.

Пак онда сљеди: Пасхалиа азбучнаја.

Сказание о конче сего света како оче бити пред страшни суд за 16 дана итд.

Седам даров стаго духа и т. д.

Седам таини церкови и т. д.

Колико сут плодови стаго духа и т. д.

Седам делех милосрдиа и т. д.

Седам греот самртних и т. д.

Кои сут врази домашну человјеку итд.

Знаи о празни Христови кои подобает празновати. (Овде је речено, кои се празнују цео дан, а кои по дана.) о месецех кои држит итд.

Епакте лету начинает; мрат є арила маие є и т. д.

Ведомо да јест јако ва годишче сут КГ. месеца. а недела ШК и т. д.

Испод овога је назначено: ва лето ЗСѮК θ рожаства ЯѰНД. (ваљда је онда писана ова књига).

А се имена зодичам по мени мца, итд.

Епистолиа господа бога и спаса нашего Исуса Христа блгослов: Слишите прасловни христани са страхом и трепетом истину да веруете и како паде един камен у ерусалиму и т. д. има свега десет листа.

Луное, течение, каждо луна имат дни. Кθ. и пол дне и пол часа и петују част.

Круг луне д основание дг пак онда по реду иде све до круга, єг а даљи су листови издерани и истргнути.

И со тим се завршује ова књига, која се се налази у митрополитско-конзисторијалној архиви у Сарајеву.

Питање:

Од када се чита у цркви акатист пресветој Богородици, и шта значи та ријеч?

ОДГОВОР:

Као што је већ познато, акатист пресв. Богородици, сачињава главни дио јутрење суботе пете седмице васкршњег поста; а чита се у Петак у вечер. Састоји се из 12 икоса и 13 кондака, рачунајући овамо и кондак: Возбранной воєводѣ побѣдительная.... Прочита се сав у 4 пута, и то: пошље прве и друге редовне катизме, и пошље 3. и 6. пјесме канона.

Установа акатиста потиче из године 626., кад су, за владе цара Ираклија ударили на Цариград са истока Перзијанци, а са запада Скити или Авари (Црквен. истор. Инокентијева 9. вијд. д. 1. стр. 151.), и кад су се ослободили цариградјани од непријатеља помоћу божје матере. То се догодило у суботу пете недјеље великога поста (в. синаксар на тај дан.) Цариградски патријарх Сергије бијаше с народом у великом страху, да ће непријатељ освојити град. Но жељи народа пође у литији кроз град са иконом Богоматере, коју зваху Грци одигитрион — путоводителиницом. Одједан пут дуне страшан вјетар, који тако силно усталаса море, да су се непријатељске лађе с реда потопиле. Народ радостан, што се ослободио на тај начин душмана, нагрне у цркву влахеранску, што се налазаше на обали морској, препојао је читаву ноћ пјесме у славу и похвалу свете Богородице. — Старо предање гласи, да се мати божја јавила двама шљепцима у Цариграду, да их је одвела у храм влахерански пред свој лик, који је исписао св. јеванђелист Лука, да им је ту даровала вид, и да од тога доба зову Грци ту икону одигитрион (огос = пут и àго = водим. Смоподовић: Литургика 4 издање стр. 253.)!

Но и пошље су се Грци у два маха спасли помоћу матере божје; за царева: Константина Погоната (670 — 671.) и Лава Исаврика (716 — 740.), или, као што неки казују, за цара Михаила III., кад су ударили на Цариград кијевски кнезови Асколд и Дир г. 866., и због силног вихора на мору, несрећно прошли. — Заједно са успоменом на трократно избављење Цариграда славимо ми пресвету Богородицу као помоћницу у молитвама за опроштење гријехова наших.

Акатист је ријеч грчка, сложена из негације ά = не и катизо = сједим, дакле не сједим, т. ј. стојимо, кад се чита похвала Богоматери. Стоимъ на чтеніи каже Трijод. Т. А.

Дописи.

„Сиротињо и селу си тешка;
камо л' кући у којој си".
(Народна пословица)

П. Г. Уредниче! Веома ћете ме обвезати, ако овим ријечима мјеста дате у Вашем листу; не толико ради мене, који Вам ове ријечи достављам, но ради саме ствари коју Вам желим изнијети, и која заиста заслужује да се на јавност изнесе.

Обилазећи домове моје парохије, и прегледајући њихово унутрашње стање, падала ми је оштро у очи голотиња, босотиња и потављелост чељади, особито ситне ђеце. Не треба дуго размишљати зашто је то; но кад, Србине брате помислиш, да ће у таком јадном стању и живљењу нестат „соколова ока", па и „плећа к'о стјена широка"; а ти притеци чиме можеш и како можеш.

Глад, голотиња, босотиња и нечистоћа домова, у којима проводи часове огроман број народа овога краја, мора пасти у очи пријатељу нашег народа. — Ја, као свештеник све што могу учинити у том погледу, остало би као глас вапијућег у пустињи, а сиротиња и селу је тешка, а камо ли није кући у којој је; да се не нађе добрих људи, који приме срцу јадно стање наше сиротиње, а Бог им дао те могу, па и помогну. — Факта нек говоре, јер све моје ријечи су малене према оним ријечима и благосиљањима сиротиње: „Е, Бог га поживио! — Бог му надокнадио!“

На Лазареву суботу о. г. предато је овоме српско-православном протопрезвитерском уреду у Требињу, писмо овог садржаја:

„Драги свештениче!

Ти ми више пута рече, да има доста наше јадне браће, која немају ни прашке брашна у својој кући; те зато што ме боли њихово јадно стање — одвојих нешто мало од својих прихода, и одлучих да теби метнем на расположење: три хиљаде кила брашна Нр. 9., теби свештениче, знајући да ћеш ми ову молбу испунити и ово брашна међу нашом сиромашном браћом најбоље знати подијелити.

Јесам твој *Томо Ђеловић*“.

Не само да сам тачно извршио жељу г. Томе Ђеловића овдашњег трговца и честитог грађанина, но сам готов свакоме стати на услугу у оваким стварима.

А сад нек је овим путем изречена јавна благодарност г. Ђеловићу како од стране моје, што се баш на мене обратио, тако и од све сиротиње, која ће на свијетло васкресеније барем са кором хљеба благовати и у његово здравље, срећу и напредак се Богу молити, као што ћу и ја чинит као народном добротвору. Нека му Бог надокнади, а и хоће „ако Бог да“, јер ко сиротињи даје Богу позајмљује!

У Требињу на цвијети 1889.

Сава Л. Пјешчић,
свештеник.

Разно.

Посвећење херцеговачко-захумског митрополита г. Серафима Перовића, обављено је 16. априла о. г. у Мостару од тројице патријархом одређених архијереја, и то: од митрополита Дабро-босанског г. Ђорђа Николајевића, митрополита зворничког г. Дионисија и Боко-которског епископа г. Герасима Петрановића.

Чину посвећења началствовао је као замјењених патријархов митрополит Дабро-босански.

О овој свечаности донијећемо у идућем броју опширнији опис.

Српска православна црквена општина у Бечу, закључила је да у течају наступајућег љета о свом трошку у Бечу у Видовој улици сагради општински дом, у коме ће смјештена бити црква, парохијални стан, српска вјероисповједна школа и стан учитељев. У ову ће цркву припадати и Чеси православне вјере, који у престолници аустријској станују.

Бугарски Јевреји прелазе у православну вјеру. Прије неколико дана покрстило се у Софији у три-пут 17 дјевојака јеврејске вјере. Крштење је свршено у цркви св. Краља.

Наредба преосвештеног епископа нишког госп. Димитрија, коју је издао свештенству актом својим од 16. јануара о. г. ЕБр. 99. гласи у шљедећем:

„Дознали смо, да многи свештеници, на захтјев својих парохијана, држе парастосе у недељне и празничне дане, у вријеме причасне, да би на тај начин принудили све богомољце да увећавају свечаност посмртних помена, ради којих они нису дошли у цркву. Па како је ово противно канонима и црквеним уредбама то наређујемо:

1. Строго се забрањује држати парастосе у недељне дане.

2. На празничне дане могу се држати парастоси само послије литургије, т. ј. послије одпуста и раздавања нафоре.

3. Само у обичне суботне дане, ако се не догоди какав празник или светац кога парохијани славе, могу се парастоси држати и у вријеме причасне. У противном случају и тада ће се парастоси држати послије одпуста и послије резања колача“. „Ц. Г.“

Друштво св. Саве у Биограду имало је 29. јануара о. г. свој трећи главни скуп, на којем је прочитано, да стални фонд друштва износи преко 116.000 франака, а фонд за трошење преко 6000 франака, свега дакле 122.000 франака. Број редовних чланова износи 1400.

Медецина у духовним семинаријама у Русији. У школском одбору св. Синода руског расправљаће се скоријем питање о предавању основних начела медецине у духовним семинаријама. Овака предавања већ су ради огледа уведена у Кијевској духовној академији.

Друштво св. Климента. Под овим насловом основано је прошле године у Софији (у Бугарској) друштво, коме је задатак „да шири по народу корисна знања и да му развија чуство за љепоту.“ Ту циљ постизаваће друштво издавањем књига за народ, и оно је већ издало 1. свеску под насловом: „Библиотека свети Климент.“

Књижевне вијести.

У књ. црн. државној штампарији на Цетињу изашла је: **Просвјета**. Лист за цркву и и школу свеска I. II. III. са овим садржајем: А. службени дио. 1) Распис Митрополита Митрофана Свештенству Црногорском поводом срећног ивбављења Цара Руског Александра III. Октобра 17. год 1888. 2) Распис Митрополита Митрофана Свештенству Црногорском о Богојављенском водоосвећењу. 3) Дисциплинарна Правила за ученике Богословско-Учитељске Школе 4) Распис Министра Просвјете и Црквених Дјела окружним и племенским капетанима о рачуноводству школских прихода и расхода. 5) Распис гл. шк. Надзорника учитељима и учитељицама основних школа о разним наставним потребама. 6) Извјештаји ревизора о основним школама црногорским у шк. год. $188^{7}/_{8}$. I. Катунска нахија 7) службене вијести. Б. Неслужбени дио. 8) Црквене Проповиједи. Бесједа Његовог Високопреосвештенства г. митрополита Митрофана, говорена у цркви Женског Института на Цетињу 26. Фебруара 1889 9) Православни Свијет у минулој години 1888. I. Српство. II. Русија. III. Бугарска. IV. Румуњска. V. Грчка. VI. Православни Исток. 10.) Просвјета и Школа: I. Треба ли Црној Гори просвјета? Од. J. П. П. Невоља у нашијем осн. школама. од П. 11.) Науке и знања: I. Историја. Смисао и значење теократске владавине у Црној Гори. Од П. А. Ровинског. II. Индустрија. Што би ваљало урадити да се подигне домаћа индустрија? Од Ст. III. Пољска Привреда. Садимо — садимо и садимо! Од Иванковића. 12). Старине. Крст Мрковски у Бару, Од Ф. Радичевића. 13.) Црквено просвјетни фондови у православном Српству: I. Народно-црквени фондови Срба у Војводини. II. Фондови под управом „Матице Српске“ у Новом Саду. III Фондови уз срп. учитељску школу Сомбору. 14) Дарови црквама и школама у правосл. Српству. 15. Прослава. 16) Црквено-просвјетне биљешке. 17) Личне вијести. 18) Читуља. 19) Црквено-школска књижевност: I. Српска и хрватска. II. Руска. III. Страна. 20) Одговори „Просвјете.“ 21) Претплатници „Просвјете“. 22) Књижевна објава. 23) П. Н. уписницима „Просвјете“. Лист се данас разашиље на све стране. Цијена му је: За Црну Гору на годину 2 форинта — на по година 1 фор. Изван Црне Горе на годину 3 фор. на 4 мјесеца 1 фор. Поједине свеске стају у црној Гори свака 20 новч., изван Црне Горе свака 30 новч. Претплата се шаље: или непосредно уредништву „Просвјете“ на Цетиње (у наплаћеном до Цетиња писму) или на г. Петра Рамадановића у Котор (са означењем да је за „Просвјету“.) За уписнике из Србије прима претплату књижара Валожића у Биограду, Скупљачима претплате припада 10%.

Цетиње, 31. Марта 1889.

Уредништво „Просвјете“.

Читуља.

† **Партеније Давидовић**, игуман манастира Гомијонице, послије тешког пол-годишњег боловања преселио се у вјечност 28. марта о. год. у истом манастиру, и сјутри дан 29. послије подне опојан је од четверице свештеника и једног јеромонаха, и сахрањен у порти између гробница његових предшественика

Покојник је рођен у Санском-Мосту 1822. године.

Није познато ће је науке учио и шта је свршио, по прилици може се мислити да није могао редовно оног времена ни IV разреда основне школе свршити, али ипак био је у црквеним дужностима доста практичан.

Произведен је за јеромонаха 1847. а за игумана посвећен је 1853. године.

Под његовом управом, према прошлим приликама и доста тешким околностима, манастир је Гомијоница доста напредовао; јер покојник је исти манастир на западној страни наставио, прекрио и пред истим дрвени звоник подигао. Куће у којима су калуђери становали спалили су Турци 1867. год., но покојник их је послије обновио и на горњи спрат подигао; другу једну нову кућу саградио је за школу и једну готову за 1000 фор. у Бањојлуци купио.

По народном приповиједању, покојник је доста страха и невоље код овог монастира претрпио: кнежопољске буне 1858. уцијенили су га Турци 400 # а у вријеме устанка 1875. год. одузео му је опет неки бањалучки дахија 300 # Осим тога у колико се зна кад је покојник у манастир Гомијоницу дошао, није од марве као: волова, крава, коња, оваца, коза и свиња ништа тамо затекао, дочим се данас свега у доста приличном броју налази.

Према овом види се да је покојник за свету обитељ доста жертве имао, а поред тога и ону стародревну српску светињу од разних навала бранио и до смрти његове сачувао, због чега ће код српског народа и његових парохијана остати у лијепој успомени.

Вјечна му памјат.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ
ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 10. **Сарајево, 15. Маја 1889.** **Год. III.**

Спасовдан

Готови су крсти вељи,
Искићени ризом, свилом,
И мотке су баш по жељи,
Гле! „крсташа“ свуда билом,
Па дижу крсте, ко више:
На крсту „Спасовдан“ пише!
И освану свети данак,
Иза горе сунце греде,
Све устало на уранак,
Ко њиву, ко благо, гледе. —
Свако росом умивено,
Божјом зраком обливено.

У Карловцу.

На гори црквица б'јела,
„Светом Спасу“ — св'јетак гиља!
Та крећу се села ц'јела...
Не мош згледати миља:
Свако јеми, жури горе,
Да је ближе врху гòре! —
И приспје старо, нејако,
И збор клања сав тројако!
Те прихвата живог' гласа:
„Само слога Србина спаса!
Вознесал сја јеси у слави
„Спасе! спаси нас и прослави“.

Никола Беговић.

СЕРАФИМ,

Божијом милошћу српско-православни Архиепископ мостарски и Митрополит Херцеговачко-Захумски, управља пречасном свештенству и Богољубезноме народу Богом храниме Епархије своје, у апостолскоме духу срдачни поздрав и Архипастирски благослов!

Пошто немила судбина ограби из нашег круга, незаборављеног и лијепог спомињања достојног, дичног брата нашег блажено-покојног Митрополита Леонтија — премудри божији промисао одреди моју смиреност да дођем на столицу Херцеговачко-Захумске Митрополије, на коју сједох у Нељељу Томину о. г. у који дан бих посвећен, одобрењем Његове Светости Православног васељенског Патријарха цариградског Дионисија V. а на темељу најмилостивијег наименовања Његова Царско-Краљевског и Апостолског Величанства Франц-Јосифа I., од православних

Преосвештених Епископа, односно Митрополита Георгија сарајевског, Дијонисија тузланског и Герасима боко-которско-дубровачког, пред којима исповједих моје вјеровање, чим се удостојих, да ме приме у Апостолску службу и да призову на мене Божанствену благодат светога Духа.

Сада за прву и свету дужност моју сматрам огласити ово моје посвећење пречасном клиру и свему благочестивом народу Богом храниме моје Епархије, као нови знак високе Царске милости према срп.-православном народу Херцеговачком.

Проникнут осјећајима вјерноподајничким, изразих приликом мојега посвећења — и за овим слеђоваше свечане инсталације моје, у име своје и свега српско-православног Херцеговачког народа, у средини моје катедралне цркве мостарске — Његовој Преузвишености поглавици земаљске владе за Босну и Херцеговину, као одређеном високом Царском Повјереннику Господину Барону Апелу, ово што ћете наћи у слеђећој ријечи, у којој се такођер садрже моје мисли, осјећаји и намјере, којих ћу се придржавати при управљању са повјереном ми Епархијом.

Ријеч је ова:

Ваша преузвишености!

У овоме најзнаменитијем часу мога живота, налазим најсходније пред Вама као заступнику Његова Величанства, нашег најмилостивијег владара Цара и краља Франц Јосифа I., при овој свечаности изразити најсрдачнију благодарност Његовом Царско Краљевском и Апостолском Величанству, на Његовом највишем благоволењу и великом повјерењу према мени. Његово Величанство има искрене жеље и намјере према српско-православном народу ове наше Епархије, па се то исто и овом приликом посвједочило, доказујући колико полаже висока царска воља на жеље и осјећаје народне. Наименовавши ме за Херцеговачког Митрополита, обвезало ме је ЊеговоВеличанство највећом благодарношћу према својој царској милости, а потпуно сам увјерен да ће ми очинска доброта Његова бити на руци, да се могнем показати неколико достојан високог Архијерејског звања. Према томе ја Вас Преузвишени Господине Бароне најскромније умољавам, да благоизволите бити тумач пред високим Царским престолом ове моје неограничене благодарности и жеља.

Пошто сам ову прву дужност извршио, обраћам се Вама Високопреосвештени Архијереји, свети оци и у Христу браћо моја! Вашим рукополагањем на мене данас дадосте ми нов дар св. Духа, и стависте на моја слаба рамена тешко Еванђелско бреме, које ми до гроба треба носити, и под којим ми слабачка моја кољена клецају. Обвезасте ме да у винограду Господњем будем двоструким радом одговоран, и дадосте ми да уређујем св. Православну цркву. — Бреме је ово тешко, а пут, на који пођох трновит је и небих га смио предузети, кад се небих храбрио словом божијим: „да премножество сили будет Божија а не от нас“, и кад небих имао наде на Бога, да ће ми он и од данас свагда бити „прибјежиште и сила“, као што је и до сад. Рукосад Господњи, који ми се у обдјелавање предаје веома је запуштен и занемарен, али зато опет ја се много надам у помоћ, коју ћете ми пружити Ви преосвештена браћо моја Архијереји, и у урођену моралност и чисту љубав према православној вјери мога свештенства, и моје благочестиве пастве Херцеговачке.

Пречасно моје свештенство, драга моја браћо и ви благочестиви Христијани! По промислу божијем ево мене данас као вашег духовног Архипастира, и међу вас долазим као ваш „а ви други моји јесте“,

ја од данас постајем више ваш а ви моји, па ћу морати од сад више о вама старати се, те ако ви будете сретни и славни и ја ћу с' вама. Мене као вашег пријатеља, брата и сина ове земље, видите на престолу војводине св. Саве, нашег српског просвјетитеља, који ће ми и од данас бити најбољи путевођа у моме послу. И као такав ја сам се данас наново заклео Свемогућем Оцу небесном пред три Архијереја, одабрана Његовом Светошћу васељенским православним Патријархом, па и пред вама свечано изјављујем: да ћу бити вјеран, тачан и храбар војник свете православне матере цркве, и да ћу вас по својим душевним силама уводити у живот вјечни. Истина тежак је и претежак овај трудни посао и велики је задатак ког се данас примих, али га примих пун вјере и наде, да сам међу мојом рођеном браћом, који ће ми радо на сусрет излазити, како ћу се у своје вријеме што достојније Господу одазвати за моје преважне дужности. Примих се овог трудног рада не марећи за све тешкоће и невоље, које ће ми требати сносити, него се подложих мудрим уредбама промисла небесног.

Али да се неби те моје жеље и намјере осујетиле, те да би се ваша праведна очекивања што боље задовољила, ја ћу ово моје ново бреме хвалећи Господа свагда трпљиво са жарком љубави и вољом радо сносити; прослављаћу велико и свето име Господа и превозносићу непостижими Божији промисао; бринућу се највише о томе како ћу се што достојнији показати Апостолског звања. Но при том драго моје свештенство и мили мој српски народе, незаборавите да и вама са своје стране треба доста жртвовати, да ме подпомогнете у постигнућу ове узвишене циљеви.

Свештеници моји! имајте свагда на уму, да и ви на себи носите тешки пастирски јарам, и тежите за тим да се у својој пастви са правом можете назвати духовни пастири, љекари и учитељи, јер сте и ви свештене слуге Христове, и одговараћете за дјела своме Господару. — Народу своме једновјерноме будите у свакој прилици прави пријатељи и савјетници; са осталом иновјерном браћом, братски и пријатељски се владајте; уз то радите вазда као што ћу и сам, да вам паства буде у свему сложна, да у њој буде права христјанска љубав и побожност, да својим претпостављеним властима буду покорни и послушни, јер су оне успостављене за мир и благостање свију нас.

Управљам моју ријеч и **вама благочастиви Христијани,** молећи вас, да ради среће и боље будућности наше свете цркве, уздржите свагда поштовање према духовним пастирима вашим, што вам наређује и слово божије са ријечима: „**Всеју душеју своејеју благоговјеј Господеви и Јереји јего чти**“ т. ј. свом душом клањај се Богу и поштуј његове свештенике. Промислите да они са својим молитвама посредују за вас код Бога; приносе бескрвну жртву за људске гријехове, свршавају свете тајне, кроз које добивате благодат Божију и дарове Духа светог. Најтоплије вам препоручујем и заклињем вас, да негујете међусобну христјанску љубав и братску слогу, без којих неможемо доћи до среће. А то нам заповједа и небесни наш учитељ: „сија заповједају вам да љубите друг друга“. Треба да се љубите међусобом, јер сте сви синови једног небесног Оца, и зато што сте сви рођени у једној домовини милој нашој Херцеговини.

Родитељи! Вама особито и топло препоручујем, да своју дјецу поучавате у страху Божијем и поштењу; предходите им вашим добрим примјером, настављајте

* —

их да поштују старије по науци св. Апостола Павла: „Старца не укорјај но уважај јакоже оца". Дјецу своју радо и добровољно ради среће њихове у школу шаљите.

Опет се обраћам теби моје пречасно свештенство!

Пречасно моје свештенство!

Зовем вас све у помоћ, да ме вашим својским радом у заједничком нам Господњем винограду подупрете и охрабрите у мојим добрим, за корист свете цркве наше, намјерама; да ме вашим узоритим моралним понашањем утјешите и у такав положај доведете, како бих могао вазда о вама рећи свуда и пред сваким: да тачно и савјесно извршујете завјет, којим сте се при рукоположењу са светом црквом везали. Спомените се често оних ријечи: које вам је рукоположивши вас Архијереј, предавајући вам на чување св. Агенац на св. престолу изрекао: „**Прими залог сеј и сохрани јего цјел и невредим до посљедна твојего издиханија**" и т. д.

Желећи скоро посјетити вас, с вама се састати, и о свима у дјелокругу наше св. цркве спадајућим предметима посавјетовати се — налазим сходно установима и канонима црквеним позвати вас, да од сада моје име као правилног и законитог Архијереја свог при свима богослужењима спомињете.

Завршујући ово прво моје пастирско писмо вама пречасни клире и љубазни народе, призивам на све вас и на домове ваше благослов Свевишњега Оца.

У Мостару, 18. априла 1889. год.

Ваш у Богу молитвеник смирени АЕ. и Митрополит

СЕРАФИМ с. р.

Одломак из Литурђике.

II. О светим сасудима.

(Наставак.)

Свети сасуди, који се при богослужењу употребљују, јесу:

1. Путир, потир т. ј. чаша са ножицом или дршком, која се употребљује при свршавању св. евхаристије т. ј. св. тајне тијела и крви Христове. Међутим представља путир чашу горких страдања и мука Христових на крсту, управо чашу, којом се је Спаситељ на тајној вечери послужио.

2. Дискос је округао тањирић, на који се полаже св. јагањац, а представља — с обзиром на околности рођења Христова које се спомињу на проскомидији — јасле, у којима је Господ Христос о свом рођењу лежао, — а с обзиром на околности смрти његове пак — мјесто, гдје је Његово тијело, кад се је са крста снимило, положено било.

3. Звијездица састоји се из два унакрст састављена полукруга, а полаже се на дискосу изнад св. јагањца с тога, да се ред положених честица извађених из просфора не поремети; представља пак ону звијезду, која се мудрацима (волсвима) појавила и мјесто им рођења Спаситељева показала.

4. Ложица, то је кашчица са крстићем на дршку; употребљава се за причешћивање црквеног служитеља (т. ј. нижих редова испод ђаконскога) и осталих вјерних. Представља оне кљеште, којима је Серафим узео жив угљен с олтара, дотакао се њим уста пророка Исајије и од грјеха га очистио. (Исаија VI., 6. 7.)

5. Копље — ножић са обје стране оштар а са крстићем на дршку. Њиме се вади јагањац и честице из осталих просфора; а представља оно копље, којим је прободено ребро Спаситељево, кад је висио на крсту.

6. Чаша за топлоту т. ј. за топлу воду, која се пред причешћивањем сипа у путир.

7. Губа-сунђер. Употребљава се о литурђији, да се њоме бришу св. сасуди, и купе са дискоса мрве, које се у путир полажу. А представља онај сунђер, на коме су Господу кад је

на крсту ожеднио принијели оцат помешан са жучи да пије.

8. Тањирићи, који се за просфоре и антидор употребљују. Пошто се на једном од њих вади јагањац прије него се на дискос положити може, а на другом честице за чест пресвете Богородице и осталих светитеља, то је на првом образ распетија Христова а на другом лик Богородичин изображен.

9. Рипиде — вејала — њима се на архијерејској служби маше над часним даровима. На њима се сликају шестокрилати серафими чиме се представља невидљиво присуство тих духова при свршавању тајне св. причешћа.

10. Дарохранионица је кутија, у којој се хране освећени часни дари за болне Хришћане и чува приуготовљен св. јагањац за литурђију пређеосвећењу.

11. Кутија за ношње часних дарова у куће болесника. Она се састоји из два одељка; у горњем су часни дари, а у доњем мали путирић, ложица и флашица за вино.

12. Крст, који се на часној трапези поставља и има управо грчку форму и облик. На горњој страни (на лицу) у средини насликано је распетије Христово, горе Бог отац и св. Дух, с десне стране лик Богородичин, а с леве стране (на наличју) изображено је или изрезано оруђе распетија Христовог.

13. Св. еванђеље. На предњој страни (на горњој корици) украшено је оно са светим иконицама: у средини са васкресењем Господњим а на угловима са четири еванђелиста. На стражњој страни (на доњој корици) изображене су околности силаска св. Духа, распетије Христово или други еванђелски догађаји.

14. Аналогија — налоњ — је узвишен четвероугони сто, на који се св. иконе и св. еванђеље полаже. Нуждан је ђакону, кад чита еванђеље на амвону.

15. Крст, који стоји за часном трапезом, носи се за вријеме литија.

16. Чинија за освећење водице са босиљкачом.

17. Посуда за држање воде — Крстионица у сврху крштења. У њој се вода освећује и онај који се крштава трипут се погружава.

18. Суд за уље, којим се (т. ј. уљем) онај, који се крштава, маже прије него ће се у воду погрузити у знак примања освећења и радости у св. Духу. Затим има још један суд за св. миро, са којим свештеник помазује све удове тијела крштенога и на овај му начин подељује благодат јачања свију његових сила.

19. Сватовске круне или вјенци. Мећу се на главу жениха и невјесте у то име, да би у брак ступајући постали побједитељи над младићским похотама, и да би се кнезовима и началницима потомака и насљедника својих назвали.

20. Црквени барјаци украшени на врху са крстом, носе се приликом литија. На њима су изображени разни светитељски ликови и напомињу нам, да се црква Христова на земљи бори под знамењем крста.

21. Петохљебница. Употребљава се за освећење на њој просфора, пшенице, вина и уља у вријеме свуноћнога богослужења — бденија. Усредину петохљебнице мећу се просворе, а с једне и друге стране чашице: десна за вино, лијева за уље, напријед је свјећњак, а њему насупрот чашица за пшеницу. Освећеним уљем мироноше се на јутрењи вијерни.

22. Црквени фењер, носи се у вријеме литије пред крстом и пред светим иконама.

23. Седмовратни свјећњак са седам рамена, који се пред крст за часном трапезом поставља и представља седам дарова Духа светога.

24. Велики свјећњаци стављају се на солеји пред престолним иконама на иконостасу, а удешени су обично за четири свјеће: већа на средини представља јединство божанства, а оне три мање около ње представљају три лица у божанству.

25. Свјећњак — чирјачић — с једном свјећом носи се пред епископом. Значи најпре свијетлост благодати у епископу а затим и свијетлост његове поуке. Он се носи и пред еванђељем а и пред часним дарима на литурђији за вријеме великог и малог входа.

26. Дикирије — свјећнак са два рамена за двије свјеће; представља двије природе у Христу: божанствену и човјечију.

27. Трикирије, свјећњак са три рамена, означава свету Тројицу.

Сва три та свјећњака употребљавају се на архијерејској служби.

28. Поликандилон — многосвјећњак — свјећњак са више рамена за седам или два-

најест свјећа. Седам свјећа значе седам дарова Духа светога, а дванајест нас опомињу на дванајесторицу апостола.

29. Панкандилон, свјећњак, који има више од 12 свјећа, који се иначе зове полиелеј.

30. Кор. Овим се именом назива у грчкој цркви обруч, који је једним конопцем у врху кубета објешен, на ком су засађене силне свјеће, што означава небесним звијездама обасјану тврђу небесну. Данас је мјесто њега употребљује обични полијелеј.

31. Кандила, која се вјешају испред св. икона, имају највише по једну свјећу. Више пута гори у њима уље мјесто свјеће.

32. Кадионица, у којој тамјан гори. Пушење и димљење миомирисног тамјана представља топле молитве, које се Богу узносе, или представља благодат св. Духа, који вјерне радошћу испуњава.

33. Ибрик за воду — (умиваоница) — који ипођакон држи и из њега полива епископу водом руке, кад их пере.

(Наставиће се)

Слово о „духу времена“.

Говорио **митрополит Зворнички Дионисије** 26. Марта тек. године т. ј. на 5 недељу часног поста у катедралној цркви у Д. Тузлм.

Од данас — љубезна моја у Господу чада — почињу у главноме дани страданија и мука Господа нашег Исуса Христа. С' тога и св. наша мати црква приправљајући нас за те свете дане износи нам на углед и подражавање свети Његов живот. „Ево идемо“ — вели сам Спаситељ у данашњем Еванђељу — „Ево идемо у Јерусалим, и Син човјечији предаће се главарима свештеничкијем и књижевницима и осудиће га на смрт, и предаће га незнабожцима; и наругаће му се, и избиће га, и пљуваће га, и убиће га“. (Марк. 10, 33—34.)

Сав у опште живот Господа нашег и то од почетка рођења Његовог у Витлијему, па све до страдања на Голготи, пун је борбе и муке. Или га као дијете посматрате, или као младића, или као савршеног мужа вршећег своја божанствена дјела, видићете Господа да се мучи и да се бори сад противу преваре и лукавства Иродова и његових присталица, сад пак противу које-каквих сплеткарија и клеветања књижника и фарисеја; овдје га видите борећег се противу безразложних захтјева народа јудејског и његових кривих схваћања о Месији, тамо пак противу искушенија Сотоне; овамо Га опажате гђе са синовским страхопоштовањем претреса и одбија опомене својих родитеља и сродника, онамо пак гђе побија безумне и продрзљиве тражбе својих ученика. Но и у самом часу кад је већ почео предсказивати пошљедне и највеће своје муке и страданија, и кад већ духом предвиђа заушенија и поруге, опљуванија и вијенац од трња, крст и копље, и у таковом, велим, часу мора да се бори противу безумног захтјева Зеведејевих синова: дај нам да сједнемо један с' десне стране теби, а други с' лијеве.“ (Марк. 10, 37.) Па такав вам је — љубезни моји — и живот сваког хришћанина. Свијет је овај у ком ми живимо, свјет муке и борбе; он је тркалиште на које се упуштамо да се мучимо и боримо противу разних непријатеља. Од кад је нестало на овом свијету оног небесног склада и међусобног споразумљења, те је мјесто њих навалио и завладао гријех, од онда су невоља и борба постале лозинка човјечанског живота. Свуда по свијету увиђате опреке и противности, свуда сукоба, свуда мука и невоља; силе материјалне боре се противу духовних сила, а те обадве противу моралних; свијет добра устаје противу зла, савјест противу истинитости, слобода противу закона. У таквом свијету постављен од Бога човјек позван је да се мучи и да се бори противу разних свјетских опрека и противности. Баците само један поглед како на приватни, тако и на друштвени наш живот и видећите да се једни боре противу сплетака и клеветања других, други пак противу преваре и притворства; видећите да се неки боре противу сиромаштва и осталих материјалних нужда, неки пак противу различних духовних потреба, противу лакомства и себичности, противу злобе и покварености; завирите ли дубље у ту борбу? опазићете: да се ми сви крећемо противу стра-

шног и опћег непријатеља тјела и крви т. ј. против гријеха, који је нама овладао. Мало ли пута у нашем дјеловању диже се гријех противу духа? Неосјећамо ли често ту нашу унутрању борбу? Мало ли кад противи се закон савјести наше, противу закона гријеха? „Али видим, други закон у удима својима“ — повикује св. Апостол Павле: „Који се супроти закону ума мојега и заробљава ме законом грјеховним.“ (Римљ, 7, 23.) Борба дакле и мука то је лозика, то је застава хришћанина на овом свијету противу гријеха. Заставу ову треба свагда да дижемо и да се сакупљамо под њом, особито пак у ово наше доба, које, ни најмање погријешили неби, кад би га назвали: **ером моралне и религијозне равнодушности и немарности.** Баш је данас вријеме када је по ријечима св. Апостола Павла велика нужда да узмемо све оружје Божије да би се могли бранити“ (Ефес, 6, 13.) против непријатеља, који многе и разне учинивши нам штете, пријети коначно нашем изроћењу и уништењу; против непријатеља, велим, коме је име „дух времена“. О овом ћу предмету говорити данас — љубезни моји — показујући: у чему се састоји тај „дух времена“ и како га ми можемо побити најпоузданије.

Познато је — љубезна моја у Господу чада — да свака ера, сваки вијек признаје нека мање више, заједничка начела т. ј. основе и правила за расматрање ствари по земљи и на небу, и шљадујући неким особитим приволама и намјерама. Привржености дакле на све ово зове се праведно „дух времена“; јербо он обично влада и управља својом ером. Уплив пак те привржености на људе ма да је тих и неосјетљив, ипак је он много јак и успјешан. Што је природни ваздух за човјечије тијело, то је „дух времена“ за душу. Он је заиста као једна невидљива сила, која оживљава своју еру и њом управља; па се за вријеме дотичне ере све и сва крећу по вољи тог' духа, те тако и мисли људске и осјећаји и воље носе на себи печат „духа времена“. И може се казати: да је срећан онај вијек, ког су основе и правила истинита и с' разлогом, ког осјећаји слажу се са људским дужностима и јесу племенити; ког намјере и дјела јесу вриједна за човјечији позив на овом свијету. У таквом случају „дух времена“ добар је и морални; јер његов небесни дах даје живот на све и ствара велика и чудесна дјела. Напротив пак несрећан је онај вијек, ког је дух лукав и изопачен. Тада владајућа начела јесу лажљива и жеље материјалистичне и покварене, а дјелање противно друштвеним дужностима и недостојно за човјека. На велику пак нашу жалост онаки је дух, који влада данашњом нашом епахом. Немислим га осуђивати унапријед, нећу да га опишем из пристрасти као покварена и изопачена; хоћу само да дубље продрем у њем одгонетајући и рашчланујући га и тад вјерујем да ће се и сами привржениці и обожатељи његови, ако их има и овдје међу нама, сложити са мном.

Какав је дакле дух нашега времена и то прије свега што се мисли, истраживања, основа и правила данашњег вијека тиче? По несрећи тај је дух нашег доба превара и лаж, невјерије и равнодушност. Без сумње је овај вијек у ком ми живимо, вијек просвјете, унапређења и развића; вијек знања, умјетности и вјештине; могуће да у цјелом току повјеснице није ниједан други вијек тако развијен био, као што је овај наш деветнаести вијек. Али непобитна је истина и то: да успоред свега тога напредовања корача из потаје дух лажи и невјерија, дух заблуде и равнодушности. Одавно је већ истина одбјегла од свјетске већине, а на њеном се престолу попела и посадила лаж. Истина је права: да се и данас тражи истина и хвали се и превазноси више свију осталих земаљских блага, али многи данашњи људи мисле: да се истина налази у неким само наукама, а све остало што налаже човјечији ум и срце, што налаже откровеноје слово Божије, што учи права философија и богословија, то је све, веле они, лаж и у ствари непостојеће мисли. Оно само вјерују као истинито, које подлежи чулама њиховијем, и што могу да разуме средством здравог разума. Мишљење дакле проматрање и двоумљење, ортологизам и материјализам, то вам је карактер т. ј. обиљежије нашег доба. Шта је, веле, Вјера? Шта је Христос? Шта је црква? Какав одношај постоји између човјека и бесмртности душе? Те на тај начин они: или уподобљавају Бога са свјетом, или Га порицају. Религија, веле они даље, да је излишна; она је, додају, нека заблуда човјечијег духа; к' тому још: да се је религија породила од људског страха, или да је плод свештеничког насилства. Христос и хришћанска вјера, настављају они даље, не ілају ништа у себи надприроднога, илибожан ственога; вриједност и

моћ њихова је човјечанска; збир догмата т. ј. учења црквеног и моралних правила, плод је човјечијег развића. А човјек и његова душа јесу сљедство материје, и то неки већи степен развића материје. Такова су размишљања и проматрања, која често чујемо и сваког готов дана читамо у разним новим књигама и књижевним листовима. По несрећи пак ове мисли нису већ својина појединих материјалистичних философа, као што је то негда било; данас, мало не постале су оне својина стотинама хиљада људи. Материјализам и невјерије, двоумљене и размишљање данас је готов свуда у великој моди. Жалосно је само што многи свијет без предходног испитивања ствари, а више пута и несхваћајући ни мало о чему је ствар, веома лако присвајају оваке убитачне мисли, и одмах само — производе себе материјалистима и присталицама овог или оног природослова, па и неразумијевајући прави смисао учења тих природослова, више пута тако изопачаваху ствари у свом незнању, да од предпоставака њиховијех стварју одлучне мисли; т. ј. за оно што веле безбожнички учитељи њихови: „*може бити да је тако*," они то „може бити" тумаче, као да је било. А понајвише ћете оваких изопачених мисли чути од младића, који једва су нешто и то већином површно научили у школама, па ево ти их сад наједанпут гђе знају тобож и схваћају све и сва на свијету, па још и то: да нема т. ј. Бога, и то зато што га они немогу видити ни чути, него да је сав овај видљиви и невидљиви свијет сама материја и ништа више. Али није ни замјерити оваким од младости угријаним главама; обично човјек у младости држи да он све и сва боље зна и боље разумије од њему старијих људи, и да све и сва онако мора бити и испасти, као што то он схваћа; па кад и он стигне њих у годинама, онда се и сам стиди вјетрогоњастих својих у младо доба мисли.

А да ли је бољи дух нашег времена, што се људских осјећаја, наклоности и жеља тиче? На жалост не. Као што су данас мисли и посматрања материјалистична, тако исто и наклоности и осјећаји јесу материјалистичне; јер једно друго нагони, „*сорта сорту воли.*" Дух је нашег вијека наклоњен материји т. ј. тјелесном уживању. Мјесто духовних и моралних осјећаја: истине, правде, добродјетелности, братске слоге и љубави, страха Божијег и побожности, којима су се разликовали блажено почивши наши предци у прошлим вијековима, дух нашег вијека увео је све оно што је свему том противно, једино да би се оправдало и без зазора вршило тјелесно уживање. Не велим, налазе се још и данас — хвала милом Богу — неке велике душе, које пламте великим одушевљењем за све што је добро, истинито и божанствено; али већина денашњега свијета одала је себе тјелесном уживању, и немари нимало ни за Бога ни за душу. Веома би ми драго било, кад би се ја у том варао; али, као што и сваки од вас то увиђа, само изопачено понашање већине данашњег свијета даје ми за право у том. Погледајте само пажљиво како се данас живи т. ј, како људи жуде да задовоље своје грло и трбух што бољим јелом и пићем, како да се најзадовољније проведу и забављају т. ј. да убију вријеме да им није дуго, као што сами кажу, по механама, по кафанама, по театрима, концертима и са лијепим друштвом у неким јавним кућама, које недопушта светиња овог мјеста именовати правим именом, и т. д; па ево вам људи „духа времена" са људским наклоностима и жељама нашег доба. А да су те непрекидне лудорије скопчане с' великим трошком, ког није ни лако, особито у данашње вријеме радом надокнадити, и да усљед тога пропада здравље и имање, те се тешко закућене куће раскућују, веома лако и дјеца гладна, гола, боса и болесна остају на сокаку без икакве потпоре и наде за бољим, о том ни бригеша; доста је само да се добро једе и пије и да се проводи вријеме у весељу у тјелесном уживању, па кад дође старост, онда ће тек и права памет у глави, али узалуд, јер је већ онда касно. Видите сад колико је раставио зли дух данашњег времена од доброг духа блажено прошлих вијекова. Тако дакле — љубезни моји — ера у којој ми живимо јесте најопаснија; црни облаци покривају нас са свију страна; ваздух, којим дишемо веома је окужен; земља под нашим ногама колеба се непрестано и пријети да нас прије времена прогута и уништи и тјелесно и душевно; нетреба дакле да оклијевамо, него треба, да се својски договоримо: како ћемо моћи доскочити овом убитачном злу нанајпробитачнији начин. На то сад и прелазим позивајући вас: да ме добро пратите и упамтите моје ријечи.

(Наставиће се.)

Серафиму Перовићу

Митрополиту Херцеговачко-захумском

Србин си цијо душом и тјелом,
е то си до сад показ'о дјелом —
радећи вазда на корист браћи,
а сада напријед, сада си јачи!
фезанс' обиш'о рад рода свога,
и тамо с' за нас молијо Бога,
милостив Бого — сад нам те даде,
утјеши с' роде, ево ти наде!
Мостар, на Васкрсеније 1889.

Повијест каже истину свима,
е то је тако у вјековима:
род ко свој љуби, онога слави
оном пут славе отвара прави!
вишњи ти старино помога' Бога,
и мети славља достигло млога,
ћерај нам таму са светог храма
у помоћ зови светога Сава!

Лука Г. Бјелокосић.

Бесједа на дан св. Ћирила и Методија.

Благочестива браћо!

Било је негда вријеме кад наши стари не знадоше за правога небеснога Бога, кад у мјесто овога обожаваше рукотворене кипове и њима се као мртвим, боздушним и немоћнии молише. Прије 1300 г. почела су славенска племена вјеру Хришћанску примати, те гомилама прелазише у њу, као што смо и ми Срби православну нашу вјеру од Грка примили и покрштени били.

Свака славенска грана на посе имађаше својих ревносни проповједника и вјерски учитеља, који народ учише св. писму, водећи га правом богопоштовању; али између тијех сијача и просветитеља, међу свима славенима позната су и блистају се два чувена имена — два брата солунца св. Ћирил и Методије, који се справом називају апостоли и учитељи славенски и православља, који сав свој труд жртвоваше на то, да вјером и науком просвјете племена славенска.

Данас браћо навршује се равна 1000 година, од како је стари брат Методије своју св. душу Богу предао, те је и наша света дужност, да прославимо успомену њихову, што не чинимо ми сами него ли близу 100 милиуна славена овај дан данас слави и велича, особито пак моћни руски народ у својој престолници Петрограду и по другим мјестима.

Вама ће браћо познато бити, да без вјере ни један народ сретан не може бити. Вјера људе просвјећује, чини их побожним, ваљаним, незлобивим, добротворним, а на против и све биједе и невоље овога свијета вјера услађава са обећањем онога вјечнога живота на небу. Славенству је сам Бог помогао, да старо идолопоклонство са свјетлошћу православија замијени, и као оруђе, изабрао је св. људе Ћирила и Методија, који с благословом и допуштењем цариградског Патријарха полазе и св. науку проповиједају по Бугарској, Панонији, Далмацији, Чешкој, Моравској и по другим крајевима, подижући у исто доба и св. храмове, у којима ће се ново Хришћанство Богу у духу и истини, молити.

У колико је за нас знатно и важно, што нас ова св. и вриједна браћо вјером препородише у толико и зато, што они са грчког на славенски језик преведоше св. писмо и друге црквено књиге. Ово су св. просвјетитељи учинили зато, што ма да су многе хиљаде хиљада приводили у Хришћанство, али ово не појимајући ништа од нове вјере, не разумјевајући језика ни св. службе црквене, многи су се и опет повраћали у идолопоклонство. — Али кад народ поче слушати службу на своме језику, кад је могао разумјети шта, и о чему се моли, онда је постао у вјери сталан и тврд тако, да је уз пркос противника хришћанства православна вјера ојачала тако, да хришћанство данас на цијелом шару земном надмаша број 280 милиуна.

Св. просвјетитељима морамо захвални бити још и зато, што нам они измислише и саставише словенску азбуку, којом су и писали црквене књиге. До тога доба тешко је било са прастарим знаковима означити сваку ријеч, што је да богме

отешчавало и распростирање православља, — зато су ови Богом умудрени људи написали нову славенску азбуку и предали је ново образованим синовима Христове цркве, којом се и ми данас служимо, указујући вијерност нашим просвјетитељима, називајући ту азбуку ћирилицом.

Нама су дакле ови св. апостоли предали у аманет св. вјеру и та славенска писмена, што смо ми све поред толики тешкоћа и искушења вјерно сачували. Поред тога вјерни смо остали нашој св. литургији, коју ови св. људи код наших старих уведоше, те баш зато, што је наша св. вјера, ћирилска слова, св. литургија и друго код нас чисто и не дирнуто остало, шта тај св. аманет славенски учитеља при толиким незгодама и борбама свето очувасмо, што нашу вијерност тим посвједочисмо, зато баш и велим, ми се православни славени и одликујемо. За такву нашу вијерност приликом ове хиљаду годишње успомене, св. апостоли примиће нас и као своје вијерне ученике благословити.

Успомена хиљадугодишњице њихове, успомена и благодарности наше на овај свечан дан достојна је св. наставника и зато, што тај аманет не оскрвно очувасмо.

Имајући пред очима 1. што су нас св. апостоли Ћирил и методије у вјеру привели; 2. што су нам св. службу и црквене књиге на наш језик превели; 3. што су нас свјетлошћу Евангелија просвјетлили, и 4. што су нас азбуци нашој научили и тиме темељ просвјети вјерској положили, — то све велим знајући, дужни смо нашијем просвјетитељима благодарни остати и на најсвечанији начин прославити дан овај у цркви, кога успомену данас сви славени достојном славом славе.

Уз све то браћо, ватрено желим, да се вазда међу се одликујете слогом и јединством, јер слога сваки посао ради, а неслога пакост ствара, руши и уназађује не само поједине личности, него ли поткопава, искорјењује и читаве народе. Слогом браћо и мале ствари расту, а неслога поруши и оно што имамо. Слога људе зближује и чини их снажнима, и за сваки посао способним и јаким, а неслога одрођује, таре и упропашћује. Посљедице неслоге, зависти и грамзења зле су, што ја не морам свједочити. Тужна пропаст на Косову, нека моје ријечи стварно потврди. — Зато браћо, имали која душа међу вама да је међу собом омражена, позивам је приликом данашње славе, да се с братом својим помири, да пружи руку искреног помирења један другом, па ће се сином Божијим назвати. Нека се свако сјети нама познати ријечи: да само слога србина спасава, што му тако и на грбу пише, а ја спет велим и повторавам, да су неслога, пакост завист и злоба зла, која наш народ вијековима тару и живаљ нам народни подгризају.

Молићу се Богу браћо, да он по својој великој милости одклони од нас сатанска зла дјела, па да утврди слогу, љубав и једномислије; да се наша св. вјера слави и обожава, и да никад не помањка у народу нашему, а да се молитвама данашњи св. просветитеља и учитеља дарује душама нашијем **велим милост**ъ. Амин.

Говорио 6. Априла 1885. у Б. Градишци.

Ст. Н. Давидовић
свештеник.

Број 667.

ОКРУЖНИЦА

Свему свештенству и српско-православним Општинама Дабро-босанске Епархије.

Ове 1889. године 15. јунија на Видов-дан навршује се тужнијех **пет стотина година**, како се угасила српска слава, српска моћ, на бојном пољу Косову.

Да би спомен тога дана, и ову тужну успомену за наше храбре јунаке, који су на Косову изгинули за крст часни и слободу златну, достојно прославили, нашли смо за оправдано препоручити Вам: „да се тога дана има обавити у цркви божествена литургија и парастос (опијело) свима погинулим српским јунацима и христијанима, — са додатком у јектенијама: **Єщє молимсѧ ѡ ѹпокоєніи дш҃ъ**

усопшихъ рабовъ божіихъ, за вѣръ Христовъ и свое отечество погибшихъ воевъ на брани косовскои, и ѡ еже простити сѧ имъ всѧкомѹ и т. д.

На парастосу има свештеник говорити сходну на основу Еванђеља састављену бесједу, а потом приуготовљено кољиво (панађу) прелити, и завршити са вјечна им памјат у народу српском.

У Сарајеву 27. Априла 1889.

Из сједнице конзисторијалне.

АЕМ. и Митрополит Дабро-босански

Ђорђе Николајевић.

Број 488. екс 1889.

ОКРУЖНИЦА

Српско-православним црквено-школским Општинама и протопрезвитерским уредима и свештенству Дабро-босанске Епархије.

Одбор „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“ обратио се је на ову духовну власт с молбом: да се уложени позиви преко православних општина и свештенства Д.-б. Епархије раздијели на родољубиве Српкиње. Удовољавајући молби поменутог одбора достављају се овдје у прилогу речени позиви тој славној општини и пречасном свештенству с топлом препоруком: да изволите ове циркуларе раздијелити свакој отмјеној Српкињи у вашем мјесту, и порадити да се одазову и притеку у помоћ овој племенитој цијели са годишњим улозима; те новац нека свака Српкиња под својим тачним подписом преко општине, протопрезвитерског или парохјалног уреда пошаље у Сарајево под атресом: „Одбору крајцарског штедовног друштва православаних Српкиња у Сарајеву, или пак преко ове Конзисторије; на што ће одма шљедати потврда о примљеном новцу.

У Сарајеву 16. Марта 1889.

Из сједнице конзисторијалне

АЕ и Митрополит Дабро-босански

Ђорђе Николајевић.

Од Требиња до Мостара.

Пише **С. Л. П.** свештеник.

Лицем на свијетло Васкресенније стиже глас и на наш крај, да ће бити извршено посвећење новог митрополита г. Серафима Перовића на нељељу Томину на 16. Априла ове године. Овај глас обрадовао је сваког православног Србина наше кршне Херцеговине, једно: што је то син њен, који је за њу патио и радао, а друго: што је његовим ступањем на престо светитеља Саве првоучитеља и просвјетитеља, за вазда утрвен пут нашим синовима на то високо звање. Радост је била општа. А како да не буде, кад се тим чином јасно доказује, да се на највишем мјесту испуњавају жеље нашега народа, што се виђело и ступањем на архијерејску столицу бљажено почившег митрополита Леонтија Радуловића, који је био прави љубимац сваког православног Херцеговца, како богата тако и сиромашна. — Но овђе нећу о њему да говорим ни да послеђујем скоро замирене ране у срцима његових синова, јер је ево Херцеговина добила достојна њему наштељедника, који ће сигурно као ватрен Србин и Херцеговац као патњом прекаљени борац за вјеру и народ свој, знати, хтјети, и смјети чувати србинове светиње у винограду Господовом, кога Његова света десница засади по непробојним и српском крвљу обливеним кршевима храброг Херцеговца, који одиста умије ватрено бранити и љубити своје али нек зна свак да он вазда почитује туђе.

Једва сам, што-но веле, дочекао дан поласка у Мостар; да видим чин посвећења, да видим наше Архијереје, да учествујем у весељу, са свештенством и народом у тој ријеткој свечаности. — Ићи ћу редом на овом мом путу, па ћу припричат оно што ме највише занимало. — Да почнем са Требињем!

Требиње је трећа варош по величини у Херцеговини; али, по љепоти и уређености

сигурно смијем рећи да је прва; па још какову ће слику изнијети путнику пред очи Требиње, кад се доврши ново започета православна црква, којој по љепоти неће сигурно бити равне у нашим крајевима. Она ће бити лијеп знак православља и велике љубави према прађедовој вјери, као што ће вијековима својим сјајем бити јасан доказ огромног пожртвовања и труда Србадије лијепог Требиња, те ће потомци са пуним правом данашњим синовима овога српскога града, ђе су се рађали све српски краљеви, клицати: „слава нашим родитељима, као што и ја на овом мјесту велим, „Слава народним добротворима и љубитељима светог српског православља“ Зато би сваког србина била света дужност, макар у ком он крају био, да не откланја руку помоћи у оваким приликама, но да подигне ма и најмањи камен у зид овог лијепо заснованог храма, у коме ће се, ако Бог да здравља и весеља, на брзо процјеват у славу Бога и српског имена.

Град Требиње опкољен је доста јаким зидовима са три стране, а са четврте стране ријека Требишњица. У град се улази само на два мјеста: из вароши т. ј. предграђа, улази се мостом преко ендека који је облио град са западне стране, а са источне стране може се преко Требишњице у град ући чамцом, а у варош лијепим гвозденим мостом. У граду од старих српских споменика су развалине старог манастира, ђе су данас подигнуте барутане; те би жеља била овога народа, да се то мјесто уступи па да се на том мјесту подигне мала црква, која ће у будућности казиват да Србадија лахко не заборавља аманете својих прађедова. Ја се надам да ће и то скорије бити.

Југо-западно од Требиња протеже се право благо требињско, а то је поље његово, које је са обје стране Требишњице, родно грожђем, смоквама и сваковрсном зелени. И ако су сва околна брда права голотиња, то са пољем Требиње може подмиривat своје потребе, кад година не изда.

— За сад нек је доста речено о Требињу, а сад мајчин сине: пут под ноге!

Са лијепим бројем свештенстви и грађана кренух 13. априла у 3 сата по подне пут Дубровника, у који стигосмо пред ноћ. На овоме путу, на $^3/_4$ сата од Требиња, срешће те мало у десно, развалине старог манастира Тврдоша, по којима се познаје да је то огроман манастир био. Приповиједају, да је у том манастиру живио као калуђер свети Василије Острошки, који је од зулума отишао под острошке стијене у Црну Гору, ђе му данас почивају свете и чудотворне моштн. Тај су манастир сазидали калуђери манастира Требињског, кад су га морали од зулума напустити. Калуђери манастира Тврдоша раздвоје се; те једни отиду у Боку Которску са свима знаменитостима и подигну чувени манастир Савину, а други остану на мјесту ђе су биле манастирске торине те подигну манастир Дужи, који се налази на два сата од Требиња близу насипа, лијепо обновљен и скоро подигнутим лијепим зградама за станове и за школу снабдјевен, на чему нека је срдачна хвала Високој Влади, која је на исте утрошила 25.000 форинта, те тај манастир данас, кад га погледаш издалека, опомиње те на: „бјел' Вилиндар на на сред Горе свете“.

За три часа умјереног путовања од Требиња, прешавши Требишњицу код реченог Тврдоша и на даље оставивши у десно манастир Дужи; ето нас у Глуву Смокву, која је чувена по проливеној 1875—6—7—8 год., а мало даље ето нас на брдо Дријен, куда превија насип из Херцеговине у Далмацију и то у жупу ђе живе све сами Срби католици. Са Дријена угледаш најприје море које се простире у недоглед ћâ тамо до Италије, и обара све стрмо до у сам град Дубровник, наслађивајући се сињим морем час лијепим жупским селима, час дивно обрађеним, у самом кршу, њивама, час баштама засађеним маслиновим шумама и т. д.

Још поиздаљег био ми је Дубровник на памети. Гледао сам брда и долине, села и баштине, па и оно непрегледно море, али све забадава слика Дубровника и његова стара прошлост као старославне српске републике лебдила је у мојој души врх свије мисли. Порано стигосмо у Дубровник; те ја одмах удри овамо, онамо бојећи се да ми што не умакне испред очију.

Кад сам се повратио у стан и стадох прибират све оно што виђех и што сам чуо о Дубровнику, сјетих се ријечи једног српског листа „Нар.Дн.“ који излази у Биограду и који вели о Дубровнику овако: „Српски народ поноси се својим Дубровником, и то с пуним правом; јер ова стара и у сваком погледу славна варош, једна је од ријетки појава у свијету. Тако су мишљење о њој донијели

многи чувени писци јевропски, од којих неки рекоше, да је његово политичко устројство било врхунац државничке мудрости, други, да је он онако скучен на мално земљиште, дао више славних људи у свима струкама знања и књижевности, него многе простране царевине; трећи, да је својим многобројним великим лађама био прекрилио сва мора свјетска, и водећи трговачку конкуренцију са Венецијом и Ђеновом, установљавајући свуда, а особито на Балканском полуострву, своје аутономне колоније, да је био оно, што су некуд били Финичани, а доцније Енглези; неки опет, да је једини на балканском полуострву развијао поред трговине, велику и малу индустрију, те се силно обогатио. У њему се, дакле, све резвило, у највећој мјери: таленат политички и социални, трговачки и индустријски, научни и умјетнички. — За колико се вароши на свијету може све то казати? — И то није био само тренутан појав Ма да окружен јаким државама, које су му често радиле о глави, Дубровник се унутрашњом чврстоћом и спољашњом политичком умјесношћу, знао одржати кроз дванајест вијекова, одољевајући туђем оружју, пожарима, кугама и земљотресима. Збрисан је дипломацијом у 15. години нашега вијека на бечком конгресу.

Тај велики гријех против народних права и свјетске цивилизације, учинио је Наполеон I., год 1806., а владаоци су га на бечком конгресу дефинитивно потврдили. — И тако Дубровник, пошто је дао Шпанији више адмирала и великаша, Италији славних професора и једног универзитетског ректора, Француској утемељитеље свилених и бродарских фабрика, Хрватској једнога бана и Индији једног вицекраља, Старој Србији више дипломата, рудара и свакојаких занатлија, Угарској једног војсковођу, који је одбранио Биоград од Турака, Аустрији више ђенерала и једног фелд-маршала; пошто су његови синови учествовали са Колумбом у проналаску Америке, са Лутером у великој црквеној реформацији, и били умијешани у сваком научном и социјалном напретку човечанства; Дубровник, као слободна државица, збрисана је од незахвалне дипломације — једним потезом пера, али му слава остаје вјечита у свијету; ту му нико не може одузети“ . . .

„Сад његови синови . . . . разилазе се већином на све стране. Има их свуда, и свуд се одликују као вјешти морнари, окретни трговци, даровити писци и у опште поштени људи.“

„Од старог Дубровника остају још околни градови и чврсте зидине, којима је сав опасан, и које су пркосиле страшном земљотресу, од кога је 1667. сва варош била пала. Остаје још кнежев двор, ковница новаца, и неколико лијепих дворова и цркава; све је друго поменутим земљотрезом упропашћено, те је варошко становништво од 40 хиљада спало на 8 хиљада. Дубровник је за тим обновљен, али не онако сјајно, како је прије био. Па и у садашњем стању, најлеша је варош у приморју. Куће су му све од тесаног камена, тако и калдрма; има нових лијепих цркава, међу којима и једна православна, веома угледна, улице су правилне и добро освијетљене, а предграђе његово са бијелим кућама, које тону у зеленилу прави су ђилистани. И сад је становништво дубровачко на гласу због своје углађености; и сад још има тамо красних господских градина и лијепих шеталишта, и старинских установа човјекољубљем заснованих. О њега се сада отимљу и Срби Хрвати, али и старији дубровачки писци и садашња дубровачка омладина, одбијају сваком приликом од себе и своје домовине све, што год није чисто Српско:“

Оволико и овако речено о Дубровнику и ја мислим да је доста речено на овоме мјесту, зато ћемо с Божиом помоћу напријед, па што јаки Бог да и досуди. Лијепо се је по пљаци дубровачкој шетати, као и по уским сокачићима његовим, који се на све стране од пјаце гранају, па још изић у предграђа: Пиле или Пиле, или се упутит од Пила између дивних дворова и и башта у Груж, ђе лађе за Дубровник пристају, све је то велим лијепо, али како ћеш се усудит навести се на леђа оне непрегледне житке пучине. Бог и душа није баш лахко, особито ономе, који први пут гледа како таласи миле ка лађи, да се са њом мало поиграју, а нарочито кад је ружно вријеме, као што га ево ми данас имамо, при кретању из дивнога Дубровника.

Поранисмо мало раније, не толико да не задоцнимо на „вапор“, но да разгледамо Дубровник и околину, ђе су се рађали дични учењаци и јунаци и да на лађи дочекамо омиљеног старину епископа Боко-которског г. Петрановића, који путује ради рукоположења г. Перовића у Мостар. Диван старац, разговоран, благ и весео

те се сваки грабио да му свету десницу целива, и да по коју са њим прозбори, а то баш није било тешко јер је његово српско и родитељско срце отворено сваком, а његова ријеч пуна љубави према ономе што је србиново привлачила нас је к њему да смо се налазили срећним што више са њим бити. Вјеру ти задајем, да нам је милије било са њим виђење но што би ја овђен умио изрећи.

Вријеме кишовито, те за вожњу по мору, богме, ружно; но, фала Богу друштва је подоста, па и ја помислих, шта буде свима нек Бог да и мени: чим на пут, друштва у пут, па „ни уби Боже мимо свијет ни помози Боже мимо свијет.“ Тачно у 8 сати, из питомог Гружа, писнувши једном, два пут, три пут, лађа крену и ми се обресмо на леђима сињега мора, које је обалу нашег српског приморја у Далмацији баш доста изрецкало. Хајдемо, дакле све покрај ње, али молим, то није моја воља, но туда је ове лађе, на којој смо, прописан пут из Гружа за у Стон.

Прва станица, којој приспјесмо пошље повећег љуљања на морским валима, јесте Трстено. Рекоше ми моји сапутници да се ту на Видов-дан носи кроз мјесто литија и обдржава велика слава, на мјесту ђе су узрасла два „платана“, која до седам људи не могу обухватити. И ако у том селу ни једне православне куће нема то сваког озбиљног мислиоца, видовска слава у том мјесташцу опомиње, да је то чисто Србадија права; а нама је „брат мио, које вјере био!“ —

Пошље мало подужег пловљења, ето нас у Лопуд, по чијем се зидинама и огромним маслиновим горама може човјек увјерити, да је то мјесто некада била баш велика варош, коју су, веле, Млечићи разорили. У том часу, разорења и битке, једног јутра, рече ми један с десне сједећи, да је „освануло триста Вица (Евица) удовица“, а камо ли, колико је остало удовица другог имена.

Иза ове станице прва је Слано, чије име само казује шта се ту некад радило; а друга је Шипањ, ђе се вриједним ручицама младих српкиња израђивала она фина плава раша све док им швабска машина не преоте занат.

Пошље четири сата вожње, и ако нас је све пратила киша, и сат а и стомак казује: близу смо подне, а и једва чеканог Стона, који се дијели на велики (од дубровачке стране) и на мали (од метковићке стране) — Ја не велим да би ту човек остао без ручка само ако има у буђелару, али морам признат да ми је баш мило било што сам би позват „на со и хљеб,“ од г. спископа Петрановића, а највише зато да се наслушам пријатна, поучна и срцу приступачна разговора од стране сиједог старине, чија сама појава побуђује поштовање и искрену одност. Да је то истина, томе је доказ и то што га је народ тога мјеста са својим парохом са звоњењем дочекао и у свој храм допратио, па и лијепо угостио; што је опет очити доказ: „Брат је мио, које вјере био!“ Тако Србадио драга! нек нас вјера не лучи, јер нам у жилама тече једна братска и српска крв. — Ступивши у то мјесто, одма ми око запе за тврде зидине, које се превијају преко бријега ћа од великог до малог Стона, те одвојају стонско полуострво од копна далматинског; а на врх бријега су куле и дворови, као и у великом и у малом Стону, ђе је сигурно сједила посада, која је чувала полуострво од нападаја са сува. Историјски је значај Стона и по томе важан, што је у њему била столица једног од српских спископа за времена светог Саве, а и порушена црква, као мјесто ђе је спископ обитавао, јасно казује, да је то било православно мјесто, као и многи споменици ћирилицом писани, и ако данас ни у једном ни у другом Стону нема ни једне православне српске куће.

Ја само помислих, ови сури и зубом времена изглодани зидови приповједаће дуго и дуго путницима, као и нама данас српску славу и величину; па таман, што Бог да, и српски сложан рад уради.

У великом Стону ручасмо, и пошле два сата одмора кренусмо у мали Стон и то што но веле „апостолски“, ђе стигосмо за $^1/_4$ часа. И овђен морам старца погледати, како и десно и лијево пружа своју дарежљиву десницу малим српчићима за ријечима: „Па нам се добро владајте, учите и од срца старије љубите и Богу молите.“ У овом часу поштовани Србенда Стево Врчевћ, син познатог у Српству Вука Врчевића, који такођер са конзисторијалним протом и ђоконом путује на свечаност са спископом, рече ми: „Наш ти старац, тако вазда ради!“

За три сата вожње покрај станице Драч, оставивши са десне стране чувено ерцеговачко пристаниште Клек турских „вапора,“ увезосмо се у ушће Неретве, која је све до Метковића добро уређена за пловљење и повећих „вапора.“ Кад угледах бјелкасту боју придошле Неретве, мало ми лахну, једно што оставих ону сиву пучину, а друго што сам опет угледао стијење моје Херцеговине. Овђе се опоменух наших Неретвљана и морских гусара, и опазивши једну ђевојчицу, ђе се на чамчићу ваљушка на валима лађом узбуркане Неретве, помислих: ово су ти изданци храбрих Неретвљана. Вјештина и храброст, као и одважност наших далматинаца и данас јасно казује, да су прави нашљедници својих прађедова, јер је њихова храброст и вјештина на мору чувена на свима пучинама кугле.

Уз Неретву се возисмо управо два сата пристанувши код града Опуза и сат ноћи приспјесмо у чувено због трговине и провоза, Метковиће; а о њему као и о даљем путовању и о прослави и посвећењу Митрополита — у другом писму.

Допис.

Умољавам славно Уредништво нашег омиљеног и корисног листа „Дабро-босанског Источника“ да би изволјело дати иштампати овај допис у свој лист. Истина допис је кратак али по својој садржини пуно значајан, и заслужује да се изнесе на јавност за углед, да се види Архијерејска племенитост. Познато вам је да је приликом посвећења нашег старине г. Серафима за митрополита Херцеговачког, дошао у Мостар и Високопреосвештени епископ Боко-которски г. Герасим Петрановић, гдје је неколико дана остао (а друга двојица архијереја одма су по посвећењу сутра дан отпутовали), да се међу нама као отац са дјецом разговори и да нас архијерејски посавјетује у сваком погледу. Дакле немогу пречутати а да ово неизнесем бар и укратко нека се зна и види Високопреосвештени г. Герасим Петрановић у понеђељак 17. о. м. поред тога што је учинио доста посјета код овдашњих Срба грађана, дошао је у вечер у пјевачко наше друштво, и пјевачи су му у почаст одпјевали двије-три пјесме, које му се одвећ допало; пошље тога он је држао врло лијеп и језгровит поучан говор о слози друштва и једнакости извршујућих чланова. Том приликом дао је 50 фор. за члана утемељача, и обећао је дружини у свако вријеме, — ако би у случају дошло друштво до каквије незгода — да се обрате на њега и он да ће све могуће силе употријебити и помоћи друштву; даље обећао је спремити друштву на дар књига, које-каквијех нота за црквено пјеније. У уторак у јутру служио је у цркви наш Високопреосвештени г. Серафим Перовић, гдје се сабрало мноштво народа, да види и чује свога новог архијереја При служби пјевало је пјевачко друштво а Високопреосвештени г. Герасим показао је све церемонијалне обреде што се може најтачније, које је наш нови Архијерej врло добро схватио и извео у цркви. Послије службе отишао је г. Герасим у друштву са нашим Митрополитом у нашу мушку и женску школу, ђе је сваки разред о науци испитивао и сваком дјетету даривао књига и иконица а сувише сиромашну дјецу новчано наградио. Том приликом г. Герасим лијепо се изразио: да је у најпотпунијем реду нашао школу и да је са свим задовољан са уредбом и напретком нашег подмладка и узданице наше, нагласивши: „Тако и унапријед, па ће добро бити, Бог нек вас благослови“

Сутра дан т. ј. у сриједу био је Високопреосвештени г. Герасим на ручку у нашег Митрополита, осим њега су били присутни његови пратиоци: протојерej и ђакон; пријесједник мостарске срп.-прав. општине г. Мијат Радовић, пресједник пјевачког друштва г. Јово Шола и више грађана.

При овој пријатељској трпези г. Герасим у друштвеном разговору нашем је новом Митрополиту лијеп и племенит напутак дао, како се има управљати као митрополит и добар пастир свога стада, чувајући каноне своје свете православне цркве у подпуном смислу и поучавајући своју повјерену паству у сваком погледу.

У Четвртак 20. о. м. у јутру, кад је пошао Високопреосвештени г. Герасим, испратио га је наш старина г. Серафима са више свеш-

теника са општином, пјевачко друштво и мноштво народа. При поласку са свакијем се опростио овај добри пастир и најсрдачније на братском дочеку и испратњи захвалио. Заиста могу се изразити, да је долазак и то кратко пребивање, и сама личност овога Архпјереја необичан утасак учинио међу мостарским Србима, тако да ћемо га у лијепој успомени вазда имати. Таки нам подобајет.

Овом приликом немогу пропустити а да вам не јавим неколико ријечи о тужној прослави 500 годишњице пропасти царства српског, која ће се на Видовдан 15. Јуна о. г. у Мостару држати. Већ је програм од стране високе владе одобрен без и једне ријечи, да је цензура изоставила или забранила, и већ се почело на тотоме приправљати; улоге су се подјелиле и од нећеље почимљу помало пробе од позоришног комада „Бој на Косову“ од Стерије Поповића, као и поучавање пјесама, које ће се на тој тужној нашој успомени пјевати.

А сад неимајући друго шта писати примите српско поздравље.

У Мостару, 27. Априла 1888. **М. Х.** кр.

Књижевне вијести.

„Жича“. Орган удруженог свештенства жичке епархије за Хришћанску поуку и потребе свештенства, Власник и издавалац: удружење свештенства жичке епархије. Одговорни уредник: Дим. К. Михаиловић, свештеник. Први и други број овога листа изишао је 1. априла о. г. са овим одабраним садржајем: 1. Писмо управног одбора г. Епископу Никанору и његов благослов; 2 Прва искрена ријеч браћи; 3. Мисли на вел. петак; 4. Ријеч г. Епископа жичког Никанора; 5. О уређењу свешт. стања; 6. Наши идејали, наше спасење; 7. Посланица Епископа жичког г. Никанора свештенству и народу; 8. О узроцима опадања вјере у нас; 9. Нераспечаћено писмо; 10. Кратки преглед досадањег рада око нашег удружења; 11. Црквено правило; 12. Црквене вијести; 13. Биљешке; 14 Одзиви Жичи; 15. Примјери побожности; 16. Глисник, 17. Обзнана; 18. Одговори; 19. Окружним одборима; 20. Књижевни оглас. Овај лист излази у Крушевцу, а уредништво и отправништво је у Чачку. Претплата се шаље благајнику друштвеном Сретену Т. Михаиловићу, свештенику у Чачак

Читалачкој публици, а нарочито свештеницима топло препоручујемо овај нови духовни часопис.

„Роман без романа“ од Јована С. Поповића, свеска 193. народне библиотеке браће Јовановића у Панчеву, цијена 16 новчића.

„Православно изповиједање вјере католичанске и апостолске цркве Источне“. Превео Митрофан Шевић, професор у богословији Задарској. Прештампано из „Истине“. У Задру штампарија И. Водицке 1889. Цијена је књизи са поштарином 50 новч. Књига се ова може добити за готов новац само код преводиоца у Задру. Ову књигу топло препоручујемо нашем свештенству и православном народу, да је набаве, јер ће у њој наћи најбоље и јасне поуке о вјери, нади и љубави хришћанској.

Премјештени.

Цвијетко Шпирић, парох Стапарски у протопрезвитерату Бос. Градишком премјештен је на парохију у Бос. Нови, у протопрезвитерату Дубичком.

Петар Гаковић, парох Бабички у протопрезвитерату Варцар Вакуфском, премјештен је на парохију Стапарску у протопрез. Б. Градишком.

Гавро А. Адамовић парох Корићански у протопрезвитерату Травничком премјештен је на парохију Велики Радић у протопрезвитерату Крупском.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 11. и 12. Сарајево, мјесеца Јуна 1889. Год. III.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак.)

III.

в. Отмица туђе жене. Отмица туђе жене може да изазове троструку брачну сметњу и то: сметњу ушљед отмице; сметњу због брака, који већ постоји; и сметњу, која постаје у шљед прељубе. Законик цара Теодосија прописује оштриу казан за оваку отмицу, него за икакву другу. „Одређујемо — говори се тамо — да се ово много више врши над онијема, који су се усудили, да отимљу удате жене, јер падају у двоструко злочинство, прељубе и отмице, и треба, да се оштрије казни злочинство прељубе у овоме случају“[1])

г. Отмица калуђерице. Код отмице калуђерице не пита се, да ли је калуђерица пристала сама на отмицу. Овдје је разлог кажњењу, што се лишава тијем калуђерица својега објета, каноничког живота. Натпис 25. књ. 9. Теодосијева законика и наперан је управо против отмице жена, које су Богу посвећене, и позива се на конституције[2]) првашнијех царева, које одређиваху с почетка смртну казан[1]), а кашње робију[2]). Јустинијан је одредио, да се осијече глава сваком отмичару, а особито отмичару калуђерице, јер да је отмица калуђерице не само људска неправда, него и гријех против божијег свемогућства, почем се губитак дјевичанства, које је Богу посвећено, не може накнадити. Византијско право попуштило је кашње од ове оштроће те је захтијевало, да се смрћу казни отмичар, ако се је послужио оружјем, иначе тјелесном казни и робијом[3]).

4. Кад је отмица заиста извршена.

Сушшина брачне сметње, која се оснива на отмици зависи најпошље од тога, да ли је отмица заиста извршена била. Треба да се одведе женско лице с једног мјеста на друго посредством физичке силе или лукавства, страшењем или пријетњом. При томе је све једно, било лице одведено у оближње или даљне мјесто, у држави или ван државе; да ли је постигао отмичар своју намјеру или није. Све ово види се из појма

[1]) Књ. 9. н. 13. гл. 1.: Quae multo magis contra eos obtinere sancimus, qui nuptas mulieres ausi sunt rapere, quia duplici tenentur crimine, tam adulterii, quam rapinae. et oportet a cerbius adulterii crimen ex hac adjectione puniri.

[2]) Рјешења, одлуке и наредбе римскијех царева, означаваху се опћим именом: constitutio. в. Систем римског прив. права од Гл. Гершића, Београд 1882. стр. 103.

[1]) Конст. цара Констанција од г. 354. и цара Јовинијана од г. 364.

[2]) Конст. царева Хонорија и Теодосија од г. 420.

[3]) Zhishman: Eherecht стр. 572.

грчке ријечи арпазин, што значи страсно ограбити, у физичком и моралном смислу. Свуда се узима у обзир, најприје злочинство, које чини главни моменат брачне сметње, па онда тек та прилика, што је женско лице кроз отмицу дошло у таки положај, у коме му није могуће било, да изјави своју слободну вољу на брак.

Што није на силу било, то не подлежи црквеној казни, примјечава св. Василије велики, ако није побуда таког поступка било оскврњене дјевојке, или крађа; а удовица је, говори, власна по себи, и у вољи јој је, да слиједи отмичару; за то ми не морамо водити никаква старања, што у спољности бива[1]). Зонара и Валсамон разумију ту случај, кад се удовица пушти, да је одведу у намјери, да тијем оправда брак, који не одобравају њезина дјеца или њезини сродници[2]). Овдје се суди не оно, што се представља, него намјера, говори св. Василије[3]), и по томе је брак удовице законит, јер је по слободној вољи склопљен[4]).

5. Пошљедице отмице.

Пошто отмица чини сметњу јавнога права, кога се нико одрећи не може, то против таког чина јавна власт истрагу води. Посебне пошљедице отмице јесу:

а. Грађанска казан. Византијско право разликовало се је у овој ствари од римскога у толико, у колико је искало, да се отмица казни смрћу само онда, ако је извршена помоћу оружја, дочим се иначе задовољавало с' тијем, да се злочинац казни са губитком мужевљеве власти над женом[5]), а помоћници тјелесном казни и робијом. Даље је остало при старијој одредби, која је казнила отмичара и са двогодишњом инфамијом[6]). И византијско је право допуштало сродницима отетог лица, да својевољно казне отмичара, кад га на дјелу ухвате[7]). — Законик српскога цара Душана диктира такођер оштру казан за отмицу. Ако властелин узме госпођу (владику) на силу, да му се обе руке одсијеку и нос одреже. Ако то уради себар (тежак) да се објеси. Ако своју другу (себарку) узме на силу, да му се обе руке одсијеку и нос одреже[1]).

Данашње право не поступа истина тако оштро против отмичара и њихових помоћника, као што је поступало римско-византијско и старо српско, али ипак држи отмицу за злочинство. Тако се по аустријском казн. закону §. §. 57. 96. и 97. казни отмица са тешком тамницом од 6 мјесеци до годину дана. У Русији лишавају се отмичари особних и сталежних права, шаљу се у Сибирију. Ако пристане дјевојка на отмицу, казни се тамо отмичар тамницом од 4—8 мјесеци, дјевојка се пак шаље за то вријеме у манастир[2]).

б. Црквене казни. Најстарији канонички прописи одређују, да се одлучи отмичар од црквене заједнице[3]). Св. Василије примјечавајући, да нема древнога правила о отмици и њезином кажњењу, ријешио је, да буду ван општења молитава отмичари и њихови помоћници 3—4 године[4]).

Тек 27. правило халкидонског сабора и 92. пр. сабора трулског, изрекоше анатему над отмичаром и помоћницима му. Ова црквена казан треба да траје, док се не преда лице, које је још под влашћу родитељском или туторима, заручница заручнику, калуђерица манастиру, а слободно и неодвисно лице на слободу пушти[5]).

6. Брак кроз отмицу не вриједи.

Како је римско-византијско право држало отмицу за већи злочин, него што је прељуба, тако је и забрањивало, да се брак склопи између отмичара и отете; а ако је био склопљен захтијевало је, да се разријеши као неморално дјело. У колико су ти прописи ушли у номоканон патријарха Фотија и у тумачења канона, у толико су и вриједили као црквени закони, који држе отмицу за брачну сметњу. Зборник канона Јована Схоластика, потоњег патријарха цариградског (565—578.) и Епитоми или кратки извод правила Симеона мађистра или логотета, садрже само оштро каноничке прописе црквене, који истина оваке бракове забрањују, али ако

[1]) Вас. вел. пр. 30.
[2]) Тум. Зон. и Валс. на пр. 30. Вас. вел.
[3]) Пр. 53.
[4]) Тум. Валс. на 53. Вас. вел. — в. Zhishman: стр. 573
[5]) Manus.
[6]) Под инфамијом-infamia, разумијеваше се у римском праву, презреност, умањење части грађанске ушљед судске пресуде. види: Сист. рим. прив. права од Гл. Гершића стр. 217.
[7]) Zhishman стр. 574.

[1]) Историја српског народа од П. Срећковића, Београд 1889. Свезак II. стр. 939.
[2]) Алъбов: Кр. курс лекц. по церк. праву. С. Петербург 1882. стр. 185. — ср. српског крив. зак. §. 138.
[3]) Ср. ап. пр. 67.
[4]) Ср. пр. 22. и 30.
[5]) Пр. 22. св. Вас. и тум. Валс.

су већ склопљени, не одузимају им вриједности. Свакако су црквени прописи били блажији од цивилнијех. У почетку 10. вијека покушао је био цар Лав Филозоф, да ову разлику изгладн. У својој 35. новели изјављује, да неће ни да обара црквене законе, ни да удара на грађанско право, које постоји, него да му је намјера само, да ублажи оштроћу овога пошљедњега. За то је поновио одредбу у Прохирону, у којој стајаше, да не вриједи брак између отмичара и отетог лица, но да се не казни отмица смрћу, као што је то нарочито Јустинијанов закон захтијевао; за тијем је позвао и цркву, да изјави, да бракови, који су кроз отмицу закључени, немају вриједности[1]). — Црква се није опирала томе, пошто и њезини канони нијесу признавали таке бракове све дотле, докле није била скинута анатема[2]). С' временом је утврђено начело, да се бракови кроз отмицу, забране не само цивилним, већ и црквеним законима. Ово је особито становиште канониста, који су каноне разјашњавали мјестима римско-византијског права, и разна питања рјешавали по томе праву. Највише је имао повода Валсамон, да то потврди, кад се за његово вријеме појавило питање, да ли вриједи брак онда бар, кад је неко отео дјевојку за то, што прилике његовог звања и стања нијесу биле за јаван брак. Валсамон је одговорио на то, да није могуће, да су оци саборски могли допуштити брак, којим се потпомаже неморалност и руши државни поредак[3]). Исто тако одговорио је Валсамон на питање, да ли је брак допуштен, ако дјевојка пошље отмице пристане на њега са отмичаром, — да таки брак не вриједи[4]). — У осталом и требало је и римско-византијско и црквено право као свако позитивно право, да остане дошљедно, чим је рачунало отмицу међу злочине. Један од најбољих канониста данас др. Шулте каже, да при пресуди отмице не руководи толико ограничење слободне воље, колико злочинство, повриједа закона, који требају да захтијевају слободу и у самијем мотивима[5]).

У римској цркви стоји са овијем питањем овако: Сабор, који је држан у Орлеану од 511. у својему 2. правилу наређује: „Ако је ко отео женско лице, те због прогонства побјегао у цркву, треба да се пусти на слободу лице, које је на силу отето. Отмичар пак, поштеђен од даљне казни, продаје се за роба, или да се откупи. Ако је дјевојка прије или пошље отмице пристала на исту, треба да се са извином њезиног дјела, поврати њезином оцу, ако је још у животу, а отмичар треба да даде сатисфакцију њезином оцу, т. ј да постане његов роб, или да се откупи[1]). Карло велики и његови нашљедници пооштрили су ову наредбу, јер им се чињаше сувише блага и за морал штетна, те не даваху оваким браковима никакве вриједности; без обзира, да ли је дјевојка пристала на отмицу. То свједочи сабор који је држан у Ахену год. 817., и сабор, који је држан у Вернелу г. 844. Први у 22—24 гл. говори: „С' погледом на отета женска лица и на отмичаре, вриједе старе одредбе сабора халкидонског и анкирског"; а други: „Ако ко отме туђу заручницу треба је, макар била обешчашћена, повратити њезином заручнику по правилу 11. анкирскога сабора. Отмичара пак, треба да казни грађански закон, јер је презрио искључење од црквеног опћења[2]). Али је папа Инокентије III. год. 1201. одступио од ове каноничке наредбе, те је допустио, да се може законито склопити брак између отмичара и отетог лица, ако је ово пошљедње на то пристало, и могло пристати. т. ј. ако иначе каквијех сметња нема[3]). Тридентски сабор (1545—1563). рјешава овај предмед овако: „Одлучује св. сабор да међу отетом, док је год у рукама отмичара, не може постојати никакав брак. А кад отета, од отмичара одијељена, и на мјесто сигурно и слободно смјештена, пристане, да га узме за мужа нека је отмичар узме за жену[4]). Према овоме римска црква држи отмицу за јавну брачну сметњу, која раставља брак[5]). докле дјевојка по

[1]) Zhishman стр. 576.
[2]) Вас. вел. пр. 22.
[3]) Zhishman стр. 577.
[4]) Тум. Валс. на пр. 92. трулског сабора — в. правила с' тум. Москва 1877.
[5]) Lehrbuch des kath. und evang. Kirchenrechts, Giesen 1886. стр. 395.

[1]) Corp. jur. can. c. 3. — Hefele: Conciliengeschichte II. свезак 2, изд. стр. 661.
[2]) Hefele: Conciliengeschichte IV. свезак, 2. изд. стр. 27. и 111.
[3]) Rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensum, et quod ante displicuit, tandem incipiat complacere. dummodo ad contrahendum sint personae legitimae: Schulte стр. 396. u Kuzmany: Handb. d. allg. Eherechtes стр. 148.
[4]) Decernit sancta synodus, inter raptam. quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimoninm. Quodsi rapta a raptore separata, et in loco tuto et libero constituta, illum in virum habere consens erit, eam raptor in uxorem habeat: cap. 6. de reform. matr. Sess. 24.
[5]) Impedimentum raptus publikum dirimens.

*

својој слободној вољи не пристане на отмицу т. ј. на брак са отмичаром [1]).

Пошљедователи протестанства кажу: „Ако, је лице отето, треба да се пушти на слободу и то, ако је недорасло (малољетно), да се преда очинској власти; ако је одведено, дакле с' њезином вољом, а преко воље онијех, под чију власт спада, треба га такођер повратити; брак, који се међу тијем склопи, не вриједи, а може вриједити само онда, кад се сагласе с тијем они, којих је потребан глас, да се брак правилно закључи [1]).

Австријског општег. грађ зак. §. 56. гласи: „Пристајање на брак не вриједи ни онда, ако је очитовано од стране отетог лица, док још није било на слободу пуштено."

[1]) Schulte стр 396.

[1]) C. Kuzmany: Handb. d. allg Eherechtes стр. 146.

(Наставиће се)

Слово о „духу времена".

Говорио **митрополит Зворнички Дионисије** 26. Марта тек. године т. ј. на 5 недељу часног поста у катедралној цркви у Д. Тузли.

(Свршетак.)

Три су ствари на које треба, по мом мишљењу, да обратимо понајвише сву нашу пажњу, јер су оне најкорисније по нас и најпробитачније за нашу цјељ; а то су: **породица, школа и религијозно васпитање.** Породица је темељ и главно огњиште моралног изображења човјека, те за то кад се хоће да оцјени морално стање каквог друштва или народа, баца се поглед на породицу; јер ако су добре и моралне поједине породице, онда је рећи да је и сав дотични народ добар и морален; напротив пак, ако нису породице у свом добром реду. У крилу породице најпре са мајчинијем још млијеком исисавамо и прве клице сваког даљег нашег развијања. Дужност пак родитеља није само да роде дјецу и да им живот очувају, него још већу они дужност имају и да их васпитају и упућују на добро; треба да уливају у млађана срца свог порода дух и искрене љубави према Богу и ближњем, према добрим наукама и дужностима њиховијем према цркви, домовини, држави, својим родитељима и самим себи. Али ово нетреба изводити просто ладнокрвно, већ са најосјетљивијим начином и живим ријечима треба сијати у њежно срце дјетета благородно сјеме свију горенаведених племенитих мисли. Засад слио ми још по несрећи далеко од тог реда и начина; али баш зато морамо што прије прегнути и на то, док још имамо времена, да не би се послије узалуд кајали. Нити дакле треба батином и плашњама дотеривати дјете кад зађе с' пута, нити га пак мазити и митити, нити га учити на лакомство и на убитачно уживање испуњавањем његових безумних жеља и захтјева; јер на тај се начин понајвише дјеца кваре. Дјецу своју треба од срца љубити, те зато нити им давати образ, нити их пак стрељати горким и наопаким погледом; а понајвише нетреба им хрђав примјер давати; никад нетреба отац и мати пред својом дјецом да се свађају нити да се шалакају несланом шалом, него да се вазда једнаком љубазном родитељском озбиљношћу према својој дјеци држе, причајући им родитељском наклоношћу и пријазношћу племените и узвишене приче и заповједајући им благо: да врше своје покућне послове; и уопће — као што каже св. Апостол Павле — треба „их гајити у науци и страху Господњем." (Ефес. 6. 4.) Такви само родитељи могу поуздано дати и себи и народу и Богу и цару добру и ваљану дјецу.

Да пријеђеме на школу нашу. Што започиње породица с' дјецом, то довршује школа. Школи припада да просвјети ум дјетета, да му облагороди и морализира суђут и да му ојача и укријепи добру вољу, пружајући му добар начин и лакоћу да би могло схваћати добро и без муке што учи, мрзити на свако зло на свијету на раскош, на лолање и тим подобна, и да може задобити љубав и неодољиву вољу и наклоност на свако племенито дјело. А то све једино се може постићи свијесним, ваљаним и вјештим учитељима, који су не само посвећени срцем и душом свом светом позиву, него и узор побожног и моралног владања, и то све на основу најчистије педагошке системе и личне вјештине уз доста стечене учитељске праксе. А оваке добре учитеље треба поштовати и пазити као

највеће народне добротворе. На тај се само начин можемо надати да ћемо имати велике користи од наших школа у практичном животу данас учеће се младежи и мирном савјешћу лећи у гроб кад нас Бог позове с' убјеђењем: да за собом остављамо поштене и ваљане наслеђнике, који ће моћи од велике користи бити и себи и својој кући и цркви и домовини; а што је у том најглавније: да ће они и боље од нас умјети и своје школе поболшати и далеко боље, него ми своју дјецу васпитати.

Рецимо сад коју и о религиозном васпитању. Није доста: да је породично васпитање брижљиво и добро. Није довољно: да школе испуњавају тачно свој свети задатак; него је нужно да непрестано у школама пири и христијански дах т. ј. религиозни осјећај; а баш је ово у нас најзанемаренија Нит смо врући према светој Вјери отаца наших нити хладни, него смо млаки. О! колико смо натраг ударили, што се те најсветије наше дужности тиче! Гђе је данас у нас она многохваљена и по цјелом готов свијету чувена босанска побожност! Колико ли данас имамо породица: да се јутром вечером уредно Богу моле и испуњавају и остале своје религијозне дужности! Ми не само у породичном кругу незадујемо у том, него и у самој цркви. Ево ће прође и пета нећеља часног поста: колико је нас походило уредно цркву у том растојању, колико ли је њих, који су се искрено исповједали и достојно причестили? **Религиозно васпитање** — љубезни моји — **треба да ухвати дубљег корјена у школама нашим.** Прч предавању вјеронаука дјеци, нетреба учитељи да се задовољавају само сотим: да што више то јест вјерозаконска знања прибаве својим ђацима, него треба да обраћају сву своју учитељску пажњу понајвише на морално и религијозно изображење срца и воље дјетета. Нетреба само да уче ђаци: да је било негда неког прекрасног Јосифа, кога су његова браћа продала, или да је пророк и боговидац Мојсеј примио закон од Бога на Гори Синајској и остале догађаје старог и новог завјета? треба та предавања и да дјелују на срце дјетета и привољавају га на подражење добрих и похвалних дјела и примјера, а на одвраћање од хрђавих и порочних. У тој струци треба учитељи да се највише труде око својих ђака, јер је добро религиозно васпитање њихово најтврђа основа свега осталога на свијету добра, ако хоће да буду награђени и од Бога и од људи као добри учитељи.

Љубезни моји, — већ и од себе знате, а и од овог слабог говора убједилисте се, држим,: да је овај наш вијек у ком ми по наредби Божијој своје дане проводимо веома тугаљив и опасан! Лукави „дух времена“ руга ес безобразно трујући и ум наш и срце и вољу. Није могуће да нам ненауди кад га дишемо и то у великој количини; па како и неби; помислите само колико су већ пута до сада српски наши веленаучењаци прештампали књигу Ренана, једног француског безбожника, који је покушао да тобож докаже да Спаситељ наш Исус Христос није Син Божији и Бог, већ прост само човјек. И премда није могао такво што доказати ни по прилици, само што је нашарао читав низ хипотеза т. ј. предпоставака што то значи: „ако је ово тако и овако, онда је и оно тако и онако.“ И премда су многи и многи и то далеко бољи научењаци опроврли ту Ренанову безбожничку књигу и са непобитним доказима освједочили свијету да Ренан лаже и да је Исус Христос прави Бег и уједно савршен човјек, ипак наши научењаци ти велики добротвори срнства, као што сами о себи у сва звона звоне, нехтједоше уз превод Ренанове књиге, једну бар од оноликих против Ренановог брбљања ваљано написаних књига превести на наш језик, те да би могао свијет увидити: ко има право, Ренан ли, или његови противници. Тако вам је и са неким прекосавским српским нашим књижевним листом. Душа му је кад кад дерати се на сва уста: да нема Бога, да нема душе, него да је све и сва на свијету материја. И то он превађа, као што сам каже, из књиге једног од најученијих данашњих природослова именом Вирхова. Нељутимо се ни најмање том нашем књижевном листу што тако чини; на част му та његова назовикњижевничка дика и понос са оваким лажљивим материјалистичним мислима. Али се неможемо довољно начудити: како смије тај лист представљати Вирхова као безбожника, те тијем тровати у убијати морално и душевно своју браћу Србе, који га плаћају, када Вирхов и у списима својијем, а и сваком датом му приликом било то у сједницама антрополошког друштва, ког је и он члан, било у приватном разговору са другим научењацима — било је то један пут и у самим берлинским делегацијама — не

само пориче безбожничке мисли материјалиста и признаје да има душе и Бога, него и прекиње све оне који износе пред свијетом у новинама такве безбожничке лажљиве мисли, те упропашћује свијст душевно, када оваке материјалистичне мисли у претресу се још налазе и то међу неким природословима, а не да је доказано стручњачки: да су истините; нити ће се игда, вели даље Вирхов, моћи доказати: да је овај свијет само материја. Судите сад сами — драги моји хришћани — шта заслужују сви они наши научењаци, који тако раде т. ј. крију од нас оно што је јасно доказано; да је истинито, свето и божанствено, а износе нам на видик само безбожничке лажи да би нас тијем у срцу убили. Наоружајмо се дакле противу оваких опасних непријатеља вјером и надом у Бога истинога и међу собом братском љубављу и слогом. Немојте жалити мало више новаца и труда за побољшање и бољи успјех наших школа. Васпитавајмо своју дјецу побожно и поштено добрим примјером и очинским савјетима. Молимо се Богу непрестано и немојмо се отуђивати од свете цркве, него је похађајмо вазда као што смо то пре уредније чинили. Вазда и на сваком мјесту докажимо: да смо прави синовм оних блажених Срба, који нису жалили своју крв до посљедње капи за вјеру православну. А поврх свега тога нека буде опет речено: пазимо, за Бога, пазимо на своју дјецу и код куће и у школи и изван куће и школе. Овако савјесно радећи несумњајмо ни најмање: да ће нам и Бог помоћи да извидамо своје духовне и моралне ране и да у будуће растемо и напредујемо у сваком добром и богоугодном дјелу, на утјеху наше свете цркве, на велику корист нашу и наше миле домовине, а на спасење душа наших. Амин.

Опис свечаности

приликом посвећења високопреосвештеног господина Серафима Перовића,

за АЕ. и Митрополита Херцеговачко-захумског дана 16. априла 1889.

Пошто је на Томину нећељу, 16. апр. о. г. посвећен високопреосвештени госп. Серафим Перовић за српско-правосл. херцеговачког Митрополита, држим, да ће занимати читаоце нашег „Источника", ако им ма и укратко опишем ту значајну и ријетку свечаност српску, које учесници бијаху не само Срби Херцеговци, већ и многи одлични Срби из сусједних српских крајева.

По долазку Митрополита Серафима из Беча, гдје је положио заклетву, одмах се отпочеше припреме чинити за прославу његова посвећења. — 14. априла у петак по подне дошао је жељезничким влаком у Мостар боко-которски Епископ г. Петрановић у пратњи которског пречасног проте Мицора и ђакона Макарија, с' њима је дошао и општински тајник из Котора Стево Врчевић. Од стране госп. Митрополита Серафима изашао је пред њих до Метковића Тодоровић, игуман житомишљићки, а код манастира Житомишљића причекало их је браство манастира са ондашњим учитељем. У Мостару на колодвору бијаше народ искупљен. да поздрави свог високог госта. При излазку из вагона пошто га је поздравио Митрополит Серафим, окрене се владика Петрановић, ганут изванредно народнијем причеком, те свему народу захвали на дочеку. — Истог дана у вече приспјео је жељезничким влаком у Мостар Митрополит сарајевски г. Николајевић у пратњи свога протођакона Бошковића, а с' њима и тузлански Митрополит г. Дионисије у пратњи свога тајника. И њих у име Митрополита Перовића дочекао је у Острошцу игуман Тодоровић, а множина пак народа са Митрополитем Перовићем причекала их је на станици у Мостару и допратила у Фроцлеров хотел, гдје су и коначили.

Сјутра-дан у суботу 15. априла посјетили су Митрополити са Епископом Петрановићем Митрополита Серафима подмаршала Арлова, окружног предстојника барона Бенка, римокатоличког бискупа Буконића и градског начальника. Сви ови исти дан вратили су им посјете. Тога дана по подне у $6^1/_2$ сати стигао је у Мостар жељезничким влаком царски комесар преузвишени барон Апел са грађанским доглавником бароном Кучером. На колодвору дочекали су високе госте Митрополити, Епископ Петрановић, срп.-прав. општина, официрски кор, чиновништво, градско заступство и множина народа. — Још на два дана пред свечаност бијаху поиздолазиле силне депутације из Херцеговине и дальних крајева, а свештеника се искупило из разних крајева преко 40.

Свечаност митрополитска отпочела је у суботу на вечерњу, а предсказиваху је српске и царске заставе, којима бијаше искићена српска црква, митрополија и цијела варош. Испред вечерња ступи Митрополит Николајевић у катедралну мостарску цркву и стаде у владичански пријесто. Вечерње је одслужио Митрополит Серафим (као архимандрит) са више свештеника и тројицом ђакона. Пошто се свршило вечерње изађе Митрополит Серафим из олтара (без орната) и стане испред солеје.

На солеју ступи сад игуман Тодоровић и узвишеним гласом запита Митрополита Серафима овако :

„Честніи отче! Ксепресвѣтлѣйшіи и самодержавнѣйшіи великіи Господарь и Императоръ нашъ и апостолски краль Францъ Іосифъ первыи Ѕказом повелѣваетъ, и всесвѧтѣйшіи и вселенски нашъ Патріархъ Діонусіи пѧтыи вѵѕпѣ со свѧтимъ своимъ Ѵнодомъ благословляютъ и позываютъ ваше всепреподобіе на великое архіереиства достоинство и на престолъ свѧтѣйшіѧ Митрополіи Ерцеговинскіа.“

На то Митрополит Серафим одговори :

Понеже Ксепресвѣтлѣйшіи и самодержавнѣйшіи Великіи Господарь и Императоръ нашъ и апостолски краль Францъ Іωсифъ первыи повелѣ произвести и Ксесвѧтѣйшіи и вселенскіи нашъ Патріархъ Діонісіи пѧтыи вѵѕпѣ со свѧтимъ своимъ Ѵнодомъ, сѵдили мене достоина быти въ таковою слѵжбѵ, повинѵюсѧ ихъ божественномѵ повелѣнію, благодарю и пріемлю и ни малѡ во преки глаголю, но молюсѧ всѣхъ благихъ подателю Богѵ ѩкѡ да молитвами ихъ бѵдѵ достоинъ сего высочаишаго званіѧ и да бѵдетъ мнѣ возможно въ денъ сѵдныи стати предъ Сыномъ человѣческимъ и рещи непостыднѡ невмитномъ сѵдіи и Богѵ: Се азъ и дѣти ѩже ми далъ еси Господи и никтоже ѡ нихъ погибе, токмѡ сынъ погибелныи. Ямин!

Кад се то сврши наступи „тајна вечера“, коју овђе од грађана још нико није видио. Докле су Архијереји сједили за застртим столом, протођакон сарајевски са амвона окренут народу велегласно изговори многољетвије новоизбраном Митрополиту. На то Архијереји отпојаше „многаја љета“. Пошто се сврши многољетвије устану Архијереји изљубе се и тијем се заврши вечерње. Вриједно је споменути, да су пошље вечерња Архијереји са свештенством чинили у цркви полугодишњи парастос блажено-покојном Митрополиту Леонтију.

Сутра дан у нећељу отпоче света литургија под началством високопреосв. Митрополита Николајевића, као замјеника патријархова. Пошто су се обукли Архијереји у најсвечаније одјејаније доведу новоизбраног Митрополита два ђакона пред Архијереје, који су на амвону сједили и стаде изабрани Митрополит на плочу, на којој је изображен орао, те запитан од началствујућег Архијереја :

зашто долази? одговори, да чин архијерејски прими. Затим упита га Архијерej: „како вјерујеш?“ на то мораде исповједити своју вјеру и изговори „символ вјере“ све до краја, па за овим прочита следећу црквену вјероисповједну обвезу:

„Къ семѫ моемѫ сватїѧ вѣры исповѣданію, пріемлю и wбѣщаюсѧ блюсти канwны сватыхъ Апостwлъ, и седми вселенскихъ и благочестивыхъ помѣстныхъ саворовъ, иже на сохраненіе правыхъ велѣкнии сѫтъ ѕаконены: и еликw по разнымъ временѡмъ и лѣтwмъ от истиннw поборствѫющихъ по сватѣки восточнѣки православнѣки вѣрѣ, канwны и сватыѧ ѕстави сѫтъ изображени, и та всѧ хранити крѣпцѣ и не нарѫшнѣ до кончины моеѧ жизни съ симъ моимъ wбѣщаніемъ свидѣтелствѫю и всѧ ѣже они пріаша, и азъ пріемлю и ихже они отвратишасѧ и азъ отвращаюсѧ. Єщє же и церковныи миръ wбѣщаюсѧ соблюдати и твердо держати и ѕсердnw ѕчити мнѣ врѫченыѧ люди, и ни единым ѕѫw нравомъ въ чесомъ противнаѧ православноі восточноі хрістіанскоі вѣрѣ мѫдрствовати во всѧ дни живота моегw, и послѣдствовати мнѣ во всемъ, и повиноватисѧ всегда всесватѣкишемѫ и вселенскомѫ Патріархѫ Константіноπолскомѫ, ѣкw правилноі дѫховноі моеі власти от Бога поставленноі, и преосвѧщенным Митрополитwмъ Архіепіскопwмъ и Єпископwмъ братіи моеи во всемъ согласнѫ быти и кѫпночиннѫ, по божественным законѡм и свѧщенымъ правылѡмъ сватыхъ Апостwлъ, и сватыхъ Отецъ, и любовь дѫховнѫю вседнѫшно къ нимъ имѣти и ѣкw братію почитати. Wбѣщаюсѧ же во страѕѣ Божіи и боголюбивым нравомъ вѣренное ми стадо ѕправлѧти, и от всѣкаго зазора лѫкаваго, и от всѣхъ ересеи сохранѧти є ѕчителски со всѣкимъ ѕсерднымъ тщаніемъ. Къ симъ же wбѣщаюсѧ ничтоже творити ми по нѫжди, ащє и от силныхъ лицъ, или от мношества народа нѫдимѫ, ащє и смертію мнѣ воспретѧть, велащє что сотворити ми паче божественныхъ и свѧщенныхъ правилъ еже не достоитъ творити. Єщє wбѣщаюсѧ не примати странныхъ обичаевъ въ церковныхъ преданіѧхъ и чинѣхъ, но хранити преданіѧ и чины всѧ неизмѣннw съ восточною церковію православною, и согласнw и единомыслнw со всесватѣкишимъ моимъ Патріархомъ Константіноπолскимъ и прочіими тремі Патріархи восточнаго благочестіѧ хранители и правители. Клянюсѧ же Богомъ живымъ, что всегда памятствѫѧ страшное слово егw: „проклятъ всѧкъ, творѧи дѣло Божіе со небреженіемъ. Ко всѧкwмъ дѣлѣ сегw званіѧ, ѣкw въ дѣлѣ Божіи ходити вѫдѫ безлѣностнw со всѧкимъ прилѣжаніемъ, по крайнеи моеи силѣ, и невѫдѫ притворатъ мнѣ невѣжества: но ащє въ чемъ и недомѣніе мое вѫдетъ, всячески потщюсѧ искатъ ѕразумѣніѧ, и вѣдѣніѧ от свѧщенныхъ писаніи, и правилъ соборныхъ, и согласіѧ древныхъ великихъ ѕчителеи. Всѧ же та долженствѫѧ ѣкоже днесъ словомъ обѣщахсѧ, такw и дѣломъ до послѣднаго издыханіѧ, ради вѫдущыхъ благъ исполнѧти, ѕтвержданю клятвою моею: вѫди мнѣ сердцевидецъ Богъ обѣщаніѧ моегw свидѣтелъ, ѣкw неложное: ащє же естъ ложное, и не по савѣсти моеи вѫди мнѣ тотъ же правосѫдныи отмститель. Ко истинномъ же и ѕсердномъ моемъ правленіи и дѣйствіи, да вѫдетъ самъ тои Спаситель нашъ Іисѫсъ Христосъ мнѣ помощникъ, емѫже кѫпно со Отцемъ и Дѫхомъ сватымъ да вѫдетъ слава и держава, чест и поклоненіе, нынѣ и и присnw, и во вѣки вѣковъ аминъ. Серафимъ милостію Божіею изврани сватѣкшіѧ митрополіт Єрцеговинскіѧ рѫкою моею подвергохъ.“

Иза овог очита му началствујући Архијерej молитву, пошље које поврати се на своје прво мјесто, а за тим поведу га опет ђакони Архијерејима. Кад се са Архијерејима ижљуби оде опет натраг на пређашње мјесто и сад га прото Мицор и игуман Михајловић одведу пред Архијереје, који се с' њиме ижљубе у образ. С' тијем се заврши овај обред. Сад одпоче литургија по реду као и обично све до пред апостол. Иза пошљедњег „свјати Боже“ изведу ђакони митрополита Серафима на сјеверна врата и одведу га пред царске двери, одкле прихвате га Митрополит Дионисије и Епископ Петрановић те са „повели, повелите“ и т. д. уведу га у олтар, а затим га водише три пута око св. трапезе. По свршетку тога клекну он пред св. трапезом; над главом му пак отворише Еванђеље и началствујући Архијерej очита му молитву „Божественаја

благодат". Сад му обукоше „сакос" и остало архијерејско одјејаније уз појање „аксиос" и „достојин". Пошто се иза тога Архијереји изљубише са новим Митрополитом, изађе он пред царске двери и ту му началствујући Архијереј у име вселенског Патријарха и синода свечано предаде владичански жезал са значајним овим ријечима: „Прими овај жезал, којим ћеш управљати, повјерено ти свише, словесно стадо Христово. Смиренима и послушнима нека буде жезал утјехе, ослонац и заштита у свакој напасти и биједи; а строптивима и непослушнима нека буде жезал наказанија и претње. Примајући, брате, овај жезал из моје смјерне руке, помишљај да га примаш из деснице самога пастиреначалника и владике Спаса Христа; па зато настој да повјерено ти стадо руководиш по заповједима божијим, којим путем увешћеш их у царство небесно. Буди твојим свештеницима не само Архипастир, него и добри Отац; а твоме народу буди благи учитељ и искрени пријатељ, показуј љубав твоју свима подједнако, малодушне тјеши, немоћнима прискочи у помоћ, грјешне исправљај духом кротости. По примјеру светога Апостола Павла, гледај свима по могућности угодити, како би све за себе задобио, и све их сачувао; и како би на страшном Суду с пуном слободом могао рећи Господу Богу: ево мене, а ево и моје дјеце што си ми их предао; па ћете се сви заједно удостојати чути онај пресладки глас од праведнога судије. Придите благословени Оца мојега, насљедити уготовано вам царство од створења свјета". Амин.

Иза тога уступише Архијереји првенство и началство новом Митрополиту и као такав свечано довршн литургију до краја уз хармонично појање нашег „српског пјев. друштва Гусле".

Кад је била свршена литургија отишла је депутација по царског комесара. Око 9 сати пуцњава топова навјести долазак иншталатора, кога на црквеним вратима дочека свештенство са Архијерејима у пуном орнату. Пошто царски комесар заузе своје мјесто, прочитао је пристав Талангур најприје на њемачком а за тијем на српском језику превишњи декрет о наименовању барона Апела за царског комесара. За овим је прочитао поменути пристав на нашем српском језику диплому о превишњем наименовању Серафима за херцеговачког Митрополита. Диплома је написана српским словима, а потписана својеручно од цара јасним словима наше лијепе ћирилице. При читању царске дипломе праштале су пушке, грували су топови, звона су звонила а војничка музика пред црквом свирала је царску химну. Иза тога је царски комесар представио народу Серафима за Митрополита, нашто се зачуше громки усклици: живио! Потом је Митрополит Серафим из Архијерејског стола изговорио бесједу.[1]) Пошље Митрополитовог говора одјекнуше по цркви бурни усклици: живио! иза којих је срп. пјев. друштво отпјевало царску химну. Са царском химном би завршена и црквена свечаност. Пошто је барон Апел у пратњи депутације отишао из цркве и пошто се Архијереји и свештенство свукоше отпраћен је био нови Митрополит у пуном орнату уз звонење звона у митрополију, гдје је свечане честитке примао. Најприје су му честитали Митрополити, затим свештенство, окружни предстојник, српска општина мостарска, одбор срп. пјев. друштва „Гусле", учитељски збор у Мостару' учитељи из Херцеговине, депутација српских општина из Херцеговине, депутација српске општине

[1]) Ову бесједу донио је Источник у 9 бр. своме. Ур.

дубровачке, мостарско српско грађанство, градско представништво, многе корпорације и још многа приватна лица.

У 2 сата по подне дао је част Митрополит Серафим у официрско-чиновничкој касини. Објед бијаше свечан за којим је било гостију 150 лица. Прву је здравицу напијо Митрополит Серафим цару, нашто је срп. пјев. друштво отпјевало царску химну. Затим се опет подиже Митрополит Серафим и напије мин. Калају, поглавици земље и земаљској влади. Сад је барон Апел наздравио Митрополиту Серафиму и осталим Архијерејима, а грађански доглавник барон Кучера наздравио је свима конфесијама. Иза тог наздрави Митрополит Николајевић аустро-угарској војсци и њезиним војсковођама. На тој здравици захвали се подмаршал Арлов. Затим напије здравицу Митрополиту Серафиму бискуп Буцонић. Сад се подиже дична старина владика Петрановић уз највећу пажњу свијух присутних, те наздравивши Митрополиту Серафиму препоручи му српски „од срца к' срцу“ да са очинском љубављу пази повјерену му паству. На то завлада неописано одушевљене у присутној Србадији и пљескању и узвицима „живио“ небијаше краја. На здравици Епископа Петрановића захвалио се у име народа пресједник српске општине мостарске Мијат Радовић, а у име свештенства протојерејвојвода Зимонић. За тим је напио здравицу Митрополиту Серафиму и которски прото Мицор. За вријеме ручка свирала је војничка музика, а срп. пјев. друштво одушевљавало је госте са пјесмама „у бој“, „Бранково коло“ и др. срп. пјесмама. Ручак се обавио у најбољем реду а трајао је до 5½ сати. У понеђељак у јутру отпутовали су митрополити Николајевић и Дионисије са својим пратњама пут Сарајева. Високе путнике испратише на колодвор Митрополит Серафим са свештенством, многи Срби грађани и виши чиновници.

19. априла у сриједу испраћен од множине народа отпутовао је из Мостара барон Апел преко Габеле даље у Херцеговину.

Владика Петрановић бавио се у Мостару до четвртка. У уторак 18. априла посјетио је он српску мушку и женску школу, којом је приликом и многу дјецу обдарио са новцем, књигама и иконама. Истог дана посјетио је општинску ризницу и књижницу, а затим срп. пјев. друшт. „Гусле“, у које се тада и уписо као утемељитељни члан подаривши му 50 ф. а при том обдарио је и друштвеног коровођу.

У сриједу 19. априла посјетио је владика Петрановић многе одличне Србе грађане. Тај дан приредио је Митрополит Серафим ручак у митрополији у почаст владици Петрановићу. За вријеме ручка напио је домаћин прву здравицу владици Петрановићу назвавши га због његових врлина и способности „српским златоустом“; даље је надовезо његове обилне жртве на добротворне цијељи, његово мудро и очинско заузимање за бољитак и напредак наш и необичну симпатију, коју је он стекао у овдашњем срп. народу за кратко вријеме свог бављења у Мостару. На овој се здравици владика Петрановић топло захвалио. Иза тога наздравио је владици Петрановићу пресједник општине Радовић. За тим је слиједовало више здравица и гости се са задовољством разиђоше по ручку.

Сутрадан у четвртак отпутовао је владика Петрановић са својом пратњом пут Метковића. На колодвор испратили су га митрополит Серафим са свештенством, учитељи, општина, српско пјев.

друштво, чиновници, и силна множина народа. На поласку жељезнице разлијегаше се само бурни усклици: живио владика Петрановић! Од стране Митрополита Серафима испратили су га до манастира Житомишљића парох Божић и митрополитов ђакон Поповић, а до Метковића испратио га је предсједник пјев. друштва Јово Шола. Ни мало не прећерујемо ако кажемо, да је боравак владике Петрановића у Мостару за нас од великог значаја и важности. Одиста је оставио најљепшу и најпријатнију успомену у Мостару. Мостар и Срби Мостарци ће га се дуго и дуго сјећати. Зато ејвала му, што је и овђе освјетљао образ себи, своме чину и својој цркви!

Ето тако се прослави свечаност посвећења нашег новог Митрополита Серафима. Дај Боже да се, на тој свечаности све изражене лијепе жеље остваре, па да се и ми узмогнемо подичити нашим новим Митрополитом, коме, желимо: да буде срећан, дуговјечан и користан по св. прав. цркву и српски народ у Херцеговини! П.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак)

Свака вјерна душа напуниће се Духом светијем ако је очишћена од гријеха, и ако не влада у њојзи самољубље и ако је не испуњава надувеност. Јер Дух свети вазда нас окружава и жели да нас испуни, — али наша рђава и зла дјела, која нас окружавају као какви камени зид и као зли стражари, не пропуштају Га к' нама, него Га удаљују од нас. Сваки гријех може уклонити од нас Духа светог, а особито су му противни: тјелесна нечистоћа и душевна гордост. Дух свети, као најсавршенија чистота, не може никако бити у оном човјеку, који је покварен гријесима. Па како он може и бити у срцу нашем, кад је оно напуњено и оптерећено свакојакијем бригама, жудњама и поганијем навадама.

Међу тијем:

1. Ако ми хоћемо да се Дух свети, кога ми примамо при нашем крштењу, не удаљава од нас; или, ако га ми хоћемо да и опет добијемо: морамо бити чиста срца нашег, и морамо чувати тијело наше од тјелеснијех страсти, за то што срце и тијело наше мора да буде храм Духа светог. Те, ако је ко чиста срца а тијелом непокварен, онда ће Дух свети унићи у њега и завладаће његовијем срцем и душом његовом ако ли се само тај човјек не буде уздао на своја добра дјела и ако се не буде с њима хвалио, т. ј. држећи се, као да има неко право да добије дар Духа светог, или да Га прими као заслужену плату.

Но ако си ти по несрећи опоганио и покварио своје срце и твоје тијело, онда се пашти да се очистиш покајањем, т. ј. престани гријешити а пониженијем срцем кај се за оно, што си све дослен учинио и су чијем си вријеђао Бога, Оца твога, који је превелике љубави; кај се и отпочни живот с великом опрезношћу, па ћеш онда и ти добити Духа светог.

2. Један од најпоузданијих начина, па да се добије Дух свети, јест с м ј е р н о с т. Све кад би ти и био човјек поштен, добар, прав и милостив, па рецимо, ако би испуњавао и све божије заповијести; — увијек се сматрај да си ти излишни слуга, и ништа друго, до ли оруђе божије с којим се он послужује. С тијем, ако ми пажљивије размотримо наша добра дјела, па баш и сама велика доброчинства, — хоће ли их се онда показати много таквијех, за која би се могло рећи, да су права хришћанска доброчинства? Ако често нпр, дајемо милостињу или пружамо помоћ нашој браћи, која су у нужди; да ли то не чинимо једино из празне славе али из самољубља као фарисеји, или из себичности као каматници; даклен у намјери, да за новчић, што смо га убогом дали, добијемо на стотине и

хиљаде! Истина, добро дјело остаће за увијек добријем дјелом, па за то чини их и надаље и умножи твоја доброчинства; јер, свако добро дјело може се назвати златом, а злато и кад је неочишћено има своју вриједност: треба га само дати у руке мајстору, пак ће оно одмах добити своју праву ваљаност. Тако исто и твоја добра дјела добиће своју вриједност, ако их ти са свијем повјериш вољи а предаш у руке великоме умјетнику, а ти продужиш и на даље да будеш поштен, добар, правичан и милостив, прави истинити испуњач закона божијег. Но, ако хоћеш, да твоја доброчинства имадну своју праву цијену, немој да се њима хвалиш, и не сматрај их да су чисто злато и као да стоје у небесној ризници. Ти нијеси вјештак па не умијеш ни процијенити. Праву цијену злату даје проба, а праву цијену доброчинству придаје — љубав, што ју једино дарива Дух св. Па по том, даклен, све што је учињено а није учињено из хришћанске љубави, т. ј. не по Духу светом, није право доброчинство. Те за то човјек, који нема у себи Духа светог, уза своја доброчинства ипак је пуки сиромах. Смјерност је још и дивно нешто, т. ј., све, што се с тобом сударa: јад, жалости, несреће да трпљељиво и не гунђајући подносиш, и сматрај их као казне за своје гријехове; па не реци: Ах ала сам несретан! него збори: Бе, још је и ово мало за моје превелике гријехе! Бога, даклен, моли не само за то, да те избави од невоље, него приљежније и више моли му се, да ти дадне снагу, да их подносити могнеш.

3. Дух свети може се добити ако се пажљиво слуша глас божији. Глас божији, који говори јасно и разумљиво, може се чути свагдје и у свему, само за то требају уши да чују. Бог, који људе веома воли, и Отац је твој, још и од самог твог рођења, па и сада, сваки дан говори ти, зове те к себи, чува те. Тако нпр., ако си несрећан или те когод увриједио, или ти је когод умр'о од твоје породице, или си ти сам болестан или жалостан, или ако си се снуждио а нема узрока томе (што се сваком врло често дешава), у свему томе можеш чути глас божији који ти збори: да се пренеш и дођеш к' себи, па у мјесто да се у људе уздаш и од њих помоћи или утјехе тражиш — у расијаности и забавама — да се обратиш с покајањем к Богу и да у Њему јединоме тражиш утјехе и помоћи. Рецимо да живиш у изобиљу и богаству, да су ти сви послови и све околности у најбољем стању, да не познајеш шта је јад, шта ли је жалост, него чешће окушаш радости, па по неки пут и душевне радости; па ето, и то је глас божиј, који ти збори, да би од свег срца волио Бога, који ти толика добра чини, и да му благодариш по својој сили, и да ти, који се користиш благом овога свијета не заборављаш обрадовати и мању браћу Исуса Христа, бива, сиромахе; и да не заборављаш правијех добара и радости небеснијех и Онога, који је извор свакога добра и радости. Који између нас није чуо и не чује гласа Божијег, који с нама збораше у разнијем догађајима, што смо их проживљели? Да, сви ми чујемо, чујемо јасно и разговијетно, али мало који од нас разумије и чини по гласу божијем.

Обично је да у тузи и жалости нашој, у мјесто да се о себи бавимо, а ми тражимо расијаности у беспослености некорисној и бавимо се у узалуднијем забавама; и умјесто, да те и такве божије посјете примамо као велике лијекове и да се користимо по своју душу, а оно тражимо да их се час прије избавимо, па по ћекад и побјеснимо те страховито вичемо и роптамо. Или бар да ушљед тога тражимо у Богу, као извору сваке утјехе, — за нас утјеху, а ми је тражимо код људи, у свијету и свјетском уживању. — А кад смо опет у срећи и благостању умјесто да Бога све више и више љубимо, као нашег највећег добротвора, ми Га заборавимо; а умјесто да употребљујемо добра, што нам их Господ дарива, на општу корист и на потпомагање невољне браће наше; — употребљујемо их ради својијех нагађања, да удовољимо својим посве сувишњијем жељама. Кад је преко закона и кад је страшно ако је човјек непажљив, па не слуша глас земаљског цара; а да како ли је тек и колико ли је грјешно и страшно кад се не пази и не слуша глас Цара небеснога! С том неопрезношћу и непажњом можемо дотлен доћи, да Бог, послије многобројног и нелрестаног дозивања и његовог гласа, најпослије отури нас од себе као упорну дјецу и допушта нам да радимо све, што год хоћемо; а из тог може опет и то бити, да наш разум може мало по мало да се помрчи дотлен, да нам се и најужаснији и најгаднији гријеси чине као да их не можемо избјећи ушљед слабости човјечије природе. И колико је, даклен, користно и за спасење пробитачно кад се пази на божији глас, толико је

опет убитачно и ужасно ако се не слуша и ако се човјек одвраћа од њега.

4. Дух свети може се добити молитвом. Ово је најпростији и најпоузданији начин, а може га сваки и увијек извршавати. Познато је, да је молитва двојака: спољна и унутрашња; т. ј., ако се ко моли и поклања тијелом, код куће или у цркви, тај се, онда, моли спољашње; а ко се духом и срцем својијем обраћа к Богу, и стара се да му је свагда Бог на уму, тај се, онда, моли унутрашње. Која је од овијех молитава боља, и која више дјелује, и Богу угађа, то је сваком од вас познато. Знате такођер и то, да се Богу молити може свагда и свугдје, на сваком мјесту, па баш и онда кад нас гријех превлада; молити се можемо и кад радимо и кад не радимо, празником и себичнијем даном; стојећке, сједећке, па и лежећке; а то ви све и и сами знате.

Треба да овдје кажемо и то, да и ако је унутршња молитва најјачи начин, да се добије божија благодат, то не треба изостављати ни спољашње молитве, а нарочито молитве опште. Многи говоре: за што да идем у цркву? Ја се и код куће могу молити Богу; а тамо истом само да се више огријешим, него што се узмолим. Ну, шта ви мислите: шта нагони људе да тако зборе: правичност или разумност? Ни једно ни друго; но љеност и гордост нагоне их да тако зборе! Истина, по несрећи, по некад деси се баш да бивши у цркви и сагријешиш; али то никако није с тога, што си дошао у цркву, него за то, што нијеси дошао с онијем духом, с којим би требало да дођеш у цркву; а и с тога, што у цркви стојиш не да се у њој Богу молиш, него што радиш са свијем нешто друго. Да, пазите на оне, што не долазе у цркву, тобож с горњијех узрока. Па шта ћете видјети? Да ли се моле они бар у својем дому? Не, ама баш никако; па ако се по неки и моле, то је у многијех молитва фарисејска — даклен притворна, с тога, што све њихове молитве могу изрећи овијем ријечима, које и Фарисеј изговорио, т. ј.: Боже, благодарим те, што ја нијесам такав, као остали грјешници и неправедници.

Тако, даклен, одлази и на опште молитве а и код куће моли се пред светијем иконама а не обзири се ни на каква мудровања тобожнијех мудраца.

Прије је речено, да се не може молити истинитом молитвом онај човјек, који у себи нема св. Духа; и то је чиста истина. Много се треба трудити и настојати око њега, да се знадне молити светом молитвом. Смјеста и од једном не може се постићи, па да је човјек у стању подићи своју молитву и своје срце право к' Богу с тога, што је не само с нама обичнијем људима, но шта више, баш и са многима од онијех, који су сав свој живот посветили молитви, дешава се, да баш онда, када хоћеш да управиш своје мисли к Богу, оне се, онда расипљу на разне стране и на разне послове: хоћеш да о Богу мислиш, а теби паде на ум са свијем нешто друго, па понекад чак и страшно.

Истинита молитва има и доноси собом слатку утјеху, која годи срцу нашем тако, да су многи свети оци по цијеле дневи и ноћи, стојали у молитви, па у слатком усхићењу не би ни примијетили колико је прошло времена и колико је трајала молитва. За њих молитва није била умор него наслада. Али није лахко постићи такво стање а нарочито ономе, који се још од својег дјетињства предао разнијем навадама и грјешнијем жељама својијем, и који је још изодавна гушио савјест своју. Међу тијем шта има на свијету, или која наука и опет, или утјеха, да се добива онако олахко и брзо без труда и муке? Те зато моли се и ако у молитви осим труда не видиш никакове утјехе или насладе; — моли се, али моли се ваљано и колико је могуће усрдније; навикни се на молитву и разговор с Богом; старај се да по могућности сабереш и у скупу издржиш своје раштркане мисли, те мало по мало и ти ћеш осјетити да ти је све лакше и лакше, па ћеш онда и ти по ђекад осјећати слатку утјеху. Па ако се за то будеш озбиљно побринуо, онда ће и Дух свети, видећи твоје патње и озбиљну жељу твоју, притећи ти брзо у помоћ иући у тебе, па ће те поучити, како треба да се молиш правом и истинитом молитвом.

Најлакше се молити онда, кад нам се догоде несреће и снађу нас туге, те за то не пропуштај такве прилике, него се користи њима; изливај твоју жалост пред Богом у молитви.

Исус Христос говори нам да се молимо непрестано. Многи веле: Како се могу непрестано молити они, који још на свијету живе? Ако се будемо заузимали једино око молитве, кад ћемо

онда посвршавати своје дужности и бавити се око својег посла? — Да како, ми не можемо бити непрестано у молитви — спољашњој, бива да непрестано стојимо на молитви, с тога, што морамо вршити и друге обавезне дужности, и што треба да се старамо о себи и својијем пословима. Но онај, који осјећа своје унутрашње сиромаштво тај се моли непрестано све радећи свој посао; ко срдачно жели да уђе у царство небесно, тај ће увијек наћи узрок и вријеме, кад ће се молити и унутрашње и спољашње: он ће и при најтежим и непрекидним пословима имати времена да изговори бесједу Богу и да му се поклони. Само се онај нема кад молити, који се не ће да моли.

Још је речено да грјешнике Бог не ће послушати, т. ј., грјешници не ће добити од Бога оно, што од њега ишту. И то је истина! Али питање је; које икакве грјешнике не ће Бог послушати? Оне, који се моле Богу али не мисле о својем поправљању; или моле Бога да им опрости гријехе, а они сами не ће другоме ни по што да опросте ма што било По себи се разумије, да такве грјешнике Бог не ће услишити, нити ће им молбу испунити. Па ради тога, даклен, и ти кад се молиш Богу да ти опрости твоје гријехе, то, онда, и ти мораш сам да опростиш све увреде, што су ти их други нанијели, — још уз то треба да имаш тврду намјеру да се оставиш гријехова и да се поправиш. Кад Бога молиш да ти он буде милостив, онда и ти у исто доба буди милостив према другима; и тек ће те онда Бог салушати и жељети испунити. Неки опет мисле да се Богу може молити само из књига. Добро је кад ти умијеш молити се и славити Бога у псалмима и пјеснама духовнијем но ако си ти неук, онда је доста за тебе да знаш најважније молитве, особито молитву Господњу, због тога што су у тој молитви, којој нас је научио сам Исус Христос, истакнуте све наше потребе. Али кад околности не допуштају теби дуго молити се, онда изговарај обичне молитве као што су: Господе помилуј! или: Боже помози! или: Господе, очисти моје гријехе! или: Господе, Исусе Христе, Сине божиј, помилуј ме грјешника! Или: нека се моли онако, како, колико и шта који зна, а нек иште оно, што је коме најнужније, али молитва та нека само буде од срца са смислом: укратко и свесрдно, а Бог зна, шта нама треба.

5. Неки од светијех отаца рекао је: Ако ти хоћеш да твоја молитва долети к Богу, онда јој подај два крила, т. ј.: пост и милостињу.

Прије него што почнемо о том говорити: шта је пост, видићемо: зашто је остављен пост. Цјел, ради које је установљен пост, и намјера, која се хоће постом да постигне та је, да се умири и облакша тијело а тијем да је послушније души; за то, што сито и угојено тијело хоће његе и мира, склања човјека лењости а души смета да се у мислима забавља с Богом, јер оно као да спута човјека и притискује душу, те у том случају изгледа човјек као самовољна, распуштена и пркошљива жена, која влада над својијем мужем. Па, даклен, шта је то пост? Пост може бити различан: за човјека одгојена у изобиљу и размажена пост може бити такав, а за онога, који је одгојен у простом и грубом стању — другојачији; зато, што једноме не ће ништа бити ако употребљује и најпростију храну него је и поред ње здрав, или што може а да му не нашкоди, и по неколико дана да проведе без хране, а опет неко честу промјену хране врло осјећа, па му и нахудити може. Те због тога за сваког у опће пост је понајвише уздржавање и строга умјереност у употреби ране. Даклен употребљуј рану умјерено, а највише се старај, да уздржаваш жудње тјелесне, нити испуњавај његове чежње, које нијесу нужне да се чува здравље и продужи живот, па тек ће онда твој пост бити истинит.

Него постећи тјелесно треба у исто доба постити и душевно, т. ј. уздржавати језик свој од зла, те не говорити ружно ни оно, што не треба; умјерити своје жеље и тријебити навадно чежње; тако нпр. данас немој чинити ако ти је што пало на ум а не пристојно је и непотребно; сјутра, ако околности донесу да се расрдиш на кога, уздржи себе и не дај на вољу твојем срцу и језику; прекосутра, ако желиш ићи на весеље а особито на такво, гдје можеш чути и видјети нешто рђаво, не иди тамо; и т. д., па на тај начин продужуј савлађивати себе. За тим почни уздржавати и уређивати твоје мисли, да се не би врзле око оног, око чега није са свијем потребно, за то што из мисли рађају се многа зла. Треба рећи истину да ништа нема теже, него застављати своје мисли и доводити их у поредак, али треба и то знати, да се не могу од једном уредити и очи-

стити своје мисли. Исто тако као што се не могу наједанпут умирити и упитомити, да можеш с њима управљати они коњи, који су дуго били на слободи и нијесу знали за узде; не може наједанпут уредити своје мисли онај, који је цијелог свог живота пуштао им на вољу. Кад живиш као обичан човјек бавећи се само својим свјетским дужностима, па мало мислиш на дужности хришћанске, изгледају ти твоје мисли да су тобож у реду и чисте; но чим само почнеш помишљати, и бринути се о своме спасењу, то се и мисли одмах почну мутити, баш к'о што се замути устајала вода, која, обично, док се не дарне изгледа да је бистра и чиста, но чим се дарне или ако почну да је чисте од блата, тим се више замути. Па тако је и са мислима, које најпослије и сам ђаво подаркава.

Но не обзирући се на то све бори се са својим мислима, утврђуј се и храбри се, а никад не мој малаксати, и не помишљај да се никад не могу зауставити и очистити своје мисли, него свом силом, колико год могнеш мучи се и ишти помоћи од Бога. А Дух свети, видећи твоју праву жељу уселиће се у тебе и помоћиће ти.

Шта је милостиња? Милостињом ми обично зовемо дијељење сиромасима. Али под именом милостиње треба разумјети сва дјела милости и милосрђа, као што је: гладног нахранити, жедног напојити, голог одјести, болеснике и затворенике у тамници походити и помоћи им, страна и бескућника у дом примити, сироту угледати и потпомоћи и т. д. Па ако хоћеш да ти је милостиња истинита, то све мораш чинити без хвалисања, не тражећи да те људи хвале због твојијех доброчинства нити да ти сиромаси благодаре; него се владај онако како је рекао сам Исус Христос т. ј., да љевица не зна шта ради десница, па ће онда отац небесни видећи тајно, вратити теби јавно.

6. Дух свети може се добити читањем и слушањем светог Писма, као истините ријечи божије. Свето писмо је такво благо за човјека, из којег човјек може поцрпљети науку, живот и свјетлост, које море просвијетлити и умудрити сваког човјека, и живот који може оживити, утјешити и насладити сваког човјека. Свето писмо је једно између највећијех добара, што их је Бог учинио човјеку, и то такво добро, којим се може користити сваки онај, који само хоће. Треба још наспоменути да је свето писмо божија премудрост и то таква чудна премудрост да је може разумјети и постићи и простији, неученији човјек, па зато су многи од простијих људи, који су читали св. Писмо постали побожни и примили Духа светог. Али било је и таквијех и то баш ученијех, који су читајући св. Писмо свернули с пута и пропали. Разлика је та отуда, што су први читали у простоти срца и без мудровања и размишљања, и што нијесу тражили у њему једино да се науче, него благодати, силе и духа, а они други, држећи, напротив, сами себе да су мудри и људи свезналице, па нијесу у њему тражили силе и духа ријечи божије, него свјетске премудрости, и умјесто да покорно примају све, што је било по вољи Промислу да нам открије, они су се упињали да дохвате и сазнају оно, што је сакривено, те су с тога падали или у невјерство или у отпаднике. Та, прије би се могло сва морска вода салити у малу чашу, него што би човјек могао постићи сву божију премудрост!

Па ондар кад ти читаш или слушаш свето писмо, остави сваку своју мудрост, покори се ријечи и вољи онога, који ти говори преко светога писма и моли Исуса Христа да те он сам уразуми, просвијетли ти памет и да ти дадне те да наглиш да читаш свето писмо а и да можеш да испуниш све оно, што је у њему написано.

Има у свијету много књига, које се називају корисне и душе спасавајуће, но само оне вриједне су тога имена, које су основане на светом писму и које се слажу са учењем наше православне цркве; па за то се могу и треба да читају такве књиге, али при избору њихову треба бити опрезан, да не би кадгод под видом душе спасавајуће књиге, дошла ти до руку таква, која може погубити твоју душу.

7. Исус Христос рекао је: који једе моје тијело и пије моју крв у мени пребива и ја у њему, и има у себи живот вјечни и дигнућу га у пошљедни дан; то бива, који се достојно причешћују светих тајна, тај се тајно сједињава са Исусом Христом; т. ј., ко с правијем покајањем, с чистом душом и са страхом божијим и вјером буде примао тијело и крв Христову, тај у исто доба прима светога Духа, који пошто уђе у човјека, припрема у њему мјесто за дочек самог Исуса Христа и Бога Оца, те тако он постане храмом и станом живога Бога.

Али, који се недостојно причешћује тијела и крви Христове, т. ј., нечистом душом и срцем пунијем злобе, освете и омразе, тај не само да неће примити Духа светог, него постаје приличан Јуди издајици, и као да по други пут распиње Исуса Христа. Првих вијекова Хришћани осјећајући важност и душевну корист светих тајна, сваког дана недјељног и сваког празника причешћивали су се светога тјела и крви Христове, те ушљед тога било је у њих, као што се вели у књизи дјела апостолских, једно срце и једна душа. Али, Боже мој, каква је разлика између њих и нас! Колико је међу нама таквијех, који га не приме по неколико година у засебице; а колико ли је опет и таквијех, који са свијем и не мисле о том!

То даклен Бога ради гајите у себи жељу да примите у се свету тајну причешћа па најпослије макар и један пут у години, али свакако је сваки од вас дужан то испуњавати. Тјело и крв Христова достојнима је право љекарство за све немоћи и боље. А ко је од нас потпуно здрав? И ко не би желио добити исцјељење и олакшицу? Тијело и крв Господа нашег Исуса Христа јесте рана на путу у царство небесно. Него може ли се на далеко и мучни пут ићи без ране? Тијело и крв Исуса Христа јесте вијена светиња коју нам је предао и оставио сам Исус Христос за наше освећење. Па ко не би био учесник у таквој светињи, и ко се не би њом освећивао?

Не оклијевајте даклен приступати к чаши живота, бесмрћа, љубави и светиње, али прилазити јој треба са страхом божијим и вјером. А који не хтједне и за то ње ради тај не воли Исуса Христа и тај не ће примити Духа светога, па, даклен, тај не ће ући у царство небесно.

То су сви начини, којима можемо добити Духе светога, т. ј. чистоћа срца и непокварен живот, смјерност, пажљиво слушање гласа божијег, молитва, прегнуће или самопрегоријевање, читање и слушање ријечи божије и причешћивање тијела и крви Христове у виду љеба квасног и вина, које свештеник по православном истичном обреду на св. литургији освети и састави па сам себе причешћује а уз посте и православнијем хришћанима по њиховој вјери као свето причешће раздава.

Сваки од овијех начина одиста припомаже да се добије Дух свети, али је најбоље и најпоузданије кад се употребљавају сви заједно, јер се тад без икакве сумње може примити Дух свети и бити свет.

Овдје треба још и то казати, да ако се који од вас удостоји примити Духа светог, па ако ли тада, ко од вас, како било пане и сасагријеши и тијем гријешан удаљи од себе Духа светог, ондар нек тај не клоне духом, и нек не мисли да је он све изгубио, него нека што прије и усрдније припадне к Богу са покајањем и молитвама, а дух свети повратиће се и опет к њему и настанити се у њег. (Наставиће се).

О суђењу на смрт Спасителя нашег Исуса Христа.

(Наставак.)

Сад да видимо, како су они развили ту своју паклену оптужбу: „Почеше га тужити говорећи: овога нађосмо да отпађује наш народ и да забрањује давати цесару данак, и говори де је он Христос цар.“ (Лука 23., 2.). Каквом лажном клеветом туже Спасителя: да одвраћа народ да не даје данак цесару и то баш онда пошто је Христос на римском новцу показавши лик царев рекао: „Подајте цесару цесарева.“ Но архијереји и старци имали су само једно у виду у својем предузећу, па ништа друго нијесу тражили до ли смрт праведникову, и с тога су и прибјегли највећој и најгаднијој лажи, како би једино задовољили своју убилачку пакост према Христу Спасителу. Ево зашто су они то истакли, што су шћели да узбуде у Пилату огорченост, јер се то њега као царевог замјеника (Prokuratore Caesaris) највише и тицало, јер је он био нарочито пуномоћник да сабира порезе, а друго „и говори да је он Христос Цар“ јесу ријечи које су управљене против римског државног господства, дакле ријечи бунтовничке.

У том, кад тужбе узе на се вид политичког преступа поче и Пилат помишљати, да ће можда он и бити крив, јер „Онда уђе Пилат у судницу (praetorium[1]) и дозва Исуса и рече му: Зар си ти цар Јудејски?“

[1]) Претор (praetorium) звао се дом у којем су стајале судије, управитељи (епарси), и чиновници који су судили (Кн. Cicer. in verr. act. 2 libr. v. c. 12., 31., 35.)

Пилат даклен почиње да судски испитује, али најприје пита оптуженога, и то сад другојачије него ли га је прије питао, јер су сад питања удешена према тужби Архијереја, па је и Спаситељ морао сада на питања одговарати Пилату, којега запита: „Говориш ли ти то сам од себе, или ти други казаше за мене“? (Јов 34); а са овијем питањем хтио је Господ да савршено открије њихову тужбу, коју су измислили против њега. А Пилат откривајући их рече: „Зар сам ја Јевреjин“? Род твој а главари свештенички предадоше те к мени: шта си учинио? (Јов 35). Ево даклен и другога доказа, да никако није истакнуто првашње суђење над Христом нити се расправља о донешеној одлуци, која је требала да се у дјелу изврши, него тек сад почиње право испитивање и то с Пилатовијем питањем: „Шта сам учинио“? С тога што је Спаситељ скроз знао који су виновници и поводи тужбе, и што је знао најскривеније тајне мисли својијех непријатеља, који су хтјели да сплеткама постигну своју циљ одговорио је: „Царство моје није од овога свијета; кад би било од овога свијета царство моје, онда би слуге моје браниле ме, па не бих био предан Јевреjима. Али царство моје није одавде“ (Јов. 36). И овај одговор који је залог истине, и који није противан земаљској управи разбио је сплетке тужбе, што су је сковали против њега Архијереји и Фарисеји. Два пут је рекао Спаситељ: „Царство моје није од овога свијета“ те је тијем коначно доказао и оправдао себе поред свега тога што су му и сва његова дјела потврђивала његове ријечи, јер се он клонио између народа, који га је хтјео да прогласи царем, нарочито што је забранио ученицима својим да се не противе оној свјетини, која је дошла да га ухвати.

Поред света тога Пилат је и даље испитивао и ако је имао доказа о Христовој праведности, но и тужбу је одбијао, како би се боље открила и разјаснила ствар „Онда му рече Пилат: даклен си ти цар“? Исус одговори: „ти говориш да сам ја цар, ја сам за то рођен, и за то дођох на свијет да свједочим истину и сваки који је од истине слуша глас мој“ (Јов. 37). Овијем је одговором Спаситељ потврдио своје божанствено посланство на земљу а у исти час одбивши клевету разбистрио је ствар рекавши „јест, ја сам цар, као што ти каза, али не онај којега ти мислиш, јер царство моје није од овога свијета, и царство моје нима, државу и начело је његово од Истине на небу на којем је извор по којем се и управља. Они су само вјерни подајници царства мојега, који се с овом истином препорођавају и умножавају“.

Пилат је видио у овом одговору идеологион (дар бесједништва или краснорјечија) па га је с тога као у чуду и запитао: „Шта је истина“? а с тијем питањем посвједочио је да и он припада незнабожкијем Римљанима, који су одбацивали сваку теорију о Богу и који су говорили да мисли и кретања људска зависе од потреба које се у самој индивидуи појављују, а с питањем тијем задовољио се и сам што је тијем одрекао сваку метафизичну истину или свако постојање бића личности или логичног Божанства, па му није стало било ма какав одговор добио, јер ће његова савјест равнодушна остати; дакле ни искре темељног морала, што га је Створитељ урезао у срцима људскијем. „И Пилат ово рекавши изиђе на поље и рече им: ја никакве кривине не налазим на њему“ (Јов. 18., 38.). Тужба даклен паде и Исус Христос по ријечи римског судије оста разријешен од оптужбе а по себи се разумије да није био овдје подвргнут никаквој претјераности. Али по етимогорији (изразу) судца, архијереји су поткрјепљивали тужбу говорећи: „Он буни људе учећи по свој Јудеји, почевши од Галилеје па довде“ (Лука 23., 5).

Видећи даклен архијереји да њихова прва клевета неима ни каквог успјеха, сковаше у час нову тужбу којом оптужише Спаситеља, да диже народ у буну, па и ова клевета и ако се тицала личности Пилатове, ипак није разјарила Пилата, јер „Пилат чувши за Галилеју запита: Зар је он Галилејац и разабравши да је из подручја Иродовог, посла га Ироду, који такође бијаше у Јерусалиму онијех дана“ (Лука 6., 7). У овом Пилатовом чину огледа се Пилатов слаби карактер али и његово убјеђење о крајњој невиности туженога Исуса. Послао га је Ироду за то што се с једне стране увјерио да је Исус у свјема тијем тужбама невин и прав, а с друге стране за то, што се Пилат бојао народа, који је једнако захтјевао да се Христос осуди, а као главни узрок је, што је тијем чином хтио Пилат да са себе збаци а на другог натовари одговорност за смртну казну.

Ирод Антипа, који је и од прије желио да види Исуса, надајући се да ће видјети на њему

какав знак, обрадовао се кад је угледао гдје га доведе пред њега, па кад је достигао своју сујетну љубопитљивост обраћа се са неизказаном снисходљивошћу савезаноме којега је много питао, али Исус нешћеде ни на једно питање да му одговори и ако су пред Иродом стајали свештенички главари и књижевници, који су Исуса непрестано тужили Ироду. Али најпослије и Ирод „видио је да је њихова тужба, коју су били сплели неумјесна и фанатична," па, осрамотивши Спаситеља ругајући му се вијенцима и погрдивши га још обуче на њ красну бијелу хаљину, и посла га натраг к Пилату."

Ето даклен гдје нико не може да нађе узрока смртној осуди, што је над Спаситељем изречена, па ни сам Ирод не уради му ништа, до ли што му се наруга и подсмјехну, па ни Пилат који је јасно и отворено рекао да не налази никакве кривице нити узрока ради чега туже тога човјека.

Пошто виђеше Архијереји и Фарисеји да ће им се жртва измаћи испод смртне казни, што су јој они досудили, упутише се са множином свијета својијех једномишљеника и пошљедователља к Пилату да га натјерају, да против своје савјести изда смртну пресуду.

Пилат бојећи се побуне а не хтијући да окрвави своје руке крвљу невинога, поновио је и опет оно исто што им је и при испиту првом рекао, велићи к архијерејима народњим: „Доведосте ми овога човјека као бунтовника, који народ отпађује, ја сам га пред вама испитао, и ја не налазим на овоме човјску ни једне кривице, за којега потварате. Па ни Ирод, којем сам га слао није нашао на њему ништа што би заслуживало смртну казну. Даклен да га избијем, па да га пустим" (Лук. 23., 14—16). И опет римски судија тврди да је Христос невин па и ако се боји Људејаца прогласивши га да је прав хоће да избјегне и казну, што су му је они досудили, па с тога и предлаже да га избије, не би ли том каштигом задовољио пакосне јудејске прваке и народ. Страх који се на Пилату огледао само је повећао безобразност код архијереја и Фарисеја, који сад почеше још више навалњивати па и пријетити Пилату да изврши казну како би тијем задовољио њихову пизму. Пилат пак мишљаше да је тијем задовољио Људејце што је избио Христа, којему, метнувши трнов вијенац на главу и заогрнувши га скерлетном хаљином изведе пред народ и у таком жалосном стању показа га Људејцима рекавши: „Ево човјека"! Бранитељи Људејаца хватајући се за овај моменат и чин Пилатов подвикују: ето то чини законити судија! Тима бранитељима признавајући да је неправа и безакона и ова Пилатова одлука одговарамо: да се по римском праву (non bis in idem) није смјела понављати тужба против онога, који је једном испитан и проглашен невиним, па ево гдје и поред свега тога повикаше архијереји и њихове слијепе слуге: „Распни га, распни"! (Јов. 19,, 16). Зар није то поискавање свједок њихове страсти и покварене савјести? на које им је Пилат одговорио: „Узмите га ви и распните"! или другијем ријечима да они изврше то безаконо и неправедно дјело „јер ја на њему не налазим кривице". Овијем ријечима Пилат је рад био да их заплаши не би ли тијем путем постигао оно што није могао лијепијем начином, молбом и ласкањем израдити. Али је овај мало строжији начин био већ доцкан, јер је народ већ био отврдао а бијаше опазио и Пилатову слабост, те је на подстрекавања својијех старјешина непрестано навалњивао и пријетио Пилату говорећи: „Ако овога пустиш нијеси пријатељ Цесарев. Сваки који се гради царем противи се Цесару". Ова је вика збунила Пилата који се побоја да не би његова оданост према цесару пала под сумњу, па побојавши се да не плане буна попе се и сједе на своју столицу, те као да је добио неку другу вијест и јачијих доказа мијења одлуку, али за час паде му на ум глас праведника устеже се од бзаконог дјела и проба не би ли утишао народ, препоручује му да узме Вараву те да њим засити њихову крволочну жеђ. Али главари свештенички подговоришe народ, да је боље да ишту да пусте Вараву (Мар. 15., 11.). Зар Вараву, зликовца и убијцу „који бијаше бачен у тамницу за некакву побуну што ју је учинио у граду, и за крв" (Лук. 23., 11.). Тај ненадани одговор чувши Пилат „рече им: а шта ћу чинити са Исусом прозваним Христом"? Рекоше му сви да се распне (Мат. 27.,22). Пошто се Пилат преварио у нади да ће он од један мах побједити надајући се да Људејце злоба и пакост не ће, ваљда, дотлен довести, да захтјевају крв праведника, па обмахнут у својијем очекивањима хоће да их разоружа и умири говорећи: „Зар цара вашега да разапнем"?

На ове ријечи Јудејци прибјегавајући крајњем притворству претварајући се као најбољи римски грађани рекоше: „Немамо цара осим Цесара“ (Јов. 9., 15.). Тада Пилат желећи да угоди народу пусти им Вараву а Исуса ишибавши даде да га распну (Мар. 15., 15). И узе воде те уми руке пред народом говорећи: „ја нијесам крив у крви овога праведнога, ви ћете видјети“ (Мат. 27. 25).

Може ли се рећи да је ова трагедија прави суд, гдје се ето приморава судија да понови и предругојачи осуду против својега убјеђења? Је ли у тај час кад је изрекао смртну осуду имао судија нужну слободу разума? Одиста није! Јер под притиском страха да неби пала у сумњу његова вјерност према цесару па да с тога не би изгубио своје звање и да би задовољио народ, који је громко викао и искао да се казни Христос, одобрио је њихову жељу и осудио је праведника на смрт предавши им га да га распну. Очевидан је страх јер само тако кукавица попушта а не судија, који заступа правду! Па још је рад да се сачува да не буде учесник у крви праведника, јер пере своје руке и држећи да се очувао говори како је учинио не драгом вољом него под притиском нађеран да изрече смртну пресуду и да се она изврши. Па зар је у том човјеку било у тај час и једне искре законитости и правде кад осуђује и предаје на смрт невина и праведна човјека! Одиста није.

(Наставиће се.)

Одломак из Литурђике.

III. Свештеничко одијело и црквени прибор.

(Наставак.)

1. Кратки фелон, управо фенол (плашт носе чатци, певци-појци и свјећеносци. Он је прво свештеничко одијело, које причатник преко рамена облачи за знак, да у јарам свештенички улази; те као што овај први мали или кратки фелон почетак тек свештеничке службе означава, тако онај други дуги фелон, кога свештеник облачи, означава пуноћу свештенства. Епископ благосиља чатце и свећеносце да, пошто се покажу способни и ревни, могу носити стихар.

2. Стихар (пруга, потез) је управо пругаста хаљина или боље рећи кошуља и прво одијело ђаконово. Обично је бијеле боје; а бијела боја означава чистоћу, која се особито од црквенослужитеља захтијева и тражи, а подсјећа нас на ону бијелу, свијетлу одјећу, у којој су се анђели о васкрсењу и вазнесењу Господњем појавили.

3. Орар, с почетка био је то убрус, којим су некад ђакони причасницима уста отирали. По смислу саме ријечи разумијева се сада под њим црквена утвар, с' којом ђакон, кад га у вис подиже, навјешћује вријеме за читање које молитве или свршавања које богослужебене радње (акта.). — Кад га ђакон о рамену носи, разумијева тада под ораром — св. Јован Златоуст — алегорички — два крила анђеоска, а уз-а-то и готовост ђакона брзо вољу божју извршити; с тога је на њему и извежена анђеоска пјесма: СВ҃ТЪ, СВ҃ТЪ, СВ҃ТЪ.

4. Наруквице украшене су са крстићима, а употребљују се, да се њима затегну рукави од стихара, да свештенику при богослужењу својим климатањем и спадањем сметали не би. Оне представљају силу и моћ божју, која укрепљава руке свршаваоца божје службе; а сем тога представљају оне још и оне везе, којима су биле везане руке Христове, кад су га пред Пилата водили. Наруквице носе ђакони, свештеници и епископи.

5. Свештенички стихар изгледа као и ђаконов а има исто и значење. Разликује се од ђаконовога у том, што су рукави свештеничкога стихара обично ужи а ђаконскога шири.

6. Епитрахиљ (на врат) је одјејаније, које свештеник о врату носи. Он представља благодат св. Духа, која се као миомирисно уље на свештеника излијева, и које се устаче на скут од хаљине његове (Пс. 133, 2.) Првобитно је епитрахиљ оно што и ђаконски орар, но само је епитрахиљ двоструко састављен и покрива оба рамена, те по томе означава двоструку благодат свештеничке службе. Без епитрахиља не може свештеник никакво свештено дјело свршити као што ни ђакон без орара.

**

7. Појас се употребљује за стезање свештеничких хаљина и означава готовост свештеника к свршавању његове службе; а представља ону прегачу, којом се је Господ опасао, кад је својим ученицима ноге прао.

8. Набедреник (на кољено) је извезено платно на четири угла, које о појасу прикопчано уз десно бедро свештеничко виси. Набедреник се подјељује као особито одличије вриједним и заслужним свештеним лицима и означава духовно оруђе — духовни мач.

9. Свештенички фелон је широка и дугачка одежда, коју свештеник преко свију других хаљина навлачи на се, и која сва друга одјејанија покрива. Фелон значи ону црвену кабаницу — багрјаницу, у коју су Спасителја у двору Пилатову обукли те му се ругали. (Јов. 19. 2). У Русији су се до Петра великога и епископи облачили у фелон осим патријарха и митрополита; а од тога доба облаче сви епископи саккос.

10. Саккос (грубо откана хаљина) носе епископи и означава скрлетну кабаницу, у коју су Спасителја обукли, да му се ругају (Мат. 27, 28).

11. Омофор (раме, носим) је одјејаније, које епископ за вријеме службе божје на раменима носи. Омофор представља заблуђелу овцу, коју је Господ као добар пастир на своја рамена метнуо и у дом свога небесног оца донио. Ово је једно од одличнијих одјејанија и сматра се као особито знамење епископско. Има омофора и краћих, те се такви називају мали омофори.

12. Набедреник архијерејски — епископски, виси о десном бедру епископа и значи духовни мач т. ј. мач божје ријечи, којим треба да је наоружан пастир против непријатеља вјере, против расколништва, а за православије.

13. Напрсни крст, који епископ на прсима носи, значи печат искреног и срдачног његовог исповиједања св. вјере.

14. Панагија (свесвета-пресвета). Панагијом се назива лик Спасителја и пресвете Богородице. Панагију носи епископ на прсима за спомен, да има Христа увијек у своме срцу носити и да себе препоручује заштити Богородичиној.

15. Митра је круна, коју меће епископ на главу кад служи а истовјетна је с краљевском круном. Значи славу Господњу а сјећа нас такођер и на Спаситељев трнови вијенац или на судар, који се је послије Његова васкрсења у гробу нашао.

16. Мантија са потоцима и са двоје таблице на раменима. Потоци према ријечи Исусовој: „потећи ће потоци живе воде из Његовог тијела“ представљају науку Његову, а двије таблице представљају стари и нови завјет. Кадкад је мантија украшена са четир таблице: са ликовима св. четир еванђелиста.

17. Патерица, (оцем звати се) архијерејска-епископска штака или палица представља жезао и служи епископу као знамење његовог очинског надзора над стадом својим.

18. Орао је сâг, простирач, који се епископу под ноге простире. На истом сагу насликан је или извезен орао, што представља пâд римскога орла пред крстом. Он подсјећа епископа на то, да се он има особито изнад свију других са својим духом горе к Богу подићи као орао, који свагда врло високо лети.

19. Кошуља (фино откано платно). Ту кошуљу облачи епископ преко своје хаљине кад цркву освећује, а представља она оно чисто платно, којим бијаше тијело Христово у гробу обавито. Уз тијело се она прилубљује са три појаса: око врата — за знак покорности према Богу; под пазухом око прсију — ради ријечи, слова; и око појаса с обзиром на непорочност (цјеломудрије) и снагу — моћ. —

Часна трапеза покривена је са два платна пошто она представљајући успомену на околности смрти Христове, успомену која се на истој (т. ј. на часној трапези) светкује и слави, означује гроб Христов а уједно и мјесто прослављења Господњег.

20. Срачица (погребно платно) назива се и представља оно платно, којим је мртво тијело Христово у гробу обавито било, с тога се иста и прави из чиста а проста платна. Горњи свијетли покров зове се:

21. Индитија, (одијело — навлака) зготовља се увијек из скупоцјене материје. —

22. Илитон је платно које се меће поврх индитије, а њим се омотава антиминс. Он представља оно платно, којим је у гробу била омотана глава Хрстова (судар), и које су послије васкресења Његова апостоли нашли особито савито на једном мјесту. (Јов. 20, 7.)

23.) Антиминс је илитоном омотано платно, на коме је изображено полагање тијела Христова у гроб. Цркву је властан осветити само епископ, но кад је он запријечен, тада он освети само антиминс и пошље га у нову цркву с дозволом, да ју свештеник освети; те тада тај освећени антиминс важи толико као да је црква освећена самим епископом, па с тога и није дозвољено свршавати св. литурђије у оној цркви, гђе нема антиминса.

У антиминс (мјесто стола) се ушивају честице светитељских моћи у спомен освештаног обичаја првих Христијанâ, који су цркве своје над светитељским гробовима подизали; а уједно и за то да се потврди истина, да ће се они, који с Христом умиру с њим такођер и прославити.

24.) Св. дарци — покрови и воздух служе за покривање путира и дискоса. Има их три, један већи и два мања, а имају као и дискос два значења. Спомињул' се на проскомудији околности рођења Христова, тада означују пелене младенца Исуса Христа; спомињел' се пак самрт Господња, тада прадстављају оне покрове, којима бјеше обавито тијело Његово. Највећи покров назива се воздухом за то, што свештеник при читању или појању символа вјере на литурђији с истим покровом над часним дарима тресе у спомен онога потреса, који се збио у онај пар кад је Христос васкресао, а и за то, што се тим тресењем означује силазак св. Духа на часне даре.

Мањи покрови имају често облик крста.

25.) Гроб Христов или плашчаница. На њој је извезено или насликано полагање тијела Христова у гроб; а употребљује се у православној цркви на велики петак и суботу, кад се светкује успомена страдања и смрти Христове. Од васкресенија Христова до вазнесенија налази се плашчаница та прострта на часној трпези, те се на њој служи света литурђија.

Монашко одијело:

Три су врсте монашког чина, и свака од њих има за се друкчије одијело. Искушеник добија расу и камилавку. Друга врста т. ј. прави монаси носе мантију али и главу покривају такозваном перикефалеом или код нас познатом панакамилавком. Онима пак, који трећој врсти спадају а то су вишег монашког чина, даје се кукул и аналавија.

26.) Раса је просто одјејаније, које слободно и овлаш виси на тијелу, отуда се и називају монаси прве врсти расофори и ракендити (расоносци у расу одјевени - обучени, који су примили одѣаніе расы). С тога се и горња свештеничка хаљина, која нити је утегнута нити опасана, у опште расом назива.

27.) Камилавка (од врућина и блажити) назива се покров за главу монахâ.

28.) Појас. Прави се од доста тврде коже, а кад се монах њим опаше, значи смрт његова тијела и обновлење његова духа а такођер и готовост и ревност његову на свако добро дјело.

29.) Перикефалеа (око главе) или шлем је покривач од црног платна, којим се обмотава камилавка у монаха друге врсте, а монаси је носе за спомен ријечи св. ап. Павла у I. Сол. 5, 8. и Ефес 6, 17.; с тога се и у аколутији монашења (у обреду постављања у монаштво) овај покривач назива шлемом наде на спасење. Кад је њом омотана камилавка, онда се једним именом назива понакамилавка.

30.) Мантија је огртач монаха друге врсте (плашт). Као што су незнабошци у прва хришћанска времена прелазећи у хришћанство сву свијетлу одјећу остављали и у плашт се облачили (ex toga in Pallium из тоге у плашт, вели Тертулијан у књизи о плашту Сар. 5.) тако се је ова презрена одјећа без рукава с тим истим именом и код монаха у употреби задржала. Мантија као савршена одјећа означава и представља моћ и силу божију, која све обухваћа, а такођер и строгост уздржљивости и смирености монашког живота.

31.) Кукул (чаура од свилен бубе) је то исто што и перикефалеа код монаха с том једином разликом, да перикефалеа (панакамилавка) с главе обухвата само потиљак и нешто мало рамена — дакле само главу покрива, дочим напротив кукул не само главу но и рамена са свију страна покрива Он се од перикефолеје разликује и тиме што је шиљаст и што је са пет крстића од црвене врпце украшен тако, да је један крстић на глави, други на прсима, трећи на леђима, а четврти и пети налази се на оним дијеловима, који о раменима висе.

Подобно новопросвијећенима, који првих седам дана послије свога крштења у бијелом одијелу богослужењу присуствоваху, дужни су и монаси по свом добитку **одѣянія расы** (кад приме расу) исто толики број дана у потпуном свом монашком одијелу богослужењу присуствовати. Осмога дана скида им се послије некојих молитава кукул, па га онда по својој вољи могу мећати на главу; но обично се употребљује мањи кукул.

32.) Аналавијон (примити — покупити) је четвероуголно платно, коме су по угловима пришита четир гајтана. Он покрива оба рамена у монаха, с тога се на западу и назива Scapulare. Пошто се он на леђа меће, то се сприједа на прсима веже у накрст. Њиме се прикупља и стеже халина у монаха, те му је лакше свршавати разна чинодјејства. Тако унакрст свезани аналавијон представља вјеру у Христа.

33) Сандали — опанци — сапоге; — њих обувају монаси у знак готовости њихове на проповијед мира.

(Наставиће се).

Бесједа.

На XII. недељу по Тројичну дану,

коју је говорио **Јосиф Кочевић**, богослов у Рељеву.

Аще хощеши совершенъ быти, иди продаждь имѣніе твое, и даждь нищымъ, и имѣти имаши сокровище на небеси: и гряди къ слѣдъ мене. (Мат. гл. 19. ст. 21.)

Благочестиви Хришћани!

Ово је Господ и Спаситељ наш казао оном богатом младићу, који бијаше дошао и упитао Спаситеља: „Какво ћу добро да учиним, да имам живот вјечни“? Спаситељ му прије поменутих ријечи изнесе науку о савршенству, казавши му ове заповијести: „да не убијеш; да не чиниш прељубе; да не крадеш; да не свједочиш лажно; поштуј оца и матер и љуби ближњег свог као самог себе“.

Са првом заповијешћу, забрањује нам Спаситељ одузимати живот других људи и то: из освете, мржње, пакости, зависти и т. д. Ми одузимамо живот других људи на више начина као: материјално, ако њихово имање себи присвајамо, насилно или отимањем, крађом и пријеваром; те их тако растављамо од њиховог добра и кваримо им ужитак овђе. Живот ближњих наших одузимамо и онда, ако их оговарамо, на ближње своје лажемо и у опште по јавним мјестима износимо њихово име, као неваљало, те тијем њихов лијеп глас и углед у народу рушимо. На трећи начин одузимамо живот и чинимо убијство, ако ближње наше тјелесно убијамо; дакле ако их растављамо с душом. Најпошље душевно, кад разним средствима спречавамо ближње, да не врше своје вјерозаконске дужности, те их тијем одвраћамо од спасења.

Заповијешћу: „не чини прељубе“, забрањује Господ свако брачно невјерство од стране мужа и жене. Брак је тајна, коју је сам Бог установио и благословио, још кад је створио прве људе у рају рекавши: „растите и множите се и напуните земљу“. Исус Христос потврдио је то исто, када је казао: „што је Бог сјединио човјек да не разлучава.“ Брак је дакле по Божијој вољи уређен. Због тога и најмања погрешка против супрушке вјерности, нарушава како цијељ брачну тако и вољу Божију. Спаситељ наш, да би нас сачувао од свега тога дао је ову заповијест, којом је забранио сваку прељубу и брачну нечистоћу, ожењенијем и неожењенијем. (Јевр. гл. 13. ст. 4).

Но прељуба је и то, ако ми не исповједамо тврдо и не поштујемо нашу свету православну цркву; ако се одричемо њених истина, и њене заповјести не испуњавамо. Овом заповијешћу забрањује се још: срамотне пјесме, непристојне игре, о којима св. апостол Павле каже: „Блуд и свака нечистоћа и лакомство, да се и не спомиње међу вама, као што се пристоји светима; тако и срамотне и луде ријечи или шале, што се не пристоји“.

Заповијешћу: „не укради“, забрањује Спаситељ одузимати имање другим људима, било то пријеваром, насиљем и ма на који други начин, а на против заповједа нам, да се трудимо, те да

стечемо све што нам је нужно за овај земаљски живот. У крају се убраја још: кад ко отима част другоме, кад ко узима од поданика својих већу добит, или порез, но што му је право, или кад их приморава на посао више, него што је потребно. Ево како о томе св. апостол Павле каже: „ни лупежи, ни лакомислени, ни пијанице, ни отимачи, царства Божијег не ће вићети".

Заповијест: „поштуј оца и матер", налаже нам, да своје родитеље љубимо и поштујемо. Љубав и поштовање родитеља урођена је у самој човјечијој природи, а ево нам и Господ налаже. Под именом родитеља разумијевати се могу не само они, који су нас родили и одгојили, него и други људи, који нас подпомажу, обучавају и на прави пут настављају. Дакле родитељи су наши: свештеници, учитељи, старатељи, добротвори и други. У овој заповијести разумијева Спаситељ нарочито оца и матер. Оцу и матери дужни смо свагда захвални бити, дужни смо их поштовати и љубити, а особито у старости неговати, јер и они његоваху и чуваху нас, док мањи бијасмо, па и данас се за њих Богу молимо и помињемо их у цркви и код куће, јер молитве праведних имају велику важност пред Богом.

Заповијешћу: „љуби ближњег, као сам себе", налаже нам Спаситељ, да свагда у срцу своме гајимо велику љубав према ближњима нашима, пошто смо сви браћа, јер сви имамо једног Оца небесног, самога Бога.

То је смисао ових заповијести, које Спаситељ изговори богатом младићу. Младић мишљаше, да је све те заповијести испунио, због чега је и казао: „Све сам ово сачувао од младости моје". Из овијех његовијех ријечи види се, да није познавао смисао и дух поменутих заповијести. Оне су тако велике и узвишене, да их је човјеку врло тешко потпуно и савршено испуњавати. Ова наука тако је задивила ученике да зачуђени повикаше: „па Господе ко се може спасти?" — Ученици су се зачудили величанствености ове науке; но било је неких људи, који су говорили да се та наука не може ни остварити. Па шта данас ви благочестиви о том мислите? Можда се који чуди, као што се чуђаху и апостоли, или ће се по несрећи можда који наћи па да каже, да се та наука не може остварити! Но овђе нема мјеста ни чуђењу ни невјеровању. Као несумњиви доказ служе нам светитељи, који својим богоугодним дјелима засвједочише, да је заиста могуће човјеку испуњавати закон Христов. Они допринијеше светој цркви велику корист; њену науку тумачише и проповједаше; цркву од јеретика и неваљалих људи очуваше; њихове блудње оборише, којом приликом у борби са заблуђелим умовима мученичком смрћу запечатише науку Христову. За хришћански се народ особито стараху и пружаху му своју помоћ у свакој биједи и невољи.

За њихове заслуге и сам их Бог прослави, учинивши, да се њихови земни останци вјечно у цркви и народу хране. Због тога их православна црква и прославља; њима се обраћа, молећи их, да се за нас грешне људе Богу моле и заступају нас пред престолом Господа Саваота. Тијем свијем сведоче светитељи, да је заиста могуће човјеку испуњавати заповијести Христове; свједоче, да у Господњој науци нема мјеста: ни невјеровању ни чуђењу.

Но шта узрок бијаше те не постаде савршен онај младић, који бијаше дошао, да пита Христа о савршенству; шта ли учини те он не пође за Христом да нашљеди царство небесно? — Богаство, драги Хришћани. Он бијаше веома богат па врло и одан богаству, бијаше баш сребролубац. Кад чу ријечи Христове „да прода имање, те да сиромасима", сневесели се и оде кући жалостан. Велико богаство и славољубље побједише младићеву вољу, да буде савршен, јер земаљско и временo благо милије му бијаше него небесно и вјечно; прије се покори таштини земаљској него савјету небеснога учитеља. Човјек више пута предузме, да усаврши какво велико и важно дјело, па му то и пође за руком, те га изврши баш како треба; но другом приликом кад остварава много мање и лакше, хоће више пута да поклизне.

Реците ми побожна браћо, да ли од нас који запоставља вјечно и небесно царство земаљском и временом; да ли се одаје који уживању земаљском, а на небесно и не помишља; да ли кога богаство зашљепљује, те заборавља на душу своју? — На жалост, тога се данас много дешава; многи каже: нек ја уживам док сам овђе на земљи, а пошље смрти шта ми буде; многи се ода разном неваљалству, сребролубљу, тјелесним наслађама, — разним гријесима. Али ко се у богаство узда врло се вара!

Претеча богаству јест: самољубље, равнодушност, према интересима других људи, тежња човјека, да што већма увећа своје имање. Догађа се више пута, да се у таквим приликама не пази на који ће се начин до богаства доћи, те се у том употребљују рђава, па и најгаднија средства!

Не говорим, нити могу рећи, да богаташа нема праведних; има их, који показују особите примјере побожности; има их, који дијеле милостињу, цркву и школу потпомажу, али је таквих мало. Ботаство може имати велику важност, а особито које је праведним начином стечено, јер кад богаташ помаже сиромаху имањем својим, чини велика доброчинства, и позајмљује самом Господу.

Но може ме који од вас запитати: како ће се богати спасти? кад Спаситељ каже: „Тешко је богаташу ући у царство небесно“. Том ријечи „тешко“, не каже Спаситељ ништа против праведно стеченог богаства, него против онога, које је скопчано са сребролубљем; против робовања богаству и прекомјерне тежње за њим.

Тежимо благочастиви Хришћани, да што више добра учинимо док смо овђе на земљи, јер човјек је као биљка, која никне, нарасте и плод донесе. Кад биљка не доноси плода, онда се сијече и на ватру баца, јер не дајући плода нема никакве важности. Од човјека се такође захтјева, да приноси плод добрих дјела; ако се не буде трудио и пред Бога плод добрих дјела изнио, онда ће и он бити посјечен као неплодно дрво, т. ј. кажњен и у вјечити огањ бачен. Док смо овђе на земљи радимо у корист душе своје; гледајмо да учинимо, да она може дати добар одговор на пошљедњем суду, који ће бити страшан по све грјешнике. — Због тога кајмо се и гледајмо, да се опростимо гријехова док смо овђе, јер пошље смрти кајања нема. Сјећајмо се ријечи Спаситељевих: „Радите док је дан, а кад настане ноћ не ћете вићети“. Под даном разумјева Спаситељ земаљски живот, а под ноћи — смрт.

Познато вам је можда свима да Бог, кад буде на страшном суду судио, не ће гледати на лице људи, јер пред њим су сви једнаци: цареви и краљеви, сиромашни и богати, здрави и хроми. Он ће свакога за добро, па и за најмање, наградити, а за зло казнити. Јер сам каже о награди за добро: „Који од вас напоји једнога од малих ових чашом хладне воде, заиста вам кажем, не ће изгубити награде своје.“ О казни за зло каже ово: „А ја вам кажем, да ће за сваку празну ријеч, коју рекну људи, дати одговор у дан страшнога суда“.

Још нам остаје побожна браћо најглавнија дужност, да љубимо Бога свијем срцем, свом душом; да га љубимо више него родитеље, више него друге људе, па више него и саме себе. Прије свега дужни смо га љубити због тога, што нас је створио; што нас је одликовао од осталијех створења, давши нам свој образ и подобије; што се о нама очински стара и у свему нас помаже. Но највише дужни смо га љубити и прослављати ради тога, што нам посла свог Сина Спаситеља и Господа — Исуса Христа, који је прави и истинити Бог, једнак по суштаству Богу Оцу и Духу светом. Спаситељ дође на земљу ради људи; понизи се и прими на се човјечије тијело, — човјечију природу, све осим гријеха. Проповиједајући науку о царству небесном, Спаситељ претрпи разне незгоде, јер неки људи не разумјеше божествену науку, други не хтједоше да је приме, а неки пак приписиваху његова дјела ђаволу. Због разнијех доброчинстава, која учини роду људском; због великих чудеса, која нико и никада не могаше, нити може чинити, — омрзнуше на њега фарисеји и књижевници. О несрећна народа, да таштине земаљске! Омрзнути учитеља и Спаситеља, који отвори рајска врата, јер Адамовим падом бијаху затворена; омрзнути на самога Бога — заиста је грозно! Спаситељ пострада, поднесе грозну смрт распећа на крсту, не за се него за нас, и тим нас избави од гријеха, проклества и смрти, а учини да се опет можемо назвати синовима Оца небесног.

Пошље Бога љубимо себе, родитеље своје и ближње остале. Старајмо се за напредак наших породица, за добро васпитање наше дјеце, — те миле нам Србадије и у опште за напредак српског народа.

Тежимо да себи прибавимо добро мјесто у царству небесном, па кад нам Господ буде судио, да нас постави с' десне стране себе, гдје и остале праведнике, и да нас обрадује ријечима: „Одите благословени Оца мога, нашљедите царство, које вам је припремљено од створења свијета“; а да нас не стави с' лијеве стране и не ожалости с' ријечима: „Идите проклети у огањ вјечни“.

А сад заједно са мном сви се помолите милостивом Богу: О Господе и Спаситељу наш! не посијеци нас грјешне као неплодну смокву;

но даруј нам дуговјечан живот, напајајући душе наше сузама покајања — да ти добар плод принесемо, и да те као најмилостивијег свагда прослављамо. Дај Боже, да се удостојимо блаженог царства славе, тога неувелог вијенца и непропадљивог наслађења: вјечног живота и радости, која се не може отети, — да све то нашљедимо помоћу благодати Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, коме нека је слава са Оцем и св. Духом у све вијекове, амин.

Житије светог Василија Острошкога

„Овај српски светитељ и угодник божији родио се у Ерцеговини у Попову, од благочестивих православних христијанских родитеља, којих је име непознато. Младост је своју провео у дому родитељском, али је трпио млого биједа од душманских Агарјана, који тамо владаху и гоњаху свету цркву божију — тиранисаху православне Христијане.

Овај угодник божији васпитан од родитеља и научен закону божијему, горијаше још из ране младости у њему божија љубав. Из младости заљуби свету цркву божију и уснјеваше у добродјетељи христијанској и сваким врлинама које красе правог младића. Пошто прођоше године дјетињства његова, овај блажени јуноша остави сујету овог свијета „возжела приметатисја в дому божи паче неже бити в селених грешничких.“ Зато остави дом родитељски и дође у манастир требињски у храм пресвете Богородице, гдје се постриже и по чину прими монашки чин и анђелски образ. Али на жалост ова св. обитељ би разрушена од проклети Агарјана!

По том виђе Бог благо срце Василија и чисто житије његово украшено добродјетељима — те га постави на гору високу да свијетли овима т. ј. изведе га на високи степен Архијерејски!

Тако овај угодник постаде пастир вјерним христијанима у Захолмији и Скендерији.

У овом светом чину блажени Василије умножио је подвиге и труде на ползу св. православне цркве и српског народа. Као Архијерej обилазио је своју паству и настављао је људе на пут спасење и Господ га крijепљаше те се још за живота показа као чудотворац, да му је народ гомилама ишао и помоћи од њега тражио. За вријеме овог светитеља света црква православна много је трпљела од западних учитеља који бијаху разрогачили очи на Захолмију и Скендерију, гдје православни Срби бијаху одани лијепом православљу; римске папе гледаху да их под своје крило и заштиту узму!

Али захваљујући Богу који даде народу овог пастира, не успјеше много или рећи нимало у намјери својој. Свети Василије по примјеру српских просветитеља Саве и Симеуна походио је свету Атонску гору.

Свети Василије у своме светоме и узвишеноме чину трудио се много подижући цркве и школе, тјешио је биједне, невољне и гоњене. Овај светитељ био је врло и необично трпећи, неосветљив према оним који су га вријеђали и гонили; гостољубив, милостив према сиротињи, прави пастир свога стада.

Митрополит Василије мораде побјећи од Турака, те се склони у Острог у једну врлетну пећину гдје и прије живљаху пустињаци. (У синаксари св. Василија нијесам могао наћи које је године св. Василије умро и гдје му је столица била док није у Острог отишао). У Осгрогу је био владика петнаест година. Овђе је основао манастир и покуповао многе земље. За тијем преда своју добру душу Христу Богу.

Пошље неколико година показа се његово св. тијело нетљено. Његово свето тијело и данас почива у Острогу, гдје је наш српско православни народ из Босне и Херцеговине и других крајева гомилама ишао и носио своје болеснике да се помоле Богу и св. Василију за се и за своје немоћне.

Као што је св. Василије у животу био милосрдан немоћним и биједнима тијелом и душом; тако и по смрти помаже и исцјељује болеснике, не само вјерне Христијане него и простодушне Мухамеданце, који се обрате њему на помоћ. Таки је прилика било и код нас да су болесници ишли св. Василију у крошњама на коњу а кући се на својим ногама са свијем здрави враћали!

Од свију српскијех светитеља као и свађе код Срба познато је да се најбоље слави светитељ Сава Немањић, I. Архијепископ српски.

Код нас наш народ слави врло добро и св. Василија. Ја мислим да код нас нема ни једне српске куће из које није било барем двоје до троје чељади ишло и поклонило се светијем моштима овога светитеља, а и сад иде по нешто али већ слабије него прије.

Дана 29. априла кад се слави памјат св. Василија, код нас буде тај дан врло свечана служба и тога дана ни један од нашијех Срба не отвори дућана. Хвала им кад овако славе своје српске светитеље, само би желио да и св. Саву у будуће боље прослављају, угледајући се на остalу своју браћу у Босни и Херцеговини.

Тропар св. Василију гласи на српски овако:

„Од младости твоје свега себе Господу одао си, пребивајући у молитвама, постима и трудовима оче богоносне: био си образац добродјетељи своме стаду. Овог ради видио је Бог твоје произволење, поставио те својој цркви пастиром и добрим Архијерејом и по преставленју твоме сачува свето твоје тјело неповријеђено свештељу Василије: Моли се Христу Богу да се спасу душе наше“. Глас 4.

У Фочи, 29. априла 1889.

Превео из „Србљака“

Ристо Павловић
свештеник.

Од Требиња до Мостара.

Пише **С. Л П.** свештеник.

(Свршетак.)

Овим хоћу да испуним задану ријеч у првом писању; дакле ево ме на биљези!

Прво далматинско мјесто, које ће срести путника на путу из Мостара жељезницом путујући, јесте Метковиће. То мало трговачко мјестанце, броји око тридесет православних домова, који имају свога свештеника и врло лијепу цркву, која је подигнута на брежуљку повише вароши. Велика је разлика између некадашњег Метковића и данашњег. Сјећам га се још из 1875—6 г. кад се подигла сиротиња раја, која је гомилама из Херцеговине Метковиће напунила, бјежећи испред зулума. Онда бијаше варош и обала веома нечиста и неуређена, а данас се човјеку мили обалом Неретве прошетати, која је лијепо подзидана те лађе из Тријеста и Дубровника сасвим лахко могу пристати уз обалу. Од вароши па до ушћа Неретве у море, она је добро уређена и за пловљење згодна, а кад се добро уреди па се и оне веома простране баре изсуше, онда ће бити и више блага и мање грознице, која путника, у што би рекао „што би?“ — помилује по леђима, зато мало ко прегне да пије воде а према томе може се мислити шта бива са вином.

Ујутру око $10^1/_2$ сати опремисмо се на жељезницу, која стаје на десној страни Неретве управо према вароши. Жељезницом путовати, значи летити, па мало шта може човјек видјети и упитати. Од Метковића до Мостара пројурисмо све десном страном Неретве, дакле уз воду, и то покрај: Габеле, Посушја, Почитеља, манастира Житомишљића, Буне па у Мостар.

Огроман број дичних Мостараца са својим митрополитом и великим бројем свештенства, бијаше на станици жељезничкој. Кад се сиједи епископ пољуби и поздрави са нашим митрополитом захори се: „живили!“ Исто тако дочекасмо и старца митрополита, који са митрополитом тузланским стиже у Мостар истог дана у вече. Елем троица владика и преко четрдесет свештеника већ бијаше у Мостару.

Не знам шта ћу прије да почнем описивати: да л' она гола брда која се око Мостара уздижу небу под облаке, и која су начичкана тврдим кулама и „касарнама“ те Мостар изгледа као огроман град, да л' оно лијепо и голо мостарско бишће које се простире с обје стране Неретве чак до чувене Буне, ђе су двори чувеног Алипаше Сточевића-Ризванбеговића; да л' „Пријечку“ страну Мостара коју залијева ријека Радобоља, те даје Мостару оно што Требињу требињско поље, да л' подножје речених брда која су начичкана лијепим кућицама око којих се простиру до у само поље дивни мостарски виногради, који су направили око Мостара „челеби пазара“, прави вијенац од надалеко чувене винове лозе; да л' сам град, који се не може много поносити са чистоћом улица, са њиховом ширином, са доста лијепим зградама, јер све зграде

стоје по старом, те је грдна разлика између њега и лијепог Требиња; да л' стародревни чувени, на једно окно сазидани мост на Неретви или онај велики број касарна војничких које се налазе на сјеверној и јужној страни Мостара, одмах уз варош; или оно зашто сам и дошао, а то је свечаност: то баш и хоћу, а ово што до сад рекох нек је доста о Мостару.

Мостарске улице, које су иначе тијесне, сад су изгледале још тјешње од силног свијета. — Митрополити дошли и дивно дочекани; свештенство се прикупило, те свак чека нестрпељиво почетак свечаности, а то је „вечерња" и „Архијерејска, братска вечера" у очи нђеље Томине. Са тим обредима отпочета је свечаност. — Тачно у 4 сата по подне, приспјеше Архијереји искићени знацима достојанства и части, пред цркву уз звоњење свију звона, ђе их дочека свештенство са огромним бројем дивних Мостараца. Архијереји са свештенством отишли су најприје у стан новог митрополита који је био окићен царским заставама и народним тробојкама, и на коме пише „Српска-православна Митрополија". Пошље неколико часака Архијереји са новим митрополитом приспјеше у цркву уз пјевање ђака четвртог разреда српске мостарске школе. Овђен морам напоменуту, да мостарску школу у пјевању мучно да може и једна достићи, а камо ли престићи, што нек служи на част учитељском особљу, кад су могли тако дубоко улити у душу своје ђечице љубав ка црковном појању, које је у цркви потреба о којој сваки озбиљни хришћанин и Србин православни мора мислити. Није тешко погодити, да мостарска школа и у другом предњачи, те нек ми се не замјери што не ћу на дуго о истој говорити. Та оне бриге и пожртвовања браће Мостараца, о чему страни свијет већ зна, довољан су доказ да та школа мора бити прва, па и на свом мјесту; а то се Богами с пуним право има и тражити, од толиког броја богатих Срба православних, и од 7 учитељских снага што нема ни једна српска прав. школа у овим крајевима.

Елем на ствар!

Преосвећени Митрополит Дабро Босански Ђорђе Николајевић, са новим митрополитом Серафимом Перовићем, шесторицом свештеника и и троицом ђакона — одслужио је вечерњу, иза које је наступила „Архијерејска вечера", овим редом:

На сред храма постављен је сто, на коме је било стављено свето јеванђеље, један љеб, једна чаша вина, суд са освећеном водом. За астал посједаше Архијереји, а обучено свештенство увати полу-круг око истих. Нови митрополит са ђаконима изађе из олтара, те, на одређени позив једног свештеника, прочита своје именовање на столицу Архијепископа и Митрополита Ерцеговачко захумског. По свршетку овог чина сједе нови митрополит на четврту столицу, те сва четири уз појање тропара, узеше љеб, на четири комада преломљен, те сваки свој комад одломи и од истог сваки по залогај заложи; за тим најстарији Архијереј узе чашу с вином те у три пута окуси говорећи „славословије": „во имја Оца и Сина и свјатаго Духа, Амин", а тако исто учинише и остали, па онда и нови митрополит. Са овим устадоше иза стола и најстарији Архијереј узе суд са водицом и пошкропи новог митрополита, а са тим се заврши свечана вечера.

— По жељи новог митрополита и народа, пошље свршене вечере, држан је спомен блажено упокојеном Митрополиту Леонтију Радуловићу, чија је гробница мало ниже стола Владичина а за сад се познаје по црној плочи, која је равна са подом црквеним. Но браћа мостарци ријешили су, да му подигну достојан споменик уз припомоћ свештенства и народа Херцеговачког, што је Висока влада милостиво одобрила; те се надати да ће „тврди Ера" и у овој прилици показати да је достојан нашљедник својих предака и да је достојан имати славних и вриједних људи.

Сјутри дан т. ј. на Томину нђељу врло рано отпоче јутрење, тако да се све свршило до 11 сати. Пошље свршене јутрење на неколико часака приспјеше Архијереји дочекани од силног народа и свештенства. На вртима велељепне мостарске цркве дочекаше их обучени свештеници и ђакони у свештеничке одежде са ђацима и чирацима. Облачење Архијереја, заступника патријарховог, преосвећеног митрополита Николајевића било је на „амвону" а друге двоице Архијереја Боко-которског и Тузланског било је у олтару, а затим је одмах разумије се отпочела света Летургија. — Посвеће новог митрополита је обично што и посвећење другог чина свештеничког и то све мора бити до „Свјати Боже" пред „апостол",

а одатле сам нови митрополит руководи летурђију. При облачењу архијерејских одежда, при стављању круне на главу, а особито при предавању жезла од стране патријарховог заступника, могао је човјек као дијете заплакати, јер га тај моменат опомиње на многе и многе минуле дане слоге и величине Српске. Како дивно, како дирљиво коснуше се мога срца ријечи преосвећеног Митрополита Николајевића при предавању жезла које изговори Новом Митрополиту: „Прими овај жезал па буди отац и пастир како стару тако младу, како богату тако и сиромашну; добре погледај а грешне исправљај“ рече отприлике у почетку. Жао ми је што не бијах тако близу те не могах од силног свијета саслушати ову дирљиву бесједу но надам се да ћу је гдје било читати, дâ ко буде вреднији од мене те је уватио. Гледајући први пут произвађање и посвећење новог митрополита летиле су ми родознале очи на све стране, бојећи се да ми што из вида не умакне; па ипак слабо је перо да престави читаоцу час посвећења, као што га говором може преставити приповједач или као што је у самој ствари био пред очима радозналог гледаоца. — Стари Архијерej сједе на „амвону“ у припремљену столицу, а то исто учинише и други Архијереји, један с десне стране а други с лијеве стране „амвона“, од којих се поређаше 14 свештеника обучених: те у сјајном и свијетлом свештеничком руву читава слика заносаше гледаоца, а особито онда кад на „солеју“ ступи нови митрополит праћен од најстаријих свештеника и ђакона, ђе на питање: „како вјерујеш?“ постављено од стране патријарховог заступника, изговори и исповједи вјеру свету; а затим „повели! — повелите!“ огласи час призивања светога духа од стране троице Архијереја. Иза уласка Архијерејског у свети олтар т. ј. пошље „малог входа“ изврши се посвећење и примање знакова архијерејског достојанства уз појање „достојан“ и „Аксиос;“ те примивши из руке преосвећеног патријаршеског заступника владичинеки жезал ступи у свети олтар и велегласно запоја: „Јако свјат јеси Боже наш . . .“ као наш Архијерej на славу Бога а на срећу Српског рода у нашој кршној Ерцеговини која се топло моли богу за његово здравље, те да истраје под тешким бременом кога носаше свети Саво у Српству; те и можемо сада Богу благодарит, као вјерни Христијани, а цару нашем оданошћу са синовљом љубављу, као вјерни синови своме оцу пожелити дуг и славан живот на срећу своје простране монархије и наше равне Босне и кршне Херцеговине, јер је ово знак велике бриге око светиња нашег српског народа у Херцеговини. Ја заиста немам ријечи са којима бих могао изразити мој унутрашњи осјећај у часу овоме, гледајући, како се један листак наше горе пење на столицу светог Саве, као народни борац за народна права, као мученик и паћеник за иста по афричанским пустињама. Куд ће већа радост но гледати срећу и славу својих синова? а то је управо слава читавог дома и читаве земље. Пошље скоро минуле жалости, Херцеговина је опет радосна, гледајући свога сина као војника и раденика у винограду Господњем.

При свршетку торжествене службе божије пошла је депутација по царског повјереника при инсталацији новог митрополита: Његову Преузвишеност Барона Апела поглавара наше земаљске владе. У депутацији били су првенци грађанства мостарског са гатачким војводом протопопом Зимоњићем. Пролаз је био свечан, што сам могао увидити по грувању топова са мостарске бастионе од часа поласка Његове Преузвишености, па све до свршетка инсталације, која је текла овако:

Поглавара су на вратима црквеним дочекала сва четири Архијереја и допратили га до дивно окићеног стола. Пред храмом свирала је војничка музика, а чета наших синова одавала војничке почасти. Преузвишени поглавар био је у свечаној војничкој униформи, окружен великим бројем официра и грађанских часника којима је на челу био сам г. Барон Кучера грађански доглавник поглавара земље. Прије свега прочитано је писмо (царско) од заједничког министра, којим се Преузвишени поглавар опуномоћава, да обави инсталацију и то најприје на њемачком па онда на српском језику, а затим је прочитано царево писмо или декрет именовања и постављења новог митрополита. Онда је Преузвишени поглавар прочитао своју бесједу на српском језику у којој је изразио своју и своје владе радост што је избор пао баш на преосвећеног Серафима, те и обећао да ће влада Његовог Величанства нашег Владара у свему бити на руци што иде на срећу православне српске цркве и народа; нашто се громовито трократно захори:

„Живио наш цар!“ Док је ово текло преосвећени нови Митрополит стојао је на „амвону“, а затим је окружен својом браћом архијерејима, прешао у свој сто и одатле изговорио своју лијепу и језгровиту бесједу, која је већ и штампана, те о њој да говорим мислим није нужда. По свршетку бесједе, преосвећени епископ Петрановић узевши новог митрополита за руку покликне: „да живи митрополит Серафим“, нашто се опет захори трократно; „живио!“

Ето, тако је почела и свршила се свечана инсталација, коју сам веома радо желио видјети; а заиста и јест лијепа свечаност.

Иза ове свечаности три Архијереја из цркве у митрополију допратише новог митрополита, и присуствоваше многим честиткама од стране свештенства и народа новом митрополиту. Многе честитке усмене, брзојавне и писмене као да не имадијаху краја са свију страна наше домовине па и са стране; али све очито доказују ону радост која је оличена и у нашим усменим изразима који се десисмо и руку новог митрополита целивасмо.

А сад хајдемо за постављени сто; ту се деси „сваке ђаконије“, па и рујна мостарскога вина што „весели срце человјека“. Био сам сретан што сам за исти позван, највише зато да видјем како ће и тамо бити; — та Бога ти не иде нико да се наједе и напије: — овако се обично извињава кад се код нас Срба започене говор о гостбама и частима, премда је свакоме драго бити позван, јер „незвану је госту мјесто за вратима“. Морам признати да је мало ко са стране остао непозват; па и у том случају било је мјеста празних и ако је, покрај свега, огроман број угледних мостарских Срба, без разлике вјере, био позват па и за столом заступљен. — На челу стола сједио је нови Митрополит, с десне поглавар земље а с лијеве његов доглавник Кучера, а против истих три архијереја, па на даље сва остала господа међу којима треба споменути пресвијетлог бискупа мостарског и старјешину црквеног мухамеданског вјерозакона у Мостару; — било је све лијепо и угодно разређено. За вријеме обједа, који је почео тачно у два сата по подне, свирала је војничка музика или боље рећи виолинисте војничке музике одабране комаде, међу којима је било и српских. И дивно српско пјевачко друштво мостарско освјетлало је и на обједу као и у цркви свој рад; те се може с пуним правом рећи: овака младеж, са оваком љубављу и жаром за напредак умни и морални заслужује не само поштовање но и потпоре, да се послије не би отпјевало: „Ала наше за мало бијаше“. Ово ја тек рекох, да не би пао какав камен на пут тако лијепој слози, тако племенитом предузећу, тако потребној и корисној установи у нашем дичном престолном граду Херцеговине. Све што би имао рећи за сад, то је: да је почетак сјајан; само тако напријед, па ето нам и боље будућности у сваком погледу. Мостарска младеж обећава много, те сваки пријатељ мора пожељети велику истрајност и прегоријевање а нарочито братинску слогу и љубав, у тако лијепом и на чврстом темељу заснованом друштву, у коме се находе синови како богатих тако и сиромашних родитеља. То је једна околност која доказује, да мостарска младеж не тежи „по моди“ за високом госпоштином, те и у најдаљој будућности у Мостару ће бити братинско друштво а не подијељено на „с т а л е ж е“. Ја мислим да је ово један главни услов опстанка таких друштава; само што но веле: „ако не могу бити богат, могу бити поштен, нека буде мјерило, па ће бити чланова доста. Мостарско је друштво младо, али гледајући на снаге које га сачињавају смије се рећи: Мостарци су сретни! Дај Боже! да се на ову Србадију угледају и остале општине и друштва. Истина Мостараца има доста, а и богати су, па им је и полакше тако шта створити, но нама у малим мјестанцима; али ако се не може одмах величанствено а оно се може колико се може, па да Бог поможе! Јер „да свак чини добра колико може, много би више добра на свијету било“.

Кад сам за столом, а оно да бар проговорим све што се при њему збило.

Велики комад времена заузеле су и здравице. Иза пјесме „у Бој“, коју је друштво на опће задовољство отпјевало, а да се пљескало, не треба ни говорити — подигао је здравицу нови Митрополит просвећени Серафим за здравље, срећу и дуг живот нашег Владара Ф. Ј. І. иза које забруја са хора из грла наше младе Србадије царска „Химна“. Преузвишени поглавар наздравио је новом митрополиту; преуз. грађански доглавник Б. Кучера, слози у нашем народу без разлике вјере; Преосвећени митрополит Николајевић храброј и непобједимој војсци аустроугарској; генерал

Арлов захваљујући се изјављује наду да ће и синови Босне и Херцеговине ступивши под заставу нашег Владара у даној прилици знати храброст своју показат; пресвијетли бискуп Буцоњић радује се ступању на Архијепископску столицу Серафима Перовића, те изјављује наду за срећу и напредак православног народа у кршној Херцеговини; Преосвећени епископ Петрановић новом митрополиту и у којој је са пуно братске љубави, старачког савјета, као вјешт говорник, као Србин и патриота изјавио пуно савјетујућих братских ријечи за живот и рад међу народом и нашим свештенством, које не влада великим знањем, али које влада чистим срцем и правом одношћу према аманетима својих светих и славних праћедова; Протопоп Зимоњић војвода гатачки у име свештенства као г. пречасни прото Бококоторске Епархије, игуман манастира житомишљића господин Симеон и пресједник српско-православне мостарске општине наздравише новом митрополиту, иза којих се здравице прекинуше, што нам показа запаљена у врх стола свијећа. Што се тиче здравица оволико сам их запамтио, а чини ми се да су овако текле и овим редом.

Ако је и веселља доста је, па и ја велим, да овћен мало одушим, па Боже здравља и веселља, опет ћу наставити што мого и умио о мом „путешествију“. Но ако баш и не ваља, а оно није ни скупо, па ћемо се некако крпити, до бољег часа, а сад до скорог виђења из Требиња. Елем сад ћемо о нашем одласку, јер се ваља братски изљубити; та Бог зна ко ли жив ко ли мртав.

Број 1846.

ОКРУЖНИЦА

Свему српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Овом наредбом ставља се у дужност свештенству, **да имаду течајем сваке године и то у мјесецу Јуну послије свршених испита подносити** надлежном протопрезвитеру или надзирателју: „преглед српско-православних вјероисповједних школа“, као и „преглед народних (комуналних) школа“. — Формулар по коме се има овакови прегледи састављати, изашао је конзисторијалном окружницом од 22. Јануара 1887 год. Број 111. (види „Д. Б. Источник за мјесец Новем. и Декем. 1888. год.).

Протојереји и надзирателји имаду пак према поднесеном прегледу од подручног свештенства **састављати горња оба прегледа из подручних парохија и овамо сваке године по Петрову дану шиљати тачно и на вријеме.**

Из сједнице конзисторијалне у Сарајеву 22/XII. 1888.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Ђорђе Николајевић.

Број 320. ex 1889.

ОКРУЖНИЦА.

Пречасном свештенству и поштованим српско-православним црквеним општинама Херцеговачко-захумске Епархије.

Још у апостолским заповједима прописано је приносити бескрвну жртву и молити се за све усопше православне. Зато у свима древним литургијама налазимо молитве за упокојене и односна правила. Према томе наша света мати црква при свакидашњим богослужењима моли се за мртве, а осим тога у извјесна времена свршава опште панихиде (задушнице.)

Благочестиви је дакле хришћански обичај чинити помене нашијем мртвима приликом четрдесетнице, годишњице, десетогодишњице, стогодишњнице и т. д. — Особито смо то дужни извршивати према општим нашим црквено-народним добротворима, који принијеше жртве на олтару наше православне цркве и племена нашег.

Пречасно свештенство и поштоване српске општине! **Ове године на Видов-дан 15. Јунија навршује се пет вијекова, пет стотина тужнијех година од косовске битке,** која је врло знаменита за живот српског народа. Тада погибоше на бојном Косову

за своју свету вјеру и отаџбину српски цар Лазар, цвијет од српске властеле, и на хиљаде српскијех јунака. Дужност је наша као потомака њихових држати их у вјечном спомену код народа.

Позивам вас дакле као Архипастир ваш, да се на тај: за Србе тужни али у исто вријеме српском крвљу освећени дан, при божанственој литургији и парастосу, што се има одслужити у свима православним црквама наше Богом храниме Епархије, скромно и смирено помолите за вјечни покој душа свију славнијех наших предака и косовских јунака, који у том бою „за крст часни и слободу златну“ изгибоше.

У јектенијама треба говорити. **еще молимсѧ ѡ ѹпокоении дᲂ҃ш҃ъ ѵсѣхъ҃ш҃ихъ рабѡвъ҃, бжіихъ҃, за вѣрᲂ҃ хр҃істовᲂ҃ и свое отечество погибшихъ҃ воевъ҃ въ҃ косовскои҃ брани и ѡ еже простити сѧ имъ҃ и т. д.**

Позивам даље моје пречасно свештенство да тога дана при божественој служби поучи сабрани на молитву народ о међусобној љубави, слози и поштењу, да униште завист, мржњу и неслогу, да се у својим молитвама обраћају светом мученику српском цару Лазару за посредовање код Бога, да нас уздржи тврде у вјери и народности својој и поштене у дјелима нашим, пјевајућу му: **„радᲂ҃сѧ Лазаре приснопамѧтне!“**

У Мостару, 11. маја 1889.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:
Серафим Перовић.

Разно.

„Српско-православно црквено пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву.“ Овијех дана потврђена су од земаљске владе правила овог друштва и у име Бога ступило је друштво у сталан рад. У њему досад има 35 судјеловача мушких и 18 женских. Привремени је коровођа овог друштва г. Никола Тајшанавић, овдашњи учитељ; но, док друштво буде располагало са бољим и повољнијим материјалним средствима набавиће себи сталног и нарочитог коровођу. Привремени одбор овога друштва издао је позив на уписивање у чланство, који овдје доносимо у слиједећем:

„Познато ће Вам бити, да се код нас у Сарајеву још прошле године покренула замисао да се оснује стално српско-православно црквено пјевачко друштво. Познато вам је и то, да су се око тога неки из наше средине заузели, друштво сакупили, и отпочели радити на остварењу те замисли.

Сада Вам јављамо радосну вијест, да се та замисао друштвена остварила и да је друштво у име Бога, а у славу и на дику наше св. православне српске цркве и нашег српско-православног народа у Сарајеву, са његовим правилама од Високе земаљске владе потврђено, те да је тијем високијем актом добило право јавности и постало самосталним.

Друштво се зове: **„Српско правсславно црквено пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву“** а циљ је његова ова:

а) да изучава нотално православно црквено пјеније, те да тијем украшава благољепије црквено о свима већим празницима и еснафским пировима;

б) да судјелује при свима обредима православне цркве, о чему ће најприје друштвени одбор рјешавати и то у споразуму са овдашњом српском општином и духовном власти;

в) да се поучава у пјевању умјетничкијех, српских народнијех и осталих славенских пјесама, и да се у опће вјежба у вокалној и инструменталној музици, те да исту унапређује;

г) да приређује друштвене забаве и бесједе у корист друштвене благајне и у корист добротворнијех циљеви.

Осим тога друштво и ако је самостално радо је и жели, да све друштвене послове удешава и ради у споразуму и договору са овдашњом српско-православном црквено школском општином.

А што је најглавније, друштво је преузело на се да шири међу нама слогу и љубав. То му је најсветија задаћа, па је зато и узело за свој друштвени наслов име **„Слога“**, да њиме свакоме и свугдје дјелом предњачи.

Друштво је од почетка свога рада увијек било наклоњено братској слози и љубави према свакоме честитоме брату српско-православне вјере, па је зато и уредило да његовим чланом може бити свака особа српско-православне вјере неприкорног моралног владања. Оно сад жели да то и у дјелу приведено види, жели да захвати корјена у свима слојевима српско-православног народа овдје.

Јављајући вам ту радосну вијест и износећи пред Вас: смјер, жеље и намјере друштва, да их упознате, ако их до сада изближе познавали нијесте, позивамо Вас уједно као честитог и правог родољуба — *да ступите у коло овога младог друштва, да се упишете за члана његовог,*

те да потпомогнете ту нашу општу добротворну и просвјетну задругу.

Потпомоћи друштво и бити његовим чланом, то није ни за кога ништа тешко, јер је у томе учињена олакшица и дата прилика свакоме, да га потпомогне и да буде његовим чланом. — Друштво ћете помоћи:

1. Кад се упишете за друштвеног члана утемељача, помажућег или судјелујућег.

2. Кад га што боље препоручите сваком згодном приликом.

3. Кад му и сами што више чланова прикупите и кад га обдарите добровољним прилозима.

Уређена и високом владом потврђена цијена за друштвене чланове утемељаче и помажуће јесте ова:

а) Члан утемељач друштва плаћа у друштвену благајну једном за увијек (или према стању за двије године) 50 ф. и остаје чланом друштва док год исто постоји.

б) Члан помажући друштва плаћа у друштвену благајну 50 крајцара мјесечно у напредак.

в) Члан судјеловач друштва не плаћа у друштвену благајну ништа, већ само редовно долази и учи са друштвом што год ликовоља и одбор друштвени нареди и пјева гдје год буде требало.

Добровољни прилози примају се са највећом благодарношћу и објављују се путем новина.

Ако гајите искрено осјећање за напретком овога друштва, ако га желите потпомоћи и бити чланом његовим — што ми пуни наде и увјерења у искрено родољубље ваше, другчије и не држимо — изволите се пријавити за сада до избора сталнога одбора, потписаном привременом одбору друштвеном, да вас уврсти по вашој вољи међу досад уписане чланове друштва.

На вама је дакле ред, и од вас очекујемо да учините своје, т. ј. да друштво потпомогнете, да га као прво српско православно друштво у Сарајеву одржите, да опстане и да се утемељи. Од вас зависи да друштво своју племениту и свету задаћу извршивати узмогне. Од вас зависи да друштво одговори ономе, чему треба да одговара тако једно српско-православно друштво у престолници Босне поносне.“

Ушљед овог позива, којег је привремени одбор Српско-православног црквеног пјевачког друштва „Слоге“ разаслао, обдржавана је главна друштвена скупштина на дан 14. маја о. г. у дворани српско-православне основне школе, у у I. разреду, под предсједништвом Његовог високопреосвештенства АЕ. и Митрополита г. Ђорђија.

На овој скупштини, која је одпочета тачно у $9^1/_2$ сати био је овај ред: 1. Отварање скупштине и читање друштвених правила; 2. Читање списка до тада уписаних чланова друштва; 3. Уписивање нових чланова друштва; и 4. Бирање новог и сталног друштвеног одбора.

Овај ред извршен је поменутог дана правилно и тихо, и изабрата су за управни одбор овог друштва шљедећа лица:

Г. Г.: Петро Т. Петровић за предсједника, Васо Краљевић за подпредсједника, Алекса Михајловић за благајника, Сава Манојловић за тајника и Димшо Драгичевић за књижничара; а за одборнике г. г.: Стево Трифковић свештеник, Никола Тајшановић учитељ, Ристо Максимовић, Мићо Авдаловић, Стјепо Сршкић и Илија Илић.

До сада уписало се је чланова утемељача 15 а потпомажућих 77; а надати се у свијест и родољубље Срба сарајлија биће их и више

Дај Боже да ово друштво у будућности напредује и освјетла образ себи, својој цркви и народу, а на посе да предњачи свима мјестима у Босни и Херцеговини, и у то име желимо му сретан почетак и сложан рад.

„Косовска петстогодишњица“. Из ческог „Народног листа“ дознајемо, да се и браћа Чеси справљају за свечаност косовске петстогодишњице. Њиова „школска матица“ положиће на споменик палих српских јунака велики златан вијенац у име чешког народа.“

Читуља.

Димитрије Соколовић свештеник из Фоче, Ерцеговачке Епархије, преселио се је у вјечност после кратког али тешкога боловања 21. Марта о. г. у 45. години свога живота. Покојник се је родио у Фочи, отац му је такођер био свештеник. За свештеника рукоположио га је Митрополит Прокопије године 1875.

Био је Јабучки парох у којој парохији вршио је своју дужност све до смрти своје. Сахрањен је од 4. свештеника и одпраћен до вјечне куће уз многобројну пратњу. Иза покојника остаје вјерна супруга су петеро нејаке дјечице.

Вјечнаја му памјат!

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 13. и 14. Сарајево, мјесеца Јула 1889. Год. III.

Митрополиту Ђорђу Николајевићу.

I.

Ти си узор српском роду,
И понос си свом народу;
Пастир прави Ти си њему,
За примјер си у свачему!

II.

Ти за корист рода свога
Радиш, чиниш дјела многа;
Увијек му помоћ пружаш,
Стадо своје вјерно чуваш!

III.

Па зато Ти млађан кличем,
Из дубине срца вичем:
Живио нам наша дико!
Омиљени наш владико!

Сарајево, 1889.

Ристо П. Пешут.

На Видов-дан.

Бацимо ли за један једити часак кратак и летимичан поглед у нашу прошлост; загледамо ли у постанак и ток нашег најранијег политичког живота и развијања; завиримо ли у свјетску, а прелистамо ли неколико листова наше посебне српске историје, па ако проучимо што нам причају о нашој прошлости — можемо се брзо и лахко увјерити: да нема народа у свијету, у којем су од вајкада, још од почетка његовог историјског живота, почеле у великој мјери преовлађивати свађе и раздори, као у српском народу; а слободно можемо и ту жалосну истину рећи: да ни један народ у свјетској повјесници, није толико због тијех раздора морално и материјално пострадао, да је својом неслогом и обијесном самовољом својијех поглавара најпослије дошао сам себи и своје главе, својег политичног живота, изгубио своју слободу, своју државу и своју самосталност, и сурвао се у понор политичког и моралног јаза, па да је препаћен и прекаљен одољео свјема патњама и надчовјечанском се снагом одупр'о свјема мукама и очувао себе и своје народно биће: — као што је српски народ!

Још у прва времена политичког живота нашег српског народа, видимо га растројена и поцијепана на многе странке, а српске земље раскомадане на мале и нејачке државице, над којима господарише животом и имањем мали и незнатни господари, или боље речено: за се самостални а многи од туђина зависни мали владарчићи, а сваки се храни славољубљем и грамжљивошћу и напаја обијесном пакошћу, завишћу и осветом против рођене мајке Србије, против своје браће Србадије.

Ти сами по себи мали и незнатни владари а опојени тако великим, силним и страшним манама, тлачише немилице своје подајнике — свој народ; они безобзирно просипаше крв браће своје, покривајући обијесно српска поља тијелима српскијех синова и натапајући српске земље крвљу њезинијех јунака!... Брат брату очи вади, брат брату о глави ради!..... Заслијепљени страшћу и саможивијем жудњама, а не бивши у стању и не имајући снаге да се собом дочепају власти, силе и господства: одлазише у туђе таборе, да се послуже војеном снагом непријатеља своје земље и својега народа, те доводећи туђе чете и стојећи на челу душманскијех хорда, удараше на своју домовину, убијајући и пустошећи народ и његове земље; оружаном руком поруше мајчину утробу, из које су поникли; жариште и палиште, грабиште и отимаше од народа све, чега се дочепаше; душманском ногом а лицем попрсканим братском крвљу пртишше народ из којега су поникли и који их је одранио... Гријеси су то страшни, гријеси су то велики, гријеси небу вапијући, јер постајаху немилостиве убице своје рођене мајке, своје рођене браће и сестара!... Народ, кукаван народ ако се могао одупријети, он се јуначки одупр'о, а ако ли је подлагао душманској навали, остављаше кућа и кућишта и бјежаше у гору и планине, тражећи уточишта у дружби са звјеровима, јер и они бијаху милостивији од његовијех неситијех господара и издајнички намамљених душманских чета. Поља и ливаде зарашћаваху у трње и коров, а на згаришташма кућа и кућишта кукаше кукавица црна и тужна као и злопатња народа... Изгледаше као да је сам Бог окренуо лице и проклео тај народ, у којем се зачећаваху онакви изроди! Али не! Он је проклео његове несите и саможиве великаше, пуштајући их њиховим неприродним пријатељима на милост и немилост, који их држаху у дубоким тамницама и у заточењу, па најпослије им и живот одузимаше ти њихови пријатељи, они пријатељи, чијом су се оружаном руком послуживали, да се дочепају власти и да се попну на грбачу народну. Овакијех

жалоснијех примјера пуна је историја од почетка до великог Немање, па и послије славног периода ове лозе. Ту су пустошења и пљачкања бугарска, грчка и другијех народа.

Тад., кад се братска крвничка рука дизаше на својега брата; кад српска мајка цвиљаше под зулумом својијех рођенијех синова; кад српска поља и ливаде прекриваше пустош; кад глад и помор, домаћи ратови, спољне навале и невоље затираху народ; кад огрезао бијаше у међусобнијем борбама и крвничкијем освјетама, опљачкан властољубивим Грцима и Бугарима и осталијем непријатељима; — кад такав даклен стајаше на ивици своје државне, вјерске и моралне пропасти: посла Бог Србима човјека племенита и узвишена; човјека вриједна и поштена; човјека, којег бољаше срце, којем лежаше на срцу и души срећа народа, којем се савијаше туга због домаће неслоге и очите народне пропасти, правог сина и народњег пријатеља — великог Стевана Немању. Овај Богом умудрени човјек видећи шта је узрок пропадању и страдању српског народа, не пожали труда, не малакса у трудном раду за бољитак својега народа, за цркву и православну вјеру, већ помоћу Божијом и својом челичном вољом постепено отклони од народа невоље, које га немилостиво гоњаху коначној пропасти; он му поврати мир, слогу и јединство; сдружи и сбратими раздијељени народ, спојивши у једну цјелину раскомадане дијелове и заснова на вјери православној снажну српску државу, а њезине до тадање мале владаочиће, срушивши њихову обијест, задахну љубављу родољубства, мира и слоге, па на развалинама порушена славољубља и себичности подиже олтар слоге и јединства. Тој самосталној српској, првој спојеној држави и уједињеном Српству, стаде сâм собом на чêло, којим управљаше као мудар владаоц, брижан отац и побожан син православне вјере и народа. Немања први положи темељ и постаде началником оног владалачког дома, под којим српске земље процвјеташе и проширише се, под којим се рашири српско господство, утврди народна слава, и српска држава достиже под потомком овог првог великана славне Немањине лозе, под „Силним“ Душаном највиши свој развитак, највиши ступањ у погледу умне и материјалне снаге, јер је доведе на степен прве и доминирајуће државе на балканском полуострову и достојне премице осталијем великијем тадашњијем државама.

Но „гдје је среће, ту је и несреће“, вели народна пословица, па тако је и овдје. Баш у тој величини и моћи Душанове царевине, залегао се опет они стари црв, који је толико вриједа нанио српском народу прије Немањића доба. Душан раздијеливши државу и своју власт на силне и моћне великаше, држаше својом челичном мишицом све у стези за својега живота; но послије његове смрти, паде с њим у гроб и она јака спона, која је дијелове српске царевине и народа држала у чврстој и јакој свези јединства, те српска држава и њезина судбина би скопчана са „нејакијем Урошем“, човјеком благе и тихе нарави, склоним више олтару, него ли државном пријестолу, па с тога и паде заједно с државом под туторство „богодавног кума краља Вукашина“ човјека одважна, стална, добра војника и државника, али и човјека пуна славољубља и гордости, који се не задовољаваше краљевском круном а царском моћи, већ који дрзну вјероломном и безбожничком руком пут саме царске круне на безазленој и неодлучној глави. И скиде је подлијем убиством . . . . Паде под ударом буздована потоњи огранак славне владалачке куће, а с њим и потоња, ма и лабава веза српског политичког јединства Великаши и царски намјесници тежећи и сами за самосталном влашћу и туђим господством, а видећи што учини царски кум, распалише се у њима страсти и би букнуо општи грађански рат, да не навалише Турци. Несретна битка, или боље и праведније речено „пабитка“ стаде

главе одважном и усталачком Вукашину краљу и готово све његове силне војске. На Марици би право Косово, којег је пошљедица оно потоње, на којем паде и задња вољом српства крунисана глава, мученика цара и кнеза Лазара.

И за Вукашинове доби почеше се силници „отимати о царство“, јер не знаду — јадни Уроше! — на коме је царство. „Међу собом хтједоше да се покољу и поморе, и злаћаним да пободу ножим“, но у најтежи час јавља се Божија правда и народна воља оличена у идеалу Србиновом — Марку Краљевићу, који уталожи за тај час разбуктане страсти и врати праведном пресудом „ни по баби ни по стричевима, већ по правди Бога истинога“, замахнуте голе мачеве у њихове корице, и спријечи, да се свети Немањића престо не оскврни братском и народном крвљу.

Великаши су својим необузданим невољалствима и рђавим, неродољубним дијелима сами спремили пропаст себи, својој власти а с тијем и српској држави, српској слободи и независности. Унутрашњи грађански ратови, трвења и отимања о владалачку круну, моћ и славу, доведоше за кратко вријеме некадашњу силну Душанову царевину на праг варварског освајача, азијатског крст-душмана .... Чудна сутицаја судбине, ваљда јединствене у свијету! Мишице јунака, које су под Душаном задавале страх и уљевале поштовање, које су проносиле славу српског оружја и проширile краљевину, те је подигле на степен силне и моћне царевине, господарице готово свега Балкана, — па те исте мишице до неколико година задавају ју јој смртне ударце, и државу с народом доведе коначној пропасти!!

У том мучном и несретном стању, већи дио српског народа видећи грдну провалију у коју ће се кад тад сурвати и поломити брод српске државе, моћи и снаге, очајнички устаје и силом своје народне воље проглашује на збору кнеза Лазара господарем и царем свију Срба, у наточ саможивим и обијесним великашима и намјесницима, који се сваки на по се стараше не бирајући средства, како ће се дочепати Душанове круне и његове царевине.

Цар Лазар, зар да не би дражио саможиве и силне великаше, зваше себе кнезом, и стараше се да поврати држави мир и слогу, срећу и благостање, и да је у потоњем часу спасе од пропасти, али узалуд му је труд, јер: „Великаши, проклете им душе, на комаде раздробише царство“, а уз то осили се азијатски душман, па већ погледаше на Србију као на зрелу јабуку, која ће му скорије у крноце пасти. И објави рат српском господару, кнезу Лазару. Тужна је и жалосна појава, да је пред тако великом опасношћу српско чувство, српски понос и родољубље код многијех „обијесних“ мртвијем сном заспало, да га ни позив Лазарев на општи отпор против заједничког непријатеља, па ни страшна клетва не мога тргнути и иза сна пренути. Залуд Лазар кличе:

„Ко је Србин и српскога рода,
и од српске крви и кољена,
а не дош'о на бој на Косово:
не имао од срца порода,
ни мушкога ни дјевојачког!
Од руке му ништа не родило,
рујно вино и шеница бјела!
Рђом кап'о док му је кољена!!“

Очајан је то позив, страшна је то клетва, жалостан је и несретан час који ју изазва; то је глас потоњи, који позива на борбу за срећу и спас своје домовине; и за њ „ил' ко хаје, ил' не хаје.“ По неки се скањују, а по неки шурују с душманином како ће што прије да оборе Лазара а с њим и народну срећу. О грозно славољубље, доклен ли не доводиш! Ти си ископало гроб, у који се стровали српско сунце самосталности и слободе!

Лазар с искупљеном војском, маленом али пуном жарка родољубља и пожртвовања, излази на сусрет страшној олуји, да се с њом огледа на бојном пољу — у борби на смрт и живот. И започеде се страшна борба и отвори се покољ и окршај, и поломише се коњи и јунаци . . . . „Бојак је страшан, бојак витешки“, пун поноса и ратничке славе, јер се достојно сахрањиваше српска круна. Срби изгубише битку, али је и душманин скупо плати. Лазар, Југ Богдан, Обилић и Југовићи, и сва кита дичнијех јунака, витезова, с одабраном војском изумријеше у том страшном окршају, борећи се „за крст часни и слободу златну“. На Косову се покоси српска снага, у основу се ражљуља српска самосталност и народна слобода, и кроз не пуно стољеће утону сунце српске славе, моћи и слободе, и сурва се у понор пропасти. Тавна ноћ робовања прекри српско небо, а мјесто пјесме, веселе дике, и поклика, јуначког дозива, разлијегаше се по српским брдима рика и лавеж дивљијех звјерова, измијешана с лелеком тужна робља и јуначком јеком очајног срца. Српски народ постаде „Сирак тужан без нигдје ни кога“, туђе робље, туђа имовина. Остављен, потиштен, прогањан, као ловци што звјерку гоне; братимљаше се с горам и звјеровима, или остављаше милу домовину, па се сељаше у хришћански туђи свијет, да тамо потражи склоништа јуначкој глави, и да отлен ради о освети, — јуначкој дици, и слободи својег кућишта. Србин се потуцаше од немила до недрага, пригрливши уза срце гусле јаворове, на којима опјеваше стару славу и величину, и своју жалосну судбину, тражећи на струнама њиховим лијека рањену срцу и мелема бôној души; њима је живио, њиховом јеком дисао, њиховим се пјеснама хранио и храбрио да не клоне, да не малакше у данима тешке борбе за вјеру, народност, образ и поштени глас. Борио се и — одржао се . . . .

* * *

Косовска пропаст пуна је за нас поуке, и тешко да има Србина, који не би знао: шта је и каква је значаја по нас Косово поље; шта ли је и какав ли је дан, Видов-дан? Ко би могао заборавити да је Косово гробница српске славе и величине, слободе и самосталности — живота?! То је гробница не само политичног живота већ и душевног. Па и по западни свијет косовска битка и српска пропаст од већег је замашаја, него што се у први мах видјело. Да не би Марице и Косова, гдје би данас Србин био, и на каквој висини у културном погледу, и од какве би важности била у колу просвијећених држава и наша српска, — да се нешто до данас одржала?!

Видов-дан је велики дан по наш народ, и поред Марице ваљда највећи и најстрашнији дан у српској историји, за то, што су му огромне, страховите и непрегледне пошљедице његове. Оно је свједок славних дјела одличних и правих родољуба; оно је свједок гадног и подлог издајства, грамзљивости, зависти и нелоге; оно је свједок великих и јуначких дјела српских витезова и свједок кукавичности и нискости, — оно је свједок добра и зла, мана и врлина српских вођа.

Косово поље! Косовска битка! Видов-дан! то су ријечи велике, ријечи страшне, ријечи поносне, ријечи пуне тужна и заносна спомена за српски род; ријечи мачем урезане а крвљу записане у срцу и души народној: мјесто и дан великог догађаја, којег ће се Србин свакад сјећати до потоњег даха; догађај од којег до данас пролећеше у тами и патњи пунијех пет вијекова! Петстотина година навршивши се од како Србин пати! Тужан је то период, жалостан је то дан, па и поред тога је прослављен широм Српства у црквама и богомољама, у скуповима и народним зборовима; учињен је с тужном збиљом и тихом мирнoћом петвјековни спомен врлих бораца и гаднога издајства. Овоме је дану и догађају још од

првих дана подигло свако српско срце у себи посебан олтар, на којем гори вјечити огањ „споменак“, с којим се Србиново чедо рађа а с којим и умире!

* * *

Пет вјекова! Петстотина година тешка робовања и — Србин оста жив! „Зла надживљех твоја сваколика!“ довикује данас свако српско срце, оној тамној ноћи, која га је закрилила, али га не мога свега прогутати, јер то бијаше поголем и опор залогај.

Па коме да захвалимо, коме ли да одамо топлу и праву благодарност на том, што смо се од Косова до данас одржали? На ово питање лахко је одговорити: Српски народ у најтежим околностима, у најцрњијем данима страдања управљаше своје погледе небу, тражећи од њега лијека својој невидовној боли; њега је вјера одржала и то: вјера православна. Она му је отворила цркве и манастире — задужбине његових краљева и цара — и Србин је нагрнуо олтару божанске истине и од њега примао мелем боној души и црпио снаге за нову борбу и издржљивост. Цркве и манастири бијаху огњишта и народне свијести. Храмови и зборови по шумама и гудурама, бијаху та жива ватра; јер око свога свештеника а око пећина — својијех богомоља — сакупљаше се народ са свију страна, да освјежи душу тихом и побожном молитвом и извором истинског лијека, који га крijепљаше, дане клоне и не подлегне ни у најтежој борби. Богомоље су уљевале наду, загријевале срца и спајале у јединицу све српске умове општом народном свијешћу, која је давала правац духовима и владала цијелијем народом.

Вјера, олтар и свештенство, гусле, пјесне и слијепци, то су оне снаге, које нас бранише и одбранише, и преведоше преко толико вјековне буре, и одржаше и очуваше живот, мисли и осјећаје нашему народу. Вјера православна, вјера наша и нашијех отаца, срасла се и слила се са Српством, да их је мучно одвојити, јер су као душа и тијело међу собом чврсто и условно обостраног живота — везане. Вјера нам је сачувала нашу милу народност и њезину свијест, она нам је спасла све што имамо, она нам је осветила и очувала наше крсно име, наше лијепе обичаје.

Свештенство је од постанка, још у старо доба, кад се Србин друкчије мољаше, па у добу зачетка и ширења православља по српским огњиштима, у добу величине и славе, у времену потиштености и патње па све до данас, — стајало увијек уз народ и предњачило му у свјема борбама; оно је живило, дисало и радило за народ и народну корист, а не никад само за себе а на штету народа. У оно прво доба, кад је Србин почео дисати православљем, у доба жупанијско, кад је оно народ био поцијепан на малене својине властеле: српско свештенство је Христовом науком и својом моралном важношћу спајало поцијепане удове српскога тијела. За вријеме Немањића оно је дало живот и освештало уједињено народно тијело; оно га је задајало истином а напајало просвјетом у духу божанствене вјере Христове. Распре и раздоре, што се често дешаваху међу владалачком породицом или између српских великаша: оно је у интересу народа и државе својом пастирском важношћу стишавало и од њих отклањало већ замахнуте ударе непријатељске лакомости и братске погибије. Свештенство је чувало народ од туђинских утицаја, оно је подстрекавало српске владаоце да подижу задужбине: цркве и манастире, у којима ће им народ слушати службу божију; оно је искорјењавало мане а племенило срца народнијех вођа, оно је жигосало недостојност, па ма она и уз владаоца била; оно је очински, благо утицало у сав јаван живот народни; оно је за вријеме борбе руководило мисли и осјећаје и будило народну свијест, народни понос окићен хришћанском љубављу и њезиним врлинама. Оно је својем народу,

из којег је и поникло, било одано, с народом је живило и за срећу и напредак његов радило; оно се с њим веселило и радовало, али је и с њим и за њега патило и подносило дуго трајне муке и патње рода свога. Свештенство је наше прогањано, мучено и злостављано. Оно је за вјеру и свој народ умирало мученичком смрћу и њом печатило истину својег чистог родољубља; оно је на коцу, на вјешалама, под крвничким мачем, на згаришту, прободено бојним копљем, смрвљено буздованом, у тамницама, под гомилама камења, припечено као бравче на ражњу: пуштало потоњи дах своје велике душе с молитвом и благословом за Српство, за свој народ и вјеру православну. Свештенство је српско дијелило с народом срећу и несрећу. Патње народа његове су патње. Оно га је прикупљало уза се у цркве и манастире, те у њем будило и распаљивало осјећаје вјерске и народне. Оно је чувало и подражавало лијепе народне обичаје, поучавало народ вјери и свима врлинама хришћанским, предњачећи му у свима народним дјелима. У кратко рећи, наши су народни свештеници увијек били најодданији синови православља и народности, најискренији пријатељи и вође народа.

Па и садашње наше свештенство, угледајући се на своје врле предходнике и јуначке борце за вјеру православну и народ, на ту своју дичну у Христу браћу, који очуваше српству вјеру и народност, — оно је дужно, оно треба, па да тако речемо, оно мора радити у правцу оних старих пастира и бити у данашњем добу не само чувари лијепог православља и вјере хришћанске, не само прави и искрени пријатељи својега народа, већ и покретачи народњега напретка; јер, само се такијем радом могу одужити својему народу, испунити своју свету и узвишену задаћу и узвисити се истинским дјелима на ону висину, на којој стоји оно велико коло правих народних добротвора, искрених родољуба. Оно не смије стајати скрштенијех руку, оно мора и само радити, подстрекавати и потпомагати народну просвјету у свима гранама напредна живота; оно је дужно спремати народу храну душевну; његова је задаћа бдити и распаљивати огањ народнијех врлина, а таманити и искорјењавати опачине и недостатке; оно треба да чува народ, да будним оком пази да се у чиста народна срца с навалом напредне струје не улије и отров свијета; оно је дужно да пребере све што се народу пружа, па да од тог изабере што је за народ, његово срце и његову душу; оно је позвано својим положајем и по својој светој дужности да отвара умна народна врата напреднијим мислима и кориснијем знањима, али само онима, која су сугласна с јеванђелском науком и православном Хришћанском вјером. Задаћа је данашњег свештенства већа и разгранитија, одговорност устостручена, позив увеличан, јер се не тражи данас гола величина духа и храбрости, већ висина знања и одушевљења; — та престала је борба с мачем за опстанак а настала је умна борба на коју наш народ није спреман, а њој је већ изложен, па ако циновски не буде корачао, ако се не буде ширио и напредовао, пошљедице ће бити огромне и недогледне, а одговорност пред Богом, потомством и историјом пашће на свештенство и учитеље — те најпозваније вође народне.

* * *

У данашњим нашим приликама, кад се крећемо и уживамо слободу, нека нам је девиза: Љубав православљу, љубав својој цркви, љубав својој школи, љубав својем народу и његовом напретку и срећи, својој народности, својим лијепим обичајима и српским врлинама; поштовање и вршење закона свете наше вјере и прописа земаљских закона. Злобу, завист, себичност, љеност — те шћери пакла — одбацимо, јер оне руше и раздиру народе. Гдје оне царују, ту се понор смјеши, та, оне му жртве спремају. — Жалосна је судба онога народа у којем искрености није, и у којем ласкање пред

сујетом са прекрштенијем рукама клечи. Бјежимо без обзира од ове ниске страсти; свега истина нека ласкање замијени. Заборавимо личне користи при општем добру народа нашег. Света наша вјера и народност не треба да су нам празне ријечи.

Желимо ли наш опстанак, развитак и напредак; желимо ли срећу и благостање народно, и што љепшу будућност: то пригрлимо ону изреку, која се тако често отискује са српских усана, којом Србин уздише, о којој толико сања и за којом тако жарко чезне; изреку српског срца крвљу и патњама забиљежену на народњем грбу: „Само слога Србина спасава!“ јер, гдје је слоге, ту је и Божијег благослова. Прошлост нека нам је учитељ у садашњости, а обадвије путевође у будућности. Не газимо племените тежње, поштен рад и установе, па оне потицале ма од којег члана народњег, већ их поштујмо и потпомажимо кад су на корист наше цркве, школе и народа нашег. И опет велимо: цијенимо, поштујмо и помажимо врли рад, па ма чиј он био; пригрлимо искрену и поштену тежњу без обзира на то, да ли она потиче од богата или сиромашна, од учена или неука, јер цјелином се ради, цјелином се напредује, а познато је, да је „свако дрво у снопу јаче“. Богат сиромаху, учен неуком, моћан немоћну, силан слабу и нејаку, нека пруже руку љубљене искрености и братинства. Не предусретајмо с пакошћу, завишћу и неповјерењем све што је добро и честито, ако то није од самијех нас потекло; не грдимо се и не брукајмо, да нам се туђин смије, да нам се руга и да нас презире.

Презримо себичност а приљубимо слогу и братски споразум, јер док смо год несложни, и докле год сваки од нас само за себе мисли, не ћемо се моћи сложити и сљубити, не ћемо моћи радити за нас и наш напредак, не ћемо се моћи надати никакву добру и срећи. Не дајмо повода да се наше потомство сјећа својих предака, да не речемо с клетвом на уснама, а оно с горкијем пребацивањем нашијех мана и нашијех јада.

Нека слога загријева свако наше срце, нека влада братска љубав и споразум између свештеника и учитеља, између овијех и општина; јер, ако ти осјећаји буду царевали, онда ћемо се тек моћи надати напретку, иначе — пропасти. Радимо сви за једнога, а један за све, па да нас види Бог.

„Чврсто стојмо, кајно стјена,
кад навали на њу Дрина,
против мрака и раздора,
тога старог нам злотвора.
Слога сваки пос'о ради,
и напретку ув'јек сљеди,
а нeслога пако ствара
и међ браћом зло отвара.
Него будимо сложни сви,
јер смо сви српски синови
једне нам мајке браћа сви.“

Ђ. П. и Ђ. Б.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Настављак.)

IV.

Превара у лицу.

Догађало се је, особито у пређашња времена, да се неко лице заручило па и вјенчало, по незнању и ушљед преваре, не са лицем, с којим му је намјера и жеља била, да склопи брачну свезу, већ са другијем, које се подметне. То је најчешће бивало у приликама, кад су родитељи удавали кћер или женили сина са дјевојком, коју је он врло ријетко виђао, па и родитељи сами; за тијем, кад се слијеп женио; кад је зарука или вјенчање ноћу свршавано; кад је дјевојка закривена била велом; кад су двије дјевојке тако сличне, да их у први мах није могуће распознати; кад два брата, или веома личе један на другога, или иде један и испроси дјевојку на своје име, а вјенча је пошље за брата својега. Ово се зове превара момка у дјевојци, или дјевојке у момку, у опће, превара у лицу. Н. пр. Петар жели да узме најстарију кћер Гаврину, али му подметну млађу сестру, или, што је још обичније, ако жели да узме млађу кћер, а они му подметну старију сестру; или најпошље кћер Ђорђину.

Кад ко кога премами на брак, обманувши га лажним представљењем имена и стања, затаивши пред њим лукаво и пакосно праву истину, зове се превара у правоме смислу ријечи, која дакле не потиче из незнања и превиђења. Како се тијем нарушава слободна воља брачног лица, то се оваки поступак држи за брачну сметњу. Само треба да се опази превара по незнању и превара хотимична, одмах при склапању брака, јер ако се је прије знало за то, мисли се, да је преварена особа при свем том пристала на брак.

И ако је један исти предмет преваре т. ј лице, ипак се разликује превара у лицу (error personae) и превара у својствима (error qualitatis in personam redundans), по којима се одликује и разликује нека особа од другијех. — Превара у лицу састоји се у томе, кад момак позна морално и тјелесно дјевојку, с' којом жели да ступи у брак, али ту при заруци или при вјенчању, нарочито ако је слијеп, приведу другу. Како овака зарука не лежи у вољи и намјери једног или другог брачног лица, то већ по основним правним начелима, треба да се уништи тако брачно обећање.

Може момак да и не познаје дјевојку из виђења и из опхођења шњоме, но зна и чуо је њезина својства, па због тога и жели, да је узме за жену. Заручили се или вјенча са другом, мислећи, да је то она права, зове се то онда превара у својствима лица. Ово може веома да утиче на правилност брака. Н. пр. кад се опази недостатак умни, недостатак личне слободе, блиско сродство и т. д. — Али може превара и на така својства да се односи, која истина не додирују моралну суштину и слободу брака, но се противе индивидуалним, личним приликама, наклоностима и очекивањима другог брачног лица, које се не би било обећало, да је знало за то. Н. пр. кад ко мисли, а пошље се превари да је неко богат, да је од великог рода, да ће ступити да влада, или доспјети до какве велике части, да има изврсна својства умна и тјелесна. Оваке прилике могу да униште заруку, а не брак, кад је већ склопљен; јер о томе се у византијском и црквеноме праву изреком нигдје не говори. Што се уништава брак, кад се муж увјери, да му је жена зачела с' другијем, не оснива се на превари у лицу, већ на прељуби (Zhishman: стр: 611.) А разлог, зашто византијско и црквено право није узело превару у лицу за бракоразводни узрок, лежи, нешто у хришћанској благости брачних другова; нешто у начелу, да се чува и брани брак од злоупотребе и самовоље; нешто у немогућности, да се потанко означе својства, ради којих би се могао брак да уништи, кад је склопљен ушљед преваре. Према овоме, по нашем црквеном праву може зарука само да не вриједи ушљед преваре у лицу, а брак, ако је већ склопљен, остаје у кријепости.

Но како данас ријетко може да буде оваквијех прилика, и то: због тога што момак или дјевојка хоће да позна добро својега будућега брачнога друга, и не ослања се толико, ни на

оца, ни на матер, ни на другог кога; због црквенијех прописа, који иште, да се при заруци и вјенчању очитује слобода и добра воља женихa и невјесте; што има и свештеник дужност, да добро познаје брачни пар, да га испита, да је о њему и његовом здрављу и нарави добро обавјештен, да прије вјенчања три пута, у недјељне и празничне дане, јави за брак пред народом, означивши тачно име и поријекло брачних лица; што најпошље треба сваки да добро промисли и отвори очи, прије него што склопи брачну свезу, — то ушљед свега тога ријетко може да се догоди овака брачна сметња.

Код римокатолика и протестаната разилазе се у мишљењу о овоме предмету. Неки новији списатељи, држећи се основнијех начела старог римског права о разрјешењу уговора, и модерних назора, па којима је брак прост уговор, узели су, да се може разкинути брачна свеза, кад се догоди превара у таквијем својствима, које би задржале, не само онога, који се преварио с' обзиром на његове личне одношаје, него и сваког другог, да не склопи брак. Исто тако да утичу на правно стање брака, сталне душевне болести, тешка и срамотна злочинства, кад затрудни дјевојка са другијем. — Канониста Шулте (Lehrbuch des kath. und ev. Kirchenrechts. Giesen 1886. стр. 380.) тврди, да ова теорија нема основа у каноничкоме праву, већ да је ушла, гдје више, гдје мање (како у којој држави) у цивилни законик. За тијем продужава (у пр. 5 и 6.) „Била превара извршена кроз превару (од туђе стране), или не била, за каноничко је право без икаква утицаја, јер се мотив (побуда) не узима у обзир . . . . Нема граница, у којима би се допустио и један случај; треба прије закључка брака опрезан бити.“

(Наставиће се.)

Свештеник — нашој младежи.

Ово што ћу нашој младежи рећи, желим да буде, ко од свога своме. Ово, ни дао Бог, не пишем у злој намјери; но само да опоменем нашу младеж на њихове дужности, који треба да испуњавају као православна Србадија, као ђеца оних отаца, који нам у аманет предадоше оно што нас биљежи: да смо и Срби и људи.

„На млађима свијет остаје“ — те према томе шта би друго који могао и мислити до: на младежи нашој све остаје што је Србин до сад, са ненадмашимом уздржљивошћу, чувао и очувао. Сад је ли право ђецо наша, да ђеца изгубе што се са муком чувало; и то данас да изгубе, у овом вијеку, **вијеку напретка??**

Ја мислим да сваки зна да Србу је најсветије Српско-православна народна црква и школа. То наша младеж зна, и радо би казала да је тако, па и борила се за исте са храброшћу, коју ми можда не можемо ни појмит; — али ми при данашњем стању ствари морамо изрећи да наша младеж не истраје у љубави према цркви и школи. Истина „Светосавске Славе и забаве“ дају довољно доказа да наша младеж може и зна нешто учинити: но мора се и то признати, да наша омладина одмах малакше, као да им је то једина дужност за читаву годину приредити светосавску бесједу. Могу и то мислити, да нема ко да их поведе. — И ако има и тога доста, опет се смије с правом рећи да наша младеж не показује велику љубав према цркви и школи, а камо ли, да предузму те да што ново оснују, као: читаоницу, књижницу пјевачко друштво и т. д.

Био сам у Сарајеву прије неког времена. Дошао сам у уредништво „Виле“. Видио сам оно, што сваког Србина може зарадовати. То ти је права Српска читаоница, пуна и књига и листова, али да није уредника, оно учитеља и нешто свештеника, који дођу да прочитају по штогод по свему би прашина попадала. Младеж за то зна; али на жалост нашу и њихову, а на велику корист непријатеља Српске књиге — никад у то уредништво не ступи ђе су сви листови и књиге на расположење наше Србадије. Сад рецимо: ко је крив? Је ли поп, учитељ, црква школа? Ја велим не! — јер одмах код врата реченог уредништва постоји „танц-шул“ (ја не знам како се друкчије зове*), који нашу младеж убија морално и материјално — особито карактер и понос младе Српкиње и Србина — па је исти пун сваку вече, можда и наше

*) Сада непостоји овдје но зимус ће опет бити отворен, кад буду дуге ноћи. Бар тако се и говори од неких, којима се то допада. Уредн.

омладине. Ово тек рекох да се види, да наша младеж нема у многоме право.

Јесмо ли сваке нељеље у цркви са китом цвијећа у руци, по оном нашем старом обичају, кога се ваистину не треба стиђети? — Нијесмо? — Јесмо ли у слободним часовима око учитеља и свештеника око српске школе, књиге, у друштву које води Српство напретку?! Мало?! — Дакле, шта радимо?

Овијем ја не вријеђам, већ ако зато што говорим што јесте. Истина, ја овђе казујем и гријех и гријешника, али уз ово и то радо казујем да има и ваљане младежи која прегиње за образовањем у српском и православном духу. Има доиста, мјеста гдје се младеж не оглушује свога, али мора се припознати, да су радиште у мањини, те мора панути у очи: наша празна црква, наше читаонице, књижнице, пјевачка друштва и јадно стање вјероисповједних школа; — све је ово пало на мали број радиша.

Давно су наши стари рекли: „Ко се у младости не учи, тај се под старост мучи“. Мора се признати да се наша младеж учи; али се треба запитат: **чему?** Ако ће се истина говорити, мора се признат да у предметима „по моди“ не изостаје се; а то је доста, по шупљем схваћању, да се рекне: овај народ шири руке цивилизацији. А на то ми са скромним мишљењем велимо: у тај гроб положићемо благо нашег народа, па и оно што нам бабо са зноjем лица свога заради и остави; али не да странцу подижемо „хотеле“, но себи домове ђе извире срећа рода српског — цркве и школе.

Наши родитељи, нијесу толико високоучени да би могли измјерити до краја све користи од науке; но не смијемо тврдити да и они нијесу много криви, што се наша младеж не одаје на науке, но воли „плети котац, као и отац“. Чисто ме управо стид изрећи да их има и по варошима да не виде користи од науке. Рекли су наши стари: „Ни неваљалу тећи ни паметну остављај.“ Тако сви умијемо рећи, али то мало који хоћемо послушати, но све грабимо за земаљским благом, као да је то благо и срећа којим се нашљедници усрећавају.

Сваки, који озбиљно мисли о нашем подмлатку, одобриће, да се они новци потроше на изображење наше младежи, што се данас троше у зидање палата и дворова. Ово су зграде, које вријеме врло брзо може срушити, а наука не подлежи ни ватри ни води; она свијетом влада. Један мудар човјек управља читавом земљом, те буде од користи читавом народу, а да је његов бабо оно благо срушио, у какову палату или затворио у какову касу, или закопао у какав ћуп, од тог научара покрај свега злата и свиле био би можда ни више ни мање, но — скитница и просјак. Зато је права родитељска дужност управити своје чедо на пут духовног живота јер, наука и од највеће сиротиње избавља.

Мудри људи веле: „наука је у непоштену срцу најоштрија сабља“. Тако је — и никако другојаче! Но, види како вели премудри човјек старога доба: „Учи дијете према путу којим ће у животу ићи, па неће од њега одступити, ни кад остари.“ И једне и друге, ове мудре ријечи за нас много вриједе у овим приликама и околностима, јер нам ђеца могу лахко постат туђе оруђе, те и свернути са пута којим су нам ђедови ишли, па и славни били.

Нека сваки родитељ у своме дому на своју ђечицу боље припази, и на њих мало више пажње обрати, нек их не остави самима себи, нек им пресађује примјером у младу душу врлине што красе Србина, Хришћанина и човјека — па ће Божија ти вјера, мање бити: безбожника, играча, карташа и пјанаша; а да и не говорим о онима што дају душу да трећи буде без главе.

Свештеников је глас мало или ни мало послушан; те ћемо у доба литургије наћи пуну — не цркву но кафану наше младежи, јер је то мјесто ђе се скупљају људи „од науке“, „од напредних мисли“. Па нек је и тако, зашто се ти људи не сјете Бога, ако не ваздa, а оно барем седмога дана.?

Да не би когод од наше младежи озидао бедем, који би чувао гроб у коме би се истодобно наша срећа и помисао на бољу будућност укопала — обратимо озбиљан поглед на њихово хришћанско владање, на њихов српски понос.

— Наше чаршије пуне су наше младежи. На примјер: у Фочи има преко тридесет младића, и сви плету котац као им и отац. Међу истима има лијеп број, који би могли продужити науку, али родитељи то не виде, па и веле: „нек иде овако, нек буде ко и бабо, па што Бог да.“

Да је ово истина, нек вам и то послужи за доказ, да неки хоће „све по старом“, што они имадоше: књижницу са читаоницом и пјевачко друштво, па све прште због родитељске немарности према тим корисним установама. Истина и ја сам противан новотаријама, које руше Српство и Православље, али мислим неће нико противити се ономе што нас као православне Србе уздиже, што нам отвара очи да боље упознамо себе, па да се боље почувамо од страних нападаја на наше народне светиње.

За овако штогод младеж не може до краја бити крива; зато баш ово и рекох, да се види да и овако штогод постоји т. ј. да и родитељи назадак своје ђеце подупиру.

Та људи! освијестимо се, те не мислимо све тјела ради дâко не не умремо од глади, но и на душу помислимо, којом се вјечно живи.

Неумјесних мисли и тежња има доста, те би сваки од радости морао заплакати, — коме је на срцу народни напредак — кад би угледао нашу младеж покупљену у цркви и у школи, а не онђе ђе се засађује свјетска сујета и неморал. Јер свак ће тек тад избит из главе да Босна Херцеговина не рађа синове од којих се зида мост неких себичних намјера, који забадају своје носове и у оно што Србин мора чувати умном снагом својих синова. Свете Српско-православне мисли, јесте снага наших синова, и том снагом морамо их снабдјети, то им оружје морамо у руке дати, па их и научит да њим рукују, ако не желимо да нам страни ударци не сруше зграду српског народног живота по православном закону, ако не желимо да у души наше младежи свете мисли буду замијењене изопаченим мислима. Незаборавимо те се мисли пресађују „финим и слободним“ животом, који прија за душу наше младежи као „туткал“.

Изопачене мисли и тежње, како појединца тако и читавог друштва, показују се у непобожном владању. Главна снага побожности јесте љубав — ђе она престаје ту и свака срећа престаје а томе ће се сваки увјерити кад мало боље помисли на своје држање према људима и на свој рад. Непобожан човек као и читаво друштво никад не може да погоди прави пут ка бољитку, те се све тужи да му нешто не достаје. Сад је ли право да наша младеж буде непобожна, да јој не достаје снаге за одбранити своје светиње? мислим сваки родољуб одговориће да није право.

Кад је то тако, онда ће сваки лахко погодити: да без љубави према Богу и ближњему нема правог живота, нити да без тога друштва може имати бољег полета.

Сад још нека наша младеж, особито по варошима, помисли и на то, да без нашег православља нема ни народности — па нам неће замјерити што их коримо да се веома оглушују цркве.

Ја ово рекох, тек да се опоменемо и послушамо — шат у будуће будемо бољи.

С. Л. П.

Поука о поштовању св. икона.

Шта је то икона, нпр. шта је икона Светитеља Христова Николе чудотворца? — Ти одговори: лик, слика св. Николе. — Је ли то св. Никола? — То није св. Никола, него је то слика његова. Много имаде икона светог Николе, али је светитељ Никола само један. — Ради боље јасноће ево ти примјера: кад се погледаш на огледалу или на тихој освјетљеној води, ти себе можеш ту видити, но ти добро знаш, да у огледалу или води нисти, твоје „ја“, него је оно само твоја слика или обличје. — Тако је и са иконама, т. ј. и оне само показују гледаоцу своме слику, изглед, облик, лик, образ, како ли ћеш назвати, — оног, што је сликарева кичица преставила различним бојама на хартији, платну, металу или дрвету. — Ако видиш на икони изображено рођење Христа Бога, крштење, ускрснуће из мртвих итд. сјети се, да она икона, што је пред твојим очима није рођење, крштење или ускрснуће и да оно није Христос, него су оно само слике, које

нам показују, како се Господ Спаситељ наш родио, крстио или устао из мртвих. — Даље: видиш ли икону, на којој је распеће Христово на Голготском брду, онај, да то није сами, сушти, главом Христос и бријег Голгота, него је то слика, да виде вјерни, како је Христост страдао, био распет на крсту и како је умро ради нашег спасења. — Кад видиш различне иконе пречисте Дјеве Богородице, као: икону Покрова Богородичина, икону Матере Божије чајничку, и т. д. упамти: да све те толике иконе представљају једну исту Пресвету Богородицу, једну — само у разним облицима, видовима, за то, што се она, која је „ходатаиство къ Творцѣ непреложное“ и која је наша заступница, јављала се у разним облицима, па како се гди јавила, онако су је и изобразили и у ком се мјесту јавила, по имену тога мјеста икону и зову: Иверска Владимирска, Чајничка итд.

Укратко: знај и памти, да су на нашим иконама само насликани Божији светитељи и угодници, а то нису, нити могу бити главом сами они.

За што је нужно то знати и упамтити? — За то, да ти не би обожавао икону, и да не би по свом незнању и несхваћању мислио, да су у цркви оне иконе баш сами свеци и праведници објешени о иконостасу.

Сваки, који никако не поштује свете иконе тешко гријеши, као год и онај, који их обожава и који икону саму поштује и слави као свеца.

Ево како треба поштовати свете иконе: поштуј икону, не обожавај ју: поштуј икону, али не ради оне иконе, него је поштуј и љуби ради оног, који је на њој изображен. Поклањај се оној икони, али ум, срце, вољу, жељу и помисли, — све обрати светоме, који је насликан на икони.

Дакле; видиш ли икону у цркви, у кући, на путу, у пољу, у планини, одмах се прекрсти; поклони јој се; пољуби је; не додируј је својим нечистим рукама; не говори икони каквих скарадних и не пристојних ријечи, не понижавај достојанство иконе, па била она стара или нова, јер и нова икона, само ако је црквом и њеним служитељима освећена и светом водицом окропљена — јест светиња црквена. — Тако поштовање светих икона зове се: поштовање спољашње; оно припада само иконама, као црквеној светињи. — Осим спољашњег поштовања икона имаде и поштовање унутрашње, разумно.

У чему се састоји унутрашње иконопоштовање? Горе је казано: „Поклањај се оној икони, али ум, срце, вољу, жељу и помисли — све обрати светоме, који је насликан на икони.“ То значи: очима гледај на икону, а умом помишљај о том што видиш насликано на њој. Тијелом клањај се оној слици, а душом и срцем гледај; представљај у души оног, чијем се образу ти поклањаш. — Молиш се нпр. пред иконом светог Николе и говориш: „Свети оче Никола моли се Богу за мене грјешног,“ онда знај, да се ти не молиш оној икони, која је пред тобом и у коју упиреш своје немоћне погледе, него се св. оцу Николи, који је „правило вѣры и образъ кротости.“ — Молиш ли се пред иконом Богородице и говориш: „Пресвета Богородице спаси нас,“ опет у уму свом гледај Владичицу нашу Богородицу и приснодјеву Марију; све мисли и молбе нека су управљене на ону, која се удостојила највише части Бога Оца, да буде „благословенна въ женахъ“ и да „благословенъ прод чрева“ њеног. Тако се моли пред сваком иконом; тако поштуј све иконе; у томе се састоји разумно, унутрашње иконопоштовање.

Да би те јаче утврдило ово учење православне Христове цркве у мислима, ево ти и овај примјер: Ти добијеш писмо од оца свог с којим си се прије неколико година растао Теби је драго то писмо; ти га разгледаш; читаш ријечи, које је он писао. — Очима гледаш писмо а душом посматраш свог родитиља, који је са кућом и породицом далеко од тебе. Слушаш ријечи, које сâм ти читаш или који други, а изгледа ти да ти сам отац твој говори. Устима љубиш писмо, а срцем и душом грлиш оца. Просто: ти гледаш писмо, но у исто вријеме сва душа твоја, сво срце и очи твоје јесу са оцем и код оца. Према томе суди и о иконама. — Моли се, поклањај се, љуби св. икону; но у исто доба пусти нека мисао, ум и срце твоје буду управљени на онога, који је на дотичној икони насликан.

Прерадио; Д.....р О.....ћ
уч...љ.

Одломак из Литурђике.

IV. О временима, у која се богослужење у православно-католичанској цркви свршује,

(Наставак.)

У православно-католичкој цркви држи се осим св. литурђија још седам особитих црквених служби које дању које ноћу. Број тај оснива се на ријечима Давидовима (Псал. 119, 164.): „Седам пута на дан хвалим те за судове правде твоје“, и на обичају старијех Христијана, који су се седам пута сакупљали на заједничко богослужење. Тих седам служби овако се називају:

1. Полуноћница.
2. Јутрење заједно са првим часом.
3. Трећи час.
4. Шести час и изобразителна (т. ј. мјесто св. литурђије одређено богослужење.)
5. Девети час.
6. Вечерње.
7. Повечерје.

Свака појединa од ових служби — свршавала се она дању или ноћу — има свој особити смисао и значење.

Полуноћница се свршује, да се тим подражава анђелима, који нигда не престају славити Бога, а такођер због сјећања на будући страшни долазак Господњи, који ће се јамачно и изненада догодити; или да се означи — ако се послужимо ријечима еванђелскима — долазак жениха о поноћи.

На јутрењу се на особити начин приноси хвала Господу, што нам је Он послије ноћне таме праву свјетлост дана и духовну свјетлост ради познања истине даровао.

На првом часу приноша се Богу хвала као на почетку кад се свјетлост указује и кад започињемо наш дневни посао.

Предмет **трећег часа** је нарочито сјећање на суђење Господа на смрт, које се је у тај час догодило; а уједно и успомена на силазак св. Духа на апостоле, који се је, као што је познато, такођер у трећи час (око девет сати прије подне) збио.

Шести час свршава се у спомен распећа Господњега на крст, које се је у тај исти час збило. Шестом часу додају се изобразителна т. ј. богослужење које се свршује мјесто св. литурђије онда, кад се према околностима из ма ког узрока св. литурђија не служи.

Девети час се свршује у спомен смрти Господње, која се је, као што се зна, о деветом часу по излазку сунца (т. ј. око три сата послије подне) догодила.

На вечерњу се на особити начин приноси Богу хвала за минули дан, и свршује се покајање за почињене тога дана гријехе.

На повечерју моли се за заштиту Божју о наступајућој ноћи, и у памет се приводи смрт — која никога не мимоилази — као прелаз у вјечни мир.

На литурђији се изванредним начином прослављају и величају најважнији догађаји земаљског живота нашега Искупитеља, а особито свршује се на њој принашање велике — безкрвне жртве, — оне узвишене тајне, а тиме се најважнији и

најзнаменитији дио богослужења свих хришћанских народа сврщује.

Литурђија не спада у обичне црквене службе; она се изнад свију највише штује, па је она уједно дјело Божје, које нико други осим **свештеника** свршити не може; па пошто осталих седам црквених служби у случају нужде може и без свештеника такођер и свјетско лице и изван цркве у приватним кућама свршити, то напротив св. литурђије и то **у цркви само** неможе нико други свршити осим **свештеник**, као такав који је на то и свештенство и моћ получио. Осим тога **може један свештеник у једном дану само једну литурђију свршити** а тако исто и **литурђија се може и смије на једном пријестолу једнога дана само једанпут свршити.**

Премда се чини, да су све црквене службе подјељене у 7 дијелова и премда се у 24 сата свака од њих у своје вријеме свршити имала, то је ипак православна-католичанска црква уредила, да се ових 7 служби у три главна времена држе. То је она учинила из тога узрока, што би тако често прекидано и опет настављано богослужење особито код оних, који су духом мање побожно расположени, досаду и равнодушност произвести могао. Па пошто је црква ових 7 црквених служби на три: вечерње, јутрење и дневно богослужење свела, то је ипак она број и ред т. ј. седам првобитно једне од друге одељени служби и њихове предмете задржала, а само их у три одјељења спојила.

Вечерње богослужење садржи прве три службе на име: девети час, вечерње и повечерје.

Јутрење богослужење састоји се из полуноћнице, јутрења и првог часа.

Дневно богослужење — око 9 сати из јутра, — садржа у себи трећи и шести час и изобразителна, ако се не служи св. литурђија; но ако се литурђија служи, то изобразителни дјеломично прелазе у литурђију, као што се из њеног садржаја види.

(Наставиће се.)

Ријеч на св. Саву.

Благочестиви Христјани!

Радост ме обузима кад вас тако сакупљене видим у овом светом храму на данашњи дан, који је заиста за наш српски народ најважнији и најплеменитији. Гдје је год Божја храма и гдје има српска школа, данас се поји, ори и збори у славу нашег светитеља и просветитеља светог Саве.

Да бих данашњом приликом говорио ко је био свети Сава и каква је добра православној цркви и српском народу учинио, о томе сам сваке године у мојим говорима нешто рекао; данашњом приликом рећи ћу само то: да је свети Сава оставио краљевски престо, краљевски сјај и сва блага овога свијета и отишао у Свету Гору, ђе је примио на себе смирени чин калуђерски с' намјером, да српску цркву и српску школу што више уздигне, куда га је и сам промисао Божији водио, и тиме је нама диван примјер оставио. Зато браћо, немојмо ни ми ништа зажалити, чиме би нашу цркву и школу потпомоћи могли. Све силе скупимо слошки, јер без ове никака напредовања нема и тиме ћемо учинити такову жртву Богу, према којој све друге далеко, врло далеко остају.

Храмове истине, храмове Божије и храмове науке подижимо, јер се у овима учимо познавати силе и преимућства, с' којима смо од Бога, чинећи добра дјела, над свима другим створењима обдарени и узвишени.

Добра дјела, браћо, ма како да се кришом чине, не могу остати сакривена него ће се кад тад на видик изнијети. Ми имадемо овдје неколико добротвора, који су за живота њихова овом светом храму и Српској школи по неку своту новаца завјештали, те им се усљед тога и одредбе српско-православне црквено-школске општине сваке године по светом Сави у недјељу и парастос опојава о трошку српске општине, што ће се и ове као и сваке идуће године обдржавати. А и у најстарија времена, кад је писменост врло ријетка била, кад је незнање свјетом владало и тијесно дружење међу народима непознато било, кад су све незгоде у свијету владале, опет дјела правијех људи, која су се на срећу и подигнуће човјечанства клонила, била су

сачувана, написана и толико вјекова свијету као узор добродјетељи изнесена била.

Овдје ћу само споменути Милоша и Марка, који међу светитеље не спадају, али их наш народ Српски и данас у пјесмама слави и уздиже, и њихова имена никад у српском народу умријети не ће.

Може ли се данас затајити ма какав рад, особито онај који се на добро народно клони, и може ли свијету остати непознат? Заиста не!

Браћо! Ја мислим да нема тога Србина, који не би рад био и који није дужан помоћи народу српском, што би му за напредак служило.

Сваком је отворено поље да се прослави, да постане знатан у Српству и цијелом човјечанству, само ако хоће. Сваки велим, може помоћи по својим силама и то: једни добрим примјерима, други срествима, трећи добрим савјетима и другим радовима.

Ми велимо, човјечији је живот кратак и за час га нестане, па га послије заборавимо, но ја велим, да је човјечији живот доста продужен, само ако га на добро употребимо и ваљаним радом учинимо да нам име вјековјечно остане.

Према овом, је ли умјесна она изрека од неких говорена: „Послије моје смрти да роди гора бисером мени је све једно“.

Ево дакле браћо, доклен се добра дјела сваког човјека продужују, и може ли им когод границе положити? Заиста не, доклен бар овога свјета траје.

Благо сваком човјеку који својим радом име своје овјековјечи и који се покаже достојан дара Божјег да може са судбом својом располагати, и који тако узраде показаће да су прави насљедници Српског светитеља и просветитеља светога Саве, кога данас светкујемо и кога ће Српство славити от рода в' род. Амин.

Говорио у Бањалуци 1889.

В. Ковачевић
протојерej.

Одговор свештенику К. К. у Бихаћу.

Ви ме, љубезни по Христу брате, у 7. бр. од све године овога цијењеног листа позивате, да „све потанкости при служењу свештеника са Архијерејом, па и преко цијеле јутрење и службе и вечерње, и кад служи свештеник уз владику, а када без овога, и када служе сами свештеници, без Архијереја, — по реду опишем, да се неби неприлике при служењу дешавале“. Колико ме је зарадовало ово братско повјерење ваше, и јер ми се пружа прилика да браћи својој по знању и могућности мојој у чему могу и што знадем, помогнем, толико ме опет — да вам искрено рекнем — растужио тај ваш позив; ви ме изазивате на поље врло пространо — коме се једва краја догледати може; на посао тугаљив, у ком лако кога „очепити“ можемо, без да и слутимо, кога и гдје чепамо. Ал ако смијемо искрено исповједити, ево разлога томе страху моме, односно вашег захтјева.

„Потанкости церемонијала“, по вашим ријечима, није су свуда у нашем православљу једнаке, па ни у самим српским предјелним црквама. Узмите н. пр. наш обред при свршавању празничног вечерња (литије), са свим је другчији тамо преко Саве и Дрине и Дунава, него овај у вашим предјелима; тако и јутрења, па и сама литургија. Србин „из пријека“ да дође у овдашњу цркву, кад се литијско вечерње обавља, или „опијела“ држе на литургији, тај би се изненадио, кад види ту толику промјену. Или, сравните Пређеосвећену ону пријеко, и ову нашу; или погледајте овај уникум у нас, кад се вијерни причешћују послије свршетка литургије и отпуста без појања: тјело Христово примите; а погледајте онај обичај у остале браће наше, која се причешћују, кад свештеник са частнијем путиром позове вијерне „Со страхом божјим . . . приступите“! Или да вам споменем благосиљање цвијећа на цвјетној јутрењи овдје у нас, гдје свештеник у молитви спомиње „ваіа от древесъ“, која је народ кидао (гранчице са дрва) и бацао и махао пред Христом, у знак његове побједе, а овамо мјесто грана (врбице) он благосиља цвијеће! Или да вам опишем ход свештенички са плаштиницом, на велики петак, па да вам говорим, да плаштаницу носе свештеници, а гдје ових нема више, до ли једног, најодличнији чланови цркве, или баш дјечица у стихарима, а сви остали (и свештеници обучени), да треба

да иду за плаштаницом, јер је ово Христов погреб — кад овдје са свим друкчије бива. И да вам опишем, како при малом входу на литургији, кад више свештеника служи, у нас пријеко иду два и два свештеника за еванђељем, од млађих па све на старије? Кад овдје друкчије то бива. Па гдје су још оне силне разлике при погребима и вјенчањима?![1]).

И ко би вам те разлике овдашње и ондашње све изређао!

Па по коме обреду желите ви сад од мене, љубезни брате, да вам ја потанкости опишем??

Биће вам познато, да сам ја с ону страну Саве рођен, у будимској дијецези. Син и унук сам свештенички, а до скора бројао сам у нашем сродству до 9 свештеника живијех. Успављивали су ме и будили ирмоси и црквене стихире, скоро рећи, у цркви сам се родио; држао сам пијевницу сâм већ у мојој 9 години, дакле сав обред црквени знам. Свршио сам велику гимназију и богословију у „Сијону српском“, у Сремским Карловцима, појући при патријасима Рајачићу и Маширевићу, као први пјевчика. Дакле видио сам доста красна обреда и свечаности за толико година у Карловцу, и служаба и ђакоњења и попљења и владичења. А послије богословије одох у Биоград, те као лицејиста 1864—5. год. имадох прилику гледати тамошњу богослужбу и обреде, кроз годину дана. Затим бијах парох у чисто грчкој парохији, у једном граду код Пеште, преко 15 година; дакле видјех и грчке обреде и обичаје, служећи искључиво све на грчком језику. Али кад овамо дођох, виђех неку разлику.

Ја држим да су ову разлику у служењу увели овдје у вас стране владике, поријеклом Грци и Бугари; а народ је већ томе навикао се, па сад је тешко народ разувјерити од тога обичаја. Ја се клањам сваком Архијерају, шијеним обичаје народње, али сваки поступак, окрет, говор при служењу, треба да носи на себи **смисао догматички и црквено исторички**, иначе је кривотворење. Ево како вели о томе наш врсни канониста, честити владика жички г. Никанор Ружичић, у својој књизи „Номоканон“, стр. 444—445: „Да се чита у једно и исто вријеме у цијелом хришћанском свијету, не дозвољавајући уношење нових молитава или какве разноликости и самовољства, јер — разноликости и сомовољства . . . . . расколе изазивају . . . . .“ А гдје је правило за тако звана овдашња „Денија“, која читају само неки овдашњи свештеници, и мало је који од нас у те тајне посвећен???

Да су збиља неке разноликости између овдашњих црквених обреда, и оних с ону страну Саве, види се и из чуђења једног у свим гранама црквене знаности изученог владике прекосавског, кад је приликом хиротонисања садашњег нашег и овдашњег митрополита, видио обред како га свршавају саслужећа му браћа архијереји, те склопивши руке рекао: „Та шта је ово, ја то никад видио нисам, ја то не разумем“!

Осим самоволе, а можда и недостаточног познавања догматичког и литургијског смисла, и значења нашијех обреда од стране онијех лица, која ту разноликост уведоше, још се повод за то приписати има и оном страном „Типику“, кога се овдашње свештенство тако својски придржава, а који је тискан у Цариграду, у патријаршеској типографији, 1860. год. списан Георгијем К. Протопсалтовичем, за бугарске архијереје. Та сравните овај типик са славенским типиком, и са правилом у триоду, пентикостару, октоиху и минеима изложеним, па ћу се ја вама чудити, ако се ви том чуду зачудити нећете. Сасвим други ред, други начин. А сумњичити можемо сваку књигу, која се са нашом не слаже, кад су толике секте и расколи и јереси, да им ни броја не знаш.

Дакле, љубезни брате, ако желите да вам потанкости служења свештеника с архијерејом, вијерно опишем, онда вам морам изјавити, да се ја тога мучног посла примити не могу, — све дотле, док се и овдје не уведе онај обред, који се набљудава тамо у нас преко Саве и по Далмацији. А да ће и то доћи, уздам се у нове наше архијереје, који се сада бирају из српског рода и племена, као потомци онијех Срба, којима је патријаршија Пећска, матица била, а од куда су сигурно и наши прекосавски

[1]) Н. пр. при вјенчању један свештеник даје брачницима само вина, а други и хљеба и вина; један даје вина само брачницима, а други даје свима сватовима; један свештеник мијења собом прстење, а други немијења, него рече па то кум учини; у једнога кум држи вијенце на брачницима, а у другога не; у једнога држи кум свијеће (кад се обилази) на раменима брачника, а у другога држи просто у рукама; у једнога стоји кум у средини између младожење и невјесте, а у другога кум стоји иза леђа младожење, а стари сват иза леђа невјесте, у трећега пак свештеника стоје сви упоредо у једној линији и т. д.

Поред тога има доста разлика у кађењу и затварању и отварању двери и завјесе и т. д. и т. д. — Уредн.

архијерејн типик, правило црквено, и садашње обреде, у аманет од својих предака примили, и савјесно сачували, те га се и данас држе; а не питају клисаре: смије ли се, и кад ће се започети богослужба, и у какве одежде да се обуку!

Е сад збогом, брате. Будите за сад задовољни и с овим, а до угоднијих прилика.

У Сарајеву, априла 1889.

Ваш у Христу брат, јерej
Гаврило Бољарић
вјероучитељ на гимназији.

Питање:

Може ли владика правити тестаменат, и ко може нашљедити његово имање?

ОДГОВОР:

Правило 81. картагинског[1]) сабора наређује епископу, да тестаментално расположи са својим иметком. Анатемише епископа, који би у својој опоруци претпоставио цркви јеретике или Јелине (незнабошце), све кад би му ти и у роду били. — Шагуна опажа да је ова каноничка наредба постала ушљед тога, што су неки епископи „више остављали родбини, него цркви т. ј. епархији“[2]).

Правило 14. сабора, који је држан у граду Хипу[3]) год. 393. гласи: „Епископи и клирици не требају да постављају за нашљеднике (својега имања) који није православан“[4]).

Валсамон, тумачећи апостолско правило 38. — које забрањује епископима, да од црквеног имања одузимљу и да дају сродницима — позива се на 120. повељу цара Јустинијана, која одређује казан епископима, који гријеше против тога правила, да имање њих самијех и онијех који примају од црквених добара — изузевши биједне — прије̋ње пошље смрти њихове у црквено добро[5]).

Пидалион у тумачењу правила 81. картагинског сабора[6]), каже, да приличи епископу православноме, да подијели своје добро међу православне, а не међу јеретике и незнабошце[7]).

Из овога се види, да епископ може слободно да располаже својијем имањем, т. ј. имањем, које је својим средствима стекао, и које није у црквену матицу уведено[1]). Само се искључују од нашљедства јеретици и незнабошци. Ова је каноничка наредба потекла из политике црквене, да се множи број православних хришћана, и да не прелази имање православних у туђе руке; а не толико из разлога, који наводи Шагуна.

Погрјешно се, као што видим мисли, да све, што има епископ припада цркви. То погрјешно мишљење апостолско правило 40., које гласи од ријечи до ријечи овако: „Нека су тачно познате ствари епископове (ако таковних има) и тачно познате Господње; да епископ има власт, умирући, оставити своје коме хоће и како хоће, и да се под изговором црквених ствари не оштете епископове, који може бити да има жену и дјецу, или слуге. Јер је ово правично и пред Богом и пред људима, да ни црква не претрпи какву штету, кад се не знају ствари епископове, нити епископ или његови рођаци, да буду под изговором цркве подвргнути запљени иметка, или да упадну у тужбе они, који му припадају, те се подвргне злим гласовима смрт његова.“

Зонара тумачи то правило овако! „То правило заповиједа епископима, који имају свој иметак, да га објаве, како се не би смијешало са црквеним, него да буде јавно, што је припадало до епископства, или што је могло прије̋ти на њих пошље епископства од сродника т. ј. по нашљедству, или по опоруци, или другим којим сличним начином. Јер своје имање могу оставити коме хоће, у осталом само православним хришћанима, а црквеним треба да управљају у страху божјему, и да дијеле од њега сиромасима. Ако се смијеша црквено са епископовим, може се догодити, да пошље смрти епископове

---

[1]) Види Милашев зборник црквених правила.
[2]) Compedium des kanonischen Rechtes стр. 122.
[3]) У Нумидији, у Африци.
[4]) Hefele: Conciliengeschichte 2. свезак стр. 57. — Види картаг. саб. пр. 22. у Милашеву зборнику.
[5]) Правила: Москва 1876.
[6]) У Пидалијону је то правило наведено под бр. 85.
[7]) Епиди епископос он ортодоксос, препи ката то епангелма ту, уто на диатакси ке тин дианомин тон ипархонтон ту, и с ортодоксус тавтин дианемон ке еретикус.

[1]) Ср. карт. саб. пр. 33.

подигне црква или његови нашљедници процес. Јер се могу открити дугови епископови, и зајмодавци могу искати, да се плате дугови из црквеног имања, или ако црква има дугова, могу искати, да их плате нашљедници епископови, те ако не буде доста епископовог иметка, могу да претрпе штету и у својему имању, и на тај начин, да се изложи поруzи глас епископов од стране нашљедника или црквенијех чланова.“ Тако говори и Аристен тако и Валсамон, који се позива још и на грађански закон[1]).

У руској цркви владају с' погледом на опоруку и на нашљедство свештенијех лица ови прописи:

1. Бијело духовенство, т. ј. мирско свештенство руководи се у томе опћим установама, које се тичу тога предмета.

2. Прости монаси, будући, да су се одрекли свијета, немају права да праве тестаменат и да нашљеђују; имање, које остане пошље њихове смрти, припада манастирској благајници[2]).

3. Архијереји и архимандрити и остале монашке власти имају право, да праве тестаменат о својему посебном покретном иметку, осим ствари, које спадају у свештене одежде, или накит, што се у цркви употребљује, при вршењу црквених служба, било да су их набавили сами о својему трошку; но немају по закону[3]) права, да пошље пострига у монашки чин нашљеђују иметак, који им неко опоруком остави.

Епископ треба дакле, да прави тестаменат чим је постављен[4]). Свој посебни иметак може да завјешта по својој вољи. Ако се нађе тачан списак посебног иметка епископовог, то, ако епископ и без тестамента умре, нашљеђују његов иметак његови рођаци; ако се пак није нашао списак посебног иметка епископовог, т. ј. ако га епископ није заиста ни правио, онда сав његов иметак припада цркви. Ово потврђује Валсамон у својему тумачењу 22. правила четвртог васељенског сабора овијем ријечима: „Ово правило говори, да се свргну клирици, који пошље смрти својега епископа разносе његов иметак; и не само они, него и сви остали, који су обвезани, да га чувају, т. ј. митрополити и други, код којих је умр'о епископ, који се и називљу **пріемлющими** (параламбанонтес). А признаје се, да епископ има иметак, и да може расположити шњиме, кад по апостолском правилу 40. при самој хиротонији попише свој иметак, а тако и иметак епископије; јер, ако то не учини, сав његов иметак припада цркви. А ако има списак, као што је речено, и умре без тестамента, мислим, да нашљедницима његовим треба да буду по законима (грађанским), његови рођаци, који се позивљу на нашљедство без тестамента и т. д[1]).

Т. А.

Додатак овом питању.

У краљевини Србији „у ручној свештеничкој књизи“ на страни 153 стоји ово: „Да би се архијерејски домови снабдјели са нужним стварима и покућанством, закључено је: да 1., дом архијерејски са земљама њему принадлежећима остане, као приснопребивајуће добро архијерејско; 2., округ архијерејски и јерејски да припадне катедралној цркви прејемнику на употребљење; 3., књиге црквене и друге да остану у двору архијерејском ради устројења архијерејске библиотеке; 4., покућство собно да све што год к нужди и пристојном снабдјенију принадлежи, но не излишно, остане; 5., покућства кујинског, подрумског и асталског да остане толико, колико је нужно да би се могло дочекати у Митрополију 12. а у Епископији 6. лица; 6., једна кола са два коња. Остало све да се у новац учини и маси причисли.“ „А ордени и украшенија, која би који архијерej буди од којег цара или владатеља получио, по смрти Архијереја, припасти свагда имају епископији“ (збор VII. стр. 143). „Завјештање пак, које имају архијереји чинити са својим имањем види уредбу државну у зборнику закона IV. стр. 22.“

У Цариградској цркви постоји једна уредба односно овог питања, које је прописала патријаршија и св. Синод у Цариграду 1862. Овај пропис је штампан и гласи у наслову: „Општи устави о распоређењу црквених и народних ствари подручних Васионском престолу православних Христијана“.

Успоменутом пропису, поред осталога стоји у 10. тачци и ово: *„Архијереји не могу имати тестамената за њихово сопствено имање, кад који*

[1]) Правила: Москва 1876.

[2]) Грађански законик § 1016. и 1017.

[3]) Грађ. зак. § 1025.

[4]) Наш званични црквени зборник „Крмчија књиге“ вели: „Новопостављени епископ, казавши за своје имање пред свјема нека запише.

[1]) Види: Правила: Москва 1877., ср. трул. саб. пр. 35. и антиј. саб пр. 24.

*

од њих умре, мора се најприје извадити трошак за погреб, за душу (парастосе), а остало имање покретно и непокретно има се подијелити на три дијела,“ ше

а) *Један дијел има се одредити за фонд Митрополије или Епископије, којим фондом имају се куповати непокретна добра за митрополију, и постепено да се умножавају приходи, којим ће се приносити приход за Архијереја; и послије тога када се умножи да се расположи на опште полезне и корисне цијељи;*

б) *Други дијел има припасти за сроднике умрлог; а*

в) *Трећи дијел припада Великој Цркви, од којег да се купују непокретна добра, како је већ наведено шта се има са првим дијелом оставштине умрлог Архијереја чинити.*

Ако је пак умрли Архијерej нашљедио какво имање од његових сродника — које треба да се посвједочи — онда може имати важност његов тестаменат. Ако пак не остави тестамента, онда ће се све његово имање раздијелити у три дијела, као што је већ речено.“

У 11. и 12. тачци овог прописа објашњује се опширно односно овог питања. У 13. тачци стоји ово: „У случају када које свештено лице — клирик умре, онда треба да четири лица првенаца из црквене општине, и четири свештеника да имадну попеченије пописати његове ствари, запечатити и оставити на сигурно мјесто а по том јавити Патријарху и цркви којој припада да им даду упуства, а нико те ствари не може узети без дозволе и одобрења.“

Колико ми је познато и у карловачкој митрополији и по другим дијецезама у Аустро-Угарској монархији односно овог питања и оставштине умрлог Архијереја овако се распоређује:

а) „Ако владика или митрополит умре без опоруке (тестамента) онда његова маса спада у народни фонд“; и

б) „Ако владика или митроплит остави за собом опоруку (тестамената), слободно му стоји својој најближој фамилији (сродницима) половицу свог иметка (оставштине) тестирати; друга пак половица његовог иметка припада народном фонду.“ Ђ. П.

Бесједа на пренос моштију св. о. Николаја.

Говорио у Рељеву проф. **Т. Алагић**, 9. маја о. г. као на дан црквене славе.

Драга браћо, мили роде српски!

Царска милост, а доброта и дарежљивост госп. барона Феодора Николића, подигла је ову свету кућу, а нашу светињу; отворила је извор, на коме се напаја српска душа и наслађава у побожним пјесмама и топлим молитвама Богу Творцу, за здравље и спасење своје и својега ближњега.

Увјерен сам, да сте и ви, као и ми радосно ишчекивали данашњи дан свијетлога торжаства; знам, да је многи од вас посегао из далека овамо са оцем или матером, са братом или сестром, са женом и ђецом, да се помоли на овоме светоме мјесту свемогућему Богу и његовоме великоме угоднику, светоме оцу и чудотворцу Николају, и да у духовној радости прослави спомен преноса **честныхъ и многоцѣлебныхъ** моштију овога светитеља.

Мило ми је, да вас сваке године видим овдје у лијепоме броју, а ове године понајвише. Бог вас благословио и данашњи празник! Благодаримо Богу, ово је већ четврта година, како се скупљају овдје и лијепу славу славе браћа по вјери и по крви, и тијем показују, како им искра божанствене науке загријева ум и срце.

Знам добро, да ће вам свјема бити драго, ако вам кажем, ма и у неколико ријечи, ко је био св. Никола, и шта је њему највећа светиња била. Свети отац Николаја био је владика тамо у Анадолу, са стране, од куд сунце грањива; био је познат свему Хришћанству као светац; био је образ кротости, правило вјере, због чега га је и прославио Бог овдје на земљи, и дао му моћ, да чини чудеса, да избавља од смрти, да буде помоћник онијем, који неправедно трпе; да буде заступник и избавитељ путника. За ово га и призива наш народ ријечима: Помози свети Нико путниче! — Кад га је позвала божја милост у своје небеске дворе, његови земни останци бише пренесени из Мира, гдје је владиком био, у град Бар; тамо почива св. Никола тијелом, а духом је свуда, гдје има добрих

душа, па и међу нама овдје. Света мати наша, православна црква, данас нам баш проповиједа о томе свештеном догађају, о преносу ковчега са његовијем тијелом.

А шта је највећа светиња била св. оцу Николају? Чему је он највише служио? Одговарам: Света православна вјера. Цијелога својега живота борио се је овај светитељ за чисту науку Христа Спаситеља, за свето православље.

Па како ми овом приликом, да не споменемо то најдрагоцјеније благо међу људима на свијету, вјеру православну, вјеру, која нас је штитила кроз толико вијекова од грома и пакла? А кад споменемо то највеће добро овог свијета, онда треба, да помислимо и на прећашње хришћане, своје претке; очеве, ђедове, прађедове; па онда да пођемо од њих на њихово потомство, на њихову дјецу.

Вијенац су старцима унуци, а слава синовима очеви њихови, рекао је премудри Соломон (Приче 17: 6.) Заиста, љубезна браћо, ништа љепше нема на овоме свијету, него, кад су дјеца ваљана, кад су добра и благодарна родитељима и свакоме својему добротвору. Али синови данашњи, рекао бих, да имају више да се похвале са својим очевима, него што ће имати њихови синови шњима.

Наши стари били су тврди у благочашћу, богати у врлинама. Наши су очеви слава наша, образ живота нашега. Тврдо су држали своју православну вјеру, свагда су готови били, да и крв своју за њу пролију; често су долазили у цркву; добро су познавали богослужење и обреде црквене; знали су језик, на коме се врши служба у православној цркви, и љубили га као свој рођени. Дуго су се молили, дању и ноћу; читали су св. Јеванђеље, животе светијех, списе св. отаца, па су за то и разумијевали своју вјеру, познавали догмате и правила хришћанскога живота; у њиховоме домаћем животу, сваки се посао с' молитвом почињао и свршавао; у породичном животу владао је потпун ред, млађи је слушао старијега, дјеца су слушала и поштовала своје родитеље, браћа су се слагала међу собом, међу мужем и женом била је истинита љубав и привржености.

Да ли је данас тако? Размислите и разаберте, молим вас сами, па ће те се увјерити, а знам, да је многи од вас већ горко и искусио, да није тако данас. Далеко би отишао, кад бих вам рећао све махне данашњег нараштаја; знате и видите их без сумње и сами.

Али божја промисао бдила је увијек над нашијем главама, а и бдиће све дотле, док се год будемо чврсто држали великога дара његина, православне цркве Христове. Велико је то наслеђство, браћо, православна вјера! Само онај може се назвати истинитијем сином Христове цркве, који чува тај небески дар; тај је на правоме путу спасења, за њега су отворени извори благодати божје, његова је вјечност и блаженство.

Послушајте, како довикује апостол онијем, који православно вјерују: **Вы родъ изкранъ, царское священие, языкъ святъ, люди искупленiя** (1. Петр. 2: 9.). И за тијем: Постарајте се још већма, да своју службу и избор утврдите (2. Петр. 1: 10). А други апостол, похвала вјере, божанствени Павао громким гласом довикује: Пазите, стојте у вјери, мушки се држите, утврђујте се (1. Кор. 16: 13.). И на другом мјесту благо нас савјетује ријечима: Испуните моју радост, да једно мислите, једну љубав имате (Филиб. 2: 2.).

Без вјере није могуће угодити Богу, говори св. писмо (Јевр. 10: 11.); а без православне цркве нема спасења, нема другог пута, који води у живот вјечни. — Чините дакле своју дужност; мислите при том увијек на свој подмладак, јер на њему свијет остаје. Улијевајте му најприје праву и топлу побожност; да сазна свету дужност, како треба отаџбину и народност љубити, као нешто, што је Бог дао, и да је за њих готов, да принесе и најтеже жртве. Добрим примјером својим олакшаћете себи посао. Чувајте и себе сами и опрезно живите, јер има лукавијех људи (2. Тим. 3: 13.), лажних учитеља, који доносе јерес погибели (2. Петр. 2: 1.). Не слушајте учење, које је Богу противно. Уклањајте се од саблазни и разнијех гадалука, презирите лукаве обичаје, своје лијепе држите, и не поведите се по духу времена.

Многи ће од вас, може бити да помисли и у себи и да рече: „Тешко је то све испунити". Признајем и сам, да је тешка борба у данашњем свијету и вијеку, али треба и то да знамо, да без борбе нема побједе. А ко пане у тој борби, тога ће Господ подигнути, и узвисити га у царству својему небесному — Амин!

Бесједа у недељу крстопоклону вел. поста.

Придите вѣрніи животворящемѹ древѹ поклонимсѧ. (цр. пјес.)

Благочестиви Христијани!

Овијем ријечима у средини великог часног поста и хришћанских подвига износи св. православна црква наша животворни крст и матерински позива своја вјерна и послушна чеда да му се поклонимо, да га са љубављу и страхопоштовањем цјелујемо.

Св. православна и спасавајућа црква наша а са њоме и свети оци њени, бринући се за све оне, који у њу вјерују и њезине најистинитије и најчистије заповијести извршују и по њима се у животу владају — мудро је и темељито све уредила, па и ово поклоненје часном и животворном крсту, који је за нас права утјеха и и храбрење у хришћанском животу.

Преставите себи, бл. хр. у мислима путнике, који су се одважили на далеке и тешке путеве у сред љета и сунчане жеге, па уморни наиђу на какво дрво са разгранатијем гранама и дебелијем хладом, те ту сједавши они се одморе и подкријепе, и као падмлађени пођу даље и наставе путовање; тако је браћо исто за нас и ово поклоненје животворном крсту у средини овог часног и великог поста, које нам даје одмора, да се ми сви пред сјенком овог православног и најправилнијег хришћанског знамења, као путници христови одморимо, ако смо може бити по слабости људској изнурили се и малаксали од постења; а тиме да се оснажимо за даље подвиге и трудове христијанске, по примјеру Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа.

Зато пријђите бл. хр. спасителном крсту и поклоните се овом знаку, на ком је само нас ради страдао Христос Спаситељ. Сјетите се Његова рођења, Његова живота, Његове истине и науке, па неослабљавајте, него срдачно и својски продужите духовни и тјелесни пут хришћански, у овом великом посту.

Прије нег што приступите бл. хр. да се побожно поклоните и цјелујете ово животворно дрво и крст, још послушајте спасоносни глас Господа Исуса Христа сина божијег, којим нас у данашњем еванђељу позива овијем ријечима:

Ко хоће за мном да иде, нека се одрече себе, и узме крст свој и замном иде. А то значи ово: Да би могао сваки прави и истинити христијанин по учењу Исуса Христа живити или његов бити ученик, и његовом спасителном позиву слједовати дужан је одрећи се себе т. ј., дужан је да савлађује и побјеђује своје рђаве страсти, да угађање себи самом замијени личним самопрегоревањем за своју вјеру и цркву и народ свој, те како би помоћу божије благодати и часног крста био и остао прави и истинити христијанин, те да својим добрим и христијанским врлинама личи на Христа; да увијек на уму има пожртвовање себе самог по примјеру као што нам сам Христос заповиједа, које нам је својим животом и науком оставио; да смијерно и са благодарношћу све радости и трпљиво сносимо све жалости, које нас у животу снађу; и да уздржавамо и ограничавамо наше тјелесне жеље, и у колико је могуће више да живимо умјерно у сваком погледу. На пошљетку, да се сваки христијанин одрече од сваког гријеха, да савлађује и презире пакосну завист, мржњу, освету, оговарање, клевету, свађу, а да пригрлимо слогу и братску љубав. Укратко да не чинимо своме ближњему оно што себи нисмо ради да нам други чини. Да се свега оног одречемо што нас у црквено-школском и религиозном погледу, у породици, у радњи и занату нашем уназађује и упропашћује.

Да, сад ти је бл. хр. јасан овај позив Христа Спаситеља, сад ти је прилика у овоме времену часног и великог поста и подвига христијанског, да се одречеш свију гријехова својих, које си кад год учинио; сад ти је душекорисна згода да раскрилиш књигу своје савјести, да најтачније прочиташ шта је у њој написано, те да све твоје и душевне и тјелесне мане потпуно признаш и искрено се исповједиш о својим гријеховима пред свештеником — као посредником између Бога и људи, — и да се за њих по заповједима божијим од свег срца са пуним признањем покајеш, како би што достојније са страхопоштовањем и са чистом савјешћу својом стати могао пред свети путир и примити само тијело и крв Исуса Христа сина божијег.

Узми христијанине крст Христов и иди за њим! Не стиди се часног крста, „да се не би тебе постидио Христос, када

доће у слави својој и када ће му предходити крст у сјајности већој него што су зраци сунчани“,—вели св. Златоуст.

Не стиди се христијанине овога највећег знака нашег спасења, утјехе и радости; јер свети Апостоли крстом Христовим гонише демоне, исцјељиваху болесне и побјеђиваху непријатеље. Силом крста Христовог, велики цар Константин савлада непријатеље православне вјере Христове; силом часног крста и наши су предци и очеви имали снаге и моћи, те су у другим и тешким патњама трпљиво одржали се чисти и непоколебљиви у светој вјери православној и лијепој српској народности.

Знај бл. Хр. да је крст силно оружје божије благодати и одбрана вјернима од свакога зла, а по ријечима светих отаца: „нема страсти, нема похоти, која би се противила сили крста Христовог.“

Па зар је чудно бл. Христијани што ми на сваком мјесту видимо крст? Рађамо се, живимо и умиремо с крстом. Крстом се започиње свака богомоља и свако наше црквено и обредно дјело хришћанско.

Но да би ти бл. Хр. крст Христов помогао, треба да га с вјером и почитањем стављаш правилно на своје груди, да никакав рад не започињеш докле се не прекрстиш. Кад у вече легнеш, кад у јутру и од трпезе устајеш и сједаш, прекрсти се брате с вјером; кад си у вријеме молитве у цркви, у кући, на путу и при сваком послу, прекрсти се и не стиди се Христијанине крста, јер су и твоји предци увијек животворном крсту поклањали се, и никад није хтио ни један свој посао започети док часни крст не спомене и докле се крстом Христовим не прекрсти, па му је зато крст Господњи и помагао. Не стидите се православни родитељи вашу дјецу још од колијевке учити, како се ваља прекрстити и Богу молити. Покажи своме чеду како ваља правилно стављати на себе крст.

А ево ја ћу сада вама свима показати како ваља да се крстимо, јер сам браћо моја примјетио чешће пута у овом св. храму, да неки и одрасли од вас неправилно на се стављају знак часног крста са три прста.

Послушајте ме пажљиво и гледајте како се ваља прекрстити!

Ево: када сложимо три прва прста (палац, кажипрст и средњи прст) од десне руке у једно и подједнако а ова два (мали и до мали прст) савијемо уз длан, па мећемо руку најприје на чело, за тим ниже груди (а више пупка), послије на десно и лијево раме. Три прста овако подједнако састављена и прљубљена у једно, изказују нашу вјеру и ову истину: да је Бог један у светој Тројици: Отац, Син и св. Дух, — а два ова савијена прста уз длан, исказују нашу вјеру: да је Син Божији — Господ Исус Христос Богочовјек, да је у њему природа Божанска и човјечија. Бл. Хришћани! Јединство Триличног Бога и богочовјештво Сина Божијег нашега Спаситеља — то су двије најглавније истине, то је основ наше православне хришћанске цркве, то је слика цијеле вјере наше у скраћеном облику и смислу.

Па шта овај знак представља бл. Хр. кад се крстимо, те најприје мећемо руку на чело, па онда на груди, послије на десно и лијево раме? Представља онај знак на коме је Син Божији Исус Христос избавио нас својим тешким мукама на крсту од вјечне смрти и суда; и тиме исказујемо браћо моја, нашу праву вјеру у то избављење наше. И тако када се ми крстимо и мећемо ова три сложена прста на чело, ми на молитви изјављујемо да посвећујемо Богу све своје мисли, и када мећемо ова три прста на груди, ми приносимо Богу на жртву своје срце, сва осјећања и све жеље наше; а када мећемо на рамена ми изјављујемо, да смо готови да Богу служимо са свима својим силама, јер у раменима прикупљена је и огледа се снага руку наших, којима понајвише израђујемо послове наше. А сва је то опет скраћена престава цијеле радње хришћанске.

А сада завршујући овај мој свештенички говор, позивам вас православни Хришћани, да се помолимо Богу и поклонимо животворном крсту, са ријечима: „О непостижимаѧ божественаѧ сило честнаго и животворѧщаго креста не остави нас грѣшныхъ.“

Говорио у Старој цркви у Сарајеву 1888.

Ђ. Петровић,
свештеник.

Видовданска успомена у Сарајеву.

Пет-стоти пут грану јарко сунце оног великог дана, којег се десио један од највећих догађаја историјског живота српског народа. Дан — Видов-дан, виђење заносна и славна родољубља, велике храбрости и јуначке борбе, али и дан гадног издајства и кукавичности, тјесногруде осјетљивости, које навукоше ону страшну бујицу, у коју утону царска круна, моћ и слава, те иза гомила изгинулих јунака, поломљеног убојног оружја и крвљу бораца орошеног поља, игралишта страшна окршаја: зађе сунце српске слободе за густе облачине мрака и петстогодишњег робовања . . . Ко би описао осјећаје, који се порађају у срцу и души и при самој помисли, кад се год сјети овог знаменитог дана, — тужна и жалосна, поносна и славна?! А ко ли би тек могао ријечима вијерно излити право стање душе и срца на данашњи дан петвјековног робовања?! Пет стотина година од дана кад је оно српска круна запливала по језеру крви српских и душманских бораца, кад се оно непријатељ крвавом руком маши не само за круну, већ и за витешку главу човјека, који је представљаше; кад се маши — па је се и домаши! Скупо је тај плијен стао и непријатеља, јер је тек преко гомила својијех мртвијех јунака и попаданијех српскијех витезова доспјео до тог српског аманета лозе Немањића. На Косову је погинуо Лазар с одабраном војском својом и цвијетом најбољих и најчувенијих српских јунака; изгинули су сви, па им се и рекло: „све је свето и честито било и миломе Богу приступачно“. Та они су се борили, они су изгинули „за крст часни и слободу златну“, бранећи својим јуначким животом од навале душманске своју свету вјеру, милу домовину и драги народ. На Косову је пропала српска слава и слобода, а с њега је поникло и настало доба петвјековног робовања мраку и незнању.

* * *

Српско-православни народ у овом нашем граду и управном средишту поносне Босне и кршне Херцеговине, свјестан величине и значаја овог знаменитог дана, а осјећајући у дубини душе и срца пошљедице тог несретна догађаја: — спремао се у тишини да мирно, достојно, озбиљном и скромном побожношћу проведе дан великог и значајног догађаја, који је створио епохални период у српској историји.

И освану очекивани дан. Све радње, трговачке и занатлијске православног грађанства бијаху затворене, а народ се сљегао у нову православну цркву, да у тихој и смјерној молитви подигне духовну задужбуну великанима косовским; да се у скрушеној молитви помоли Богу за њихов спас и вјечан живот у блаженом царству небеске славе, и да том молитвом ода достојну пошту и своју топлу благодарност Богу на његовој милости, што га је својом свемогућом мишицом чувао и заклањао, проводећи га кроз шибе тешка искушења, и што га је помогао, да се одржи и очува у православној вјери, чисту и поштену народњем животу. Већина нашег свештенства служаше службу божију, коју складно одговараше младо пјевачко друштво „Слога“. И да не бијаше на средини цркве подигнутог тужног катафалка, превучена црном тканином а урешена црним завјесама са ројтама, и да не бијаше припремљена подушног кољива, — опет би по неком особитом осјећају, којим те задахњиваше ток божанствене службе, и озбиљност, што се огледаше на лицу сакупљеног народа, на први мах увидило, да се врши спомен неког особитог дана и врло важна догађаја.

По свршетку службе изађе дванаест свештеника и с нашом старином високопреосвештеним Господином Митрополитом стадоше испред катафалка у полукруг, и отпоче опијело за покој душа изгинулијех војника. И свештенство и пјевачи настојаху, да се овај тужан спомен изврши што величанственије, што достојније.

На парастосу је сходно његовом значају прозборио сарајевски парох и надзиратељ протопрезвитерата, часни свештеник С. Чајкановић овај говор:

„Къ памѧтѣ вѣчнѣю бѫдетъ праведникъ“.

Христољубива и драга браћо!

Побожно појући у част мученика, у вјечном памтењу нек буду праведни, учи света православна црква. А како се данас навршује тужних пет стотина година, од пропасти славне српске царевине на пољу Косову, те је ово за нас Србе особити дан и спомен, у реду је у данашњој бесједи укратко навести, најприје узроке пропасти, па тек онда ту судбоносну и веома крваву битку Срба и Азијата, иза које

настале су, не само за нас, већ и за друге народе тешке посљедице.

За вријеме славне владе лозе Немањића, који су 208 година, од Дунава и Саве до Егејског и Јадранског мора, земљом српском сретно управљали, Срби су били уједињен и снажан Славенски народ на Истоку. Но од дана смрти посљедњега Немањића 1367. г. младог цара Уроша, којега убивши невјерни краљ Вукашин, угаси ову славну династију: величина српске државе поче се нагло цијепати, и распадати на више мањих нејаких дијелова, јер се о њих отимаху грабљиви властници, често пута и крвећи се између себе. Овај клети раздор великаша, порушио је снагу и јединство Српскога народа, и унапријед спремио пропаст српског царства, како нам болно (у Горскоме вијенцу) спомиње Цетињски владика:

„Великаши, проклете им душе,
На комаде издробише царство“.

Усред таког поцијепаног стања и слабости Српскога народа, утврде се из Азије Османлије у Једрени, па окушав се неколико пута са Србима, под царем Муратом I. с многобројном војском и ненадно упадну у Косово.

Како красно описује српска народна пјесма ту силну турску војску:

Покрај Лаба и рјеке Ситнице,
Сво Косово сила притиснула:
Коњ до коња, јунак до јунака,
Копља бојна као гора чарна,
Чадорови као и сњегови,
А барјаци, као и облаци.
Под број, сине на тефтере кажу,
У Турчина, у турскога цара
Да имаде триста хиљад' војске!“

Пред ову голему, непрекидним ратовањем прекаљену фанатичну војску, изиђе Кнез Лазар од Крушевца, са својих до сто хиљада војника, за које нам народна пјесма каже да су били:

„Све хатлије, а све токалије,
Коњаници под бојним копљима“.

Осване тужни дан битке, 15. јуни 1389. г. У зору паде ситна кишица. Жарко сунце кроз облаке просу благе зраке на бојне редове српскијех војника, готових или одбранити српске земље од дивље навале, или изгинути за свој драги народ, за вјеру Христову, и златну слободу. Сриједу војске покреташе славни Кнеже Лазо, десно крило Вук Бранковић, а Бошњаке од лијева Влатко војевода. Заječаше бојне даворије; тргоше се мачи из корица, сразише се крстови и полумјесеци; наста страшни клепет од оружја, од сабаља и копаља, од мачева и штитова, буздована и нацака, ко два мора да се запљускују. Васдан трајаше ужасна борба и метеж, погон и хрвање на смрт и живот, и би суђено Божијим попуштењем, те Срби падоше за гријехе својих великаша; и погибе славни Кнез Лазар, Милош Обилић с' оба побратима, Бан Страхиња, стари Југ Богдан и лијепа кита Југовића, с многим војводама, које ће српска пјесна узносити:

„Док је људи и док је Косова“.

Бој је био веома крвав и грозан:

„Обадва су цара погинула,
И Цар Мурат и Царе Лазаре,
Од Турака нешто и остало,
А од Срба и што је остало,
Све рањено и искрвављено“.

Жалостно се сакри на западу сунце и покупи своје златне зраке за планине, па у ноћну таму зави грозне призоре љутога међана, крваве воде Лаба и Ситница, цијело поље крви натопљено, и пресуто тјелесима мртвих и рањених јунака, посјечених разбацаних глава, изгажених свилених барјака, пустијех калпака, сарука, ћулаха, штитова и комада скрханог оружја.

Мало је у историји свију времена и народа, овако велике погибије људства за један дан, као што је било о пропасти Срба на Косову, и никад се тешка жалост није даље разишла, као тога клетог дана и боја, иза ког су закукале тужне мајке и љубовце: од тихог Дунава до далека Тигра и Еуфрата. Турци су веома скупо платили Косовску побједу, а Срби пали јуначки и славно. — Но с том пропасти још није све било изгубљено, и српски народ мого се надати, да ће с бољом слогом и божијом помоћи излијечити дубоке ране од Косова, које нас и данас боле. Али раздор великаша, ни пошље се није утишао; неслога је међу њима и опет владала, па веома јака; јуначки и фанатички одушевљен непријатељ, освоји и све заостале крајеве српскијех земаља у Србији, Босни и Херцеговини, а само оста тврда Црна гора непобједна, да се о њу ломе Азијати, као бурно море о брјегове. Посљедице пада Босне и Србије биле су кобне, не само за наш народ српски и цркву православну,

већ и за наше сусједе, и даље народе, јер су послије неодољиве орде Азијатске као скакавци жариле, робиле и пљачкале питоме предјеле Хрватске, Славоније, Сријема и Угарске, а нико их није мого уставити. Чемерна су тад времена била по све Србе и Христову цркву. Редови себичне госпоштине, и несложних великаша божијим попуштењем све бијаху ређи и ређи; хиљаде породица бјежале су у туђи свијет, а стотине хиљада дјеце православне, уз грабљиве великаше, одоше у Ислам и табор непријатељски, одрекоше се српскога имена и Христове вјере праћедовске, и за пуна четири вијека, гонише и затираше своје рођено племе; разораваше божије храмове, „наших славних цара свете задужбине“; ругаше се својој рођеној браћи, својој домовини, својој народности, и својој слободи!! У развалинама пропалог и пространог некад царства и српске државе неста сасвим господе Хришћанске, оста сама сиротиња раја.

„Постадоше лави ратарима“.

Од претешких зала и биједа у искушењу, горко је страдала православна црква српска, све до нашег вијека и времена; нигди није било пријатеља, да барем пожали жалостно разоравање и уништавање народа, који је од природе богато обдарен свима особинама, којима се може подичити једно људско племе. И при свем том очајном стању, српски народ није сасвим клонуо духом. Није заборавио златно доба прошле величине, већ с гуслама разговарао се, дивно опјевао свијетле борбе и мејдане својих старих и нових јунака: Марка и Милоша, Старину Новака, Змај Деспота Вука, Рељу од Пазара, Пивљанина Баја, Лима и Гаврана, Јанковић Стојана, Мандушића Вука, и многе друге; чувао је вјеру православну, топло се вазда Богу молио, и у њега уздао; тврдо вјеровао у бољу будућност, и борио се на све стране храбро, како под народним вођама и заставама, тако и као вјерни поданик славно владајућег царског дома Аустрије, противу свих њених непријатеља.

Но када су тежине зала и неправда превршиле мјеру, уз јуначку борбу за крст частни и слободу златну, топле српске сузе и молитве, допријеше до Божије правде, па као некад давно Израиљци из ропства Мисирског, стиже и наш мученички народ до бољијех дана, те му Вишња правда даде: на једноме крају Краљевину, на другоме Кнежевину, а нама у милој домовини Босне и Херцеговине, досуди мирно поданство, под очинском бригом Његовог Царског Величанства, новог и хришћанског нашег владаоца, као лађи тихо пристаниште.

Изложивши тужна прошла доба, и мелеме на ране косовске, из дубине наше хришћанске душе и побожности, захвалимо свевишњему Творцу на милостивом дару и правди, и топло се данас помолимо у Божијем храму, за крјепост и здравље нашег узвишеног Господара Цара и Краља Франц Јосифа I., кога смо ми сада вјерни поданици; да Му Бог ублажи тешку жалост и тугу за губитком љубљеног нашљедника, покојнога крон-принца Рудолфа; да Му подари мирно царевање за благостање, срећу и напредак свију вјерних Му народа и поданика пространога царства и државе; да по слову св. писма (псал. 28. ст. 11.) „Господ благ ослови људе своје миром“, да уклони на све стране узроке и поводе крвавих ратова, и по смиреној молитви великога учитеља православне цркве св. Василија: зле у благе да претвори, омладину да настави, отпаднике да обрати и поврати опет у крило и њедра светој нашој вјери православној; да заштити сироте, заробљене избави, немоћне исцијели; на све, а особито на наш драги народ српски и цркву православну, свој небесни благослов и богату милост да излије, како би и по нас овде сретно било ово ново стање хришћанске управе, у којој се Божијим провиђењем сада налазимо, па да ми — увиђајући праве узроке наше пропасти и наше несреће, одбацимо клету завист, раздор и неслогу, које нас по свуда обарају, те да се као права мила браћа једног рода, вјере и племена, срдачно сретамо, боље пазимо и потпомажемо; да по дужности хришћанској добро чинимо, ђе год који може, а особито у корист и ползу драгог нам народа; да љубимо више свега како своје племе, тако и нашу свету вјеру православну, чуварицу имена српскога; да чувамо наше обичаје, и чистоту лијепога српскога језика, те да га не кварimo, лакомисленим примањем без нужде туђијех израза, и туђијех ријечи, с којима се Србин ачи кад говори; да бивамо даље људи од ријечи, истино побожни, добри и поштени, па дајући Богу божије, а цару царево, да се из нашијех дјела и одношаја према сваком и у свима радњама с правом може казати: Овај народ, ово мјесто и ови људи знаду за Бога.

Одајући у овоме Божијему храму, послије пет стотина тужнијех година достојну славу и поштовање праху славно погинулих нашијех јунака, од светога мученика цара, до најнижег косовског војника, још се тихо помолимо милостивом Творцу: да прими у блажени мир и покој све хришћанске душе, за вјеру Христову и за српску земљу палијех бораца на Косову пољу; да свима опрости гријехе од крви проливене; да их насели у свијетла мјеста вјечне обитељи, ђе нема уздисања, болне туге, ни плача, и док је људи и док је Косова: **вѣчна им памѧть в народѣ Сербскомъ, аминъ.**

* * *

Раздавањем освећеног кољива завршио се у цркви пестољетни спомен див-јунака. — Не можемо пропустити а да не дамо достојна израза хвале и благодарности српској општини и црквеним туторима што су учинили све могуће, да овај спомен у цркви буде што љепши и достојнији, а особито им је дужан народ хвалом, што су подигли и уресили онако лијеп катафалк и подијелили народу свијеће воштанице, да у знак свијетла свршетка живота косовских бораца, запале им зубљу за покој њиховијех великијех душа. Исто тако хвала народу на његовој свијести, што се махно свакодневне борбе за живот и нагрнуо у цркву, божијем олтару, да се пред њим помоли Вишњем.

* * *

Нестрпљиво се чекало вече, да се чује и види наше младо и честито друштво „Слога“, које је у спомен косовскијех јунака приредило вечерњу свечаност. Позориште бијаше дупком пуно српског народа. Свечаност се отпочела херувиком, коју друштво складно отпјева а народ побожно слушајући, испуњаваше душу и срце узвишеном побожношћу. За тијем су текли комади по утврђену програму а на опште допадање и повлађивање публике. Неки су се комади морали понављати, и уз поновно бурно пљескање и одобравање бише наново отпјевани Други комад те свечаности по програму извршио је члан друштва г. Лазар Вуковић, својим красним и значајним говором, којег доносимо овдје у цјелини:

„Поштовани зборе!

Сваки народ на кугли земаљској, потребује нужне услове за развитак и опстанак свој. — Па и дрвету, које се већ развило до своје сталне и потпуне снаге, ако ма и један једити дио потребних му услова престане дјеловати, — само постепено пропада све дотле, док сасвим не угине, или га већ разорвана, човјек једним снажним ударом сјекире на земљу не обори . . . —

Проклето славољубље, или боље: неслога, заведе неколицину војвода, оцијепише се од корјена већ развијене српске царевине, те јој одузеше више услова за њезин даљи живот. — Али ова не ишчезну природним путем слабљења, док, већ доста и саму по себи изнурену, клети душман коначно не упропасти. —

Данашњи дан, показао је управо на ивици пропасти српске царевине онај стари српски порок, и почео бројити године рођења врло гадне искре, баш противног појма оном, што сваки Србин у устима држи, о чему сваком приликом, неком привидном ватреношћу и лажним заносом говори и одушевљава се; али на жалост, то одушевљење и занос његов показује само вјештину претварања таковог назови Србина; — а тај је појам: „Слога“, или да боље рекнем: једина особина Српства — „Неслога“. —

Данашњим даном навршило се пунијех пет вијекова, од како сунце српске слободе утону у пучину облака, српску земљу покри тамна ноћ, а њезин краљ покори и у робље претвори цијели народ српски. —

Под тешким теретом његове владе чамио је Србин дуго времена, дршћући од страха да да му грозни тиран не би срушио задњи ступ његове наде, за који се чврсто држаше, да му не би разорио његово задње уточиште — вјеру. —

Вјером се Србин одржао све од оног тужног дана, када нам на Косову пољу пропаде слава наша, када се златни крст на цркви Самодржи сруши. — Србин помоћу вјере стајаше за пуних пет вијекова као тврда непомична стијена, на коју удараху силни вали — сталан, непоколебив.

Па ко Србину улијеваше наду у срце, у тој очајничкој борби за опстанак, за који се без сумње ни један славенски народ није толико и тако устрајно борио као он? Ко му говораше родољубним и очинским гласом да не клоне духом, него да стрпљиво чека вријеме, кад ће се и његово сунце наново родити?!

Усамљени манастири, окружени природним бедемом сачуваше Србину искру просвјете. — Старци калуђери у самотним ћелијама својим, трпећи радо сваку оскудицу, храњаху српску

књижевност. — Мирски свештеници извржени свакој опасности одржаше вјеру Србинову. —

А јасне гусле јаворове? — Оне бијаху једино оруђе, на којима излијеваше Србин болове срца свога; тужна јека њихова слијеваше се у једно са уздисајима њихове бôне душе, а убрзано играње прста на струнама, потицало је у њему пламен жарке љубави за свој потлачени народ. — Њиховом дакле помоћу сачувао је Србин народно предање о својим старим: које му у китњастим реченицама сложено, изнашаше живе слике његових јунака. — Јасним бојама сликаше му карактер њихов, а име и обичаје му, изнесоше на видик пред другим просвјећеним народима, и положи темељ садашњем значају његовом. —

Вријеме пролазаше као мутна вода, са којим се Србин упорно носаше, иза које остајаше жалосни траг поплаве, а хришћански свијет, замућен вјерском распром, нимало се не обазираше на кукавно стање балканског народа. —

Српски народ коме име и вјера бијаше свети аманет, окрутном влашћу, драконовим законима укроћаван, волијаше се крити по збјеговима, проводити мучни хајдучки живот, него погазити име и вјеру својих прађедова. — Шта више, хиљадама њих оставише најдрагоцјеније благо — алем домовину — за коју су радо гинули и велике јој жртве на олтар слободе приносили; измоливши код најближњег хришћанског владара нову отаџбину, иселише се, све за љубав вјере и обичаја српског.

Новом господару се заклеше, да ће бранити нови завичај, као праву домовину своју, што заиста пред самим Бечом, у првим редовима аустријске војске и посвједочише. —

Слога само у слободи напредовати може, што ми сада овдје у Босни од Његовог Величанства Цара и Краља Фрање Јосифа I. у потпуној мјери и уживамо; за што му као захвалу уједно из дубине срца од Бога пожељети можемо, да нам Га много и дуго поживи! Живио!“ . . .

(На говорников усклик Живио! одазва се сва публика са громким живио, а војничка капела засвира царевку и народ поустаја са сједишта, те стојећи на ногама одаде дужно поштовање Превисоком пријестолу и Владару, као израз судјеловања у говорниковој захвали, на подареном нам најљепшем дару — слободи и царском милосрђу. По том говорник настави даље):

„Неслога је онај недостатак услова за развијање и опстанак дрвета, народа па и самог човјека; неслога је отров, који је најдубље захватио корјена у Српству; неслога је, дакле, средство којим се најбрже до очите пропасти долази; док на против слога је оруђе; којим се долази до најсјајнијих успјеха у сваком предузећу; она спасава народ од извјесне пропасти, изводи најплеменитија дјела, оставља вјечиту успомену, златним словима забиљежену у историји сваког народа, ускорава напредак развијања ма којег и ма како тешког предузећа; што нам и пјесник вели:

„Слогом расту и мале ствари,
а неслога све поквари“.

* * *

Кад помислимо на тегобе и оскудице с којима се друштво морало борити, на сметње и препоне, које су му стајале на путу и које је друштво морало и мора уклонити, па да зајамчи себи свој опстанак; кад узмемо у обзир да су чланови готово све сами радници, људи од заната, који су принуђени да дурају у борби за свакодневне потребе; обазремо ли се даље на предходну спрему друштвенијех чланова, коју су већина их врло малим, или чак и никаквим школовањем поцрпили; даље, узмемо ли у обзир краткоћу времена и скорашњи постанак друштва: то се морамо с најљепшом похвалом изразити о друштву и његову раду, одавајући му дужно признање са искреном жељом, да опстане и издура, да се учврсти и ојача у њем овака жарка воља и пожртвовање, овака љубав и братски споразум, овакав сложан рад и мар и овако прегаоштво, каквијем се друштво себи на похвалу, а српском овдашњем народу на дику и понос до данас одликовало, јер „прегаоцу Бог помаже“ а „без муке нема науке“, нити „без ватре се не сакова гвожђе“, па само сложно к'о што рече говорник: Слогом расту и мале ствари . . . .

Дужност би нам била да истакнемо по именице и да оцијенимо по јединице оне чланове, који су по својем програму, сами за се или у друштву с осталима истицали се на овој свечаности, — али би се онда огријешили о цјелину, ту лијепу киту узабрану из наро дне башче, па тако дивно а у народном руху укићену у један

снопић и опасану пантљиком „Слоге“ и љубави својем позиву, својем раду. Ми им свјема као једноме велимо: Хвала вам честита дружино, а хвала вам највише за то, што сте свјесно схватили своје име и своју задаћу, — хвала вам на труду, Бог вас окријепио и помогао у том вашем племенитом раду о слози и братској љубави нашег српског народа а у нашем китњастом шехер Сарајеву, и за то ће вас народ љубити, на том ће вам захвалан и благодаран бити, за то ће вам признавати и поштовати ваш труд и ваше дјеловање. У том правцу а с љубављу према раду својем и позиву вашем помого вас Бог; напред јато соколића, па сте учинили своје! . . .

Врло друштво, за прву појаву твоју у јавном раду, ево ти одзива срца једног честитог домаћег сина, којем и ми велимо: хвала на братском осјећају!, па чујмо га, пустимо његову полетарку вилу нека она сама рече своју:

„Шта потресе млађахне ми груди,
и нов живот у мени пробуди;
која сила нов ми живот створи?
ела срце брзо проговори!

„Је ли звекет ланца и окова,
што га Србин носи од Косова,
ил' су громи, муње са небеса,
те их силно тако сад потреса?

„Нит' је звекет ланца ни окова,
ни ударци страшније громова,
него пјесме — слушати милина; —
пјевачка се оснива дружина!

„Тој дружини задаћа је света:
да с' оствари жељена јој мета!
да у народ сије „слогу“ свету,
а раздроби неслогу проклету!

„С тога име дивно изабраше:
„С л о г а“ друштво, тако га назваше;
за то, браћо, нека вам је сретно,
с братском слогом дуго многољетно!

Ристо П. Пешут

Сарајево, 24. јуна 1889.

Ђ. Б.

Споменик митрополиту Леонтију.

Од српско-православне општине мостарске добили смо овај позив: „Потписана општина, као једна од највећих у милој нам војводини светога Саве, донијела је у својој годишњој главној скупштини једногласан и потпуно оправдан закључак, да се блаженопочившем митрополиту херцеговачко захумском, Леонтију Радуловићу, који нас је толико љубио, који је за нас живио, радио и страдао, у знак нашег народног признања и наше синовље благодарности, подигне на гробу му а у средини мостарске саборне цркве, надгробни споменик, који би имао одговарати не само Српској свијести нашој и величини и љепоти дотичне цркве, него и који би у потпуној хармонији са његовијем многобројнијем и великијем заслугама стајао.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину одобрила је тај закључак наш, те је дозволу за купљење добровољнијех прилога по цијелој нашој домовини отписом својим од 18. Априла о. г. бр. 432. рез. без икакве своје примједбе издати изволела.

Потписана општина могла би са обзиром на своју многобројност и материјално стање и сама тај споменик без и чије припомоћи подићи, но та околност, што је врли покојник био митрополит и архипастир не само мостарски него и херцеговачко-захумски, створила је међу нами оправдану бојазан, да би се која од нашијех српскијех општина или која родољубива појединa личност, без општег српско-народног учешћа у том послу, ласно увријеђена наћи могла.

Према овој претпоставци и приступајући остварењу закључка свога, умољавате се овијем, да се за купљење добровољнијех прилога у поменуту циљ а споразумно са Вашијем свештенством међу тамошњом нашом Српском браћом онако заузети изволите, како вам то у овој прилици Ваша Српска свијест налагала буде.

Добровољне прилоге са именима родољубивих приложника примаће потписана општина до Илијин-дана о. г. и обнародоваће их у једноме од савремених листова српских.

Уздајући се у родољубље и српску свијест Вашу, чврсто се надамо, да ћете се одлуци нашој у свему придружити и да ћете нас својим радом у том погледу час прије изненадити и обрадовати.

Понављајући своју молбу шаљемо Вам још своје искрено и Српско поздравље.

Српска православна општина.

У Мостару, 5. Маја 1889.

Потпредсједник: Димитрије Р. Билић, Перовођа: Никола Љ. Мештеровић, Предсједник: Мијат Радовић, Чланови општине: Војислав В. Шола, Петар Р. Шантић, Петар Гвозденовић, Симо Н. Ковачевић, Јово Семиз, Јово Перић, Никола Ђоровић, Марко Косјерина, Ристо Ш. Зец, Јово Грковић.

Старине.

Триод постни.

Књига значајна по томе, што је писана на великим листовима, крупним и разговетним словима, црним а гдје треба и црвеним мастилом; увезана је дрвеним дебелим корицама, које су у кожи обложене. На доњој корици имају два записа, који су истина једнаке садржине, али се разликују у томе, што су рукописи од двије различне руке, мастилом, словима и правописом различним нацртани. Ево их вјерно извађени:

Први запис, црним мастилом: „Сиа книга монстира шишатовьца ва лето ЗРЧЗ. (7197,) а от рождаства хва (христова) ЯХПѲ. (1689.) писа ва временахъ люта и прискрьна тогда примише нѣмьци Белиградъ и иньна многа тѣрска места ѕви хе (христе) мои таковаго гонениа и скрьби бивающи от проклети и безбожни агаранъ христьанскомѕ родѕ. Нема никаква подписа.

Други запис, избљеђелим мастилом: „Сиа книга монастыра шишатовца въ лето ЗРЧЗ. а от рождаства хва ЯХПѲ. Подписах въ врѣмена люта и прискрьна тогда примише нѣмци Белиград и ина многа тѣрска места ѕви (Христе) хе (Христе) мои таковаго гонениа и скрьби бивающи то проклетиагарѣнь христіанскомѕ родѕ (подписан) грѣшни стефан раванички.

Ови записи ни мало нису налик писменима у књизи, и по томе могло би се поуздано тврдити, да је књига много раније преписана, него су записи у њу стављени. Доиста човјек се мора чудити овакој красоти писања, и оном дуготрајном труду, што су наши стари манастирски свештеници на преписивању црквених књига полагали. Штета, што овај триод нити има почетка, ни свршетка; а да сам га смјео тим именом назвати, свједочи ми његов садржај, јер после подераног и извађеног сљеди овај наставак:

Къ пек (петак) сырны сѧтра на л. стхлшг. (на првој стихологији), сѣд(ален), къ шх(тоих), ичьтем слово великаго василіа и т. д.

Къ петак вечер памет творим всем преподобным (у књизи све је ово скраћено) и богоносним оцем нашим иже въ постѣ просіавшим, на г(оспод)и възвах ст(ихи)ры подобны-прѣподобным шцем и т. д.

Не(дѣля) сырнаа къ сѧв(о)тѕ ве(чер) на вдены кл(а)женк моуж на г(оспод)и възвах и т. д.

Къ понедѣлникъ л. неде(ли) поста на ѕтрныи клепет и т. д.

И тако иде даље све по реду до петка шесте недѣље; овдје се неспомиње понедељник, вторник каін, него сви дани зову се шесте недѣље; и завршује се са паримејом, која се очита на шестом часу: от пророчьства исаина чтеніе. къзвеселисе къкоупѣ іер(ѕса)лме и трьжествоуите. А да ко запита, држећи се садашњега триода, гдје су други дани, и велика седмица? одговарам: то је све наштампано у другој засебној књизи, која се налази у Сарајевској цркви, и започиње: къ пѧтокъ шестыѧ недѣли с(вѧ)таго великаго поста на вечерни: Дѕшеполезнѕю совершивше и т. д. и садржи правило кроз све дане страсне седмице до свршетка литургије на велику суботу.

Да се повратим опет на овај триод постни. Одма после поменуте завршне паримије, настављено је: **Сѣдални отъ осмогласника** (а не вели октоиха), **еже поемъ на прѣвыхъ ст(ихо)логахъ, с(вѧ)тые четвородесетници. Къ понед(ѣльникъ) покаанны** (а не умилителни), започињући од првога гласа по реду сваки дан кроз сви осам гласова, и троје: **Днесь пророческое сѣвыстіе слово** и т. д. и **Г(оспод)и wсоудише**, одавде напријед све је подерано и извађено

Ова старинска књига налази се у архиви православне црквено-школске општине у Сарајеву. **АЕ. и М. Ђ. Н.**

Манастир Добрићево у Херцеговини.

Манастир Добрићево налази се на брежуљку до стотине корака високо, поред ријеке Требишнице, у билећком котару. Он је на размеђу данашње Херцеговине и Црне Горе, пошто је ријека Требишница природна граница овијех земаља. Манастир је на дивну изгледу јер се на све четири стране отвара поглед: на сјеверну и јужну страну отворен је погледу простор у даљину по четири и више сати хода, а на источну и западну по пола сата даљине. Источну и западну страну затварају високе греде и литице, по којима је израсла ситна шума.

Већином је манастирско и оближње земљиште доста кршевито, по којем расте бјелогорица шума, но има нешто и равнице. С доње стране манастира а поред ријеке Требишнице стере се раван, под именом „Лука“, и то је родна земља, на којој рађа жито и сијено. Око манастира је земљиште добро за воћке а има нешто и винове лозе; на њем може да успјева разна зелен, поврће и шеница.

У данашње доба манастир има врло мало свога земљишта, а некад је, — како људи причају а и по неким се развалинама види, — манастиру припадало као својина прилично велико земљиште, које се простирало до на три сата хода и обухватало данашња села, као: Дубочане, Врбно горње и доње, Нецвијеће, Јасен, и т. д. Ова села одузели су од манастира Турци онда, кад се исељиште из Херцег-Новог, из Боке-Которске. Тад су и манастир поробили, порушили и упропастили све, а у том и манастирску кронику. С тога се не зна: ко је и кад градио овај манастир; ко му је, колико и шта прилагао; доклен се стерала манастирска својина, и шта је све у манастиру рађено до данас. Судећи по старинском начину зидања и грађи, по живописима, којима је црква већином исписана, а нарочито по печату црквеном, мора се доћи до тог, да је ова црква и манастирска здања из старијег доба. Црква је прилично велика, а посвећена је входу пресвете Богородице. Особито је милина још и данас гледати оне исписане ликове Христових и Богородичних празника и светитеља. На црквеном печату изрезан је натпис словима, каква се виђају у рукописним црквеним књигама. Натпис тај гласи овако:

„кавѣдение“

„а сие печат манастира храм входа зовим добричева при ріе: требишницих аспг — 1283.

Препрата је грађена у новијем доба; она није изображена живописима. Нема нигдје забиљежено, које препрату цркви призидао, но по предању, причају људи, да ју је подигло браство Алексићи. Овог се браства и данас налази потомака у Рудини Опутној у садашњој Црној Гори.

Манастирске ћелије, трапезарија и друге зграде свезане су једна с другом, а уздижу се у четвероуглу око саме цркве. Међу ћелијама има једна, која се зове: „Ћелија Сарајлија“, а то значи, да су православни Хришћани из Сарајева чешће доходили на поклон овом св. храму. Има неких ствари старијег времена с потписима „Селаковићи“, а ови су негда били праве Сарајлије, који су чинили прилоге овом манастиру.

У овој се цркви налази светиња: рука до изнад шаке, но не зна се чија је. Рука је окована у сребрену наруквицу од једног комада, дивно израђена и богато позлаћена, а лежи у сребреном кивотићу. Ову је кутију обновила Јелисавета, шћи хаџи Јове Вуковића а домаћица Ристе Селака. У цркви има 12 комада појасева с различитијем павтама (плочама за скопчавање), које су једна за другу спонама повезане, да се превијати могу, а нанизане су по спољној по-

вршини дуж свега појаса. Пасови су старинске израде. На овијем појасевима нема натписа, доли само на једном, но свакојако их има врло старијех. На оном појасу са потписом, налази се овај натпис: и, 17†4 (Ово су године) **си помсени мне окаяноке приложи рамѣ каведеніѧ** (слово к је писано као што се пише у босанчици). Од свештеног одијела има даље: стихар и наруквице владичанске, ђаконски орар попуњен крстовима и иконицама сребрено-позлаћеним, а тежак је на мјеру двије оке. На овом ђаконском орару пише ово: и. 1778: **си. орар манастира добрићева рама каведеним пречістим владичице нашѣ Богородицѣ.** На пријестолној икони свете Богородице пише овако: **тогда би патріархъ пекскы кѵе. к. ѥлнікѵе: тогда правещѧ си монастро, ігѫмнѫ дїѡнісію сѣ братѣмми.**

Народ прича да је овако манастир разорен:

Кад су Турци навалили из Новога у Боци Которској, ударе на манастир, уђу у њ, и почну чинити свакојака насиља. Игуман кад се видје на невољи, поручи по својег побратима Турчина Јакуповића, да му притекне у помоћ, не би ли се силеције те препали од Турчина и напустили манастир. Јакуповић чим чује поруку, притече побратиму у помоћ и свади се, па се и побије с лоповима. Калуђери и манастирске слуге притекну Јакуповићу у помоћ и протјерају напаснике из манастира. Насилници кад избјегоше из манастира и дочепаше се горе, искренуше се и одапријеше на пушке, те пред манастирским вратима убише два калуђера. И данас се налазе код врата два гроба један поред другога. Кад ова два погинуше, остали калуђери затвориште се у манастир а Јакуповнћ побјеже својој кући, до које не бијаше ни пун сат хода. Кад га избјегли Турци опазе, наложе за њим из пушака и убију га у сред воде, преко које је пребјећи хтјео. Пошто Турци убише Јакуповића оставе манастир и оду некуд. Жена Јакуповића кад дочу да јој је муж погинуо, диже се у Травник везиру и оптужи калуђере, да су јој они мужа смакли. Калуђери се тог часа разбјегну куд је који знао и манастир остаде пуст. Везир изда заповијест да се манастир пороби и запали, а његово земљиште да подијеле Турци између себе. Тако и би. Од манастира остаде једино црква а остале зграде све са земљом поравнише. Манастир опусти за пунијех седамдесет година. По њему порасте шума, а људи причају, да је била шума велика као у сред планине.

Послије 70 година од како је манастир разорен, дође у Добрићево један калуђер из Никшићке жупе. Овај калуђер ишао је по писанији по Херцеговини, па дошавши манастиру, виђе цркву и мјесто, које му тако омили, да пође у Требиње паши Ресулбеговићу, заповједнику требињске жупе, и замоли га, да му дозволи, да оде у Добрићево и да се настани у манастиру и да га поправи. Паша то дозволи и издаде бујрунтију калуђеру, који се тог часа врати и смјести у Добрићеву. Тај калуђер поче дизати и поправљати ћелије и манастир, а уз припомоћ народа и до мало, па добави и неколико калуђера у манастир. При грађењу ћелија нађено је неколико старијех ствари а међу њима и печат, што се све још и данас чува у манастиру. Али не могаше више повратити натраг манастирскијех земаља, које су Турци по везиревој заповијести разјагмили. Калуђери су се већином бавили по свијету, ишли у писанију и прошњу милостиња и обслуживали народ. Било их је који су као јефимери служили у Сарајеву, а од овијех је познат Захарије Парежанин, прозван Добрићевац, а да се већином бавио у Сарајеву о том, свједоче неке рукописне књиге св. Јована Дамаскина. Калуђери су држали стоке, као: оваца и коза, а имали су прилично говеда и коња, но благо нијесу смјели од Турака држати близу манастира, већ у гредама, један сат далеко од манастира. Калуђери су највише патили од Никшићана и Корјенића. Дању нијесу смјели становати у манастиру, већ су зором бјежали у греде, гдје су направили једну кућу, на сакривеном мјесту, па би у њу дањивали, кад би се Турци озлогласили. Ту кућу запалили су Турци 1875. но и данас се то мјесто зове „калуђерском ћелијом.“ Калуђери су се крили од Никшићана и Корјенића, а од оближњијех већ се нијесу могли ни сакрити, јер је и њима познат био сваки педаљ земље. Једном чују калуђери, да иду манастиру никшићки Турци, те побјегну у високе греде и ту се између неприступна камења и литица посакривају као дивокозе. Турци кад дођоше манастиру и виђоше да никога нема, осјете се да су калуђери побјегли, па почеше разгледати, не ће ли угледати кога било горе у гредама. Игуман Јосиф Парежанин не бијаше се добро сакрио, учини му се да ће га спазити,

те се премаче за један корак на згодније мјесто. Турци га спазе, па полете око брда и успењу се одстраг игуману иза леђа, и ухвате га, те све бијући и патећи дођерају га пред собом до манастира Ту га онда ударе на свакојаке муке и погрде, тражећи да им дадне меса, масла, меда, јаја, ракије, и шта још нијесу изувиједали, да би што више јада и штете задали игуману и манастиру. Јадни игуман давао је све, што су год тражили, само да би главу и манастир очувао. Послије тога дођу Корјенићи у Гацко по ђевојку, и поруче калуђерима, да им доране конак. Кад се врну са ђевојком, игуман их не смједе чекати у манастиру, већ изађе пред њих пјешке читав сат хода у сусрет. Турци га поћерају пред собом, па кад дођоше до једног гроба, у којем је закопан некакав Корјенић, којег су ускоци на $^1/_2$ сата од манастира убили, — нађоше изваљен мрамор (нишан, споменик над гробом) те ће завикати стари сват Аго Шеховић, којег су звали „Матара“: „Ту је погинуо наш брат Турчин. Уватите игумана, па га зауздајте, и натоварите на њ тај мрамор, нека га понесе до манастира, да нашем брату кувамо алву“! Турци уберу једну прутину, савију је у гужву, па њом зауздају јадног игумана и натоваре на њ надгробни камен, у којем је било до стотину ока, вичући: „Носи, игумане, нашега брата“! Несретни игуман понесе камен неколико корака док га свега зали црна крвца, јер му се од те турске узде расцениште крајеви уста и паде немоћан старац на сред пута а сврх њега тешки камен, под којим се превијаше као слабчак црв. Кад виђеше Турци, да не може камен носити, скидоше га с њега, па га онда узја један Турчин и поћера као коња, шибајући га куда прије смјери комадом прутине. И тако га је гонио, док је могао игуман мицати. Најпослије викне стари сват да га се прођу. Турчин га сјаше а игуман истом мало жив паде на сред пута и ту остане, а Турци оду манастиру. Кад дођоше у манастир наћерају калуђере да им вадају коње, док се они смјесте. Пошто намирише коње, почеше Турци зановијетати и све то горе измишљати. Наћерају калуђере те им доведу два овна и јалову овцу, које покољу и испеку, па стрпају у своје торбе. Сад опет дајте за вечеру, што треба. Стари сват нареди да донесу казан од стотине ока, да пеку својем мртвом брату алву. Калуђери донесу масла, брашна и меда, и Турци почну пећи алву. Кад су је испекли, сједну те вечерају. Ту преноће и сјутри дан оду рекавши калуђерима: „Због-ом-те калуђери, не рец'те да смо ви зулума учинили“! Но ни с том осветом за својег брата не бише задовољни, већ до четири мјесеца по том, дођоше два Корјенића Турчина до на 39 корака пред манастир, те на прагу манастирском убише Шпиридона Вуковића. Калуђери нити га смију укопати ни у манастир склонити, већ брже јаве суду у Требиње. Дође ћевш (комисија,) да прегледа мртвог калуђера. Комесар завиче калуђерима: Ви сте га убили! па увати игумана Јосифа Парежанина и Партенија Ђедовића, повеже их и оћера у Требиње, гдје их сва баце у тамницу. Након читав мјесец дана, кад виђеше да су и они погинули, замоле да их пусте, и дадну 100 дуката мита, те једва живи изнесу главе из требињске тамнице.

Шта је све препатио овај манастир и његови калуђери није могуће ни описати!

Јевстатије Гаћиновић,
настојатељ манаст. Добрићева.

Крајцарско штедовно друштво православних српкиња у Сарајеву.

Записник.

Прве редовне одборске сједнице, крајцарског штедовног друштва православних српкиња у Сарајеву. Обдржаван дне 20. Јуна 1889. год.

Предсједава: Јованка Ј. Бесаровићка. Бележи: Евица Сарајевчићка учитељица. Присутни су; Гђе: Савка Станишина благајкиња; Јованка Шарац, Савка Ђ. Петровића, Мара М. Авдаловића прегледарке рачуна; Јефа Н. Краљевића, Х. Милка Х. Трифковића, Мара Ђ. Илића, Мара Х. Авакумовића одборске савјетујуће чланице и госп. Неханси градски биљежник, а изасланик владиног повјереника.

I. Чита се записник прошле ванредне одборске сједнице од 2/14. фебруара 1889. год. Овјеровљује се.

II. Предсједница јавља, да је неумитна смрт уграбила друштвеног перовођу госп. Николу Лалића, (вјечна му успомена), те жели да се избере нови друштвени перовођа.

Одбор једногласно изабере за привремену друштвену пероводкињу Евицу Сарајевчића учитељицу, која се овог звања драговољно мрими.

III Предсједница извјешћује, да је одмах по главној скупштини дала, код штампарије босанске поште, печатити 1000 комада друштвених правила и 1000 комада признаница, даље је дала у истој штампарији, штампати 2000 комада циркулара, у којима је јавила босанско-херцеговачким српкињама да је друштво одпочело, у име божије свој рад; и позива сваку српкињу православне вјероисповјести, да изволи као чланица у друштво ступити.

Даље извјешћује предсједница одбор, да је 300 ком. друштвених правила, као и све циркуларе разаслала по цијелој Босни и Херцеговини, преко високопреосвећеног митрополита госп. Ђорђа Николајевића друштвеног мецената.

Друштвени одбор узима извјештај предсједнице на повољно знање, и благодари јој на њеном труду и заузимању.

IV. Предсједница извјешћује друштвени одбор, да је погодила друштвеног послужитеља Косту Драгића по 3 фор. мјесечно.

Узима се на знање.

Предсједница извјешћује, да је дала, код хаџи Трифковића начити друштвену фирму с' надписом „Крајцарско штедовно друштво православних српкиња у Сарајеву“, и исту на вратима куће благајнице приковати.

Узима се на повољно знање.

V. Предсједница још извјешћује друштвени одбор, да је купила доставницу и дневник; да је дала штампати 240 табака за главни именик друштва и да је дала код Леополда Фогла начинити друштвени печат.

Узима се на повољно знање.

VI. Благајница извјешћује да је за ово пола године примила од прилога друштвени 209 фор. 60 новч. од улога 272 фор. 86 новч. дакле има свега прихода 482 фор. 46 новч. Од тога издала је од тога по налогу предсједнице: Штампарији босанске поште за штампање друштвених правила и намира 36 фор. Истој штампарији за штампање друштвених циркулара 22 фор. 20 новч. укупно 58 фор фор 20 новч. Истој штампарији за штампање главног именика 7 фор. 50 новч. Кенигсбергеру за 2 ком. протокола 3 фор. 35 новч. Х. Трифковићу за друштвену фирму 2 фор. 50. новч. Леополду Фоглу за друштвени печат 8 фор. пошти 4 новч. Кости Драгићу друштвеном послужитељу 14 фор. Потрошено је свега 93 фор. 59 новч.

Приход од прилога и улога износи 482 фор. 46 новч. Разход износи свега 93 фор. 59 новч. Чиста остатка има свега 388 фор. 87 новч.

VII. Благајкиња даље извјешћује, да је 388 форинта и 87 нов. однијела и предала „Босанско-херцеговачкој народ. дионичкој банци у Сарајеву“ под камату.

Узима се на повољно знање.

VIII. Предсједница извјешћује. да у Сарајеву има свега 87 чланица; из Босанског Новог 5; из Вареша и из Власеница по једну, свега дакле 94 чланице.

Узима се на знање.

IX. Пероводкиња Евица Сарајевчића предлаже друштвеном одбору, да се овај записник у ком се налази друштвени рад од пола године, даде кроз јавне листове пропратити, како би свијет видијо да ово друштво постоји, и да лијепо у тишини српске мајке раде, за напредак свога рода, да оне нијесу „назови српкиње“ као што их посестрима „Босанска Вила“ карактерише: Да види српски свијет, да крајцарско штедовно друштво православних српкиња још постоји, фала милом Богу, и да није отишло у „бездан пропасти“ као што неки злогук у „Босанској Вили“ тврди.

Предлог пероводкиње прима се с' подпуним одобравањем.

У Сарајеву 20. Јуна 1879.

пероводкиња: **Евица Сарајевчића**

пресједница: **Јованка Ј. Бесаровић**

Број 743.

ОКРУЖНИЦА

Свему свештенству и српско-православним Општинама Дабро-босанске Епархије.

Од свију болести које се код овдашњег народа у већем степену појављују јесу оспице најопасније.

Тој опасној болести пада више људи жртвом, него свима другим епидемичким болестима, скупа рачунајући.

Погледом на ту велику опасност настоји висока Земаљска Влада већ кроз више година, да тој кужној болести на пут стане. У сврху њезиног утамањења троши висока Влада велике своте новаца; а за урезивање оспица употребљују се сви на расположењу постојећи љечници.

Но предпохваљена висока Влада обазнала је, да се и неки свештеници у те послове мијешају, те с нездраве дјеце на здраву оспице урезују, и тим прекобројно умирање проузрокују и ову кужну болест међу народом распростањују; зато се на позив Високе земаљске Владе од 27 априла т. г. број 24.113. а сходно окружници Конзисторијалној од 13 фебруара 1883 број 228 савјетује свештенство, да нашим лијечницима који су на урезивање оспица одређени, сваким згодним начином на руку иду, а и своје христијане подучавају, нека све наредбе што их власти у оваким несретним случајевима издавају, потпуно врше.

Нарочито пак свештеници из котара Јајца строго се опомињу, да се тога недопуштенога заната окану, да под истрагу и тешку одговорност неби пали.

Из јседнице конзисторијалне у Сарајеву 11. Маја 1889.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић

Број 324. ех 1889.

ОКРУЖНИЦА.

Свему пречасном свештенству Херцеговачко-захумске Епархије.

На молбу поштоване српско-православне општине, мостарске висока земаљска влада за Босну и Херцеговину изволила је својим отписом од 18. Априла о. г. број 432 рез. одобрити купљење прилога по цијелој нашој Епархији за подизање надгробног споменика блаженопочившем нашем Митрополиту Леонтију.

Примивши ову повољну вијест на врло угодно, знање нашли смо за оправдано позвати све пречасно наше свештенство, а преко њега и наше духовно стадо на добровољне прилоге у поменуту племениту цијељ, како би се врлом покојнику на његовијем многобројнијем и великијем заслугама што љепше и достојније одужити могли.

Протопрезвитери и надзирателји сакупљене прилоге са именима родољубивих приложника нека пошаљу овој митрополији. —

У Мостару 12. Маја 1889.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:
Серафим Перовић.

Разно.

Свештенство бос. Градишког протопрезвитерата. Биће познато читаоцима овог листа да српско православно свештенство протопрезвитерата бос. Градишког — под предсједништвом ревног и трудољубивог протојереја Стеве Давидовића — редовно чини састанке свака два мјесеца дакле 6 пута у години, којом се приликом међусобно обавјештава, савјетује и расправља о свима питањима, која се односе усавршавању његовом, у вршењу великог позива и задатка свештеничког и слуге божијег олтара. Даље расправља о свима манама и недостатцима међу православним Христијанима. Кад би изнијели цијео годишни рад овог свештенства, с правом можемо рећи, да су доста учинили и жељеног плода нашли. Тако између свега на дан 20. априла о. г. у држаној сједници својој осим других утаначених корисних предмета на реду било је и ово:

1.) Пошто су незаконо живећи позвани и у доста великом на жалост броју дошли, били

су поучени и упозорени на пошљедице, које из таквог живљења по вјеру и морал штетно утичу; те су многи кајући се дали тврдо обећање да ће се поправити. Тада су уједно посавјетована неколико брачна пара, који живе у трвењу и несогласности; те ови су помирени и задовољни кући отишли, и однијели поуку свештеничку у срцу своме;

2.) Уваживши намјере и прочитавши правила „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“, закључило је свештенство у својој сједници да препоручи и настоји, да родољубиве Српкиње дадну одзива и упишу се у чланице овог друштва;

3.) Да сва гробља треба оградити и у сваком направити по једну капелицу; у име чега је одма замољена и котарска област за посредовање; и

7. На пошљетку закључено је да се на идући састанак позову сви, који у већој мјери пиће употребљују, те ће им се предочити сва зла која пиће и алкохол доприноси.

Од сад износиће се јавности у овом листу што буде у овом протопрезвитерату овако добрим и корисним путем рађено и постигнуто, те да се и други угледају на ово вриједно свештенство, које појми свој позив, свој положај у Српско православном народу и у својој парохији, а особито у данашњим приликама. Од протојереја и надзирателја доста зависи, те у њиховим енергичним заузимањима, у свему што се клони напретку наше св. православне цркве и Српског народа, вазда ће наћи моралне потпоре и напутка од своје предпостављене духовне власти.

Храмовска слава у Рељеву. Дана 9. маја о. г. славила се је успомена преноса моштију св. Николаја у Рељеву. Још у очи празника бјеше много народа придошло из околнијех села; а и на сами дан непрестано придолазило је народа из даљних села и из Сарајева. У 9. сати стигао је и високопреосвештени Митрополит г. Ђорђе Николајевић са својом пратњом. Пошто се је у заводу одморио и разговорио са професорима и питомцима, пошао је у цркву да одслужи св. литурђију, праћен од наставника и неколицине богослова са пјевцима и свећеноссима. У 10 сати отпочео је г. Митрополит св. литурђију уз азистенцију г. П. Петрановића, ректора богословије; г. Ђ. Алагића, пароха Мазинског из Хрватске, који се бавио у Рељеву у гостима; г. Ђ. Петровића, савјетника АЕМ. Конзисторије; г. Ст. Трифковића ондашњег пароха; г. Р. Бошковића, митроп. протођакона и г. П. Говедарице, заводног ђакона. — Црква је била дупком пуна, а око цркве слегао се бјеше силан свијет. При служби је владао подпун поредак; питомци су похваљени за лијепо и складно појање. Проповиједь — коју доносимо у овом броју — говорио је професор богословије г. Т. Алагић. По свршетку службе ишла је литија око цркве, и једва се могаше пролазити од народа, који је нагрнуо био да г. митрополиту руку и крст цијелива. Госпоштине бијаше доста и почашћена је што у заводу, што код појединих професора до миле воље. Весеље, игранка и пјеванка по старом обичају српском трајала је до мрака. Велика стиска бјеше на жељезници; ни половина свијета не могаше стати, те су многи отишли пјеше, а многи и преноћили због даљине пута.

Друштво св. Саве добило је дозволу од министра народне привреде, да може у току од 10 година два пута годишње приређивати лутрије и на њима изигравати покретне и непокретне ствари. Прво извлачење биће у мјесецу Септембру и онда ће главни згодитак бити један виноград на топчидерском брду, у вриједности око 5000 фор., поред тога главног згодитка биће још 300 мањих. Чист приход од ове лутрије употребиће се на зидање св. Савског дома, у ком ће бити смјештена и св. Савска школа. Овом приликом напомињемо, да се ушло у траг неким варалицама, који купе прилоге од чланова друштва св. Саве, нарочито од онијех у Угарској и Босни, а нијесу од друштва овлашћени. Од тијех се ваља чувати. Осим тога друштво св. Саве добило је дозволу да може ковати медаљу и давати је својим члановима добротворима, као и да је они могу носити. Медаља изгледаће овако: главни јој тип округао, а сва је од сребра и богато у 4 боје украшена. На округлој плочи израђене су двије руке, како се рукују, што значи: ујединење; под овијем је зракаста звијезда, што значи слобода; одмах више тога је отворена књига, на којој пише: „ѥ҃кмъ дѣла твоѧ и трꙋды твое, за име мое трꙋдилъ се еси“, као знамење просвјете; а над свим овим је круна (митра) св. Саве, што значи: вјера. На

ивици медаље стоји: „Друштво св. Саве својем добротвору“. Око медаље, лијево и десно, има вијенац, а с друге стране мач с крстом на врху, као знак духовне обране. На противној страни, на средини медаље стоји: „Отачанству“, а мало ниже: 1886, година установљена „Друштва св. Саве“; испод тога: „Humanitati-Patriae“. Врпца, на којој се медаља носи, црвена је а опточена је бијелим и модрим порубом.

Српска православна црква у Цариграду. Срби православне вјероисповијести, који обитавају и живе у Цариграду, одлучили су на заузимање српског свештеника Грговића да сагради српску православну цркву у Цариграду.

Митрополит српски Михаило, стигао је на Спасов-дан у вече на пароплову „Делиград“ у Биоград, гдје је на станици свечано дочекан од много свијета из свијух сталежа. Митрополита су поздравили говорима архимандрит Дучић, поп Милан Ђурић, Алимпије Васиљевић и уредник „Руског Дјела“ Шарапов. За све то вријеме пјевали су богослови „Царју небесни“, а народ је одушевљено клицао „Живио“. Указом владиним пензионовани су дојакошњи Митрополит Теодосије и владика Никанор и Димитрије, и онда је митрополит Михаило указом постављен на старо мјесто, а владика Јероном повраћен је на пређашњу своју епархију. На први дан Духова Митрополит Михаило служио је свечану божију службу у катедралној цркви. Црква била је препуна народа. Митрополит Михаило је говорио предику, опоминући у њој између осталога своје вјерне, да буду вазда помирљиви и да ради отачбине унапређују унутрашни мир и т. д.

У виши богословски завод у Халки код Цариграда, као што доноси „Црквена Истина“, у 28. броју од 10 маја о. г. примљени су на приједлог српске владе, којег је одобрио Патријарх и св. Синод у Цариграду, петорица младића богослова из Србије. У овом заводу ови ће младићи изучавати грчки језик и остале богословске предмете. Добро би било кад би и наши тројица архијереја, у споразуму са земаљском владом и патријархом, послали тројицу рељевских богослова да више богословске науке у Халки изуче; јер треба да имамо и наших домаћих синова са бољом богословском спремом.

Свештенство протопрезвитерата Сребреничког држало је 30. маја о. г. свештеничку сједницу, у којој је закључило да у будуће држе своје сједнице редовно свака два мјесеца, дакле у години 6 пута. И у овим сједницам договараће се свештенство у свему, што им доноси користи и усавршења у многоструким дужностима и позиву свештеничком, те по могућности а према околностима и приликама, сваки ће закључак од већине бити усвојен и у дијело приводити и остваравати.

На овој првој сједници између свега претресано је и примљено:

а) да се све наредбе издате од претпостављене духовне власти најтачније и благовремено извршују;

б) уписало се је њих 6. свештеника испред својих супруга да шаљу годишњи улог од 3 ф. 65 нов. „друштву крајцарском православних српкиња у Сарајеву“.

в) једногласно усвојено је ради практике служења у цркви, да прве недеље њих 6 свештеника у Сребреничкој цркви служе а друге недеље опет 6 свештеника а треће свих 12 свештеника и онда унапријед сваке недеље и празника по један чредно да долази у Сребреницу и службу божију сврши, под надзором дотичног протопрезвитера и младог свештеника Т. Поповића, богослова рељевског завода.

г) Усвојили су сви да се пристојно и једнако одјевају свештеничким одијелом кад долазе у варош било домаћим или службеним послом.

Народни добротвор. У Мостару преминуо је на мали Васкрс о. г. у градској болници Митар Мравић оставивши српској школи што у земљи и што у готовом новцу до 3500 фор. Слава му и вјечна му памјат.

Прилог цркви. Тодор Малешевић трговац из Гламоча, из христијанске побуде и побожности приложио је 4 кандила сребрена православној цркви у Гламочу.

Одликовање. 1. јунија о. г. Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит херцеговачки г. Серафим, актом својим, (број 384) за заслуге, трудове и подвиге око српске цркве и

миле отаџбине, обдарио је и одликовао почасног проту и познатог цијелом српству војводу — старину Богдана Зимоњића у Гацку са „протојерејским напрсним крстом“, као знаком, којим св. црква одликује своје предане и ревносне свештеносл ужитеље.

Књижевне вијести.

Весник, недељни лист за просвјету и привреду. Излази недељом на цијелом табаку у Панчеву. Година I. Цијена је овом листу 4 ф. годишње. Издавалац и одговорни уредник је Јован Поповић.

Поглед, повремени спис. Власник и уредник Милутин Гарашанин. Редакција кнез Михаилова улица број 19. у Биограду (Србија); а излази двапут у мјесецу на два табака велике осмине. Цијена му је на годину 12 динара или 6 фор.

Извјештај о раду и стању панчевачке српско православне црквене општине, за годину 1888. Подноси црквени одбор главној скупштини сазваној за 30. април 1889. V. Панчево, 1889. Штампарија Браће Јовановића. Укупно стање благајне у 1888. години износи у све 230.875 фор. и 18½ новч.

Шематизам православне Епархије Далматинске за годину 1889. Задар печатња Ивана Водицке 1889. У цијелој дијецези у години 1888. било је: 3 манастира; 79 цркава; 5 протопрезвитерата; 53 парохије; 3 капеланије; 26 свештеника монашког чина а 52 свештеника мирског чина; законите дјеце рођено је муш. 1308 а жен. 1224; незаконите рођено је муш. 103 а жен. 109; вјенчано је првобрачних 339., другобрачних 51. и смјешаних парова 42; умрло муш. 997. жен. 859.; број кућа 9679., број душа мушких 36071 а жен. 33279; број катихумена на средњим и нижим школама 940. Прешло у православну вјеру 1 муш. и 20 жен., прешло из православне вјере 6 муш. и 14 жен.

Narodne pjesme Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini. Sabrao Kosta Hörmann, savjetnik zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu. Knjiga druga. Sarajevo. Zemaljska štamparija 1889. Cijena 1 for. У овој књизи има 36 новијех јуначкијех пјесама као наставак из прве књиге (дакле свега 75 јуначкијех пјесама). На крају је додатак. У њему је причање о безима Куленовићима, Ченгићима и четири тумачења појединих стихова у некијем пјесмама. У почетку је „припомена“, у којој се одговара на критику прве књиге и то загребачком „Vienac“ и проф. В. Јагићу. На крају је тумач турских и других неразумљивих ријечи. Књига је велика као и прва и осим „припомене“ има 652 стране.

Убрисана српска суза. Пјесма. Посвећена Митрополиту српском г. Михаилу. Од Д. А. Штампао о свом трошку Љубисав Стојановић, приватни заступник из Лесковца. Штампарија Димитрија Адамовића у Лесковцу 1889 год.

Српско-православно пјеније. По карловачком старом начину у ноте за један глас написали Гаврило Болъарић, свешт. и вјероучитељ на вел. гимназији, и Никола Тајшановић, народни учитељ пјевања на препарандији и вел. гимназији. Свеска IV. и V. Сарајево 1889. Земаљска штампарија. У IV. свески налазе се поједини комади што се пјевају уз Часни пост, о Васкрсу и другим празницима а у V. свески налазе се Сједални и Полијелејни. Цијена је свакој свески 1 фор.

Приповијетке Николе В. Гоголља. Превод с рускога. Дио I. свеска 194. народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 новч.

Мирко и Гојко. Приповијетка за дјецу. Написао Хр. Шмит. Превео Ј. М. Издање српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новом Саду 1889. Цијена 75 новч.

Роман без романа. Шаљиви роман од Јована С. Поповића. Дио II. свеска 195. народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 новч.

Позив на претплату књиге пастирске посланице, црквене и друге беседе и речи. Намерни смо, да, у име божје, штампамо укупно све наше посланице, беседе и речи, које смо у разним приликама и времену говорили. У жељи, да би могли

знати, колико ћемо књига штампати, позивамо пријатеље наше и све љубитеље књиге и цркве, нарочито браћу свештенике, учитеље и клирике, да се у што већем броју упишу у предбројнике исте, и нас или непосредно или преко г. г. окружних протојереја и намесника о томе известе, а ове братски умољавамо, да се заузму око прикупљана претплатника, за што ћемо им поред срдачне благодарности и 12% у новцу или књигама у име награде уступити Књига ће изнети 30—35 штампаних табака, а цена јој је 4 динара. Новац се полаже у наточ за књигу. Рукопис је готов и спреман за штампу. Рок уписивања на књигу траје до 10-ог августа тек. год. У исто време умољавамо најљубазније пречасне конзисторије, окружне протојереје и намеснике и сву осталу господу, којима смо раније слали наше књиге: „Номоканоне," „Таблице о сродству," „Библејско-егзегетичке слике" и друге ради продаје, нека нам изволе поднети рачуне о продаји истих. 28. маја 1889 год., у Београду, **Епископ Никанор.**

Читуља.

Коста Ј. Ловрић, свештеник и парох парохије Поповић-Стекеровци, преселио се у вјечност 27 маја о. г. послије једанајесто дневног боловања од богиња (оспица). Сахрањен је и опојан 28 маја и. г. од четворице свештеника а уз саучешће многобројног народа.

Покојник је свршио богословски завод у Рељеву са врло добрим успјехом у години 1886/7. и ступио је за учитеља на српско-православној основној школи у Гламочу, гдје је једну годину вршијо дужност учитељску на потпуно задовољство свога народа.

Рукоположен је за ђакона 10 Јула а 15 истог 1888 за свештеника.

Као свештеник вршио је своју дужност савјесно непуну годину дана. У њему су парохијани изгубили ревног пастира и искреног пријатеља народног, а супруга честитог друга. Вјечна му памјат.

Јефто Поповић, свештеник и парох Возућки у протопрезвитерату маглајском, послије дужег боловања преселио се у вјечност 22. Јуна о. г. а 24 опојан је од надзирателја протопрезвитерата Симе Бјелајца и још двојице свештеника.

Покојник је сахрањен у заједничко гробље, које се находи не домах старог манастира Возуће, гдје је допраћен од многобројног народа његове парохије, ондашњег учитеља и школске младежи. Осим ових опијелу а такође и пратњи присуствоваше судац Вајнфелд и Топић канцелиста, обојица из Маглаја, који су амо ради званичних послова својих случајно дошли били.

Покојник је рођен у селу Возићој 1819 г. а рукоположен за свештеника 3 Јануара 1849. од митрополита Игњатија.

Покојник је завјештао манастиру 40 дук. у злату а мјесној школи 10 дук. Иза њега остаје један син који је већ свештеник и 3 кћери. Сва су ова дјеца добро осигурана

Бог да му души удијели царство небесно, а међу нама дугу и пријатну успомену.

Стечај.

За једно упражњено учитељско мјесто на четверо-разредној основној српско-православној школи у Требињу (Херцеговина), са којим мјестом скопчана је плата од 600 форинти годишње са 150 форинти у име стана и огрјева. Од учитеља се тражи: да је Србин православне вјере, да је свршио учитељске или богословске науке, и да је вјешт црквеном појању, како би ученике могао у томе обучавати и у цркви појати. Првенство имаће онај који буде способан примити чин свештенички. Рок пријаве је 20 јули т. г. по старом календару, на подписату општину

са молбеницом обложеном нуждним свједочбама.

Требиње, 11. Јуна 1889.

Српско Православна Општина.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.

Број 40385/I.

Распис стечаја.

Почетком идуће школске године 20. августа 1889. (1. септембра) попуниће се на православној богословији у Рељеву 9 питомачких мјеста и то 3 за припаднике сарајевске епархије а 6 за припаднике других епархија.

Молбеницама мораће бити приложене вјеродостојне свједоџбе о овом:

1. Да је молитељ син ових покрајина, да је православне вјере, да је навршио 15 годину живота (крсни лист).

2. Да је добрим успјехом свршио барем основну школу (школске свједоџбе).

3. Да је неожењен и да му је владање до сад непорочно било (свједоџба надлежне политичке области).

4. Да је умно и тјелесно подпуно здрав (љечничка свједоџба).

Тако обложене молбенице имаће се преко духовне области дотичне епархије поднијети земаљској влади најкасније до 1. (13.) августа 1889.

Изабрани кандидати подвргнуће се прије него што буду коначно примљени као питомци:

1. Пријамном испиту из читања и писања ћирилицом, из катихизиса и библијске повјести;

2. Поновном лијечничком испиту.

Сарајево, 21. јуна 1889.

Мјесто поглавице земаљске владе,
грађански доглавник:

Кучера, с. р.

Број 53.

Стечај.

Пошто је остало упражњено учитељско мјесто на овдашњој српско-православној основној школи, с тога треба подписатој општини један учитељ са годишњом платом од 400 фор. а. вр.

Који би ово мјесто заузети желио, дужан је доказати да је Србин православне вјере, да је науке са добрим успјехом свршио, и да је црквеном пјевању особито вјешт.

А особито жеља је ове српско православне општине да би се који од свршени богослова на рељевском богословском сјеменишту за овдашњег учитеља пријавио. Рок стечају траје најдаље до 15. августа о. г.

Варцар вакуф 1. јула 1889.

Српско-православна црквено школска општина.

Умољавају се претплатници да се одазову учтивом позиву и да претплату за I. и II. полугодиште што скорије пошаљу.

УРЕДНИШТВО.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 15. Сарајево, 1. Августа 1889. Год. III.

Серафим,

Божијом милошћу српско-православни Архијепископ мостарски, Митрополит херцеговачко-захумски и Егзарх горње Мизије, шаље пређубазноме клиру и богоспасајемој пастви својој у апостолском духу поздрав и пастирски благослов.

Његова Светост васељенски Патријах Господин Дионисије V. са свјатјејшим Синодом, упутио је на моју смиреност ниже шљедећу Патриаршеско-Синодалну Епистолију, коју вам овђе у преводу достављам, да је у цркви пред народом прочитате, као и моју пастирску поуку. — Епистолија гласи овако:

Број 1559.

пр.

Дионисије милошћу божијом Архијепископ Константинополски, новога Рима и васељенски Патријарх.

Честњејши клирици, благоговјењејши Свештеници, преподобњејши Свештеномонаси, частни првенци, благоизбрани општинари и остали сви благословени Хришћани свјатјејше Митрополије Ерцеговачке, чада у Господу нам возљубљена, благодат и мир нека вам буде од Бога, а од Нас молитва и благословеније с' опроштенијем! — Пошто се бивши ваш Архијерej Леонтије преселио у вјечност, и у небесне обитељи уброио, Наша умјереност, са свјатјешим Синодом похитали смо побринути се по неизбјежимој дужности Нашој изабрати и успоставити њему сходна и достојна наштедника. Ушљед тога био је и канонични избор при Нашем всечестном патриаршеском храму светога славног великомученика Георгија побједоносца, Нашим патриаршеским одобрењем и дозволом, са Нашим свјатјејшим Синодом призивањем свесветога Духа, да се изабере способан, достојан и сходан од тројице постављених кандидата, коме да се даде духовна управа и пастирски жезал те свјатјејше Митрополије. И тако између кандидата би изабран као сходан и достојан Његова Пречасност Архимандрит Серафим Перовић, муж украшен и свештенољепан, у божественим правилама изучен, науком црквеном знатан, украшен и способан, кротак, ревностан, врлинама црквеним украшен и у црквеним пословима искусан. — С' тога је одабран и одобрен да ступи са Нашим патриаршеским одобрењем и дозволом на велико и високо достојанство Архијерства, који је успостављен као правилни и канонични Митрополит свјатјејше Епархије и трона Ерцеговине.

Зато са овом Нашом патриаршеском и синодалном окружницом (граматом) објављујемо свима вама блгословеним Хришћанима,који се налазите у тој богоспасајемој Епархији, молитвујемо и благосиљамо свију вас, заповједамо и

препоручујемо црковно, да реченог преосвештеног Митрополита ерцеговачког, пречасног Егзарха горње Мизије, саслужитеља и у Христу возљубленог брата Наше умјерености Господина Серафима Перовића, од сада познате за правилног каноничног вашег Архијереја и Архипастира и Господоначалника те Епархије, и еванђелског Пастира словенског стада, и духовног Оца свију вас; да спомињете његово канонично име по обичају у свима црковним обредима и правилама; да му одајете и односите сваку чест као вашему духовном Оцу и Архијерeју, и радо слушате и извршујете Његове Архијерејске блага савјете, који се односе на спасоносну корист душа ваших и на чување праотеческих догмата и предања православне вјере наше. А Божија Благодат и многа Његова милост са Нашим молитвама и благословом да пребива на свима вама.

Мјесеца Априла, Индиктиојона трећи 1889.

Ефскии; Агатангел, с. р. Пловидски: Јоаким, с. р. Имбарски: Паисије, с. р. Могленски: Калиник, с. р. Никејски: Софроније, с. р. Визички: Костантин, с. р. Водински: Јеротеј, с. р. Литички: Игнатије, с. р. Никополски: Јероним, с. р. Ксантиски: Дионисије, с. р. Сисански: Агатангел, с. р.

* * *

Пречасно свештенство и прељубезна паство моја! У првој мојој посланици огласио сам вам моје посвећење на Архијерејство и у њој сам вам изјавио моје мисли, осјећаје и намјере, којих ћу се придржавати при управљању са повјереном ми Епархијом.

Ви сви знате из моје прве посланице, да је моја Архијерејска задаћа врло тешка, бреме трудно и мучно.

На души и савјести мојој почива огромна одговорност пред Богом и свијетом. Није лака задаћа бити духовни вођа које хиљаде народа у најуређенијој земљи, а комо ли у овој Херцегземљи, гдје много и много треба из темеља поправке цркви, школи, свештенству и општинама. Дати свему правилан правац, један човјек са најбољом вољом и највећим срествима то није кадар произвести ни поправити. Због тога сам у мојој првој посланици и казао: да много полажем на помоћ пречасног ми свештенства као и на љубав, слогу и повјерење свега подручног ми милог српског народа. То исто и данас повторавам и очекујем од свију вас подпору, те ни мало не губим наде, да ћете се сви вољно одазвати и у моме труду саучасници бити.

И овом приликом непропуштам пречасном свештенству најозбиљније препоручити, да се у свему строго придржава својих свештеничких дужности, те да словом, дјелом и примјером буде похвални углед у народу. Ја ћу особиту пажњу обратити на владање свештеника, те ће они, који се буду по закону владали код мене бити уважени и одликовани, а они који небуду одговарали своме звању, строго ће бити кажњени, а у случају непоправке лишени чина и парохија.

Српско-православним општинама и народу топло препоручујем, да своје свештенике као своје духовне оце и пастире љуби и уважава, указујући им сваку пристојну част и поштовање, са накнадом њихове правичне заслуге и труда. Даље препоручујемо топло свима српско-православним општинама ове Епархије, братску слогу и сагласност у раду црквено-школском и општинском.

Наставницима и родитељима препоручујем тако исто, да у српској младежи прије свега утврде страх божији, као почетак сваке премудрости.

Пророк и цар Давид мољаше се:

„Господи! ти просвјетиши свјетилник мој; наказаније твоје исправит мја в конец (пс. 17., 29 — 36)“. Нека би се дакле тај божанствени свјетилник и та жива зубља богопознања распламтила у срцима млађег нараштаја, која ће их у овом маловјерноме вијеку, и покваренom нараштају сачувати од саблазни и одржати до конца.

Чувајући нашу свету православну вјеру, српску народност и благочестиве српске обичаје, у којима нема сујевјерија, незаборавите на српско-православне школе као на јединствени и најглавнији услов среће и будућности млађег нараштаја, жртвујући сваки прлог и припомоћ на олтар општег напретка. Наука се вазда цијенила, али се данас толико уздигла да чудеса ствара, и њу је Спаситељ назвао „живом водом“, те је претпоставио и самоме крштењу, рекавши ученицима: „да најприје науче народе, па их онда крсте“.

Јеванђелска наука као и општи интереси обвезују нас, да са свима сугрђанима и земљацима живимо у складу и љубави, па ма они били које му драго вјере и народности.

Сваку нашу религиозну и народну светињу чувајмо и љубимо, а туђу поштујмо и уважавајмо.

Завршујући ово моје пастирско писмо са ријечима Апостола: Бога бојте се, Цара чтите и братство возљубите, — призивам на вас и на чада ваша благослов свевишњега Бога, да вас Он свемилостиви и свемогући умудри, настави на сваку истину, избави од свакога зла, подари вам срећу у роду, плоду и повољном здрављу.

У Мостару 10. Маја 1889 год.

Број 335. 1889.

МЕЗ.

Ваш у Богу молитвеник смирени АЕ. и Митрополит:

Серафим с. р.

Свештеник-православним родитељима.

„Неваљала дјеца срамота су својих родитеља".

Кад су неваљала дјеца срамота својих родитеља, шта би друго била добра дјеца до понос оцу, мајци, браћи и сестрама, роду и народу.

У ово неколико ријечи проговорићу, шта нама родитељима ваља чинити, те да мање неваљале дјеце оправимо у школу, у којој се заиста неваљалству неће научити.

Паметан човјек, кад науми да зида себи дом, најприје приправи земљиште томе згодно, гледа да му је на зраку а не у рупи или близу баре, па онда приправља материјал а затим копа темељ на коме ће дом свој зидати по, у напријед смишљеном плану. На темељ се највише пази да не би пошље попустио и цијелу зграду унакарадио или порушио. Та нико на пијеску не зида кућу!

— Бог обрадује родитеље дјететом. Томе се они највише радују, па и сви сродници, пријатељи и знанци.

— По природи дјечијој, она захтјевају помоћ туђу. Та туђа помоћ не смије бити, „као ни себи ни своме". Та помоћ мора бити више него сам себи што би је чинио. Но ту помоћ нико тако не може дјеци указат, као њихови родитељи. Зато су родитељи нарочито позвати, да својој дјеци помоћи укажу, да их његују и васпитавају. Је ли да ћемо сви ово признати; али ћемо многи слабо по ријечима радит! — По природи својој дијете је слабије од ма које животиње кад се роди. Оно, кад би се оставило самоме себи, морало би угинути; дочим кад животиња није тако. Јагње чим се објањи, трчи под руно своје матере и тражи сису мајчину; пиле чим измили из јајета тражи ситна зрнца пијукајућ за матером: а дијете — умије само плакат. Животиње још и зато лакше издрже борбу за опстанак, што су им и прве потребе мање, него у дјетета. Дијете се није у стању борити за свој живот; то сви знамо, али — треба право рећи — слабо се за његов живот паметно заузимамо. Дакле, човјек, као савршенији створ Бога живог, у првом добу није у стању ни нахранити се, а камо ли се сачувати од невоља, које на њега нападају.

Но зато није њега преблаги Творац заборавио. Он је премудро усадио у срце родитеља најљепши цвијет: родитељску љубав. Велика је родитељска љубав; она је најчистија! Не избацујмо је из срца, не угушимо је другим страстима, јер ће нам се осветити! — Родитељи са чистом љубављу, лебде дању ноћу над својим „придобитком", над својим ђететом, највећим божијим даром. Колике ноћи пребдију око њега док му не измаме прве ријечи: „Мајко! Оче!?!" О, слатке ли су ове ријечи?! Нико им не позна сласт, као мати која може рећи: „ја сам мати", као отац који може рећи: „ја сам отац" и то кад то поносећи се, збори. Та зар има веће боље на срцу него кад престане грлити своје „злато"?! Тешко оној мајци, која збори: „Благо теби, секо, када немаш дјеце!" које сам више пута слушо, а слушамо готово сваки час.

Добри родитељи не помажу своме чеду као туђину, но више него себи, те се то не може назват туђа помоћ, него чисто као своја. У првом добу одојче треба више помоћи, али све са напредовањем и подизањем, те, мање и мање треба — почиње се само о себи бринути. Одојче туђе руке окупају, умију, обуку, нахране и све што му требаураде. Шта сам видио добрих мајака, које, повивши дијете, својом га руком прекрсте, метну га у бешику (у колијевку), па устану те се за њега Богу моле.

Ко је први помоћник дјетету? — Ко други до слатка мајка! Ко други до онај, који га је на срцу своме носио! Она је прва и од Бога и

*

од људи позвана, да своме новорођенчету пружи помоћ; да га причува, те да га и Бог причува: зато њој, пошље Бога, имамо највише захвалити што јесмо, на овом свијету. Колико добра мајка за дијете чини можемо се увјерити и из тога, што и најстарији човјек, и ако нејма мајке, у невољи виче: „јао! моја Мајко!!“

Погледајмо мајку крај бешике свога злата, како му пјевуцка: „буји, паји! невинашце мало;“ — погледајмо мајку како бдије над болесничком постељом свога злата и говори топлу молитву милом Богу: „А Богу се ражалило, даде санку лахко крило; санак слети болном чеду, а чедо је оздравило“. Помислимо оваке мајке, којима је велика хвала, али помислимо да их има и таких, које су доста душица прије времена к небу опремиле са својим незнањем и са својом немарношћу. — Честе болести наше дјечице, томе су јасан доказ.

Не мисли, поштовани читаоче, да све мајке заслужују онај мили назив: „мајке“. — Јок! — Данас их има које запостављају своју ђецу другим мало важним па и по свој живот штетним створима, на срамоту овог просвећеног бијека.

Оваке, управо рећи немајке, одмах захтјевају од свог мужића слуге и слушкиње, које замјењују код дјетета. Оваке мајке не заслужују ни од своје ђеце да ју мајком зовну, а камоли од рода људског, кога дарују: кржљавцима, мазама, блесанима, самовољницима и покваренима људима. Оваке мајке упропасте најљепши дар Божији, забаце најљепши накит свој, те покажу да га баш заслужиле нијесу. Оваке мајке, проводећи живот у теревенкама и „секањима“ заборавe и Бога и његову заповјест, који вели: „Који једног од ових мојих малих упропасти, боље му је свезат млински камен о врат и потонут у дно морско.“ За оваке мајке приправио је Бог мјесто, у које ће их оправити са ријечима: „Неваљали слуго и лењиви“! — „И неваљалог слугу бацише у таму најкрајњу.“

— Оваке немајке далеко су од Ане — чеда наше Босне — миле мајке светитеља Саве, којој као краљици српској, није тешко било у колијевци своме мјезимчету пјевати: „Расти ми Растко до греде, твоје ми очи више но царевина врједе“. — Ове немајке далеко су од св. Јелене, која је са преслицом у руци љуљала своје „драго и мило“. — Ове немајке далеко су од Јевросиме мајке, која је свога Марка свјетовала: „боље ти је изгубити главу, него своју огрјешити душу.“ — Оваке немајке испале су испод пречистог покрова Богоматере, која је преблагоме Христу горњу хаљину сама све на једну иглу оплела. А оваке немајке треба да и ми жигошемо као неваљале слуге Бога и народа. Оваке су немајке губа зато их у нашој торини нетребамо; зато би требало чуват да наше **Српкиње** и у будуће **остану мајке**, као што су биле, те да се не поводе по „моди“ и „господству“. — Црква и школа, свештенство и учитељство највише су позвани да чувају наше Српкиње и да их опомињу на дом свој, те да оправдају свој свети позив — позив мајке Српкиње. Не заборавимо, да оне могу створити највеће умове, ко и највеће зликовце и неваљалце. Зато немојмо само говорити, да нестане, да не буде тих рана на тјелу народа, но и чврсто порадимо на томе да их **не буде**. Рецимо нашим Српкињама, нек не иду за новотаријама и свакојаким друштвима, но нек, уз колијевку свога Српчета, и од сад пјевуцкају: „Буји, паји, мој соколе лијепи; нека ти се мишица окријепи.“ Рецимо им, да ће само тако бити чланови за нас, најкористнијег друштва — Српских мајака. Ово друштво нама Србима, највише треба јер оно сије у груди мале Србадије: „свети дар — српски језик и олтар.“ А зар права мати у овоме раду има кад бесплочит?!

Захтјевамо од ње, као од првог писара по таблици душе свога ђетета, да по њој пише Србину светиње, нека остану кроз цео живот ђетета као црвена жица кроз ткање док од њега траје крпа. Но поучимо је да то писање испадне на добро, јер у противном случају: „Неваљала дјеца“ срамота су свију нас. Постарајмо се, дакле, да наше Српкиње буду праве мајке а не водимо их сваки час по кафанама и баловима, јер то значи сами себи атентат приуготовљавати. Научимо их, да је њихова несрећа, ако се одмакну од колијевке, јер у том случају пород ће њихова срца или не сазрет или ако сазре бити чемер горак и прегорак за своје родитеље, па и за цио дом.

— Јест, драге мајке, од вас се много тражи; али све се може учинити, ако се има љубави према своме чеду. Права мати, обузета чистом љубављу не осјећа терет у раду око свога чеда.

Само немајке, кукавице, потркуше туже се на терет око дјетета; само таке говоре: „Камо срећа да их немам.“ Помислите на сласт иза порођаја иза „с муком рођења“ па ћете одмах имати пред очима корист од добро однегованог и васпитаног ђетета. „Даме“ то не мисле. Јест истина, оне то не мисле, па опет слатко живе; али таке дame нијесу мајке, нити могу бити мајке ако хоће да буду **даме на свом мјесту**. Матере које желе, да се погосподе и да што чешће обилазе „ушниране“ јавна мјеста и тамо што **боље** заступају „красни спол“, немају у срцу чисте материнске љубави, а тиме ће учинити да им се нада у своју „храну“ изјалови.

Оваке мајке зидају слаб темељ. На темељу њиховом руком изиданом не зида се ни хришћанин, ни Србин, ни човјек; на таком темељу изидану зграду најмањи земљотрес поруши. За ово имамо примјера доста.

— Мајко! да знаш, како те **људи** радо гледају крај колијевке чеда свога, неби се од ње одмицала. Сви ти кажу: ти си узрок срећи и несрећи чеда свог. Зато не иди, мајко, за онијем које се хоће да господе и да парадирају у „лијепим друштвима“; него налази сласт и уживање покрај чеда свога. На тај ћеш начин учинити срећу дому своме, привући себи укућане своје, а што је најглавније, на тај ћеш начин доказати мужу своме, да га нијеси преварила, да му се нијеси пред олтаром пред Богом заклела! – Буди, мајко, љубав; права чиста љубав. Буди љубав онакова, какову ти је Бог у срце усадио са првијем чедом. Не избацуј је, Српкињо, из срца до гроба, јер тиме доказујеш своме мужу чисту оданост према њему. Покажи, Српкињо, оцу свога чеда да си:

„Сузама га окупала,
„А сушила пољубцима,
„Повијала загрљајем,
„А шикала на грудима.“

— Десна рука мајци у његовању и чувању дјетета јесте отац, а мало мање и остала чељад, између којих највише дјевојке гдје их има. Заиста нема већег добротвора иза матере за дијете од оца. Управо рећи, то су два нераздвојна раденика око дјетета. Одмах ће се вићет које дијете једног од овог нема. Не зна се, које је горе изгубити, и ако се вели: „боље је без оца но без мајке.“ — Прави отац, пошље свога тешкога рада ван куће, највеће уживање налази у кругу „својих милих и драгих“ — своје жене и своје ђеце. Прави отац проводи своје слободне часове поучавајући своју ђечицу, а не уз чашу и карте; прави се отац мора стићети који чини по ћефу а не по дужности онога, који је сретан да му се може рећи: „бабо!“ Неоце, које ваља клети, треба и опоменут да нијесу на правом путу, ако мисле да су дјеца брига материна а не и очина. Треба их опоменут да заједница и љубав оца и матере похвално упливише на пород, на душу њихова порода, те се из њихове заједнице науче заједничком животу, те се из њихове љубави науче чисто љубити и Бога и њих и свакога. Сви савјети, све пријетње, све батине не наћерују љубав у срце ако се то добрим примјером у срцу дјечињем не пробуде.

— Ни браћа као ни остали сродници не треба да избјегавају помоћи матери око дјечице — око његовања. Особито помоћ кћери, које и јесу праве „дадиље“ млађе браће и сестара, од велике је потребе за његовање дјеце. Нек се браћа и сестре у српскоме дому сјете оне народне пјесме која почиње овако: „двије сеје брата не имале, па га вију од бијеле свиле“ — па нек не проводе своје часове у беспослицама дођерујући се „по моди“. Њихова помоћ треба, њихов примјер треба; којим треба да покажу својој млађој браћи и сестрама, како треба почитовати, љубити и слушати родитеље и све старије. У оном је дому благослов божији гдје се старији слушају, а млађи поучавају и слажу. „Слога је од Бога“. — Сјетимо се сви оних народних ријечи: „Шта чине дјеца — што виде од оца.“ — „Каква мајка — така ћерка.“ — Сјетимо се, па да се не стидимо дјеце!

— Његује се дијете у родитељској кући, па ту се и васпитава. Ту оно почиње. На том, домаћем, васпитавању зида се школско васпитање, које иде учећи. На дому дијете добије добре или хрђаве навике, ту добије прва знања — истинита или лажна — о Богу, природи и друштву; ту му се усади воља за рад или нерад — ту почиње, играјући се, нешто и само радити. У свему овоме оно се угледа на своје родитеље и остале домаће. Први дакле, учитељ дјетету јест породица а прва **школа — дом**. На матери лежи највиша одговорност. Она највише ради; — за њу је дијете највише привезано.

Велике су бриге материне! — Оне највише бригу воде да наша мала Србадија буде: здрава поштена и корисна; себи својима и цијеломе друштву. Но нашим српским мајкама још се натура једна брига да од своје ђеце начине омладину, која ће остварити мисли и жеље нашега народа; омладину која ће се **хтјети** опоменути прошлости те порадити на бољој будућности.

Велике су бриге српске матере!

— Прва брига материна јест та, да своје „лане“ одржи у здрављу — да јој буде напредно, да буде „**ко од брда одваљено**“. Она не само да му мора додавати и прибављати све што му треба, мора још отклањати све оно што би сметало развитку дјетета. Она ако хоће, да дуго слуша слатки позив: „мајко!“ — треба да не упусти дијете у какву тјелесну биједу. Која неће да пази, па нек јој и буде несрећа, али која незна и која би хтјела нек се од старијих научи. Није срамота упитати што се не зна; „питан пута не залази.“ Данас се може томе из књиге научити. Паметни људи знајући шта од ђеце бива, пишу књижице за његовање дјеце. Ове би књиге требало куповат и читат а не трошит и новац и вријеме у беспослицама. Наше жене баш имају доста времена за „секање“, сад би требало да га обрну за читање, па ето паметнијих матера. Јер бадава је често и снага и жеља, кад се не зна како ће се извест једна ствар. Нека наше српкиње оне „варовне дневе“ и оне „младе петке“ и још тушта нерадних дана, што скују по себи, проведу у читању, па ће се више српске књиге ширит, па ће више Срба једну мисао мислит, па ће се узалуд српској књизи на пут стајати. — Оно новца, што се потроши на којекаква мазала, чипке и машлије, нек се утроши на књиге из којих ће се научити чуват здравље и своје ђеце, па ће мање бити „богаља.“

(Наставиће се.)

На духове.

Сјајна сунца зрака грану,
неста мрака, неста тмине, —
педесети дан осване,
да с' њим свјетлост св'јету сијне.

Да обасја, да просвјети
оне, који тамом блуде;
дух се људ'ма јавља свети,
што ј' писано да се збуде.

Да „рибари“ буду ловци
ал' не риба — веће људи,
и мудрошћу „богословци“
да просвјете народ худи!

Да се свјетлост чисте вјере
по васц'јелом св'јету проспе
и да „гласник“ нове „ере“
у најкрајњи кутак досп'је.

Да истина мјесто лажи
свуд царује и да влада,
да се њеном снагом снажи
међ' људима вјечна правда.

Да слобода робство см'јени,
мржњу, завист: љубав, слога,
да с' крштењем св'јет прероди,
и упозна правог Бога.

То ј' аманет, то је жеља
Спаситеља нашег Христа,
а „изабраним“ радост веља,
да му име свуд' заблиста.

Оснажени снагом „свише“
спремни сваку трпљет' муку,
борбе барјак разавише
да по св'јету злоће туку.

Витешки су бојак били
са „силнима“ овог св'јета,
не жалећи — крв су лили
за Исуса разапета!

Из те крви ниче први
цв'јет слободе, новог жића,
тирјанска се сила смрви,
васкрснуше нова бића.

Мир међ' људе сиђе с' неба,
све их љубав с' роди с' брати,
и именом божје дјеце
почеше се они звати.

То су плоди, што их роди
сила духа „'тјешиоца“,
то је снага што приводи
људе — правди у криоца.

То су дари што их пружа
теби реде вјечна правда,
Сарајево. 1889.

да ти с' душа наоружа
те да злоће све надвлада.
— — — — — — — — — — —
Духом Твојим вишњи Боже!
Умудри нас и настави,
да с' врлине св'јетом множе
и да с' Твоје царство јави!

Петар Ђенић,
свештеник.

Одломак из Литурђике.

V. О лицима, која свршавају богослужење и друге црквене дужности.

(Наставак.)

У православно-католичанској источној цркви постоје по апостолским установама три јерархијска сâна или степена и то: епископски (владичански), свештенички и ђаконски. Па премда поред ових општих назива има и више других особитих назива као: патријарха, ексарха, митрополита, архиепископа, архимандрита, игумана, протојереја (протопопа) и протођакона, то су сви они ипак само пододјели споменута три степена и уведени су само ради одређене црквене управе с обзиром на њене различите потребе и околности.

Епископском сану припадају:

Патријарх, који је врховна црквена поглавица једног племена, народа или једне области.

Ексарх, такођер је поглавица једне земље или области.

Митрополит, то је први епископ једне земље или области, коме је сједиште у главном граду те области.

Архиепископ, тако је исто први епископ — надзиратељ — једне цијеле области.

Епископ владика — значи управо надзиратељ, јер његова је дужност водити главни надзор над паством. Епископ се назива и јерархом т. ј. настојатељем или старјешином свештеничким; а зове се и архијерej т. ј. првосвештеник.

Хороепископ — селски епископ — помагао је епископима у управи њихових великих и пространих епархија или округа. Хороепископи имађаху право посвећивати ипођаконе, чатце и појце — наравно по дозволи епископа. Послије њих настадоше викари — (епископски помоћници).

Разлика између овога највишега јерајхијскога достојанства епископа и других санова састоји се у овом: 1. Епископ може све св. тајне и свештеничке дужности свршавати и то не само у својој саборној цркви него и у свима црквама своје епархије. 2. Има и такових свештеничких дужности, које има право искључиво епископ свршити као: рукополагање за свештеника и ђакона, освећење мира и антиминса. 3. При свршавању богослужења он је увијек особити настојатељ и свршавателъ истога, и разликује се од других достојанственика једино својим личним правом као нпр. тим што са обадвије руке благосиља народ као прави дародавац, што са горућим свијећама — као врховни учитељ и просвјетитељ других — благосиља. Своје сједиште има усред цркве иза часне трпезе на горњем мјесту — као врховни пастир црквене паствe; на св. литурђији подјељује нафору не само свјетовњацима него и свештеницима — као особити представник Исуса Христа.

Другоме т. ј. свештеничком сану припадају:

Архимандрит. Он представља управо старјешину пустињака или пустиножитеља и предстојник је или настојатељ једног манастира.

Игуман. У правом смислу ријечи означује вођу или поглавицу, а и он је старјешина једног манастирског братства.

Протопрезвитер. Овијем се именом назива први или најстарији свештеник, коме су други свештеници у извјесним црквено-управним службама потчињени. Он је дакле старјешина над свјетовним свештенством.

Пресвитер, првобитно означује старца, а по том настојатеља, савјетника и учитеља. — Пресвитерима или старцима називају се већ у св. писму предстојници синагога, а по том и пред-

стојници христијанских држава или општина. За пресвитере се свакако морају постављати лица стара т. ј. зрела и ако не увијек по годинама али бар по религиозном васпитању.

Протојереј — први или старији свештеник. Овим се именом обично зову свештеници, који никакве особите власти над другим свештеницима немају.

Јереј, свештеник, је то исто што и пресвитер.

Јеромонахом се назива свештеник монашкога чина, — дакле за свештеника посвећени монах или свештеник-калуђер.

Пресвитеру т. ј. свештенику ма кога чина у дужност спада све тајне и богослужења осим оних које искључиво епископу припадају свршавати и обављати. Он има право и дужност свршавати: тајну крштења, миропомазања, исповиједања, причешћивања, брака и јелеосвећења и сваку црквену службу као: дијелити вијернима опроштење да могу примити св. причешће; по својој увиђавности наложити епитимију или казну изим јавне, која се може само по одредби црквенога суда наметнути. При богослужењу је дозвољено свештенику у извјесно вријеме и сједјети, но само не на узвишеном владичанском него на другом сједишту на страни; њему је дозвољено и народ благосиљати, но само с једном руком (десном) а не са обадвије, што је само право епископа. Поред тога подјељује епископ неким заслужним свештеницима извјесна одличија као нпр.: настојатељи важнијих манастира и саборних цркви одликују се митром и владичанским надбедреником; по гђекоји архимандрити пак овлаштени су, да могу горећим свијећама благосиљати и о великом входу часне даре предусрјести и примити тако исто као и епископ.

Најнижи степен јерархије сачињавају:

Ђакони. Ријеч ђакон означује слугу, јер он код св. тајни а особито код свршавања тајне евхарстије послужује.

Архиђакон и протођакон су старији међу браћом својом.

Јерођакон је ђакон монашког чина.

Дужност ђакона првобитно састојала се у бризи за сироте, као што се то види из оног мјеста у св. писму гђе се говори, да су апостоли поставили првих седам ђакона, да они служе око трпеза (Дјел. ап. 6, 2—6.) — Сад се та њихова дужност састоји у том, да при богослужењу помажу свештенику и владици, да говоре јектенија, да читају еванђеља и да на жртвенику приуготовљавају све оно, што је за свршавање св. литурђије нужно.

Осим ова три споменута јерархијска степена има још неколико нижих достојанстава, која су ван јерархије.

Као што су амо спадајућа лица нужна само за мање и ниже службе а не за свршавање св. тајни, тако се исто они не називају свештеници, које име приличи свима лицима која спадају јерархији, него једноставно зову се црквеослужитељи.

Такви су:

Ипођакон или помоћних ђаконов. Ипођаконима је с почетка у дужност спадало, да у одређено вријеме катихумене и кајуће се из цркве изводе и да пазе, да ни један непосвећени за вријеме црквене службе у цркву не уђе; сад пак кад је та околност престала, нужни су ипођакони на архијереској служби, да епископу скут његове одјеће држе, умиваоницу му пруже и свијеће којима народ благосиља додају.

Чатац, појац, свијећеносац и кандилослужитељ. Дужности њихове познају се по наименовању.

Канонарх је појац, који свете пјесме започиње појати, а други му у појању помажу.

Параномар је управо вратар, јер је у прва времена његова задаћа била, да пред црквеним вратима стоји те да сваком невјерном и из црквене заједнице искљученом улаз у цркву забрањује. Данас он врши службу појца и свијећеносца.

Кадкад се по гђекоја лица по њиховој способности постављају за њеке особите службе. Лица, која такве службе врше, јесу:

Екдик. Он заступа Христијане и цркву пред свјетовним судом.

Иконом. Њему у дужност спада, да по поруци епископа управља црквеним имањем, и то највише оним, које је ван цркве као: разне непокретности, зграде и т. д.

Сакелар. Његова је дужност хранити чистоћу и ред у цркви а такођер пазити на црквене утвари.

Протосинђели и синђели јесу званичници, који живе у двору патријарховом; баве се домаћим пословима патријарховима и брину се за ствари које припадају патријарашкој цркви.

Хартофилакс је тајник патријархов; његов је позив доносити наредбе патријархове и исте потписивати и својим печатом потврђивати.

Референдар — извјестителъ — (*велики драгоман*). Он предлаже патријарху налоге земље-господара и опет земље-господару жеље патријархове; — дакле он је посредник у одношајима међу патријархом и земље-господарем.

Највиша законодавна власт у православно-католичанској цркви је васеленски сабор. Цар, краљ или кнез у једној држави заштитник је цркве.

(Наставиће се).

Слово.

Сачинио и говорио митрополит зворнички **Дионисије**, приликом успомене за косовке јунаке 15. Јуна 1889. у катедралној цркви у Д. Тузли.

Восхвалимъ оубо мѫжы славны, и отьцы нашы въ бытіи. До вѣка пребѫдетъ сѣмѧ ихъ, и слава ихъ непотребитсѧ; тѣлеса ихъ въ мирѣ погребена быша, а имена ихъ живѫтъ въ роды.“ (Сирах. 49., 1 и 12 — 13.)

Тако говори премудри Сирах повједајући и превазносећи добра дјела великих и благочастивих људи у Израиљу, почев од Еноха, па све до великог свештеника Симеона. А и сви стари просвијећени народи, као што је познато, законом установили су били: да се надгробни говори држе над свима славним мужевима, који су и словом и дјелом користили домовини и народу своме; те тако и божанствени и људски закон задужује потомства: да по дужности признања и захвалности, оцјевају и величају добра и јуначка дјела у вјечност преселивших се гласовитих и славних својих предака.

Такова дакле света дужност налаже се — љубезни моји — данас и нама дожившима петстоти круг љета од оног, колико кобног и несретног, толико славног и неумрлог по српство видовдана, да прославимо т. ј. и ми топлим к' Богу молитвама успомену неумрлих косовских наших јунака, који жртвовавши себе драговољно на олтару свете своје прађедовске вјере, отачбине и драге слободе, прмили су неувеле вијенце вјечности на небу од наградитеља Бога, који по неложном увјеравању свете наше вјере, свако добро дјело примајући као **„кадило благопріѧтное“** богато награђује добродјелатеља; а овдје на земљи обесмртивши коначним самопрегорјевањем своје славно име, стекоше неизгладимо право вјечите признателности и захвалности потомства; те зато им се данас у сваком српском куту чине велике почасти „къ пѣснехъ и пѣніихъ дѫховныхъ“, и надгробним се говорима превазносе ријетке врлине и велико доброчинство тих неумрлих праотаца наших. И заиста: ко се њих вазда и на сваком српском крају не сјећа с' великом похвалом и поносом? Благодари им великом признателношћу отаџбина; поштује их, слави и велича васколико српство; благосиље њихову успомену света наша српско-православна црква својим топлим и многим к' Богу молитвама; јер су они и словом и дјелом показали своје племените осјећаје не само према цркви и народу, коме припадаху т. ј. Српству, него и према свима сусједним братским народима а саразмјерно и према осталој Европи; јер сломивши онда на славном нашем Косову и обуздавши необуздану силу бујне навале азијатског полумјесеца, противу још онда у повоју налазеће се христијанске цивилизације европске сачуваше Европу од страдања; јер кад би наши слављенци косовски јунаци малодушни били, или се од ниских и себичних мисли руководили, па се подло непријатељу предали, или се слабо у рату држали, да би их лако без великог т. ј. напора и губитка непријатељ савладати могао, очевидно је сваком историјозналцу схваћајућем добро с' једне стране на тадашње слабо у свима готов струкама стање Европе; с друге пак велики страх, ког су Азијати васколикој Европи задали били, очевидно је, велим, да би оваки јак и необузданим фанатизмом задахнут непријатељ поплавио, ако не сву, а оно свакако већи дио Европе.

Али блажени наши и вјечите успомене дични јунаци, будући рођени и одгојени у православној вјери, која једино је кадра узвисити човјека над свјетском сујетом, кад се тачно врше њене свете и спасавајуће наредбе, те зато далеко

**

више свију земаљских блага држећи опће добро, крст часни и златну слободу и свој поштени образ, дочекаше оног огромно већег и јачег непријатеља тако дивно, тако храбро и таквом јуначком одважношћу, да је побједилац непријатељ далеко горе изгледао од побјеђених али славних наших оних јунака. Истинит свједок је томе божијем чуду, уговор, ког је морао побједилац Бајазит с нашима склопити, по ком је и даље Србија остала Србима, а измирени непријатељ повукао је своју заоставшу војску натраг, задовољивши се само са неком малом годишњом дацијом; будући наши јунаци ма и слабији од непријатеља бројем, али много јачи вјером у Христу „угасиште силу огњену, утекоше од оштрица мача, ојачаше од немоћи, посташе јаки у битkама, растјераше војске туђе". (Јеврејима послан. Апост. Павла 11. 34.); јер је Бог који рече: „сила се моја у слабости показује са свијем (II. Коринћ. 12, 9.) те зато после оне ужасне, али ипак неконачне катастрофе благодареći они Богу, апостолским су се ријечима тјешили говорећи: „у свему имамо невоље, али нам се недосађује, забуњени смо, али негубимо нада; прогоне нас, али нијесмо остављени; обаљују нас, али негинемо" (II. Коринћ. 4, 8—9.) Тако је — љубезна моја у Господу чада — возвеличио Бог и преко оних наших славних праотаца име своје те зато и „имена ихъ живутъ въ роды, и слава ихъ непотребится". Повјесница људског рода записује много примјера одличних људи, који су били изванредна појава свога вијека. Свака ера између опћих људи броји и узвишене своје личности, које су изванредном својом способношћу или изврсним врлинама играли велику улогу у друштву и обратили на себе пажњу и сувременика и потомства. Једни су се одликовали као велики завојеватељи, завојевавши јунаштвом и војничком способношћу велики дио свијета, те милионима људи приклонили су кољена своја и главе пред сјајним престолом њиховим; други, узвисивши се до највећег степена цивилних званија, прославише своје државе особитом својом дипломатском способношћу; неки су пак великим својим оштроумљем и превасходном умном способношћу достигли врхунац људских знаности, те својим мудрим проналасцима обратише на себе чуђење свијета; па било их је и онаких, који су помоћу изванредно сретних по њих околности, нагомилали свјетско благо и постали пребогатима и велепосједатељима, и у кратко да кажем: било их је много, који су се у разним јавним или политичним знањама одликовали због разних својих изванредних врлина и способности. Али је питање: да ли се човјечанство осјећа признателним према свима тима и њима подобнима, и изговарали и њихова имена с похвалом и славом? То не! таква племенита награда одаје се само онима, којима је то изванредно узвишење, на које их је божији промисао узвисио, послужио као полазна тачка за корист и добро човјечанства. Општа корист је најтачније мјерило, којим човјечанство мјери и одаје почаст и славу одличним својим мужевима Нека се ко узвиси на највећа званија; нека управља свијетом моћу и способношћу; нека је он ријетка појава највећег оштроумља; нек нагомила сво свјетско благо: ако се од ових изванредних божијих дарова неускористи човјечанство, никаква се почаст, ни најмања признателност неодаје притјежателјима онаких врлина, способности и положаја. До душе, чуди се свијет и онакима за изванредну њихову срећу; ствара и повјесница Еру од подузећа њихових; али све ово држећи она као изнимну посљедицу изнимних природних дарова и разних других благонаклоних околности, на једно само обраћа сву своју пажњу: каквих т. ј. заслуга, коју ли општу корист допринијели су ти изванредни мужеви; па ако су им та изванредна њихова одличија и положај послужила на задовољство њихове себичности и таштине, или за достижење ниских и нечовјечних цјели, без да су оставила трагове користи по друштво, такови изванредни мужеви док су живи уживају неку притворну почаст од опкољавајућих их ласкача и другћих неких, који за буди какву нужду или интерес врзлају се око њих; или пошто помру, угаси им се за свагда и та лажљива хвала и слава „Изчезаютъ" — вели пророк Давид — „къ свету дніе ихъ и лѣта ихъ со тщаніемъ"; те тако они једино са собом носе у гроб сав терет привремене своје гордости и сјаја, а повјесница износећи само имена њихова, и то на допуну кронике човјечанства, никакву част, никакву славу, ниједну похвалу неодаје им; шта више осуђује их строго и жигоше, што мјесто да су користили по свом високом положају својем народу, провели су сав

свој живот без икаква доброчинства и закопали су у земљу подарени им од Бога талант, те на тај начин прате њихову овдје на земљи успомену горки укори потомства, а на небу чека их оштра казан „скрившаго талант“: тврдице су били у животу, тврд ће и Бог њима бити на небу: „сѣки сѫдостію, сѫдостію и пожнетъ“ (П. Коринћ. 9, 6.) Напротив пак бива са родољубивим и човјекољубним оним мужевима, којих племенита срца пламте пламеном доброчинства, и којих сва брига на овом свијету састоји се у том: како би т. ј. могли што више добра народу свом, па ако могу и цијелом човјечанству учинити. Такови људи и да нису заузимали каква висока одличија и звања, и ако су они прости људи без икакве титуле и само свој занат или друго које занимање, па било то у неком нечувеном крају обављали, ипак су они и у животу опште штовани били а и по смрти оста им име уписано у листовима бесмртне повјеснице и у насљедству родова живи во вијеки у слави и у части код свакога: „Шѣтъ правды и милости шкрѣщетъ животъ и славѫ“ (Прич. Солом. 21, 21.)

Међу ове посљедне — љубезни моји — спадају и наши преславни и велики слављеници косовски јунаци, о којима особито данас свако српско срце осјећа највећу и најсветију признателност и захвалност. Ти великодушни мужеви, презревши сву привремену свјетску сјајност и добробит, којих у магновењу нестаје, потражили су истиниту и трајну славу показавши се великим добротворима човјечанства и то тиме: што су се драговољно одважили и пролили своју крв до посљедње капи, да би од зла очували не само свој народ, своју браћу, него и други један велики део човјечанства. Ганути се заиста дубоко у срцу мора свак, који прочита у повјеснici њихове добре подвиге на Косову пољу!

И међу самијех светих четирдесет мученика, видиш једнога бар да бјежи у топло купалиште од мрзлог језера, у ком их је мучитељ осудио био на смрт за вјеру Христову. Али на Косову нећеш наћи ни видити ниједнога нашег јунака ни поглед свој назад да баца. Сви скупа напред корачају храбро и одважно, сви се држе сложно, сви се боре очајнички против непријатеља; сви за сваког појединог, и сваки поједини за сву своју браћу, вјеру, домовину и слободу! Истина да су нам народне пјесме донијеле и неко издајство Бранковићево; али се је у потоње вријеме исторички доказало: да је то кашње сијевала патријотска частољубивост, која у својој поноситости обично неможе да трпи ни најмање понижење свега свог народа, те зато воли бацити и коју лагицу издајства на неке макар своје, ма они прави здрави били, него ли признати: да је могао друкчије непријатељ доскочити. Тога је било код сваког народа од постања свијета, па бива и дан дани. Догодили се на пример каква несрећа у ком народу или друштву? одмах ћете многе чути да се љуте и правдајући се да вичу: брате, издајице су то урадиле, а нисмо ми криви . . . . . .

Таки су били — љубезна моја у Господу чада — вјечите успомене косовски наши јунаци и толика је велика њихова жртва. Доброчинство према себи подобнима будући највећа друштвена дужност, уједно је и најузвишенија хришћанска жртва, којом се Бог највише задовољава, него ли икаквом другом добродјетељи; „А добро чинити и давати милостињу незаборављајте; јер се таковијем жртвама угађа Богу“ говори св. Апостол Павле (Јевр. 13, 16.) Па кад је тако и толико пријатно Богу просто доброчинство, које се у главноме састоји: у дијељењу новаца оскудној браћи, потпомагању такођер новцима просвјетних и других човјекољубивих завода и тим подобна, ја колико је узвишеније и богопријатније оно највеће на свијету доброчинство наших неумрлих отаца косовских јунака, који су без и најмањег затезања срцем и душом пролили до капи своју драгоцјену крв за своју браћу и за друге толике још народе? „Од ове љубави нико веће нема, да ко душу своју положи за пријатеље своје“ рече сам Спаситељ (Еванђ. по Јовану 25, 13.)

Дакле, ако си, човјече, рад: да угодиш Богу или људима, буди добродјетељан према ближњима својима, чини добра колико можеш човјечанству; ово ти је поприште праве части и славе. Узалуд би потраживао своју част и похвалу у другим беспосленим стварима; одање части и признателности је чист и искрен данак срца, ког човјек чува у себи само за своје добродјетељи. Сав свијет може човјек да завојшти и да покори оружјем и силом, али никад људска срца. Човјечије срце незадобива се силом, већ „милом“ т. ј. добрijем дјелима. Паштимо се дакле свак по могућности бити добродјетелнима

и наклоњенима сваком доброчинству и родољубивом дјелу, да би и ми получили награду бесмртне части и славе и од Бога и од људи. А сјединивши наш глас помолимо се заједнички вишњему Богу: о блаженој успомени и покоју душа њихових и уекликнимо: вѣчнаѧ памѧть, бесмртних наших праотаца косовских јунака, вѣчнаѧ памѧть, вѣчнаѧ памѧть, Ѧминь.

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

(Свршетак.)

IX.

Одмах чим је изречена пребезакона пресуда дочепали су војници Исуса извели га у претор и пред народом који се у њем бијаше слегао тукли су га и ругали му се, па онда обукавши га у његове хаљине одвели су га на губилиште да га распну.

Ова грозна смртна казна распињања уведена је у Јудеји од времена римског господства а вршена је нарочито над робовима, убијцама, разбојницима, и тима сличним зликовцима. (Види „Јеврејска Историја од Контогена“ стр. 29). Оне, који су били осуђени на оваку смрт, најприје су шибали, па би их онда наћерали да сами носе свој крст до на мјесто казни. Па и „Спаситељ носећи крст свој изиђе на мјесто које се зове Костурница а јеврејски Голгота“. Мјесто ово звало се с тога овако, што је било одређено за извршивање смртнијех казни. Оно је било изван града Јерусалима, јер је јудејски закон заповједао, да се смртне казни извршују изван „скиније“, ковчега, заповиједи и светог града. На путу је Спаситељ малаксао, јер су му клонуле све његове физичне силе, које су биле човјечанске, па пошто није могао носити својег крста до на мјесто казни, а војници навaљиваху. „И кад га поведоше даље ухватише неког Симеона Киринејца, који иђаше из поља, и метнуше на њега крст да носи за Исусом.“

Кад су дошли на Голготу дали су му да пије сирчета које је било помијешано са жучи, или вино у које су мијешали измирне. Овака су пива давали осуђеницима на крст, да би их с њима опили, да не осјећају болова при распињању. Господ наш Исус Христос окусивши овог пића није хтио да пије јер је хтио да им покаже, да хоће трезвен да до капи попије чашу својег страдања. Послије овог поскидали су с њега хаљине му, па су га онда распели.

Три су била обрасца крстова: а) Crux capitala, један дирек усправно мало нагнут а један преко овога испод врха првога као †; б.) Crux imissa дирек усправан а изнад овог попријеко други, као овај ┬; и в.) Crux decussata као овај ×.

Спаситељ је распет на првом обрасцу крста. Сам чин распињања вршен је овако: Полагали су крст на земљу а по њему одозго осуђеника, којег би затим прикивали клинцима или везали везама, па кад би га приковали или привезали онда би војници уздизали крст на ивицу јаме коју би најприје ископали, у коју би крст забадали. Изнад ивице јаме издигли би крст и онда пустили би га да нагло пане доњим крајем доље у јаму па би га онда утврдили и засули земљом. При падању крста у јаму и при утврђивању у земљи потресао би се распети а то би му потресање проузроковало силне и тешке болове. Распињање је вршено и на други начин: најприје би крст утврдили и кочићима заглавили у земљи, па би тек на утврђени крст уздизали осуђеника, којем би преко крста остраг везали ужетима руке, или би их клинцима прикивали.

Плећа и мишице осуђеникове растезали би преко горњег дјела дирека па би их онда приковали клинцима, а ноге приковали би на доњи дио усправљенога дирека. Смрт би долазила са најужаснијим боловима и мукама, руке осуђеникове растезале би се преко мјере а затим би се укочиле; најмањи покрет тијела, руку или ногу, болови шибања, ране од клинаца што су пролазили кроз жиле руку и ногу па растезање жила у удовима. све би то проузрочило страшне муке; ране пак изложене сунчаној свјетлости и топлоти, или студени, на које би напали разни инсекти те би пецкали и уједали, прелазиле би у запаљење; неприродно стајање и некретање тијела заустављало је слободан ток у крвнијем судовима, па уз то још главобоља, некретање, глад, жеђ, неспавање, и постепено нестајање

физичнијех сила умножавали су патњу, која би трајала по три а више пута и по седам дана. Пошто јеврејски закон није допуштао да тјела стоје на крсту даље од сунчевна заласка (второзак. 21., 22—23.), то су до мало послије распињања пробадали копљем распете и пребијали голијени њихове.

Ето какве је страшне муке претрпио Богочовјек и наш Искупитељ; ето какве је неправде, погрде и страдања поднио син Божији а једино из љубави и своје божанствене снисходљивости према грешном човјеку. Понизио је себе бивши „послушником даже до смерти, смерти крестнија“, за то и Бог њега повиси и дарова му име које је веће од свакога имена, да се имену Исуса поклони свако кољено онијех који су на небу и на земљи и под земљом и сваки народ да призна, да је Господ Исус Христос на славу Бога Оца (Филибљанима гл. 2. ст. 8—9—10—11).

Прерадио и посрбио **Архим. Венијамин.**

Бесједа.

Говорио **Ст. Давидовић** прото, приликом вјенчања једне свештеничке кћери 1885. г. у Б.-Градишки.

„И оставитъ человѣкъ отца своего и матеръ и прилѣпится женѣ своеи и бѫдета два въ плоть единѫ“.

Цијељ, рад које је супружество по цијелом кругу земном распрострањено, јест: 1. Зарад умножења рода човјечијег и славе вјечног имена Божијег. Сам Бог створивши првог човјека Адама, створио је у исто доба и жену му, те спаривши мушко и женско рекао је: „рађајте се и множите, и напуните земљу, те владајте њом, називајући се господари свију створења на земљи. И одиста од то доба, та моћна Божија заповијед испуњава се и род човјечији рађа се и множи.

Богом благословеном брачном свезом род људски на земљи се умножио безбројно. Зрно Богом посијано никло је и одрасло огромно дрво, које је својим гранама прекрилило сву васиону, те тиме засвједочило свемогућност и величину Творчеву.

Друга је браку цијељ узајамна помоћ породична у току живота јој, по оним ријечима пророчким, да није добро бити човјеку да је усамљен, те му је придодан и друг — жена створена од ребра човјековог. Жена је дакле одређена у помоћ човјеку и као кост од кости његове и тијело од тијела његова вазда је тежило, да нађе дијел тијела свога. Човјек нежењен, вели се да је полу човјека а свака половина треба да се попуни и постане једном цјелином. Св. писмо дакле назива жену помоћницу човјекову у свима одношајима живота му и као дар Божији и најдрагоценије благо за човјека. Добра је жена круна славе мужу своме, и та доброта и вриједноћа женина заиста вриједи више, него неизмјерима драгоцјеност. Добра жена весели свога мужа и све трудне године његова живота украшава милином и спокојством. Рђава пак жена човјеку је мољац у костима му и незнам шта би друго и казати могао, него ли, тешко ономе, ко се још у то зло упрти.

Св. ап. Павле говори: „добро је да сваки човјек има своју жеиу и жена свога мужа“; — даље наставља: „добро је удовима, да остану удови но не могу ли се уздржати, то нека се жене, јер је боље и женити се, него ли распуштено и безаконо живот проводити“. Судружество је дакле узда којом сваки својим страстима треба мјеру да опрједели. Брак чини људе великим, срећним и моралним.

Из свега тога слиједује да супружници — човјек и жена ваља и треба да свагда указују једно другом чисту и нелицемјерну љубав, да су једно другом вијерни и да се узајамно потпомажу и у срећи и несрећи, богатству и сиромаштву, у здрављу и болести, а свеза та тако је тврда, да супружници једном вјенчавши се не могу више никако растављени бити, осим у случају смрти, као што и она св. ријеч говори: еже Богъ сочета, человѣкъ да не разлѫчаетъ.

Чули сте дјецо ријечи истине, зато се по томе и владајте, па ће вас Бог благословити, и ви ћете бити срећни и задовољни у вашему будућем новом супружеском животу. Амин.

Поредак сретања и дочека архијереја у храму, приликом каноничке посјете у епархији својој*).

1. На дан доласка епархијалног Архијереја у варош, село или у манастир, треба благовремено, од прилике прије пола сата до доласка Архијереја, звонити у једно велико звоно ради објаве, како би се вјерни дотичнога мјеста могли искупити пред цркву; а кад ступи Архијереј на хатар (међу) самог мјеста, треба звонити у сва звона (гдје их има).

2. Црква у коју долази Архијереј, треба да је на свима важнијем мјестима освијетљена кандилима и свијећама, јер свјетлост означава радост и свечаност, као и готовост нашу за дочек женика (Мат. XXV. 6.). Олтарске — царске двери треба тада да су отворене. На часној трапези треба антиминс да је развијен, на који се постави ковчежић са св. частицама и сасуд са св. миром, а св. Евангелије исправити, и ставити га чело антиминса. На проскомидији (жртвенику) с лијеве стране од ч. трапезе треба поређати све освећење сасуде, (или крај проскомидије, ако не може све стати на њу, и на један сто црквени), као: дискосе, звјездице, путире, крстове, копља, ложице (кашичице), дарке и све припадајуће проскомидији ствари и опреме. С десне стране ч. трапезе, треба на пространом столу ставити и раширити све одежде и друга одјејанија свештеничка и црквена, па онда све друге сасуде, црквене књиге, инвентар, све протоколе, исправе и све друге документе и старине.

Старатељ (тутор, клисара) треба да држи у приправности протоколе о приходу и расходу, у случају ако би Архијереј захтијевао да их прегледа, и да се увјери о имању црквеном.

У опште треба да је све у реду у цркви, у коју долази епархијални Архијереј.

3. Пред сами долазак Архијереја, од прилике на 10 минута прије, литије (барјаци) и небо изнесу се на двориште пред цркву. Дјеца школска, као и дјеца обучена у чираке, излазе са пјевцима и стану до литија, а свештеници у фелоне обучени, дочекују Архијереја пред самим црквеним вратима, управо на прагу црквеном. Кад дође и приближи се Архијереј цркви, најстарији свештеник обучен у црквено одијело, а који стоји међу другим свештеницима, у два реда поређаним, пружа Архијерају часни крст са црквеног сасуда (тањира), који ји на „воздуху“ (дарку) положен. Друга два свештеника од најмлађих, ако нема ђакона, држећи у рукама кадионице, каде Архијереја са црквеног прага.

4. Сад може свештеник дотичне цркве или парох тога мјеста држати говор, и поздравити Архијереја, од којега претходно прими благослов, цјеливајући десницу Архијереову.

Пјевци послије поздравног говора свештеникова отпочну пјевати тропар храма, или празника тога дана, и тако Архијереја сви као и присутни народ прате у цркву.

5. Кад Архијереј ступи пред олтар, и помоливши се Богу, цјелива престолне иконе, уђе у олтар, а за њим на сјеверна и јужна врата и остали сви свештеници. И пошто цјелива антиминс и ч. трапезу, излази из олтара и благосиља народ. Онда пјевци прекинувши тропар отпоју „Ис полла ети деспота“, а Архијереј за тим оде у свој пријесто.

6. Одма послије тога свештеник из олтара говори јектенију „Помилуи насъ Боже“ . . . те помиње владаоца, присутног Архијереја (патријарха или митрополита) чија је епархија; за тим сву братију и све православне христијане; па онда восглас: „Ꙗкω милостивъ“ а за овим:

7. Поново улази Архијереј у олтар и прегледа све ствари и о свему се освједочи: о напретку и имању црквеном, и онда цјеливајући св. Еванђеље стане на олтарска врата, поздрави сакупљени народ својом архипастирском бесједом. Иза овога дадне се мали отпуст: Премудрость“, и пијевци: Именем господњим владико свјати благослови. Свештеник послије тога говори „Пресвјатаја Богородице спаси нас“, и „Слава тебје Христе Боже“.

У том Архијереј стане на сред цркве с крстом у руци благосиљајући народ, који приходи цјеливати, и уз појање „Ис полла ети

*) Поводом питања од многих свештеника из унутрашњости: Како се дочекује Архијереј у цркви приликом каноничке посјете? одговарамо им овим чланком, по коме се треба да управљају у таком случају. Уредништво.

деспота". Затим излази из цркве оним редом, којим је и ушао у цркву, уз појање дотичног тропара и звонење звона.

Примједба. Ако Архијерej посјети цркву у вријеме вечерње, или јутрење, или литургије, служба се не прекраћује.

Ђ. П.

На Видову Врху.

Прослава петстогодишњице косовске.

„Ал' је ова слава одвојила
Са простотом и са веселошћу.
. . . . . .
Гусле гуде, а кола пјевају,
С унучађу ђедови играју,"

П. П. Њ.

Гдје год је српског града, вароши, села, сеоца, гдје је неколико чобанских колибица, па и српски путник, који је био удаљен од дома божјега и своје куће, по што се је од дугог пута, под кровом пустог грања зелене дубраве, одморио, мислим, да ни он није изостао прошле седмице у четвртак, дне 15. јунија о. г. на Видов дан, а да није по могућству свом достојан помен учинио светом мученику свом цару Лазару и српским јунацима, који за вјеру и отаџбину на тужном нам пољу Косову најљепшом и најсветијом смрћу изгинуше.

И ми амо на крају Херцеговине не бјесмо ледени, већ у колико могасмо достојније и свечаније прослависмо тужну али и славну петстогодишњицу косовску.

У очи Видова дана, сунце већ својим задњим зрацима поздрављаше врхунце Добраштице, кад но глас црквених звона, пробијајући нијему тишину, разлијегајући се брдом и долином, и наговјешћујући Србину сјутрашњу свечаност — позиваше оближњи народ да похита Видову Врху, да ту саслуша свечану „вечерњу".

Народа се бијаше доста окупило. Изгледаше у души чисто невесео, јер као да му у том часу звоњаху кроз уши оне страшне Лазареве ријечи: „Здрав, Милоше, вјеро и невјеро — прва вјеро, потоња невјеро — сјутра ћеш ме издат на Косову!"

Освануо је и Видов дан. Похитах и ја на Видов Врх. Бијаше већ дошао и приличан број Новљана, међ којима и г. Шпиро Гојковић, општински начелник и народни заступник на земаљском сабору, браћа му г.г. Јефто и Глиго, г. Стефо Мијајловић, поморски капетан и мноштво других, да се заједнички за упокој душа косовских витезова помоле Богу у светој Богомољи на Видову Врху, одкле ти је раван оку поглед од питомог Пељешца, Локруша и Мљета, до поноситог Ловћена, Румије и Сутормана, од снијежног Врбања, Субре и Оријена, пучином јадранскога мора до близу италијанских обала*). То је свето мјесто, још краснији његов положај.

На том врхунцу била је некада — Бог зна када — подигнута православна црквица, посвећена св. Виду, којој се је само св. темељ сачувао, на ком је сваке године, дне 15. јунија, испод ведрога неба, православни свештеник пјевео св. Литургију. Доње — Мокрињани и Сврчужани, — села, прво у далматинској, друго у херцеговачкој граници — с прилозима српских родољуба, на старом темељу бивше цркве, обновише ове године црквицу св. Вида и посветише је тужној и славној успомени 500-годишњице пропасти српског царства на Косову, у којој се први пут на Видов дан ове године најсвечаније пропоја св. Литургија уз најтоплије молитве за упокој племенитих душа, које 15, јунија 1389. жртвоваше себе за вјеру и отаџбину.

Црква је мала, али лијепо и укусно скројена и још сасвим недовршена. Мала и проста — рекох — али је то велики српски манастир — јер је то споменик мученика Лазара, који ће српству, као и онај у „далматинском Косову" вјечито сјати, који ће страном свијету казати, како и прости српски сељак зна да штује своје велике претке.

На истом врхунцу, једно педесет корака од црквице, виде се развалине турске куле, стражарнице, на којој се тог дана вијаше на пô копља спуштена српска тробојница. Из те куле

*) Читај опширнији опис „Видова Врха" у 28. броју „Стражилова" од пр. год., од Др. Лазара Томановића.

прођерани су турски стражари, као и из Сутворине, Вукаловића трешњевим топом, одма иза одјека прве невесињске пушке за ослобођење.

„Јутрења“ се бијаше већ отпојала, кад народ на јатима све више придолазаше из оближњих села херцеговачких: Сврчуга, Петијевића, Бијељића, Крушевица, Пријевора, Лучића, и бокешких: Мокрина, Мојдежа, Каменога и Ратишевине. Сав народ, колико мушки, толико и женске, чист и лијеп по народну обучен, по што се је дивио тим красним српским врлетима, док се је на њих попео; по што је целивао и Богу се помолио — сједа испред цркавице на свјежој хладовини, одкле разматраше чаробну околицу, над којом се високо попео.

Свештеници започеше свечану литургију. Старији заузеше мјеста у цркавици, а остали испред и окô цркавице. Од природе лијепи, к тому и углађени глас попа крушевичког Васа Новаковића, нотално одговарање божанствене литургије побуђиваше у слушаоцу необичну дубоку побожност. Иза св. еванђелија поп Васо прочита пастирицу В. преосвештеног А. Е. Митрополита Серафима, а послье „причастна“ поп Ј. Лазаревић својом „ријечју“ наведе посљедице неслоге на Косову, цртајући њен зли плод уопће — у друштву, дому и т. д.

Иза св. Литургије поп Васо такођер својим говором, пуним побожности и истине, нагна присутне, да се одушевљеније помоле Свевишњему и придруже св. молитвама за упокој „за вѣрѣ и свое отечество погибшихъ воев на крани косовскои“. Одма је слиједило опијело, свечани парастос, да свечанијега до сада православни свештеник није опојао. На оближњим црквама чујаше се непрестано мртвачко звонење, које се тужно нашим горама распростираше, и Србина у срце дираше. На сред цркавице био је прекривен црним платном један стô, на коме се виђело: кољиво, крст, св. Еванђелије и четири воштанице. Уз тај црни застор бијаху прислоњене гусле, обавите ловоровим вијенцем. Три свештеника, у црним одеждама обучени, појаху опијело. Народ, тронут, пун побожности, држећи воштанице у руци, придружио се св. молитвама и срдачно се Богу моли за упокој косовских јунака, завршив тај свечани парастос, тај лијепи обред нашег светог православља са „вјечнаја памјат“ мученика и јунака косовских у народу српскоме. —

* * *

Већ је дванаест било превалило. Раздијели се народ на помање хрпе, да се мало утјеше хљебом, сољу и капцом црвенике. Неки отидоше у најближа села, (што и ја учиних), да тамо отпочине и да се свјежији врати на Видов Врх. Око три сата по подне поврати се. Али шта сада виђу?

На једној ледини између цркавице и куле, гдје но Турци назад неколико година своје коло гигоћаху, заметнуло се српско коло, а пјесме косовске оре се из стотине грла наше младости. Испод једног на том врхунцу стогодишњег дрвета, које својим густим гранама прекриваше до пô цркавице, у хладу, гдје но Турци прекрштених ногу сркаху каву, разговарајући се, како ће Србину доскочити и неправду му починити, ту, на једној литици прекрстио „српски деда“ своје ноге, пригрлио јаворове гусле, сложио свој крijепки глас са одјецима дивније гусала, те маћиоичком силом слика слушајућој Србадији велики дух Лазарев, неописиво јунаштво Милошево, силно пожртвовање косовских бориоца — приказујући пак „косовску дјевојку“, како долази да из мртвих воскресне Орловића, ка' оно — бож-опрости — Спаситељ кад дође да Лазара из мртвих воскресне.

Око гуслара бијаше мноштво народа, који га најпомљивије слушаше. Ја га пак оставих, а приступих другој хрпи, коју већином сачињаваху дјечаци. Један између њих гласно, без гусала, из „пјесмарице“, коју је баш за ту сврху даровао ученицима Високопреосвештени Госп. Епископ Боко-котарски Герасим, пјеваше пјесме о бoју на Косову.

Оставих и дјечаке, да их народне пјесме душевно крijепе, да поджижу у младим срцима њиховим плам родољубља, као што то оне силно могу, а пођох даље к једној осамљеној хрпи народа, гдје бијаше неколико стараца и осредње добе људи. Ту, однекле, дочепао један њих некакову новину. Приближим се, кад, и ако смо у Херцеговини, „Српски Глас“ бр. 23. од о. г. Све бијаше нијемо, кад Јован читаше „Косово“ — уводни чланак тог листа. Свакоме гођаше. Али кад Јован дође читањем да каже, како гос. Руварац доказује, да Милош не бјеше зет Лазарев као да врелом водом опари слушаоце. Онда ће

један, старац по годинама, а младић по ногама, који помљиво слушаше, одбијајући густе димове из своје луле, Јовану: „ћут, . . . лажеш ! . . . то није истина!“ и још нешто неразумљиво прогунђа; а виђаше се чисто, да му је сад жао, што је Јована замолио, да му чита „војете“.

Старац ћаше да оде, и по што је учинио неколико ијетких корака, поврати се, опет сједе и рече:

„Ану још читај ! . . . има ли још што ? . . дако не узлаже напријед — дану, има ли што о Вуку“ ?

„Слушај, стрико Пешо, и не ’једи се — истина је ово“ — надода Јован, те прослиједи читањем.

Кад стрико Пешо разумије, да Вук није онолико црн у „војетама“, колико у народним пјеснама, обли му лице јаросно црвенило, опсова и читаоца, те побјеже, говорећи себи, ал’ гласно: „давно сам ја рек’о, да те несретне војете вазда лажу“ !

Овдје ми стрико Пешо показа — чега ради ово и забиљежих — како наш сељак држи као еванђелску истину оно, што га гусле научише, и да би му противно тому мучно могао ико да ишчупа из главе. Увидио сам пак, којом је јакошћу дух народне пјесне продр’о у душу нашега стрика Пеше, и какво је узгојно средство народна пјесна код нашег сељака, који једино по њој своје претке познава; код оног, дакле, који својим тупим длијетом издуби трешњев топ, од чијега дима турски је полумјесец на Видову Врху давно потавнио.

Забава је трајала до мркле ноћи, док се народ на јата не поче разилазити пјевајући и веселећи се.

Тако се код нас прослави петстогодишњица косовска и пјевањем и весељем. Истина, дан је то дубоких наших уздисаја, али ко ће да забрани нашој младости, да тог, и ако тужног дана, не пропоји? Ја јој баш то никако и не примјећујем, јер јој садашњост не да, да оплакује прошлост; јер је иза дуге мрачне ноћи осванула јасна зора, која Србину већ не да, да плаче; његово се је небо, које бијаше облаком прекривено, из кога град туцијаше, разведрило, те сунце јаче огријева српски крш, по сто пута властитом крвљу умивен; зарашћују се на прешу косовске ране; очи му зрију бољу будућност, која му не да, да уздише, већ нагони, да и гуслама и пјесном кади свети пепео костију јунака „**за вѣру Христову и свое отечество погибшихъ воевъ на брани косовскои**“.

Анд. Лазаревић.

Допис.

Вареш, 16. јуна 1889.

Овогодишњи Видов-дан је за нас Варешане двоструког значаја: петсто-годишња успомена косовопољске битке, и освећење црквеног темеља.

Жао нам је што због неких општинских околности не могосмо још за времена преко овог цијењеног листа позвати црквене општине на ову нашу свечаност, па молимо свакога, да нам то опрости.

А сад, да пређемо на описивање: како се код нас провела тужна успомена а уједно и радостан дан освећења темељног црквеног камена.

У очи Видов-дана стигао је у Вареш овлаштени замјеник Његовог Високопреосвештенства Господина Митрополита високопречасни протојереј Петар Петровић консисторијални савјетник, дочекан почастима какве доликују замјенику Митрополита и члану високопречасне консисторије. На жељезничкој станици Подлугови, дочекао је г. протојереја један члан општине и неколико грађана Варешана с одређеним колима, а надомак Вареша неколицина најугледнијих Варешана и околних сељана на коњма, те га допратише до одређеног му стана у Варешу. Путем га је поздрављао искупљени народ, одавајући пошту своје му врломе Архипастиру у лицу Његова замјеника.

По кратком одмору посјетише пречасног протојереја г. г. котарски предстојник високи Неумајер са управитељем испоставе у Варешу Тодором Фришом.

Све српске куће окитише се царским заставама и српским тробојницама; варош се обуче у свечано рухо, а народ из околнијех села

поче придолазити гомилама у варош, одјевен у стајаће одијело.

О вечерњи зазвониште звона и народ се слеже у стару капелу, гдје се одслужи вечерња са денијама.

Сјутри дан, на сами Видов-дан блисташе се варош у дотле невиђену украсу, а улицама врвљаше свијет у нашем лијепом народном одијелу; мушко и женско, велико и мало, све то бијаше поврвило, да учествује и увелича обје славе овога днева. Приличан је број народа дошао и из осталих црквених општина а особито од височке и возућке општине, на чему им од наше стране братска хвала, а Бог нека им накнади труде и трошкове.

У $8^1/_2$ сати изјутра огласи звоно и пуцњава прангија почетак свечаности, а у 9 сати поче божествена литурђија, коју је свршио пречасни протојерej госп. Петровић уз припомоћ нашег г. свештеника.

По свршетку службе започе опијело косовским борцима, на којем је миртополитски замјеник држао говор, нагласивши и опоменувши народ на вјерност, оданост и послушност према узвишеном Владару и Хабсбуршком дому, високој земаљској влади и њезиним органима. Послије тога прешао је у говору и задржао се на тужнодичној косовопољској успомени, истичући вјерност и храброст Милоша у опрјеци с невјерством и кукавношћу издајника Вука. Говор је толико дјејствовао на народ, да се у свачијем оку вијела суза гдје се блиста.

Послије свршене косовске свечаности у цркви, кренуо се народ с литијом уз звонење звона и пуцњаву прангија на мјесто, гдје је положен темељ новој цркви. Чим се дошло на мјесто, одмах је отпочело освештање темеља и положена спомеиица. При том чину изговорио је госп. прото Петровић тако дивну бесједу, да јој се дивио не само сав српски народ, већ и мухамедовци и католици, од којих су најугледнији људи дошли и увеличали свечаност. Говор је завршен покликом у здравље, срећан и дуг живот Његовог Величанства цара и Краља Фрање Јосифа I. и свега царског дома, наштo се народ одазвао с громким трипуташњим живио! а школска младеж запјева царевку. Затим је говорио испоставни управитељ г. Фриш, давши између осталога увјерење, да ће висока земаљска влада сваком приликом потпомагати оно, што је народу најсветије, и да ће у свему и у будуће бити у помоћи овом вијерном народу.

За оба ова говора свака је важнија ријеч пропраћена пуцњавом прангија и усклицима народа.

Освећење је обављено у најљепшем реду, а по свршетку у 1 сат послије подне био је свечан ручак, којем су уз заступника високопреосвештенског Госп. Митрополита присуствовали: управитељ ове испоставе г. Теодор Фриш са својом супрргом и свастиком, г. градоначелник Мијо Црвенковић, пречасни фра Фрањо Франковић овомјесни римокатолички парох, М. Павелић овомјесни учитељ, гђца М. Литнегер са својим оцем, Мујага Салетовић овдашњи најугледнији трговац, г. Д. Блажић надшумар, и остали, у свему 24 особе.

Прву здравицу наздравио је пречасни г. прото Петар Петровић Његовом Величанству Цару и Краљу Фрањи Јосифу I., која би пропраћена усклицима Живио! и пуцњавом прангија. Другу је наздравио г. управитељ Његовом Високопреосвештенству Г. Митрополиту, а часни парох Франковић пречасној конзисторији, и т. д.

При ручку, а особито послије ручка, народ се до мрклога мрака веселио пјеснама и народним играма, послије чега се разишао задовољан.

Митар Ристић.

Старине.

Љетопис православне цркве мостарске 1856. године.

Овај чланчић био је састављен од покојнога Прокопија Чокорила, бившег пароха у Мостару, и послан у Дубровник, да се штампа у магазину далматинском, но некако буде забачен, и тек сад међу другим листинама пронађен; па да би се дознало, колико је онда православних душа живило у Мостару, и од какових је села она парохија била склопљена, износимо га сад на видик, нека читаоци

којих се тиче, присподобе ондашњу парохију мостарску са данашњом, и нека увиде, је ли се у ових прошлих 33 године, каква промјена у народу, и у селима догодила? а у свештеницима јест; јер од тадашњих четворице свештеника, данас ни један није жив.

Свештеник Чокорило каже: године 1856. било је у шехер (вароши) Мостару православних душа живих 2534.

Села овој цркви, или парохији (нурији) припадајућа, расејана су преко воде Неретве, једна према сјеверо-западу, друга право западу, а нека право у југ.

Имена села: Село Бањевићи има душа 136., Сличићи 57., Блато 109., Богодо 180.

За прва два села, и за друга два, вели Чокорило, требало би да имају своје црквице; а кад ће то бити, сам Бог зна. Даље наставља: Овај Богодо временом је био породице Милорадовића, и приложи га касније манастиру Житомишлићу; но фамилија Лакишића, кад је својом вјером превјерила, одузме то село од манастира. Та је фамилија сад прва у Мостару. У истом селу има десет кућа, лежи под планином Чабуљом, у којој је као и у Голији, и у Шипачну најслађе, најједрије, и најбоље месо у цијелој Херцеговини. Стари Ахмет Велић казује, да је од манастира Житомишлића отето село Богодо за узрок, што се нашло у селу дијете незаконито; и тако су Лакишићи присвојили себи то село.

Село Рашка-гора има душа 128., Раштани, Виовићи и Планица 118., град Љубушки нурија исте цркве има душа 110.

Овај град удаљен је од Мостара, право западу, шест пуних сахата на добру коњу, а младу човјеку. Овај народ нејма ниђе цркве прво Мостара. У граду Љубушкоме једна би требала, али нејма трошка, сиромаси су; а допушто би капетан Али-бег, и дао би мазбату, да дође ферман царски.

Бјело поље, јесу села лежећа по страни сјевероисточној, а припадају мостарској нурији; имена су им сљедећа:

Врабчићи има душа 173., Кути и Ливач 45., Потоци 68., Лишани 81., Жељуша и Зеленика 119., Приграђани 46., Равни и Грабовчићи 129., Јасењани 38., Зијевне 178.

Сва ова села нејмају цркве, но само у Мостару. Једна би црква требала у селу Жељуши, а друга у селу Зијевнима; тако би се народ Богу молио за цара из свега срца.

Кадилук коњички, парохија православне мостарске цркве. Села: Кула и Чичево 97., Борци 153., Бијела 85., Челебићи и Удбар 125., Острожац 59., Добро-гожће 49.

И ова села нејмају цркве прво Мостара, а одавде у Доброгожће, добро идући на хитру коњу, има 16 сахата. И у овијем селима требало би једна црква у селу Борцима, а друга у селу Челебићима, али нејма их; питање је, до кога је? није ни до кога, већ до прећашњих владика! они су криви, и народ подивљачили.

Дакле парохија мостарске цркве има душа свега 4817. са четири свештеника, који сједе у Мостару код цркве, а то су: Јанићије Памучина архимандрит, — Прокопије Чокорило, — Гаврил Балорда, — Јерej Јован Милићевић.

Даље пише Чокорило: У години 1855. православна циква мостарска завела је цротоколе вјенчане, крштене и умрле, при господину Јосифу митрополиту свето-Ерцеговачкоме, на молбу три лица: то јест: Јанићија Памучине, Прокопија Чокорила и Јована Анђелопула; ове је протоколе уредио г. Јанићије Памучина ар-

химандрит, а по напутку протопресвитера Ђорђа Николајевићи, који нам је много у нашим црквеним и школским стварима, као добри сусјед ваљао.

У години 1855. прегледала је православна општина приход црквени, почевши од године 1823. и нађе готовине у парама осамдесет и четири кесе; остало ако је што више било, све се издало за зли случај, само да би се живот коме избавио. — Ово мало новаца, када види општина у црквеној каси, имали су потребу сазидати једно здање, под именом школа, и ту се браћа договоре, кога ће наћи, да за тим настои, и да радњом управља; и наименоваше Ристана Дреча мутевелиом, и жељеној школи оснује се темељ, у годишту 1855. месеца Маја. — Основ овај има дужине аршина 21, а ширине 20 аршина дунђерских; бина је четири-угољна, и приличи на европејски укус; покрила се 1856. месеца Априла, таман после годину дана. Новаца је потрошила преко сто кеса*); а мора се још задуживати, док се сврши и упорави срећно. Општини су држатељи и старјешине браћа Шотрићи.

Нека и овај мали чланчић служи на дику нашим ваљаним Мостарцима, и драго нам је, да се није загубио.

Ђ. Н. М.

*) Т. ј. 50.000 гроша или 4166 фор. 64 новч.

Биљешке.

I.

У шематизму од 1882. у списку Дабро-Босанскијех владика стоји, да је владика Гаврило (12. на реду) 1578. год. одселио у Астро-Угарску, са 70 калуђера из манастира Рмања, те подигао манастир Марчу. То исто каже и учени г. Вл. Красић, у „Гласу Истине“ за 1885. бр. 6. стр. 47., а мало ниже наводи: „**написаніе вещи монастира Марче, которіи принешенін оу лѣтѣ** 1753. (у манастир Лепавину)“. Који је списак исти господин нашао у манастиру Лепавинском. У том „написанију“ између осталога, стоји још и ово: 1 **кадіоница сребрна съ надписом монастира хрмља**, (Хрмања) **кована оу лѣтоу ЗРКД**. (7124 = 1616.)

Ова година неће бити права, али то незнам ће: или на кадионици, или у „написанију“, или можда у пријепису поштованог г. Вл. Красића, подкрала се погрјешка.

II.

У прегледу парохија Дабро-Босанске митрополије, за 1887., који је излазио као додатак „Д.-Б. Источника“ 1888. године, код парохије „Прибинић“ и „Шњеготина“, у Тешањском протопрезвитерату, неко је доставио записку на антиминсу манастира Липља, која каже да је Липљанску цркву освештао: „Преосвјашчењеиши, словесњеиши, преимушчествењеиши и богоизбрањеиши Господин Гаврило Михаиловић православни митрополит Дабро-Босански и прочаја, љета Господња 1638. маја 8.

Кад то упоредимо са Шематизмима Дабро-Босанске архидијецезе, онда се то не подудара, пошто је у тијем годинама био Дабро-босански владика Исаија (16 на реду). Да би се рекло да то није 1738. год., па је погрешно написано или преписано, опет неизлази, пошто се тврдо доказује, да је Митрополит Мелентије Миленковић умр'о 1740. године, те да је митрополит Гаврило Михић, пошље њега заузео Дабро-Босанску Митрополију. Те по том излази да ова записка, ако се буде добро преписала, нема истинитог значаја. Осим тога, мало чудновато изгледа та штампана записка, а ево зашто: што су слова ћирилска-црквена, а године и датум арапским цифрама написана; што неприличи оном добу у ком је то писано; пошто су се у том добу већином године писале од створења свијета: а и године и датуми, обоје искључиво су писани са црквеним бројевима.

Даље још тамо каже: „И њине же освјашчен бист сеи божествени жертвеник и т. д.“ У том ставку тамо мисли се, да је то „жертвеник“ манастира Липља. Али из оне записке то се

тамо неспомиње манастир Липље; а и због тога се неморе рећи, што није прилике, да се у та доба тај манастир освештао; јер у шематизму стоји, да је тај манастир основан 1238—42. год. А наведене године, можда ће бити при крају његова вијека. Приличније ће то бити, да је то некакав антиминс; на коме се служило под чадором, пошто их и сада тамо доста има.

III.

У Дабро-Босанском Источнику, од 1887. број 4. у чланку „Старе књиге“, које се налазе у архиви Митрополитске Конзисторије у Сарајеву, казано је да су: „све ове књиге (које су тамо описане) биле неког Хаџи Мелентија, од цркве (манастира) Раче у Србији, који је у том манастиру био игуман за вријеме владе четворице дахија у Биограду, кад је Карађорђе војску против зулумћара подигао. Даље, тамо цитира се одломак из пјесме „Почетак буне против дахија“, који се одломак односи на тога Хаџи Мелентију; те за тим по биљешци попа Ристе Поповића из Дубравице котара Сребреничког, каже се, да је тај Хаџи Мелентија родом из Брежана, котара Сребреничког у Босни.

Читајући ово паде ми на ум; неће ли то бити онај Мелентије Павловић, пошље Грка — први Митрополит Србин, у обновљеној Србији. Герасим Георгијевић јепископ Шабачки, у својој књизи: **Знаменитїи догађаи новїе Сербске Исторіе**“ издане 1838. године, доста опширно (и ако мимогред) описује његов рад као помоћника и савјетника кнези Милоша, у пошљедњем српском устанку, и о хиротонисању његовом за Митрополита.

Како из поменуте књижице, тако и из тамо наведеног одломка, поменуте пјесме, види се врједноћа Хаџи Мелентије, почем је он у онако опасном времену:

„. . . . . влашку ћабу походио,
„И уз пут се у Стамбол свратио,
„У султана ферман излагао,
„За стотину жутијех дуката,
„Да власима богомољу гради,
„Да је гради за седам година“, и т. д.

Сасвим би лијепо било, кад би се нашао когод да опише живот, овога колико за српску цркву, још више за српску слободу заслужнога Бошњака, (ако доиста буде родом из Босне) те да у овом листу увршћено буде. **В. Стакић.**

Број 293. ex 1889.

ОКРУЖНИЦА.

Свему пречасном свештенству и српско-правосл. општинама Херцеговачко-захумске Епархије.

Вођени пастирском бригом за бољитак и напредак наше св. православне цркве, желимо, да овом наредбом станемо на пут многим брачним свађама, тужбама за развод бракова и незаконитим браковима, који су противни црквеним и грађанским законима и који наносе велику пропаст нашем народу.

Да би се избјегле све неприлике, које наносе нашем народу толику пропаст, да би се пак одклонило све што смета законитом и правилном браку одређује се пречасном свештенству сљедећи службени поступак:

1. Ни једно вјенчање несмије се обавити ако младенци међусобно стоје у забрањеним степенима крвног, духовног и пријатељског сроства.

2. За свако вјенчање нужно је поред родитељског благослова, драга воља и лично упознаство младенаца.

3. Пошто женик испроси себи ђевојку, а прије вјенчања потребно је да сваки свештеник сходно црквенеј заповијести по књизи Крмчији објави три пута кроз три нећеље или празника у цркви по свршетку св. литургије: да се тај и тај вјерио са том и том ђевојком (или удовицом), споменувши њихова имена и презимена, те ако когод знаде, да су у каквом сроству, било крвном, кумовском или пријатељском, или пак да су под каквом маном душевном и тјелесном, због чега би пошље без сумње шљедовао развод, да то све насамо каже дотичном свештенику, који ће се за савјет и упуство обратити на Архијереја пазећи такође свештеник, да од извјештача неби било какве пристраности или сплеткарења. По селима пак или другијем мјестима, ђе нејма цркве, свештеник је дужан сходним начином распитати сусједе у мјесту, ђе је женик или невјеста, да нема каквог сроства.

4. Ако су женик и невјеста једне парохије онда их надлежни парох обоје оглашује у својој цркви.

5. Онај парох који хоће вјенчање да обави, а невјеста или женик нијесу његове парохије, него другог ког пароха, несмије вјенчање прије обавити, докле не добије писмену дозволу (извјешће) од другог пароха: да су младенци три пута у цркви оглашени, да нема међу њима сроства и у опште никаквих каноничких препријека.

6. По себи се разумије, да у будуће ни један свештеник не смије вјенчати „отету“ ђевојку, па ма то било и с' њезином вољом, тако исто ни оне који нијесу пунољетни. Младић мора имати прије женидбе пунијех 18 година, а ђевојка мора имати 15 година.

7. Свештеници несмију вјенчати војнике без дозволе војене власти, као што несмију усудити се вјенчати ни оне младиће, који нијесу одговорили војним обвезама без предходне женидбене дозволе од надлежне котарске области.

8. Ни један свештеник не смије вјенчати Аустро-Угарског држављанина докле овај не донесе дозволу од своје духовне и полит. власти, као год што несмије вјенчати ни једно лице из иноземства без дозволе надлежне и полит. власти.

Пошто се свима овим условима задовољи онда слиједи тек:

9. Вјемчање, које се има обавити у цркви и то пошље јутрење или св. литургије до подне, а никако пак пошље подне и ноћу.

10. Вјенчање се несмије вршити у вријеме 4 главна поста, у Сриједу и Петак, на Крстовдан, на Усјекновење Јованово, за вријеме од Божића до Богојављења, бјеле нељеље и за вријеме од Васкресенија до Томине нељеље.

Који би свештеник поступио противно овим наредбама, подвргнут ће бити најстрожијој црквеној казни и епитимији.

Протопрезвитери и надзирателји имају ову окружницу у препису објавити свима подручним свештеницима, који ће у својим црквама пред народом огласити.

Протопрезвитерима и надзирателјима у дужност је даље, настојати, да се ова прописана правила код благосиљања бракова од стране свештенства тачно извршују, имајући сваког оног свештеника, који би се против ове наредбе огријешио — митрополији пријавити.

У Мостару 25. априла 1889.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:

Серафим Перовић.

ОКРУЖНИЦА

Српско-православним Протопрезвитерима Епархије Зворничке.

15. идућег мјесеца Јуна т. ј. на Видов-дан ове године има се у сваком српско православном крају прославити петстогодишња успомена пада српског царства на Косову и то божанственом службом и парастосом за све храбре српске јунаке, који тога дана пролише своју крв борећи се достојно свог српског имена и бранећи херојски своје мило отачаство, своју свету вјеру и драгу слободу.

Дакле и ми као захвални потомци њихови дужни смо сјединити наше скромне и срдачне молитве уз оне наше миле браће васколиког Српства; те тога ради наређујемо архијерејски: да се на поменути дан има отслужити божанствена литургија у свима црквама и варошкијем и сеоскијем богоспасајеме наше Епархије, и на крају свете литургије одржи парастос са кољивом, којом приликом у Ектенији опијела мјесто обичног спомена имена усопших, има се споменути овако: „**Еще молимсѧ ѡ оупокоенїи дѹшъ прежде҃сопшихъ рабѡвъ Божїихъ, за вѣрѹ хрїстовѹ и отечество свое Богоѹгодшѧ пострадавшихъ честныхъ отецъ и брат҃ї нашихъ, ихже имена самъ вѣси Господи, и ѡ еже простити сѧ имъ всѧкомѹ согрешенїю волномѹ же и неволномѹ**“ и т. д., а при концу парастоса, дужан је сваки свештеник, који може и умије, говорити сходну по правилима црквеним надгробну бесједу, а после оваке бесједе долази преливање панагије са „**вѣчнаѧ памать**“ и отпуст.

По овом ћемо реду — ако Бог да — и Ми служити, чинодјествовати при парастосу и говорити овде у нашој катедралној цркви.

Да би се дакле ова наша архијереска наредба у свакој нашој цркви истодобно и тачно извршити могла, позивамо те овом нашом окружницом да одмах или позовеш себи, или пером опишеш сав овај ред сваком нашем свештенику у твом котару и настојиш пријежно: да служећи свештеници у својим црквама од сад почну не-

дељом обавјештавати своје парохијане о великој важности овогодишњег Видова дана препоручујући сваком и мушком и женском: да сви без разлике у тај дан своју цркву у празничном руху походе и помоле се Богу за косовске јунаке; да се од сад почну договарати са славним својим црквено-школским опћинама или одборима и црквеним туторима за панахију и свијеће и за све друго што би могло увеличати ту ријетку нашу прославу. Такођер и сам одмах јави о том твојој општини, прочитај им ову нашу окружницу и договорите се братски, како би вам што сјајније испао сав тај обред.

А Божија благодат и милост са архијерејским нашим благословом, нека буде вазда са свима вама.

Дано у Д. Тузли, 15. маја 1889.

Ваш Архијерej
АЕ. и Митрополит Зворнички:
Дионисије.

Разно.

Освећење црквеног темељног камена у Приједору. На дан 16. јулија о. г. дозволом и благословом високопреосвештеног госп. Митрополита Ђорђа Николајевића, освећен је црквени темељни камен у Приједору. Освећење је извршио мјесни протопресвитер Илија Зеленика уз судјеловање тројице свештеника, по правилу изложеном у „Дополнителном Требнику". Овој свечаности присуствовало је све православно грађанство, чиновници свију ондашњих уреда, па и браћа Срби мухамеданци са својим кадијом и началником дошли су на ову свечаност. У опште сви су се одазвали и са милодарима обдарили темељни камен.

Послије обављеног чина, држао је говор пречасни г. И. Зеленика протопрезвитер, а за тим је отворен „записник добровољнијех прилога за градњу православне цркве у Приједору", којом приликом пало је 400 фор. прилога.

Прилог црквама. Тодор Козомара становник из Кључа, — који је прошле године у друштву са свештеником Милом Попадићем путовао по св. мјестима на Истоку у Палестини, — донио је разних црквених ствари, које је раздијелио и подарио појединим породицама у Кључу; а уједно приложио у Кључку цркву 4 иконе и једну кадионицу; даље црквама у Саници, Соколову, Раткову, Стражици, Рибнику, Слатини и у Градцима (која се сада гради) по једну лијепу икону даровао је, а цркви у Приједору, Варцар Вакуфу и Петровцу, по једну повећу икону послао је као прилог. Све ове иконе у најмањој вриједности износе 80 фор. Осим тога и свештеник Миле Попадић поклоник св. мјеста и Христова гроба обдарио је цркву у Кључу са разним стварима.

Јубилеј патријарха. 29. јунија о. г. александријска православна црква празновала је педесетогодишњицу владичанства свога блаженијшаго патријарха Софронија. Старац Софроније још је у снази и повољном здрављу. Има му 90 година.

Бугарска црква. Бугарска екзархија недавно сабрала је и изнијела статистички преглед у коме се види да у цијелој Бугарској на обје стране Балкана има 12 епархија, од ових четири су вакатне (упражњене) и то: Пловдивска (Филопопољска), Софијска, Видинска и Старо Зогорска. Митрополита има 9 (од којих су двојица без епархије), и 1 епископ, који замјенује новопостављену епархију харманлиску. Парохијалних цркви у јужној и сјеверној Бугарској има 1576, капела 243, манастира 72, свештеника 1974, калуђера и калуђерица 266.

Свршени питомци српско-православног богословског завода у Рељеву. У школској 1888/9. години довршили су науке у богословском заводу у Рељеву, и то њих 9 младића, који су добили апсолуторну свједочбу и оспособљени су за чин свештенички; и то са оцјеном врло добар: Ђорђе Грабеж, Михаило Јовичић, Стево Михаиловић, Софроније Чалмић, Стјепан Шиниковић и Никола Шкорић; са оцјеном похвалан: Остоја Гајић; са оцјеном добар: Саво Поробић и са оцјеном довољан: Ђорђе Поповић.

Испосник азијски. Један уроћеник из Јерменске, одликовао се постењем и гладовањем не употребљујући никакве лијекове. Он се звао: Хартју Санџу и био је у Марашу рођен, 75 година стар. Био је мршав високога стаса. Живио је у дубокој аједи и сиротињи. Оженио се у

19-ој години. У 20-ој се години почео је постепено навикавати се на постење и гладовање, у име религије. Прве је године приликом поста, гладовао два дана, друге четири дана, треће шест дана, и тако постепено до 14 дана сваке године. 1887. године гладовао је од 10 јануара до 14 фебруара, присуствујући редовно молитвама у цркви.

Старац је тај био само двапут болестан у своме животу. Радио је увијек, па шта више и за вријеме гладовања, свој опанчарски посао. Гладовање му је само глувоћу проузроковало а сачувао је са свим физичку снагу и окретност. Нит је пио, нит пушио; само је за вријеме гладовања бурмут шмркао, али и то не увијек. Желио је још више продужавати гладовање, сматрајући то за побожно вјежбање; али несретни положај породице му и нужда да јој својим радом сваки дан љеба заслужи, уздржаше га од тога. Увјеравао је да би могао више од 40 дана гладовати, само кад би ко његовој породици набављао средства за живот. „Поглед".

Одликовани.

Никола Г. Којић, свештеник парохије Кукуљске у протопрезвитерату бос. Градишком, декретом Његовог Високопреосвештенства од 22. јулија о. г. број 1249. одликован је **црвеним појасом**, за марљиво вршење свештеничких дужности, које се односе на напредак православне вјере, цркве и српског народа.

На знање.

Стародревна и обновљена црква — манастир Крупа, који се налази јужно 5 сати од Бањалуке, при утоку мале ријеке Крупе у Врбас, у име Бога освештаће на дан Успенија Пресвете Богородице т. ј. 15. августа о. г. Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит господин Ђорђије Николајевић, и ради тога одпутоваће из Сарајева 10. Августа о. г.; те преко Дервенте, Прњавора у Бањалуку 12. и. м. стигнути, а одатле кренути се у манастир Крупу.

Послије освештања ове стародревне цркве кренуће се Његово Високопреосвештенство у Кукуље, у протопрезвитерат градишки, гдје ће освештати тамошњу новоподигнуту цркву и одатле упутити се у Манастир Гомионицу, да посјети и ову стару задужбину. Осим тога посјетиће и ова мјеста: Бугојно, Доњи Вакуф, Гламоч, Лијевно, Власенице, Сребреницу и т. д.

Што се овијем ставља до знања пречасном свештенству и српско-православним црквено-школским општинама Добробосанске Епархије.

Јављамо пречасном свештенству, да су већ штампани изводи из матрикула: рођених, вјенчаних и умрлих, и да се могу код конзисторијалне канцеларије по нарџбама добијати и разашиљати; с тога се пречасно свештенство позива, да у смислу конзисторијалне окружнице од 30. јуна 1889., број 1033. пошље предходно нужне своте према потреби колико је којем нужно овијех извода. Изводи су тако удешени, да у ма којем случају, било црквено-каноничком, било правничком, само ако се све рубрике тачно испуне, могу служити као свестрано подпуни доказни листови. Ове изводе колико с тога, што су добро удешени и што су обичног формата табака хартије, толико ради једнобразности овакијех извода: препоручујемо и пречасном свештенству из херцеговачко- захолмске и зворничке АЕМ. дијецезе.

УРЕДНИШТВО.

Умољавају се преплатници овога листа да се одазову са претплатом, и то они, које смо још и засебним писмом позвали да подмире дуг на I. и II. полугодиште од о. г.

Уредништво.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 16. Сарајево, 15. Августа 1889. Год. III.

О љубави према ближњему.

„Пастиръ добрыи дшш свою полагаетъ за овцы“. (Јов. X. 11.)

Како нам лијепо света еванђелска наука и учитељ небесни кажу, да је добар и благ пастир стада Христова свакад готов живот свој и душу своју положити, жртвовати за своје стадо! Ето, какви морају бити пастири; ето каквом и којом врлином треба да су напојени служитељи Божији, чувари Његовог светог закона на земљи. — Па такви морамо и ми сви бити, ако хоћемо да праведно себе називамо вјерним посљедоваоцима Богочовјека Христа. — Пастири жртвују себе за обрану свога стада, а ми смо дужни жртвовати себе за другог, јер и св. Јован богослов не каже у залуд у I. посл. саборној: „Ми смо дужни полагати душе за браћу“ (III. 16.); дужни смо да „возлюбимъ другъ друга.“ — Да, треба да жртвујемо за другог, јер оно ћемо и чувати, за што смо се готови жртвовати. Нико не може бити готов и спреман да се за ближњег жртвује ако га не љуби. Ко осјећа љубав према ближњем, ко љуби из свег срца ближњег као себе самог, тај ће док буде могао чувати и себе и ближњег, да не дођу у какву невољу, да не буду рђавим и тешким околностима притијешњени; а ако и поред свег чувања наиђе ближњи на путу живота земаљског на трње и коров, стараће се прави хришћанин да ближњем ма у чему помогне у колико је душевно, тјелесно и материјално снажан.

Жртва, коју смо положили на олтар спасења нашег ближњег, не ће пропасти; ако њу и не добијемо натраг, али ћемо у замјену за њу примити достојну „мзду“ не на земљи, него горе, на небу — у вјечном царству славе Христа Исуса. — Да, никад не ће погинути, него ће се нама повратити све, што потрошимо за корист, срећу и спасење душе ближњег.

Каквим сјеменом тежак засије земљу, такво ће се и сачувати, јер ако оно у земљи и иструне, опет израсте и донесе

плода; а какво сјеме остави за себе и за своју потребу, истрошиће се, појешће се пропашће и плода никаква не ће донијети. Тако ће бити и с нама. Ближњи наши јесу она земља, у коју ми сијемо сјеме; у њима, као у каквој благајници, добро се сачува за будуће вријеме све, што ми жртвујемо, што ми дајемо.

Земљодјелци не ће пожњети плода, умираће од глади, ако буду све сјеме своје појели а земљу оставили необрађену и непосијану. Тако и ми не ћемо имати залоге за будући живот, ако будемо своје силе, своје богаство и част своју разбацали и упропастили само на себе и на тјелесна уживања наша и раскалашни живот, а ближњему своме брату никаква добра не учинили. — Није ли то вапијући гријех на небо, кад се један топи у уживању и госпоштини, а други умире од глади, пати од хуке и буке, која се чује у његовом гладном и празном трбуху; дрхће и вас се тресе од голотиње, а његово бједно и убого тијело поцрњело, малаксало, тешко ослабило, јер мора да подноси сваку непогоду, мора да приклони главу и да подлеже рђавим утицајима природним на његово голо тијело. — Каква осјећања обузму човјека, како ли дубоко и горко мора да уздахне, кад види да се сиромах потуца од куће до куће, од немила до недрага, те преклиње и моли: „Дарујте ме хранитељи, хранитељи родитељи, дарујте ме браћо моја . . .“, а многи његов тобожњи хранитељ, не имајући срца, немилостиво га одбија или ако му што и удијели, удијели му са презирањем, предусретајући га немилим погледом или и — рђавим ријечима. По томе сиромах оде, а он у веселом друштву једе свакојака јела и друге слаткише, па их заљева вилањером, шампањцем и другим пићем, те тако на велику штету своју и свог здравља и тијела немилице троши и разбацује без рачуна новце на гола и ташта уживања, а жао је му да бједном сирочету, које је гладно и жедно, голо и босо, даде коју крајцарицу, која је мали дарак ал велика задужбина. Св. Павле каже: „Шта човјек посије оно ће и пожњети“ (Гал. VI. 7.) А св. Јован опет вели: „Који дакле има богаства овога свијета, и види брата својега у невољи и затвори срце своје од њега: како љубав Божија стоји у њему? (I. саб. посл. Јов. III. 17.)

(Свршиће се.)

Стара црква.

У цијелој васељени
налази се на стијени,
једна' стара црква — славна,
по имену православна.

Около ње на све стране
налазе се за Хришћане,
много цркви и храмова,
да с' у њима Бог прославља.

Да с' прославља Онај горе,
који створи свако створе;
мало створе — ка' највеће,
да се дневи — ноћи креће.

Међ' створењ'ма разликов'о
и човјека одликов'о
тим што му је разум дао —
те св'јету господар пост'о:

Над свима земним створењ'ма,
највећима — најмањима,
да га могу послужити,
задатку с' свом одужити.

Те да радом и без рада,
прослављати Творца свагда,
понајвише човјек мора,
изнад свију других створа.

Па за то се искупљајмо,
те Га сложно прослављајмо,
и у здању и у храму
одавајмо Творцу славу.

Стара црква знате л' шта је?
еванђеље наук даје:
„Ђе се два — три скупа сложе,
то се црква назват може."

Стара црква — јесте права
којој 'но је Христос глава;
друкче не см'јеш ни мислити,
ако желиш Христов бити.

То је Христос Господ каз'о,
и себе је ст'јеном назв'о,
на којој је црква стална,
по имену православна.

Столац, 1889. г.

Марко С. Поповић
богословац, учитељ.

Свештеник-православним родитељима.

„Неваљала дјеца срамота су својих родитеља".

(Наставак.)

„Здравље је највеће благо". Сви се трудимо, да то благо прибавимо. Но како ће се то благо одржати, или ако изгуби, повратити оно мало наше невинашце? Разумије се никако без помоћи туђе. „Кад је човјек здрав и вода му је слатка", — те према томе треба дијете чувати да би му она храна пријала. Материно млијеко је прва храна, па ако и оно поквари дијете, онда се врло рђав темељ озидао здрављу његовом. Мати треба добро да пази, па да не дои дијете ни тјелесно болесна ни душевно нерасположена. У млијеку усиса све материне боље. — За дијете свака болест прије прионе, крај све пажње, но за одрасла човјека, па и на зло се прије да. Нечистоћа и храна највише поруше свјеже тјело дјетета, а за тим и спавање. На то мајке треба највише да пазе. — Дијете, које није у стању ни с места устат, није криво што му се наруши здравље, те за то велика одговорност лежи на матерама. — Чим се дијете подигне на ножице, треба га привикават да само себи прибави оно, што му треба, а да се клони по здравље штетних ствари. — „Ко није био болестан не зна шта је здравље". Зато свака мајка нек помисли у какву би биједу бацила своје дијете, кад би га само пустила да озебе и да добије од туд запаљења плућа. У том случају престаје плач и ридање, но треба спремат све што треба за укоп. Жалити сад нема вајде. Требало је: „жалити жива а не мртва". — Сва она кржљава дјеца, па и она мрљава, крмељава, блиједа, трбушата и нечиста јасно казују незнање, немарност и неуредност мајчину. Многа ђеца овака постану и зато, што се мама погосподи, те повјери дијете слушкињи, којој је више до „сокака" но до газдаричина мрљавчета. Слушао сам и таких случајева да слушкиња боцка дијете иглицом да плаче, да од ње бјежи и да јој се скине с врата. Зар то није за дијете прави „белај сандук"? — Сад дјетету или се турне сиса у уста било гладно или не, повраћало или не; или се стави у бешику, те се млата по сат, да му мозак стане; или се утегне у оне путе, да не може готово ни дисат; или се најзад стави у онај мали апс — дубак. Овако се код нас ради и то још пређерано, а заборавља се: „Што је живот дјетињи простији и природнији, тим је боље за здравље". — По што дијете почне гамизат, пузат, на ноге устајат, не носајмо га сувише; пустимо га самом себи — **слободна**. Оно се игра, а игром најбоље своје тјело јача. Зато не забрањујмо дјеци игре, њима не ће постат несретна.

Човјеку здраву све се мили, а напротив човјеку болесну и живот омрзне. Више има несретних богаташа, који зажеле здравља, па макар били и у највећој сиротињи; но јадне сиротиње која би пожељела блага па макар била и у болести. Нико није несретнији од болесна човјека. Сад помислите мајке, како ли је боном чеду на вашему крилу! Јадно му је, па макар му тад срце из њедара извадиле и дале!

Данас су и наша одрасла дјеца особито по варошима, прави мекушци. „Кад човек види тако млитав, разњежен и искварен нараштај, који само у банчењу и пијанчењу ужива и сами у којекаквим скрнавним песмама тражи душевне насладе, заиста га мора зазепсти до дна срца, и морају му пасти на ум Бранкове ријечи:“

„Неће бити соколова ока,
„Нити плећа ко стена широка
„Нити груди, као сињи камен
„Кад удариш, да истераш пламен.“

Чувајмо здравље своје нејачке дјеце; паметно их његујмо, па тога не ће бити. Шта нам ваља још чинит? — „Да тога не буде, ваља још у млађаној деци будити српску свјест, родољубље и јунаштво, а за то нема бољег средства од јуначких и родољубивих песама, особито народних.“

— „Без поштења нема живљења“. — Дјечије срце није ништа друго до лист бијеле хартије, на који ми можемо уписати што хоћемо. Но не заборавимо, ако што погрешно напишемо, да се са тог листића не да ништа збрисат. Било добро или зло остаје, дакле, у његовом срцу. Детињство је доба кад се све радо прима, и лакше схваћа; у том добу научено остаје до смрти. Сваки се сјећамо дјетињства и шта смо из њега изнијали. Доста нас има који кажемо: „Не могу друкчије. Тако сам из детињства навикао“. Сви знамо да је: „навика једна мука, а одвика триста“, па опет не паштимо се много да у срце свога дјетета добру навику упишемо. Кад је навика остатак од старијег, бар нек је добра. — Злу се прије дијете навикне, то сваки знамо, па ипак доста имамо у детињству скитница, а у зрелости лопова и убица. Не полажимо највише бриге за се но и за своје млађе.

Тешко човјеку, ако га се људи клоне. Таки су људи обично изгубљени — они су нељуди. Нечовјека је лахко створити, но треба бити јунак, те створити човјека, од оног невинашцета; човјека, који ће поштеним радом зарађиват са знојем лица свог, кору хљеба те не живљет као паразит о трошку своје породице, општине и народа; човјека, који ће бити одан Богу и људима; човјека, који ће љубити слободу и правду; човјека, који ће умјети и хтјети одржавати задану ријеч; човјека, који ће крај урођених имати и стечених врлина; човјека, који ће љубити своје а поштовати туђе; човјека, мирна, блага, понизна, послушна, услужна, пристојна, уредна, правична и богојажљива. Треба дакле, добрим примјером упутити дијете да корача путем, који ће га довест међу људе. — Од раскалашности, гордости, надутости, непослушности, неуредности, неправичности и непобожности треба чуват дијете, као од живе ватре, јер ако га пустимо да загризе само од ових дивљака, не само да је за калемљење изгубљено тако дијете него и друге крај себе поквари. — Не заборавимо лијепе Христове приче које су пуне чистог морала хришћанског, пропричајмо их дјеци својој; не заборавимо народне мудре ријечи и приповетке, покажимо их деци својој, не заборавимо српску пјесму и историју, јер је велика срамота кад мјесто српске и побожне песме и ријечи „чујеш гдје се пјевају којекакве крчмарске, пијаничке и ноћничке песме, којих се човек гнушати мора.“ Покрај ових пјесама падају и многе ријечи које наводе на зло и одводе са правога пута. Овако постају неваљала дјеца, која срамоте своје родитеље. У овоме се баш, по нашим кућама много и много гријеши. А ево како и зашто:

У нашим домовима много се гријеши. Пред дјецом не само да се говори но често и учини се што ружно. То чине не само млађи но и сами родитељи. Отац пред дјететом псује матер, а мати опет грди оца, па често се посваде, па и потуку. Дјеца се у нашим домовима науче псовати саме светиње. Слушао сам својим ушима гдје отац соколи сина да удари или опсује матер. Кад још напоменем да се наша деца вуцарају свукуд и са сваким онда није ни чудо, што их имамо доста, која су само за лоле пристала. Овоме су највише родитељи криви, којима је само по кад кад наум пало да припитају гдје су дјеца. Добро је пазити да се дјеца не осакате или не утопе, али је тако исто добро пазити да душу не утопе, јер: „Поштење је најлепши украс људски; оно најдуље траје“.

(Наставиће се.

Бесједа на Видовдан 1889 г.

Говорио у Градачцу **Васа С. Поповић**, протојереј.

„Ej Косово; тужна наша славо сунце
српско гђе зађе крваво“
(Видов-данска Химна од Ђ. Стра јића

Српски роде!

Данас се навршује пет вјекова, пет стотина година од онога тужног и по Србе злокобног дана — дана битке косовске, дана пропасти царства и величине српске. Па зато данас по свима српским крајевима и одјекује ова пјесма тугованка: „Ej Косово; тужна наша славо. Сунце српско где зађе крваво“.

Па баш зато, што се данас навршило 500. година нашег туговања, нашег робовања; баш зато данас је достојно и прилично да одамо достојну пошту и спомен блаженим сјенима косовских јунака-мученика, који своју жарку српску крв пролише „за крст часни и слободу златну“.

Чинећи овај спомен косовским борцима шта можемо данас друго, него да се овом приликом сјетимо славе и величине српске, која бијаше за времена славних Немањића и све до Косова и цара Лазара; а да с' уздахом и тешким болом у души погледамо на муке које кроз ово пет вјекова, после Косова, пропатисмо.

Да би себи боље преставили шта смо на Косову изгубили, то прво треба да се обазремо те да видимо шта смо дотле имали; да се обазремо на оно вријеме када је српска држава била у најљепшем цвијету напретка и величине своје; када смо имали толике своје војводе и градове редом.

Највећу снагу и моћ дала је српској држави славна династија Немањића, која је српском државом владала 200 година. Од те славне породице ми смо имали много жупана, седам краљева и два цара.

Та је породица од једне мале српске жупаније створила велику српску државу, која се је за вријеме силнога цара српскога Душана ширила и простирала на три мора.

Ту државу нијесу Немањићи увеличали отимањем и присвајањем туђих, већ само уједињењем српских земаља.

Народ српски и држава били су тада и живили у правој срећи и благостању.

На све стране подизате су цркве и манастири, школе и болнице и други благотворни заводи.

Просвјета у српској држави напредовала је тада и тако рећи корачала дивовским корацима.

Књижевници и „скорописци“ српски трудили су се неуморно и писали различне књиге, особито црквене, те су их по цијелом славенском свијету разашиљали.

Због радиности и трговине свуд су подизани друми и калдрме, а најживља трговина вођена је са свима сусједима, особито са Мљетцима (Венецијом) и Дубровником. (Зато се и данас у српским пјесмама помиње „чоја венедичка“ и „брава дубровачка“.)

Закон силнога Душана дао је толики углед српској царевини, да је она узвишена и уврштена тада у државе првога реда.

А Душан, био је страх и ужас непријатељима српским.

Послије Душана ступи на владу његов слаби и малољетни син „нејаки“ Урош. За вријеме Уроша и поред њега онако слаба и нејака, великаши српски почели су се силити и о царство отимати, као што пјесма и вели:

„Великаши с' отимљу о царство,
Међу се се хоће да поморе.
Злаћенима да пободу ножи,
А не знаду на коме је црство“.

Урош није дуго владао, и када је умр'о с њиме се прекиде славна лоза Немањића.

После њега српски пријесто оста без владара. Зато се Срби састану „у Призрену српском Цариграду“, те Сријемско-Мачванског кнеза Лазара изберу за цара српскога.

Лазар је био владар мудар и паметан, али је владао у најтежа и најмучнија времена — у времена када је српској држави загрозила велика опастност споља и изнутра.

Унутра у српској држави осилише се српски великаши, те „на комаде раздробише царство“, а између себе почеше се „крвнички гонити“

бити и свађати. Зато пјесник за тадашње српске великаше и каже:

„Забациште владу и државу.
За правило лудост изабраше.
Невјерне им слуге постадоше.
Великаши траг им се утр'о,
Распре сјеме посијаше грко
Великаши грдне кукавице,
Постадоше рода издаице".

Тако стање у нутра. А споља? Турска навала из Азије прелила се као море у Европу и окомила се баш на српску државу да је поплави, да је потлачи.

Околне хришћанске државе биле су само мирни гледаоци и посматраоци тога чуда, те источне аждаје, која је пошла да цио свијет пождере.

Српска држава остављена је да се сама бори са Хришћанским непријатељем на смрт и живот.

Ето, тако је било стање српске државе споља и унутра за вријеме боја косовскога.

Зато кад се је турска сила већ примакла била, Лазар тада не уздајући се више у друге околне државе, преклињао је и позивао на Косово само Србе, говорећи: „Које Србин и српског имена и од српске крви и кољена" нека дође на бој на Косово.

И заиста на Косово су дошли најчувенији српски јунаци: Стари Југ Богдан са његових девет тића, — девет Југовића, Милош Обилић, Милан Топлица, Иван Косанчић, Бан Страхињић, војвода краља босанскога Влатко Вуковић, и још многе друге српске војводе, јунаци и војска.

Главно бојиште одређено је на пољу Косову, гђе су се прикупиле и утаборише обје војске: српска и турска.

У очи самог дана битке, (као што народна пјесма вели), већ је почела неслога и свађа јављати се. Почео се проносити глас међу Србима да ће неко издати.

Вук Бранковић казао је, или управ дошаптао је Лазару да ће Милош Обилић издати српску војску и цара Лазара. Зато га је цар Лазар на косовској вечери у својој здравици и прекорио, ријечима: „Сјутра ћеш ме издат на Косову, и одбјећи турскомцару Мурату".

Милош је био јунак поштена и благородна срца, био је осјетљив и ватрен, па му је остало жао, и тај пријекор из уста цара Лазара увриједио га је до дна његовог племенитог срца, до дна његове поштене душе.

Зато у највећој љутини, ватри и узбуђености скочи, и закуне се, да ће својом руком убити цара Мурата и с тим показати да он није издајица.

И збиља, рекао је и учинио је. Отишао је сјутра дан рано прије зоре са своја два друга и побратима: Миланом Топлицом и Иваном Косанчићем. Дошао је у турски табор, и збиља распорио је турског цара Мурата! Затим се повратио и пошао натраг кроз турску војску, али као што пјесма вели: „да је вила, и да ј' им'о крила, и да му је од челика месо, не би перје изнијело меса", а камо ли да умакне између онолике силе турске. Кад је поубијао мноштво Турака клоне — и Турци га ухвате.

Послије тога отпоче се бој страшни и крвави, — таки бој — да нијеси могао распознати коња ни јунака. И баш кад је било у најосуднијем часу издаде проклети Вук Бранковић, „проклет био и кога ј' родио". Уклони се са Косова поља. И као што Владета војвода царици Милици каже: „Он издаде честитога кнеза, и одведе дванаест хиљада, српске војске љутог оклопника". Затим Турци навале и надвладају. Ухвате цара Лазара и погубе „и сва српска с њим изгибе војска".

Цар Лазар умр'о је и погино као мученик, зато га је српска црква признала за светитеља.

Милош је невин опаднут и пао је као племенита жртва за свој народ. Зато се ми данас његовим јуначким дјелом опијамо, поносимо, челичимо.

А Вук, срамни издајник, његовог се гадног дјела гнушамо. И сами Турци нијесу га хтјели примити, него су му рекли: који човјек изда свој народ, како може бити вјеран другима?

Зато је и умр'о у очајању онако исто као и Христов издајник Јуда Искариотски.

Ето браћо, како се свршила жалосна битка на Косову. Ето како смо због неслоге изгубили моћ и величину своју.

Ето тако на Косову српска слава паде и пропаде. Угаси се свијећа слободе српске. Османлије опустошише српске земље „ко скакавац што поља опустоши“.

Порушише српске градове. Похараше и поробише српске светиње, манастире. Попалише српске цркве, школе и кубета. Оборише звона и крстове с цркви. Српске мајке с коњма прегазише и у њима чеда проплакаше. Српске сеје у црно завише, и јунаке српске исјекоше а младиће у ропство одведоше.

И тако српски народ после толике славе своје поста робље дивљем тиранину. Постадоше: „Српске земље турски спахилуци Српска чеда турски заточници“. „Код својега толикога блага, Србин поста слуга без динара“.

Све заузе, све поплави дивља хорда Азијата и поносни Срби витезови постадоше сиротиња раја.

Наста црно доба робовања, настадоше муке и патње српског народа, које су му у толико теже биле, што је дотле „живовао лијепо“ у слави и слободи својој.

Патње српског народа познате су свакоме и тешко нам их је и помињати, јер с тим наше старе ране вријеђамо и позлеђујемо.

Свако зна да су Срби на колу издисали, у тавницама трунули, у ланцима, под кундацима и нацацима падали, на коњма су разтрзани и на ченгелама умирали.

Крволочне Османлије све су чинили, само да сваку свијест српску угуше, те да се Срби никад више и не сјете славе и прошлости своје; да забораве и име своје, да напусте и вјеру своју. Али то не дочекаше непријатељи његови.

Ево данас се наврши 500 година и Србин још дише, још живи, још се креће, још се сјећа своје прошлости — својих патња и зулума; још чува аманет својих предака, који му оставише, и којег троба да се чврсто сваки држи, а то је: „чувају своју православну вјеру и милу народност“; цркве и школе подижи; живи умјерено и побожно. Буди трезвен у садашности, научи се од прошлости ради љепше будућности. Тим ћеш и видиме и невидиме своје непријатеље побиједити; јер смо већ претурили она зла и мучна времена, која дај боже не повратила се никада.

И заиста други народ пропао би са свим, — нестало би га. Али наш народ све је сносио, трпио и издржао је.

А шта ли га је највише очувало и одржало? Ето шта: Сакупљао се је код цркава и манастира; слушао је старца духовника, који га је у вјери тврдио; слушао је српског слијепца, који му је пјевао о прошлој слави и снази српској; слушао је гусле које му опјевају Косово и Лазара. Дакле: Вјера га је крјепила, пјесма га је снажила, гусле су га будиле. Те због тога:

Неклонусмо под тужњавом,
Под оковом, под синџиром.
Крјеписмо се старом славом,
Часним крстом и путиром“.

У пркос петстољетном робовању очували смо име, вјеру и народност своју за коју косовски јунаци падоше у бој. Свјесни смо данас себе и свога српског имена Знамо прошлост. Пред нама је будућност. Ничега се више не бојимо, јер више немамо шта губити. Сад само добијамо.

Косовска неслога треба да нас је научила памети. Зато, браћо, сада треба да имамо пред очима само једну мисао — мисао слоге, или управ ону лозинку која Србу пише и на грбу: „Само слога Србина спасава“.

Ово су ријечи свете. Њих је Србин себи створио у муци, и премишљајући о неслози старој.

Па зато, Србине, брате, слажи се са братом својим, јер без слоге спасења ти нема. Само слогом можемо поправити косовску неслогу.

И као год што сваки час говориш: „Боже помози“ тако исто сваки час понављај у срцу и те ријечи: Само слога Србина спасава.

Оплакујући данас овде светог велико-мученика цара Лазара, Обилића и друге косовске борце-витезове, сјетимо се и наше браће око Косова.

Јер баш на Косову требало би данас светковати, те вином и сузама прелити оне кости косовских јунака. Али Срби око Косова и око Призрена не могу и не смију данас овако као ми светковати, јер још цвиле под турским синџиром, још Косово освећено није. Тамо се не може.

Али хвала милостивом Богу, нама је то овде под правдољубивом хришћанском владом, под правичним законима и под мудром управом Његовог Величанства нашег премилостивог цара Фрање Јосифа I. дозвољено и слободно.

Сјетимо се да ово не би смјело бити прије десет година овдје. Сјетимо се велим тога па Богу благодаримо што смо дочекали да можемо и смијемо овај дан тужне успомене достојно ожалити и прославити.

Зато благодаримо Богу и нашем премилостивом цару.

Из свега довде ми видисмо да смо због несложе изгубили моћ и славу своју. Видисмо и то, да ми поред тужне косовске успомене можемо прославити данас још и петстољетну издржљивост нашу, борбу нашу, побједу нашу.

А после свега тога рецимо браћо:
Слава косовским борцима!
Мир пепелу њиховом и вјечна им памјат!
Вјечна им успомена у народу српском!

Амин.

О свештеничким сједницама у опште.

„Без договора није ни разговора".

Свештенички је позив тежак а дужности његове велике су и за Хришћански народ спасоносне; — па да би свој свети позив оправдали, да би тешкој задаћи бар у неколико могли одговорити, треба рада; а рад се никада правилно ни добро обавити не може, ако људи нијесу марни и заузети, ако се не труде и сами не теже, да им посао назадан не остане. Има некијех који би с највишом вољом радили свој посао, али једно што не знају, а друго, што сав у опште простиј сталеж хоће некога, да му предњачи, хоће да га води и упућује, па посао одмах иде добро.

Узмимо наше тежаке. Они нигда нешто веће и корисније почети не ће, ако се не ће наћи когод па да их поведе. — не ће шта више ни оно да почну, што се клони појединих кућа. Ако им човјек престави, да су држање свечарства и слава о крсним именима убитачна — ако се такве части протежу на 3—4 дана, те да би то требало укратити, они ће обично сваки одговорити: „е, па ја не могу први почети, кад свак укине и ја ћу". Ако је старјешина кућни отишао куд за дан два, млађи већ ладно и немарно врше домаће послове и сваки хоће да дангуби; остави ли учитељ своје ученике, и и само за часак умакне ли им с очију, одмах настаје жагор, вика, препирка, задиркивање и друго, а на рад и не мисли се, па је тако и код војника и код свију у опште млађих, којима треба надзора и пажње, па тек онда да се радити може.

Свештенство има свога старјешину и поглавицу у личности Архијепископа и Митрополита и своју протостављену духовну власт, па сад, кад ови не би свештеничке послове и владање пратили, кад не би налагали, шта све свештенство радити има, разумије се, да би се и свештеници дали немару и сваки би у раду скренуо, у дужностима ослабио и друго нешто почео радити — или би се предао дембелисању.

На управама протопрезвитерата, постоје проте или надзирателји, па ако су ови у пословима спори, ако дужности занемарују и остављају од данас до сјутра, разумије се, да ће и подручно свештенство дријемати и у послу назадно бити.

Старјешини у кући, учитељу у школи, чланику у војсци и т. д. лашње је заповиједати, јер своје млађе увијек пред очима има; али шта да рекнемо ми за наше свештенство, које је по 3, 5 и више сати растављено у парохијама једно од другог?; како ћемо ми савјетовати се и налагати оно, што се у данашњем времену мора радити? — Прото односно надзиратељ не може ићи сваки пут од једног до другог тумачити, кад се има шта радити и како, јер му то ни дужности остале не дозвољавају; да се опет сваки пут пискара и тим начином даје на знање, шта се све чинити има, па ни то није добро ни сигурно, јер се писмо често пута загуби, подере, умрља и не дође на вријеме ономе, коме је управљено, па ако баш и дође, ми имамо

у Босни још таквих свештеника, који нијесу добро вјешти писању, па до краја и не разумију све, што им се пише. Други су опет немарни, те прочитав, забаце га ђе случајно, и тако многи се често и не сјећају да им је о том и о том што писано. Осим свега тога, новост неку у нашему народу завести, то иде врло тешко, јер он обично тежи за онијем како је те досад било и ишло; е, али кад данас и измјене треба, мора се нешто ново уводити према данашњим околностима, као што се и старо у доста прилика промијени. Разноликост такође не годи добро никоме и ни у ком скоро послу, па свему томе, да би у неколико наши свештеници љепши правац дали, да би и себи тешки посао олакшали и већу корист својој пастви допринијели, треба сви протопрезвитери односно надзиратељи да оснују у својим мјестима тако зване: „Свештеничке сједнице“, у којима ће се сви заједно савјетовати: 1. За своје послове односеће се на цркву, школу и народ, а 2. и за остало све, што им као пастирима у дјелокруг спадало буде.

Нашему неуком свештенству, такве су сједнице читава школа. Ту сваки појединi види и чује све, што се ту ради и говори; сваки буде тачно обавијештен о овоме и ономе, сваки има права говорити, стављено питање решетати и свој суд и мишљење о њему изрећи; сваки се ту пита, сваки одговара, сваки гледа и пази, па се најпослије о једном предмету докона, и, оно, о чему се већином гласова ријеши, није ничијом самовољом одређено и нема се узрока ни на кога зато викати. Је ли когод за што пред такву сједницу позван на одговорност, разумије се, да ће тај скуп свештенички више на њега утицати, него ли кад га један само свештеник зове преда се, па макар да је тај и најстрожији. Забрањује ли се или доказује ли се коме шта, па и за то је више угледа, кад се коме шта изрече у томе друштву, кога он и нехотице мора поштовати.

У сједницама дакле свештеничким мјесто је да се за све наше црквене ствари, своје дужности, народне мане и т. д. бистри; а сједнице те јесу и као мали духовни судови, који по закону и праву ни појединим свештеницима не праштају, кад који у чему застрани. Има некијех, који су врло упорни, па просто не ће да врше задатке и онако, како могу и знају; али кад њему у сједници прото, или други старији свештеник очита његово, па кад му предочи посљедице, које га ради немара постићи могу, он тада и сам увиђа да није добро тако радити, стиди се остале браће, увиђа, сам да је изостао, није рад да буде стражњи; и тако послије лаћа се посла. Онако, поручуј ти њему кући шта оћеш, кад он не види шта се ради ни како се његова браћа утркују за послом, он толико не осјећа, јер га нема шта да подстекне на рад.

У овом протопрезвитерату, било их је и таквијех, који су прије неколике године правили здоговоре, па да се сложно одапру и да не раде све, што им се од стране протопрезвитер. уреда доставља, па данас више тога нема, јер је сваки и без казни дошао до убјеђења, да ваља радити. За три године и више од како постоје овдје свештеничке сједнице, и ако није ступило све у живот, што се предлагало, свештенство је овдашње коракнуло напријед, и ја се похвалити могу, да су ми данас у протопрезвитерату сви (осим двоице) марљиви и добри, да им се мало што приговорити може.

Сви раде, а што не знају то питају; сви су чисто и пристојно одјевени, сви у друштву весели и расположени; проту воле, а и он с њима радо се дружи, и сви заједно устајемо на оно, што свијет наш тамани и учимо га, да се кане свега, што му несрећи и пропасти служи. — Нашим састанцима доприноси и то доста лакоће, што су сви свештеници у котару најдаље четири сата од вароши далеко, па се шта више пред свачију кућу у колима може доћи; али кад се то заведе и онамо, ђе је протопрезвитерски уред даље, и тамо ће свештеници долазити, јер ће их лична побуда и корист у тако красно друштво водити.

Код нас овамо сједнице редовне држе се: мјесеца јануара, априла, јулија и октобра, а ванредне, кад им се потреба укаже. Прото је предсједник, а међу свештеницима најстарији подпредсједник, а који је перу вјешт, тај буде гласањем за перовођу сједничког изабран, и свију их Високопречасна Конзисторија потврди. Предмете за рјешевање, обиљежи сам прото већ у колико тачака нађе за сходно, па кад сједница свој рад са молитвом отпочне онда и други свештеници имаду права нешто предложити, које се такође гласањем усваја или одбија.

Сједнице се обично почињу у 9 или у 10 сати прије подне, па говор и дебата траје како кад. У нас обично прође 1 сат по подне, а буде и до 2 и више. Нарочитом молитвом рад се заврши, и разилази се сваки на своју страну, очекујући и опет радосно позив за другу свештеничку сједницу.

Ми овдашњи отпочињемо сједнички рад стојећи, и један очита ову молитву:

„Господи Исусе Христе Боже наш, прими молитву сију во оставленије грјехов рабов твојих и благослови нам свјакоје благоје намјереније, и дјело ученij наших, јеже благополучно начати и без свјакаго препјатија во славје твојеј совершити; нам же служитељем свјатаго твојего олтарја благопосцјеши, совјетованија наша исправи и во совршеније силоју пресвјатаго Твојего Духа спјешно произвести сотвори.“

Прекрстив се сједамо сви за посао, кога обично као предходно отвори прото (или други који) са неколико ријечи, и тада се узимају у претрес редом стављене тачке на листу, који је као пословник тога дана постављен на сто.

Наредбе Високопреч. Конзисторије усвајају се без ријечи, само се обавијести сваки потање шта је и како се око тога радити има, па да се тачно у дјело приведе. Остала питања, предлози и т. д. дају се на рјешавања и гласања, при чему сваки свештеник редом идући, даје свој глас и мишљење, и по окончаном, већ се види, је ли тај предлог уважен са већином гласова. Кад се сва питања на реду стављена претресу, обично дођу на ред тужитељи — брачни спорови или друго што, што се има позватим пред сједницу предочити. Ако је више особа позвано, собе су наше тијесне, те се то обично пред кућом протином у авлији обави.

Послије свршена рада, обично се очита или отпјева овај Тропар глас 4.

„Благодарни сушче и недостојни раби твоји Господи, от твојих великих благодјејанij на нас бивших, славјашче тја хвалим, благословим, благодарим, појем и величајем твоје благоутробије и рабски љубовију вопијем ти: благодјетељу Спасе наш слава тебје“.

или овај глас 3.

„Богородице христијаном помошчнице, твоје предстателство стјажавше раби твоји благодарно тебје вопијем: радујсја Пречистаја Богородице Дјево, и от свјех нас бјед твојими молитвами всегда избави, једина вскорје предстателствујушчаја“.

Одговор на одговор г. јерeју Гаврилу Бољарићу вјероучитељу на гимназији у Сарајеву.

Кад сам у 7. броју овога поштованог листа написао оно неколико ријечи односно служења свештеничког са Архијерејем у цркви, мислио сам само на то, да вас пречасни оче, упозорим и пострекнем, да пространије и опширније опишете оно, о чему сте већ почели били писати. Но, ви не само да ми на моје питање односно на моју жељу готово ништа не одговористе, него узесте ствар са свим другу, за коју вас ја ни најмање питао нијесам, и из које се може видити, да ви имате нешто на срцу, што вас врло мучи, па сте то хтјели овом приликом изјадати, а не знадосте, да то мене — а можда ни другога — ни мало не занима.

Који је „церемонијал“ бољи и љепши, и који би требало измијенити и укинути: овај, по вашим ријечима „наш“ (грчки), или онај (опет по вашим ријечима) „ваш“ преко Саве, то се мене ни вас ни мало не тиче, јер нас двојица, т. ј. ја и ви, нити што можемо у православној цркви измијенити, нити што додати или одузети.

Ја нијесам учио високих школа; нијесам свршио ни гимназију ни реалку а некамо ли какав факултет, али сам ипак слушао гдје паметни и научени људи говоре, а ваљда тако и црквена историја вели: да смо ми Срби и у опће Славени примили православну вјеру од Грка, даклен из Цариграда, од вселенске цркве, под коју канонички потпадамо. На даље сам пречасни оче и то слушао а негдје сам и читао: да је неки кнез руски хотећи примити Христијанство, или коју другу вјеру, слао своје посланике

по свијету, да виде, која је вјера најбоља, те да су ови дошли у Цариград а не у Сријемске Карловце, па ни у Пећ. Ту им се, у Цариграду, у светој Софији православна вјера најбоље допала, те су је и пригрлили. Отуд слиједи: **да су они — а и ми, сав обред а и тако звани „церемонијал“ од Грка из Цариграда примили.**

У осталом, ако ми коју горку по некада рекосмо против поступка грчких владика, који су у нашој Босни до сада били и што-какву злоупотребу чинили, (премда је било и заслужних Архијереја, јер нам они у најкритичнија времена сачуваше православље наше у овим земљама), не слиједи отуд, да морамо и против православног обреда и начина служења грчког викати; јер знајте, да је обред код Грка правилан а и церемонијал по типику цариградском најтачнији, но ви га, само ви назваste неправилним!!! Дакле, онда је и вселенска црква и патријаршија, која је тај типик издала, на кривом путу, но то само ваљда по вашем схваћању.

За то сам, оче и брате по Христу, нашао за добро, да вам ове неколике искрене ријечи у интересу православља речем, и уједно вас замолим, да ми ствар ону, за коју вас упитах — ако сте јој вјешти? — разјасните, а да оставите на крај све оно, што би могло бацити и најмању сјенку на наш православни обред и што на саму ствар не спада, јер је вас за то питао нијесам, па и да сам, ви сте требали одговорити: да нијесте надлежни ни позвани писати о стварима, које се, мање више, тичу свега православља. Ми имамо Архијереја, који су у првом реду, позвани да чувају чистоту православне вјере и њезиног „церемонијала“, па ваљда би пречасни оче, они сами устали на обрану чистоте, кад би што „грчко“ и по вама „неканонично, расколничко“ било у тој ствари.

Надам се да ћете ми удовољити мојем питању и описати све појединости служења свештеника са Архијерејем у цркви.

А што се тиче других питања, које истакнусте у вашем одговору, нека вам друга браћа, која су ученија и вјештија у црквеној историји, догматици и каноничком праву; на то одговарају па и ви би нама могли то разјаснити и литерално доказати и описати све појединости и неправилности, ако их има (???) и ако се што увукло туђе у нашу цркву, и које наша догматика не трпи (?!?!) Тим ћете учинити услугу нашој цркви, коју сви као вјерни пошљедователи св. Апостолâ служимо и добро пазимо, да се ништа ново у њу не унаша.

Притока (код Бихаћа), 25. јуна 1889.

Ваш одани у Христу брат:

Коста Ковачевић
свештеник.

Опис Манастира Крупе*)

(По предању и народном приповиједању).

Крупа манастир лежи на дивном и узвишеном мјесту у селу Крупој, далеко од Бањалуке $4^1/_2$ сата, уз ријеку Врбас с' лијеве стране. Сјеверни и јужни зидови још су и данас читави, а и са западне стране још је читав. Прва два зида висока су по 8 метара старог зида, а а сјеверни који се зове дума висок је 14 метара. Олтар је срушен, ал' и он је висок до 3 метра. Простор манастира износи 35 метара уз дуж, а широк је 11 метара. Уз дуж са сјеверне стране цијелога манастира налазе се старе зидине које стоје у свези са манастиром. Ту је као што приповједају била калуђерска трпезарија и ћелица, а и данас се налази остатака од читавих зидова.

С' јужне пак стране налазе се 3 уска неоштећена прозора, која су сграђена од љутог тесаног камена. Са сјеверне стране

*) Види шематизам Д. босанске православне Архидијецезе за годину 1883. стр. 19. Уредништво.

нема ниједног прозора, можда сигурно зато, што су ћелице у свези стајале са манастиром. На западној страни у думи налази се једно велико окно у ком би се највећи човјек могао исправити, за које приповједају, да се је у њему налазио један велики драги камен, који је од себе давао свјетлост тако, да су ђевојке у селу Добрњи, које је далеко од манастира $1^1/_2$ сахат, могле вести према тој огромној свјетлости.

Око манастира Крупе налазе се многе гробнице, које су грдњијем и тешкијем плочама покривене. На сред олтара налази се једна велика гробница, коју су Турци некад раскопали, мислећи да се у њој налази закопано благо, па су из узрока тога у њу спуштали неког покојног Михаила Видојевића, а то зато да им новаца извади; али овај осим људских костију и глава није могао ништа наћи.

И данас има један жив старац од 90 година по имену Иле Видојевић, који ми је приповједао како је неки Лаза Думановић попео се на манастирске зидине, те по турски заилалакао подне, и да је одма од тога часа обољео, те 3 године у највећим мукама патио се, док напослетку није умро. По смрти његовој неки Милан Живковић тако исто попео се на манастирске зидине те по турски заилалакао подне, ал одма му се је укочила лијева рука и нога, тако да је више година као највећи патник живио и умр'о. Исти Видојевић приповједао ми је како је неки трговац из Аустрије именом Станко долазио и казивао, да има близу манастира у земљи једна повелика магаза, која је пуна бакра и другог скупоцјеног различитог посуђа.

Границе манастира јесу: Са истока красно крупско поље што га таквог надалеко нема и ријека Врбас, која је далеко од манастира 8—10 минута. Са запада налази се врло красна шумица и планина Перетовац. Са југа град Гребен од кога се још и данас зидине виде, о ком приповједају, да је за обрану манастира сграђен био. По томе се и приповједа, да су се после пада Босне преко 20 година из истог града калуђери бранили, и напослетку да је са источне стране крминског брда и са десне стране истога манастира порушен. Други опет приповједају и доказују, да је манастир Крупа држао се све дотлен док се Турци испод Беча нијесу вратили, те кад су из Беча сузбијени и и у ове земље прођерани, да су га тек онда порушили. Са сјеверне стране манастира налазе се гајеви и ријека Крупа, која је удаљена од манастира 5 минута, а извором четврт сата, а утоком до 10 мин. с' источне стране у Врбас, у којој се може наћи доста добре рибе пастрме. На ријеци Крупи налази се више ступа с' ваљцима за сукно. Далеко од манастира до 308 корачаји налази се дрво јергован, за које приповједају људи, да ту има нека остава. На западној страни манастира налази се један добар извор с' добром ладном пијаћом водом, који је земљаним томрцима доведен до пред сами манастир, а то свједоче останци који се и дан данас понегде под истим водоводом налазе. Далеко од манастира $1^1/_2$ сата с десне стране Врбаса налазе се многе пећине, за које ми је Иле Видојевић приповједао, да су калуђери кад су из манастира рашћерани онда у тим пећинама преко 30 година живили, јер је положај запста такав, да им непријатељ није могао ништа учинити. Са источне, јужне и сјеверне стране били су ограђени великим стјенама и обраслом шумом, а са западне стране јест ријека Врбас преко ког непријатељу не бијаше лако прићи.

У посједу свом имали су калуђери неколико оаза, које су обрађивали, те тиме се издржавали, а и српски ондашњи народ по некад је крадом по нешто доносио, што им је било од потребе. Од тијех оаза и данас има преко 50 јутара земље, што оранице, што косанице, које немају својих спахија него само плаћају цару десетину. Исту земљу посједује 5 кућа кмета, Ахмет-бега Цинића из Бањалуке. И данас ове пећине и околице у којој су калуђери становали носе име „калуђерице“, а то збиља доказује, да су у њима калуђери живили. Но још је бољи доказ тај, што је неки Блашковић, чобанин из Крмине, прије неколико година нашао један велики дрвени крст у једној пећини, који се и данас у крминској цркви на часној трапези налази. Црква крминска далеко је од манастира $1^1/_2$ сата. Од манастира има један пут који и данас постоји, и тај је везао манастир са градићем, који се над ријеком Врбасом налази; а испод градића постоје и сад на обалама зидани темељи од каменог моста, који је преко узине врбаске водио пут у село Крмине. Напослетку запитам Илију Видојевића, да ли по предању могу знати, ко је овај манастир сазидао? — на што ми он одговори: да је чуо од старијих људи, да га је зидао отац и син. Оцу имена није упамтио нити га знаде, а сину сигурно је име Симеон. Због чега се збиља може тврдити да је овај манастир Крупа задужбина првог Српског краља Стевана Немање у калуђерству названог Симеуна. Манастир Крупа почео се понављати г. 1887.; на истим оним зидовима на којима је и прије био подигнут; но само је скраћен олтар за 5 метара мање, пошто је био дугачак 11 метара. Попријеки зидови остали су који су и прије били, и дума је срушена, а мјесто ње подигнут је од тврдог камена торањ.

Манастир Крупа биће ове године сасвим довршен, а на велику Госпојину освештан. За ово велико благотворно дјело има се највише захвалити Високој Земаљској Влади, која је у ту цијељ даровала 3.000 фор.; бившем митрополиту Сави Косановићу, који је даровао 100 дуката цесарских; покојном блажено-почившем Партенију Давидовићу игуману, који је даровао 100 дуката цесар; и блажено почившем Јермонаху Исаији Костићу, који је даровао 50 дуката цесар. А тако исто хвала и осталим дарежљивим Србима добротворима, који овој стародревној светињи у помоћ притекоше.

Прибележио

В. К. прото.

Број 992.

ОКРУЖНИЦА

Свима српско-православним црквено-школским Општинама и пречасном свештенству као и црквеним туторима Дабробосанске Епархије.

Многе српско-православне црквено-школске општине, свештенство парохијално и манастирске управе, са малијем изузетком, као што је примјетила АЕ. Митрополитска консисторија, подносе црквено-школске рачуне састављене у грошима. Но почем овај новац данас овдје не постоји у промету, него се све прима и издаје у банкнотама аустријске вриједности, то онда није правилно, да се рачуни црквени, манастирски и школски подносе у оном новцу, који данас не

постоји, него само забуну и штету у преваћању из гроша у форинте собом доноси.

Ушљед тога упућују се и позивају се славне црквене општине, свештенство, манастирске управе и црквени тутори, да у будуће рачуне подносе у форинтама, а не у грошима, и то сваке године у изводу, и у два једнака преписа о приходу и расходу по уложеном обрасцу, од којих ће се по прегледању и са можебитним примједбама, или са одобрењем, потврдити и један образац повратити, а други у консисторијалној архиви задржати.

Овом приликом примјечава духовна власт, да се код неких општина чини злоупотреба са црквеним имањем, да се тачно не воде рачуни, да појединци или њих двојица, без знања већине, воде такове рачуне, а код неких цркава да се никако и не воде рачуни, и т. д. Према томе нашла се је ова духовна власт побуђена, а на основу свога „Пословнога реда“ §. 23. тачке 1., 2., 5. и §. 27., позвати све црквено-школске општине, црквене туторе и све свештенство, нека се изјасне: „По којем се правилнику предузимају избори општинских чланова, школских одбора и црквених тутора, и када?; на колико година чини се избор црквене општине, школског одбора, црквених тутора, и од кога? и којим редом бивају ти избори? Како се рачуни воде, склапају и како се исти предавају од старе ново-изабраној општини? У опште: Како се цио рад општински, школског одбора, тутора, чланова општинских, и т. д. управља и по којем пропису ради цркве, школе и њихових непокретних и покретних добара, приноса, завјештаја? и т. д.

Имају ли за рачуне нужне штампане протоколе о приходу и расходу, као и инвентаре свију пописаних црквено-школских ствари, и све што се односи на то? — Да ли имају свој правилник (штатут) писан или штампан, и ако такови постоји нека га изволе у препису послати АЕ. Митрополитској консисторији на увид?

Уједно позивају се славне Општине, нека се у погледу својег правилника изјасне у толико, у колико свој дјелокруг схваћају, ради цркве, школе и свега што се клони тачном темељном поретку црквено-школских, општинско-свештеничких и учитељских одношаја у појединим мјестима, у варошима и селима.

Из конзисторијалне сједнице.

Сарајево, 8. јуна 1889.

АЕ. и Митрополит Дабро - босански:
Ђорђе Николајевић.

Књижевне вијести.

О првим професорима српске гимназије у Карловцима и кад је она отворена. Од Димитрија Руварца, пароха земунског. Прештампано из „Новог Времена“ за г. 1889. Штампарија Симе Паића у Земуну 1889. стр. 12.

Приповијетке Николе В. Гоголља. Књига II. свеска 198. народне библиотеке браће Јовановића у Панчеву.

Галетеја драма у 5 чинова написао С. Василијадис, с јелинског превео Дим. Алексијевић. Свеска 196. народне библиотеке браће Јовановића у Панчеву.

Споменица 500 годишње битке косовске. Бој на Косову, на Видов-дан 15. јуна 1389 По српским народним пјесмама уз гусле скитио Миливој Србинић. Издање срп. књижаре и штампарије

Браће М. Поповића у Новом Саду 1889. — 8 на, стр. 63. — Са 14 слика, међу којима манастир Раваница, црква Лазарица у Крушевцу, цар Лазар, царица Милица, породица цара Лазара, Милош Обилић, вечера кнежева и неколико слика о бoју на Косову.

Метастазијев Атилије Регул. Позоришна игра у три дјејства. Превео Др. Петар Јовановић. Свеска 200. народне библиотеке браће Јовановића.

Општи земљопис за најстарије разреде народне школе. Са особитим обзиром на Аустро-Угарску монархију. Саставио: Јован Благојевић, учитељ српске више дјевојачке школе у Сомбору. Треће прегледано и поправљено издање. Одобрен од Вис. Нар. црквеног школског савјета. Цијена 36 новч. У Сомбору Издање књижаре Миливоја Каракашевића 1890. год.

Свештена историја старог и новог завјета у двије књиге, састављена по новом програму за гимназије и за средње школе. Издање 4. Од протојереја Василија Михаиловскаго. У Петрограду (Русија) 1889.

Сто двадесет слика за свештену историју старог и новог завјета. Треће издање. Од Василија Михаиловскаго.

Све три ове књиге штампане су на руском језику а могу се добити за 1 Ф. 80 новч. или 1 р. 25 коп. код књижаре Тозова у Петрограду или код самог аутора под атресом: Протојерej Василије Михаиловски *St. Peterbourg* (Russland).

Братство. Пета књига друштва светог Саве. Београд (Србија) 1889. Цијена два динара или 1 фор. за оне који нијесу чланови друштва св. Саве. Има 255 страна са овим садржајем: 1. То је божја воља. — Сићевачка клисура. — Заборављени патриоти. — Босна. — Из живота у Старој Србији. — Јетрвица адамско кољено. — Преко Коца Балкана у Рилске планине. — Краљ Урош I. и грчки повјесничар Пахимер. — Кратки преглед српских народних пјесама. — Нагорич. — Српске народне пословице.

Извјештај о српској великој гимназији у Новом Саду, за школску годину $188^{8}/_{9}$. У Новом Саду штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1889.

Извјештај о православном богословском заводу у Задру, за школску годину 1888-89. Година XI. Задар, Печатња Ивана Водицке 1889. У I. дјелу овог извјештаја налази се „свети Вит“ (Видов-дан). Једно питање из агиологије православне цркве. Расправио проф. Ј. Вучковић.

Отачбина. Књига 23. свеска 89. за Август 1889. Година 8-ма у Биограду краљевско-српска државна штампарија.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Књига II. Година I. Садржај: I. Riznica porodice Hranića (nadimak Kosača); II. Рушевине дворца Јајице војводе; III. Vojvoda Toma; IV. Манастир Озрен; V. Crtice o životu gmazova, koji žive u Bosni i Hercegovini; VI. О босанској музици. VII. Blagajeva maslinica. VIII. Старобосанска листина од године 1688. IX. Otomanske valije u Bosni. X. Челенка са мађарским грбом. XI. Nove vrste i varijatete Otiorrhynchus-a iz južne Bosne i Hercegovine. XII. Два хералдичка споменика из Босне. XIII. Listnie kralja Matije Korvina. XIV. Старобосански натпис код хана Чоршулића. XV. Kako se našlo i diglo gnijezdo orla zlatana. XVI. Мач од туча, извађен из Дрине. XVII. Ko je bio slikar fojničkog grbovnika? XVIII. Два римска натписа у Гламочу. XIX. Различито: Нова предисторијска насеобина код Сарајева; Tertibiziba u Dalmaciji; Љељени у Босни и Херцеговини; Darovi zemaljskom muzeju. Дописи уредништва.

Хришћански весник. Свеска VI. Јуни 1889. година. XI, са садржајем: 1) Косовска пестогодишњица. 2) Да ли се св. Саво светкује у римској цркви. 3) Како да објаснимо неке сличне црте међу религијама старог света и хришћанског. 3) Свештенство и политика. 5) Лутер и реформација. 6) Оче наш. 7) Са избора свешт. у Нишу. 8) Црквене вести. 9) Беседа. 10) Пастирска посланица. 11) Нимник. 12) Реч војницима. 13) Неколико примедаба. 14) Глас из народа. 15) Из пастирске праксе. 16) Белешке. 17) Вести из црквеног света. 18) Афоризми. 19) Ситнице. 20) Грађа за историју управе владике Никанора Ружичића.

Жича. Број 4. јуни 1889. Година I. Садржај: Косовска прослава. — Слава им. — Видовданска химна. — Молитва. — Укази. — Писмо бивше црквене хијерархије. — Посланица нове црквене хијерархије. — Нова црквена управа у краљевини. — Вера и дела. — Проповед на

Цвети. Уређење свештеничког стања. Из извјештаја ревизора за срез црногорски. — Пројект црквеног устава. — Беседа на св. Илију. — Свештенички фонд. — Допис „Жичи“. — Црквене власти. Службени дио. Са окр. збора. Белешке. — Нове књиге и листови. — Књижевни оглас. — Гласник. — Одговори уредништва. — Немила појава. — Редовни чланови овоепархиског удружења.

Црквени Гласник. Број 13. и 14. у Лесковцу 1. јула 1889. Година III. са садржајем: После пет векова. — На растанку. — Закон о уређењу Богословије. — Беседа Епископа нишког Господина Јеронима. — Допис. — Високи Дечани. — Свети Јован Златоуст. — Беседа на Видов-дан. — Брат и сестра. — На Голготи. — Пријатна вест. — Службене вести. — Гласник. — Друштво св. Саве.

Глас Истине. Број 13. од о. г., година VI. са садржајем: Беседа блаженопокојног епископа шабачког Самуила Пантелијћа. — Радња сабор-ског одбора. — О коринтским посланицама. — Др. Владимир Гете. — Женско васпитање. — Тумачење псалмова. — Листак. — Белешке. — Нове књиге и листови.

Поменик (читуља) добротвора и утемељача друштва св. Саве. I. Књига 7. друж. св. Саве. Београд, у штампарији краљевине Србије. 1889.

Доситије. Нов лист, који је почео излазити у Београду (Србија) од 23. јуна о. г. Власник и одговорни уредник Милан Биљчевић. Уредништво и администрација: Абаџијска улица број 15. Цијена је листу 8 фор. на годину а излази сваке нељеље на великом табаку од 4 листа, са 8 страна. Из истакнутог програма и по садржају, који је у првом броју овога листа изишао, слободно можемо топло препоручити овај лист свакоме, а на посе свештенству, срп. прав. општинама и учитељству нашем; јер ће у њему наћи једре поуке у вјери, љубави и надежди.

Позив.

Српско-православном свештенству, Општинама и свему српском народу.

Долазимо да Вас најљудније замолимо нека би добростиво допринијели који дарак у богољубну цијел, да се у граду Крижевцу сагради српско-православна црквица.

Имаде нас Срба овђе около 150 душа па немамо ниђе прилике да се Богу помолимо и тиме да си живо пред очи доведемо обичаје наше свете Матере цркве. Имаде овђе кр. шумско-господарско училиште, које полазе и синови браће Срба са разних крајева, па би већ ради правилнога моралнога узгоја њихова од велике потребе било, да се овђе чим прије сагради па и најскромнија наша црквица.

Пошто нас је али овђе мало и наше су новчане прилике врло слабе, да би ми сами о себи тој великој потреби доскочили, то смо замолили високу нашу Владу да нам у ту цијел дозволи сабирање добровољних прилога, те нам је високоиста то овојим одписом од 3. јунија т. г. бр. 20.218 дозволила.

Изволите се сјетити коли је Вама лијепо ђе је Вас Срба на хрпи множина, ђе имате своју цркву и свога свештеника те имадете сваки час прилике, да се помолите свевишњему Творцу за спас свој и рода свога, па просудите коли је нама тежко без вјерске утјехе сваке.

Отворите дакле благу десницу, помозите нас, па ће и Бог Вас помоћи!

Прилог Ваш као и прилоге сабране можда у кругу Ваших знанаца и пријатеља, којима, молимо, да нашу ствар добростиво препоручите благоизволите припослати подписаному одбору, а ми ћемо частна имена г. г. приложника прибиљежити у срцима нашима и огласити у домаћим новинама.

Уздајући се у Ваше родољубље и пожртвовност, јесмо велепочитањем.

У Крижевцу, 15. (27.) јунија 1889.

Одбор за градњу српско-православне капеле:

Предсједник: **Стеван Јовић,** мјерник.

Тајник: **Максо Страјнић,**

Одборници:

П. Радић. В. Милеуснић. Г. Смољановић.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 17. и 18. Сарајево, мјесеца Септембра 1889. Год. III.

Предуслови за избор службе свештеничког звања*).

Велико је и замашно подузеће онога, који мисли и жели одати се служби свештеничког звања, јер су с том службом и односно звањем скопчане такове дужности, које се никако не дају сравнити или успоредити с дужностима и одговорношћу другијех људскијех звања и сталежа.

Друга људска звања и сталежи баве се обично свјетскијем пословима, који су такве природе, да се човјек у њима лако и без опасности снаћи може, само ако је иоле свјестан.

Међу тијем свештеничко звање има тај узвишени задатак, да у духовноме смислу служи Богу и људима; — Богу, као општем творцу, као најмоћнијем цару свијех царева, као најправеднијем судији свијех судија, као првом почетку и свршетку свијех ствари и нас; а људима да служи у својству њиховог пословође код Бога, односно као њихов посредник и измиритељ с Богом, као божији помагач у дјелу спасења душа њиховијех и најпослије, да служи њима као њихов руководитељ и стражар у течају цијелог им земног живота.

Ова двојака служба свештеничког звања представља се некима у први мах и поглед, да је лака и обична, али у самој ствари није тако, већ је она и одвећ тешка пак и опасна; а то нам у пуној мјери свједочи св. писмо, а и св. оци; а на челу им св. Јован Златоуст у својијем златнијем књигама о свештенству, за тијем светитељи Григорије Богослов, Јефрем Сирин, Григорије Неокесаријски, Амвросије и други, који су се устручавали ступити у свештеничко звање, једино из обзира на величину опасности и тешкоће, које су са службом истог звања скопчане. — Најпослије да је служба свештеничког звања заиста тешка и опасна, свједоче нам и они многобројни закони, установе и прописи цркве, који сви једни-

*) Овај чланак налази се у извјештају богословског срп. православног завода у Рељеву за 1887/88 год. И којег по својој важности доносимо у овај лист „Уредништво.“

јем гласом налажу и опредјељују највишу предострожност, и најстрожији испит, прије него се коме подијели, или ко на себе прими службу свештеничког звања.

Из свега овога јасно и видно излази, да није за свакога служба свештеничког звања, и да многи и многи у велико гријеше, што лакомислено и без претходног зрелог испитања бирају тако велико и најодличније звање, што га под небом има, и које је више и од самијех анђелскијех сила. (Злат. о. свешт. 3 књига).

Да се предусретне овоме гријешењу, које неминовно води за собом најрђавије посљедице како за цркву, тако и још више за онога, који избира службу свештеничког звања без претходног зрелог расуђивања, навешћемо најглавније предуслове, који карактеришу прави позив службе свештеничког звања, и који условљују ваљаност тог избора.

Први дакле и најглавнији предуслов, који оправдава избор службе свештеничког звања, јест: позив на ту службу од самога Бога.

Пошто је сам Бог, који влада и управља царством цркве: то мора, да и од Њега зависи избор онога, који ће Му служити у дјелима исте цркве. О овоме нам небројена свједочанства пружа св. писмо. Јер, ако ми у обзир узмемо, да је по излагању св. писма. (Лук. XIV., 9.) крив онај, који на пир дође без свечаног руха, и који сједа за трпезом на важније мјесто, а није га дотични господар на оно мјесто позвао; да су се у старозавјетноме свештенству, које је било само сјенка и слика данашњега, захтијевали неки несумњиви знаци божијег позива; да су кажњени били сви они народи, који су са пријеваром хтјели ступити у савез с божијим народом; ако најпослије у обзир узмемо, да ниједан земаљски цар и господар не воли, нити трпи службеника, који није на то звање од њега позван: тада је очито, да још много мање ступити може у службу свештеничког звања онај, који није на тако велико и узвишено звање од самога Бога позван, и не само то, него да је највеће осуде достојан, и у велико крив пред Богом свак, који се дрско и безобзирно намеће и истиче на мјесто службе свештеничког звања, без приволе и односног претходног позива од Бога.

Погледајмо на апостолску историју и видјећемо, да није ниједан од апостола ушао од себе у апостолску службу, док га на исту није позвао Христос. У своје друштво позвао је Исус Христос апостоле најприје из јудејства, да се науче и просвијетле у науци, коју је Он проповиједао, пак да, шљедујући стопама Његовијем, и усвајајући врлине и добродјетели Његове, постану у свему савршени. Други пут позвао их је, кад их је у свијет послао да проповиједају ријечима: „Идите дакле и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и св. Духа, учећи да све држе што сам заповједио“. (Мат. XXVIII., 19—20); а тиме наредио им је да као врли и достојни поборници саме суште истине, раде о подигнућу, утврђењу и распрострањењу хришћанске цркве. По начину овог апостолског позива и избора Бог и данас бира и позива два пута и све вјерне своје и то једном, кад их удостојава тајне св. крштења, и тијем их ослобођава од вјечне смрти и проклетства, с правом примања осталијех св. тајана; а други пут зове и бира их кад кога од њих одреди, да му буде помагач у дјелу спасења људи, стројитељ св. тајана, и у свему уд посвећен, како би могао и друге посвећивати, уклањајући и чувајући их од гријеха и сваког у опште безакоња. (Наставиће се).

Одломак из Литурђике.

VI. О богослужбеним књигама у православно-католичанској цркви.

(Наставак.)

Богослужење, које се свршава у току од 24 сата, по својој спољашности никада се не мијења, али се у пјесмама и молитвама свакога дана мијења. Оне стихире, канони и разна чтенија данас се не поју и не читају, која си јуче чуо или ћеш сутра чути. Сваки боговетни дан има за се свој особити текст, па кадкад и два и три; стога ће појац у књизи, гђе се такви текстови у неке дане међусобно измјенично читају и поју, наћи примједбе: овђе слиједе стихире, тропари, кондаци: дана, светога и т. д.

Свакидање богослужење по свом садржају налази се изложено нарочито у: **Октоиху (Осмогласнику), Минеју (црквеној мјесечној књизи) и Триоду**; правило пак за свршавање тога богослужења изложено је **у типику.**

Овђе ми није намјера све богослужбене књиге набрајати; навешћу само главније од њих.

Октоих (Осмогласник) се може сматрати за основ других богослужбених књигâ. Он садржи у себи текст свакидањег богослужења, који се периодично послије сваких осам седмица према броју осам гласова враћа и повторава. Сваки појединн глас има према броју дана у седмици седам служби. Дух и расположење сваке те поједине службе одговара разном стању и потреби молеће се душе, која слави и хвали, која се скрушава, радује и нада. И тако служба, која се у нећељу свршава, — пошто она прославља и васкресење Христа Спасителя, — показује основ наде душе покајнице и прошење за заступство матере Божије. Служба, која се свршава понећељником и вторником представља падење грјешнијех душа, њихову бојазан, и подстиче их, да моле за помоћ понећељником: безтјелесне силе т. ј. анђеле, а вторником: св. Јована Претечу. Службе, које се свршавају сриједом и петком, појачавају наду покајника представом страдања Христових. (Дани посвећени часном и животворном крсту). Четвртком поје црква пјесме у част св. апостолâ и св. Николе и моле се за њихово заступање. У суботној служби прослављају се сви светитељи и чини се спомен мртвијема. Свакидања служба подијељена је у три дијела: на вечарње, јутрење и литурђију.

Минеји садрже у себи посљедовања, молитве и пјесме сваком светитељу у годишњем кругу. Они су по календару удешени и састоје се по том из 12 већих свески према броју мјесеци у години. Сваки дан има свој засебан текст, који се састоји из два, три а доста пута и из више канона према броју светитеља, који једног те истог дана падају тако, да округао број свију канона износи на осам стотина. Мало не те сви светитељи, чија су имена и дјела у црквеној историји сачувана, сви знатнији и важнији догађаји, чији спомен црква слави, имају сваки за се сразмјерно у минејима спјеване и написане пјесме и службе.

Обични минеј (Општак). Општи минеј је с једне стране извод из великих минеја, с друге пак стране он је допуна њихова тамо, гђе извјесних пјесама за овог или оног светитеља нема. Он дијели светитеље у разне врсте и за сваку врсту има одређен текст, који на сликарски начин представља особити карактер извјесне светитељске врсте. Ред тијех врста слиједећи је: 1) Служба Божијој матери. 2) Безплотним силама — анђелима. 3) Св. пророцима. 4) Св. Апостолима. 5) Поједином јерарху. 6) Јерарсима. 7) Богоугодницима Христа ради јуродивима. 8) Поједином мученику. 9) Мученицима. 10) Свештеномученику. 11) Свештеномученицима. 12) Мученицима — богоугодницима. 13) Мученицима. 14) Богоугодним женама. 15) Исповједницима. 16) Безсребреницима. 17) Почившима.

Празнични минеј је извод из мјесечног минеја. У њему се по мјесечном реду садрже све службе за Господске и Богородичне празнике а такођер и службе за све оне светитеље, које црква особито прославља и који су у црквеним календарима са особитим знацима обиљежени и по том се празници у три врсте: велике, средње и мале дијеле.

Постни Триод је збирка молитава и пјесама пуних тронућа, покајања и горких суза због дубљине падења и због нечистоће пале човјечије душе, за вријеме од шесте нећеље (нећеље Митара и Фарисеја) иза Богојављења Господња до Васкресенија. Он се може подијелити у три дијела. Први дио садржи у себи пјесме почам од нећеље Митара и Фарисеја до укључиво нећеље сиропусне; и те пјесме су као нека приправа духа на борбу за очишћење и умртвлење похота

*

или злих жеља. Други дио почиње с првим даном часнога поста и траје до укључиво цвјетне нељеље и садржи у себи пјесме, које се за вријеме великог четрдесетдневног поста односе, те труд душе у току овога времена представљају. Трећи дио садржи у себи пјесме за велику или страсну седмицу.

Пентикостар или цвјетни Триод садржи у себи службе за вријеме од Васкресенија до прве нељеље иза силаска св. Духа (до нељеље свих светих). И он се може подијелити у три главна дијела према броју трију великих празника, који у том времену падају. Први дио садржи у себи пјесме за свијетлу сэдмицу и за све остале дане до свршетка васкреснога круга т. ј. до Вазнесенија Господња. Други дио садржи пјесме за празник Вазнесенија и за све дане до оданија тога празника. Папослетку трећи дио садржи текст за празник педесетнице (силаска св. Духа) и за све дане до нељеље свих светих.

Типик понајприје предлаже ред свакидањег богослужења, затим садржи потпуно упутство за све мјесеце и дане у години, како треба промјењиве дијелове богослужбенога текста са извјесним текстом за свечане и празничне дане спајати; или што једно те исто: како треба текст из Минеја са текстом из Октоиха, Триода и т. д. спајати. Типик садржи у себи тако рећи потпун ред или састав свакидањег црквеног богослужења, у ком су часови, дани и црквена времена означена и одређена, кад се шта у цркви свршавати има. У типику се излаже и правило о храни у извјесне дане, о опхођењу Христијана у и ван цркве, — и кључ, помоћу кога се израчунати може кад у којој години пада празник пасхе или васкресенија.

Велики Псалтир садржи Давидове псалме и друге такозване изабране псалме, који се у свечане и празничне дане пју; затим часослов т. ј. чин свршавања полуноћнице, јутрења, часова, вечерња и повечерја, пак васкресних тропара и кондака; даље календар с тропарима и кондацима сваком светитељу и празнику, каноне и акатисте разним светитељима, јутрење и вечерње молитве, молитве прије и послије св. причешћа. Псалтир је како права ручна књига за свештеника, тако и неки управитељ за кор при богослужењу, а на послетку је он прави молитвеник за сваког православног Христијанина.

Евхологија садржи у себи поредак литурђијâ, свакидањих свештених служби, обављања св. тајни и других црквених обреда.

Еванђеље, апостол (апостолска писма и посланија) и **стари завјет** јесу књиге, које су за држање богослужења неопходно нужне и потребне.

Споменути је овђе још **владичанска чинопосљедовања и свештеничке требнике, малу евхологију, молитвенике, акатисте, ирмологију, мали часослов**, и друге књиге, но све су оне само изводи из горепоменутих већих књига.

(Наставиће се.)

О љубави према ближњему.

(Свршетак.)

„Пастиръ добрый дѣшѧ свою полагаетъ за овцы“. (Јов. X. 11.)

Кад је онај законозналац упитао Христа: „која је заповјест највећа у закону?“ Он му је одговорио: „Љуби Господа Бога свог свим срцем својим, свом душом својом и свом мисли својом. Ово је прва и највећа заповјест“ (Мат. XXII. 38.) Ко хоће дакле да је Христов да буде у Христу и Христос да буде у њему (Јов. XIV. 20.), тај треба да љуби Господа свог, јер је то „прва и највећа заповјест“ за Хришћанина, „а друга је као и ова: Љуби ближњег свог као самог себе“ (Мат. XXII. 39.) — А како ће љубити прави Хришћанин свога Творца? — На то нам питање јасан одговор даје сам Спаситељ: „Који има љубав к мени држаће ријеч моју“ (Јов. XIV. 23.). а мало ниже опет: „Који нема љубави к мени не држи мојих ријечи“. (Јов. XIV 24.) „Ако заповијести моје уздржите остаћете у љубави

мојој“ (Јов. XV. 10). — Ето, драги моји како можемо и како треба да љубимо свога Господа! — Ако Његов свети закон — изречен и написан у Светом Писму, правилима васељенских и помјесних сабора и у списима богоносних отаца и великих мужева црквених — испуњавамо савјесно и од свег срца вршимо, онда тиме и показујемо да љубимо Бога, онда ће и нас Христос љубити, те ће нам тада тјело наше бити храм и обиталиште светог Духа. — Између Његових светих заповједи, које треба да вршимо, јесте и дјелење милостиње и потпомагање сиромаха. Дакле сад видимо зашто св. апостол Јаков вели: „Који дакле има богатства овога свијета и види брата својега у невољи и затвори срце своје од њега, како љубав Божија стоји у њему.“ — Како може Бог љубити онога, који поред свег богатства свог затвори срце своје и кућна врата од сиромаха?! Смије ли и помислити да љуби Бога и ближњег онај, који немилосрдно одбија од себе сироту?! „Милостиња чисти гријехе“ (Сир. III. 20). Па могу ли се чистити гријеси ономе који ни искре сажаљења и правог човјечанског осјећана нема наспрам бједним и невољним?! Не може! — „Милѹи нищѧ взаимъ даетъ Богови, по дамнію же егѡ, воздастсѧ емѹ“ (Прит. XIX. 17). Да ли даје у зајам Богу и да ли задужује Њега онај, који не љуби „сиромаха“ и „нища“ и који их не потпомаже?! Да ли ће њему платити Бог, кад он не даје сиротном?! — Неће! Не! — Свети Амвросије Медијански каже: Нарани оног који умире од глади, а ако га не нараниш, убио си га“ (de offic. lib. 1. cap. 30). И не само да ћеш сиромахе убити и убијати и себе и губићеш залогу за будући загробни живот.

Па и ко дијели милостињу, нека има на памети свагда оне ријечи Исака Сирина: „Ако дајеш нешто сиромаху, нека је прије давања лице твоје весело и благом ријечи утјеши га. Кад тако учиниш, онда твоја умиљатост, која остане у његовој памети више вриједи и од онаке твоје милостиње, која би већа била, него што су потребе тјела“ (Сл. 89. стр. 511).

Има и таквих људи, који се дуго сјећају и чисто жале ону свотицу, коју су сиромаху дали, али Бог, „који даје сјеме сијачу, даће и хљеб за јело и умножиће сјеме ваше и даће да узрасту жита правде ваше“ (II. Коринћ. IX. 10).

Да се о оној жртви нашој — учињеној ближњему — старају људи, то би могли и сумњати о награди каквој од њихове стране; но о жртви, о нама и нашим ближњим води бригу један најправеднији, не човек, но Бог. Па можемо ли сумњати у Њега и Његову неизмјерну благост, доброту и правду?! Бог сам залива наша сјемена, зар могу она да не израсту!? Бог најснажнијом својом десницом управља с нама и нашим даровима и дјелима, па могу ли она остати не награђена?! Не ће бити заборављен ни онај мали судић воде, којим смо жедног напојили; не ће бити заборављена ни једна блага и утјешна ријеч, којом смо тјешили, савјетовали и поучавали ближњег свог.

Вршимо, браћо, своју хришћанску, човјечанску дужност према Богу, према нама самима и према својим ближњим, а „щедръ и милостивъ Господъ, кои Нѣкга є мзда ѫаша многа на небесѣхъ!“

Др. Ост.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)

(Свршетак.)

Браћо! Ето, колико сам могао, показах вам пут у царство небесно. Ето и сами можете сад видјети:

1. Да нико без вјере у Исуса Христа нити се може повратити к' Богу нити ући у царство небесно.

2. Нико се не може назвати учеником Исуса Христа, нити може живљети с Њим на небу, па макар и вјеровао у њега, само ако не ће да се влада и живи онако, као што је живио и владао се Исус Христос док је био тјелесно на земљи.

3. Нико без помоћи Духа Светог не може ићи стопама Исуса Христа.

4. Ко хоће да добије Духа Светог тај је дужан да се користи онијем средствима, која нам је за то даровао Господ.

А ја и опет тврдим, да пут у царство небесно, што нам га је открио Исус Христос, једини је, и да нема, није ни било, нити може бити другог пута осим онога, што нам га је показао Исус Христос. Па и ако је мучан и тежак тај пут, али зато он опет право и вијерно води у право и вјечито уживање. Мучан је пут у царство небесно, али не само у путу том, него још и у самом почетку, хода по њему, могу нас срести такве утјехе и насладе, какве се нигда не могу наћи на путу свјетског живота. Трудан је и тежак пут у царство небесно, али је помоћ Господња вазда готова, да нас окријепи у путовању по њему: Господ Исус Христос готов је да нас подупре у ходу на том путу; Он дава Духа светог; Он шиље Анђеле Своје да нас чувају путем тијем; Он даје наставнике и руководитеље, па је и сам готов, да нас — тако рећи, узме под руку и придржава у ходу. Мучан је пут у царство небесно и горки су труди на њему; али ко не зна нити је кушао што је горко, тај не умије цијенити ни оно што је слатко. Трудан је пут у царство небесно; но, страдајући овдје на земљи, можемо се увијек молити и у молитви находити утјеху и окрјепљење; а молитву Бог ће нам вазда примити. А кад ми умремо као нехришћани, и ако би се тамо могли и молити, Бог нас већ не ће услишати. Мучан је пут у царство небесно; али, патње и муке у вјечности много су више и теже од страдања на земљи. Овдашња ма и највиша страдања у сравњену са пакленијем страдањима која су приправљена за ђавола и његове духове, тако су малена као капља напрам цијелог мора. — Мучан је пут небеском благовању; но јесу ли лакши путеви к земаљској срећи? Погледајте како се труде и зноје они, који сабирају богаство и који траже части и славе земаљске, и како ми често, а по који пут и сами од себе са задовољством преузимамо на се труде и бриге само за какво некорисно и лудо задовољство! Па, шта буде? У мјесто да добијемо задовољство а ми само у лудо губимо вријеме, трошимо новце, тражимо здравље а губимо душу своју. Па уз то, ако погледамо сами на се, видјећемо, да не идемо у царство небесно, не зато, што је мучан пут, што њему води, него зато, што немамо усрдне жеље да њим ходимо, нити смо за то расположени, и што не ћемо да се побринемо о том. Ко за чим чезне, тај ће то непрестано тражити, не пазећи ни на какве тешкоће и сметње, што му на путу стоје. По себи се зна, да ни једног нема међу нама, који не би желио да буде у царству небесном; али је жеља та слаба, и није ништа друго, до ли урођена жеља, да се буде срећан. Но опет и то је истина, да међу нама има и таковијех, који се труде за царство небесно; али их нема много, који се труде вјером, преданошћу к Богу и правијем само прегоријевањем! А колико ли их тек има међу нама, који мисле, да ма како живио на овом свијету, само се покај при крају живота, па ћеш бити у царству небесном! Како ли страшно заилазе с пута они, који тако мисле! Дакако, да су милости Господње превелике и бескрајне; Исус Христос увео је у рај и разбојника, који се покајао баш при самој својој смрти. Али обазрите се и погледајте, да ли је без страдања и без туге уљегао тамо тај разбојник? Није! Он је висио на крсту; он је прије тога био осуђиван и затворен у тамницу, а можда је који пут био и тучен. Истина је и то, да је он страдао као злочинац и кривац; али ко није

од нас кривац пред законом божјим и пред законом људским? Ако ми не убијамо људе као разбојници, колико ли их убијемо нашијем ријечима, нашом љутином и нашом немарношћу о њихову добру и спасењу? Наравно, да те велике и неисказане милости Господње могу пасти и нама у дио. Господ може потоње предсмртне муке наше примијенити нам за поправку и за неки труд на путу у царство небесно, а особито онда, кад ми онако као и разбојник у исто се доба покајемо за гријехе своје, и с вјером примимо потоњи напутак. Али ко ће нам јамчити, да ћемо се ми патити кад почнемо мријети, и патећи се да ћемо успјети, да се покајемо? Колико људи умире ненадном смрћу без икакве патње! Колико их умире без покајања и напутка! Дакле, браћо, ако ви не желите вјечне погибије, онда се треба обазријети на своју душу, треба нам се побринути о својем будућем примку. Знамо, да све људе с оне стране гроба очекује једно или друго, и да средине нема; т. ј. да нас очекује: царство небесно, или пакао; вјечно уживање, или вјечне муке. Као што су два различита стања с оне стране гроба, тако су и овдје на земљи само два пута: један је пут широк, гладак, раван, по њему је лахко ићи, и много је путника, који њим путују; а други је пут узан, трновит и мучан. Сретан је и по сто пута сретан је онај, који иде по узаном путу, — јер он води у царство небесно. Али, како је мало онијех, који иду по овоме путу!

Браћо! Ако ми нијесмо ишли и ако не пођемо мучнијем путем, па ако умремо без икаква очишћења и покајања, шта ће онда бити с нама? Коме ћемо притећи? Да ли Господу? Ама, ми га овдје нећемо да слушамо, — па не ће ни Он нас послушати онамо! Овдје је Он наш премилостив Отац, но тамо је праведни Судија. — Па ко ће нас одбранити од правосудне срдње Његове? О. браћо, страшно је допасти у руке Богу живоме! Тако, браћо, брините се о спасењу, док још имате угодног времена; радите и трудите се о вашем спасењу, док је још дана; јер ће доћи ноћ, па онда нико не ће моћи радити. Хајдете, не остављајте с дана на дан, хитите у царство небесно, док се још може ићи; али, доћи ће смрт, и тад се више не ће моћи ићи. Хитите, па маккар колико било, само хитите у царство небесно; и тад, макар и споро, ал, свакако бићете ближе к њему, као год и човјек, који некуд иде, па ако и један корак корачи, већ је ближе к својем циљу.

Ко хоће да иде за Исусом Христом, тај се може користити још и овијем савјетима:

1. Не гледај на друге покварене људе, како они живе, и не правдај себе њиховијем примјером; не збори онако, као што многи говоре: Шта ћеш де! Не живим ја једини тако, и нијесам ја једини, који не испуњавам заповиједи Христових; већ, готово, сви тако раде! Али, баш, кад би ти и подисто знао, да сви они, који с тобом живе, па баш и они исти, који су дужни бити другима углед доброчинства и побожности; ако велим, и они не живе хришћански, — питам те: каква ли је теби од тога хасна? Погибија њихова не ће тебе спасти. Нећете на страшном суду одбранити то, што нијеси ти сâм рђаво живио на овом свијету. Па за то није ти стало до других: да ли они иду путем у царство, или не иду; — није твоја брига за то. Ти познај самог себе, брини се о самом себи и за оне, које ти је Бог дао, да их поучаваш. Међу тијем сваки дан можемо виђети кога да гријеши, али готово нигда не можемо виђети да се когод каје и поправља од својијех гријехова; па због тога и ми врло често можемо да се преварimo: ко од нашијех ближњијех иде по Христову путу, а ко ли опет не иде.

2. Кад ти пођеш по овоме путу, онда ће ти се многи људи, а можда и твоји ближњи, па шта више и сами твоји укућани, подсмијавити се, но ти не мој да се на то обзираш нити да се узнемираваш. Сјети се да су се ругали и самом Исусу Христу, па им се Он није за то светио, него је шутио и молио се за њих; па тако се владај и ти.

3. Има много ученијех људи, који не држе да није то, што јест, пут у царство небесно, што им га је показао Исус Христос, па веле: и без тога се пута може стићи у царство небесно, и да тај пут није за сваког него само за неколицину, и друго којешта. Него, ако би се који од тијех људи сусрео с тобом, па би те сметао или одвраћао, не слушај га; па ни самог Анђела, кад би сишао с неба и рекао ти, да не треба ићи по том цуту, по којем је прошао Исус Христос, не мој га послушати. Али, немој ни да се надговараш с онима, који те навраћају, јер су ти непријатељи; боље је да их сажаљујеш и да се за њих Богу молиш.

4. Кад стално пођеш путем за Исусом Христом, може бити да ћеш се сусрести и са таквијем људима, који ће те грдити, за рад ријечи Господње; или, који ће те опадати, вријеђати и мрзити; па и то трпи и подноси. Радуј се и весели се тога дана, којег може бити претрпиш какво огорчење ради имена Исуса Христа, јер је твоја плата велика на небу.

5. Кад ти истинито пођеш по овом путу, онда ће се и сами ђаво подићи на тебе, и кушаће те свакојакијем искушењем; он ће ти подтурати рђаве мисли, или сумњу у самој вјери и чистијем истинама, или и саму погрду на светињу, и тако што. Али, ти га се не бој за то, што ђаво без божијег допуштења не може ти ништа учинити; а до тебе самог стоји, да се Господу молиш, и ђаво ће одлећети од тебе као муњевита стријела.

6. Треба примјетити да правом Хришћанину не смета ништа све оно, што је одиста корисно и правично, него шта више, још му је то и нужно. Најпрво је од тога врједноћа, која не само да не смета спасу душе, него му је још и наклоњена. Познато је да је беспосленост и љендовање мати неваљалства; као н. пр., са чега људи постају пјандуре? С нерада, и т. д. И потврдо може се рећи, да је сваки онај, који ништа не ради, нити се су чим бави, рђав Хришћанин а још гори грађанин, па ма како он изгледао да је добар; па ако такав није велики грјешник, то је ваљда по особитом божијем промислу о њему.

Брате, буди, даклен, ваљан и радин; привикавај се труду; мучи се и ради све што је праведно а корисно и потребно у твојем кућењу; нарочито врши своје дужности према владару и домовини својој. Ако је нерад и љеност — мати неваљалства, може се рећи, да је опет рад и марљивост — отац доброчинства. Прво за то, што онај, који је радин и марљив има мање гријеха, јер нема кад од својег посла не само да чини рђаво него ни да мисли о оном, што је рђаво; тај се непрестано труди и бави или својијем домаћим пословима или својим спасењем и дужностимэ, што га као Хришћанина вежу. Друго, по томе, што ће онај, који се привикнуо раду, прије поћи путем у царство небесно, него ли онај, који проводи живот и вријеме у љености и нераду; и што је радину лакше ићи путем у небесно царство, него ли беспосленаку. Видите ли, браћо, да је ваљаност и рад, од користи сваком, свагда и свугдје. Но да човјек буде радин, треба да се привикава послу од самог својег дјетињства.

7. Има још нешто друго, што је корисно као и радиност, врлина, којој се треба, можемо рећи, још прије привикнути, него ли и самој радиности, — а то је: стрпљење. Трпљење је вазда и свугдје корисно, нарочито је нужно оном, који хоће да иде путем у царство небесно; оно је готово најпреча врлина, јер се без стрпљивости не може ни крочити на томе путу, по којем на сваком кораку, човјек се сусреће са заједањима, наилази на срдње и љутње. Брате, привикавај се стрпљењу и приучи се с почетка тјелесном а за тијем и душевном, па ће ти онда лакше бити, да будеш ваљаним чланом опћинства, добријем пријатељем, добријем домаћином, добријем грађанином и правијем Хришћанином.

Ето, то је све, драга моја браћо, што сам могао, да вам кажем о путу у царство небесно. Још ћу додати само ово: онај човјек, који иде усрдно путем, што води у царство небесно, да ће бити по седамдесет и седам пута на плаћен: за сваки труд, за сваку жалост, за сваку побједу, што је буде над самијем собом одржао; за свако уздржавање своје, за сваки посао, па и за сваку добру намјеру и жељу; наплаћен још и у овом животу, а тамо шта га чека, то се не да ни замислити, а камо ли ријечима исказати. Та не бој те се, браћо; не плашите се поћи за Исусом Христом; Он је снажни помоћник; хајдете за Њим; похитајте и не доцните; хајдете, док се још нијесу затворила од вас врата, кроз која се улази у царство небесно; идите, Отац ваш небесни, издалека ће вас срести на том путу, пољубиће вас, заодјенуће вас најбољом хаљином, украсиће вас прстеном и увести у своје дворе, у којима и Он сам пребива, а уз њега и сви свети пророци, Апостоли, свеци и мученици, и сви праведни; ту ћете се и ви веселити у вјечитом и правом весељу. Ако ли се пак затворе пред вама врата царства небесног; бива, ако ви умрете без покајања и добријех дјела, ма колико да се ви будете онда бринули, трудили и настојали да уђете на њих, не ће вас више пуштати, да уђете. Ви ћете куцати на вратима и викати: Господе! Отвори нам! Ми тебе познајемо; ми смо крштени у Твоје име; ми смо се називали твојијем именом, па

смо Њиме чинили и сами чудеса. Али ће вам рећи Исус Христос: Ја вас не познајем; ви нијесте моји; идите испред Мене у огањ вјечити, који је спремљен за ђавола и духове његове, а ондје ће бити плач и шкргутање зубâ.

Р. Ч.

Свештеник-православним родитељима.

„Неваљала дјеца срамота су својих родитеља".

(Наставак.)

„Знање је светлост, знање је моћ; учимо браћо и дан и ноћ". — Овако пише на сваком листу књиге; овако довикује свак; овако довикује учитељ и родитељ дјеци својој. — Јâ, тако је то! — Тако се вели, тако се довикује; али према томе треба да се и ради. „Мање збора, више твора"; па ће се више користи учинити. — Данас без знања човек никуд није пристао. Куд год пође пошао је странпутицом, шта год почне не доврши, што год рекне, рекне наопако, те: „са језика хитлена већ је многи страдо". Поштење поставља човека на угледно мјесто међу људима, само онда ако **знао** буде своје врлине употребити **за образ**, и ако своје вриједне ручице буде знао употрјебити како треба на корист и себи и друштву. Незнановић се није не умије наћи; те, сирома мисли да је несрећан, да му неда Бог; а заборавља да Бог вели: „чувај се па ћу те и ја чувати". Може човјек поштено живљети; али тек праву вриједност добије поштење онда, кад се о томе добије лично **убјеђење**. Знања, умјења треба, а тога се и у дому може добити. „Породица васпитавајући учи, а школа учећи васпитава." — Као год што се лоњштина тужи на дуго вријеме, исто се тако незнановић тужи, да је свако варалица и да му недаду живљети. — Зато треба породица да пуни душу са правим и кореним знањем наше мале Србадије; са знањем о Богу, о људима, о природним стварима, а да се оставе вјештица, вила, вукодлака и т. д. Пунити главу ђетету са вуцима и бауцима значи душу му накарађивати. „Ко вјерује у вјештице, л'јеп ми је то ђак! Тај ми неће никад бити Србин ни јунак." Родитељи много у овоме гријеше. Та ко није чуо мајку гдје вичe: Бјежи ето буке!" — Није доста ђетету рећи: „Ово је добро. — Ово чини. — Ово мораш. — Ово неваља;" — него му треба отворит очи, научит га, да он мисли о свему како треба. Није нужда много; боље је мање па правије и чистије. Овај посао није баш лак, али се да извести. Помислите на оне причице из књижица, како отац води сина у поље, у шуму да му покаже природу и кроз њу њенога Творца; помислите на мајку која својој радозналој ћерци радо одговара на свако њезино: „зашто", па јој и име надијева (придијева) „зашто"; помислите на старију браћу и сестре, која са посла или из школе дођу, попричају шта су доброга научили и виђели, па како се са њима опет играју, питајући млађи старије: „блато! оћу ли ја у столу!", а мајка их гледи, па се весели, срце се топи у доброј жени, Богу се моли, па још вели: „Ох, благо мени!:" Нек се помисли на све то, и да то све родитељи браћа и сестре раде, па нек се на њих свак угледа. Чини ли се овако, мање ће бити незналица и тупоглавих ђака у школи. Може се у дому доста научити. Ко не зна нек се учи; та „човјек се до смрти учи". Данас, бар, има доста књижица о домаћем васпитавању, из којих се може и стар и млад поучити. Жали се одвојити од залогаја. На то нико и не нагони. То није нужда. Да наведем једну причицу. — Цар и сељак разговараху: „Јели то твоја њива? — Није, орем на надницу по сто пара! — Онда ти хрђаво живиш? Доста би зло било, господару да ја све то сам потрошим. — Једним дијелом враћам дуг, другим се дијелом издржавам са женом и дјецом, а трећи дио дајем на камату". Поштовани читаоци ће се зачудити, као што се и цар у први крај зачудио, али ће разумјети шта вели сељак. Има нас доста, који нећемо да разумијемо, те нећемо ни од свог ћеифа да откинемо, те да књижицу или шта друго себи и своме ђетету за науку корисно набавимо. Напада нам на ум уз велики посао а често уз карте и чашице у оним смрдљивим и загушљивим кафанама.

У тим књижицама — писаним српском руком, а за српска срца, наћићемо пуно знања, о природним стварима и појавима, о Богу и

људима, и то све чисто, јасно и разговјетно, а не у чудесне и чаролијске хаљине обучено.

Не одвајајмо дијете од Бога и природе, јер то је књига право и чисто написана, па још отворена. Не одвајајмо дијете ни од друштва, које није развраћених ћуди. **Водимо** га у природу и у друштво, али пазимо да обоје позна истински, па да се не огријеши, јер природа љуто казни, а и друштво куколь избацује. Незналица у друштау не треба, јер „што један будала замрси, сто људи не размрси. Природа казни неумитно, а томе су болести добар свједок, јер не умијемо да чувамо природу свога тјела него јој радимо у пркос.

— „У радиште свега више, у штедиште још и више.“ Шта мислите учити дијете корисном раду? — „Ко не ради нека и не једе.“ Лењштина заслужује да скапа од глади за туђим плотом. Оваке људе није нико дужан да носи на леђима, а најмање народ. Ко је научен још из малена да живи од туђих ноката, није заслужио да својих има, зато му се чеето и поткрате. Учитељи ованких људи, а и дијеце већ има, нијесу заслужили ни дома да имаду, а камо ли дијеце у дому. — Почем се скрштених рука не чека да печен голуб у уста улети или да златан дукат у кесу падне, то и цио **живот је само рад**. Шо раду познајеш ко је: здрав, знан и поштен. Здравље, срећа и бољитак тече се радом, те је родитељима света дужност поучити дијецу колико се може корисном раду; најпре што само њима треба, па пошље цјелој кући и сваком. И мала помоћ треба. „Ни ко није тако силне моћи да не треба и мале помоћи“. Отац жели сина, а мати ћер. А зашто је то? Понајприје зато да их у раду одмијени. Е, кад је тако, прегнимо још више, те их привикнимо, да само раде **корисан рад**. Ко не зна, да је син оцу замјена, а кћи матери десна рука у раду?!

Недајмо дјеци прилике да се проневаљали, да осјети сласт лењствовања! Провикнимо их: нек се сама умију, обуку и Богу моле; нек се привикну да се сама покрију, устану, легну; да дофате сама себи што им треба; да своје хаљине чувају и држе наредне на једном мјесту, а не у јутру да траже једну ствар за вратима а другу под креветом; нек се навикну да се неумивена не очешљана Богу моле, или једу, или излазе на сокак. Тако ће се мало по мало заљубити у рад па ће с вољом издржавати све што им се заповиједи, и што би морали родитељи сами радит. Нек се син нађе уз оца кад се какви посао ради, а ћер уз матер, нек и они што од тог учине, па нек им се и призна, нек осјете и виде дјело рука својих. „Навикавајмо дијете према путу којим ће у животу ићи, па неће од њега оступити ни кад остари“.

— Васпитавајући дијете на дому заустављајмо се код лијепих ствари, обилазимо оно што је ружно. Ово напоменух зато што многи држе за лијепо што је у самој ствари и штетно и ружно. „Није злато све, што се сија.“ „Споља „калајли“ у сриједи белајли“. Ето, због оваких ствари чувајмо дијете, да баш њих не заволи као лијепе. У томе се не смијемо преварити, јер се можемо пошље љуто кајат. — Многи побркају лијепо и ружно, а особито женске. Има доста на самима њима, што зову: лијепо, а кад овамо завириш, права — накарада. Овака накарада учини те многа љепотица прије времена изгуби своју природну љепоту, па пошље да јој је и онака па и још гора; али, „пошље боја копљем у трње.“ Прије говораше многа: „Ружна сам, па није грјех мало се дотерат“, а а сад би радо биле онако ружне. Уљепшавати се по тјелу и сувише у ношњи, право је накарађивање које дјеца не смију држат за љепоту. — Чистити себе и своје хаљине није накарађивање, него је накарађивање: „из џепа бити лијепа.“ Оваке су лијепе, али су уједно и слијепе. Така ђеца не смједу бити; од таке дијеце не бивају ни жене ни људи. Многи и многа не би хтјели да им дијеца буду као они „фини“, али ипак много хрђавога пред дијецом раде, и нијесу у стању да побједе своје слабости и да обуздају своје страсти. Многи син занијет варљивом љепотом профучка, ако је што остало бабовине, а многа „нова млада“ окрене кућу тумбе према ономе: „ја сам тако научила док сам била још дјевојка.“ Ушљед оваких јадних случајева, добро се узмимо у памет, јер модом се не кају стари грјеси.

(Наставиће се).

Говор.

Приликом рођен-дана Његовог Апостолског Величанства изговорио АЕ и Митрополит зворнички Дионисије Илијевић

6. августа 1889. у катедралној цркви у Д. Тузли.

Кад се смислимо којом је свевишњом мудрошћу и непромјењљивим поретком, што природним законима називамо, створио Бог овај свијет; кад уз то узмемо на ум и ово: да је као круну и печат тог свог дивног божанственог дјела створио напошлетку човјека, подаривши му слободну вољу и неограничену власт, — само да не смије употребити је на зло, јер ће бити кажњен смрћу и вјечном муком, а до смрти мучен од своје савјести тог заиста неописаног страшног накла у животу, него да благодари и слави Бога чинећи само све што је добро, а избјегавајући све што је зло, које опет да би могао разликовати и правог се реда држати, дао му је памет и разум, да се по њима као што се лађа кормилом управља и равна, — кад се смислимо, велим, на све ово и отворимо велику свјетску књигу, у којој су готов од постања свијета, па до данас сва људска и дјела и недјела нацртана јасно и описана тачно, и коју књигу зато и називамо повјесницом свијета, шта ћемо опазити? Какав ли ћемо закључак од туда извући? Никакав други него да се је човјечанство још од постања свог већином и то хотимично предало својим шкодљивим страстима и напустило да оне њиме управљају и руководе га, мјесто да здрави његов разум страстима и нехатошћу располаже и обуздава их, те тиме наноси не само себи самом велику штету, којој је крај и коначна пропаст и тјелесна и душевна, него и ближњима својима за које заповједао му је Бог да их љуби и пази као што сама себе.

Сад дакле сваки од вас лако појмити може: да овако мислећи и своје страсти необуздавајући људи лако би један другог пораскидали, кад не би кога било, који би могао стати на пут њиховим необузданим страстима и самовољи, и да је једино цар позван и од Бога и од људи, да рђаве казни и обуздава их, а добре да награђује и штити. Колико је дакле благодетна царска моћ и сила за поредак и добробит човјечанства, то вјерујем да сваки увидити може и без даљег разјашњења и доказивања; јер гђе саме ствари говоре, ту немају никаква мјеста човјечије ријечи и докази, те зато највећу послије Бога част и благодарност одају људи видљивим знацима и то сваком датом приликом своме Владару, срдачно молећи се Богу да га дуго поживи и сачува од сваке неповољности. А ево ће се нама опет данас ушљед прославе рођен-дана нашег најмилостивијег Цесара и краља Франца Јосифа I. најљепша прилика пружа: да своју према Његовом Апостолском Величанству љубав, вјерност и одданост овдје у светом Божијем дому јасно и велегласно докажемо, благодарећи из дна срца милостивом Богу: што је благоволио причислити и нас под његовим благим и благодетним скиптром, да би смо боље напредовати могли у свему и спокојно уживати сва она права, која је благи Бог подарио човјеку у овом привременом животу, да би боље увидио милост створитеља свога Бога и рађе извршивао његове свете заповиједи.

У цара пак нашега — фала милостивом Богу — увиђамо правога и неуморнобрижљивога Оца, који све своје вјерне поданике подједнако љуби и непрестано промишља о њиховом бољем напретку и благостању. Сваког од најугледнијег па до најсиромашнијег свог поданика благонаклоно прима, очински саслушава и царском својом милошћу повраћа му презрено или уништено право. Сваком добром добар, сваком предусретљив, сваком у невољи великодушан, једном ријечи прави цар. А кад би хтјео и само мимогред описати све његове царске врлине великодушна дјела, не би ми за цијело довољно било онолико вријеме, коликим могу располагати данас; а величина празника и слављеника скраћавају простране говоре и само узвишавају признателна срца к' Богу на благодарност и молитву: те зато и позивам сваког од вас малог и великог, да сједини своје срдачне молитве са мојима; желећи из свег срца нашему најмилостивијему Цесару и краљу Францу Јосифу I. ненарушимо здравље, добру срећу у сваком његовом царском предузећу и да га Бог поживи до крајње тачке живота људског, а нас сподоби да дуго и дуго прослављамо његов славни рођен дан кличући из свег срца: Живио наш славно-владајући Цесар и краљ Франц Јосиф I. Живио, Живио на многаја љета! Амин.

О свештеничким сједницама у опште.

„Без договора није ни разговора“.

(Наставак.)

Највиши непријатељ наше цркве и свештенства, не може казати, нити сам чуо, да који каже, да сједнице свештеничке не користе и да нијесу добре. Код нас већ и турци знаду у напредак по селима, кад ће која сједница бити, па о томе казују. Сигурно о томе воде бригу за то, што се из сједница забрањује нашему народу беглучити недељама и празницима, што њима разумије се драго није. Догађало се, да неки попо и расћера са њиве спахинске раднике у празнични дан, и кад је скоро субаша парохије Милошева брда звао парохијане, да му у недељу раде, неки су одговорили, да им свештеник забрањује у недељу радити, а турчин на то ни пет ни шест, већ да му гради те књиге, у којима се то забрањује! — Ово је освједочено овде пред нашом сједницом 13. јула т. г. и свештенику је речено, да субашу за то тужи, па се сад још не зна ће ли до тога доћи, али ми морамо наш народ одучити од беглучења и грађења путова, у дане, који су црквом забрањени, да се у њих не ради. (Види консисторијалну окружницу од 13. октобра 1888. Број 1462.).

Сједнице су овде отпочете право у априлу 1886. год. па је држана 24. јула и онда 18. септембра и г. и тада је тек у писму овога Протопрезвитерског уреда 22/9 1886. број 128. објављено и Високопречасној Конзисторији, која је својим велецијењеним дописом од 16. Октом. и. г. број 1263, благоизволела тај уведени обичај похвалити, одобрити и наредити, да се у будуће воде тачни записници сваке таке држане сједнице, од којих један шаље се духовној власти на увиђај примјећање и потврду, а други остаје у архиви Протопрезвитерског уреда. Перовођа, ако ће, може сам и за себе задржати по један такав примјерак, јер он то обично и преради код куће, па онда шаље проти, да се спроведе В. П. Конзисторији, која опет на сваку тачку изјављује своје одобрење, или укаже другу преинаку и дадне савјета за све.

Записника за Април и Јули од год. 1886. немамо — нити су вођени, а одатле почевши, имаду сви, и у кратком узватку ставља се овдје редом шта је на којој држаној сједници рађено.

I. Најпрва сједница, која се може сматрати као почетак сједница овдје, *држана је 1. Октобра. 1885.* као на дан храма овдашње варошке цркве, те је у присуству деветорице свештеника говорено:

1. Претресана су писма и наредбе, које су од духовне власти стигле;

2. Прегледани су протоколи околних парохија и наложено, да се установе књижице за примања и издавања службених писама;

3. Купљен новац за батик те године;

4. Говорено о уређењу цркава по котару;

5. О исповиједи. Да се сваки парохијанин код своје цркве и свога свештеника исповиједа;

6. О свештеничком стању овамо, те је и нека жалба кашње у име тога од свештеника потписана;

7. Сви су свештеници опомењути на тачан рад у својим дужностима;

8. Неки завађени мирени су;

9. Понуђене им неке корисне књиге на продају за читање.

II. На сједници држаној 22. Септембра. 1886. присутно десет свештеника говорено је:

1. Како се крштења имаду обављати — погружењем или полијевањем?;

2. Да се бир има купити о Митрову-дану сваке године;

3. Да се брачницима суди најпрво код надлежног пароха, па онда тек да долазе пред Протопрезвитерски уред; а кад се ни ту помирење постићи не могне, онда се тек пријава о том одашиље Конзисторији;

4. Да се протоколи воде уредно;

5. Кад је одсутан свештеник са парохије, да га послужи сусједни парох и одатле да има право трећу част од епитрахиља за себе наплатити; ако ли је дотични отишао службеним послом куда, то онај други не наплаћује себи ништа;

6. Да сваки свештеник има служити по 5—6 пута у другој цркви, ако своје у парохији нема;

7. Да имаду сви држати корисне књиге и листове;

8. Записнике сједница, да води дотични протојереј;

Уз све то говорено је, да се народ на зборовима ма и најпростијем било говором подучи,

да се дјеца са крштења не смију одбијати, да и страни свештеник у случају нужде може крстити; да се вјенчања по могућности обављају једнообразно, и да се јаве В. П. Конзисторији они свештеници, који сједницама не би редовно долазили.

III. На сједници 24. Новембра. 1886. једногласно изабрани. и то: парох-надзиратељ Ст. Н. Давидовић за предсједника, свештеник Којић кукуљски за подпредсједника а парох стапарски Шпирић за сједничког перовођу; — те је рјешавано:

1. О митрополитској окружници од 13/11. број 1451. како имаду свештеници одговорити на стављена питања;

2. Објављено, да је духовном влашћу укинут вишак од 50 новч. што је узимат од сваког брачног пара.

3. Да су одобрене наше свештеничке сједнице;

4. Да се поднесе тачан исказ рођених вјенчаних и умрлих за године: 1884. 1885. и 1886.

5. Да се концем сваке године подносе црквени рачуни у два примјерка Конзисторији на увиђај;

6. Да свештеници држе корисне књиге и листове;

7. Опоменута неколика свештеника, да се оставе прекомјерног пића са својим парохијанима;

8. Држан говор о методу вјенчања и крштења:

Примјетити ми је на 7. тачку, да код нас имаду само двојица свештеника, који повише пију, а остали су или оставили пиће — или не пију никако у парохији.

IV. На сједници 29. Јануара 1887. говорено је:

1. О преносу кости пок. јермонаха Евсевија Аџића из Романоваца у Турјак и пок. свештеника Јована Новаковића, јунузовачког, који је умр'о уз буну у Славонији, те је тамо у селу Решетарима сарањен у римокатоличко гробље.

Високо преч. Конзисторија је дозволила та оба преноса; али од тога до данас није било ништа; јер је тај пренос скопчан са неким потешкоћама;

2. Да сви свештеници имаду редом служити у овдашњој варошкој цркви ради оцјене, те је свакоме одређен нарочит дан за то;

3. Да болујућег свештеника у парохијским дужностима има замијенити сусједни парох и од овршених обреда, да себи узме трећу част у име наплате;

4. Да сваки свештеник осим своје, има набашка направљену собицу, која ће се сматрати за парохијални уред;

5. Скупљен прилог погорелом свештенику Ј. Обрадовићу из Д. Вакуфа;

6. Обука из протокола, за тачну рађу крштеница и осталих извадака, кад ко затражи;

7. Да се искази котар. уреду предају сваког првог дана у мјесецу за прошли мјесец;

8. Говор о окружници за попис села, обичаја и т. д. од 1. Марта и. г.

9. Да се о зборовима и у црквама држе говори, и да се сваком даном прилицком подуче вијерни ма и у најкраћим бесједама;

10. Потписана писмена честитка господину Архимандриту Магарашевићу приликом примања тога чина;

11. Купљена претплата на лист „Источник“;

12. Говор о вјенчаним печатима, који су одређени у корист прота за њихов труд по 1 Ф. од сваког вјенчаног пара.

13. Прегледани протоколи и циркуларне књижице и

14. Брачне парнице.

V. На сједници 16. Априла. 1887. говорено:

1. Да ни један свештеник не изостаје иза свештеничких сједница, но који би случајно препријечен био, то по кнезу или другом коме треба да пошаље своје оправдање на то;

2. Ономе свештенику, који слабо ради матрикуле, одређено је, да на идућу сједницу донесе исте да се објасни и очигледно престави, како се радити има;

3. Да до идуће љетошње сједнице буду готови сви домовници, а који то не принесе готово на увиђај, тај да се јави на надлежно мјесто;

4. Објашњено, да ни један свештеник не може издати крштеницу закониту ономе лицу, кога нема у протоколу заведеног кад се родио и крстио, него ли се у том случају издаје само „крштена свједоџба“, и та мора бити потписана двојицом свједока, који ће се и заклетвом изјаснити, да им је то познато;

5. Ће постоји у селу ћелија или се зборови на отвореном пољу уобичајеним данима држе,

да се и тамо носе црквени тасови, те да се од добивеног новца послије нешто набави ради богослужења;

6. На предлог предсједника, да и прости Христијанин у случају нужде може крстити; свештеници су са већином гласова одредили, да се о томе засад не казује простом народу а ће је веле, народ поштен и побожан, а свештеник вриједан, да ту дјеца не ће ни умирати некрштена;

7. Да сваки свештеник препоручује народу да ограђују и чисто држе гробља своја;

8. Оне христијане, који грешно псују, да свештеник укори у кући, у цркви, и тако, да га сваком даном приликом одвраћа од тога ђаволског посла;

9. Да свештеници посавјетују парохијане, да се више сије лан и конопља, а не да готово узимајући, по дућанима задужују се;

10. Да се женскиње из села не пушта, да само иде и тумара по механама и којекаквим закутцима, ће се догађа разни безобразлук и блудочинства;

11. Који свештеници нијесу могли одговорити писмено на питања АЕМ. Окружнице од 11. Новем. о. г, број 1451., то су тај посао за њих узели они, који су писању вјешти.

12. Укида се обичај купљења ракије, плећа и погача о крсним именима, него мјесто тога да сваки парохијанин од куће плати за освећено кољиво 40 новч.;

13. Да се на идућу сједницу позову сви познати псовачи из свију парохија и да се јавно укоре; и

14. Брачне парнице.

VI. На ванредној свешт. сједници држаној 15. Јуна 1887. претресано је:

1. Дошао је приличан број позваних псовача, те су говорима тројице свештеника изобличени, а особито неки пристар човјек Лазо Шокчевић из Д. Кијеваца, који је послије по чаршији казивао, да то не би кабулио за све његово имање. Поука ова и примјер имао је уплива на многе, који су само чули зашто су позвани;

2. Одређено је 9. свештеника, који имаду освећењу овдашње нове српске школе при богослужењу парадирати (7. Јула.)

3. На питање Високопреч. Конзисторије од 30/4 т. г. број 593. шта би се имало чинити са свештеником Чавићем (сад већ покојним)?, и ко би од оближних свештеника могао његову парохију послужити — узело се у претрес, те је остављено, да духовна власт с њим расположи.

Сједница ова, као што је одређено било, имала се држати код ламиначке цркве, но пошто је свештеник М. Кнежевић немирног духа а и опија се, то ради тога одредило се поново, да се иста у Градишкој држи, што је и било;

4. Изостали свештеници достављени су Конзисторији, и некијех и зле навике изнешене су;

5. Брачне парнице.

VII. На сједници 16. Јула. 1887. рађено је:

1. Прегледани су протоколи и домовници свију парохија као и циркуларне књижице. Онима, који нису вични раду, дато је упутство, како се има шта заводити, а особито домовна књига;

2. Напоменуто је, да сваки свештеник попише по 2 или 3 просте тежачке молитве но овоме позиву одазвао се је само парох Којић.

3. Дато је на знање, да се народ поучава, да не ради празничним и недјељним данима, а и прочитана је Окружница од 25/6 т. г. бр. 900. односећа се на то;

4. Одређено је, да свештеници држе листове: „Источник“ „Истину“ и још који користан лист;

5. Брачне парнице.

VIII. На сједници 15. Октомбра. 1887. рјешавано је:

1. Позвани су били из котара сви, за које се зна, да слабо св. исповједи и причешћу приступају. Дошавшим дата је лијепа поука и препоручено им; да се поправе у свом владању, те и кнезовима наложено, да и сами посавјетују такве људе, да се прену из свог мртвила и врше заповиједи своје св. цркве;

2. Кнезовима је речено, да сваки у свом селу објави да се нико не усуди довести дјевојку, — или удовицу, са којом је у каквом било блиском сродству живио; и, заиста, од тога доба таквијех случајева овамо је много мање, и управ нема их, јер сваки предходно пита свештеника, па макар био и у далеком сродству са женском;

3. За женидбе да ниједан свештеник не вјенча момка испод 18. година, а дјевојку, којој нема бар 16. Зато да се сваки управља по домовнику и да се строго придржава каноничног права;

4. Да сваки младожења прије брака, има усадити око своје куће по 10 воћака т. ј. 5 шљива, 2 јабуке 1 крушку, 1 орах и 1 липу. Ова одредба оглашена је и по црквама, но није жали Боже, ступила у живот, и ако се од тада марљивије ради око воћа;

5. Да се у парохијама: Гашница, Д. Поградци, Драгељи и Јунузовци одаберу црквени одбори (по 2 или 3 човјека) који ће са свештеником радити о томе, да се временом и у тим парохијама св. храмови подигну:

6. Да сваки свештеник до 6. Јануара идуће године поднесе исказе рођених, вјенчаних и умрлих као и број кућа и душа за ову годину, а тако и претплату на листове;

7. Сви једногласно закључили, да се свештеник М. Кнежевић због свога неваљалог владања искључи из свештеничких сједница за годину дана. Један глас само добио је за себе;

8. Брачне парнице.

(Наставиће се)

Говор при благодарењу за цара

Благочестиви Христијани!

Данас ми овдје у овој цркви прослављамо два велика празника, два знаменита догађаја, два царска дана: Преображење — дан цара небеског и рођен дан једног од царева земаљских.

На данашњи дан црква православна слави успомену када је Господ наш Исус Христос на гори Таворској а пред својим ученицима преобразио се.

Но поред тога ми данас овде баш нарочито славимо дан рођења Његовог Апостолског Величанства нашег премилостивог цара Франц Јосифа I.

Као прави Хришћани прослављамо дан цара небеског; као вијерни и одани поданици славимо дан цара земаљског.

Дакле заједно и једно и друго: Божанство и човјечанство.

Заиста ако ико, а оно смо ми на првом мјесту дужни славити дан рођења Његовог Величанства нашег премилостивог цара, јер кад они народи у Аустро Угарској држави, који су још прије толико стољећа, и под другим бившим владарима постали слободни, па опет са толиком радошћу и свечаношћу славе данашњи дан; то ми у Босни, који смо под владом још овог владара ослобођени — то ми велим као скорашњи ослобођеници још више треба да славимо, још више треба да смо радосни, још више треба да смо благодарни.

И заиста, кад се обазремо на прошлост весели нас садашњост. Садашњост нас и побуђује на радост и благодарност. Повољнија садашњост од прошлости даје нам јемства и за још бољу будућност.

Због тога и знам добро да сте сви готови надметати се данас: ко да покаже већу поданичку вјерност; ко да покаже већу грађанску лојалност; ко да покаже већу срдачну оданост и привржености према пријестолу цару и господару. То је лијепо и заиста поданички.

Зато ћу вам и ја од стране цркве рећи ово: Ви сте сви овдје и Хришћани и поданици, то јест сви ви служите и Богу и цару, цркви и држави, а црква и држава стоје од увјек у узајамном и законитом односу. Узајамно се и потпомажу.

Црква као установа небеске монархије опоминье своје чланове да поштују и слушају цара и власти земаљске монархије, јер црква каже: свака је власт од Бога дата.

Цар и државне власти као органи пак земаљске монархије знају да право служећи државном закону — основаном на божанском праву — тим исто-добно служе и самом Богу. Зато они својом државном моћи штите и поштују цркву као установу Божију.

Та узајамност, тај законити однос и опуномоћава ме да се послужим са ријечима једног православног митроносца, те да и једним и другим, то јест Хришћанима и поданицима, грађанима и чиновницима, речем: „Ви који се бојите Бога поштујте и цара, а који поштујете цара бојте се и Бога“. (Филарет Московски).

То је двоје скопчано и једно без другог неприма се. Ко неиспуњава једно гријеши Богу, ко нечини друго гријеши цару. Ко испуњава обоје тај потпуно врши своју човјечанску дужност овдје на земљи.

Напошлетку знам да сте сви ви готови и да испуњавате и једно и друго; знам и то да сваки радосно осјећа слободу данашњег времена, па зато је сваки од вас и дошао овдје из усрдне благодарности према цару, према владару свом.

Па кад је тако, онда да се сви и заједнички овдје, пред пријестолом свевишњега Творца помолимо Богу за пријестô и живот цара земаљског, кога рођени дан данас славимо.

Узвикнимо: Живило Његово Величанство наш премилостиви цар Франц Јосиф I. и његов прејасни владалачки дом на многа љета. Живио!

У Градачцу 6. Августа 1888 год.

Васа С. Поповић,
прото.

Допис.

Херцеговачки Митрополит Серафим у Фочи и Плевљу.

Гласак чу се да иде владика Ерцеговац-
Митроносна глава, да обиђе милу домовину — Војводину светитеља Саве.
М. С. П.

Као остали народи, тако и ми Срби имамо особитих дана и догађаја, који нас радују и веселе, а мијењају нам стање у ком се налазимо. Такав један догађај имали смо ми фочански Срби, кад нас је наш премилостиви Архипастир Високопреосвештени Господин Серафим Перовић — Митрополит херцеговечко-захумски посјетио,

Његов долазак жељно је очекиван како од стране свештенства и грађанства, тако и од цијелог околног народа. Кад је народ дознао, да ће му Архипастир доћи, постарао се, да га што боље дочека; за то чим је дошао брзојав у ком је јављено, да ће Митрополит доћи многи су се рјешили, да га дочекају на Будњу, т. ј. селу, које је три сата од Фоче удаљено. Тако је и било. У сриједу 28. јуна у очи св. ап. Петра и Павла дошло је нас 10—15 на поменуто мјесто, гдје смо срели свог Архипастира. Један од нас по имену Светозар Глођајић поздрави Митрополита са кратким, али одушевљеним говором. Пошље овога цјеливали смо му св. десницу и отишли у оближњу башту, гдје смо мало починули, а за тијем кренули смо се к Фочи. Нисмо се ни по сата удаљили а срели смо неколико грађана, који такође бијаху на сусрет Архипастиру. Иза ових срео је Високопреосвештеног котарски престојник г. Зарзицки и понудио га, да сједе у кола, која су за то дошла. И тако путујући лагано приближимо се вароши.

Подне бијаше прешло, а врућина тако, да се не знађаше или више пече „из неба или из земље!“ Готово уз највећу врућину дошли смо до дринског моста, гдје се био искупио многобројан народ: многи грађани, неки свештеници (сви осим оних, који су га прије срели и који су га у цркви чекали), дјеца из српско-православне основне школе, бивше пјевачко друштво и остали. Мјесто гдје се поменути налажаху је врло лијепо. Пред мостом налази се згодна равница с једне и с друге стране према води ограђена зидом, који се све више шири идући од моста; мост сам по себи диван је, подупирачи му од камена, а остало од дрвета са нешто гвожђа, бојадисан црном бојом, доста широк и дуг, а кад се пређе преко њега улази се у доњи крај вароши.

Дакле пред мостом на лијепој равници чекао је силан народ дичног старца-Митрополита Серафима. Кад се Архијерej помолио дјеца су појала: „Спаси Христе Боже . . . .“, а пошто се сврши та пјесма поздрави га овдашњи свештеник и учитељ Ристо Кочовић (Павловић) лијепим говором, у коме помену: да живи херцеговачки митрополит Сорафим на што народ ускликну: „Живио, много љета и година долазио и срећан био!“ Пошље тога пришао је Митрополит бившем пјевачком друштву, један између њих поздрави га са значајним говором а пошто је говор свршен сви су укликнули: „Живио!“ и цјеливали му десницу.

Пошто се све свршило сјео је Митрополит у кола и у величаственој пратњи пошао преко моста. Напријед је ишло неколико сретиоца у реду на коњима; за њима ишла су дјеца два и два, напријед ишло је једно, које је носило доста велику српску и друго, које је носило царску заставу, за овима дјеца, која су носила мање српске заставе, а за њима нека, која су имала на прсима мале српске тробојнице, иза ових у

реду иђаху многа школска и остала дјеца. За дјецом ишао је учитељ и свештеници, а међу њима Митрополит са својим тајником и с престојником. Најпошље ишао је остали народ. У таквом реду допраћен је кроз читаву варош наш Архијерej до школске зграде, гдје му се и стан налазио.

У вече у 3 сата служили су вечерњу више свештеника са митрополитовим ђаконом, а сам Високопреосвештени стајао је у свом столу. На дан св. ап. Петра и Павла служио је Архијерej са више свештеника, а на јутрењи стајао је у свом владичанском столу. Дивота је погледати украшена и свештенољепна мужа како у обичном тако и у службеном архијерejском одијелу. Брада му бијела густа, дуга и лијепа, очи јуначке и весеље, лице му благо и мирољубиво, из њега читаш: тишину и храброст, радост и весеље. Украшен дивотним спољашњим особинама узноси се и уздиже душевним, које су врло ријетке; па још кад обуче сјајно архијерejско одијело, би рекао: „Ено другог св. Саве, ено другог покровитеља Српског!“

У цркви за вријеме бож. литургије говорио је Митрополит дивну бесjеду у којој је поучио народ: шта треба да ради, и како да ради, чим ће сложан рад уродити, а чим несложан. Пошто се свршила служба посjетио је Високопреосвештеног котарски предстојник са још неким чиновницима, а и остали грађани без разлике сваког сталежа долазили су му. Сутра дан посjетио је наш старац многе грађане како богате тако и сиромашне како отмjенијег тако и нижег реда; благословио је дом и осветио воду свакоме кога је позвао.

Истога дана то јест у петак 30. јуна као и на дан св. ап. Петра и Павла био се скупио састанак (теферич) на новој Чодарској равни; свијета је било доста а највише момака и дјевојака — све сам Срб и Српкињи! Ту су играли и веселили се па и Митрополит пролазећи туда наишао је на тај састанак који му је био повољан и ту је сам сjео и неколико минута посматрао ту веселу Србадију, шта више похвалио нас је зато казавши нам све добре стране таквих састанака и опоменувши нас, да се и у будуће тако састајемо и заједнички веселимо. У нeђељу по други пут служио је Архијерej божанствену литургију са више свештеника. Његов ђакон и тајник Патрикије Поповић говорио је тога дана дивну бесjеду о слози и зависти. Хвала му и поживио га Бог.

Истога дана по наредби Митрополитовој и жељи народној имала се држати народна скупштина; скупштина је сабрана по свршетку службе, а имала је циjељ да изабере нову српско-прав. црквено школску општину. Прије тога било је несугласица у народу па и нeслоге, као што је то нешто обично на многим мjестима у Срба! На скупштини осим народних представника и Митрополита присуствовао је и котарски изасланик, који је имао дужност да одржи мир у скупштини. Скупштину је отворио својим говором пресjедник скупштине Високопреосвештени Госп. Серафим, пошље овога текли су разни говори, а најпошље задовољио је наш Архипастир цијелу скупштину са неколико jезгровитих ријечи и наредио је да се у понеделак по подне опет скупштина састане. То је извршено и изабран је одбор, кога је Митрополит у присуству котарског изасланика својим декретом потврдио.

У сриjеду врло рано отпутовао је Високопреосвештени у Горажде испраћен од свештенства и неких грађана.

Први долазак Митрополита Серафима остаће жива успомена у души фочанских Срба, јер им такав дан одавно не осване, такво се весеље одавна не појави! Наш премилостиви Архипастир задовољио је свакога; свак је видио у њему правога оца; видио је истинитог пастира, који ће знати и хтjети очувати свети српски аменет од старина крвљу обливен — вjеру и лијепу народност српску; најпошље видио је таквог учитеља који ће га поучити да богоугодно поживи овдје и да се удостоји блаженог имена „Праведник“ а и да одговори својој цијељи.

Лако је и замислити велику радост, коју смо овдашњи Срби имали приликом доласка његовог Високопреосвештенства, јер се такав владика још не појави у овим крајевима; први је од Срба који као Митрополит ових крајева посjети нашу варош! Наш народ старао се да боље дочека свог Архипастира, и да му што већу почаст укаже, и све што је учинио, учинио му је са „свега срца“, за то одушевљен за својим Архипастиром и сада узвикује: „Није нам никад дошао такав Митрополит, а не ће нам ни доћи!“ И ја му са своје стране кличем: Живио наш премилостиви Архијерej, много година нам долазио и срећан био!

У Фочи 1. августа 1889. **J. фочак.**

Поштовани Госп. уредниче и цијењени пријатељу!

Рад сам вам изложити писмено, како је био дочек Његовог-Високопреосвештенства Госп. митрополита Серафима; да би га — ако вриједи, штампали у цјењеном листу: „Дабро Босан. Источнику".

Глас, када се рашчу, да ће походити кршну Ерцеговину, дична старина Високопреосвештени Серафим Перовић т. ј. да изврши први пут своју каноничну посјету; а и први пут да походи војводину светог Саве, обљубљени старина, дични православни Србин Серафим; то радосно закуцаше срца, испунише се жеље, дође час, да виде свог владику Срб-Ерцеговца, вјерни синови српско-православне цркве у Ерцеговини.

Кога си год Србина видио, могао си му на први поглед са лица читати веселост и жељу, коју од давна чека. Па тако исто и ми Срби преко границе зарадовасмо се; јер смо једва очекивали они дан, они сахат и они час кад ћемо угледати и виђети пред нама Срб-владику Серафима, који је пошао, да прође своју богохраниму епархију, да је разгледа, да види стање цркава и школа, да стане на пут неслози (ох неслого, да те Бог убије!), да прочисти коров, па да ничу нове клице, пупољци и гроздови, у његову винограду. — Већ дође 10. јули, дође глас, да ће сјутра дан т. ј. 11. Јула по с. к. доћи Високопреосвештени Серафим и у нашу варош, — наш мили завичај Пљевље.

Сваки овдашњи грађанин радо очекиваше милога госта, и већ ће си год могао угледати неколицину у скупу, ту се говорило, како ће што бољи дочек бити. Сваки га је грађанин очекивао: „ка' озеб'о сунца".

Освану 11. јули, и већ многи се спремио, да пође на сусрет своме владици. У сусрет бијаше изишло: овдашње свештенство, чланови општине, неки грађани, црквено-пјевачко друштво и наставници са малим српчићима — крилима родитељским.

А то је било овако: Свештенство и чланови општине и грађани, изашли су на сахат даљине на коњима, а више њих пјеше преда њ. Ту су неколико почекали, — кад се иза брда помоли — као зора Даница, дични старина Серафим, са својим вриједним ђаконом Патрикијем Поповићем и пречасним Госп. чајничким протом Присутни се уредише. Владика, пошто изађе из фијакера, поздрави се и пољуби прво, са: Високо-пречас. госп. архимандритом и пречасним госп. протом и даље са осталим. Ту мало посједају, разговоре се и пошто попију по кафу, устану да полазе. Митрополит сједе у каруцу, а свештеници и грађани посједају на коње; уреде се једни пред митрополита, а други острага.

На половину сахата прије Пљевља, дочека митрополита, црквено-пјевач. друштво, наставници са ђацима и неколицина грађана. Чим се помоли, друштво запоји: „Царју небесни", а ђаци стадоше по путу бацати цвијеће и пошто испјевају; један ђак из IV. раз. изађе и са врло лијепим говором поздрави митрополита, те пошто изговори, тада ступи часни господин поп Димитрије Шиљак парох бобовски и поздрави митрополита са врло дивним говором. Митрополит тронут тим говором, веома се лијепо захвали и зажели нам добра здравља и среће давши нам благослов, на што ми запојимо „тон деспотин". Тада изађе један грађанин, изговори говор — ваљда и он испред грађанства.

Тада пођу сви заједно манастиру Светој Тројици. Кад су се примакли, зазвони црквењак звоном, које даде глас, да се митрополит приближује задужбини светих Неманића. Уљегао је у цркву и све што је потребно извршио. Тада је отишао у општинску собу, опрости се и опет се пољуби са присутним и захвали им се, који нису труда пожалили, те преда њ изишли и сјајно га дочекали.

У идућу на реду нећељу служио је митрополит са својим ђеконом и овдашњим свештенством и на служби изговорио је тако сладак говор, да му је сваки присутни што — но реку: „прогутао сваку ријеч."

До неколико дана, дошао је и дан свечани св. Илија. Тада је митрополит био позват од вриједног и виђеног госп. Ристе Шиљка пароха на Илино брдо, да служи, нашто је драговољно пристао и служио. Пошље службе, митрополит је пред црквом светио водицу, а по освећењу, испење се вриједни му ђакон Патрикије на камени ступац и изговори врло ваљани говор о слози, споменувши: да смо са неслогом били изгубили све и свја па је рекао: „држимо слогу, јер ту је наш опстанак, наша жеља". А ја кажем само слогом испуниће се књиге ста-

роставне. Пошље тога отишао је митрополит у парохов стан. А млада Србадија — особито момак и дјевојка ухватили су српско коло које је уз свирца, готово цијели дан играло, а и како не, кад и пјесник каже: „Кој за коло, хајд у коло, а свирац свира, срце дира".

Док се митрополит у Пљевљу бавио, походио је најприје његову екселенцију овдашњег генерала и његову екселенцију овдашњег пашу. Послије је њега посјетио генерал, па паша са виђеним грађанином Бајровићем и неколицином Срба мухамеданаца.

Послије неколико дана, отишао је митрополит у Пријепоље и манас. Милошево и ту се бавио неколико дана. Пошље се опет вратио у Пљевље и био три четири — дана, па се у очи Преображенија кренуо рано из Пљеваља за у Чајниче натраг.

И тада га је свештенство и неколицина грађана испратило, захваливши владица на доброј вољи и труду.

Овако сјајан дочек има се највише приписати вриједном Србину Госп. Јови Митрановићу учитељу, овдашњем свештенству и општини. — А ја, бавивши се овде о феријама и видивши све, не могу а да не захвалим госп. Митрополиту са ријечима:

„За труд тешки прими хвалу
Митроношче — наша дико,
Храбри борче цркве наше
Неманића Саве слико.
Чедо твоје православно,
Жели теби: здравља — среће:
А србин те православни
заборавит нигда не ће! . . .

У Плевљу. На преображење, 1889. год.

Марко С. Поповић
богословац и учитељ.

Број 1033.

ОКРУЖНИЦА

Српско православним прошопрезвитерским уредима, односно надзирашељима и прошојерејима Дабробосанске Епархије.

АЕ и Митрополитска консисторија намјерна је дати, да се штампају изводи: крштених, умрлих и вјенчаних, — који ће бити сходни парохијалним протоколима, који су такођер од ове духовне власти овдје устројени, и које наше парохијално свештенство већ употребљује.

Ушљед тога позива се ваша пречасност да се изјасните: колико је комада потребно од сваког извода за подручне парохије вашег протопрезвитерата, и колико од прилике на годину троше од таковијех извода.

Уједно ставља вам се до знања, да ће се ти изводи тек онда дати штампати кад горњем захтјеву удовољите и новац од подручног свештенства покупите за сваки појединн комад, од све три врсте по 2 новчића на комад, дакле 6 новчића, н. пр: за парохију Н. Н. треба крштених извода 20 комада, то онда треба послати 40 новч., и т. д.

Из конзисторијалне сједнице.
Сарајево, 30. јуна 1889.

За АЕ и Митрополита Дабро-босанског,
Конзисторијални Архимандрит
Ђ. Магарашевић.

Број 294. ех 1889.

ОКРУЖНИЦА.

Српско-православном прошопрезвитерском уреду.

Препоручује вам се: да по пријему овог писма сазовете свештенство тога протопрезвитерата, те испитате: Гђе и кад је који рођен? Гђе и какве је науке учио? Кад, гђе и од кога је рукоположен за ђакона и свештеника? Кад, гђе и ког је произведен за синђела, протосинђела, игумана, протопрезвитера и архимандрита? Има ли свједоџбу рукоположења и синђелију за парохију? Је ли одликован црвеним пасом или напрсним крстом и има ли на то писмену дозволу? Има ли ка-

ково друго одличје и од кога је? — Колико има кућа и душа у својој парохији? Има ли црква и ако има кад је сагрђена, чија је задужбина и који је храм?

Ко управља са црквеним имањем и како? Има ли парохијални дом или не и гђе станује парох у парохији т. ј. колико далеко стоје поједина мјеста или села од његове куће. Има ли школа, каква је и одкуда се издржава? Је ли задовољан са својом парохијом односно прихода и иначе као и са парохијанима?

Има ли жену и колико дјеце? Захтјева ли што од своје духовне и грађанске власти?

На сва ова питања нека што јасније свештеници одговоре, па те записнике чим прије пошаљите овој Митрополији.

У Мостару 4. маја 1889.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:
Серафим Перовић.

Старине.

I.
Пастирево планина.

Пастирево планина лежи између Костајнице и Приједора, почињући од Костајнице до на 3 сата близу Приједора. Идући југу уз ту планину имаде 4 сата путовати. У врх планине налази се је дан извор, који народ зове „Светињом,“ и ту се сваке младе недјеље народ сакупља, видјао сам да по неки пут и преко 400 душа дође, и тако увјерење имају, да ко се год те воде напије и с њом умије, као да је Бог зна какво добро дјело учинио и гријеха се опростио. Кад сам видио толико њихово сакупљање и тако уображење, позовем оца Илију Кецмановића из Читлука (пошто је иста „светиња“ између моје и његове парохије) на млади ускрс (Томина недјеља) и како је за вријеме буне, па и послије тај извор засут шумским листом, дамо очистити, те момци врстни часком и точак (жљебу од дрвета) направиште, захитимо воде те осветимо водицу на коју народ насрну као оно на Богојављење, заставимо их док смо свршили „чинъ благословенїя новагw кладязя“ или „источника“ и онда народ приступи водици те сваки љубећи крст буде ошкропљен и сваки захића те лијева себи у боцу. Пошто смо свршили обред, и сједнемо на одмор богме ко имаде у торби и заложи се. Ја призовем неколика стара човјека и упитам их шта они знају о тој води? и од куда ју држе за „светињу“? одговорише ми: „Овдје је рођен св. Симеун и крштен, а у Стриговој се је постригао“, те је по томе остало село Стригова и ријека мала као Миљацка, која тече из тога села дуж Пастирева те на пола сата више Костајнице утиче у Уну не губи имена „Стригова“ дочим сви други потоци, који се саливају у њу, губе своја имена.

У истоме селу крај те воде налази се развалина од цркве, и то мјесто народ зове „црквином“. Ништа ми о цркви нијесу знали приповидијети: који ли јој је био храм нити времена, кад је зидана. Зид је у земљи и за пол метра простор цркве је сав под земљом, а темељ сигурно је још нижи што се види по степеницама, да се силазило у њу; проба ћу доћи до темеља ако би што нашао! — Приповједиште ми, да је ту цркву спалио неки турчин Челебија Брк из Новога, и да је изишао на вис од Пастирева на половицу пута између цркве и поменуте „светиње“, онда да је гледао како гори црква, а из ватре нешто пукне и Челебији избије једно око,

па кад је дошао у Нови, да је обећао и рекао: „Ако се икад почне црква у Стриговој правити, даћу толико волова и толико овнова а и новаца. Од тих Брковића налази се и данас племена у Новом, само је остала у народу изрека „да не било Челебије Брка оста нама у Стриговој црква“.

Недавно приповиједају, да је покојни прото Петар Гвоздеповић из Читлука парох Стригове читао код цркве на споменику „браћа сестри Јелисава умрије нам ни стара ни млада 300 год. дјевовала 300 год. за човјеком била, а 300 година удовица била“. Прото није прибиљежио а камена је нестало, јер су Турци у Козарац одвезли камено велико корито што је било под точком код цркве, па се погована, да је кријући и тај споменик одвежен.

Толико за сад, ако што више дознам јави ћу.

Бос. Костајница, 9. Фебруара 1888.

Спасоје Недимовић
парох добрљински.

II.
Кол Змијање!

Кол Змијање находи се у котару бањалучком, а простире се од Бањалуке, те до Чађавице. Под Кол Змијање подпада од прилике једно 15 села. Кол Змијање је досад звано као сад једна општина.

На сред „Кол Змијања“ лежи село Лусићи које се простире изнад Кадине воде, а простор је тог села дивота виђети; јер се је пружило једно равно и лијепо поље, које у дужину има $2^1/_2$ сата, а у ширину 1 сат, а опкољено је са свију страна великом и лијепом планином (шумом).

На сред тог поља при источном крају има једно поузвишено мјесто (главица); на истоме мјесту — главици, находи се једна развалина, зидина. Народ каже и стари људи приповиједају, да је та зидина била српско-православна црква, и да се је звала црква „Ружица;“ а сад народ ту зидину зове „Клисином“ (клиса).

Ова је црквена развалина управо у исток окренута. Дужина ове цркве била је од прилике од 20—25 аршина а ширина од 10—12 аршина.

Источна, сјеверна и западна страна све три су готово до земље разорене а јужне или десне стране и сад зид усправ стоји од прилике 10 аршина висине, а народ каже, да висина је још онолика била.

Прије неколико година Мухарема-ага Ситница, из Турског села Ситнице, тај је десни крај цркве разорио, па је не далеко од те цркве $^1/_4$ сата, хан направио све од црквеног камена.

Црква је била зидана од тврдог материјала од љутца камена, седре, и печеног креча.

Ћошкови су црквени били од тесаног камена те је то камење поменути Мухарема-ага Ситница у ћошкове свог хана употребио.

Људи који су и данас живи приповиједали су ми, кад је поменути Ага хан правио, да је људе наго нио да тај црквени камен развађују и да га хану гоне, било је људи који нијесу хтјели развађивати; а једни нијесу се смјели пењати на зид: те је поменути Ага једном своме кмету, 5 дук. дао и нађерао га те се је на тај зид попео и казао да је те поменуте новце у зиду нашао; а то је он урадио за то, да би и други људи јагмили се развађивати црквени зид.

А и то тврди, да је била српско-православна црква, јербо јој се с десне стране налази гробље; мраморове плоче леже.

Не далеко од цркве ½ сата на западну страну, у селу Раткову находи се једно поузвишено мјесто (главица); та се главица и сад и од вавијек зове „Грчка главица“, градина, а Турци су ту исту градину прозвали „Кочића главица“, за то јер бо се под истом градином главицом налази још и одавна племе Кочића. А стари људи приповиједају да је на тој Грчкој градини стајала грчка краљица, и да су на тој градини њезини двори били; а и сад се на истој градини зидине од дворова находе. Приповиједају да је госпоја краљица тој поменутој цркви „Ружици“ на свету литурђију по чови долазила, а као што је горе напоменуто двор је госпоје краљице био од цркве једно ½ сата. Могуће да је тако долазила, јер бо је од цркве до градине све равно и лијепо поље.

Приповиједа се, да је једна баба при градњи цркве из ријеке Гомионице седамдесет пута камена (седре) на себи боса донијела, а камен је од цркве два сата далеко.

Посљедна грчка краљица прозвала је Кол Змијање, „Змијањем“.

Јер, кад је госпоја краљица из Босне пошла, могуће да је непријатељску војску опазила, па је она видјела да се на том мјесту не може одржати, те је она на друго брдо изишла, па може бити да је она с тог брда непријатељску војску видјела.

А од прилике је госпоји краљици било име Јелена, јер је она на том брду казала (рекла) „Ала Јелена Јелена, ала ме је јутрос змија ујела“! и од тада су околна села име Кол Змијање добила те се и сад тако зову.

Наш православни народ из околнијех села ове стародревне цркве, срцем и душом жели, да се опет на овом светом и стародревном мјесту света литурђија отпочне појати.

А кад би се на овом истоме светоме мјесту црква направила, то би била дивота видјети, јер је увјерено да оваког положаја у једном окружју нема, као код ове свете цркве.

У околним селима нигдје нема у близу другог народа, осим све сами српско-православни народ.

За храм ове свете цркве нијесам могао јасна доказа изнаћи, а надам се на сваки начин, да ћу у будуће изнаћи и славном уредништву доставити.

Описао и понародном приповиједању доставио.

У Лусићима мјесеца децембра 1888. год.

Јово Лазичић
из села Лусића кот. бањалучког.

Позив.

Друговима, познаницима и пријатељима дечије књижевности. Код нас у Србији излази један једини лист „Ђаче“. „Ђаче“ од Септембра месеца ступа у трећу годину свог живота. Шта је и колико је оно урадило за ове две године живота на читаоцима је да пресуде. У препоруку „Ђачетову“ можемо ово рећи: оба референта које је главни Просвјетни Савет одредио да прегледе „Ђаче“ од прве године, препоручили су га да се откупи за поклон ђацима основних школа.... „Нова Зета“ вели: да није изостао иза својих другова „Голуба“ и „Невена“, а „Златибор“ препоручује га као добар и ваљан лист родитељима да га купе за своју децу.

„Ђаче“ ће се у будуће још више трудити да одговори свом задатку и правцу, а то је: да потпомогне што боље образовање наше омладине; да у њој гаји, родољубље

и љубав за све оно, што је лепо, добро и племенито. Уредништво је се потрудило, те је око „Ђачета“ прибрало и прикупило готово све наше познате и признате раднике на дечијој књижевности. Тако поред досадањих сарадника, радиће још и ови:

Г.Г. Сретен Хаџић филозоф; Вл. Јовановић и Бр. Нушић песници; Сенћански предавач; Коста Петровић, Мих. Милошевић, Мих. Ст. Ризнић и Дим. Ј. Путниковић учитељи: и Драг. Н. Лапчевић економ.

„Ђаче“ је у последњем броју прошле године обећало, да ће у овој трећој години излазити два пута месечно. Због овог морала би се и цена листу повисити. Али, оно водећи рачуна о садањем материјалном стању нашег народа, и желећи да допре у сваки кутић српског краја и код сиромаха и код газде одустало је од ове намере. Оно ће и у будуће излазити један пут месечно у величини „М. Србадије“. Но да би „Ђаче“ задовољило и богатију омладину, и да би дало нашој омладини више материјала за читање и поуку, оно ће поред листа издавати и засебне књижице са сликама, као додатак „Ђачету“. У овој години ових књижица биће најмање две, за Божић и Ускрс. Свака књижица биће велика око пет штампаних табака.

„Ђаче“ у будуће коштаће за Србију: на годину 2 дин. на по године 1 дин. Са додатком: на годину 3 дин. на по године $1^1/_2$ дин.

За остале српске земље стаје: на годину 3 дин. Са додатком $4^1/_2$ дин.

Скупљачима се даје једанаести број као награда за труд.

Из свега овог, види се, да се уредништво свом силом труди, да лист сваком годином и бројем буде бољи и садржином и сликама, и да задовољи богаташа и сиротана. Оно и у будуће неће у овом малаксати. Али је издавање оваког листа скопчано са великим новчаним жртвама, за то се обраћам мојим друговмма, познаницима и пријатељима дечије књижевности да ме својски потпомогну у скупљању претплатника. Скупљачи се још моле, да нам претплатнике пошљу најдаље до 15. септ. ове године како би се знало у колико ће се примерака „Ђаче“ штампати, и да би се штампале адресе претплатницима. Претплату треба слати у плаћеном писму или уреднику у Ниш или књижари Валожића у Београд.

Сви српски листови моле се да овај оглас објаве у својим листовима. Они пак који желе да им лист шаљемо у замјену, а то до сад нису радили, моле се, да нам свој лист шаљу у замену.

„Ђаче“ од I. и II. године може се још добити повезано; и то: од прве године за 1·20 дин. а од друге године за 1·60 дин.

У Нишу, 6. августа 1889. г.

Пет. М. Никетић,
учитељ и уредник „Ђачета“

Разно.

Свештенички збор у Нишу. 20. Августа о. г. одржан је у Нишу свештенички збор, коме је присуствовао Митрополит Михаило, Епископ Јероним и 300 свештеника оба реда. Прије збора одслужена је архијерејска служба на којој су чинодјејствовали Митрополит и владика Јероним са 12 свештеника. Послије богуслужења био је састанак у општинској школи. Збор је отворио Митрополит Михаило са дивним и поучним говором, и нагласио у њему дужности свештенства према цркви, отачбини и краљу. Говор је одушевљено са бурним „живио“ пропраћен. За тим је Митрополит Михаило са владиком Јеронимом збор напустио, желећи збору срећан и успјешан рад.

Пошто су се архијереји удалили, пресједник привременог одбора Архимандрит Сава узе ријеч и у лијепом говору објаснио циљ свештеничког удружења. Затим се збор конституисао и изабрав себи архимандрита Саву за пресједника и два перовође отпочео свој рад. На предлог дворског проте Јакова Павловића, изабрата је већа депутација, која се Митрополиту Михаилу упутила и у име збора му захвалност изразила, што је допустио да се свештенство ради оснивања свештеничког удружења састати могло, и што је он сам лично похитао да овај збор благослови. За тим је једногласно закључен и одма извршен брзојавни поздрав краљу Александру, те му је изјављена оданост и непоколебљива вјерност

цјелокупног свештенства, а кр. влади благодарност што је споразумно са црквеном управом дозволила овај свештенички скуп. Послије тога је изабрат ужи одбор, који је имао друштвена правила да прегледи и збору да поднесе, који је правила са малим измјенама и примио, те тако ће скорим удружење свештеничко у живот ступити, које ће осим других добрих страна и добродјетељне пошљедице по свештеничке удовице и сирочад имати.

Народни добротвор. Г. Др. **Љубомир Радивојевић**, који сада борави у Каменици, основао је како новине јављају, закладу најприје од 10 000 дуката па послије и од 50.000 дуката. За просвјетне цијели. Руковање те задужбине повјерио је срп. краљевском министарству просвете и црквених послава у Биограду.

Слава таквом сјајном примјеру српског родољубља и пожертвовања. Живио много година такав добротвор народне просвјете.

Питомци срп. правосл. богословског завода у Рељеву, примљени су за 1889/90 школ. год. Из дабро-босанске архидијецезе: Милан Лалић, Симо Еракић, Вукосав Милановић и Стеван Поповић; из тузланске дијецезе: Стеван Поповић, Јован Поповић и Остоја Пантић; из мостарске дијецезе: Јово Јокановић, Васо Медан, и Алекса Јокановић.

Осим тога примљени су за приватне слушаоце из архидијецезе дабро-босанске: Танасије Косорић, Митар Кецман, Милош Билбија, Ђорђе Поповић, Василије Стакић, Перо Карлаш и Тодор Старчевић; а из мостарске дијецезе: Ристо Терзић, као изванредан питомац.

Објава.

Српско-православним Општинама и пречасном свештенству „Дабро-босанске Архидијецезе".

Његово високо преосвештенство АЕ и Митрополит господин Ђорђије Николајевић, пролазећи овуда, благоизволио нам је казати: да ће на дан 17. септембра о. г. освештати нашу новосазидану цркву, храм Успенија Пресвете Богородице у Српској Мравици, која је удаљена од Прњавора 1¼ сата.

Тога ради јављам оближњем срп. народу и пречасном свештенству да би изволјели потрудити се и доћи на ову свечаност и увеличати је својим присуством.

У Српској Мравици 16. августа 1889.

С поштовањем
Српско-православна Општина
Л. Ј. Опачић.
свешт. и пресједник.

Стечај.

Српско-православни црквено-школски Одбор у селу Бољанићу (близу Грачанице), потребује једног учитеља за своју тро-разредну основну школу.

За труд учитељ ће уживати од црквене општине: Слободан стан, дрва колико треба, један дан орања земље за башту и 250 фор. у готову новцу; а дужан ће бити осим подучавања дјеце у прописаним наукама, учити их још црквеном пјевању и у цркви недељом и празником за пијевницом појати.

Првенство имају богослови са завода у Рељеву.

Који би ово мјесто заузети желио, дужан је доказати да је науке бар са добрим успјехом свршио и да је црквеном пјевању вјешт.

Рок стјечају траје најдаље дп 15. Септембра о. г.

Бољанић, 23. августа 1889. године.

За Одбор пресједник,
Маријан Жижак.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 19. и 20. Сарајево, мјесеца Октобра 1889. Год. III.

Предуслови за избор службе свештеничког звања.

(Наставак.)

За доказ да апостоли нијесу од себе ушли у апостолску службу, већ да их је на исту позвао сам Богочовјек Христос, довољне су нам ријечи самог Христа Спаситеља, које је управио на апостоле по тајној вечери, кад им је казао: „Ви мене не изабрасте, него ја вас изабрах“ (Јов. XV., 16). Ове пак ријечи није Исус Христос ограничио на саме апостоле већ се оне односе и простиру и на будуће прејемнике њихове; а ти апостолски прејемници, по излагању апостола Павла, који каже, да је Он дао једне апостоле, а једне пророке, а једне јеванђелисте, а једне пастире и учитеље, да се свети приправе за дјело службе, на созидање тијела Христовог (Ефес. IV., 11. и 12) — не могу никоји други даном данашњим да буду, осим једино свештеници, односно пастири и учитељи цркве, које сам Бог бира и зове на службу Своју из средине људи, као што је некада бирао и позвао и саме апостоле.

Кад се дакле ни један од апостола није усудио сам од себе ући, нити је ушао у апостолство прије него га је позвао и изабрао на ту службу Исус Христос; то се онда још мање смије ико усудити, да ступи у службу свештеничког звања, ако није на то звање претходно позван са више од самога Бога. Ко би пак што противно томе радио и ради, значило би и значи толико, колико насилно хтјети се противити Богу и Његовијем светијем уредбама.

Установа о потреби божијег позива у служби свештеничког звања оснива се још на том што је Бог тако и на небу расположио, гдје је царствујућа црква. — Блажени духови, који су на небу, само онда врше дужности анђела, кад их Бог позове. Ушљед тога пазе анђели на сваки знак божијег величанства, и готови су, да изврше ријеч божију, слушајући глас ријечи Његове, (Псал. CIII., 20.) не отимајући се о ма коју и какву службу,

на коју не би прије од Бога позвани били. — Бог је дакле, који у небеској Својој цркви бира, позива и наређује Својијем духовнијем силама, да буду анђели, пак је исто тако и у земаљској Својој војујућој цркви Бог, који опредјељује и позива, које Он хоће од вјернијех Својијех, да буду свештеници, те је и с тога нужно да сваки чека на божији позив прије, него се одважи и усуди ступити или примити на себе службу свештеничког звања.

Осим наведенијех доказа, имамо их још и са другијех страна, да је Бог свагда и у сва времена бирао и позивао на службу свештеничког звања.

У најдавнаја времена од боље познатијех позвао је Бог: Ноја, Аврама, Исака, Јакова, Мојсеја, Исуса Навина и друге, да у народу и међу људима обављају неке дужности, које, према ондашњем времену, потребама и околностима, одговараху у неколико дужностима потоње свештеничке службе.

У преданоме закону бијаше усвојено и прописано да прворођени буду свештеници, почем су ови имали благослов од оца, бољи дио нашљедства, власт и господство над браћом својом, но, тај је избор ипак од Бога зависио у толико, што је сам Бог по сили свемогућства и вјечној премудрости Својој, свагда бирао да буду прворођени они, за које је знао и увиђао, да ће у будуће као свештеници знати и моћи одговарати и самијем дужностима ондашње службе свештеничког звања.

У писаноме пак закону Бог је између свијех другијех народа изабрао Израилићане као најмилији Свој народ, пак је из овога народа одабрао кољено Левијево, да управља у службама ковчега завјета. За тијем је, по произволној светој Својој вољи позвао из средине истог кољена Аарона и његове синове, да Му у својству свештеника приносе жртве. И ту је дакле Бог, који позива и посвећује оне, који ће Му бити свештеници.

На исти је начин у том погледу Бог поступао, радио и расположио да буде и у новоме завјету, а најбољи нам је свједок у томе св. ап. Павао, који — говорећи о свештенству новозавјетноме — сасвијем јасно излаже и представља, да нема нико ступати у службу свештеничког звања по својој вољи, ако није на ту службу претходно позван од Бога као и Аарон. А ради примјера у том изводи нам самог Исуса Христа, који се није у Своме човјечанству од Себе подигао на чест и достојанство свештеника, док Га није сам Бог Отац посветио на ту чест и достојанство, позвавши Га, да принесе Себе у тајни Евхаристији под видом хљеба и вина по чину Мелхиседекову (Јев. VII., 17.), а за тијем на крсту у прилог и жертву Богу на слатки мирис (Ефес. V., 2).

Исто су тако у збор апостолски ушли само они, које је Исус Христос благоизволио претходно изабрати, и сходно вољи Свог небесног Оца на службу позвати, пошто Исус Христос ништа не уради Сам од Себе, него како Га научи Отац (Јов. VIII., 28).

Кад се Исус Христос узнио на небо, апостоли су хтјели да Јудино мјесто замијене и попуне другијем апостолом, али се нијесу усудили од себе га изабрати, него су сви заједно молили Бога, да им Он, који познаје срца свијех, покаже онога кога је изабрао (Дјел. I., 24).

Кад је апостол Павао чуо, да му неки — било из злобе, било у намјери да га омаловаже — стадоше приговарати, као да је он у апостолство ушао по својој

произволној вољи, и да нија на то од Бога позван био, нашао је за сходно и умјесно, ради части самог узвишеног звања и достојанства свог, побити оно неосновано приговарање, те је више пута јавно приповиједао, доказујући свима и свакоме, да је он био изабран и у апостолску службу позван од самога Бога. — шта више, да је примио апостолско звање и службу у намјери, да покорношћу врши вољу божију (Гал. I., 1—15). Што се пак својијех заслуга тиче, св. ап. Пава признаје да их нема и очитује себе недостојнијем толике части, али да уклони лажно мишљење, које овладало бијаше, и које би о њему и у будуће имали, да је од себе ушао у апостолство, он очитује црквама, да и ако је најмањи између апостола, ради тога што је велики грјешник био, ипак да није тако мален у своме звању, на које га је Бог по Својој милости позвао као и апостола Петра.

Из свијех овијех јаснијех доказа може се сваки у пуној мјери увјерити, да је истакнути предуслов о потреби божијег позива на службу свештеничког звања строго оправдан и основан. Но, како ће и на који начин дотични данас познати, и увјерити се о томе, да је у службу свештеничког звања доиста од Бога позван? . . . У древности непосредно божије откривење било је знаком тога; а то непосредно откривење било је и неопходно према приликама једног и другог доба, на прим.: при оснивању цркве, при уређењу њезином, у вријеме гонења и опаснијех јереси. Али, при обичноме току црквенога живота, није већ потреба непосредног божијег откривења, по коме ће дотични знати, да је Богом позван на службу цркве; него за то ваљају други знаци, који дају посредну свједоџбу о божијем позиву. У погледу пак овога разноврсна су богословска мишљења и наводи: ипак, као знак божијег позива у службу свештеничкога звања, можемо сматрати непорочно владање с једне стране, а с друге унутрашње расположење, и љубав према том светом звању.

Ушљед тога не ћемо погријешити, ако кажемо, да није од Бога позван на службу свештеничког звања, онај, који је још од ране младости своје одан свакојакијем страстима и гријесима; а још мање онај, који се усуђује ступити у службу свештеничког звања у намјери, да себе само ухљеби, и обезбиједи своју будућност, као што многи на жалост чине, већ да је позван само онај, који се још од ране младости своје одао Богу душом и срцем, пак увијек живи, и живио је према божијем духу, а не по своме природноме нагону, који се у свему противи том божијем духу; који има све неопходне пастиру цркве способности и физичке и духовне, а слободан је од свију запрјека, које сметају ступити у свештеничко звање према односним прописима цркве. (Апост. правила 17., 18., 19., 22., 61., 78., 79.; I. васељенског сабор пр. 1., 2.; Неокес. сабора пр. 8.; Лаодик, пр. 3.; Васил. вел. пр. 12., 89.; Теоф. пр. 3., 5., 6.; Григор Никс. пр. 6.); који је проникинут чистом љубављу к Христу и Његовој цркви (Јован XXI., 15—17.), и готов је и живот свој положити за светињу цркве и спасење ближњих; и најпослије који је срцем одан свештеничкој служби, и појима узвишеност и важност те службе.

(Наставиће се.)

Свештеник-православним родитељима.

„Неваљала дјеца срамота су својх родтеља“.

(Свршетак.)

Овдје ћу баш напоменути нешто о моди — о тој назови љепоти!

Промјена нам је мила! „промјена нас увесељава, али нам ипак слабо користи“. Она не смије никад и никако шкодити здрављу; но на то се почело слабо пазити. Тјело се утеже, маже, ноге се искривљују, а на глави не фале навиљци од коњске длаке. Бива почели смо се се цивилизират, али се треба чувати сиротиње и безобразлука, јер ово понајвише долази са том дерном цивилизацином, у коју смо већ и ми по већим варошима загазили. Дјеца што виде то и чине, те и она добију вољу да се помоди носи, па често и мама каже: „та срамота је не увест у друштво нашу Анку. Видиш како је Мара Н. све занијела на балу“. Овако су се данас почели родитељи разговарати. Данас се почело више трошити на „танцшул“ — како ли се овај ђаво зове — и блага и здравља но за књиге; а што која љепотица ту и своју стид, свој српски понос па и образ изгуби, нико ни да помисли. Та ко ће помислити, кад родитељи неће. Овако радећи имаћемо доста и одрасле неваљале дјеце, која ће нас не само срамотит, но и упропастит. — Шта их има, који су се затрпали у моду, само да сакрију своју душевну голотињу, а од оваких не надајмо се ничему добром; како од њих, тако и од њихове дјеце. Шта је данас кржљаве, грбаве, па и не поштене омладине у мјестима гдје мода царује у правој својој сили!? Доктори нас увјеравају, да многе љепотице нађу смрт ушљед моде. Ко не иде по моди, тај је необразован, а та баш мода највећи је непријатељ поштења, знања и вриједна — образована човјека и жене. Колико несреће донесе кући мода, могу нас увјерити они несрећни родитељи који су кроз једну годину петере, шестере хаљине купили т. ј. на рачун узели, не говорећи што ће им ћерке баш кроз те хаљине које не сакривају тјело њихово, изгубити много од свога дјевојачког стида — од поноса. Србину је доста јада и без овог јада, али ово је несрећа која хоће да разруши домове наше, да разруши понос српске неве и српске деве. Не заборавимо Срби браћо и Српкиње сестре наше „стајаће рухо“, које није по моди, али је доказ да смо људи од образа, од рада и од напретка! Напредујмо умно и имаовно, па ће нам свак рећи да смо образовани, дочим ако се увалимо у моду свак ће нам примјетити да смо покварени, па и онај ће нам се смијати, макар у себи, ко нас је усрећио њоме. Недајмо се! Зар су Срби и Српкиње тако слаби да свакој навали подаду се? Зар смијемо толико бити кратковиди, да не видимо да су то путови који нас воде и до умне и до имаовне пропасти. Модом се Босна не поставља међу напредне земље, а још мање се одржи српски карактер, језик и обичаји. Причекајмо мало, па ћемо на балу чути да је језик српски изишао из моде. „Ваља бити образован“; ваља говорит „њемецки“ или „француски“; а српски? — би ће, можда, скоро простачки језик.

Но најнесретнија је мода, кад пређе мјеру пристојности; онда је прави шкандал. Онда јој и најдебљег образа човјек мора приговорити и рећи: „то је преко јего“! — Погледајмо ону голотињу оне кратке сукњице са којекаквим накарадама, погледајмо оне вилине ципелице са дугачким петицама! Шта је оно? Јад и чемер, па још нешто горе: „преко јего“! — Нико више не може лупити по носу моду, као наше Српкиње, и то чувајући свога дома и свога старог српског одијела, које је пуно љепоте а мање репова, и овоме своје млађе привикават. Наше Српкиње доказаће да „кућа не стоји на земљи но на жени“, доказат ће да су праве домаћице, ако се мање буду бринуле о животу у „лијепим друштвима“. Почну ли о овим друштвима водити бригу онда су обукле чакшире, а својим људима припасале опрегаљ. То права Српкиња неће учинити но она која хоће „по моди“ да живи, а „по журналу“ да се одијева. Чувајмо се оваких дама — у своју их кућу не доводимо! — У већим варошима као да тога већ има, а томе се увјеравам из ријечи наших „касабалија“, који говоре: „У већим варошима све се измијешало, као да ниђе никог од нашег нема“. — Чувајмо се овакових приговора!

„Са брегова најчистији ваздух дува“. Зато нек из првих кућа добар примјер пође, и то: како се чува образ, како се чува српски понос, име, језик, обичаји и наше лијепо православље. — Ето тако ћемо окренут на боље, ето тако ћемо свући са себе накараде, ето тако ћемо на-

учити своје миле и драге Српчиће и Српкињице правој и чистој љепоти и сачувати их од пута на коме би страћили оно нашег са муком стеченог иметка. — Ето на тај ћемо начин заслужити да нам српска земља Босна и Херцеговина буде лахка код нас покрије и одвоји од својих драгих. — Радимо нек буду ђеца српскога оца и кад нас не буде!

Још мало, па да завршим!

Здрав, поштен, знан и вриједан треба да је човјек. Не могу се баш сва блага покупити. То је истина, али се од свакога тога блага може имати, и што више то боље. Ни једно не треба забацит. У свакоме се овом правцу може усавршават човјек. Неко брже, неко лакше; али свако може: јер човјек са рођењем донесе моћ усавршавања. Моћ је та најсвјежија код дјеце, те су код дјеце чула отворенија за све што на њих долази, и кад је дјечији дух чиста и за писање спремљена артија. — Човјек је дакле двоје. Тјело и дух. Здраво тјело духу служи на што је Богом одређено, а здрав дух тјелу заповједа. Слога овог двога нужна је човјеку. „Здрава душа у здраву је тјелу.“ — „Бона душа тјело уништава.“

На родитељској души лежи највећи гријех, што данас долазе дјеца у школу: кржљава, жута, болешљива, трома, блесаста, лијена, неуредна, крадљива, безобразна, горда, сујетна, завидљива и т. д. Свака ова болест ако се не искорјени но се развије убије једну или другу страну човјека те тако или јадно животари или прије времена доконча. Шта их има тјелесних болесника — богаља, као и душевних — лола и несретника. Морам признат да из већих кућа имамо доста „маза“, самовољника и немилосрдна срца. Шта сам пута чуо газду или газдарицу гдје вичe своме сину: „Узми батину, истјерај оног просјака и реци му да нема нико код куће“. Овако се не сади у душу милосрђе но саможивост, највећа несрећа овог свјета.

Истина учитељ у школи искорењава ове ране на тјелу и души дјетињој т. ј. учи их да буду здрава, паметна и поштена, да се унаприједи и тјелесно и душевно. Али сви ће труди учитељеви остати залуди, ако родитељи не буду слједовали ријечима учитељевим. Зашто је онај ђак из дана у дан, несташнији, самовољнији, јогунастији, неуреднији и безобразнији? Зато што од учитеља учи једно а код родитеља види друго — дакле учитељ троши свој живот готово узалуд. Данас више школа поправља што је породица покварила него што наставља гдје је породица стала. Још би и то добро било, да се и томе школи не стаје на пут, а камо ли да јој се помаже. Данас су пуна уста: „Школа неваља. Ђеца су све гора и гора! Свему је школа крива!“ — Тако је то кад се неће да разумије узрок првом злу!

Шта ће учитељ учинити од оног вашег јогунице и непослушника кад од свега тога, дан за дан, од куће доноси више; кад се све поквари код куће што учитељ поправи? Шта ће општина са оним малим крадљивцима, псовачима и карташима, који се спремају за — вјешала? — Свак ће одговорит: „У школу, па нек се поправе.“ Јест драги родитељи, тако многи ммслите, а не помишљате да вам је воћка чапрљава и ружно усађена, па баштован не зна како би је окалемио. Па и ти би се јади трпили, да калем боље причувате. Све и свашто школи товарите на врат. Ако хоћете да школа што учини обратите мало већу бригу на владање ђеце и у кући и ван куће, јер је то чисто родитељски посао, премда вас учитељ и школа у том послу не остављају саме, као што ви остављате њих у њиховом светом племенитом и важном послу, важном по вјеру, по народност по језик по обичаје, важном по морални и материјални напредак једног народа. Не жалите ни труда ни трошка те поставите добар темељ и у души и у тјелу свога ђетета, подижите школе и помажите учитеља у његовом послу па ће учитељ на том темељу озидати зграду, у којој ћеш без бриге тешку старост проводити, која ће ти бити на гробу љепши споменик од најшаренијег мрамора. Још се једна брига намеће породици и друштву: да се та зграда не исквари прије времена, прије воље Божије. На то треба да пази: породица, школа, црква и држава; сви сложно, па ће бити и сјајно свако дјело. — Право треба рећи са свију страна отешћава се учитељу. Неко на њ не пази, неко га смета, нико му не помаже, неко га не награђује и т. д. Окрећући главу од школе и учитеља, мислећи да је свак бригу око дјетета свршио ако га у школу утисне, не љубећи школу и учитеља, мислећи да ће школа све поправити што родитељи око дјетета погријеше — не долази се до напретка. „Није један

велики ум у клици морао пропасти, као што није један обични дух попео се на висину.“ Зашто је то? Одговор је јасан.

„Море учо, ти си мек. — Нећемо ми тако. — Дјеца се не могу сносити. — Псују, краду, лажу, неслушају и т. д. — Твоје месо моје кости. — Удри, сваки дан. — Дијете је као псето кад му се пусти. — Батином ти њега. — Шипка је у рају расла“. и т. д. — Овако нас учитеље сјетују родитељи наше дјеце. Један савјет. Но овако нам се само збори али друго се мисли; јер није један случај гдје је учитељ нападнут баш од оних који овако сјетују, што је мало испрашио тур неком немирњаковићу. Ту су одмах са масном погрдом оваке ријечи: „Несмије га бити! Није га родио! Морамо га дизат и т. д.

Хвала Богу те данас нема учитеља који своје ученнке часте батинама, или погрдним ријечима, или псовкама. Данас учитељи раде да их дјеца љубе, а не да их се боје, што би многи хтјели од оних поменутих савјетника.

Сјећам се „Фалака“, „Феруља“ и „љесковаца“, као да је данас било, као што се сјећам и учитеља мојих. Најмања погрешка повукла би 25 врућих. Ја се сјећам тога „старог“ доба јер сам га и кожом упамтио, па га не желим. Ко жели, да му се у школи поврати „старо доба“ нека га — руке има, а батину може добит — поврати сам у својој кући; премда га ми несавјетујемо јер се батином не постизава оно што се лијепом ријечи и добрим примјером постигне. Сјећам се „букваараца“, „часловаца“, „псалтираца“, али су данашњи ђаци куд камо напреднији. Но зато не треба учитеље кривити. Њима част. Какви су били да су били опет у вјери и родољубљу нијесу попуштали но чвршћи бивали, а знања што су имали све су давали, о вјештини у раду не треба ни зборити јер ни њих није ко упутио да дођу до ње. — Данашњи учитељи не траже страха од ђеце, но љубави зато се и паште да је задобију. Они то доста постигну и још би више постигли, да често у дому не пане која грка ријеч против учитеља и то баш пред његовим ученицима. Како ће син твој љубити и почитовати учитеља, кад га ти пред њим омаловажаваш — не почитујеш? Тога код нас има доста, те би ја савјетовао, да о учитељу ништа злога не говориш ако нећеш добро о њему зборит. Иди правим путем преко општине и гледај мирним путем нек се дигне. Ако ти то сам тражиш, онда — опрости што ти морам рећи — „у једној памети није памет“. Исто би ово препоручио учитељима, који дођу са дигнутим, прођераним и т. д. учитељем. Ако нећеш добро зборит — шути!

Страха данас у школи нема и нетреба да га буде. Многа ће рећи: „учитељи су пустили дјеци“. Учитељи су дали дјеци слободу, али дођите у школу па ћете вићет да није ништа хрђаво пуштено. Ту ти се ради као у кошници. Ту се нема кад мислитм на што друго; а како би се и мислило, кад учитељ занесе занимљивим предавањем своју ђецу те су само његова душом и тјелом.

Дијете у школи не сједи без посла, па опет их има љенштина који од куће задатке донесу не израђене; — у школи се нареди све што треба ђаку, па опет многи дође без пера, мастила, оловке и т. д. и то још од богатије ђеце; — у школи се не раскалаши, не псује, не говори ружне ријечи, не лаже, па опет кад се два потуку чућемо пуну врећу псовка и грдња; у школи се пази на здравље, сјетује се да се чува здравље, па и књижице су ђачке пуне поуке о томе, па и опет нечистих, неочешљаних, неумивених, болешљивих дође у школу. — Ко је томе крив? — „Да богме, учитељ“. — А ја велим да богме, **да није**, но баш родитељ и ако ја нећу рећи безобразној дјеци на сокаку: „зар си то од оца научио;“ као што ће им отац рећи: „зар си то од учитеља научио?“ Овако се то обично **рекне** па ђекад пропрати са псовком, и ако је за сокачке и домаће неуредности само породици крива. Не заборавите да многи родитељ поквари што учитељ поправи и заповједи, а ђеца таких родитеља покваре другу. „Једна шугава овца цијело стадо ошуга“.

Сирома учо крив, да ђаво ногу сломије, па да се и утопи учитељ га је са бријега ћушио.

Но да се разумијемо. Родитељи хоће да скину бригу с врата, па једва чекају 6. 7. год. свог ђетета. А, сад разумјемо. Ту лежи зец. Ето ти, тако је!!

Но да се помиримо, ко мисли да смо се овим мојим ријечима завадили. Чинити и радити дјеци и пред дјецом оно што ће моћи учинити за образ свој и својих, па да бар

слободно рекну: „**Тако је мој бабо радио?**“ — Јеси ли наумио своје дијете дати у школу пази да му и дом буде школа, а ти учитељ, колико се више може.

Родитељи на вама лежи велика одговорност! Пригледајте своју дјецу да и она вас пригледају кад вам мило и нужно буде. Србине и Српкињо, мила ђецо „поносне Босне“ налазите сласти и уживање у својој малој Србадији, па ће мање бити „срамоте својим родитељима“ а више оних чистих срдаца, која ће се сваког часа молити. Богу овако:

„Боже, с неба на висини,
— — — — — — — — —
„Ти помози, ти учини,
„Да останем чедо твоје,
„Вазда добро и послушно,
„Да не радим, што је ружно,
„Да би са мном сретни били,
„Родитељи моји мили“.

С. Л. П.
свештеник.

Потреба праве и истините вјере свакоме човјеку.

Многи од поштованих читатеља, чим прочита само натпис овога чланка, рећи ће: „о овоме је сувишно писати“. Није тако поштовани брате и читатељу! Окрени с' десна на лијево па ћеш на свакој страни наћи људи надри образованих, који се крсте именом тобожном интелигенцијом. — То ти је човјек надурен просвјетом, који с' неком иронијом гледа на све оно, што се чува и проповједа у цркви, и ако се који кад-и-кад покаже као Хришћанин и поштовалац цркве, — то он не чини из свог дубоког убјеђења, већ да се покаже, као такав пред оном свјетином, која га окружава.

Чешће ћеш пак од таковог надри-филозофа чути „вјера је своје преживила“, — и: „нашем просвијећеном времену нетребају никакове религиозне поуке, које се косе са научним напретком његовим“.

Па шта је узрок, да ти људи овако мисле и говоре? Ја мислим ништа друго, већ што не познају истину праве Христове вјере, не познају закона, које Свемогући постави, да се по њима управља све што се види и невиди. Па кад тај филозоф неће да прими науке од св. цркве, нека га поучи Њутн писац „принципија“, највећег дјела духа човјечијег (Бројем), за кога Хердер каже: „Катихизис учи дјецу Бога познати а Њутн мудраце“, па кад га могу послушати мудраци, треба да га послушају и надримудраци. — Чујте, шта је рекао један велики државник, деветнаестог вијека: „Знајте, да по правилу није мудро повјерити се човјеку, који вам каже, да нит' вјерује у Бога, нит' у живот вјечни.“

Па и збиља, таки човјек, који нема вјере у Бога, нит' у живот вјечни, таки је човјек кадар учинити и најгнусније дјело, дјело које би можда окаљало част и име једној кући, једном народу, па можда и таково, које би било на срамоту цијелог човјечанства.

Зар није, дакле, таковом човјеку нужна вјера? — Јесте богме, прије̇ко нужна, не само ради спасења његове душе, већ и других људи, јер једна шугава овца ошуга сво стадо!

Имамо другу врсту људи, који хуле вјеру на други начин. То су људи прости и неизображени, ови спадају у просту масу народа. Од оваког ћеш чути, да хули свеце, светињу, па и на самог Творца свога Бога. Шта овдје да речемо, какви је овоме узрок? Овђе мислим да није никакав други, већ или је дотични, од некога надри-мудраца, добио о свему, што је свето и истинито криве и лажне појмове или, да је он те све погрде просто чуо, па му се то и допало, те се одмах и прилјепиле за његову — прије грјешним мислима и дјелима окаљану — душу.

Јели овоме човјеку нужна вјера?

Заиста, јесте, јер он, као човјек, који је члан и црквеног и државног друштва, треба да проводи такав живот овдје на земљи, како ће не само тјелесним, већ и душевним потребама својим задовољити, како ће спокојство душе обезбиједити. Нема ли он душевног спокојства он је кадар учинити све оно, што се клони и на штету цркве и на штету државе. А то спокојство другчије неможе добити, ако у себи нема праве и истините вјере!

Па нијесу само те двије врсте људи, који хуле св. вјеру. Имамо на велику несрећу наше свете матере цркве. Има т. ј. људи високо-рецимо-изображених богослова, који су наоружани високим богословским знањем, који умију дивне богословске бесједе изговорити, па ипак немају у срцу своме таковога духа, који из себе излијева доброту Божијих мисли, тајна и небесних ријечи, немају, дакле праве и истините вјере. Ови су људи, као огледало, које баш због тога, што одбија од себе зраке сунчане, не пропушта кроз себе свјетлост и топлоту сунчеву.

Није ово драги читаоче само измишљено, или нек се има шта писати, а читаоци да имају шта читати, или нек је више мојих штампаних ријечи, не није тако! Погледај добро на све стране, па ћеш наћи и такијех пастира, стада хр. цркве, који попут фарисеја, по сто пута се прекрсти кад улази у свети олтар; а кад је велики вход а он се пружа и ничице пада по поду, кад говори бесједе а он бира најслађе ријечи, би рекао, да му све мед и млијеко из уста тече, или да Дух св. из њега говори. Јест, таки је у храму Божијем и пред народом! а нађи га у друштву веселијех људи, покрај чаше вина и слушај овђе његову краснорјечивост, чућеш брате, што би само могао чути из уста највећег безбожника.

Па имају ли такови људи истиниту вјеру у себи? Не, немају, отњуд је немају!! А јели им потребита? Јесте те још како, јер њима су повјерење душе, да их води путем спасења, па шта више, многима и душе непокварене младежи!

Из свега до сеље наведенога види се, да код неких људи, нема вјере никако, а и владање им је никаково, или да им је вјера у спољашиости изражена, а и унутрашњости су као и димњаци, кој'и с' поља могу бити окречени а изнутра знамо какви — су дакле и једни и други су без морала.

Вјера и морал, тијесно су спојени и неразлучни су, јер без вјере нема морала и обратно. Овоме нетреба Бог-зна' каквих доказа, јер св. писмо одсечно вели: „Ко не љуби брата, кога види, како ће љубити Бога кога не види“!

Говорити и писати о многим узроцима пропадања морала, овђе не могу, јер се још не осјећам толико умно снажан. А мислим да је једини и најглавнији томе узрок: „неимање праве истините у себи вјере. А да је опет тако имамо доказа, не само наведеним ријечима св. писма већ и у историји. Бацимо се духом у то вријеме када не бјеше Христове науке, какав је онда био морал? То доба врло дивно карактерише наша нар. пјесма: „Син мајку за мајку не прима, брат сестру за љубу узима, дјевер снаји о невјери ради . . . . .“ Из овога се види, да није било могуће, да постоји морал без праве вјере.

Има ли сада још кога, да рече вјера је своје преживила, сад нам више не треба!!“

Имај свагда драги пријатељу на уму, да је вјера основ моралу, а морал опет треба да је основ сваком људском друштву, јер без овога је и појединцу и свима будућност хрђава.

У Брчком 1889.

Мих. К. Јовичић.
богословац.

Говор.

Држан на параскосу косовским јунацима за вјеру и отечество погинулим.

Србе брате и Српкињо сестро!

„Од онога дана чемернога, кад је српско пропануло царство на Косову пољу јадовиту“; од онога дана кад је под ударцем оштрог мача крвожедног Азијата, пала сиједа глава српског цара, светог мученика Лазара; од онога дана кад се круна Душанова окупала у крви, коју проли цвијет српских витезова; од онога дана кад се виђе ко је вјера, ко ли је невјера, када Милош показа чистоћу своје душе, ископавши гроб и себи и силном господару османовог царства у сред табора крвожедних Азијата; од онога дана кад је Ситница текла мутна и крвава те носила коње и јунаке; од онога дана, кад је сваки Србин хитио на бој на Косово да на њему не остане клетва; од онога дана, па до данас, до овога часа — прохујало је пет стотина година, бурног, тешког и у патњама ненадмашног живота нашега српског народа.

Пет стотина тужних љета ето прође од како српски господар задњи пут прослави своје крсно име, кад су мјесто свјећа воштаница сви-

јетлиле сабље у рукама за вјеру и српско отечество погинулих јунака, кад се мјесто крсног љеба и вина, ломило српско тијело и пролијевала српска крв, те осветила српске свет̀иње часни крст и слободу златну. Тога дана свијетли домаћин, кршњак, а и вођа српске војске, окружен српском господом и храбрим првенцима, подиже се са златним пехаром и наздрави првоме по јунаштву: „Здрав Милошу моја вјерна слуго! Прва **вјеро**, потања **невјеро**“! . . .

Заиста страшан призор, и чињаше се, као да је гуја присојкиња већ зграбила свој плен; — али са младичким жаром и ненадмашном одважношћу Милош пехар прими: „Хвала теби царе на здравици; ал не хвала на твојој бесједи. Када издах? — Никад издат нећу, живота ми и имена мога! Виђећемо мили Господаре, када сјутра Видов-дан осване, ко је вјера ко ли је невјера“!

Са поносом у души ето се и ми сјећамо нашег „Видовдана, кнежевог крсног имена“ па зато се и сакуписмо у овај лијепи српски збор, да се сви заједнички сјетимо да је и у нашим жилама она света крв која се пролила за српску отаџбину по примјеру преблагога Христа који је пролио на часноме крсту свету своју крв за истину и правду; да се сјетимо на Косову погинулих, јер су то дједови наши, па да се сјетимо и тушног Косова, гроба српске славе и слободе, па да му и покликнемо: „Ој давори, ти Косово равно!;“ — Српство ће те спомињати славно.

Овога часа, ја знам да се ви не спомињете само онога дана но и свију дана и прије и пошље Косова, кад су српски витезови своја дјела и мејдане сабљом урезивали а крвљу записивали те их ми можемо и данас читати са јавор гусала, те живе српске историје, која лагати не знаде, ја знам, да вам сад у души лебде мисли, да смо царевали, да је некад било читав Српство у једно коло уваћено, у један вјенац сплетено, кога је силни Душан на глави носио, чија се круна сјаила од „Сињега“ мора па на домак Стамбола гордог. Што се ми тога сјећамо, то нам је и дужност, као Србадије праве, но не сметните са ума да није смо ми сами у тим мислима. Не! Читаво Српство „с мора до Дунава окупљено је у овакве зборове и обузето са оваковим мислима са тврдом надом на бољу и бољу будућност.

Кад би се могли са вилама узнијет на крилима лабудовим на врхове српскијех планина, па погледат бистрим оком соколовим по земљама ће нам Српство живи, угледали би оваке српске зборове. Ако то не можемо, а оно узнесимо се у мислима од Свете па до Фрушке горе по врх Шаре, Копаоника и Авале, Ловћена, Кома и Дурмитора, Вележи, Требевића и Велебита, тамо ћемо чути јасно брујање звона на српским храмовима, угледаћемо српске свештенике, како су своју паству око себе окупили, те им казују својим примјером како се чува српско име и свето православље, како се приносе молитве велике душе косовских јунака — виђећемо Српство ипак уједињено.

Та данашња слика српског збора, на коме угледасмо по свијем земљама: како стара, тако млада; како мушко тако женско; јасно доказује да српство сачињава једно тјело под једним духом: српске вјере, имена и језика, под једним духом који нам не даде клонути ни умријет кроз петвјековне патње, те нам се не даде упропастит, те нас не могаше никс уништит, и ако смо подијељени и по природним границама па и по људским одредбама. Све препоне српској срећи туђом руком сковане, српску свијећу не могу угасити, ако буде братске слоге, српске не помућене свијести, а томе нас учи плод паклене зависти која уроди неслогом, која ископа раку српској слави и слободи. — Добар наук прошлост нам казује. Сад руку на срце Срби браћо и Српкиње сестре, па га испитајте па га упућујте да не куца завишћу вукова и гордељивошћу марином, па ће и овај нараштај српског рода и племена оставит својим потомцима српски осјећај у грудима: да српски мисли и ради, како овај Србин међу овим сиједим и голим кршевима Херцеговине, тако и онај по равним пољима Босне поносне; како онај по тој ломној Гори Црној, тако и онај по питомој Шумадији како онај по Старој Србији ће но нам тужно Косово покри многа тјела мученика, које неслога у гроб свали, тако и онај по лијепој Мâћедонији, ће но учаше остарјела мајка свога сина Марка: „Боље ти је изгубити главу него своју огрјешити душу“; како онај по славној Далмацији тако онај преко Сане и Дунава.

Па шта се данас има бојат Србин? Истог мача што нас на Косову посјече, оног мача што га оштри пакосно, завидљиво и несложно

срце — зато пренимо се исповиједимо се данас, омрзнимо на гријех што нас од Косова тишти, подигнимо главе своје к небу, ка српском небу, ђе бораве вјечно рајско насеље за вјеру и отечество погинулих, те будимо дјеца српске цркве и српскога рода, који све донде неће пропаст док се Србин буде поносио Милошем а гнушао издаице Вука.

Данас на дан петстогодишњице од Косова, на дан који нам покреће дух на живот и рад по путу слоге, тражи се од нас као православних Хришћана, да овај дан проведемо српски и Хришћански у молитви и сјећању на Милоша и Вука и остале српске витезове, па да се помолимо св. Симеуну мироточивом, Сави, Арсенију, Максиму, Василију и косовском мученику Лазару, да Вишњи роду Српском даде: слоге и благослова, а кад Српство тога имало буде нестаће грозних Бранковића.

Молитва заједничка, а са чиста срца за бољу будућност српског народа, који је хиљадама пута показао и најсилнијима да не жали умријет за вјеру и отачбину, **треба да се окити радовима** на дому, у општинама и у корисним друштвима по наш народ и нашу цркву; **та присваја рај** и доноси сладке плодове за **живот читавог српства** — а тако се управо **каје Косово** и перу стари грјеси који бациште Српство вијековима назад.

Нашим молитвама што их сада заједнички узносимо за душе оних који жртвоваше свој живот често пута на прагу божествених храмова што учинише и косовски јунаци као и они пошље Косова косовски осветници — јасно доказујемо да Србина није лако сатрти, да српски дух није лахко угасити, јасно и пред Богом и пред свијетом исповиједамо чисту љубав и оданост према светој православној цркви, која нас сачува те не заборависмо име српско, према књизи и гуслама српским, те не заборависмо дјела славних људи, који нас и данас оживљавају и чине нас способним да и будуће имамо великих мужева и бранитеља српства, који ће нас научити: љубити своје, почитоват туће, Бога се бојати и цара почитоват који се очински брине да смо срећни и слободни свој закон испуњават, своје славне дане прослављат те и радит за своју цркву и свој српски народ.

Опраштајући се данас, након пет стотина година са Косовом, сликајући у души ужасни косовски призор са многим и многим тешким данима читавог Српства, треба да у пучини срца свога завјет дамо пред блаженим сјенима косовских мученика, да ћемо, са помишљу на њих, бити вазда готови животом и радом ископати гроб неслоги, а то је нешто најпотребније што се данас од нас тражи, **данас у данашњим приликама**, кад се на стотину начина може посијати међу нас старо сјеме, сјеме проклето.

А ви блажене сјани мученика, на Косову и пошље Косова, погинулих, за вјеру и српско отечество, „за крст часни и слободу златну“ шаљите нам испред Божијег престола вашег очинског благослова, да једном и српски тај патнички, народ, коракне бољој будућности, а зато примите завјет из наших срдаца да ће Србин чувати и бранити аманет што нам га предадосте на бојишту или на мукама мирно издишући.

А сад Срби браћо и Српкиње сестре захваљујући Богу што нас у вјери и српској мисли очува не помућене, кликнимо сви заједно косовским витезовима:

Слава им и вјечна памјат!

У Требињу, На Видов-дан 1889. говорио

Сава Л. Пјешчић
свештеник.

О свештеничким сједницама у опште.

(Свршетак.)

„Без договора није ни разговора“.

IX. На сједници 21. Јануара 1888. стајало је на реду:

1. Умрлом свештенику Микану Поповићу свештеници стојећи пјевају: „Сосвјатими упокој, — одговарају на јектенију и завршују са: Вјечнаја памјат“.

2. Да се спомен св. Ђурђа држи други дан Ускрса, а ни пошто на вел. Суботу, када пада, јер устав црквени забрањује уз страсну седмицу чинити спомен светитељима, а још више то, да се тај дан држе славе крсне са пјевањем, пићем итд.

3. Закључено је, да се не мора увијек ићи болеснику молитва читати и то баш над његовом главом, него ли да се иста може обавити у цркви, као и у дому свештеником;

4. Пошто се црквеним законом иште, да сваки у браку ступајући младожења и дјевојка, па и свако дијете мора знати главне црквене молитве то сваки радо би се од нас код своје куће или ће било у селу примио посла предавати вјеронаук, само, кад би нам у том послу била власт политична на руци, да дјеца редовно долазе; но ово је некако заспало, али се овдје о том још мисли;

5. Случајеви рођења и смрти, који се обично ноћу догађају, да их свештеник биљежи у протокол у доидући дан;

6. Што се тиче онијех, који било малољетни или у блиским степенима сродства у брак ступају, и опет је одређено, да се свештеници претходно за то питају;

7. Одпусница свештеника М. Кнежевића из ове Архидијецезе објављује се члановима сједнице;

8. Брачне парнице.

X. На сједници 28. Априла 1888. говорено је:

1. О преустројству парохија у овом протопрезвитерату, те скројен план, како ми мислимо да се парохије могу регулисати. Ту је речено да варош не може служити један свештеник, и то за то, што се св. службе обављају редовно свима недељним и свечаним данима, и кроз часни пост скоро сваки дан, па онда и ради крсних имена, јер свештеник не може у сваку кућу унићи до подне и славе очитати, особито онда, кад кршњака има много као св. Јовану, Ђурђев и Никољ-дану;

2. О путовању надзирателя по протопрезвитерату са још једним свештеником мјесеца маја о. г.;

3. О дугу, кога свештеници овамо доста по парохији имаду питата је В. П. Конзисторија, шта да се ради?;

4. За пароха Станића који се врло често одаје пићу, усвојено је: да се као самац опреми у један манастир, и причисли сану калуђерском, ђе ће имати старјешину над главом. О томе предложено је Конзисторији.

5. По данашњем преустројству парохија, имао би свештеник Чавић да одсели на парохију Бијаковац

6. Брачне парнице.

XI. На ванредној свештен. сједници држаној у Ламинцима 15. Јуна 1888. говорено је само о преустројству парохија и о томе нацрт послан у Сарајево Конзисторији.

XII. На сједници 28. Јула 1888. рађено је:

1. Објављује се, да је свештеник М. Кнежевић 7. о. м. интерниран преко Саве са породицом;

2. Од стране свештенства потписате двије молбе вис. зем. влади, и то 1. о том, да се десетина од нашега народа одмах с јесени узме, те да му се ради тога не продаје будзашто слаба и мршава марва, а 2. да се стане на пут дјелидби и цијепању тежачки задруга, које тијем начином и због непослушности млађи слабе и упропашћују се;

3. Да за извршене молитве за жита, које се обично с прољећа чине, дадне свака кућа у том селу свом свештенику по 20 новч. (а у доста парохија још и данас узима свештеник за то од богатији по варићак шенице). Досад је био обичај да дадне дотично село бар ручак свештеницима, па ето и то се овамо укида, и Ламинци парохија до 200 домова близу недаје ово друга година ништа, па ни јела. Ове године на св. пророка Илију (храм црквени) свештеник је морао платити ручак за себе и још двојицу другије 2 ф. 40 н., а није добио скоро ништа, па јели право, да се на тај начин обављају те молитве, кад се по свима парохијама плаћа.

4. Пошто се у такси свештеничкој изданој 26/5 о. г. број 588. не спомиње, шта да свештеник наплаћује за освећење водице уз часни пост, као ни за благосиљање новог дома то свештеници одређују: за прво освећење водице 40 н. а за друго по 1 фор. (но ни то се не плаћа);

5. Купљена је претплата на „Источник“ „Истину“, и „Српски Дневник“.

6. На овдашње пјевачко црквено друштво „Бранко“ уписали су се сви свештеници (осим Михаиловића) за чланове утемељаче и помагаче;

7. О томе, да се о наплати по такси изданој од АЕМ. Конзисторије противе сви парохијани, а особито варошани;

8. Да сви свештеници врше своје пастирске дужности тачно и да сваку окружницу одмах препишу у свој циркулар, чим ју добију, као да се и протоколи воде;

9. Како није могуће свештенику баш онога дана кад који од парохијана слави, доћи и „славу очитати“, то је одређено, да сваки парохијанин донесе кољиво у цркву или бар свештеничкој кући, но и сад их има који славе и без кољива.

XIII. На свештеничкој сједници 13. октомбра 1888. говорено је:

1. Одређено је да сваки свештеник има купити књигу, у коју ће све АЕМ. окружнице, које су од године 1882. па до данас издане, преписати, па онда и сваку другу, која редом буде долазила, има сваки тачно и чисто преписивати и то све да буде готово до конца Децембра о. г.

2. О томе, како парохијани не поступају сходно наредби митрополит. окружнице од 7. Јула т. г. бр. 890., јер недају бир по одраслим мушкијем главама, а ни по старом, т. ј. по воловима. Варошани опет недају у то име по 1 Ф. Сви се у опште противе и свештеничко запостављају;

3. Достављени су 62 пара безбрачно живећих у овомо протопрезвитерату са ознаком њихових имена и безимена. Неколицина их је призвато к сједници, те су опоменути они, који немају никакве каноничке сметње, а други да се расставе; — но ово су тешке ствари у овоме крају!

4. Пошто наши свештеници многи нијесу богословске науке ниђе свршивали, то да сваки има набавити књиге теолошке, и то: Догматику, омилитику, историју цркве и пастирско, црквено и наравствено богословље, и да за то све полаже по 6 фор. а. вр.;

5. Пошто овамо има тога доста, да дјевојка узме од једног момка новце, па га послије превари и на другу страну оде, то је наша сједница закључила, да се то предупреди с тијем, и кад дјевојка узме н. пр. од једнега 20 фор., па га превари и оде за другог, да му за то плати као глобу и у име трошкова још половицу тога т. ј. 30 фор. Ова установа већ је код нас ступила у живот и заиста мање их је, који варају.

6. Наш народ у опште одан је чаролијама и сујевјерију, зато је закључено, да се сваком даном приликом одвраћа свијет од тога, а женама, које носе записе на врату или у косама, да се забрани св. причешће;

7. Да сваки свештеник, чим наступи нова идућа година, поднесе преко протепрезитер. уреда изказ о рођенима, вјенчанима, умрлима и број кућа и душа у својој парохији за ову годину. Котарској области да се подносе изводци о рођенима и умрлима свакога мјесеца, но неки рекоше: да то чак ни нужно неби било, кад се отуд и поред свештеничких дознака, питају и сеоски кнезови о том.

8. Да свештеници у вароши обављају мало водоосвећење по кућама уз часни пост, а у селима, да се иде само ономе, који позове. (Овде је био обичај, да свештеник иде сваког поста водице свештати, но пошто је то скоро излишно постало, да свештеник тако често и скоро рећи забадава млати по кућама, те је у вароши овде тај обичај укинут још 1886., а одређено је, да у куће свештеник иде са богојављенском водицом, уз часни пост и кад је чија слава (крсно име). Који би хт јео више пута, и уз остале посте, да му се долази, тај да позове.

XIV. На ванредној свештен. сједници држаној 8. Децембра 1888. говорено је:

1. Пошто је свештеник романовачки Благоје Чавић 24/11 о. г. у ноћи преминуо, то му свештеници стојећи, са упаљеном воштаницом и један под епитрахиљом одпјевају; „Со духи праведних“ . . . „јектенију“ и „Вјечнаја памјат“.

2. Разговор о новом преустројству парохија у овом котару, које су врло лијепо разпоређене и удешене од вис. зем. владе, али је само I. част градишке парохије са 1829, душа, врло слаба, јер варошани сиромашни су и честој поплави изложена;

3. Допис В. П. Конзисторије за у конкубинату живеће од 18/11 т. г. бр. 1632. сједница узима на знање;

4. О томе, да матрикуларни протоколи парохије Драгељске и романовичке нијесу никако рађени, да је парох Којић већ учинио од прилике попис у селима: Мрчевци и Сеферовци, а свештенику Миладиновићу опет наређено, да то исто учини у Романовцима, Вилусима и Миљевићима — пошто је та парохија њима у привремену послугу предана;

5. Парох градишки Јово Суботић није издао правога пописа за свако село на по се, које му

је још у Мају о. г. „било одређено, те му се сад поново ставља у дужност, да то изврши;

6. Поново је опоменут сваки свештеник, да до конца о. м. препишу конз. окружнице у засебну књигу, што је већ код неких и одавна готово било;

7. Да се вјенчања обављају само у црквама а ђе тога није у ћелијама или код куће свештеника.

XV. На сједници 19. Јануара 1889. говорено је.

1. Да свештеник препоручује парохијама, да се сваки чисто држи, а особито, кад долази св. причешћу, на збор, младићи на визитацију — да су опрани и чисто обучени, — а женске опет, да у кућама чистоћу набљудавају.

2. На основу I. тачке наше свештеничке сједнице од 13/10 о. г. и на темељу конзистор. окружнице од 18/10 1885. број 1171., да свештеници тачно и јасно воде циркуларне књижице — што је данас све поднешено сједници, и окружнице су сви преписали почев од прве издате на Видов-дан 1881. бр. 77. па до оне 22 Децембра о. г. број 1853. Изузетак је само једини парох Станић, који је ради саме небрижљивости изостао;

3. Статистички исказ за год. 1888. сви су поднијели осим Станића и Михаиловића;

4. Купљена претплата на „Д. Б. Источник“ те замољена В. П. духовна власт, да само по 10 примјерака тога листа у будуће овде шаље пошто ни свештеника нема више;

5. Свештеник Станић ништа неради, јер како је прото 10. Маја 1888. његову радњу затекао, тако исто и данас стоји, те се пита, шта може бити са тијем човјеком?

6. Одређено је, да свештеници, све обреде, а особито вјенчања и опијела, у парохији врше, у свом званичном дугом одијелу;

7. Да сваког збора свештеник прочита по 1 или 2 окружнице народу, но Високопречасна Конзисторија измијенила је у неколико ту тачку казавши, да се проповиједи народу читају и говоре;

8. Овдашњем варошком црквено-пјевачком друштву свештеници данас уплатише чланарину а неки изјавише да одступају;

9. Пошто свештеник јунузовачки Мирјанић нема своје парохијалне цркве, то је одређено, да он има редовно служити у цркви Ламиначкој, кад се тамо зборови држе, и која је само 1 сат од њега удаљена, само да се тамошња кућица, која поред школе стоји испразни и за њега и његова коња одреди.

10. Пролетна сједница заказана је 20. Априла о. г. којој да се позовну сви у конкубинату живећи

11. Брачне парнице,

XVI. На сједници 20. Априла 1889. говорено је:

1. Пошто је упражњено мјесто сједничког перовође пароха Шпирића, који је премјештен на парохију Б. Нови, то се предузима избор новог перовође, те већином гласова буде изабрат парох кукуљски Којић, а првом се изјављује писменим путем захвала на његову досадашњем раду међу нама;

2. Сједници предстало више у незаконом браку живећих пари, те су сви посавјетовани, да се раставе или вјенчају, којима каква сметња не пријечи, те неки обећаше то, а неки остају при старом, но тэ као упорне, да имаду свештеници лишити духовне ране (причешћа). Несогласни у законом браку живећи супрузи подучени су и упућени на мирно и сагласно супружеско живљење;

3. Протокола парохијални није поднио парох Суботић што је од њега тражено и ове и прошле сједнице; Станић нешто радио је, но то није правилно, те је упућен по ново да ради тачно и уредно. Циркуларе је такође занемарио радити он, а свештеник Михаиловић нема књижица примања и одашиљања службених писама;

4. Путовање и обилазење по протопрезвитерату, било је одређено у Мају о. г. но неприлике су учиниле, да то није могао прото учинити овог љета.

5. Топло је препоручено, да свештеници пораде у корист „крајцарског шедовног друштва родољубивих Српскиња“ у Сарајеву;

6. Претплату за лист „Источник“ занемарио је такође дати парох Станић, те му се овдје скоро „под морам“ узима;

7. Пошто парох Суботић и преко толики опомена још једнако по селу и изван цркве вјенчања обавља, опоменут је и сад, да се тога кане; но Високопреч. Конзисторија доноси, да се то може чинити, али само у случају нужде;

8. Из средине наше изашиљемо свештенике: Којића и Хаџића, да замоле котар. предстојника, нека би дозволио издати налог, да се гробља

наша свуд по парокијама ограде и у сваком по једна капелица направи. (Обећано је, али се још ништа не ради!)

9. Свештеници изјављују, да овога љета путовати жеље, са ознаком куд ће који ићи, кад и на колико дана те је замољена В. П. Конзисторија за допуст

10. Сједница се закључује с тијем додатком да се на љетошњу сједницу имаду позвати пјанице из котара.

О овој сједници донио је лист „Дабро Бос. Источник“ у свом броју 14. стр. 227. о раду јој краћи извјештај.

XVII. На сједници 13. Јулија 1889. говорено је:

1. Читање одговора Конзисторијалног на записник прошле сједнице;

2. Свештеници стојећи са запаљеном свијећом поздрављају умрли сјен пок. Марије рођ. Чавић супруге проте Давидовића са: сосвјатими — и вјечнаја памјат;

3, За 530 изодака рођених, вјечаних и умирајућих према конзисторијалној окружници од 30/6 о. г. бр. 1033. полажу свештеници 10 ф. 60 н. и претплату на „Источник“ 10 фор. за II. полугодиште т. г.;

4. У смислу окружнице од 8/6 о. г. број 992. позиване су све црквене општине и тутори те су сви посавјетовани, како у будуће и имају радити, црквени иметак чувати, тачне рачуне давати и т. д., што се све лијепо дојмило нашега народа, а особито онијех, који мисле, да општине црквени иметак упропашћују;

5. На сједници овај строго су укорени и посавјетовани пјанци, па онда они, који у недељне и празничне дане раде било себи или другоме, а по том и жене, које дуван пуше.

Душа је било много са селским кнезовима и све се коснуло срца многога, те се мисли, да ће и тога од данас мање бити. Пјанаца, које народ „сарошима“ зове, и нема овамо много, фала Богу;

6. Пошто неки свештеници слаб рукопис имаду, одређено је, да неки у будуће нађу себи писара, кад пишу уредима или Високопречасној Конзисторији;

7. На овој сједници свештеници су потписали молбу Високој земаљској влади, у којој су тражили, да се и овдје издаје она припомоћ коју свештеници у неким котарима још одавна уживају;

8. Они, који занемаре послати претплату на „Источник“ обећавају кроз 8 дана одужити се, а тако исто неколика свештеника претплати ће се на књигу: „Посланице и Бесједе“ Епископа Никанора;

9. Брачне парнице, којих има сваке сједнице доста, али се овдје не стављају, јер би то запремило простора, а не користи ништа. Сретне су парохије и свештеници ђе тога није!

Осим држања редовних и ванредних свештеничких сједница овде, издаване су свештенству овога протопрезвитерата и друге наредбе службеним путем, и то

Године 1885.

1. 28. Фебруара број 2. — Да се сва вјенчана обављају тачно у смислу митрополитске окружнице од 31/1. т. г. број 186.

2. 28. Фебруара број 3. Мој први поздрав свештеницима овамо, и за њихово владање у парохији и народу.

3. 3. Априла број 25. Да свештеници изволе доћи на славу св. Ћирила и Методија 6/4 овдашњој цркви.

4. 10. Маја број 66. Да се сва српска гробља ограде и очисте.

5. 10. Маја број 67. Одређено, ђе имаду служити они свештеници, који своје парохијалне цркве немају.

6. 17. Маја број 72. Да се невјенчани туже, а ниједан брак не благосиља, који какве препрјеке има без питања духовне власти.

7. 10. Јула број 93. Да се безбрачници укоре и од причешћа одлуче.

8. 10. Јула број 94. Да ниједан свештеник не врши у туђој парохији ништа, док му то дотични парох не дозволи.

9. 31. Јула број 108. — Да се свештеници претплате на лист духовни „Истину“.

10. 2. Октом. број 184. Да се свештеници и црквене општине на св. Петку саберу цркви ламиначкој ради добровољних прилога, којима да се тамошња школа огради, и позив свештеницима, да сваки 24. тек донесе парохијалне матрикуле на прегледање.

Године 1886.

11. 2. Јануара број 5. Да свештеници само у дугим хаљинама у чаршију и суду долазе.

12. 15. Фебр. број 40. Да се женидбена глобарина дјевојкама и роду им несмије давати

већа од 40 фор. — Но ово реко би није могло продријети.

13. 28. Марта број 64. Да свештеници овамо припошљу по 3 фор. 50 за добивене парохијалне печате.

14. 30. Априла број 74. Да се подуче парохијани, да недењним и празничним данима тешке послове не раде.

15. 29. Маја број 87. Да сваки тачно и уредно своје парохијане послужи и с богојављенском водицом у сваку кућу у парохији сам собом униђе.

16. 5 Марта број 53. Да се иконе не православног типа не купују.

17. 19. Јула број 105. Да је сваки у својим дужностима тачан.

18. 29. Децем. број 169. Поздрав новој 1887. години, и о томе, да се ниједна у парохији на селу не вјенча, која није у опанцима и у својој народној ношњи.

Опоменути сви на тачан рад и посао.

Године 1887.

19. 6. Јануара број 3. Да свештеници дозволе и надаље узимање по 50 новч. од сваке вјенчанице у корист српско православне школе овдашње.

20. 16. Фебр. број 21. Да се овдје уз часни пост сваке сриједе и петка обавља „Преждеосвећена“ служба, те да на исту који пут дођу свештеници ради прахтике у богослужењу.

21. 9. Априла број 48. Позив к свештен. сједници и да сваки напише по 3—5 молитава наши прости тежака и овдје пошаље.

22. 24. Априла број 56. Оцјене свештеника, како је који овдје у варошкој цркви служио.

23. 23. Септ. број 125. — Позив на славу црквеног храма овдје $^1/_{10}$.; да се протоколи марљиво раде, и да се установи црквени одбор у Гашици, Д. Поградцима, Драгељима и Јунузовцима ради одлакшицс свештеницима у духовним пословима.

24. 2. Новем. бр. 142. Да свештеници држе вјеронаук седмично 1—2 пут но ово још није изведено.

25. 27. Новем. број 162. Да се препоручи парохијанима, да свака кућа има по једну икону н. пр. свога патрона (крсно име).

Године 1888.

26. 6. Јануара број 1. Позив на светосавску прославу овдје.

27. 26. Фебр. број 27. Да свештеници сваке недеље и празника служе у црквама, ђе ове постоје.

28. 19. Марта број 38. Да свештеници долазе на „Преждеосвећену“ службу овдје, да се страсти у вече на вел. Четвртак чине у свакој цркви и да на антимису св. частице не остају.

Године 1889.

29. 4. Априла бр. 55. Позив на сједницу и одредба, да они који немају своје парохијалне цркве дођу овдје по једном овога пролећа служити.

30. 5. Јунија број 81. Да се Видов-дан свуда св. службом и светковањем прослави и да на пазар наши тада ништа не догоне. О томе је замолила и овдашња црквена општина из своје сједнице држане 3/6 о. г. у школском здању.

То су све властита наређења овога Протопрезв. уреда, а и остале окружнице и налоге Високопречасне Конзисторије саопштаване су свештеницима тачно у онај или одма у други дан, кад је што примато.

Толико о раду и свештеничким сједницама овога Протопрезвитерата до сад.

Труда јест било, али је и жељени успјех постигнут.

Нека изволи славно уредништво „Добробосан - Источника овај кратки извод јавности предати у листу свом, а ми се ваљда нећемо огријешити о онај стих апостолов, који вели: „Подобајет творити же и учити“ т. ј. ми смо овамо нешто радили, па се могу и други угледати на то, ако оће.

Бос. Градишка, 29. Јулија 1889.

Ст. Н. Давидовић
прото.

Одломак из Литурђике.

VII. Разјашњене неколиких ријечи и назива, који у богослужењу православне цркве долазе.

(Свршетак.)

1. Акатист (од грчких ријечи а = не, и катизо = сједјети) је збирка похвалнијех пјенија у част извјеснога светитеља. Кад се акатист поји, не смије тада народ у цркви сједјети. Он се састоји из 12 икоса и 12 кондака.

2. Антидор, Анафора је остатак од оне просфоре, из које је на св. литурђији св. агнец (јагањац) извађен. Антидор се мјесто освећенијех дарова дијели онима, који се нису за св. причешће приуготовили, те стога се и зове антидор (од анти = мјесто, и дорон = дар) а уједно и мјесто дара за приносе, које су вијерни собом на службу Божију донијели. Стога он и служи за успомену оне братске установе, коју је његовала првенствујућа црква, те је по свршетку литурђије од остатака оних приноса, које благочастиви донеше, сљедовала такозвана вечера љубави (àгапè).

3. Антифони (од антифонéо = одјевати, антифониа = одговор, узајамно одговарајуће пјевање) зову се похвалне пјесме, које се тако зову с тога, што их оба појачка лика одговарајући један другоме наизмјенце поју. На јутрењу се они кадкад и степени зову и то стога, што је њихов садржај из псалмова, који се степенима именују, узет. (Пс. 109 –133.) и који такорећи имају моћ, да дух вјернога постепено к Богу подижу.

4) Величаније, које се о полилеју поји, означује такву пјесму, којом црква, саразмјерно догађају који се слави буд' име Божје, буд' име Матере Божје, буд' име којега светитеља, прославља и велича. Величаније је појање таквих стихова, који су из разних псалама узети (изабрани псалми) а за дотични празник прикладни; величанију предходи кађење цркве у знак топлих молитава, које се за вријеме величанија моле. Величаније се највише овако почиње: „Величаемъ тѧ, живодавче Христе, насъ ради нынѣ плотію рождшагосѧ, или крестившагосѧ“ и т. д. или какав је већ предмет светковања, „величаемъ тѧ, пресвѧтаѧ Дѣво, и т. д. Апостоле Христовъ, свѧтителю, Оче, Іерарше“ и т. д. Величаније се поји усрјед цркве пред иконом извјеснога празника стога, да би тим очигледније било, да присутни вјерни величаније приносе за ону добродјетељ (врлину), коју нам дотична икона представља.

5) Доксологија (Славословље). У богослужењу православне цркве употребљују се два славословља. Једио се поји на свршетку јутрења, а друго о благодаренијама. Прво се сматра за оно исто славословље Христа Сина Божија, које су први Хришћани најутрењу појати обичавали, о ком и Плиније млађи у својој посланици управљеној на цара Тројана (L. X. Ep. 97), спомиње. Друго славословље: „Тебе Бога хвалим. приписује се св. Амвросију Епископу Медиоланском (Миланском).

6) Ексапостилар-ом се назива пјесма, која се у нећељу послије девете пјесме канона поји (ексапостéлило = одаслати, одпослати). Ексапостиларом се назива та пјесма с тога, што она понајвише садржи у себи: обећање Господа Исуса, да ће послати на апостоле св. Духа и сам силазак св. Духа на апостоле, да их утврди у проповједи еванђелске науке по цијелом свијету.

7) Ексорцизам јесу завјетовање или заклињања, која свештеник чати над онима, који су ради св. крештење примити, а такођер и над онима, које муче нечисти дуси. Тима се заклетвама тјерају у име Божје нечисти дуси из оних који пате од њих.

8) Јектеније (ектеино = продуљити) је молитва, која се састоји из продуженог низа прошења. Јектенија се дијеле на велика и мала на приљежна или сугуба и на прозбена. Велика јектенија састоје се из 12 прошења, мала из два, те на свако то прошење одговара појачки лик једанпут: „Господи помилѹи“; при концу јектенија моли се за заступство матере Божије и свију светих и завршује се славословљем Пресвете Тројице. (Које се иначе возглав назива). — Приљежна или сугуба јектенија називају се тако због врловажног предмета дотичних прошења а и због тога што појачки лик на свако једино прошење одговара се троструким: „Господи помилѹи“. Напослетку прозбена јектенија зато се тако називају, што она не само два или више прошења, него такођер још 6 прошења садрже, која лик с ријечима: „подај Господи“ пропраћа.

9. Икос (од еикос=слика). Овијем именом назива се у црквеним књигама она пјесма, која или излаже предмет празника или похвалу светитеља опширније него што је у кондаку изложена. С разлога тога и шљедује икос одма за кондаком, а никад се сам за се не чита.

10. Ипакој (од и п а к у о = послушати). Тако се кадкада називају стихире, које се на свенођном кдєнію послије еванђеља мјесто катисама поју. Ово је знак, да се то појање катисама не сједећи но стојећи слушати има са великом пажњом и задовољством (благовољењем), јер исте имају обично за садржај објаву врло важне истине: да је Христос васкрсао, која је или од анђела мироносицама или од ових апостолима саопштена.

11. Ирмос (види канон.)

12. Канон (правило). — Канон је збирка неколиких духовних пјесама, које су у част кога догађаја или кога светитеља по особитом правилу састављене. Цио канон састоји се из девет пјесама према броју (9) чинова анђеоских, који око пријестола Свевишњега похвалне пјесме пјевају; и са три мала јектенија подијељене су у три дјела према броју (3) ликова анђеоских. Свакој појединој од ових девет пјесама предходи по један тропар, који се и р м о с-ом зове зато, што он служи као нека веза сљедећим тропарима, који су с њим везани и с њиме једну пјесму сачињавају. Стихови иза ирмоса називају се тропари, јер су они своме ирмосу обрнути, т. ј. они се по њему равнају . . . од њега зависе и по свом саставу а и по начину појања. Садржај сваке ове појединe пјесме узет је из ма које старозавјетне пјесме. Текст прве пјесме узет је из Мојсијеве пјесме — захвалнице (Исх. 15.): „Поимъ Господеви, славно бо прослависѧ". Текст друге пјесме позајмљен је из Мојсијеве укоравајуће пјесме (второзак. 32.): „Конми небо, и возглаголю". Као укоравајућа пјесма и поји се она само уз пост, а у друга се времена напушта. За садржину треће пјесме служи молитва св. Ане, матере Самуилове (I. књ. цар. 2, 1.): „Утвердисѧ сердце мое въ Господѣ". Текст четврте пјесме узет је из пјесме пророка Авакума (3, 1.): „Господи услышахъ слухъ твои, и убоѧхсѧ". Пета пјесма састављена је по тексту пјесме пророка Исаије (Ис. 26, 9.): „Ѡ нощи утреніютъ духъ моихъ тебѣ Боже". Садржина шесте пјесме примљена је из молитве пророка Јоне (Јона 2, 3.): „Возопихъ къ скорби моеи ко Господу Богу моему". Седма пјесма садржи у себи текст пјесме, коју пјеваху три младића у усијаној вавилонској пећи (Данил, 3, 26.): „Благословенъ еси Господи Боже Ѳтецъ нашихъ". Осма пјесма има за текст један дио исте пјесме трију младића, у ком они све створове на хвалу Бога позивају. (Дан. 3, 52. и пр.): „Благословите всѧ дѣла Господня Господа, поите" . . . ради чега се при појању ове пјесме предпосљедњем тропару вазда придодају ријечи: „Благословимъ Оца, Сина, и свѧтаго Духа Господа"; а ирмосу, којим се завршује пјесма, додаје се: „Хвалимъ, благословимъ, покланѧемсѧ Господеви, поюще и превозносяще во вси вѣки". Девета пјесма узела је за садржај новозавјетну благодарствену пјесму пророка Захарије (Лука, 1, 68.): „Благословенъ Господъ Богъ Израилевъ" и т. д. Пошто се пред деветом пјесмом пјесма у част Богоматере: „Величитъ душа моѧ Господа" . . . поји, то је цијела девета пјесма у Њену славу и част одређена. — Напосљетку нужно је споменути, да се посљедњим тропаром сваке пјесме моли мајка Божија за помоћ и заступство.

13. Катавасија. Кадкад се на свенођном кдѣнію читају два канона и тада се ирмос другога канона поји на концу пјесме. Па пошто се при појању тога ирмоса обадва пјевачка лика сиђи и на срјед цркве стећи морају, стога се тај ирмос катавасија (од к а т а в е н о = сиђи се) назива. Ако се само један канон чита, то се онај исти ирмос, који се на почетку пјесме појао, такођер и као катавасија поји.

14. Катисма (од к а т и з о = сједјети). Све псалме Давидове дијели православна црква на 20 дијелова, а ти дијелови називају се катисма-ма с тога, јер се онда, кад се исте читају, у цркви сједјети смије. Па и за вријеме појања такозваних катисмених пјесама дозвољено је сједјети.

15. Катихумени. Овим именом називају се у православној цркви они, који се приуготовљавају да приме тајну крштења.

16. Киноник (од коиноникос = нешто заједничко, опште) је општа пјесма, која се поји у вријеме причешћа.

17. Кондак је кратка црквена пјесма, која у кратко предлаже предмет празника или похвалу светитеља.

18. Литија (од л и т и = прошење, молење, од литанија = молба, или од л и т о с, и, он =

мали, кратак) означује молитву састављену из кратких и простих реченица, која се на великом вечерњу у притвору храма, а такођер и ван цркве приликом крстних опхода по граду, кад се св. иконе, црквени барјаци а доста пута и св. моштн носе, држи. Литија се држи за спомен старог хришћанског обичаја, по ком су стари Хришћани особито у вријеме какве велике и опште нужде сви листом из цркве изилазили и на отвореним мјестима или међу градским зидинама топло се молили за помоћ Божију. Стога се на литији често и понављају ријечи: „Господи помилѹи“, стога се тада и обраћа земаљска црква на цјелокупну цркву небеску, те позива у помоћ Матер Божију, св. Претечу Јована, св. апостоле, велике јерархе а особито све свете. Овом се приликом моли такођер и за сваку хришћанску душу, која се — тугом и жалошћу обхрвана — узда у милост и помоћ Божију. Прописане литије приписују се св. Јовану Златоусту, који их је увео као помоћно средство против Аријеваца, који су шта више и ван града своје опходе чинили ради тога, не били појањем својих јеретичких пјесама православне Хришћане за се задобили.

Литијне стихире су тропари, који се на литији пју. Од других стихира разликују се оне тиме, што пред њима стоје разни стихови.

19. Начин појања. Начин појања позајмљен је из грчких мелодија (хармонија). Стари Грци имађаху три главне мелодије: средња се зваше: диатонична, виша енхармонична а нижа пак хроматична. Називе те добиле су речене мелодије од разног удешавања струнâ на лири. Ако је лира давала прост и нараван глас, то се таква мелодија звала диатонична; ако су жице пол тона јаче и више напете биле или за пол тона ниже што је један обојени знак (хроматикон) показивао, то се у првом случају мелодија звала енхармонична (виша), а у другом хроматична (нижа). — Сваки народ удешавао је своје разне пјесме на ова три начина по својој особини и укусу. Ти начини називали су се хармоније (мелодије) и то по имену народа или племена: н. пр. дорска, јонска мелодија и т. д. Пјесме које су на енхармоничну мелодију удешене биле, биљежиле су се са словком ипер (више) н. пр. ипердорски и т. сл. а оне које су на хроматичну мелодију биљежене су са словком ипо (ниже) н. пр. иподорски; на посљетку на диатоничну мелодију удешене пјесме нису се ничим биљежиле, но су се просто диатоничнима звале. Св. Јован Домаскин усвојио је те мелодије и за употребу у православној цркви, назвао их је гласовима и свео је те гласове цигло на 8 мелодија: на дорску, јонску, фрагијску и лидијску са њиховим нижим тоновима: иподорским, ипојонским, ипофригијским и иполидијским-у свему дакле на 8 гласова. Богослужење сваке поједине седмице има свој глас, тако, да се након 8 седмица изнова исти глас враћа.

20. Паримеји — паримеје — (пословице-суречице). Тако се називају извјесни дијелови из св. писма старог завјета, који се на всенoћном кд҃кнію читају. Садржај њихов односи се на предмет дотичног догађаја, који се светкује.

21. Полијелеј (полис = мног, елеос = милост). Назвање ово потиче одтуда, што се у псалму 134. који се о полијелеју пои, често понављају ријечи: „ꙗкѡ блгъ, ꙗкѡ во вѣкъ милостъ егѡ“. Други доводе ово назвање од грчких ријечи полис = млого, и елеон = уље, јер се о свеноћном кд҃кнію у вријеме читања катисама сва велика кандила и свијеће утрну а само по неке мале оставе гореће, а по том се пре но што се почне полијелеј појати, сва кандила и веће свијеће изнова зажижу.

22. Похвалнима пјесмама називају се псалми 148. 149. и иза њих слиједеће стихире на концу свеноћнога кд҃кніѧ, пошто ти псалми почињу са прослављањем и хваљењем Бога а и у опште за предмет им служи прослављање Бога.

23. Прокимен означава у право предложени стих (прокиме = предложити), који се на празник или на извјестан дан односи, а обично се пред читањем апостола, еванђеља или паримеја чита или пои.

24. Просфора (принос) је квасни хљеб, који се на литурђији употребљује. Име своје води још из времена старих Хришћана, који су обичавали донашати хљеб и вино у цркву на богослужење (приноси). — Просфора се састоји из два дијела, чиме се показује сједињење божанствене и човечанске природе у Христу. Горе се налази печат с ријечма: І҃С | Х҃С што значи: „Исус Христос побјеђује“. НИ | КѦ

25. Свјетилен. Тако се зове пјесма, која се у обичне дане послије девете пјесме канона пои; а своје име добила је отуда, што садржај њен

није ништа друго до молба за духовну свјетлост. Наступајућа у то доба зора и огранак сунца сјећају на неопходност исте свјетлости.

26. Свјетилничне молитве чита свештеник пред царским дверима на почетку вечерња, а зове се тако зато, што садржај њихов већим дијелом сачињавају прозбе за ниспослање духовне свјетлости, а и зато, што се она свијећа, с којом ђакон приликом кађења цркве на почетку вечерња пред свештеником иде, по старом обичају пред царске двери поставља, да би се спрам свјетлости њене исте свјетилничне молитве читати могле.

27. Синаксар (синаго = снијети) је прича, која казује, што се о извјесном свечаном догађају или о животу кога светитеља зна.

28. Стих. Именом овим називају се у православној цркви само кратке изреке, које су узете из Давидових псалама.

29. Стихире су црквене пјесме, које се на вечерњу послије псалама 140 и 141. пју. Њих су црквени оци саставили у част и славу Бога, матере Божије или којега светитеља у ту сврху, да се њима разсвијетле дјела, која се славе, не би ли се тиме постакла жудња на подржавање тим дјелима и подвизима оних светитеља, који се у стихирима прослављају. Пошто се пред-о-те пјесме међу једни те исти стихови из псалама Давидових, то се те пјесме и називају стихире.

30. Стихире са одређеним стиховима за извјесне дане јесу по садржају то исто што и стихире у опште с том разликом, да те стихире за сваки извјесни дан или празник своје сопствене одређене стихове пред собом имају.

31. Трисвето (трисвјатое-трисагион). Тако се итенују молитве Пресветој Тројици: „Свѧтыи Боже, свѧтыи крѣпкіи, свѧтыи безсмертныи, помилѹи насъ . . . Слава Отцѹ и Сынѹ и свѧтомѹ Дѹху и т. д. Пресвѧтаѧ Троице и т. д. Господи помилѹи (трипут). — Отче нашъ“ и т. д. закључак: „ꙗкѡ твое естъ царство, и сила и слава, Отца и Сына и свѧтаго Дѹха“. Ове се молитве увијек једна за другом читају и њима се дакле изјављује тајна Пресвете Тројице.

32. Тропар има различито значење. Једни доведе ту ријеч од тропос = начин, начин живота, слика живота, јер тропар садржи у себи слику живота једнога светитеља или опис буди којега празника; други доводе од тропеос = трофеј = побједно знамење, јер је тропар пјесма, која побједу светитеља или свечаност празника тумачи; а трећи опет доводе од ријечи тропос = промјена, преинака-у преносном смислу, јер се у тропару светитељ често звијезди, гранчици каквог величанственог дрвета, зраци и т. д. уподобљава.

33. Похвални тропари зову се тако зато, што пред сваким појединим тропаром стоје ријечи: „благословенъ еси Господи“.

Посрбио: у Чепину 1889.

Лазар Богдановић
Свешт. парох. администт.

Проповијед на Успеније Пресвете Богородице.

Ко имѧ Отца, и Сына, и свѧтагѡ Дѹха, Ѧминъ.

Благочестиви Христијани.

Благодат светог и животворећег Духа сабрала нас је данас овамо у ово свето жилиште, у овај освећени дом цара небеснога, да усрдним молитвама, дивним, узвишеним, духовитим и умилним црквеним пјеснама, а чистим срцем и душом нашом свечано и торжаствено прославимо данашњи велики празник, кад Пречиста и Пресвета Богородица восходит са земље на небо; празник, кад се Она растаје са овим гријешним — цуним туге и жалости-свијетом, а сели у свијет, који се свијетом вјечне славе и свијетлости назива; — да прославимо-велим-празник прославног и пречудног Успенија или самрти Богородичине, којој у част — а Богу у славу блаженопочивши предци ваши подигоше, намијенише и посветише величанствени и великољепни овај храм.

Доста и доста сте пута, Православни Христијани, отворили врата светог храма овог, прешли праг његов и ушли у њ; доста и доста пута зауставио вам се поглед побожних очију ваших на овој светој икони*) али нисте можда,

*) У граду Осијеку у тамошњој српској цркви налази се с лијеве стране уз предикаоницу велика икона св. Успенија Богородичиног.

сви разумјели или нисте разабрали, шта све она представља шта све она значи! Па кад би Вам ја и рекао, да она представља чудесно Успеније Пресвете Богородице, ви би у љубопитству своме пошли и даље пак ме питали шта је то Успеније и како се то чудесно Успеније Богородичино догодило!? Да не би у незнању . . . у недоумијењу остали, Богољубазни Христијани, изабра ме данас милост Божја, да вам на ваша питања одговорим и узрок данашњег празновања по слабачким својим силама разјасним!

* * *

Кад је Господ наш Исус Христос на крсту висећи у најљућим мукама издисао, милостиво је Он тада препоручио своју милу мајку бризи и старању свога љубљеног ученика св. Јована Богослова; па кад Христос доконча сва дјела спасења нашег и кад се на гори Јелеонској са ученицима својима опрости и вазнесе на небо; остаде Пречиста Богородица у Јерусалиму и поживи још доста година у кући св. Јована Богослова, сина Зеведеова, радујући се у њежној и побожној души својој тим, што је у старе своје дане доживила, да се света и еванђелска наука Сина њеног, и црква коју је Он засновао, мало по мало по цијелом свијету распростире, а грубо и глупо језичество пред свијетлим зрацима науке Христове корак по корак уступа и ишчезава. Утјешена тако успјехом науке и вјере Христове, била је она ипак као свака њежна мајка пуна туге за јединцем својим, те је непрестано чезнула за небом, гђе би се са слатким сином својим сјединила. Па зато је и узилазила често на гору Јелеонску, гђе је у усрдној молитви и плачу часе проводила желећи да ју Бог са овога свијета пресели! И кад се она једнога дана на истој гори Јелеонској овако Богу молила, изненада предстане јој Арханђел Гаврило и јави јој да је свевишњи Бог призрео на смиреност њену и молитву јој услишао, те ће се кроз три дана преставити и са сином својим на небу се састати. А за знак да смрт њоме овладати не ће, него да ће за кратко вријеме устати и васкрснути, даде јој једну финикову гранчицу из раја, која ће се имати носити пред одром о погребу њеном. Усхићена овом радосном вијешћу, поче се одмах за смрт спремати; но прије одласка свога са овога свијета зажели у Бога, да још једном види све апостоле, који вршећи своју свету задаћу проповиједања еванђелске науке бијаху по цијелом свијету расијани, . . . зажели, да јединац њен дође и прими душу њену у своје руке.

Кад је Пречиста Богородица све што смртну треба спремила и наредила, у трећи дан по ријечима св. Арханђела Гаврила зачу се нека тутњава као тутњава грома и много облака окружи дом Зеведеов. То бијаху апостоли, које је Бог из најудаљенијих крајева свијета на облацима скупио у Јерусалим, да буду свједоци чудесног и блаженог Успенија Богородичиног. Сазнавши апостоли за узрок чудног свог састанка почеше тужити због растанка с њоме, но она их утјеши ријечима, да она полази у бољи живот, гђе ће се с Богом сјединити, и гђе ће се за њих као и за све вијерне молити. По том се на приуготовљеном одру положи Пресвета Богородица, а исход њене блажене душе умилно опојаваху сакупљени апостоли. У тај мах се необичном свјетлошћу засја соба, јер с неба сиђе цар славе Христос са мноштвом силâ небесних и прими у наручје пресвету душу њену, да ју узнесе у вјечна насиље. Св. апостоли цјеливаше посљедњим цјеловањем пречисто тијело њено; а болни и немоћни, који се тада ту десише, те се одра или пречистог тијела њеног дотакоше, исцјелише се.

Наступи час те се крене и величанствени спровод Божје матере. Св. Јован Богослов носио је пред одром рајску грану финикову, а остали апостоли понесоше пречисто тијело мјесту погребења појући са искупљеним вијернима псаломске пјесне. И Анђели невидимо пратећи спровод појаху, а силан народ из града сљегао се бјеше да види славу Божје матере.

Пакосни и злобни свештеници јеврејски противни толикој слави и части, која се чини при сарани матере Божије, наумише да оружјем растрше спровод и побију апостоле, но Бог не даде; јер спровод бјеше заклоњен облаком као неком стијеном. Но да би се још већма прославила Богородица, вољом Божјом подиже се облак, који је спровод штитио, мало изнад земље; а један од свештеника јеврејских именом Атоније похита к одру Богородичином у намјери да с носила превали пречисто тијело. Но у који мах је својим нечистим рукама дрзнуо дотаћи се одра, у тај мах му анђео Господњи невидимо одсијече руке и прилијепише се уз

одар. Чудом овим изненађен и престрављен покаје се за своје грјешно дјело и јавно призна Христа за правог сина Божијег. На то апостол Петар призвавши име Богородичино исцијели га, ушљед чега и тај Атоније а и многи други примише вјеру Христову.

По завјету Богородичином саранише апостоли пречисто тијело нено поред њених праведних родитељâ у Гетсиманији. Код гроба њенога остадоше апостоли три дана непрестано појући псаломске пјесне. По особитој вољи Божијој тек трећег дана стигне апотол Тома на погреб Богородичин и не мало се растужи кад увиди да се није удостојио ни видјети ни цјеливати пречисто тијело Богородичино! Остали апостоли тугом и жалошћу његовом ганути сагласе се, да отворе гроб те да му тијело бар покажу; но на велико своје чудо не нађу у гробу тијела Богородичина, но само њене погребне хаљине. Са страхом цјеливаше хаљине њене а усрдно се помолише Богу, да им открије, шта се је догодило с пречистим тијелом њеним. Бог услиша молитву њихову, и кад су апостоли послије обједа по обичају подизали хљеб у славу пресвете Тројице, зачују анђелско пјеније и угледаше на облацима Пречисту Богородицу у неизмјерној слави окружену мноштвом анђелâ небеснијех, која им рече: радујте се, јер сам свама на вијеки! а они се поклонише и рекоше: Пресвета Богородице, смилуј се на нас! И тако се увјерише апостоли, а с њима и црква, да је Господ Исус Христос силом свога божанства васкресао своју матер и узнео ју на небо. Гроб Богородичин као и гроб Христа Спаситеља налази се још и данас празан у граду Јерусалиму, које посјећују сваке године хиљадама поклоникâ.

* * *

Ето, чусте ли сад, Богољубазни Христијани, чусте ли, какав је чудесан био конац земног живота Пресвете Дјеве, коју је Бог одабрао да буде оруђем највећег чуда — вапложења Сина Божијег!?

Чули сте и знате, да је пречиста Богородица и у младости и у старости својој беспримјерно, свето, праведно и богоугодно живила, да се драговољно одазвала и покорила вољи божијој: да буде посједница спасења нашег! Чули сте, како на чудан начин прелази она из овога свијета у онај вјечни и каквом је славом овјенчана у оном вјечном царству Божјем! Својим примјером показала нам је, да нас као њежна Мајка љуби и да је рада, да нас све као добру дјецу своју загрли у царству Божјем! Она хоће, да кончина и нашег живота буде света и непорочна, па да и наше душе предусретну анђели и узнесу их у лоно Аврамово!

Па зато, Богољубезни Христијани, живимо и ми као и Пресвета Богородица: свето, богоугодно и праведно, па нам не ће бити узана и трновита она стаза, којом ћемо у онај бољи свијет поћи.

Чувајмо и поштујмо наше лијепо свето православље, нашу св. вјеру, наше лијепе и црквене и народне обичаје, за које прадједови наши потоцима невине крвце своје пролише! Чувајмо то још једино алем-камење наше, које нам у аманет оставише честити и врсни стари наши да се с њим поносимо! Чувајмо их, јер нас послије толико претрпљених мука и патња једино православље наше, једино црква наша из праха подиже и учини нас, да смо и опет данас славни и да нам се за поносно име српско зна! Чувајмо — велим — свето православље, свету вјеру нашу, па ће и они нас сачувати!

Пресвету Богородицу пак сви с реда призивајмо у свакој нужди и невољи, а не заборавимо је ни у срећи нашој, пак ћемо у њој у сваком случају наћи обилате заштите и помоћи!

А сад се обраћам Теби о Пресвета Богородице! и дубоко се клањајућ преславном Успенију Твоме кличем Ти: помози нам, заступи и избави нас Твојим ходатајством од сваке биједе и невоље, Амин.

Саставио у Чепину, а говорио у Осијеку, у цркви св. Успенија 1889. год.

Лазар Богдановић,
Парохије Чепинске Администратор.

Са збора при освјештењу манастира Крупе

у протопрезвитерату Бањалучком.

12-ог Августа ове год. огласи звоно са бијела звоника српске-православне цркве долазак Њ. В. г. Митрополита Николајевића, а испред цркве осу се поворка кола и кочија, што но свештенство и грађани Бањалуке изађоше свом госту у сретање и причек, онако како Србин

зна и умије. До мало је била зграда српске црквене општине дупком пуна свијета, јер је г. Митрополит одсјео у општинској кући, и што но реку ни душом дахнуо није од пута и умора а већ га окружи кита грађанства, да му пољуби десницу и упитају се за јуначко здравље. Ама то доста не би, имао је г. Митрополит посла и два дана, док је обишао своје вриједне Бањалучане и с њима се боље видио и разговорио, гдје им је одмах у нељељу одслужио архијерејску службу и помолио се Богу с побожним народом да се чинило е ће анђели у цркви пропојати од милоте и красоте! Та ни чудо није, јер Србин у молитви и вјери, тражи спаса од увијек, па зар онда да му нада не јача кад на молитву искупи се и мало и велико, и мушко и женско, од најстаријег првосвјештеника до младог ђачета, да им се гласови претопе у један глас: „Спаси Спасе насъ!“

Све, све, али да је било стати па гледати, кад се у понеђељак 14. Августа, крену Митрополит, свештенство и Србадија из Бањалуке пут Кола за манастир Крупу, па да се види весеља и пјесме, соколи, мислиш, кренули се свијетом, још они стари из доба Немањића, што но се некад купили на збор од давнина, крај божијег храма а задужбине свете Немањића Симеуна. Ако се и прича, да се некад на св. Илију, као дан храма и славе црквене по 50 волова и на стотине овнова клало зарад свијета у манастиру Крупи, опет збор и народ и сад се силан слегао био, би ономе празна кеса била, ко би се подуватио да све наије и напије из своје сиромаштине, до ли ако неима каког старог благослова и беричета, па да неглеђуш трене кесом и проспе гроше и дукате. — Крцао је свијет од ране зоре до мркла мрака у очи Госпојине, а и на Госпојину, ко је оближњи или одаљни, а поранити хтио и могао.

Г. Митрополит Ђорђе стигао је у Кола на по пута од манастира у $3^1/_2$ сахата по подне са својом пратњом, гдје га дочекаше пјешци и коњаници од општине крупске и из села Кола а поздрави га у име свега народа поп Станко Врањешевић, кратко а језгровито, одваљује Србин сваку ријеч од српског срца, мелем му свака рани нашој, да је млоги мораде сузом да опере.

— Старе су то наше ране порушени олтари, раскућена кућишта, изнемогли старци, осирочела чељад па мој Србин једва када да запјева танко гласовито, а да пјесму сузом не зачини. Прости боже и бијела цркво није суза на те ни због тебе, но иде нам глед у давнине старе кад крај тебе збор зборише Неманићи, Југовићи, Краљевићи, Обилићи, па нас њина мисао привлачи себи а јава нам упире прстом на дивоту природе, али на порушене успоменике српске славе и величине. Ти се, храме дижеш свијетао и виђен из даљине на догледу, ох, али око тебе из старих двора гуштијери се извлаче и кезе на наш пир. . . Така нам је ваљда судба клета, да нас на сваком кораку боље опомиње клети усуд и на црне дане и на наше ране ојађене, јер судба наша пука је чаша, али ками срећи да је ми не морамо да испијамо.

Пренела нас све лијепа мисао и српско одушевљење из Кола у Крупу и стигосмо тако около 6 сахата пред цркву, да нас је ко бројао на стотине би набрао а поздрави нас са славолука: „добро нам дошли“, из прангија ватра и пуцњава — небо се пролама мислиш — а ситно звоно у зраку губи аваз, анђели му глас на престоље Богу носе.

Пред црквеним вратима дочека г. Митрополита свештенство и многобројни народ. Митрополит обиђе најприје цркву и разгледа старине око цркве, гдје свавог врло занимала једна велика плоча са грбом и то по врху укосо крст у двоје прекрштен. као што је то обично код браће наше Руса, а испод крста је полумјесец и звијезда. Неколико корачаја крај плоче је једна стара гробнице, ама одмах уз зидове старог олтара; јер садањи олтар није назидан на темељу старог него је подоста унесен унутра. Нагађају онди људи да то није морала бити гробница, него можда какав потајни улаз или излаз, или ваљда скровиште, гдје су калуђери скупоцјеније и старије ствари чували. Шта је од тог у истини тешко је рећи, тек толико је сад на сигурно да је у њој нађено млого костију и то доста добро сачуваних и један старински жут чирак. Не знам зашто, али тај је чирак на неколико дана пред освјештање цркве однесен и то како је пошт. пристав гроф Румурскирх рекао да се преда музеју у Сарајево, што морамо држати да ће тако и бити и ако ни тако не би требало да буде, пошто је то старина манастирска па могло би се чувати и у манастиру, који је прикладнији за светију ствар но музеј, јер чирак је тај можда кад на олтару свијетлио.

Још је осим тога занимало сваког да види и зидине од кула и дворова, што су одмах на догледу из црквене авлије над Врбасом све уз бријег једна над другом, те пошаљу браћа да се и тамо по један барјак на сваку зидину побије нек се и ледени кам у српско одијело обуче, бар након 500 год., кад су се свијетла српска господа китила златом и сребром.

Сутон паде а ладни вјетар из брда опомену свијет да је вријеме, да се потражи мало и почивала и топле ватрице.

Г. Митрополит је био гост Хаџи Сабитаге Ђулишилића, нашег брата Мухамедова закона, који се лијепо попашто да свог високог госта дочека што боље, а ејвала му на том и од нас. Друга Србадија није стана тражила но се просу по прострлну пољу, попали као голубови, све јунак до јунака, брат до брата, као једна фамилија. Милина је било погледати кад се распалише ватре а поставише совре да осмочи што је коме Бог и свети празник подарио. Добро је било што је ћардак бегов мало подаље од цркве био, те г. Митрополит могао преданути и мало оспавати, а ко се крај цркве нађе, томе није било до спавања, јер кад Србин мало заложи а подобро повуче заори се пјесма и поведе коло до зоре, не би заспао, ко ни нељељу није спавао, код онаког збора и весеља. Па још да чујеш српскога гуслара, како му струне јасно гуде а грло га служи мушки и јуначки, чује му се „Боже мили“ по свему народу! По читаве четице народа мога си тако наћи, крај једног гуслара, али највићенију и најкићенију одмах према црквеној авлији до велике совре, гдје бијаху пали и засјели гости из све Крајине, а из сваког вићенијег мјеста: Бањалуке, Приједора Градишка, Нови, Прњавор, Варцар, и т. д. послали су ту прве своје грађане и свештенике; па се стари знанци и пријатељи састали да по коју прозборе а борме и попију, та таки састанци су ријетки. Било је ту и лијепих разговора и пјесама, јер прикупила се младеж из пјевачког друштва бањалучког, да и она допринесе што весељу, па ређају пјесме најзмјенце са гусларом, да га ваљда у свој Босни неима но је Лазичић млади.

Вече је било спрва лијепо, а вечерњу у цркви обавио је честити прота Пећанац из Варцар Вакуфа са многобројним свештенством.

На уранку, у јутро рано, божији дарак, сићушна кишица просу се, нијел' Бог дао да сапере оно рђе, што нас једе и у раду смета. Можда и јест одбила свијета оближњег, али ко на збору би слабо ајаше, јер весла Србадија по старом све и даље док не зазвоните звона и не запуцаше прангије, те се народ слегну у цркву и црквену авлију.

Свечану јутрењу молитву служио је прота Пећанац и Чулић из Варцарвакуфа са присутним свештенством. По свршетку јутрење допрати свештенство г. Митрополита у 10 сахата, пошто дочекаше свештеници други Њег. Високопреосвештенство дође у пркву и наста облачење, а за пјевницом запоја српски учитељ из Бањалуке велико „Цар небесни“. Кад се Митрополит обуче обављено буде водосвећење и свечана литија са обнашањем око цркве св. мошти, освећење цркве и најглавни чин освећење престолне плоче и мазање цркве св. миром, а затим отпоче света служба божија. Уз г. Митрополита служили су службу проте: бањалучки Вид Ковачевић и варцарски: Пећанац и Чулић са многобројним свештенством и протођаконом Бошковић. На служби је пјевало српско пјевачко друштво бањалучко, које је корпоративно било дошло. По великом входу држао је г. Митрополит бесједу пуну поуке а врло сходну приликама. У цвијету покварености и неваљства онијех, који су позвани да народу предњаче рекао је г. Митрополит пропала је српска слава и величина а по предању и манастир Крупа подлегао дивљем бијесу, недужан, али с туђег дуга, с неваљства, нелоге, обијести и непоштења можда не самог народа колко господе и властеле српске, којој није ни до чега било, него сваком до својих саможивих цијели. Дуго је требало времена док је јадна раја одужила дуг а свети Храм опет пропоја у славу божију. Ако хоћемо да се учимо памети у историји тог догађаја пуно је поуке, на коју је лијепо упозорио народ, да би се од истих гријеха даље клонио, него у поштовању свачијих заслуга уживао а у хришћанском и родољубивом свом раду утјеху и у добру и злу налазио, поштујући један другог и љубећи као брат брата, што и црква и земаљски закони траже, којима треба да смо благодарни и послушни. На пуно мјеста није могао г. Митрополит све јасно ни изговорити, јер му је суза застављала и прекидала ријеч у устима, кад је спомињао јаде и невоље, које је наша црква и

народ морао да пропати, док је опет засијао крст православни на торњу ој Неманића задужбине, манастира Крупе.

Одмах по служби божијој, која је до 1 сах. по подне трајала, посједало се за трпезу. Киша је млого покварила те ручак није испао онако, како је приређено било, и сви отмјени гости нису за једно посједали. И опет је за то лијепа кита искупила се била око Митрополита. Грађанства је било из свију мјеста у Крајини а власт је заступао котар. престојник за села г. Табери и комесар г. Наглић. Прву здравицу напио је г. Митрополит Цару и краљу и његовим властима а г. предстојник Табери српскоправославном народу у Босни и Херцеговини, и његовом првосвјештенику госп. Митрополиту Николајевићу. И прота Вид је наздравио испред народа Митрополиту а г. Лазар Трифковић је на здравицу проте Вида гостима, оздравио са захвалом г. проти Виду на његовом заузимању и пожртвовању око свете богомоље ове, јер је он ту млого допринео, да је храм и тако брзо и лијепо сазидан. Здравица је било и више, док не дође ора да се иде дома.

Приход црквени је био приличан може се рећи управо одличан, јер је пало тог дана на Госпојину око 1200 фор. Међу даровима цркви, као дар долазе на првом мјесту два сребрена чирака г. Димитрије Јефтановића из Сарајева, које у име његово предсједник српске општине из Бањалуке у очи Госпојине уручио храму те су на дан посвећења олтару на часној трпези служили. Овом великом дароватељу општинство је Крупе преко бањалучке општине изјавило своју највећу благодарност, да би га свемилостиви Творац још дуго поживио као родољубивог Србина и дароватеља народу и цркви. Општинство се Крупе поноси још и својим милим гостима, као што су П. Дрљача, народни добротвор из Новог и наклоности свију општина крајишких, који су на Велику Госпојину послали цијеле своје одборе и прве своје грађане да нашу свечаност увеличају а нашу радост удвостручe, те им свима хвала колико на дару толико на љубави и наклоности према задужбини Немањића и нашег мјеста.

И ако су се млоги гости још 15. августа т. ј. лицем на Госпојину почели разилазити свијета је опет било доста до под мрклу ноћ, а а г. Митрополит је и ту ноћ преноћио код Хаџи Сабитаге Ђулишилића и тек 16. Августа ујутру у 7 сахата праћен свештенством и народом а уз заук звона и пуцање прангија кренуо се натраг у Бањулуку, одакле ће на освјештање цркве у Кукуље, куда се 19. августа ујутро у 7 сахата кренуо. **Вук** . . . . .

Свечаност освећења нове кукуљске цркве

у протопрезвитерату бос. Градишком.

Овој цркви, која је од тврдог материјала на лијепом и равном мјесту, у сред парохије кукуљске на двије днине земљишта, кога је поклонио трговац г. Дако Брајић из Б. Градишке, са благословом и дозволом Његова Високопреосвештенства Господина АЕ. и Митрополита Дабро-босанског Николајевића, — положен је темељни камен 26. Августа 1887., те је сретно за двије године заузимањем и вредноћом свештеника Којића тако брзо подигнута, и сад је најљепша црква не само у овом котару но и у околини тешко јој је равне видити. Зграда црквена рађена је по плану, дуга је 19,. широка 10, висока 6 метара, а торањ јој с крстом износи 18 метара, прозори су до 3 метра високи. Колико спољашност, толико и унутрашњост овога св. дома божијег лијепо изгледа, имајући свој лијепо удешен иконостас са 17 велики икона. Љепоти овога доста је допринео тамошњи трговац г. П. Буковица, који је тако даровит, да се разумије у многим рађама и пословима, као: зидарском, тишљерском, резарском, ковачком ит.д., па и саму мртву животињу зна испунити. Као такав велим много је помогао да се простор у цркви лијепо распореди и украси. На торњу је направио имитиван сат тако, да би свако реко, да је то прави црквени сат и много је још у ред довео, зато нека му је овом приликом изречена лијепа хвала и признање. У цркви постоји лијеп кор, владичански сто, и све је на своме мјесту, још само није стигло друго много веће звоно као ни све иконе које су рађене код књижаре Луке Јоцића у Н. Саду, али и то у ова неколико дана биће на своме мјесту.

Зграда црквена вриједи 8000 фор. но потрошено је на њу досад само 3185 ф. јер је много работе давао и труда уложио народ те парохије и то сам собом не купећи ни прилога са стране, па се плод њихова труда ето и види у тој светињи, која ће вјечито служити на дику и понос ваљаним парохијанима и њиховом врсном и заслужном свештенику. Црква ова обдарена је у прошлој години од високе земаљске владе одијелом, дарцима, сасудима, чирацима, кандилима, књигама и лијепим полијелејом, па јој сад ни с те стране ништа не фали.

Свечаност освећења ове цркве на дан 20. Августа т. г. разглашена је свима свештеницима као и главним црквеним општинама у Босни, за то нас тројица свештеника: прото Давидовић Којић и Хаџић у петак 18. Августа кренемо одавде пут Бањелуке да допратимо Његово Високопреосвештенство Господина АЕ. Митрополита у Кукуље. Из Бањелуке тачно у 7 сати у јутру крене се Његово Високопреосвештенство у пратњи преч. госп. проте Ковачевића, протођакона Бошковића, свештеника Новаковића и Иванковића и нас тројица из овога протопрезвитерата, те дошав до Илице у Лакташима, ту се господин митрополит заустави и оде да у близини ту на земљи госп. Лазара М. Поповића из Бањелуке прегледа неку зидину, коју је котарска област дала одкопати. За мјесто то мисли се, да је ту негда морала црква бити и по свој прилици и рекао би, да је то, али се то још тврдити не може, јер од источне стране откопате су степенице, које су водиле у унутрашност те би могао мислити, да је то била некад црква, али, због ти степеница, можда није православна, но о том се сад још ништа поузданога не зна, јер података никакви нема при руци. Могао би то бити да је ту неки властелински двор био. — То прегледав, послије 20 минути кренемо се пут Маглајана, ђе су имали дочекати господина митрополита сви свештеници градишког пратопапијата са више кола. Стигав тамо није било много свијета, јер је свак рачунао, да ће Његово Високопреосвештенство тек послије подне стигнути, а и свештеници, којима је одређено, да се на том мјесту у 9 сати изјутра нађу одоцнили су и немарност показали баш онда, кад би требало бити и похитити, јер поглавица цркве наше долази нам. Тачност је свагда лијепа и нужна, те се опомињу свештеници, да се у оваки приликама не извлаче, јер висока лица имаду програм свога путовања, па на вријеме стижу, куд одреде ићи.

У Маглајанима причекао је и поздравио са добродошлицом господина митрополита управитељ котара бос. Градишког судац Лихмаер и свештеник Суботић.

Ту одморив се једно $^1/_2$ сата, пође Његово Високопреосвештенство пут Кукуља, и тада тек уз пут стану стизивати свештеници и народ с колима. На међи парохије кукуљске у селу Косијереву огласиле су двије праћгије долазак господина митрополита, и кад се та свечана поворка примакла близу нове цркве на једно 10 минута, почело је на кули црквеној звонити и топови грувати. Тачно у $11^1/_2$ сати стигне Његово Високопреосвештенство пред саму цркву, ђе је подигнут красан славолук, а на овом у папијеру разни боја израђен грб српски и круна, око које стоји написано у полукруг и равно „живио митрополит Ђорђе Николајевић“! а доље на великој офарбаној табли испод тога „добро дошао Архипастиру у стадо своје“. Изнад свега тога вијали су се барјаци у народној и царској боји као и на звонику, а праћгије су све једнако пуцале.

Пред црквом обучена тројица свештеника поднијели су Високопреосвећеном господину крст и евангелије, да их цјелива, а по том је прото Давидовић држао поздравни говор и по свршетку тога уз појање храмског тропара унишло је Његово Високопреосвештенство у цркву и олтар, ђе је разгледало све црквене утвари и остало, те полазећи из цркве похвали сакупљени народ на труду им за тако красну цркву и оде под подигнуту сједницу, ђе је био обед са Његовом пратњом. Послије ручка у 3 сата по подне одвезло се Његово Високопреосвештенство у стан — нову кућу — свештеника Којића 5 минути далеко од цркве, а у том је и народ почео врвити са стране на свечаност.

Вечерњу са бденијем обавио је пречасни прото Ковачевић у 5 сати у вече. Пред саму вечерњу стигли су многи гости из Бањелуке и Градишке и, кад је ова свршена свирало је неколико лијепи комада „I. босанско тамбурашко друштво“ градишко, и митрополит је рекао здравицу односећу се на сутрашњу свечаност, те послије служења са црном кафом, отишао је праћен од свештенства у стан на преноћиште. То све било је у суботу 19. Августа.

Сутра дан у недељу 20. Августа и у само позорје сунчано огласиле су свечаност прангије и звоно црквено Свечану јутрењу молитву са „полијелеом“ служио је преч. прото Ковачевић а пјевачи особито учитељ српске вјероисповједне школе Градишке Костић и богослов Рађевић пјевали су врло лијепо. По свршетку јутрење слегао се многи народ цркви, а у $8^1/_2$ сати отишли су свештеници, који су одређени да служе, узети благослов од Њег. Високопресвештенства, и док су се ови у свечана одијела обукли и док је проскомидисано, већ се спремао свечани час доласка митрополитовог, као и час чина освећења. У $9^1/_4$ сата допратише свештеници Високопреосвештеног господина митрополита уз пуцњаву прањгија и звонење до славолука, а одатле пред цркву ђе га опет дочекаше обучени свештеници, те ушав у цркву и помолив се Богу наста облачење уз пјевање „Цар небесни“, а одма затијем водоосвећење, свечана литија са обношењем св. мошти око цркве и свечано освећење црквено. Око цркве облазило је свештенство, барјаци, ђаци са чирацима и рипидама, а мноштво народа око све цркве стајало је радосно пратећи тај многоме невиђени обход, гурајући се да боље види свога сиједог Архипастира, који представљаше лик светитељски. Кад се и то свршило ушло се у цркву и настао најглавнији чин освећења престолне плоче и мазање цркве св. миром, па кад је и с тијем било готово, отпочета је свечана служба божија својим редом. Црква је била дубоком пуна народа тако, да ко се на ком мјесту затекао, није могао даље ни макнути нити је с поља могао ко продријети кроз свијет. Св. службу са митрополитом и протођаконом служио је прото бањалучки и градишки са још 5 свештеника из овога и бањалучког протопопијата. Иза великог входа и приноса св. дарова говорио је Њег. Високопреосвештенство красну бесједу и поуку народу, а особито свештенству и начин како и којим путем оно да иде, па да оправда свој високи позив. Говор тај пажљиво је праћен од свију нас, те кад је госп. митрополит рекао завршетак, народ га је поздравио са „живио“! Иза достојна, протођакон је говорио долгоденствије за цара и владику, што је све пропраћено са громогласним „многаја љета“; и кад се св. служба у 1 сат по подне завршила госп. митрополит не уморно је још дуго остао на ногама шкропећи св. водицом народ, који је приступао да жељно часни крст и св. архипастирску десницу цјелива.

Послије тога настао је обје, који је за 150 особа приређен био под лијепо уређеним ладником. Прву здравицу рекао је Високопреосвећени за цара, судац Лихмајер Митрополиту, свештеник Гаковић судцу као управитељу котара, г. митрополит свештенству, свештенок Поповић пароху и парохијанима, а прото Давидовић захвалну госп. митрополиту на његовом труду и доласку, чим је изволио усрећити ту цркву и парохију, која не памти, да је игда владику видила у својој средини. Десно до митрополита сједио је савјетник и члан наше В. П. Козисторије госп. Стеван Прокопић, лијево судац грађански и казнени, пријеко од митрополита госп. прото В. Ковачевић и онда по реду свештенство и гости, свирачи и остали. Сваку здравицу пропратила је пуцњава прањгија и звонење са цркве. У вријеме обједа свирало је тамбурашко друштво 8 лијепих комада са царевком. Здравице нијесу све изречене, колико их је упрограму било.

Свршив објед, народ је на све стране пјевао, играо веселио се, што је и само Његово Високопреосвештенство изашло гледати, али од народа тешко му је било ићи, јер је стотинама мушки и женски отимало се, да га види и цјелива.

На славу ову дошло је 18 свештеника и до 4000 душа.

Док је објед трајао, а и прије тога, отпочели су наши ваљани трговци градишки на три мјеста уписивање добровољних прилога, а ти су: г. г. Лука Савић са Савом Кондићем Ђорђе Ковачевић са Лазаром Кесићем и Ђуро Бабић са Ристом Јунгићем, па кад људи виђени заузели су се читав скоро дан не једући и не пијући добили су свега 1033 фор 80. н. прилога. На тој доброти и заузимању изриче им се од стране црквеног одбора велика фала са: живили! — Други толики прилог цркви ни скупити нијесу могли.

Кум црквени Мијаило Страживук из села Вилуса придарио је цркви 1 барјак у вриједности 90 фор. 1 вола, 6 оваца, готови 50 форинти, свијеће љебове и 3 акова ракије а 3 вина. Хвала му и Бог нека му за тај трошак из своје богате ризнице накнади.

У понедељак 21/8 крене се Његово Високопреосвештенство у 6 сати узјутра пут Бањелуке праћен од 14 кола свештеника, народа из

парохија наши и из Бањалуке. У Клашницама наши тежаци чашћени од госп. митрополита изостану а његова пратња и нас четири свештеника одпратимо га у Бањулуку, одакле по ручку одмах оде у манастир Гомионицу, а одатле као што је програмом утврђено, путује преке Варцара, Герзова, Гламоча, Лијевна, Бугојна и Травника у резиденцију у Сарајево. Срећан ти пут архипастиру до личног виђења на освећењу ребровачке цркве код Бањелуке 1. Октобра о. г.! Свуда те пратили радосни одјеци твоје паствe, и много нам година послужио на славу, радост и корист те оставив тврд спомен у народу српскобосанском, по смрти удостојио се вјечне славе на небу међу светим и праведним!

Бос. Градишка 23. Августа. 1889.

С. Н. Д.
прото.

Старине.

Додатак опису манастира Гомионице и његових старина у „Д.-Б. Источнику“, у броју 2—3.

Пронашло се још неких стародревних и знаменитих ствари и те су:

Једна велика саватли тепсија, (Димирлија) која је служила као синија (софра), ђе су калуђери ручавали и вечеравали, око великих празника, и кад би им какви велики отмјени гости долазили. Посредини ове синије налази се у наоколо као здјела у наокруг руком писана глаголицом босанском азбуком ове речи: † тепсиа манастиръ моностира истог очисти ѕ сараевѕ на поповѕнъ Іеромона стеванъ и тога лѣта пресависе (престави се) а еромонахъ саватиа и данило богъ дои. про. на 1774.

Имаду два велика (чирака) свјетњака од „туча - пиринча“ жута и са овим надписом, како на једном тако и на другом унаоколо стопе: сеи свѣтник монастира гомионици бистъ правлен ѕ венеціи годл ЯФОЄ. (1775.) гна Іер. Стеф. Банов: потрѕж: (господина јеромонаха Стефана Бановића трудом).

Имаду још два велика свјетњака од финог старинског мрамора изломљени оба и гвожђем су увезани, од кад су и ко их је придарио то се незна.

Има једно кандило, од чисте срме и на њему су ове речи: † сеі кодилъ (кандило) пріложи ана моналіа гомоніцѕ монастиръ 1836. †

Имаде једна стопа од малог (чирака) свјетњака, који је може бити био на часној трапези, од туча жута и стоје ове речи на истој стопи: сеі чірак — пріложи — моналіа анна ѕ монастіръ гоміоніцѕ. — на: 1835. од исте ове стопе т. ј. (чирака) свјетњака, неима диречића ни луле, ђе се свијеће усађивају.

Има једна икона Богородична, и та је икона у величини као једна четврт табака писаће артије и на истој стоји, да је придарита 1835. године, иста икона окована је у наоколо чистом срмом, глава Богородична и Христове руке и два анђела а то је од чисте срме и позлаћено. Ову икону био је однио из овог истог манастира блаженопочивши свештеник Јово Чулић, из села Тријебова протопрезвитерата Варцар-Вакуфског.

А кад се блаженопочивши отац Исаија Костић (Илија Раде Праштало) рукоположио за монаха овог манастира, отишао је по свијету да купи милостињу у исти манастир. Дође отац Исаија у село Тријебово код истог свештеника Јове Чулића и преноћи; Исаија види ову икону на иконостасу, кад су се Богу молили, а кад су свршили молитву, онда запита отац Исаија истог свештеника: „оче Јово одкален ти вака лијепа и красна мала иконица? а овај му одговори да ју је добио из манастира Гомионице и да је успомена Ане монахиње. — Овој Ани монахињи било је име крштено Јока а презименом звала се

Ђорић из села Павића, а удата по други пут за Нинка Лужију. — Па кад је куга морила, сви су јој укућани помрли били, само је она и њезина јетрва (име непознато) остали у животу, онда је иста Јока дошла овдје у манастир Гомионицу и била је неко вријеме и служила овдје у истом манастиру.

Оног времена, дошао је у манастир Гомионицу бивши митрополит Вениамин, коју је исту постригао за монакињу и којој је дао име Ана. — Пошље неколико година, кад су због турског зулума калуђери разбјегли се које куда, онда и она утече у Сарајево, и тамо је остала код истог митрополита Вениамина, и била је у Сарајеву до 10 година скоро, за тим она се опет у манастир Гомионицу поврати. — По писаним стварима види се да је много ствари у манастир донијела и ту је до конца живота истрајала, радећи у корист манастира и одбијајући саковјаке навале и насртаје. — По смрти укопана је у гробље близу истог манастира.

Имаду једне павте велике округле, на лијевој павти изнутра по средини павте стоји овај надпис: сен мнѣ пасъ рабе маре ѧ҃ѯ҃з. (1677.) мелетине снае.

Друге пак патве од фине срме ишаране и на истима фино гравиране плоче, а неима никаква на њима натписа нити година.

Имаде једна мала сребрена плосната бочица за свето миро, на којој имаду ова слова: на првој страни Г. М. а на другој І. Є: М: Б.

Имаде и једна волфија (звјезда) од финог израђена дрвета а сребром окована. Ову бочицу и волфију добијо је блажено почивши отац Проигуман Партенија Давидовић од блажено почившег митрополита Игњатије, који је у Бањојлуци умро, кога је пред смрт исповједио.

Имаде један сребром окован крст који је на прсима био блаженопочившег Весариона, а кад је блажено почивши Игуман Дионисије Вучковић укопан у гроб блаженопочившег Весариона, онда је овај крст из земље извађен, коме је већ дрво отрулo и немогу се знати слике на крсту а сребро чисто као да је сад претапано. Имаде пет комада бакрени здјела (тањира-санова саватли) са по два или више слова; што ће означивати имена приложеника, међу истима имаде и латински слова.

Имаду два старинска петрахиља, а то су: један кадифели (од црне кадифе) а други од зелене жуте свиле, а на сваком има неколико речи. На кадифели петрахиљу стоје ова слова: пріложі перо хаџі хрістичъ ѕ манастирѕ гомієніцъ за свою дѕшѕ; година се незна, а дароватељ би ће чувени родољуб из Сарајева; а на другом пак петрахиљу стоји: 1833: марта: 2: прілог за дѕшѕ покоини полесіим да се споминѣ оли спомент ѕ монастиръ гомноница ѕ свети таина: — а које био тај Полексија и како се звао то се не зна.

У овом манастиру налази се и старих књига а то су прво: један псалтир од године 1766. и то на велико коло.

Друго, Србуља — канон пресвјатија Богородици, уз часни пост, у којој се налази на страни 165 овај надпис: писа кожо ѣавићъ саландаръ (спомен) ѕ манастирѣ рманъ ѕ покровъ припрати исцетине и села кителића; на првој страни задњег листа не писаног чита се: ѧ҃ѱ҃ч҃є. (1795.) висетъ (бист) брана (буна) на тѕбици (на дубици) брана (буна) не бисъ ни ѕдѕта (неби ни границе) готина (година) меџѕ царем и ћесаромъ ѕдѕтата (границе) и нема ни рата ни мира и бистъ писано а не би ѕдѕда (границе). По овом зна се, да је био рат на Дубици између Аустрије и Турске.

На другој страни овог истог листа стоји надпис оваки: сіѧ сѵ҃кта и бжѵ҃ѣнна книга глаголемъ млѣвникъ престіе вце ista храма вокеденна претиа влаце наше вце; у ове исте књиге на задњем капку стоји надпис овај: азъ написахъ сергие плавшић мца авг҃ста а година се незна·

Трећа србуља, празнична минеја на истој стоји написано на првом капку: сіѧ ста и божественна книига зоцмъ зсин аотҳа ѦѰМЗ. (1747.)

Четврто, осмогласник са старо-славенским словима не зна се кад је штампан, а на задњем капку стоји рукописом написане године 1774.

Пето, Србуља за мјесец Децембер, на првом листу празном стоји овај надпис: на 1777. м҃ца wтовра на 20 ѕканми (нејасно ова ријеч) крстисе иоанъ син iwвана вѕковича и н҃гове жене законите божице би воспріемникъ попъ максимъ кричка парокъ попъ сімо кричка ѕ стои петки. — На другој страни истог листа стоји овај надпис: Писа нѕмеръ по календарѕ (стоји двије ријечи не јасне) капелан Макарие и ристо с братомъ Никодимомъ Кнежевићемъ ѕ местѕ Дернишѕ ман — кз — (27) 1724. А више надписа налазе се „шифре“, азбука са тачкама.

На задњем листу исте књиге стоји овај надпис къ л҃к, ϡ҃ρ҃ѕ. 7160. (по чему је књига стара 237 година) писае сіа книга на рец҃к Θеҳωние пиҳрамѕ стго архіера ичютворца ҳва николае писа смрени ермωнаҳ исаиа. ѯлеwwѳкиць ѕҳллчкра. — Ово је написано од поменутог који је сву књигу написао.

Пошто није никаква записника било, да се зна бар у неколико за имена калуђера, који су у овом манастиру живили, отишао сам код Миле Маријановића старца од 100 година из села Кмећана близу манастира, који ми је по предању приповједио да су му познати сљедећа лица:

Архимандрит (Пакомије) Пузић из села Радманића. Игуман Танасије Мијатовоћ из Краине. Силвестер Милетић из Јапре, Хаџи Мелентије Мариновић из Јајца, Мојсије Талачковић из Мелне. Проигуман Максим Кондић из Трамошње, Неофит Вукојевић из Сратинске, Паисије Палачковић из Мелне, Мелентије презиме непознато. Гаврил презиме непознато, оба из Жупе, Серафион Гвозденовић из Раткова, Мелентије Јелић I. из Тимара, игуман Леонтије Карапетровић из Рекељића, игуман Дионисије Вучковић из Дабра, Стеван Бановац из Вилуса, Софроније Кондић из Трамошње, Архимандрит Серафим Чекић из Слабиње, Пократлија Скендерија (Берић) из Суботице, Висарион Петрић из Кнежпоља, Мелентије Јелић II. из Тимара, Исаије Костић из Лужаца и проигуман Партеније Давидовић (Перо Делић) из Крувара.

Од горе поменути био је:

Игуман Дионисије Вучковић у заточењу преко тридесет година. Његов син Коста Вучковић живи и данас у Сплету у Далмацији као врло богат и на гласу трговац.

Мелентије Јелић I. погинуо је у Радманићима. А Неофита Вукојевића објесили су Турци у Бањојлуци, а одма после тог несретног случаја напукао је зид пркве манастирске и двије године тукао је лед и била глад у околини манастира.

Ово сам сад описао при мом кратком бављењу у манастиру Гомионици, а још има што какви стародревних и знаменитих ствари које ће се кашње у своје вријеме доставити у истом листу.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Број 1648.

СТАТИСТИЧКИ

српско православне Архидијецезе

	Протопрезвитерат	Цркава	Манастира	Села	Парохија	Кућа	Душа
1	Сарајевски	5	—	162	9	2539	24358
2	Височки	3	—	122	4	1044	8628
3	Рогатички	2	—	193	6	1217	10847
4	Вишеградски	5	—	140	7	1349	9527
5	Бањалучки	13	1	111	21	4383	40060
6	Градишки	6	—	55	14	3450	21776
7	Тешански	6	—	68	10	2052	19581
8	Прњаворски	8	—	65	12	2513	20855
9	Приједорски	11	—	46	12	2629	19802
10	Кључки	7	—	35	9	1614	13937
11	Крупски	17	—	48	12	3024	24936
12	Сански Мост	10	—	59	10	2222	16645
13	Травнички	4	—	125	6	947	11777
14	Љевански	5	—	51	6	1512	10752
15	Гламочки	3	—	71	5	1065	8955
16	Бугојнски	4	—	115	6	1104	12811
17	Маглајски	1	1	57	11	2253	17451
18	Герзовачки	4	—	61	6	1475	12560
19	Бихаћки	6	—	38	4	1509	11534
20	Дервентски	9	—	71	10	2444	16688
21	Дубички	19	1	74	16	4288	28931
22	Петровачко Уначки	9	1	52	14	2958	19364
23	Варцарски	6	—	109	10	1653	18563
24	Власенички	3	1	145	9	1982	15927
25	Сребрнички	11	—	86	13	1334	14795
	Свега	177	5	2159	242	52560	431060

АЕ. М. српска православна Конзисторија сарајевска . . . . . .

Надзиратељ Јерусалимских добара у Босни Архимандрит Венијамин и почастни

Богословски српски православни завод у Рељеву . . . . . .

Вјероучитељи (Катихете) у сарајевским школама . . . . . .

Војени капелан за Босну и Херцеговину . . . . . .

Централна казниона у Зеници . . . . . .

ПРЕГЛЕД

Дабро-босанске у 1888 години.

Рођено		Умрло		Вјенчано парова	Свештенство							
мушких	женских	мушких	женских		Закона	Прото Закона	Свештен.	Прота	Јеромонаха	Синђела	Игумана	Архиман.
564	464	393	391	163	—	—	9	3	—	—	—	—
169	192	107	112	58	—	—	2	—	—	—	2	—
249	216	127	193	35	—	—	4	1	—	—	—	—
189	183	95	87	72	—	—	7	1	—	—	—	—
794	799	511	483	376	—	—	19	2	1	—	—	—
529	569	328	251	209	—	—	9	1	—	—	—	—
384	336	244	243	161	—	—	9	1	—	—	—	—
444	447	240	245	169	—	—	13	—	—	—	—	1
519	442	213	263	158	—	—	12	1	—	—	—	—
301	271	149	160	70	—	—	7	1	—	—	—	—
677	603	182	312	182	—	—	12	1	—	—	—	—
368	334	155	172	103	—	—	8	1	—	—	—	—
265	251	175	189	78	—	—	6	—	—	—	—	—
259	230	104	84	85	—	—	5	1	—	—	—	—
216	208	97	102	77	—	—	4	1	—	—	—	—
286	240	239	269	106	—	—	6	—	—	—	—	—
318	332	212	241	130	—	—	10	—	—	—	1	—
243	241	183	172	115	—	—	6	1	—	—	—	—
292	298	160	139	84	—	—	6	—	—	—	—	—
362	350	200	199	148	—	—	7	2	—	1	—	—
739	571	305	273	172	—	—	12	2	—	—	1	1
543	481	147	195	161	—	—	12	2	—	—	—	—
434	415	348	321	114	—	—	6	2	—	—	—	—
336	320	393	421	99	—	—	7	1	—	1	—	—
256	233	244	287	122	—	—	11	1	—	—	—	—
9736	9026	5551	5804	3247	—	—	209	26	1	2	4	2
. . . . .					—	1	1	2	—	—	—	1
члан конзисторије					—	—	—	—	—	—	—	1
. . . . .					—	—	2	1	—	—	—	—
. . . . .					—	—	2	—	—	—	—	—
. . . . .					—	—	—	—	1	—	—	—
. . . . .					—	—	1	—	—	—	—	—
				Укупно	—	1	215	29	2	2	4	4

Разно.

Освећење црквеног звона. У кључу извршено је 23. Јуна о. г. Том чину присуствовао је приличан број српско-православног народа. Звоно је набављено прилозима, које су међу собом сакупили православни житељи тога мјеста и околнијех села а по жртвовањем и трудом Хаџи Теодора Козомаре. Само звоно — осим справа око њега — тежи 288 кгр. С једне стране исписан је по њем ћирилицом овај натпис: „Звоно за српско православну цркву, храм Вознесенија Господњег у граду Кључу“, а са супротне стране изљевена је слика Вознесенија Господњег и његовијех Апостола, који Га у страхопоштовању прате погледима на небо. Приликом овом је свештеник и поклоник св. Христовог гроба при обављању тог чина изговорио поучну бесједу сакупљеном народу, у којој је разложио: шта значи звоно за нашу православну цркву.

= Протопрезвитер Стеван Давидовић у присуству четворице свештеника, више грађана из Бос. Градишке и прилична броја побожног народа из околнијех села освештао је црквено звоно у машићком гробљу, гдје се налази мала капелица. Звоно је тешко 225 кгр. а стављено је у лијеп, од тврдог материјала озидан и оловом покривен торањ. Заузимањем свештеника покојног Јове Миладиновића од неко доба доста је урађено и допринесено, да се и тамошњи српско-православни народ има гђе окупљати на молитву.

Том приликом скупљено је до 100 фор. прилога од побожног народа, који се уз звонење звона, пуцњаву прангија, а уз српске народне игре и пјесне до мркле ноћи на окупу задржао.

Свештеник добротвор. Прока Миладиновић, парох у Боботи, положио је 2. авг. о. г. код котарског суда у Вуковару тестаменат свој, у ком завјештава „Матици српској“ 10.000 фор. на два стипендијска мјеста: за једног медицинара и једног гимназисту, који марају бити свјесни Срби православне вјере. Новац је већ и уложен у вуковарску штедионицу. Поштовани добротвор оставио је ту закладу у спомен своме јединцу Сину Миливоју, који је ове године у цвијету младости своје преминуо. Да Бог поживи врлога родољуба и добротвора српског, преч. г. проту Миладиновића, а пок. Миливоју нека да рајско насеље!

Завјештај пјевачком друштву. Бивши Митрополит Теодосије Мраовић основао је задужбину од 18.000 динара у државним лутријским обвезницама у корист Црквеног пјевачког друштва „Станковић“ у Београду. Задужбином рукује српско министарство просвјете.

Освећење цркава. Његово Високопреосвештенство АЕ. и Митрополит Дабро-босански г. Ђорђије Николајевић, приликом двомјесечне овогодишње каноничке визитације у Епархији, освештао је новоподигнуте цркве и то:

15. Августа у Крупи, бањалучком протопрезвитерату;

20. *Августа у Кукуљама градишком* протопрезвитерату;

8. Септембра у Власеници, власеничком протопрезвитерату;

17. Септембра у Српској Мравици, Прњаворском протопрезвитерату;

24. Септембра у Доњем Вакуфу, бугојиском протопрезвитерату;

1. Октобра у Ребровцу, бањалучком протопрезвитерату.

Са свештеничког скупа. На скупу свештеничком, који је држат 20. августа о. г. у Нишу уз остале омање послове, скуп је:

1. Претресао спремљени нацрт правила свештеничког удружења“ и са знатним измјенама примио;

2. Израђен је пројект за оснивање фонда удовпца и сирочади свештеничких;

3. Поднешен је предлог да се награда свештеничка сведе у систематичку плату и упућен је глав. одбору да га проучи;

4. Да се казна „епитимије“ замјени са новчаном казни;

5. Да надлежна власт објасни досадањи закон о уређењу свештеничког стања и о пореским главама, јер се неједнако тумачи:

6. Да се одабране бесједе свештеничке које се говоре преко године, штампају о трошку „Црквеног фонда“;

7 Да се у будуће све оно што се има узаконавати за цркву и свештенство, као и закон о црквеним властима који је сада израђен од нарочите комисије пошље свештеничком удружењу на увиђај и расматрање;

8. Да се умоли надлежна власт да учитељи помажу свештенике усрдно и боље при богослужењу и да се не постављају учитељке при школама, гдје има црква а нарочито гдје је један свештеник, коме је у цркви потребна помоћ учитељска, и

9. Да се поради на надлежном мјесту, да се свештенству издаје уредно бир — та једина извјесна и главна наплата свештеничка.

За овим је изабрат „Главни одбор“, који ће управљати удружењем, у коју су ушли; г. г. Архипандрит Сава, протојерej: Алекса Илић и Димитрије Н. Алексић, свештеници: Живко Бранковић, Марко Петровић, Аћим Илић, Аврам Миловановић, Данило Анђелковић, Велисав Милојевић и Таса Урошевић протођакон.

У редакциони одбор који ће водити старање о друштвеном органу изабрани су: Архимандрит Фирмилијан, прота Живојин Јовичић, Никола Трифуновић, Светозар Цветковић свештеници и Никола Божић протођакон.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 21. и 22. Сарајево, мјесеца Новембра 1889. Год. III.

Предуслови за избор службе свештеничког звања.

(Наставак.)

Други предуслов за избор службе свештеничког звања јест: наука и знање.

Овај предуслов науке и знања које треба једном свештенику, увијек је хришћанска црква његовала, и свагда га је сматрала прије̇ко нужним. То нам у пуној мјери свједоче предстојници и главари Хришћанскијех општина, који су се свагда и кроз сва времена старали и бригу о том водили, да нађу и спреме за службу свештеничког звања лица, која су по знању и способностима својим могла вршити службе и дужности црквеног пастира.

Од свијех другијех црквенијех предстојника, први нам је и најглавнији свједок у томе̇ дјелу свештеничког изображења и научавања сам Господ наш Исус Христос. Он је апостоле позвао и изабрао за свештеничку службу из средине само простијех и ненаученијех људи, али није их одмах послао на вршење намијењене им службе, него их је предходно спремио за исту службу, учећи их и с другима и на само свему ономе, што им је према владајућим ондашњим околностима било нужно знати, да могу утврђивати друге у истинама св. вјере, и у опште руководити их у добродјетељном животу. Ушљед тога апостоли и назваше Исуса Христа својим учитељем, а Исус Христос опет њих Својијем ученицима.

Послије Исуса Христа остала је управа хришћанске цркве на апостолима, који су у свему шљедовали примјеру својег учитеља, те су једнако и они бригу о том водили, да згодном наставом и науком приправе за службу свештеничког звања најизбраније особе из општина, и бирали су за црквене пастире само оне, које су налазили, да су боље изучени у начелима вјере, и чим више приуготовљени за тачно испуњавање пастирске службе. Тако је ап. Павао изабрао за пастирску службу Тимотија, пошто га је најприје науком спремио био за исту службу, и прије се о њему убиједио, да зна све што је нужно

за спасење, и пошто се најпослије о њему увјерио, да је још из малена знао света писма, која га могу умудрити за спасење у Исусу Христу. (Тим. III, 15). — Осим Тимотија спремао је, учио и настављао св. ап. Павао пуне три године и саме презвитере ефске цркве, (Дјел. XX., 31.) и на састанку своме с њима у Милиту напоменуо им је, како није ништа изоставио, да им каже и да их научи, што је корисно пред народом и по кућама (Дјел. XX., 20.), а за тијем им је препоручио, да пазе на себе и на све стадо, у коме их Дух свети постави владикама, да пасу цркву Господа и Бога. (Дјел. XX., 28.)

У колико се пак ап. Павао трудио, радио и настојао, да најприје спреми и научи за службу свештеничког звања Тимотија и ефеске презвитере, у толико су опет с друге стране радили, настојали и заузимали се и други апостоли, да наукoм и знањем спреме на своју службу своје суврeменике, пак и будуће своје прејемнике, налажући свима, да у дјелу службе и избора свештеничкијех лица раде по њиховим упуствима. Ушљед тога наравно је, да је ап. Павао и писао Тимотију, да владика односно презвитер цркве има бити: паметан . . . . вриједан да учи (I., гл. III., 2.), па, ако не би био такав, нека на њега не меће руку, као што му је мало ниже писао: не мећи руку ни на кога (I., гл. V., 22.). Титу је пак писао: да постави по свијем градовима свештенике, као што му је он заповиједио (I., 5.); а какву му је заповијед дао у том погледу, види се из овијех ријечи: „Који се држи вјерне ријечи, да буде кадар свејтовати са здравом науком и покоравати оне, који се противе“. (I., 9.).

Према овоме и другијем упуствима управљали су се предстојници цркава и послије апостолскијех времена, и премда тешко бијаше, — ради незгоднијех прилика за цркву и хришћанство, које су постојале, — наћи потпуно приуготовљенијех особа са службу трудне пастирске дужности: ипак је избор свештеничкијех лица ограничен био искључиво и једино на оне, за које се временом и искуством дознало, да познају писма, да вјерно и тачно схваћају истине хришћанске вјере, и за које се претпостављало, да ће знањем и науком својом кадри бити утврдити друге у здравоме разуму — да, тешке ондашње околности и варварско прогонство пркве и хришћанства, није више дало ни захтијевати у том погледу; али живо настојање предстојника цркве за што више изображење црквенијех пастира није могло малаксати. Врлијем и живијем својијем настојањем допринијели су у оном времену, да се млади људи, који су по свима спољашнијем знанцима обећавали, да ће бити достојни служитељи цркве, васпитавају и изображавају код презвитера, који су онда састављали клир епископа, а били су при том пуни науке и знања. Ови дакле презвитери из клира епископа настављали су и руководили те младе кандидате за пастирску службу, у најнужнијим за њих хришћанскијем наукама: заједно с њима читали би св. писмо, тумачећи им смисао сваке реченице и ријечи, говорили би с њима о предметима вјере и морала, и у опште излагали би им начела благочестија, доводећи их у свезу с другијем наукама.

Ово пак старање о што бољем и савршенијем изображењу црквенијех пастира развијало се свакијем даном све више и више, и у IV. вијеку јавља нам се с бољијем успјехом, пошто је онда и самој хришћанској цркви повраћен био мир. У овоме вијеку налазимо код епископскијех

катедара са свијем боље устројене школе за кандидате пастирског звања, и много већи број клирика, који се спремаху за свештеничку службу. При овијем школама била је заступана сва богословска наука; а да та наука није била површна, већ темељна и у сваком погледу потпуна, јамчи нам с једне стране знање и припозната способност и ревност односнијех учитеља, а с друге стране јамчи нам постигнуто и с временом објелодањено знање и наука ондашњијех ученика као: Јована Златоуста, Василија Великог, Григорија Ниског и још другијех, који су сви — по свршенијем на страни свјетскијем наукама — образовали се у богословскијем наукама и знању при назначенијем школама, те се по овијем и њиховијем учитељима мора претпоставити и судити, да се на сваки начин у тијем ново-основанијем школама за изображење црквеног клира захтјевала, ширила и предавала дубока и темељна богословска наука, и да се у исто вријеме захтијевало и претходно савршено познавање другијех наука.

По причању историје, примио се у овоме вијеку сана епископског св. Амвросије Медјолански, који није за то претходно спремљен био, па кад је видио, да без богословскога знања не може савјесно одговорити својој служби, не само, да се сам по себи одао изучавању свијех нужнијех му у том погледу наука, него је шта више, призвао себи презвивера Симплицијана, да га поучи и настави у свему, што је за свештеничко звање нужно. За тијем се сам предао достојном и правом спремању будућијех црквенијех пастира, и у књизи својој „о дужностима свештенослужитеља“ развио је науку, какав треба да буде пастир цркве у практичноме животу, које дужности од њега захтијева црква, и шта у опште треба да зна, да можеваљано и тачно одговорити својијем дужностима, као пастир и руководитељ другијех к вјечном спасењу. (В. Пјевницки „Свјаштеник“).

Осим св. Амвросије Медјоланског истицали су и други св. оци потребу науке и знања код црквенијех пастира. Тако св. Григорије Богослов у побијању нечијих доказа, као да би довољно било за свештеника, кад би само благочестив био, наводи, да осим душевног лијечења пада на пастире цркве и дужност учити друге, а да може учити друге, то му је сасвијем нужна за то дуга предходна спрема, учење и наука. — „Ако други ко — говори он — ступа у то звање с дрскошћу, и мишљења је да је исто звање приступачно свакоме уму, ја се дивим велеумљу, да не речем малоумљу, таквог човјека. Са своје стране ја очитујем, да у дјелу или звању, које захтијева да даје — свакоме храну на оброк (Лук XII., 24.) — поуку, и да води промишљено управу нашијех догмата, иште се не прости и не мали дух. — Примити на себе труд учити друге, док није сам себе у довољној мјери научио . . . . по моме мишљењу својствено је само људима скроз неразумним и дрским — неразумнијем, ако они не осјећају своје незнање — дрскијем, ако осјећајући га одважују се на дјело“. (Твор. св. отаца. Том. I. стр. 21—48. по В. Пјевницком „Свјаштеник“).

Толико о томе предмету св. Глигорије Богослов; а како међу тијем о потреби те пртходне науковне спреме црквенијех пастира мисли, осјећа, расуђује и доказује св. Јован Златоуст, види се из његовијех књига „о свештенству“ и из другијех његовијех бесједа о разним посланицама и апостолским дјелима. — У том погледу скоро исто, као и св. Јован Златоуст, наводи и говори и св. Григо-

рије Двојеслов у своме спису „Пастирско правило“ или књизи „О пастирској служби“, пак и још много другијех св. отаца придружују се сви један другоме, и сагласни су сви у томе, да је за пастире цркве нужно знање, да могу тачно и ревносно испуњавати своје пастирске дужности.

Узмемо ли у обзир практични рад једнога свештеника, тад ће нам се још јаче истакнути потреба, да тај свештеник буде чим је више могуће научан и изображен; особито пак, ако обратимо пажњу на свјетску просвјету, која је достигнута у нашем вијеку, а и на то, да је хришћанска вјера постала у новије доба предметом, о коме се радо баве и позвани и непозвани.

По дужности свога звања, свештеник има да приноси бескрвну жртву на светом олтару. Њему, т. ј. свештенику, уручени су кључеви небеског царства, и по ономе: што свежете ни земљи биће свезано на небу, и што год раздријешите на земљи, биће раздријешено на небу (Мат. XVIII., 18), ваља да веже и дријеши род људски од гријеха и порока. Будући је свештеник со земљи и видјело свијету (Мат. V., 13—14.), то он мора да управља вјером, добродјетелима и свим животом вјернијех; да разгони таму незнања, невјерство, и сва друга опака начела; да је тумач закона, чувар реда, извјеститељ предања, — учитељ и пророк народни. По својству звања, и сходно дужностима својима, а с обзиром на општу поквареност, која влада у свијету, колико са лажнијех наука, које се сваки дан шире то више по свијету, толико и са моралне распуштености: свештеник је приморан да згоднијем цитатима из св. писма, вјернијем податцима из историје хришћанске цркве, списима св. отаца, и привађањем основнијех начела вјере и морала, побија лажно и пакосно учење безбожника, који опадају и омаловажавају Исуса Христа, начелника вјере и морала; а тијем и само свештенство, које шљедује и заступа она Христова најсветија начела. — Даље, од свештеника се иште, да кроти и савлађује људске страсти, да се одупире свима угодностима и славама овога свијета, истичући и преузносећи угодности и славе небесног царства; да буде утјеха удовицама и сиротињи, вјеран друг немоћнима, помоћник страдалницима и печалнима, задовољство болнима, разговор и нада на смрти. У опште пак говорећи, свештеник је позван да живи у свијету, односно међу људима, али да се не служи свијетом и људима ради своје користи, већ да својијем радом, знањем и науком буде користан свијету и људима, пазећи у исто вријеме на свој углед и узвишено звање.

Све ове дужности, пак и многе друге подобне овијем, упућују саме по себи на велику предосторожност и пажњу сваког онога, који се одаје избору службе свештеничког звања, а тијем и на свестрани испит, да ли има за то звање и за тако тешку и важну службу довољно научне спреме, — нужног знања; да ли му је разум, слобода, искуство, воља и најпослије нарав тако развијена и чврста, да би могао с науком и звањем својијем упућивати другога на прави пут, те уразумити неразумног, научити незналицу и т. д.; јер у противноме случају свештеник би био прости слијепац, који слијепце води, а по искуству и ријечима из св. писма зна се: да слијепац слијепца ако води, оба ће у јаму пасти (Мат. XV, 14).

Из свега овога што смо досад овдје привели, очито слиједи, да је пастиру цркве непоходно, да ум његов буде про-

свијећен, и чим више изображен; да је усвојио у потпуноме и правоме смислу хришћанске истине, и да је способан свагда бранити те истине, и побити разлозима и науком оне, који устају против тијех истина. И само у томе случају он ће моћи казати, да је достојно и богоугодно изабрао свештеничко звање; дочим у противноме случају, он ће бити само најамник, а не прави пастир оваца стада Христова.

(Свршиће се.)

О стању

Српско-православног свештенства у Босни.

Овијем дописом, ако и у кратко и непотпуно, рад сам изнијети стање српско-православнога свештенства у овим крајевима. Не чиним то за то, да се тијем истичем, но једино из сопствене побуде, и што тврдо знам, да оваково стање, какво је данас у Босни, не одговара ниуколико правоме реду, чини свештенство назадно и незадовољно и прави збрку и мржњу међу нама и парохијанима. У колико ли не будем овдје истакао све потанкости тога нашег злоудог стања, молим, да ме старија и искуснија у Христу браћа потпомогну и своје назоре до знања претпостављених нам власти у јавности као допуну и саизволење овоме прикључе.

Наш свештенички сталеж заузима како у цркви тако и у народу и парохији лијеп положај, вршећи св. дјело божије и учећи људе путу којим треба сви вијерни да иду.

Дужности те, вршили су наши стари, сваке фале достојни предци — свештеници са највишом вољом и љубави, па то чињаху и онда, кад је отац издисао на грозном кôцу, вјешалима, и тешким мукама, његов је син неустрашимо примао се тога св. чина, да настави дјело свето, вршећи божије тајне, те сви бише вијерне путовође кроз све биједе, патње и невоље народне, чувајући праћедовски аманет и бранећи вјеру и цркву. — Ми данашњи поимајући њихов незгодан и тежак положај, морамо признати, да су они више учинили за св. нам цркву, него-ли што ми данас чинимо, и за то им морамо остати признателни. Тијем не велим, да свештеници данас не раде, али сигурно знам, да би ми данашњи многи прије клонули, кад би нам (не дај Боже!) онакав притисак и гоњење наступило. Сваки од нас гријеши, који би осуђивао старо свештенство, наводећи, да оно није ништа знало — ништа радило.

Данас су, фала Богу, прилике друге и слободнијим дахом одишу свештеници наши. Хришћанска државна власт не потискује их ни у чему, но их још брани и потпомаже; а духовна опет власт, и јест им у свима рађама вриједан вођа и кормило брода, који води у тихо пристаниште мира, среће и задовољства.

Ми данас не страхујемо ни од кога, не страдамо ни од кога, него-ли у слободи проводимо вријеме и вршимо наше свештеничке дужности; *али нам није добро с друге стране* Наше је стање данас у Босни, па и оног свештенства у Херцеговини слабо, и ми се с негодовањем жалимо на то, ако не баш до сад јавно и код претпостављених нам власти, а оно тужимо се један другоме и мислимо, којим би начином могло помоћи нам се.

Наше старо свештенство, узимало је свој приход доста добро од парохијана; бир је добро наплаћиван, па тако и остало; а особито за вјенчања и опијела. Међу тим они имадоше своје јаке домаће задруге, водише добар газдалук на добрим чифлуцима и бише вићени и поштовани, што је све чинило, да није било сиромаштва и оскудице, коју многи данашњи наши свештеници трпе. Свештеник је до сад увијек у парохији посла имао и по читав дан на коњу био, а сад прође по 15 и 20 дана, да нико не позове, да му се који обред сврши. Није давно било, кад су људи прстом упирали у онога, који је у својој кеси по 100 гроша готових имао, па је и онда могао многи свештеник с дана на дан имати по талир (2 фор.) заслуге из своје парохије, ма да му ни парохија није тако пространа била.

Задруге наше, особито по селима, првашњих времена биле су велике, па се и плодио свијет боље, него ли данас, кад су и наше жене научиле

да је доста родити по двоје а највише по троје дјеце? Побожност и морал владали су у народу, па је све то чинило, да је и стање свештеничко било боље од садашњег, а потребе нијесу биле опет велике, као данас. Капа и „ћита“, памра црна око ње, јечерма, сукнен гуњчић, крмез шал, модре шарвале, и просте тежачке „својске“ чарапе и опанци, били су свештенику све одијело, које је он по 5, 6, година без промјене могао носити, па и улијепљен ићи, није било замијерке. Највећи трошак био им је, да субашу, овог или оног дахију (злотвора), задраме и мито му, или други који уобичајен неправедан намет даду, и владику опреме, кад им са својим „кавазима“ и „башама“ у госте дође, но од тога се могло и умаћи, јер је било доста свештеника, који владику није никад ни видио, него ли онда, кад му је дат тај свештенички чин, те најпослије, ако се и давало, имало се одакле, па мирна Босна.

Свештеник данашњег времена мора бити чисто и пристојно одјевен и обучен, па тако исто и своје домаће има чисто и пристојно држати, и своју кућу скромно уредити; мора своју дјецу (ако их има) преуба васпитати, мора бити родољубив, — иначе изаћи ће на глас као тврдица, себичњак и особењак, ради чега ће га људи оговарати па и презирати; а да се опет свему томе колико толико удовољи, т р е б а м у о с и г у р а т и њ е г о в о с т а њ е и д о х о д а к.

До сада свештенство је узимало бир по радној марви, т. ј. на вола по варићак жита, а на доста мјеста попола јечма и шенице. За вјенчање се наплаћивало по 60, 100, 150 и по 300 гроша од тробрачних; за опијело дукат, два а често пута, во, крава и коњ. За крштење добијали су по чарапе или кошуљу. Купљена је сланина, скоруп, сир, грах и вуна; за крсно име по 2 гроша, оку ракије, плеће и погачу; давала је свака кућа по једног или два радника свештенику преко љета; пароси су звати често над болеснике ради молитава и јелеосвећења; чешће пута ишли су по писанији, и то више за свој лични џеп; чињени су им поклони и остављани завјештаји побожних Христијана; даривана су им црквена одјејанија, крстови, па често пута и по читав кат хаљина; бивали су свуда радо примљени, гошћени, — једном ријечи, живљење им је било камо се куд боље и претежније од данашњег. — А како стојимо данас с тијем?

Данас парохијани овуда не дају бир више по воловима, него ли својевољно и ладнокрвно са љутном и гунђањем одбацују свештенику, и то, како и колико он оће. Бир купити, није лако. Више пута свештеник не затече старјешину код куће, а доста их и сакрије се, а млађи опет не дају без њега, па на тај начин многе куће остају и не дадну ништа, а кад им се поиште одлажу до други пут, па тако на много мјеста и заспи. По најновијој одредби од м. Јула прошле године, узимање то иде врло мучно, јер које богат, и досад је давао по 40 ока, тај сад дадне на своју главу само 20., а више му се ни искати не може. Ће је опет у кући пристар човјек, вели, да је изашао из „работе“, па да не мора ни за свештеника радити, односно бир му давати; је ли који сакат и богаљ у кући, кажу да на тога није право бир стављати; је ли нежењен, веле, док се ожени; ако-ли је кућа сиромашна, залуд што у њој имаду 3 и 4 мушке одрасле главе, кад се нема одкуд узети, — и тако сад нам је наплаћивање тога најглавнијег доходка пи по „старом“ ни по „новом“, — дакле горе него ли до сад! — Сијено ни дрва не дају. За вјенчања и опијела годе се и ценкају, па и оно што се уговори није ту, јер се нема при руци. Крсти се, па нема сад, очита молитва, па остане до други пут, сврши водоосвећење, па остане да домаћин плати или млађи који тутне свештенику у руку по 4—10 новчића. Варошани бир не дају — нити за то по 1 форинту, и противе се најновијој тарифи изданој прошле године од Високопреч. Конзисторије, а и за остало постоји обичај „што да“!

Из свега тога постаје збрка и прави дармар. Свештеници се с парохијанима завађају, а ови их опет мрзе, ако морају и оће своје да узму. Примјер тога јасан је. Је ли свештеник на парохији и немаран и пијаница, па макар и најнеморалнији да је, ако своје поклања, ако с њима попије и поједе оно, што од кога за свршен обред узме, он је њима одмах добар и нико се не тужи на њ. Је ли свештеник најтачнији, најбољи и најревноснији, на њега парод вичe и не воли га, само ако своје узима. Многи од свештеника често је нападнут од парохијана, са ријечима: „бир ти не морам дати — нијеси га заслужио, кад крстиш и вјенчаш, плаћа ти се, . . ми не знамо зашто се то узима“ и т. д. Многи свештеника зове глобацијом, ресузом, отимачем, џабацијом и

шта ти још није ту, па онда на много мјеста не ће свога свештеника ни љебом да понуде. Мени је год. 1885. казао један: „Зар ја теби давати за вјенчање по 5 фор., а моја жена још да ти ручак готови“! Не знам да ли је свађе тако, али овдје на граници, ђе је свијет пропао и физично, материјално и морално, баш не знамо, шта ћемо радити са овакијем стањем! — До сад је свештеник на збору и код своје цркве био почашћен ручком, а сад овдје ни тога нема. Ламиначка парохија броји до 200 православних српских домова, па залуд је тамо храм црквени св. пророк Илија, залуд су „масла“ и молитве за љетину на Видов-дан, ти људи не дају свештенику ни црне кафе, бар кад из цркве изађе уморан и гладан. Парохија та од скора нема свог одређеног свештеника, него-ли ју послужујемо нас двојица из вароши, а више пута одреди се по потреби и који селски свештеник, да тамо оде св. службу свршити, али како му нема ни коња ко примити, а камо-ли, да му зоб и сијено донесе, то се ови нећкају тамо ићи. Прије свијет овај није таки био. Па шта сад из свега тога слиједују, него-ли то, да свештеник из своґа џепа мора узимати у својој парохији и себи ручак и коњу зоб и сијено, а одкуд ће се то чинити кад су наши приходи слаби?! — По читаво љето, од Ђурђева дана па до мале Госпојине, у парохији посла није, него-ли по ђекоје крштење, а ријетко кад друго што; а живити и трошити мора се, а одкуда? — кад нема посла а нема ни плате. Са оно кукавног бира, што је с јесени са преговором и инадом добивено, живи се читаво љето, а видили смо ето, како и с тијем стојимо.

Свештеника је чисто срамота видити, како иде од куће до куће и добива шамаре од своје паствe за оно, што би му се морало драге воље дати. Особито онај сир и скоруп уз Петров пост купити, чисто је понижење за свештеника да као прави просјак иде са букарицама од куће до куће и дражи свјетске псе, па шта и од тог има? Ја имам до 300 кућа села, па шта добијем? По 3 и 4 дана сврне се човјек с ногу, па тешко по 6—8 ока масла топљена и по 40—50 ока сира кисела; а одкуд ће бити, кад свијет не да, него ли по кашику двије оне јадне повлаке, која се путем трусајући испљуска. Од толико кућа, тешко три четири куће да дадну по кашику чиста масла. Овај обичај купљења мрса већ су неки свештеници напустили, јер не имају зашто одати. Оно, што је досад у обичају било, да се за молитве над љетином обршене по варињак шенице узме, и то се више не даје, и, тако рекао бих, да је по свој прилици одзвонило досадашњим наплатама у парохијама, па и нека одозвони, али је питање, како и шта ћемо узимати од сада? Треба дакле одредити стално, шта ће свештеник наплаћивати, а треба му његово осигурати, па ће онда и своје дужности тачније вршити моћи.

Од свештеника наши, доста се данас тражи, и сваки недостатак, мана, немарност, неуредне владање види се, па по ђешто и казни. А ово зло као да се и не примјећује!

За свештенике у селу и којекако; нешто од парохије, а више од своје љетине и марве заслужи, па се и опет мало њих може са својим стањем похвалити — нити се какво велико добро и напредак види на њима; али шта да рекнемо ми, који смо у вароши, који од јединог прихода из парохије морамо и себе и своје продице и кућу издржавати, па и оставити нешто за „црне дане“?

Тешко је и жалосно то. Знамо ми како нам је, а види и свијет па и признаје многи, да нам је слабо и да би нам требало помоћи.

Нама би се оном окружницом Високопреч. Конзисторије од мјесеца Јула. 1888. могло помоћи, и ми би бар у овом крају задовољни били с њом, и ако се на другом мјесту свештеници мргоде на њу; али ево муке, кад парохијани не ће ни тако. Познате су ми двије босанке општине које јаван протест против тој окружници праве, те једни веле, да не може народ по истој окружници свештенике плаћати, а и други кажу то, и противе се, што је та одредба издата без воље и питања народног — без скупштине. Нама свештеницима није до тога, ко је мјеродаван такво што као стално потврдити, пошто ми сви имамо нашу претпостављену духовну власт, и од ње тражимо помоћи, а народу не бране умијешати се у посао, који се и његове коже тиче. Давно је била јесен г. 1882. кадно су све црквене општине и свештенство наше позвани били, да даду свој глас и мишљење, како би се свештеничко стање у Босни уредити могло, па је то заћутило, јер народу као да нијесу брига попови њихови, а кад сад треба једном одредити, да знамо, шта је наше, онда се многи љуте и вичу.

Ја мислим, да би баш наше славне црквено-школске општине прве требале да се марно зауму, да се ово једном у свој ред доведе, па да и свештенство дође у бољи склад и љубав са својим парохијанима и да се једном учини једнакост у наплаћивању свештеничких побирања у свој Босни, — што би свима морало бити право. Овако једни узимају шиљеж, а ми на граници тога немамо, други опет пићу и дрва, а ми ни тога немамо, трећи накнаду или награду од вис. зем. владе, а ми ни тога немамо, четврти краве и волове за опијела, а други то не смију; ја не знам, шта то све значи?, — ваљда ово није једна земља и народ, ваљда нијесу једни синови, а други пасторчад?!

Ми сви видимо, да се мања друштва и за друге у свијету уређују и сталан им се правац даје у вршењу свога посла; видимо, да трговац своме еспапу а занатлија своме рукодјелију цијену зна, за које мора му се платити, а ми свештеници баш смо у назатку остали. Нама је криво, а и опет вика на нас! Ми смо с нашим народом и од њега се не отуђујемо, као што нам неки оће да кажу; но прије бих рекао да народ нама оће леђа да окрене и данас запостави. Нека се добро размисли тај наш српски народ у Босни, јесмо-ли и можемо-ли ми бити криви за то, ако оћемо, и то ради нашег бољитка и ради веће и јаче љубави са нашим парохијанима, да се једном уреди наша дотација, као што је и по другим земаљама уређена? — Ми о отуђењу никакву не мислимо, ми се ником не продајемо, ми наш народ љубимо и за њега, ђе се и колико се може, радимо; само би ради, да се оно што је забатаљено и што нам шкоди, исправи и у свој ред доведе, а то исто треба да је рад и сваки брат и свјестан Србин, не саме користи ради, колико мира, љубави и реда ради.

Нама је заиста горе, него ли до сад, па се зато и жалимо и отворено велимо, да овако не би требало да остане, јер није право, као и то што није право, да мјеродавни (?) ово својим очима гледају, а не ће томе лијека и правца да даду! „Сваки је радник достојан своје плате“, вели св. писмо, па одкуд је сад то, да се свештеничко запти и не плаћа, а да ономе, који се противи и дужан остаје чак ни суда није?! Ово није 14 вијек. Све друштвене прилике уређене су, па и свештенички сталеж не би требао да остане најстражњи.

Висока земаљска влада, наша високопречастна Конзисторија и народ наш, има ли би, и то што је могуће скорије, бриге своје и на овај предмет сврнути и пружити нам руку помоћи, како би и ми једном задовољније могли одпочети наш рад у народу и цркви.

Не може ли и нећели од тога ништа бити а оно требало би знати, можемо ли и смијемо ли предузети наплаћивање наших доходака по досадашњем „старом обичају“, па ћемо и тако чинити, но рекао бих, да нашима ни то не звони добро у ушима.

Пречасна господа и у Христу ми браћа свештеници, који су вјештији перу, нека у погледу стања свештеничког изволе и за свој крај што год рећи, и нека се одмах овоме прикључе, ако им што фали, и ако је и код њих тако?!

С кога краја ћутили буду, то сигурно тамо се најприје свеже во за крст, па се онда опијело чита, а ти да боме, неће имати узрока ни жалити се.

Један у име свога протопопијата.

О манастиру Возућој.

Овај манастир зове се Возућа, због тога што је сагрђен у селу Возућој; село пак прозвано је тако, што су ту некад били неки возари, који су возили јапију ријеком Кривајом. Осим тога још и ријека, која тече испод самих зидова манастирских, зове се Возућица, а и то ће ваљда бити због сеоског имена.

На оном мјесту ђе је некад био огромни манастир, сада је црква, која је подигнута на темељу старе цркве, у истом стилу и величини. Почета је оправљати се 1856. а довршена 1859., освјештана је пак 1865. на Богородичин покров од Епископа Висариона.

Градили су је људи из села: Возуће, Вуковина, Хрга, Миљевића и Свињашнице, ђе је онда било око 120 кућа. Покретачи тога били су прото-а онда поп Серафим Марковић и поп Јевто Поповић, а од народа, Марко Ристанић,

Марко Стакић, Митро Пашалић и Паво Настасић. То је народ једва дочекао, и то је с таким одушевљењем радио, да причају, да ниједан светац није био, да није сво женскиње из реченије села, донијело по камен (тесани) на рамену. Казују за неку баку Илинку којој је онда било око 70 година, да је она највише камена донијела, те тијем и женскиње подстрекавала. Камен се носио из 2—3 сата хода, ђе се сјеко и вадио из обала, које нијесу биле приступачне ни коњима а камо ли колима.

Да је народ био одушевљен зато, види се и отуда, што је и осим тога што су радили (иргатовали), што год се могло урадити без мајстора, још дали 100 кеса (50.000 гроша) готовије новаца, за мајсторију и друге трошкове, што нијесу могли собом урадити. Кад се узме у рачун да је то новаца дало 120 кућа сељака, без икаквог пореза, него шта је коме могло од срца поћи, види се да је то народ учинио од свега срца.

Озидан је и скубећен каменом, те онда покривен растовом даском; који је кров трајао 25 година, т. ј. до 1884., кад је опет покривен лучевом даском, (за који кров веле да море трајати 80—90 година). Од пређашње градње, само је патос црквени и прагови на вратима средње цркве заостао. Патос је био мермерни, али је при рушењу цркве већином изломљен. (Изломљен је кад је црква рушила се, те камење које је одозго падало, потрло га је; а нема трага да је од ватре страдао, као што је казано у Шематизму, за 1884-5 и 6 годину. Прагови су такођер од мермера као и патос. (У Шематизму је казано, да су и довратници од прије заостали; али то није, него је после направљено). На прагу који је изнад спољни врата, познају се линије — црте — што је сасвим прилично, да је ту био неки натпис бојом написан, који је послије киша и вријеме уништило. Другије каквије нат писа, нити трагова од њих није се нашло.

Пређашњи манастир имао је млоге своје ћелије, које су све биле зидане, и које су као какав град опасивале сву цркву. Највеће ћелије биле су са западне стране, под којима су били дубоки подруми. Такођер су биле ћелије и са јужне и источне стране; са сјеверне стране, која је под бријегом, судећи по зидовима нијесу биле одаје, него неки магазини. Једна капија била је у углу југоисточне стране, којом се излазило на лијепу равницу, ђе су сада људи погадили колибе, да имају ђе преноћити кад цркви дођу. Друга капија била је на западној страни, који је пут одма преко ћуприје — на ријеци Возућици — у шуму водио.

За овај манастир неморе се до сада казати кога је зидао, нити кога времена.. Само по његовим огромним зидинама, види се да је то моћна рука подизала. Ма да овдашњи свијет говори, да су га Немањићи правили; те се без икаквије доказа, а судећи по положају, и ако је вјеровати историји, немере узети за вјероватно. А како се мени чини, то је народно предање поникло из нашије народније пјесама, које казујући славу врлије Немањића, дотакле су се у једној пјесми и манастира Возуће. А та пјесма опет чини ми се, да је из главе слављенога Филипа Вишњића пошто ју је Вук од њега преписао[1]). Па пошто је Вук давно ту пјесму издао и по свијету растурио, те су је имали одмах и овдашњи попови, који су први вјеровали у важност те пјесме, одашта мислим да је и народ узео у главу.

Сад поред овога имам још да изнесем народно предање, о запуштењу и разорењу овога манастира, које се макар у неколико море узети за вјероватно. Дакле то је предање ево овако:

Прије су у овом манастиру живјели млоги калуђери, и имали су такођер и млоге земље, од којих су се издржавали. Ту њихову земљу сачињавала су села: Возућа, Миљевићи, Вуковине и Осјечани, ђе сада има близу 200 кућа.

У то вријеме био је у Гостовићу, неки Јован Клисур војвода, (свијет каже: „Клисур војвода“) који је био као неки управитељ — старјешина — над том околином, у коју је спадала сва долина ријеке Гостовића, па све до Жепча, ђе су онда сами Срби били. Данас на том простору стоји 9 села, у којима до 350 кућа има. Веле, да би те војводе (мора бити да их је било и у другијем мјестима, ђе је повише Срба у заједници било) морали сваке године, по једноч отићи цару у Стамбол. Једанпут кад је овај војвода ишао цару, нађе у путу нађе некакву дјевојку Херцеговачку, те је доведе за свога братића. Кад је позвао калуђере из Возуће, (од Гостовића до Возуће има 3—4 сата) на вјенчање те своје снахе, онда калуђери кад дођу те узму књиге

[1]) Као што сам то један пут говорећи о манастиру Озрену докозивао у „Босанској Вили“ за 1887. број 13. страна 199.

— вели — виде, те рекну војводи: „Немој вјенчавати те Херцеговке, јер књиге кажу, да ће наше цркве због ње много пострадати“. Али он их не послуша, него вјенча за свога братића.[1]) После неког времена она роди два близнаца сина. Кад су ови подрасли били су тако претјерани и ватрени, да их је народ прозвао, једног „Жеравица“ а другог „Пламеница“. Кад они сасвим одрасту одбију се у ајдуке. У то вријеме удари „Херцег Стјепан“ с ћесаровом војском (Под именом „Херцега Стјепана, народ овдашњи разумије, по свој прилици, принца Евгенија кога је можда неко звао и „Херцегом“, или неког војводу његовог доба. За њега кажу овако: Да га је ћесар послао с војском на Босну, само да види, кака је сила у Турака. Те он како је унишо у Босну, нико није смио пред њега изаћи него он Босну донекле прође и оплијени, те се одма натраг врати. Тамо — вели, кад је дошао и казао како је било, ћесар нареди, те му уста залију оловом; због тога што није шћео поручити, да дигне сву војску па да освоји Босну.) Те кад се вратио с војском натраг, онда пођу шњиме и ајдуци „Жеравица“ и „Пламеница“; кажу да је онда отишао и „Дели-Митар“ који хајдуковао између Вареша и Возуће. Идући путем из Возуће у Вареш, има крај пута једна велика буква, која се зове: „Дели-Митрова буква“. Кажу да је златнијем кашикама јео.

Ти ајдуци били су мало прије тога отели од Турака некакве товаре. У тијем товарима била је нека чоха, коју они нијесу могли собом носити, а пошто су били познати са калуђерима у Озрену, даду им ту чоху.

После тога кад се мало умирило, однесу калуђери ту чоху у Маглај, да од ње кроје себи хаљине. Кад су тамо дошли, онда — вели — да су Турци на тој чохи познали царски мур, те одма калуђере затворили. Кад то чују калуђери у Возућој, они бринући се за њи, а бојећи се себи, пошљу неког Рајицу, који је био кнез, или као намјесник калуђерски на манастирској земљи: да разувиди шта ће бити од Озренскије калуђера. А мало прије тога догађаја кажу, да су калуђери од тога Рајице одузели једну њиву, да је они обрађују, на што је њему врло атур било. Зато он мислећи како ће се њима осветити, сад нађе згодну прилику, да им се освети, и да их се сасвим курталише; зато кад дође из Маглаја, слаже калуђерима, рекавши им: „У ову суботу су извјешани Озренски калуђери, а у другу ће Возућки“. Кад то они чују, одмах спреме се, те обноћ побјегну. Кад су вино просули у ријеку, кажу да је три дана ријека крвава текла од вина. Кад су бјежећи по ноћи ишли, кажу да је један стари калуђер пао на неки пањ, ђе је и умро; те људи послије кад су га нашли, донијели га и код цркве укопали. Кажу, да су калуђери седам дана и седам ноћи ишли, и нићи се уставили нијесу, док нијесу у Сријем дошли. Кад су веле, у Сријему чули, да их је Рајица превario, онда су седам дана све Богу се молили и Рајицу клели. Људи и данас показују на његову фамилију, као на одпаднике. И заиста су то вјечити сјеромаси, (кажу да пошље Рајице нико у његовој фамилији, није добро био) и најгори подлаци, те их се људи увјек чувају, да неби пред њима какву тајну говорили, јер они једва чекају да кога опањкају; зато им људи кажу: то су „Рајице“.

Народ говори и то, да је кров на цркви био ослабио, још док су калуђери били, и кажу да су спремали се да цркву покрију, ал' су се у томе времену разбјегли, а црква је остала непокривена. Кажу да су то људи казивали још и прије док се садашња црква није почела оправљати, и збиља кад су раскопали зидине црквене нађу у женској препрати једну велику камару лучеве даске, која је мало с крајева отрула а унутра је сва цијела била.

Црква дакле пошто је остала без крова, морала се итро срушити. Кажу, неки Мишо Педраг, (кога унуци још живе) да је чувајући крмке видио кад се кубе црквено срушило; што нагађајући по времену у ком је он живио, било је

[1]) Кажу да је овај војвода саградио стару црквицу у Гостовићу. Повод томе како кажу био је овај: Једноч овај војвода, зазове многе копаче, да му кукурузе копају на Прокоп. (8. Јула) Људи рекну: „Немој болан. данас је Прокоп“. Он рекне: „Нека Прокоп себи копа, а ја њу себи“. Али тај дан удари велика поплав, те му оплави сва жита и многе зграде му однесе. Онда он за покајање тога, смисли да начини цркву, од јапије оних зграда што их је вода поразваљивала и донекле носила: зато, он оде те од цара извади фермам, да направи цркву. Али у ферману није му дато да направи цркву, како је он хтио, нити како се цркве праве; него је казано да се мора направити само од три темеља, т. ј. да сједне стране небуде затворена. Али он смисли те нађе грбаве — у врху савјене — темеље те с тим заокружи олтар, те начини од три темеља, затворену цркву. Народ говори да су досад на њој била два крова по 90 година а и ови сада трећи, покривен је 1824. године; те ако би тако било — грађена је 1644 године.

око 1730. до 1740. године[1].) Кад се узме у рачун, да је речени „Херцег Стјепан“, т. ј. принц Евгеније или неки од његових војсковођа, (Из историје се зна, да су Турци код Беча поражени 1683., па да су истјерани из Будима 1686., те да су отишли из Сријема 1688, па 1688. ђенерал Гвозденовић, отео је град Бербир (Градишку) у Босни; (неки кажу 1689). Па то, да је неки војвода Перчинлија 1690. одвео фратре, са 3000 католика, од Киселјака, код села Пољане и Усина, близу Тузле. Што је на 6 сати близу Возуће. Те да је принц Евгеније, освојио и спалио Сарајево 1697 године) овуда прошао око 1690 године, те одма иза тога времена да су калуђери разбјегли се, ово море бити приближно истини; а још судећи и по томе, што натпис у Озренском манастиру свједочи, како је тај манастир — Озрен — прешао у руке поповима — после налуђера — 7205 т. ј. 1697 године. Дакле кад је у то вријеме манастир опустио, могао је за вријеме од 40—50 година трајати, док се срушио.

Имање манастирско, као што сам казао, била је земља у селима: Возућој Миљевићима, Осјечанима и Вуковинама. Прилично је, да су људи у Осјечанима и у Вуковинама рано истурчили се, те наравно да су и доходтке манастиру одрекли. У Осјечанима су и сад све Турци, а у Вуковинама од скора има и Срба, пошто су Турци од куге помрли.

После калуђера манастирска земља у Возућој и Миљевићима, остала је без господара за неколико година. Кад су то Турци видили, они да би ту земљу соби присвојили, слали су на људе у тим селима разбојнике, силеције и зулумћаре, који су људима свака зла чинили; док њима већ то дојади, те неколико људи оду некаквом Сефер паши, који је сједио у Црној ријеци код Вареша, те му се потуже на зулумћаре. Он их лијепо дочека, те сажаљавајући их, пред ложи им: нека они изјаве да су његови кмети па нико неће смјети нападати их; а он им ништа узимати неће, — та фала Богу имам и свега доста, — само нек се зна да су његови, даваће му по једног овна на годину од свакога гувна. У то вријеме било је једно гувно у једне махале, ђе су сви жито врли; веле да није било више него четири гувна у тим селима. То је кажу тако задуго трајало. Његови синови кажу, да су им још по товар зоби узимали од гувна. А унуци тога паше пропију се, те испродају сву своју земљу — кажу да су имали 500 гувана; њихов је био сав Бирач, а такођер и Црна ријека и још много земље; — Возућу је узео Осман паша Градашчевић из Градачца, који је већином живио у Бијелој у Посавини. Он је од тије кмета узимао петину, а такође и његови синови, док се није 1850 године третина установила. После тога давали су они третину од жита и сијена, а од воћа и поврћа нијесу ништа давали, (као што и сад једне аге и бегови неузимају од поврћа и воћа ништа, осим од шљива) док није 1871 год. Мамут бег Пашић (Градашчевић) продао ту земљу Сарајлијама, Чомари и Софтићу, за 400 кеса (т. ј. 200.000 гр. или 16.000 фор.)

Сада ове нове аге (Чомара и Софтић) узимају им трећину, од свега што из земље расте, и тако су им зли, да су људи кроз ово неколико година врло осјеромашили, па ако још устраје, **како је ово неколико пошљедних година, већина ће их раскућити.**

Несреће овога, а и свију другије нашије манастира, канда никад неће нестати. За њи канда неважи она пословица: „Теч' ће вода, куд је текла“. Наш тежачки народ узалуд је толике године јадовао и цвилио; узалуд су остала млога згаришта и сирочад нашега народа; узалуд све то, јер је и данас патеник. Дочим они, који су од нас, и од нашије светиња поотимали непокретна имања, што који дан све боље то потврђују и тврђе повластице добивају на та отета добра. Изгледа баш као да божији гњев на нашем народу још се ублажио није.

(Свршиће се.)

[1]) Налазио сам на једној књижици попа Симе, о коме ћу после говорити, неколико записака, у тим годинама, како су неки људи писали (давали) за покривање цркве, неко овна, неко овцу, и т. д.

Митрополит Серафим у Требињу.

Прође вијек и толико година од кад чемерно заврши свој земаљски живот потоњи Србвладика Милутиновић † 1777. у Херцеговини. Син маленог сеоца у Требињском крају, (села Мркоњића), био је тај потоњи владика, чије се кости находе под једном простом плочом више олтара манастира Дужи; а син тако исто малог села овог Требињског краја, села Туља, бијаше први достојни владика на столици св. Саве, а то је блажено упокојни Леонтије Радуловић, иза реченог Мркоњићанина. — Но божиом вољом не би суђено да покојни Леонтије, као Митрополит, пакаже своју вољу и велику неуморност у раду и пожртвовању на срећу и бољитак српске цркве и српског рода; но оно ето уради да тај рад предузме његов друг у животу и раду, друг до сад у патњама, који је тако исто чврст у вољи, чврст у одважности, смјео стражар на бранику свега онога што је Србину Херцеговцу потребно, да не умре и не утоне у море свога пада; но да живи сјајно као син војводине светог Саве, као син српске православне цркве, као војник на чољу србинових светиња.

Достојни нашљедник блажено упокојеног Леонтија, његов друг, а син Херцеговине, наш милостиви данас Архипастир, сиједи старина Господин Високопреосвећени Серафим Перовић потежи своје старе кости по својој кршној Херцеговини, по својој милој и драгој Херцеговини да превиди и поправи што је за поправке, да утврди и понови што је за поновљења, и да сваком дарива свој Архипастирски благослов.

На том путу, ђе се год виђе наш Архипастир, дође к себи наш народ и увиђе грдну разлику између „некад и сад“ између некадашње и садашње управе са нашом црквом, са нашим свештенством и са нашим црквено-школским општинама. Могу мислити, да се свуд уздануло и души одлануло, те и рекло, „Бог да прости кад једанпут и ово дочекасмо.“ Вијек и више година тавораше се наша црква чемерно и јадно, те да не имасмо наше чврсто свештенство, које је у народу никло и са народом дијелио срећу и несрећу са крстом, сабљом и јавор гуслама, можда још не би достојни били са своје горе убрати лист и уплести у вијенац на главу свога сина, свога по духу и по крви Архипастира, свога Митрополита Серафима Перовића.

Нећу обраћати погледе на скорашњу прошлост, јер ми то није ни намјера, но ћу одмах прећи на оно што са насловом обрекох, да вам опишем како је дочекан наш Митрополит у Требињу — у свом родном мјесту.

— Дође 28. Август 1889, као дан кад ће и овај крај вићет, дочекат свога србина Митрополита. То је заиста значајан дан у историји овог краја, пошље оног значајног дана кад је грк владика нашег срб Владику подругљиво ставио у стање „покоја“ — у стање монастирског живота, кога је јадно и у жалости за својом србадијом скончао.

Тога дана бијаше варош оживљела, много више но обично, јер се слегао лијепи број вићених шехерлија и наше браће сељана у своме свечаном руву са сјајним токама на храбрим грудима, које су се много пута излагале „за крст часни и слободу златну“ што им јасно свједоче она сјајна одличија. На првом је мјесту наше мило свештенство, које се овај пут не скуцава, робски не савија, но са веселим и ведрим челом са радосним срцем и са сузом радости нестрпљиво очекује час кад ће моћи приступити светој десници свога Архипастира, са којим су многи проводили чемерне дане не давно минулог времена. Тако скупљено, пред својим народом приказиваше јасан доказ да чекају своји свог из чисте српске и синовље љубави. Све у најљепшем реду припремљено бијаше за дочек, како од стране свештенства, тако и од стране народа, наше миле и драге Србадије, и од стране српско-православне школе, којој се придружи овдашња градска учиона са својим наставницима.

Наш је стари обичај „срести“ свога милог и драгог госта, премда он није наш гост но син сваке српске опћине, но члан и отац сваког нашег српско-православног дома; па баш као таковог желимо да што достојније дочекамо и подворимо, а да ли смо то учинили — срамота се сам хвалити, зато ћу ићи редом, током саме ствари. Што је било кола и коња у нашем малом, али богме, лијепом Требињу, поузимаше сретаоци, по унапријед утврђеном реду којима је на челу био врли грађанин и предсједник српско-право-

славне црквено-школске општине г. Стеван Черовић са настојатељем М. Дужи преподобним Прокопијем Јанковићем. Та красна кита сретаоца кренула се рано у јутру на границу котара уз звонење звона.

Гомила народа мушког и женског старог и младог направила је два реда с једне и друге стране улице од улаза у варош па до улаза у храм. На челу једног реде поставила се српско православна опћина, а на челу друг: поглавити господин котарски предстојник, витез Рукавина, св чиновништвом и градским заступством.

Чим се помолио Преосвећени на брijегу Јасењу, одаклен се Требиње приказује као на длану, све стаде као укопано, звоно тихо брујаше наговјешћујући скори долазак.

Тачно у једанаест сати 28. августа 1889 г. прије подне, Преосвећени ступи пред свој народ, пред своје миле и драге Требињце, који су му тако исто одани као и сваки Србин православни, коме још куца српска душа. Прва ријеч, која је поздравила његов долазак, јест у име народа на улазу у Требиње; изговорена је од члана опћине г. Саве Петковића, који је шћео и умио вјешто и дирљиво заузети неколико часака времена те побудити громовито: „Живио!“ на чему се Преосвећени очински и благо захвалио.

Одмах иза кратког поздрава, кренуше се школе са чирацима и барјацима уз појање „Царју небесни“, а за њима дивна слика: „наш сиједи Архипастир“ окружен народом и чиновништвом,“ — Е, Бога ти и Божију ти вјеру задајем, тако диван пролаз натјера ми сузу на очи те стојах пред црквеним вратима укочено и непомично, не скидајући очи са тако дивног призора.

Под „славолуком“, који је направљен на улазку у порту црквену, и на ком је писало „такав нам Архијерej подобаше“, са „добро нам дошао“ — дочекало је Архијепископа свештенство читавог протопрезвитерата: Прокопије Јанковић Ристо Ковачевић, Јован Поповић, Марко Даниловић, Сава Даниловић, Марко Кисић, Васо Новаковић, Шпиро Лучић и Саво Пјешчић, са надзирателjем, обучено у свечане одежде. Чим је Преосвећени цjеливао св. крст и еванђеље, пошао је за обученим свештеницима у храм, ђе је пошље цjеливања икона и часне трапезе био поздрављен од надзиратења протопрезвитерата са скодном бесjедом; иза чега је Преосвећени уз пратњу народа одсjео у свој стан, у коме је пошље обjеда и одмора све до вечери примао посjете од стране војничких и грађанских чиновника и многих грађана без разлике вjере. Прву је посjету примио од свог милог и драгог свештенства, а затим од осталих.

Тога дана у четири сата обдржавана је вечерња у очи „усjекновенија“ главе св. Јована претече и крститеља спасителjева, на којој је Преосвећени одстојао у своме лијепо искићеном столу благосиљајући свој народ, који се у великој гомили окупио, да прими од његове свете деснице осveћени „хљеб“.

У вече тога дана бијаше красна свечаност. — За приуготовљеним столом, трошком и трудом Српско-православног опћества бијаше лијеп број првих, чиновника, грађанских и војничких са многим прваћенцима из народа. Пошље здравице у Царско здравље од стране Његовог Високог Преосвећенства, у здравље наше високе земаљске владе од стране нашег врлог старца и протопопа Херцеговачког војводе Богдана Зимоњића, који је до Требиња Преосвећеног пратио, за здравље Његовог Високог Преосвећенства од стране поглавитог господина витеза Рукавине, у славу осveћене заставе којој служе храбри војници Аустро-Угарске монархије и наше домовине Босне и Херцеговине, од стране надзиратеља протопрезвитерата, на чему се захвалио господин обрштер Хорак — и пошље завршне од стране Преосвећеног народу и народа Преосвећеном, ето ти кроз варош наше младежи, да и она покаже, шта је шћела и могла да учини на уљепшање овог ријетког дочека.

Све се може кад се хоће, па и наша младеж може у данашњим приликама много, само ако хоће, и ако је има ко да поведе и то са очинским савjетом, а не тирјанском руком, као што то може да буде уз оне старе заповjедајуће ријечи: „мораш“. Милом Богу хвала код наше младежи није ни нуждно говорит „мораш“ — но само треба рећи: „ово је потреба“, па су сви на окупу. И ова је прилика то показала, па је и наша младеж и у овој згоди образ осjвjетљала.

У девет сати, т. j. иза поменутих здравица за свечаном трпезом, зачу се брујање омиљене српске пjееме „Радо иде Србин у војнике“ из кола састављеног из више од тридесет гласова наше

миле Србадије. Кад се „бакљада“ приближила стану митрополитову који је био красно осивјетљен, стала и према прозору, наста нијема тишина, коју прекину Преосвећени Митрополит ступивши на прозор свога стана. На појав његов захори се из множине народа и од стране бакљеносаца“ громогласно: „Живио!“ иза чега је један између младежи, српско-православних младића, поздравио Преосвећеног са дивном бесједом, на коју је одговорио Преосвећени Митрополит „својим милим и драгим Требињцима“ са ријечима, које су гануле све присутне, без разлике вјере и закона, са ријечима, које су више пута прекидате усклицима, са ријечима, које су опомињале, на унапређење на слогу, на рад на Богоугодан и миран живот, те и на вјерност и оданост нашем узвишеном владару Ф. Ј. I., иза чега се отпјевала тихо и складно народна химна: Боже живи, чувај Боже“. У овом тренутку у разним бојама отпоче ватромет, који је развеселио публику неколико тренутака.

Иза поново изговорених неколико ријечи од стране митрополита, захорило се громко: „Живио!“ и бакљада је кренула кроз град у лијепом реду пјевајући омиљену пјесму: „Онамо! онамо! за брда она“; а гости за постављену трпезу, коју су оставили на сат пред поноћ, прекинувши срдачан разговор.

Сјутра 29. Августа у 9 сати отпочела је божествена летургија на којој је чинодјејствовао Високопреосвећени, уз шесторицу свештеника са својим ђаконом г. Поповићем. Иза Еванђеља старац је ступио пред народ и у дивном говору поучио своје миле и драге Србе, као свој своје, што може поучити, пожеливши им оно што себи и својима може пожелити, а томе смо се ми и надали од свога доброга пастира, који душу и живот свој полаже за овце, за своју цркву за свој народ, за његово црквено-школска и општинска права. Иза Божествене летургије свак се гурао да довати до скута његова, да цјелива његову свету десницу. Гледајући пред црквом тај призор сјетих се оних ријечи нашег славног пјесника. Скупио се силан народ око старца смиренога . . . На њему је рухо сјајно брада му је сједа свилена, а то лице бљедо мирно, по њему се благост слива. У руци му часни значе . . . са којим је сине Божији искупио човјечанство . . . . а народ се гура да цјелује крста света . . . па да живи кроз вјекове . . . .“

Кад се народ изређао, приступајући пред смирено лице свога духовног оца, што је трајало врло дуго (а тај дивни призор и сликан је, да остане пред очима дуго и дуго, као што ће остати у души свакога од нас који се ту догодио), кренуо се Преосвећени у потпуном „орнату“ за школском дјецом и обученим свјештенством у свој стан у коме је читав дан провео одмарајући се и са својим свештенством разговарајући се о свему на корист и потребу њихову.

У сриједу 30. августа походио је све уреде и угледне личности, које су га походиле приликом његовог доласка, а у четвртак сјутри дан бавио се у манастиру Дужима, гдје је своје прво образовање отпочео као „ђак Саво“ у манастиру. Дочеци иза дочека, весеља иза весеља свукуд и на сваком мјесту бијаху гђе се год појавио; а тако је било и овога дана. — Код развалина старога манастира Тврдоша дочек је био од лијепог броја сељана на коњма који га допратише до у манастир, у коме је пробавио до пред саму ноћ прегледајући манастир, његове зграде, имање и све што се тицало управе. И ја, као очевидац, могу се само о дочеку и о раду управе у опште, изразити повољно, јер се није могло примјетити ништа што није било на задовољство Преосвећеног митрополита, те је зато и био онако диван, весео и срдачан растанак, са народом и управом кад се Преосвећени кренуо пут Требиња праћен такође од множине народа.

Ту вече т. ј. у четвртак приређено је сијело, онако под српску и старинску, на коме се приказао комад: „крст и круна“, пјевало, па и уз гусле, до неко доба ноћи. Овај комад у дочеку Преосвећеног, такође испао је на опће задовољство. У петак и суботу до вечерње, провео је Преосвећени походећи своју родбину и у извршивању службених послова, међу које треба поменут:

1. Свештеничку сједницу, којој је сам он предсједавао; и

2. Сједницу српско-православног општества, којој је такође пресједавао сам Митрополит.

Кад би све описивао, шта се на истима радило и претресало, отишло би на дуго и на широко; зато ћу само рећи да је испало обоје како се само међу Србима данас може желити

и тражити, јер је све било сложно и договорно, све братски и узајамно — све мило и лијепо.

У Нељељу 3. Септембра такође Преосвећени је служио због годишњег парастоса упокојене Видосаве Черовиће супруге г. Стевана Черовића предсједника српско-православног опћества. На парастосу изговорио је угодно слово надзиратељ протопрезвитерата са благословом Пресвећеног, иза кога се лијепим редом кренуло до на гроб покојнице, на који је преосвећени положио вијенац, као честитој српкињи, као приложници наше цркве, као утемељитељици фонда наше српско-православне основне школе у Требињу.

— Управо рећи, за сво вријеме свога бављења, В. П. у Требињу могао је употребити само понеђељак на одмор; али шта ћеш ето ти силесија наших српкиња и српкињица, да и оне у свом свечаном руву приступе руци свога оца: но баш кад је тако било, ја велим: па и нека је, ни то се у Требињу није одавно доживило, а у будуће шта нам Бог да.

У времену свога бављења преосвећени је походио овдашње школе — са учитељима и ђецом разговарао опоминући их на послушност и на учење, те их и обдарио. Могу се господа наставници само похвалити и овом приликом, као што су за похвале и приликом дочека.

— И ако се каже: „у град кад хоћеш, а из града кад те пусте“, ево дође дан растанка са Преосвећеним, а то је уторак 5. Септембра.

— Дан је био врло мутан, али је опет чиновништва и грађанства било баш доста, са којима се срдачно растао изљубио и опростио. Први је растанак био код манастира Тврдоша на $^1/_2$ сата од Требиња, а одатле коњма на леђа, па низ Требишњицу пут поља Попова и старог манастира Завале, кренусмо, па шта јаки Бог да. Грми, сијева али — ко је за пута ваља ићи, јер давно су рекли „ко одгађа не погађа“, премда се у овом случају могло одгодити, јер се мени чињаше, таман сјели да се мало разговоримо, а оно: путуј! Е, са срећом: ево пу тујемо.

Овђен би сад требао да хвалим појединце који су да рекнем понајвише радили да дочек испадне што сјајније, али почем никако не могу из моје биљешке извадити оцјене као професор ђацима, јер овђе не бјеше професора ни ђака но све браћа така једнака; свак се натјецао ко ће што боље и више урадит. Но и то што није јуначки са својим се хвалит, опет морам преко тог, да речем правила, прекрочит и речи браћи Требињцима: Бог вас поживио, тако вриједне и сложне, а Бог и душа то вам свак види и видиће ко год дође међу вас и буде имао посла са вама.

Сад би требало да се потпишем па да, што но ријеч, прекинем, али почем ми се би жао одмах растати са митрополитом, то барем да га и овако пратим. — Елем на посао!

Пошље неколико сати јахања, ето нас у село Луг; народ дочекан и гостољубив, а свештеничка кућа отворена, те ту да Бог поможе и одмора и пића и сваке ђаконије. Док се бављасмо у кући попреста киша, а кад на пут, ето ти кише у пут. „Е, Бога ми, ви ћете се данас напатити — рекох ја; а шта су ове патње према патњама, које се могу подносити у животу, па опет човјек остане жив“? „Овуда је више пута као наш Ахипастир путовао пјешке са штапом у руци и са једним калуђером наш потоњи владика, обилазећи своју паству“ — рече ми Преосвећени. Рјешивши се његових мука и патња, сјетивши се шта је претрпио за свој народ обрнух разговор на друго, па Бог и душа често на шалу; те у томе пролазасмо и чињаше се брже но иначе покрај многих села. Кад смо били покрај села Туља, рећи ће старац: „Оно вам је ђецо кућа нашег доброг Леонтија; а тамо мало преко брда, ту вам је село Мркоњић, родно мјесто задњег Срб владике Милутиновића“. Ми само на те ријечи оборисмо главе, те се замислисмо, а киша стаде јаче пљуштити, као да нам шћадијаше рећи: мало брже коракнимо јер је од Требиња до Завале 10 сати, а ми смо тек на по пута.

Од сеља Туља почиње право Попово поље, а дотлен је чувена Шума Требињска, у којој роди добра дувана. Прешавши Требишњицу на лијеву банду окренусмо низ само поље, које се протеже као длан без и једног крша, џбуна или ти најмањег дрвета. Као год што сад изгледа „као да је вила чилим разастрла“ изаткан од „сијерка“ и кукуруза, без икаква другог жита, тако исто у зиму то поље изгледа као повеће језеро, јер бива све под водом.

Како су око Попова поља по подножју брда раштркана све сама српско-православна села, а у сваком опет по српска црквица и то све у шумици на маленим брдашцима, то све

чујасмо брујање звона, јер таман једно престало а друго већ предузело. Да је Бог дао лијеп дан како би дивно било виђет вриједну Србадију по пољу као пчелице по цвијећу; но фала Богу, мјесто тога, ми угледасмо по околним брдима снијег.

На десетак минути угледасмо манастир — а и они нас угледаше, те и поздравише звоњењем звона и пуцањем из „малих топчића“ — те се разлијегаше од брда до брда. — Причекани и угошћени, како ту вече, тако и сјутри дан бијасмо како је само могло бити, а то све служи на част господину игуману Христифору. — Манастир је доста стар, али вриједне ручице и мудро настојање око њега и његовог имања чини га напредним те оне старе зграде нијесу не угодне не само за виђет но и за живљет. Сама црква под пећину је унешена, те јој се само једна страна види, изнутра лијепо украшена и уређена, те је милина у њој служити; зато сам баш желио да се том приликом и служи. Но то би и без моје жеље, јер Високо преосвећени прегледавши манастир обрну се и игуману рече: „хвала синко на труду и раду око манастира, а сјутра ћемо ако Бог да служити и Богу се помолити за срећу и живот братије, титора и приложника ове свете обитељи и читавог српског рода“. — И ако је био сјутра радни дан опет бијаше лијеп број народа на служби — а што не бјеше више томе се не треба чудити, јер у овом добу ако не унесеш у суво који залогај, онда ће се гледат куд сунце излази.

У четвртак 7. Септсмбра рано се кренусмо опростивши се са манастиром Завалом, који баш заслужује то име, јер је баш заваљен у једној страни под пећину. Јутарње сунце лијепо нас праташе по сред поља Попова кога пребродисмо за 1 $^1/_2$ сат и примисмо се пута за у Љубиње. Вриједни г- игуман, као на граници монастирске парокије, бијаше на зеленом столу, кога је природа прострла, поставио лијепа овнујскога меса са чутуром црвенике вина, те ја за часак заборавих оне бабине ријечи: „она око четвртка, оба остала мртва, а и понеђељак грдније рана допао“ — те се прифатих. Како је било лијепо виђет сиједог старца међу својом ђецом, међу својим народом, који се бијаше слегао из села да га причека и угости.

Оставивши Попово поље здрави и весели Преосвећени напријед на претилу ђогату, а ми у пратњи, упутисмо се уз брда и долине пробијеним и уским путем, пут Љубиња.

— Љубиње је одређено за бављење у петак и суботу до подне а затим пут Стоца. Но ми ћемо заједно до Љубиња, а одатлен: „због ом остај!“

— Кад се оборило низ, шумицом обрасла, брдашца и управо рећи нестрпељиво чекали да угледамо Љубиње — чу се јак топот и пјеванија, а кад тамо, за часак, лијеп одред господе љубињана на коњима долазе у сусрет своме Архипастиру. Међу сретаоцима паде у очи господин градоначелник љубињски, наш брат и мухамеданац, као и г. котарски предстојник. Да помињем овђе браћу свештенике и угледне љубињане није ни нужда, јер се и према томе зна да су раденици и покретачи таког лијепог сусрета.

Како дочек тако и сусрет бијаше према броју народа у најљепшем реду. Особито се допало: дочек под славолуком од стране народа и пред црквом од стране свештенства. Говор једног младића испред народа и пречасног господина Саве Симић надзирателја били су дирљиви, на чему се Преосвећени срдачно захвалио и у цркву ступио и Богу се помолио. На вечер тога дана: угодно приређена вечера, као и освјетљење цркве испало је на опће допадање, те смо се рахат и весели разишли на ноћиште у гостољубивих Срба Љубињана. Сјутри дан на малу Госпојину, божествена литургија и литија обдржана је у своје вријеме а иза тога враћене су визите свима.

Браћа Љубињани, не само они који су имали своја крсна имена, на дан мале Госпоине но, и на дан Јоакима и Ане, хитили су да што боље и угодније дочекају и угосте свога Архипастира.

Е, браћо моја, овђен је не само уљудно но и право поменути гостољубље наше браће мухамеданаца у Љубињу. Сви прваци у мјесту вјере мухамедове први похиташе и нашем Архипастиру као своме домородцу изјавише: „добро дошао!; а ти си што и ми, јер си син овије кршева, те смо сви заједно ђе се ради

на срећи, бољитку нашега народа.“ Ове ријечи наше браће мухамеданаца у Љубињу не требају многог тумачења.

Почем је дан растанка ту т. ј. у суботу 9. Септембра, кад се морам за часак одвојити тјелесно од свог, то нек ми се не замјери што тако мора бити, да се и са овим писањем ево растајем; па и желим са вама г. уредниче до скоро виђење.

С. Л. П.

Кратки животопис свете првомученице и равноапостолне Текле*).

Света Текла била је шћерка чувених и богатих родитеља, а родила се у Иконији (у Сирији) данашњој Малој Азији 24 године по Р. Х. У осамнајестој години својој она се уда за једнога на гласу младића по имену Тамира. Једном слушајући под прозором Онисифорове куће говор апостола Павла и Варнаве о дјеству и уздржавању (цјеломудрости) тако је дубоко гане у срце проповијед Павлова, да је одмах одлучила се оставити прећашње своје живљење и поступање, те да пође новим путем. Одана и наклоњена к љубави вјечноме жениху — Исусу Христу, није могла више имати никакове љубави земаљском жениху (своме мужу). Какву је могао имати с њоме заједницу незнабожац Тамир, који је сасвим припадао другоме свијету, — свијету који је ради Текле изгубљен у својој примамљивости и љепоти ? Текла је осјећала да се је отуђила од својих родитеља и све своје родбине. — Огањ и мач (духовни) донешен Христовом науком на земљу постала је преграда између Текле и незнабожачког свијета.

У души Теклиној извршила се је необична промјена, неостављајући ради себе ништа не објашњено и нерјешено. Сав успјех родитељски и њене родбине савјетовања, сви начини да је принуде и да је поврате на стари пут, бијаху узалудни и ништавни за Теклино срце. Мати се њена усиљавала да удаљи своју шћер, да не слуша проповиједи Павлове, а међутим узалудно је и њен муж старао се чинити јој све по вољи. Но она му је увијек говорила: „Мени је жених Исус Христос мој Спаситељ“.

Нико је није могао уздржати да несљедује стопама свога учитеља, Апостола Павла. Њен даровити и просвијећени ум нашао је у бесједама апостолским храну и живот, што то није била у стању учинити никаква грчка мудрост. Муж свете Текле, Тамир, видећи да су сва његова савјетовања и одвраћања залудна, похита кнезу (владаоцу — управитељу оне области), да опадне апостола Павла, као да је он својим врачањем одвратио његову жену да се не поклања незнабожачким боговима, и подговорио је да се одрече брачног с њиме жића. Кнез одмах наложи да апостола Павла затворе у тавницу; али света Текла и тамо је ишла к апостолу, да чује његове проповиједи; а мати и муж јој једва су је извукли из тавнице. Најпошље буде заповјеђено да апостола доведу пред суд; па и свету Теклу тамо позову.

Кнез је упита: „Зашто се ти непоклањаш својим боговима, и одвраћаш се од свога мужа“ ? А света Текла, као јагње гледала је само на св. апостола Павла, па није ништа одговарала. А њена мајка изгубивши стрпљење и природну љубав спрам своје шћери, пријечала је као љута лавица на своју шћер па рекла кнезу: „спали ту опаку робињу, сад она није већ моја шћер, — спалите је на срамоту другим“, а Тамир повиче: нек се погуби и Павао, као врач, варалица и саблазник.

Али кнез заповједи да апостола Павла одмах проћерају батинама из града. А свету Теклу нареди да је метну на велике муке, па је предаду да се спали, али као што каже старо предање, да јој пламен није нахудио нимало, јер је хладан вјетар разхлађивао, а опет још падне јака киша, те га сасвим угаси. Видећи кнез чудно избављење њено од ватре, заповједи да се пусти на слободу, а света Текла обузета мислима о вјечном животу, и претрпивши мучење, пође из свога града за великим учитељем апостолом Павлом, који је био проћерат одатлен, некуд даље. Дуго је затим Тамир тражио свуда, али она се одлучно одрече брачно везе с њиме, па

*) Дан светковања 24 Септембра сваке године.

ма и с ким другим било. Удаљивши се у Антијохију, света Текла одбије тамо новога просца. Овђен је окриве, и за вјеру Христову баце је пред дивљу звјерад да је поједу. Нестрпљиво што се неможе ни схватити ни помислити, света Текла очекивала је тај час, када ће јој зуби и панџе звјерске, (што причињава ужас к срцу гледаоца) отворити души врата у стан небеснога њеног жениха — Исуса Христа. Али крволочна звјерка, коју нијесу никаква подбадања мучитеља могла навратити да скоче на свету мученицу Христову, него легну пред њезине ноге, те јој понизно стану лизати руке. Затим буде бачена у пећину, која је пуна била отровних змија; али змије поцркају, нимало ненаудивши јој. Најпотље, свету Теклу привежу за дивљег бика да је растргне, али он само раскине конопе и свезе с којијем је она била привезана. Уморивши се безуспјешним усиљавањем, мучитељи је пусте. Добивши слободу света Текла наново пође за светим Павлом, па по његовој нареби одпути се у Селевкију главни град Исаврије, гдје је проповједала еванђеље незнабожцима, те зато што је многе премамила и обратила ка Христу, назову је равноапостолном. Из Селевкије света Текла удаљи се у пустињу па тамо остале дане своје проведе у посту и молитви, те премине у дубокој старости, у деветдесетој години, у 114 ој години по рођ. Хр. Моћи (тјело) свете равноапостолне Текле буду нађене, до неколико година после њезине смрти, те и сад почивају у мушком манастиру на име св. првомученице Текле, који је далеко од Дамаска 5. сати, у старој Селевкији (садашња Мамула). „Под страшно надкученом сусједном гредом — стијеном, (пише Бејрутски митрополит Гаврил) налазе се двије цркве: једна у име Крститеља Господњега Јована, а друга у име св. Првомученице Текле, те туде и почивају њене свете моћи! Не само хришћани, него чак и мусломани имају велику вјеру к моћима равноапостолне, па често добивају исцјељења.“ Знаменито је још и то (тај исти митрополит Гавр. пише), „да у оној гори ђе се је сакривала равноапостолна Текла од пођере и куда је бјежала од гонитеља, од распуштене косе првомученице остали су све досле очевидни знаци по литицама те горе, а из текућег поточића међу стјенама, који је испрошен њеним молитвама, вјерни захвачају воду да би се исцјелили од своје немоћи“.

Чест (дио) од св. моћи првомуч. Текле, а именито: њена десна рука донешена буде у Србију из Антиохије, првим Српским Архијепископом св. Савом 1233. год. а пошље Патријарх Српски Арсеније IV. Јовановић поклонио је у саборну (садашњу стару св. Аранђелску) цркву града Сарајева, у Босни у 1830 ој год. Ево препис са патријаршеске повеље (писма).

„Честне (поштоване) и свете моћи ове: десна рука св. Првомученице и равноапостолне Текле, би дарована на поклон светој новосазиданој цркви Сарајевској, у име светих небесних сила Архистратига, од мене смиреног Арсенија IV. Архијепископа Пећског, и Патријарха Српскога, у љето господње 1730. мјесеца Априла 27. дана. Те подписујем својеручно, и својим печатом потврђујем ради бољег увјерења“.

Арсеније Српски (М. П.) „Властију“.

Православна црква почела је славити првомученицу још од првих вијекова хришћанства. Василије епископ Селевкиски написао је о животу и чудесима њеним. Св. Јован Златоуст, св Григорије Богослов, св. Атанасије велики, св. Григорије Ниски, св. Амвросије Медијолански, св. Епифаније Кипарски, и преподобни Исидор Пелузијот славе и благодаре Бога за то, што је Он подигао цркви такав високи и прекрасни примјер хришћанских врлина, као што их је имала св. Текла. Св. Григорије Богослов у једној својој проповједи вели: „Ко је избавио Теклу из средине огња? ко је свезао неукрочену (опаку) снагу крволочнијех звјеради? Какво је велико чудо! Њена дјевствена чистота (уздржљивост) умирило је звјерку, те нијесу се усудили да својим зубима оскврне (окаљају) чисто њено дјевојачко тјело“.

Прослављајући и првомученицу црква поје: „Бесједом павловом научиласи се, Богоневјестна Текло, а у вјери утврдиласи се од Петра, Богомпозвана првомученице: појавила си се првострадалница међу женама, изашла си на пламен (ватру), као на мјесто ђе љубко цвијеће цвате, звјерови и јунци убојашесе тебе, јер си се наоружала крстом, „Дјевојачком добротом просинула си, и мученичким вјенцом украсила си себе“.

Овај је животопис издан је у корист Сарајевске саборне нове цркве, која је скоро сграђена, али нејимајући нуждних црквених

ствари (сасуда) и одежда (хаљина), те због тога је српска православна Сарајевска општина и послала у Русију ради добровољних прилога за грађење св. цркава, и за корист мушких и женских школа, Архимандрита (после бившег Дабро Босан. Митроп.) Саву Косановића, којем су и повјерили св. моћи првомученице Текле.

Године 1872/3. пошаље Сарајевска срп. прав. општина Архимандрита Саву Косановића у Русију да за помоћ нове Сарајевске правосл. цркве купи добровољне прилоге од правос. браће Руса, давши му да понесе са собом и свете моћи (десну руку) свете Текле. Архим. Сава изда на руском језику житије свете Текле, да би свакоме дариватељу и приложнику дао као за спомен по једну такову књижицу, са које сам ја ево и превео овај животопис св. Текле.

Преводилац
Р. Ј. Чајкановић.

Допис.

Годишњи парастос блаженопочившем херцеговачком Митрополиту Леонтију.

Врло би ме обвезало уредништво овог нашег љубљеног листа, кад би овим ретцима уступило мјеста.

Дан за даном пролази, еле ево и година од како се незаборављени и непрежаљени наш Архипастир Леонтије преселио са овог варљивог свијета, са земље на небо, из кратко-временог у вјечни живот. Дан 12. октобра прошле године забиљежиће наша српска црквена историја црним словима као злокобни дан, када нам је Србин Архипастир уцвјеливши своју паству испустио своју родољубиву српску душу и отишао Богу на истину, да му се моли за мукотрпно раскомадано Српство, да га опет огрије оно сунце, које га у вријеме Душаново грijаше, па да тако у једном колу опасано слогом и љубављу у истинитој св. православној вјери слави Бога, Творца свога. — Смрћу блаженоцокојног Митрополита Леонтија задесио је тешки удар Србе Херцеговце. У њему је изгубила наша црква врсног Архијереја; изгубила је Херцеговина опште љубљеног Митрополита свога; изгубило је наше свештенство милог и узоритог Архипастира; изгубила је српска школа великог добротвора; изгубили смо ми Мостарци ваздашњег пријатеља, и Српство је у њему изгубило жарког родољуба. Да тешког, да големога губитка! Он је цијелога вијека својим животом свакоме Србину служио за углед, као свештеник и слуга божијег олтара, служио је вазда на част и корист цркве; просвјету је као ико љубио; за времена у нашој отаџбини и ван ње свагда се о добру, користи и напретку цркве и народа неуморно трудио не жалећи за одбрану вјере и народа ни самога живота. О његовом раду и понашању у митрополитском достојанству није моје као свјетовњака да говорим, остављам да о томе рекну они који су мјеродавни о томе пресудити. Али ћу ипак смјело рећи, да је и као Архијерej служио вјерно и поштено и као добри пастир није жалио ни душу своју за стадо положити. Имао је лијепе назоре, добре жеље и племените намјере али жали боже све то за мало бијаше и све с њиме у гроб леже. Но смрт његова ево и након године није могла тако лако избрисати у нашем народу оне симпатичне осјећаје и ону неограничену љубав, којом га је народ за живота обасипао и обдаривао. А колико га се наш народ још данас сјећа, види се из огромног броја народа којим је посјећен годишњи парастос 15. о. мј. а за покој племените Леонтијеве душе. Народа се бијаше толико слегло да нова саборна црква бијаше дупком пуна. У цркви бијаху заступљене и војне и грађанске власти. Након јутрење, пошто је госп. Митрополит Серафим са мјесним свештенством и својим ђаконом свечано одслужио божествену литургију, тужни гласови црквених звона огласише почетак парастоса. Свак је у руци држао запаљену свијећу молећи се побожно и смјерно вишњем Творцу, и упирући тужне погледе на гроб покојног Митрополита, е би реко, да се сваком туга на срце савила. Наше врло српско пјевачко друштво „Гусле“ хармоничним појањем одговарало је како при литургији тако и при парастосу. Особито при парастосу умилно појање потресаше дубоко срце сваког присутног Србина. На парастосу пошље јеванђеља изговорио је бесједу пречасни

парох Алекса Чокорило. На бесједи имали би му примјетити, јер је у истој требало оцртати живот и рад покојников са живљим ријечима и пуњим изразима, који пристоје ономе доброме и лијепоме гласу, што ге је покојни Митрополит оставио за собом у цркви православној и народу српскоме. Осим тога говор нешто са муклог гласа, а нешто са рђаве гестикулације није учинио никаква утиска на слушаоце. Пошље говора срп. пјев. друштво отпјевало „вјечнаја памјат“, што је опет све присутне дубоко гануло, а затим тужном и лирљивом мелодијом отпјева ову опроштајну пресму:

Ах, како нам овај
Горки часак стеже груд!
Ах, како нам ова
Задња пјесма сапе уд!
Сузне су нам наше очи,
Срца пуна туге!
Сталне среће нема,
На овоме јадноме свијету.
Мирно спавај,
У гробу тихо почивај.

* * *

Истина је горка
Да је живот само сан.
Све изчезнут мора,
Кано пјена водена.
Надежда нам свијетли,
Нашег жића тавне путе,
Надежда на покој
Кад нас ладни у гроб спусте.
Сад Бог с' тобом,
Јер и ми ћемо за тобом.

Пошље опроштајне пјесме, којом се парастос заврши из стотине људских срца жалосни су се уздисаји отимали и гласови чули: „Вјечна ти памјат, добротворе, утјехо, заштито и добри владико!“ А слава ти имену и лијепом спомену, који си за вазда међу нама оставио!

Из ријетке љубави и поштовања према своме брату, другу и састрадалнику истога дана давао је господин Митропомит ручак на коме је било заступљено: свештенство, српско учитељство, срп. прав. општина и српско пјев. друштво. Поред ових на ручку је присуствовао и пресједник српске општине требињске г. Черо. За ручком пало је више здравица за успомену и блажени покој Леонтијеве душе, пошље којих се сваки пут отпјевало вјечнаја памјат. — Овако вам ми скромно и тихо али и достојно проведосмо годишњу успомену смрти нашег врлог покој. Архипастира Леонтија. — Из свега овога види се какву љубав код свога народа може да стече прави Архипастир као што је био покој. Леонтије. А та љубав народна, која ће се с кољена на кољено у аманет предавати више му данас мртвоме вриједи него и најљепши и најдуготрајнији споменик, што би га њему на овоме свијету могли подигнути.

И ја пишући ове ретке из чисте жарке љубави и поштовања према блажено-покојном митрополиту Леонтију, немогу а да му при завршетку неузвикнем ријечима неумрлог ловћенског генија владике Петра II.

„Благо томе ко до вијек живи
Имао се рашта и родити“.

Мостар 16. октобра 1889.

К. Мостарац.

Допис.

На многим се мјестим од скора почеше подизати цркве, гдје, да се извршује божествена литургија, гдје, да се даје пастви духовна рана и духовно пиће; тако и прије неког времена сложише се вриједни Срби у Калиновику и здоговорише се, да подигну српску цркву, да се и код њих разлијеже црквено звоно; да се и њина дјеца моле у својој цркви своме ђеди светитељу Сави. У томе им притече у помоћ Висока Земаљска влада, која истијем пружи помоћ од 1000 форинта, те се скоро и доврши иста српска црква у Калиновику.

Црква је средње величине, а врло лијеп план има. Налази се на једном брежуљку, а около ње, на дуго и широко, пружиле се српске куће и домови.

Калиновик је испостава котара фочанског. Од Фоче је далеко 8. сати, на западној страни. У Калиновику се налази комунална школа. Српске нема. Толико о Калиновику. Но, сад да Вам јавим, каква је била свечаност: Цркву је осветио Високопреосвештени Господин Серафим Перовић, у нећељу — на Покров т. ј. 1. Октомбра. Народа је било са више страна, а највише је било Фочана, којима нека је хвала, који нису пожалили труда те су помогли цркви са прилозима. Живили! Фочана је било око 100 душа. Више од 80 коњаника. Гости су

били смјештени по ондашњим кућама у Калиновику. Митрополитов стан био је у школи.

У очи покрова зазвони звоно на вечерњу, и радосна Србадија похита у цркву, да први пут ступи у ново сазидани храм, који је посвећен св. Петру и Павлу.

Вечерњу је одслужило неколико свештеника у присуству митрополита и његова ђакона. Сву ноћ није се прекидала српска пјесма и коло.

Сјутра дан кад осване, зазвони звоно и свак похита у цркву. При свршетку јутрење дође и митрополит Серафим у цркву, да је освешта. Кад је почела литија, почели су грувати топови са високог града, чији се глас разлијегаше на далеко који од силног тутња, потресиваху ондашње дијелове земље.

На литургији је говорио опширну и красну бесједу вриједни свештеник Ристо Павловић, парох Калиновички. По свршетку службе, осветила се водица и би свршетак служби. Пошто се Србадија поткријепи јелом и пићем, почеше се разлијегати српске пјесме на стотине грла, и трести се кола српских момака и младије дјевојака. У један сахат по подне био је припремљен ручак у школској соби, који је припремила ондашња општина. Усрдна им хвала на лијепом дочеку. Живили! . . .

За ручком је било гостију око 50 лица, то: митрополит, свештенство, изасланик Земаљске Владе Г. Савић, кот. престојник из Фоче Госп. Мирон Зарзицки неколико браће мухамеданаца и други.

За ручком је било много здравица. Најприје је говорио Господин митрополит и још неки други. Још вам имам јавити, да је и мени у дио пало, да и ја говорим здравицу у име српско-прав. свештенства, ове кршне земље, коју вам ево од ријечи до ријечи исписах:

Високопоштовани Зборе!

Усуђујем се између вас подићи и напити здравицу у име свега пречасног свештенства ове кршне и соколовске Ерцег земље. Мален сам према вама, па вам можда не ћу моћи као што треба одговорити, али како је да је, опростите — наш је! Свештенство, то је углед наш, то је наше свјетило, које нас изводи из таме у виђело. Но можда ће ко рећи у себи: „ушутисе, ђе си нек си, не дижи се! Та свештенство је старо, та они су прости, та они не знају осим паки и паки!“ — Да, тако је, као што кажеш. Но само ћу те молити, да ми кажеш, кад си боље искусан и научен, као што се држиш: Та, ко нам сачува нашу вјеру, нашу народност, наше све и свја старо? Нико други, него они прости са науком, али умудрени светим духом свештеници, који са крстом и путиром, крије-пише и научише наше прађедове, те нам оста и до данас, наша вјера, наше име, наша народност и наш језик.

Истина не треба викати на науку, јер са њом се постиже много нешта; али не треба викати на старе свештенике, него ја — а мислим и други, који су ме разумјели, да ће, чим се спомене свештеник, одмах се подићи и с' капом у руци захвалити им за њин труд.

Истина, сад имамо и нешто искуснијех свештенства, а ако Бог да, биће их и више, а што се тиче њих имамо највише захвалити Његовом Величан. Фрањи Јосифу I., Високој земаљ. Влади и осталим достојанственицима, који нам потпомажу просвјету. Но још имам захвалити и вама Високопреосвештени премилостиви архипастиру, Срб-Ерцеговче Серафиме с' ријечима:

„Здрав да си ми Ерцеговче,
Митроносна главо,
Здрав нам буди Серафиме,
Наша дична славо.
Ти нам узор свагда б'јеше
Од рођења свога,
За народност ти претрпи
Насиља премнога.
Али Господ промисао
Своме роду даје,
Особито таковом роду,
Који скупо стаје.
Те и тебе Господ благи,
Биједе избави,
Постави те на престоле,
Својој вјечној слави!
А тај престо — јесте онај
Светитеља Саве,
Нашег милог старатеља,
Наше српске славе.
Ми се с' тобом радујемо,
Србе Ерцеговче,
Тебе Србин прави воли,
Наш премили оче.
Рад' и сада о напретку
Твоијех синова,

Жеља ће се испунити —
Наших прађедова . . .
Сад ти опет Србин кличе, —
Јер си нама мио,
Бог ти дао изобиља
Србине живио“ ! . . . .

Те сад и дуго живио нам поглавица цркве наше Серафим, живило свештенство!

По свршетку здравице почели смо пјевати: „Боже живи“. Тада загруваше опет топови са града. Послије кратке почивке, почнем ја пјевати: „Бранково коло“ на што ми сви присутни помогоше, те чим се сврши, други почеше многаја љета! — Послије ручка смо се разишли. — Митрополита су дочекали на Обљу (кот. Невесиње) до 40 коњаника све самије загорана, а међу њима је било и неколико Срба мухамеданаца. На сусрету га је поздравио управитељ испоставе. Г. Ворочеђ. До улога, ишао му је у сусрет загорски парох и три општинара. — То ти шаљем Срб-свештениче, да би уврстио — ако није згорег у „Источник“.

Фоча, Октобар 1889

Марко С. Поповић,
учитељ.

Надгробна ријеч.

На погребу Срб-Ерцеговца Василије Кочевића протојереа

Тужни зборе!

„Ко умире на ново се рађа“
Срп. нар посл.

Лијепе су ове ријечи, значајне су ове ријечи, које су наши стари, још од давнина исказали. Исказали су их за оне, који на земљи овде, са свог живота, право и поштено живот свој проводе, чувајући своју праотаческу вјеру и лијепу своју српску народност. Јер вјера и народност — особито у нас Срба, то је спојено т. ј. не раздијељено. То је још свети Саво Немањић спојио, те је ето до данас остало; на ком толико силније, тешкије и тиранскије петвјековније мука. — А ко то сачува?

Нико други до свештеник са часним крстом и путиром, а такође и наши стари, који цијењаху своје лијепе српске обичаје и то при крсним славама и другим светковинама. Одржа нам вјеру и народност слијепац, са српским гуслама, са српском пјесмом, који путујући, од цркве до цркве, од куће до куће и од мјеста до мјеста, опјеваше српске јунаке, да се и други угледају.

Као што рекох свештеник са крстом и путиром одржа нам вјеру и народност. Но можда ће ко од Вас примјетити и рећи: па како су то стари свештеници одржали, кад они нису били толико са науком способни?!

Јест, да, тако је Србине брате! Они су боме били, паметни и препаметни. Они су цијенили своју вјеру, своју народност, своје име и свој језик. При највећим тешкоћама, они су вршили своје дужности. Колико их је при грувању топова и пуцњави пушака, са крстом у руци храбрило свој народ — своју милу паству. Заиста много и премного! . . . . Колико их је посјечено и на колац натачено? А све због вјере због народности? . . .

А ми данас шта радимо?

Не љубимо један другога, не поштујемо цркве, не уважавамо школе, свађамо се, мрзимо се, пљујемо један на другог, вичемо ти си таки ти си ваки и што ти још не знам! — Прођимо се, јер знајмо да ће мо сви овако, као наш духовни отац, блажено упокојени протојереј Василије, позвани бити, да за своју заслугу плату примамо. Света наша православна црква учи нас: Землѧ єсы и къ землю отидешы т. ј. да смо од земље и да ћемо у њу. За то хвалимо. Господа!

Оканимо се свађе и распре, та сви смо једне мајке синови, сви треба једним духом да дишемо. Сви ћемо доћи пред судију — Бога!

Међу нама неста Србина, неста оца Василија, али остао нам је спомен, кога ћемо се сјећати више времена, а тај спомен је: да је био храбри борац цркве српско-православне.

А ви ожалошћени утјешите се, јер сви ћемо умријети. Испред смрти не побјеже нико; неко прије неко послије, утјешите се, јер Бог ожалошћене тјеши.

Захвалите Вишњему, што је блажено упокојени и дан и ноћ, љети — зими, радио и трудио се, да своју паству — свој народ, на бољи пут изведе.

Тјешимо се сада у дан ови,
Вишњег оца вијерни синови;
Сви ћемо се састати на суду,
Кад Анђели сви изишли буду,
Са Вишњијем — творцем земље ове,
Ће ће своје да пита синове,
И по правди свима да нам суди;
За то Боже слава Теби буди! . . .

Покојнику рецимо: лака ти земља Србине, Бог ти дао рајско насеље. Амин.

У Фочи 17. Септембра 1889. год.

Марко С. Поповић,
учитељ.

Књижевне вијести.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник Коста Херман, владин савјетник Година 1889. књига III. Садржај: 1. Мађарски ћирилским писменима, од дра Фрање Миклошића. 2. Stara ćuprija u Mostaru, priopćio Mustafa Hilmi Eff. 3. Попово у Херцеговини, приопћио игуман Христифор Михајловић. 4. Starobosanska listina, priopćio Vid Vuletić-Vukasović. 5. Опис и постанак имена Љуточ-планине у Крајини, приопћио Коста Ковачевић. 6. Dva starobosanska natpica priopćio dr. Ciro Truhelka i Tomo Dragičević. 7. Народно предање о Накића кули, приопћио Ђорђе Свитлић. 8. Predhistorijski predmeti sa Glasinca, priopćio dr. Ćiro Truhelka. 9. Два римска камена из околине сребреничке, приопћио В. Радимски. 10. Crtice o životu gmazova, koji žive u Bosni i Hercegovini, od Otona viteza Tomassini-a. 11. Ускршња шарена јаја, приопћио Ђорђе Свитлић. 12. Olovo, priopćio Kosta Hörmann. 13. Ћелија у селу Ратаји, приопћио Јово Чокић. 14. Izvadak iz ljetopisa fra Mikole Lašvanina, priopćio dr. Truhelka. 15. Тетовирање коже код католика у Босни и Херцеговини, приопћио др. Леополд Глик. 16. Prilozi arheologiji Bosne i Hercegovine, priopćio F. Fiala. 17. Različito — Различито: Пјесма о освојењу Кандије, приопћио Хусеин бег Карабеговић; — Narodne priče priobćio Ivan Zovko; — Љетошња искапања на Гласинцу, од дра Трухелке; — Kongres antropologa, priopćio dr. Truhelka. 18. Dopisi uredništva. — Дописи уредништва.

Godišnja cijena sa poštarinom 2 for. Pojedine knjige sa poštarinom stoje 80 novš.

Срби у угарској и црквена унија. Мађарска расправа Мите Лукића. Приказ Ивана Иванића (Прештампано из „Одјека“). Цијена 10 пара динарских или 2 новч. Београд. Штампарија народне радикалне странке 1889.

Пропаганда, њезин поступак и данашње уредбе. Написао Др. Никодим Милаш. (Прештампано из „Хришћанског Весника“). У Београду, прва удеоничка штампарија 1889. Стр. 252. Цијена 1 фор. Добија се у књижари Браће Јовановића у Панчеву.

Свети Вит, (Видов-дан.) Једно питање из агиологије православне цркве. Расправио прота Јован Вучковић, професор у правосл. богословском заводу задарском. Задар, Штампарија Водицке 1889. Стр. 35. Ова је расправа написана у спомен пестогодишњег дана мученичке смрти св. Лазара кнеза српског и с њиме погинулих за крст часни и слободу златну српских јунака на пољу Косову 15 јуна 1389. год.

Седмо извјешће велике гимназије у Сарајеву за школску годину 1888/9. Сарајево. Земаљска Штампарија 1889. Садржај: I. Из друштвеног и државног устројства Босне и Херцеговине у средњем вијеку. Написао Ем. Лилек. II. школске вијести.

Шематизам православне српске епархије пакрачке за годину 1889. Земун. Штампарија Симе Паића 1889. У овој епархији има 6 протопрезвитерата, цркви парохијалних 103, филијалних 53.; свештенства: пароха 83, администратора 11, капелана 4; укупно 98 свештеника; парохијалних домова 94, еесија (земља) потпуних 36, јутара $8^1/_4$; православних домова 17384, брачних парова 23.382; душа мушких 56.525, женских 54.893, обојих укупно 111.418 душа. Школа опћих 136, вјероисповједних 3. православних учитеља 87, ученика 7.343. Манастира 3, Игумана 2, јеромонаха 15, јерођакона 1, монаха 1;

укупна свештенства монашког чина свега 19.

Да л се св. Сава светкује и у римској цркви? Написао Димитрије Руварац, парох земунски. Прештампано из „Новог Времена“ за год. 1889. У Земуну 1889. Штампарија Симе Папћа.

Како је постао данашњи број заповедних празника код Србаља? Написао Димитрије Руварац, парох земунски. У Београду штампа Ј. Ј. Медицијан и Ђ. Кимпановић. (Обилићев венац број 1.) 1888.

Рукоположени.

Сава Поробић из Горогаша (Херцеговина), свршени богословац срп. правосл. рељевског завода, рукоположен је у Требињу 3. Септ. о. г. за ђакона а 8 истог у Љубињу за свештеника, и одређен је на парохију Пољичку у Требињском протопрезвитерату.

Никола Адамовић из Травника (Босна), свршени богословац срп. православног рељевског завода, рукоположен је у Травнику 22 Септ. о. г. за ђакона а у Доњем Вакуфу 24 истог за свештеника, и одређен је на парохију Коричанску у травничком протопрезвитерату.

Миладин Поповић из Вишеграда (Босна), свршени богословац срп. православног рељевског завода, рукоположен је у Сарајеву 6 октобра о. г. за ђакона а 8 истог за свештеника, и одређен је на парохију Рогатичку у Рогатичком протопрезвитерату.

Софроније Чалмић из Залуковика котара власеничког и свршени богословац српско-православног завода рељевског, рукоположен је за ђакона 22 октобра о. г. а за свештеника 26. истог, и одређен је за пароха на Цикотску парохију у протопрезвитерсту власеничком.

Произведени.

Јевстатије Гаћиновић, настојатељ манастира Добричева (Херцеговина), произведен је за Игумана 29 Августа о. г. у Требињској цркви.

Василије Јунгић, надзиратељ Дервентског протопрезвитерата и парох у Дервенти, произведен је за протопрезвитера у цркви српској Мравици на дан 17 Септем. о. г. кад се и ондешња новоподигнута црква освештала.

Одликовани.

Ђорђе Марковић, свештеник и надзиратељ Власеничког протопрезвитерата одликован је црквеним појасом на дан 8 Септем. о. г. у Власеници.

Лука Лукић, свештеник и надзиратељ Бугојнског протопрезвитерата одликован је црвеним појасом на дан 24 Септембра о. г. у Доњем Вакуфу.

Књижевни оглас.

У свези са мојим првим огласом о издању „Православног црквеног права“, дужан сам објавити, да сам због незгода у експедицији одустао од намјере, да издам ту моју радњу у три свеске, него ћу је издати у једну књигу. С тога они, који су ми послали новац само за прву свеску, нека изволе сада послати и за остале двије, па ћу им о моме трошку књигу послати. Штампа се сада 16. табак, и књига ће имати много већи обим, него што сам казао у првом огласу.

У исто вријеме остављам отворену претплату још до краја децембра о. г. на условима првог огласа. Послије тога доба, књига ће се моћи добити само за цијену од пет форинти.

Zara (Dalmatien), 22. окт. 1889. **Др. Н. Милаш.**

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 23. Сарајево, 1. Децембра 1889. Год. III.

Предуслови за избор службе свештеничког звања.

(Свршетак.)

Трећи предуслов за избор службе свештеничког звања јест: добро и непријекорно владање.

Да и овај предуслов стоји у тијесној свези с избором службе свештеничког звања, и да је баш нуждан, доказује нам 12. правило сабора, који је држан у Лаодикији 343. год. Исто правило излаже, да се испитати има сваки, који хоће да ступи у свештеничко звање, колико у погледу учења вјере, толико у погледу владања по правоме учењу. С овијем правилом подудара се 9 правило васељенског сабора, који је сазван био у Никеји 325. год., пошто се у истом правилу наводи, да црква не прима оне, који су без испита постављени за презвитере, јер, да црква штити само оно, што је беспријекорно.

Ако овијем саборскијем правилима придодамо још доказе из св. писма, и из многијех списа св. отаца, видјећемо, да се сви у томе слажу, да пастир цркве мора руководити друге к вјечном спасењу не само ријечју, науком и знањем, већ и примјером живота својег, јер сама гола ријеч, наука и знање не условљавају морални развитак и напредак људи, нити се даје замислити, да би свештеник, мâ и са највећим знањем, мâ и с најбољом науком обдарен и просвијећен био, могао морално унаприједити људе, и њима у том погледу користити, ако није међу тијем и сам проникнут љубављу према Богу; ако у срцу свом не осјећа и сам божији страх; ако и сам није украшен онијем врлинама и карактернијем својствима, која се ишту у лицу једнога свештеника на основу саме науке и примјера живота нашег постиреначалника Исуса Христа, и ако најпослије свештеник служи, са рђавог свог владања на саблазан људима. („Пастир во отношении к себје и паствје“ Архим. Јакова).

У прилог овоме начелу св. Јован Дамаскин наводи, да онај, који слуша

науку или проповијед најученијег и најизображенијег свештеника, прима је с вјером само онда, ако дотични свештеник прати и потврђује ту науку или проповијед своју самим примјером живота својег, и својијем добријем дјелима (Јов. Дамас. у парал. — види Архим. Јакова. „Пастир“ и т. д).

Много подобно томе пише и св. Амвросије Медијолански. Овај благочестиви и свети муж у књизи својој „О дужностима“ наводи, „да се не може сматрати, да је способан свјетовати другог онај, који сам себе не зна свјетовати, нити да се може повјерити старање о другима ономе, који се о себи не стара“. На другом пак мјесту исте књиге вели: „Ко другога свјетује и учи, тај је у првом реду позван, да својијем добријем дјелима служи на углед другима.“

Ово учење св. отаца служи изразом онога, што је учио св. апостол Павао. Када је настављао и упућивао свог ученика Тимотија, како ће се владати у својој пастви, каже му ове ријечи: Ако ко владичанства (свештенства) жели, добру ствар жели; али владика (свештеник) треба да је без мане (I. Тим. Ш.. 1, 2.).

Ова ријеч без мане не значи само, да нема владика, односно свештеник, на себи никакве страсти, порока или преступка, него да је предосторожан у колико је више могуће и у томе, да не би каквијем дјелом својијем дао повода и самој сумњи пак и приговору, да је мâ у чем било погријешио. Сумња и приговор ради каквог неваљалог дјела пораћа се код људи, код савјести и код Бога. — Од људи бива обично сумња и приговор за дјела, која су јавна, која се виде, или за која се чује; савјест нам приговара за дјела тајна и прикривена; а од Бога, — пошто све зна и види, — долази нам сумња и приговор за дјела, која, више пута, не може да примјети ни најискренија савјест.

Према томе наравно је, да владика, односно свештеник, не може рачунати, да је у пуној мјери задовољио апостолском захтјеву у погледу ријечи без мане, ако је знао себе сачувати, да мâ у чем било не потпане под сумњу и приговор самијех људи, него треба, да је још прост и слободан и од сумње и приговора своје савјести, и самога Бога. Јер људи суде по спољашности, те се у сумњама њиховијем могу и дају више пута завести, што код савјести, а нарочито код Бога не може никако да буде. — За владику, односно за свештеника, била би дакле у том погледу најбоља оцјена, кад би се могло рећи: живио је и живи у свијету без мане и приговора од људи; живио је и живи без мане и приговара од своје савјести, и најпослије, живио је и живи без мане и приговора од самога Бога.

Но, да не би ко помислио, да је ап. Павао ограничио цијелу своју наставу Тимотију на саму ријеч без мане, навешћемо и друге ријечи, којима св. апостол још боље и јасније обиљежава и карактерише живот и владање једнога владике, а односно и свештеника. — У продужењу своје наставе: владика (а тијем и свештеник) треба да је једне жене муж, разборит, паметан, поштен, побожан, честит, гостољубив, вриједан да учи, непијаница, некавгација, не лаком, него кротак, миран, не сребролубив; који својијем домом добро управља, који има послушну дјецу са свакијем поштењем; не новокрштен . . . . . а ваља да има и добро свједочанство од онијех, који су на пољу

да не би упао у срамоту и у замку ђаволу (I. Тим. III., 2, 7.; срав. Тит. I., 6—9). Са овијем ријечима свети апостол јасно с једне стране означује, какав треба да буде свештеник, а с друге опет какав не треба да буде.

У првоме смислу св. апостол захтијева од свештеника, да се придржава онијех врлина и својстава, која у кругу људи дижу углед његовом светом и узвишеном звању; а у другоме смислу одвраћа га од свијех онијех порока и дјела, која му, не само као свештенику, него и као човјеку, обарају углед у свијету и добро мнијење; која се не слажу са достојанством и службом његовог свештеничког звања, и која су најпослије повод многијем неприликама, како у животу његовом, тако и онијех, којима је постављен, да их у својству свештеника служи и руководи.

Осим већ наведенијех ријечи, којима ап. Павао учи Тимотија, у погледу владања и живота једнога свештеника, налазимо још да му је казао: Буди углед вијернима у ријечи, у живљењу, у љубави, у духу, у вјери и чистоти ..... јербо ово чинећи, спашћеш и себе самог и оне, који те слушају (I. Тим. IV., 12—16.) А ово нам већ потврђује оно, што прије рекосмо у погледу свезе учења свештеничког са његовијем живљењем, јер ап. Павао изриком захтијева и тражи од свештеника, да са ријечима споји и живљење своје, да сам ради оно, чему друге учи, да не би како изобличен био од њега самог, који говори: учећи другога, себе не учиш; проповиједајући да се не краде, крадеш; говорећи: не чини прељубе, чиниш прељубу и т. д. (Рим. II., 21—22.), и да му уз то не би ко казао: Љекару! излијечи се сам (Лук. IV., 23.).

При томе не треба заборављати ни то, да се у главноме на свештеника односе и ове Христа Спаситеља ријечи: Ви сте видјело свијету; не може се град сакрити кад на гори стоји. (Мат. V., 14.) По овијем ријечима Исуса Христа, свештеници су свијеће, које се мећу на свијетњаке да свијетле свјема, или другијем ријечима да кажемо: свештеници су они чинитељи у животу људскоме, који су позвани, да уз ревносно проповиједање божије ријечи, уз згодно опоминање, уз мудро савјетовање, уз свагдашње потицање на добра и смишљена дјела и т. д., још и самијем примјером доброг свог живота и владања побуђују и упућују друге на добар хришћански живот, и да им у томе на углед служе, како би они, видећи њихова добра дјела, славили небесног оца (Мат. V., 16.).

Св. Златоуст пак говори: „Предстојник цркве мора свјетлији бити од свакога свјетила, да би се могли сви на њега угледати и према његовом животу устројити и удесити свој живот. (Јов. Злат. на посл. I., Тим. III., бес. 10.).

Кад узмемо у обзир све, што нам у овоме одношају кажу наведена мјеста из св. писма и св. отаца цркве, тад је очито, да непријекорно владање мора одликовати онога, који бира себи свештеничко звање; јер ако тога нема, он не ће никада моћи бити добар пастир, за кога је речено, да нема добродјетели, нема савршенства, које га не би морало украшавати.

Четврти најпослије предуслов за избор службе свештеничког звања јест: здрав тјелесни састав.

Овај услов захтијева се ушљед важности саме службе свештеничког звања, а за тијем и због одговорности, којој је она подложна, и што је скопчана са

*

великијем тешкоћама и напорима, како душевнијем тако и тјелеснијем.

Душевна се снага и моћ развија тек добро у здравоме тијелу, а гдје тога нема, ту само слаби и опада. Ово ми налазимо изражено и у каноничким наредбама наше цркве, између којијех на прим. правило 78. св. Апостола наређује, да они, који имају какву јачу тјелеснуману, не могу ступити у свештенички чин; па казују и разлоге томе, а на име „да се црквени послови не прије че".

По дужностима, које свештеник има да обавља, нужно му је да што више и више развија душевну своју снагу и моћ, а то ће моћи учинити, кад буде потпуно здрав.

С друге стране свештеник је у обављању своје дужности и службе изложен и самијем тјелеснијем непогодама и опасностима; јер се мора најбржом готовошћу одазвати свачијем позиву, било рано, било касно, било дању, било ноћу, било по лијепом времену, било по ружном, било у близини цркве и куће, било у даљини, једном ријечју: свагда мора да је готов по потреби, да пружи црквену помоћ вјернима, и да је у свакоме часу готов раздати благодатне дарове, без којијех се нико не може спасти.

Овај предуслов већ по себи је толико очигледан, и толико је свакоме појмљиво за што свештеник треба да буде потпуно здрав, да може свагда кадар бити да издржава све велике трудове пастирске службе, да ми не цијенимо потребним, више о томе говорити.

Према задаћи, коју смо себи ставили, надамо се, да смо довољно представили све предуслове, којима неопходно мора одговорити сваки, који се жели одати свештеничкоме звању. Простор ове књижице не допушта нам даље развијати те предуслове; али свакако држимо, да ће и оволико колико смо извели и казали, задоста бити, да послужи за управљење свијем онијема, који се одају избору службе свештеничкога звања. **П. П.**

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић**, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак.)

V.

Импотенција.

Импотенција или неспособност за тјелесни дотицај, који је одредила природа мушку и женску, сматра се за апсолутну брачну сметњу, т. ј. гдје је она, ту не може бити говора о браку; или, ако је учињена брачна веза, има разлога да се раскине. Да се постигне брачни смијер, потребне су осим моралних још и физичке способности мужа и жене. Једно за то, да рађају дјецу, а друго за то, да гасе распаљење страсти, да задовољавају своје природне нагоне. Недостатак или слабост у овоме пошљедњем обзиру чини праву каноничку сметњу; јер, и ако муж и жена по природи самој или по вољи божјој (1. књ. Мојс. 1: 28.) желе и иду за тијем, да се множе рађањем дјеце, ипак се не може окривити ни бездјетство ни нероткиња. То је природна тајна, која не може бити подлогом брачног уговора и обећања. Може се сумњати о способности супрушкој, гледећи на родитеље момка и дјевојке, на браћу и сестре, али то није правни основ за брачни уговор, јер што је код једне сестре или код једног брата, не мора бити код другог. С тога бездјетство у хришћанској цркви није разлог, да се раскида брачна веза. У осталом, импотенција треба већ с тога да се рачуна у брачну сметњу, што она не само да искључује могућност рађања дјеце, него даје повода, да други способни брачни друг тражи туђу особу и чини блуд, и тијем нарушава јавни морал, ремети мир породични

и друштвени, искључује узајамно поштовање и преданост између мужа и жене, узајамно потпомагање у животу.

Каноничко право православне цркве, као и грчко-римско право, означава људе, који су фактички неспособни, или се сумња да су неспособни за брачни живот, општим именом евнуси. У главноме се могу подијелити у двије врсте: у кастрате, којима су људи одсјекли или искварили мушке удове; у спадоне, који су ушљед каквог природног недостатка, од рођења неспособни, или су изгубили способност још у дјетињству, ушљед каквог несретног случаја и непажње родитељске.

У особиту врсту спадају тако звани хермафродити, т. ј. људи, који имају мушке и женске знакове, али нијесу довољно развијени, Професор Шулте[1]) прича, како је водио док је био у Прагу[2]) истрагу код тамошњег брачног суда, против једног човјека коме је апсолутно забрањено било да ступи у брак, јер су љекари доказали, да је исти, премда је по расту изгледао човјек, имао знакове и мушке (membra virilia) и женске (membra muliebria); да је био крштен као дјевојчица и да му је у народу остало име женско, но да се у 8 години преобукао у мушко одијело, примио име мушко и пошље убиљежен у матицу као дјетић.

Односно кастрата није црква издавала никаквијех прописа, јер су кастрати већ по грчко-римскијем законима били са свијем искључени од брачног живота. Лав филозоф (886—911). одредио је у својој 98. новели, да свештеник моли при благосиљању брака благослов у дјеци, јер је Бог тако наредио, и да момак и дјевојка ступају у брак с' намјером да рађају дјецу; иначе брак, којим се не постизава смијер, да не заслужује тога имена. На пошљетку заповиједи цар, да се евнуси имају држати за блудинке, ако се жене, а свештеник, који би благословио брак да се свргне.

За спадоне не бијаше изречна закона; но у смислу горње новеле свјетовали су се, да не ступају у брак. Узрок, зашто правници тога доба не створише позитиван закон за спадоне лежи у томе, што мишљаху, да је веће зло, кад би се упуштали у правно истраживање тијех тајних страна људских, него, кад пуште брачна лица, да поступају по својој савјести, јер имају сами од тога највећу моралну штету[1]).

У 10. вијеку јављаху се многе импотентне особе да се жене и позиваху се на апостола Павла, који говораше: Боље се женити, него ли упаљивати се[2]). Али у споменутој новели императора Лава стајаше: Ако брак не заслужује благослова, као што је случај код онијех, који га склапају против божјег наређења, то није право да се наводи то Павлово мјесто у обрану таке везе[3]).

Као што рекосмо, каноничку сметњу чини неспособност за супрушки саживљај, а не неплодност. Тога се држи православна црква а и друге религиозне хр. задруге. — Једнако се узима, био човјек неспособан или жена. У стара доба бјеше истина говор само о човјеку али се кашње пренијела та брачна сметња и на жене, јер и оне могу да буду неспособне, особито оне, које имају стриктуру, т. ј. које су од природе неразвијене. Исто тако једнако се узима неспособност абсолутна, т. ј. кад ко с ником није способан за брак, и релативна, т. ј. кад је ко с' другијем способан, а са својим брачним другом није. Не прави се разлика за то, што је главно за постанак или опстанак брачне везе, да су муж и жена способни, брак је у питању. Ова се сметња не односи на бракове, који се склапају у кући, ушљед болести једног или другог друга; или, кад које брачно лице има какву неизљечиву болест, но која није прљепчива и не смета брачном животу. Исто тако није свуда законом одређено, како да се жене људи, код којих је физична снага малаксала ушљед старости, и којима су незнабожачки цареви забрањивали да се жене.[4]) Василије велики[5])

---

[1]) Lehrbuch des Kirchenrechtes, Giesen 1886 стр. 379. у примј.

[2]) Од год. 1873. професор на универзитету у Бону, знаменити канониста. Кад је 18. јула 1870. проглашен догмат о папској непогрјешимости, устао је против тога чина и у многим својим списима побијао је ту непогрјешимост. Пошље је тога прешао к старокатолицима, којима и данас на челу стоји као противник папског властољубља и језуитског притворства.

[1]) Zhishman: Eherecht стр. 209.

[2]) 1. Кор. 7: 9.

[3]) Zhishman стр. 210.

[4]) Тиберије је забранио брак особама преко 60 год. Клаудије је допустио мушкима и преко 60, а женскима преко 50 година. Јустиниан је укинуо и једну и другу наредбу: Kuzmany: Handbuch des allg. Eherechtes стр. 172. у примј.

[5]) правилом 24.

забранио је удовицама од 60 година да се удају. Данас се обично не допушта брак мушкима од 60. година, а женскима од 50 година[1]). Свакако треба пазити на разлику у узрасту брачног лица[2]). У Русији је забрањен брак особама без разлике спола, које су прешле 80 годину[3]).

Почем се оваки недостатци откривају обично тек онда, кад се склопи брак, и пошто се прије брака може открити импотенција у врло ријетким случајевима, то црква претпоставља код сваког брачног лица, да је физички довољно развијено и свјесно своје брачне дужности; претпоставља дакле, да нико неће ступити у брак, кад му не достаје физичке снаге за брачни живот у овоме обзиру. — Открије ли се код једног или другог брачног лица таки недостатак, и не иште ли ни једно ни друго, да се због тога раскине брак, то није никоме допуштено, па ни самим родитељима, да ту добровољну заједницу кваре, ако се иначе не јављају какве штетне пошљедице од тога. Иште ли пак способно брачно лице, да се брак раскине, то се онда поступа по каноничким прописима, које ћемо навести, кад будемо писали о разлозима, који раскидају брачну везу.

[1]) Ручна свештена књига од митр. Михаила стр. 139.
[2]) Мој чланак у 3. броју овог листа од ове године.
[3]) Нечаев. стр. 200.

(Наставиће се.)

О манастиру Возућој.

(Наставак.)

Од заосталих старина овога манастира, само сада у њему налазе се три књиге за које се море рећи, да су иза калуђера остале. Ове књиге сачувале су се у кући неког Гавре Калаиша, у Возућој. Говори се да су ту књиге све остале, али су их послије попови и калуђери разнијели. Кажу да је у тога Гавре, био амбар у шуми близу цркве, те да је у њему чувао многе манастирске ствари; веле да су ту до скора били гвоздени демири, од манастирскије прозора, те да су их неки свињари — којих још има живије, ондале покрали, мало прије обновљења садашње цркве; а такође и остало се расуло које куда. Народ говори да је и тапија од манастирских земаља, била у неког Турчина у Вуковинама; кажу да се и сада чува у лучевом мосуру. Али да је и има ни по коју цијену сада добити се неморе. А бог зна оће ли и бити истина.

Све три ове књиге јесу Србуље.

Прва књига је литургија. Била је неђе под слабим кровом, те је кисла, па како је предња корица, по половини разломљена, то су и листови, до половине књиге по пола одерани. Читави задњи комад књиге увезао је пок. прото Серафим Марковић, те пошто су у том задњем дијелу књиге налазила се, сва за цркву потребна Јеванђеља, то су је употребљавали за Јеванђеље, док нијесу им за цркву потребне књиге из Русије дошле. Онај први дио те летургије, нашао сам међу књигама пок. проте. На другом листу с почетка, налази се овака — с' тога што је књига подерана, — крњава записка:

да се зна како прило (жи)
вь. за материнь дошь
летъ(р)гию с(ѫ)томъ
ѕ гостовичь храм . . .
и кто ево (?) камо ѡ Ѿемит
кроме нѣжде манастирске
Ѿ г(оспод)а б(ог)а и пречистие
и тие стихъ Ѿтцьна
пречиста нахтем

Ово је записано доста рђавијем рукописом.

О унутрашњости књиге нећу много разлагати, пошто је већ доста позната; а скоро ју је и у овом листу лијепо описао г. Васо С. Поповић; само ћу једно мјесто из ње навести, које форме данашњи службеници немају, а то је: У златоустовој литургији, после читања „Вјерују“ кад ђакон рекне: „Станѣмь добрѣ, станѣмь съ страхомь, вънмѣмь-святое възношенїе миромь приносити. люде: милость мирь жрьтва пѣнїа. Семь же ѡ дїакона глемь. сіеникь. Възметь дерь ѡ сятїнх. и помало възвишае его. глаголет: святы боже, святы крѣпкы святы бесьмрьтин помлиоуи насъ. А у Василијевој литургији, на истом мјесту стоји мало другчије: Дјакон рекне: „станѣмь добрѣ: поп. святы боже. дїакон: Станѣмь състрахомь. попь. Святы крѣпкїи. дїакон: Вънмѣмь святое и т. д. а поп:

сѫти безсмрьтни помилѹи нас. После кога пјевци говоре: Милост мира.

Увезани комад књиге има печатаних 156 листова. Почиње са молитвом:

Молитва поганоу вьпадшоу вьствденць.

После ње долази: Молитва над сосудом оскврнишимсе; па: **Хероувика. Грчьскы.**

Па Јеванђеља: страсна, воскресна, празнична и јеванђеља од суботе месупустне, до недеље свију светих. После јеванђеља долази: Молитва јуже глаголет архијерej, или духовник проштену за грјехи вција. Па молит. втора томужде.

Те најпошље, Херувика в суботу великују. Иза херувике је поговор, од издаваоца Божидара Вуковића, па онда од сачинитеља Јеромонаха Пахомија, от Црние Гори, от реке, те свршује казујући да се та књига свршила: **Къ лѣт. зки а ѿ рождьства хва афді. індіктион д мсца ізліл, з днь оубнетці.**

На крају додат је руком написани. **Оустак изведен ѿ грчскіе книги**; што је било као допуна за литургију, (о овом је говорено и у Шематизму од 1884. год.) на крају устава пише овако: „**Сіа приведошесе гаврііломъ свщеномонахом и препротом сватіе горы ѿ грчскіе книги всрбскѹю. и да вь црскіе и свщеніе обытелы великіе лавры србскіе глаголеми хіландар Къ лѣ змг.** — (1535). Према овоме, види се да је тај наравно Србин-Гаврил, био те године, Светогорски прото, т. ј. старјешина цијелога Атона.

Овај писани „Устав“ има 7 листова.

Одмах ниже свршетка устава, има овака записка: „**Къ лѣт зрме препокрисе цркваа.** Ово је записано истом оном руком, као и она у почетку — крњава записка. Ово се може узети да је тада препокривена ова црква у Возуњој. То је била година од рођења Христова 1637. Поред тога кад узмемо наведену претпоставку по народном предању, да су калуђери разбјегли се око 1690. године; то је дакле размак од 50—60 година; те још узмимо што народ каже, а што се и освједочило, кад се нашла претесана даска у развалинама цркве, да је за калуђерског времена, кров на цркви био ослабио; то се овијем може цотврдити, да је то био пошљедњи кров старог манастира, који је наравно за вријеме од 50—60 година, могао ослабити и за вријеме од 100 година, срушити се црква.

Друга књига је празнични минеј, или као што тамо стоји „Сборник“. О њој ништа више немам рећи, него да је цијела и ништа јој нефали. Издао ју је Божидар Вуковић, а трудио се „јеродјакон Мојсије от манастира глаголемаго Дечанох, иже јест в странах Македонских, близ великих гор; отечеством же от мјеста нарицаемаго Будимља, близ монастира Шудиковје“.

Почета је писати **Змд**, а свршила се, **змѕ а ѿ рождства хва афли геноуаріа ді днь оубнетціехъ.** Дакле почета је 1535., а свршена 19. Јануарм 1538. године, у Млетцима.

Трећа књига је мјесечни минеј, и то за мјесец Март. Њу сам нашао на Спасов дан, 1886. у Благоја Дабића, потомка реченога Гавре Калаиша; премда нијесам ни мислио да ћу тако шта наћи, узмемо разговарати, о разорењу цркве, те о тијем другијем двјема књигама, које су још одавна биле код попа Јевте и његова оца попа Павла, те пошто се црква обновила, одмах су и донешене у цркву; т. ј. разговарали смо о томе како су те књиге биле у његовије старије; у томе он каже, да још код њега налази се некаквије листова, од оније књига; ја једва дочеках, те му рекох да донесе да видим. Кад је донесе готово сва истргана, та и оно мало што је има, неколико листова је покисло, те је црно мастило блиједо постало, а црвено не само што му није ништа шкодило, него је још руменије постало. Писата је руком. Ма да нема ни првих ни пошљедних листова, познаје се по садржини, да је мјесечни минеј. Почиње са 7 им Мартом, а свршује се 19 им, оно остало је одерано и изгубило се.

У половини има једна страна, на којој ништа није писано, ваљда је прескочена; добро се знаде, како је неком справом — калуфом, притиснуто, куда и докле треба писати; куда су редци за писање, линија је широка, колико треба да су слова голема.

Писана је врло лијепим рукописом, тако да би рекао е је штампано.

Нити на овој, нити на празничној минеји, никаквије записка нема.

Казивао ми је речени Благоје, да је чуо од својије старије да је тијех калуђерскије књига, био пун један сепет, те да су попови изодисили све, како је који долазио и биво овдје.

(Свршиће се.)

Новоподигнута црква и њено освјештање у Власеници.

Основ (темељ) ове цркве положен је 27. јула 1886. године, и благословом Његовог високопреосвештенства АЕ. и Митрополита Дабробосанског господина Ђорђа Николајевића, освјештан је од пречасног проте господина Алексе Поповића из Сребренице и проте Тодора Голића и девет свештеника из протопрезвитерата власеничког. У темељни камен, који је стављен у сред зида, на челу олтара уметнута је спомеиица, на којој је означено: вријеме, када је црква основана, при коме владаоцу, црквеном поглавици, као и имена чланова српске црквене општине, мјесног парока и учитеља.

Црква са олтаром дугачка је 17. широка 9. и висока 8. метара. Торањ са стављеним крстом висок је 32. метра. Црквени зид за један метар висок од земље, јест од самог тврдог, црвеног тесаног камена; даље су само ћошета од тесана камена и стубови којих по два са стране има, а између њих зид је малтерисан. Торањ је са западне стране цркве с поља основан и једном страном уз црквени зид везан. Кроз свод торња улази се на западна врата у цркву. На челу торња над сводом утврђена је у зиду врло лијепо израђена плоча са сљедећим натписом: „Во имја Отца и Сина и свјатаго Духа. Храм овај св. апостола Петра и Павла довршен је 1889. године при владању Његовог ц. к. и Апостолског Величанства Франца Јосифа I. Црквеног поглавице АЕ и Митрополита Дабробосанског господина Ђорђа Николајевића, прилозима високе владе, српско православног народа, црквене општине и трудом мјесног пароха Ђорђа Марковића". Трећи дјео висине од торња јест од тесаног камена а друге двије трећине осим ћошета, јесу под кречом. На торњу више натписа има један прави, а са побочне јужне и сјеверне стране по један имитовни привидан прозор; над овима опет на челу торња један прави и са страна по један привидан округао прозор; на горњем дјелу торња према звону, на све четири су стране по један прави прозор од 1. метар ширине и $2^1/_2$ висине. Торањ је снабдјевен и муњеводом, као и мјестом за сахата, са лијепо израђеном плочом и назначеним цифрама. Звоно има само једно, које је у почетку окупације набављено. Црква има двоја врата, западна и сјеверна; прозора с јужне стране има три, 1. метар широки 3. високи, од сјевера два и један округао над вратима; на олтару су три помања прозора, а на западној страни цркве 2. прозора који пропуштају свјетлост у цркву на хор; на истој страни под кровом постоје 2. округла, који свијетле на таван. Црква је покривена цинкплехом и с поља даје цркви љепши изглед.

Унутрашњост цркве има иконостас од борова дрвета израђен и обојен; двије пјевнице, владичански сто и хор, на који воде степенице, прва половина од камена а друга од борове тренице. Са осталим утварима, као: Иконама, књигама, одеждама и т. д. црква није још снабдјевена; али ће трудољубива црквена општина с пуним поуздањем у милостиву Високу земаљску владу, која је својом наклоношћу и помоћу и учинила, да се грађевина овако лијепе цркве концу приведе и сретно доврши, и која ће благонаклоњена бити и поменуту празнину припомоћи испунити.

Црква је красна и лијепа; подигнута је у сред српске вароши на најљепшем мјесту, као што је и Преузвишени поглавар земље барон Апел, приликом Његовог доласка у Власеницу 27. јула о. г. када је Његова Преузвишеност и овомјесну цркву прегледао и кад је из цркве изишао и у далеку околицу погледао, рекао: „Лијепа црква, па и на најбољем положају."

Црква са земљиштем коштала је двадесет хиљада форинти а. вр., а подигнута је прилозима Српско-православног народа и припомоћу Високе Земаљске владе од једну хиљаду и пет сто фор. а. в., и материјал слободан од пореза. Црква је довршена концем мјесеца августа о. г. Дан освјештања предходно је обзнањен свима главнијем Српско-православним црквеним општинама у Босни и Херцеговини као и ово-околном народу. А освјештана је на „Рождество пресвете Богородице" 8. септембра о. г. Његовим Високопреосвештенством АЕ. и Митрополитом Дабробосанским господином Ђорђем Николајевићем.

Септембра 6. т. г. донијела је брзојавна жица из Д. Тузле радостан глас црквеној општини, да из Тузле преко Зворника долази гост. Митрополит. 7. Септембра из јутра чла-

нови црквене општине и грађани са госп. порезником Тихим — који је заступао господина предстојника, који се је спремао на другу страну, да дочека високог госта Преузвишеног госп. барона Кучеру — на коњима, а неки и у колима изиђу у Подгору 2 сахата далеко од Власенице, да дочекају први пут долазећег госта и милог свог владику госп. Митрополита. Због неповољног и хладног времена, госп. Митрополит није се у путу задржавао, те је у подне у Власеницу стигао, у пратњи протођакона госп. Бошковића и сусретавшим га грађанима.

При доласку поздрављен је Високопреосвештени Митрополит звонењем и пуцањем из прангије. Пред црквом је био подигнут велики славолук, са два споредна, окићени зеленилом, царским и народним заставама; на великом славолуку стајао је натпис са трукованим словима у стиховима разне боје, као поздрав Његовом Високопреосвештенству; на споредним славолуцима био је натпис: „добро дошли мили гости“!

Пред славолуцима дочекали су господина Митрополита грађани, омладина народне (комуналне) основне школе са г. г. учитељима, обученим ђацима и литијом. А на самом прагу црквеном дочекали су га свештеници и увели у цркву пјевајући тропар храма.

Његово Високопреосвештенство, прегледавши цркву и олтар, кратким говором поучи народ; похвалио грађане што су својом међусобном слогом, заузећем и пожртвовањем, овако лијепу цркву у славу Божју подигли! Препоручивши им, да и у будуће напредују у благочестију хришћанском, да гаје међусебну слогу и братинску љубав као и оданост и вјерност Његовом ц. к. и Апостолском Величанству Францу Јосифу I. и његовим постојећим земаљским властима, што снажи, крјепи, подиже и усрећава народе и државе.

Затим је Његово Високопреосвештенство, у пратњи свештенства и грађана допрећено у стан, који је одма преко пута од цркве приправљен био, у кући г. Николе Јевтића трговца. Овђе су Његово Високопреосвештенство посјетили: котарски предстојник госп. Каршњевић, госп. порезник Тихи, свештенство са стране и домаће и отмјенији грађани, којима је госп. Митрополит по подне у 2 сахата својом посјетом одвратио.

Истога дана иза подне, у 8 сахати у вече стигли су високи гости из Сарајева: преузвишени г. барон Кучера и госп. Савић.

У очи празника око 5 сахати, зазвони са торња звоно, а прангија запуца, предказујући вријеме вечерњој служби. Вечерњу су одслужили два проте: Рогатички госп. Гаврило Косорић и мјесни госп. Тодор Голић са девет свештеника и протођаконом госп. Бошковићем.

На сами празник 8. Септембра рано из јутра, зазвони звоно на цркви, а пуцање прангије отпочне, предсказујући црквену и празничну свечаност. Јутрењу одслужили су два проте са свештенством и протођаконом; у почетку је било благосиљање „петохљебија“ и читања споменика а затим редовна јутрења с полијелејом. За пјевницом су пјевали Рељевски богослови г. г. Драгомир Остојић и Софроније Чалмић.

У 9 сахати огласи звоно са пуцњавом прангије долазак у цркву Његовог Високопреосвештенства госп. Митрополита, у пратњи свештенства уз појање празничког тропара. Затим одма настане облачење Архијереја при појању „Цар небесни“, које су отпјевали милозвучним гласом поменути богослови. По том буде извршен чин водосвећења, а затим обношење око цркве св. мошти с литијом. По свршеном чину литије, настало је освећење часне трпезе, у коју су стављене св. мошти, и која је омивена благо уханом водом, по том св. миром помазана и у прописано престолно одјејање обучена, антиминс положен и са свима осталим престолним принадлежностима снабдјевена буде. Затим отпочне архијерејска св. Литурђија Божија. Са Његовим Високопреосвештенством служили су два проте: преч. Тодор Голић из протопрезв. Власеничког и госп. Гаврило Косорић са Соколца са шест свештеника и протођаконом госп. Бошковићем. Протођакон изговорио је у своје вријеме на Литурђији „долгоденствије“ за цара и Митрополита, које је од служећег свештенства из олтара пропраћено са „многаја љета,“ пуцањем из прангије, салвом из пушака и звоњењем са торња. Протођакон Бошковић изговорио је на литурђији врло лијепу проповјед, у којој је показао значај хришћанских храмова, св. тајана и црквеног благољепија; својим умјетним говором и језгровитошћу бесједе, привукао је слушаоце, да су сваку ријеч његове проповједи, — што се оно каже — прогутали. По свршетку

св. Литурђије високопреосвећени, госп. Митрополит ошкропио је народ освећеном водицом. При литурђији у шест главних момената одавала је десета пјешачка компанија 2 регементе „салву“, што је чињено у почаст црквене свечаности, а по наредби поглавитог госп. генерал мајора баропа Швицера, заповједника 39. пјешачке бригаде у Д. Тузли. На чему црквена општина са грађанством признање и најтоплију захвалност поглавитом господину барону Швицеру обвезна се осјећа овим указати.

По подне у 1 сахат приређен је био свечани ручак у старој градској читаоници за 80 особа, међу којима је било 20 грађана мухамеданаца. При обједу Високопреосвештени господин Митрополит наздравио је његовом ц. к. и Апостолском Величанству цару и краљу Францу Јосифу I. показавши у говору, велику ц. к. очинску љубав према нашој домовини и многа доброчинства, која је Његово Величанство при подизању св. Божих храмова учинило. Затим је наздравио преузвишени госп. барон Кучера народу, црквеној општини и њеном првосвештенику, као црквеном поглавици госп. Митрополиту. Мјесни парох Марковић захвалну здравицу преузвишеном госп. барону Кучери; владин повјереник госп. Савић, наздравио је свештенству, а парох Јеремићки госп. Брежанчић, госп. Савићу; исти парох, напио је и госп. котарском предстојнику, а госп. предстојник г. г. гостима; госп Васо Краљевић наздравио је госп. барону Кучери; госп· порезник Тихи војинству и његовом заповједништву; госп. Митрополит мухамеданцима а Мехага Арифхаџић градоначалник високој земаљској влади и господину Митрополиту. Здравице су пропраћане пуцањем из прангије и пјевањем „многаја љета“.

У 4 сахата по подне разишли су се гости; господин Митрополит прошао је кроз народ проматрајући обичаје, народно коло и весеље и подуже времена задржао се је међу народом.

У вече у 7 сахати позват је био опет госп. Митрополит са протођаконом на вечеру код госп. котарског предстојника, гдје су били преузвишени барон Кучера, госп. Савић, госп. Васо Краљевић са благородном супругом госп. Христином и други.

По вечери у 8 сахати, с приволом госп. предстојника, а на позив мјесног пароха Ђ. Марковића била је у дворани котарске области забава — „народно сијело“, к овој забави присуствовали су поред високих гостију, који су код госп. предстојника били на вечери, и свештенство, грађани страни и домаћи и отмјенији сељани и сељанке. И на овом „сијелу“ бјеше друштво расположено, чило и весело; играло се је народно коло, а и остале европске игре. Свакоме се је на челу познавало, да му је забава пријатна; милина је било погледати, како мјешовито друштво: званичници вишег и нижег, духовенство већег и мањег чина, грађани и сељани једнако уживају веселье забаве.

Високопреосвештени госп. Митрополит оставио је забаву у 10 сахати у вече и у пратњи протођакона и свештеника Марковић допраћен у стан, да се мало поодмори.

Сјутра-дан 9. Септембра бјеше непријатно вријеме: ладно и велики страшан вјетар; при свем том, госп. Митрополит не могаше остати даље овдје, него, држећи се свога програма упути се да иде у Сребреницу. При поласку поздрави га свештенство и грађанство, а због рђава времена, не допусти да га свештенство и грађани даље прате.

Народа је при овој свечаности — при свем том што је на три дана прије вријеме врло неповољно било, снијег је два дана непрестано падао, — и пак до четири хиљаде душа било. Свештеника било је свега 13 Од стране свештеника био је: преч. госп. Василије Остојић прото из Зворника, прото Гаврило Косорић из Соколца; Часни г. г. Лазар Орашанин парох Кошутички Рогатичког протопрезвитерата, Коста Новаковић из Сарајева парох од Мокрог и Ристо Поповић Кравички у Сребр. протопрезв.

Црква је имала прихода двије хиљаде и сто форинти (2100) а. вр.

У црквеним утварима приложили су слеђећи, и то:

Гђа Јока супруга Јове Митричевића из Сарајева сребрено кандило преко Његовог Високопреосвештенства госп. Митрополита; Госп. Јово Николић Сарајлија велико кандило; Госп. Ђорђе Васковић из Сарајева, икону и мање кандило; Гђа Христина супруга госп. Васе Краљевића из Сарајева скупоцјене наруквице и икону свете Богородице; Ана Шундића врло лијепу одежду; Јелка Перовића фини епитрахиљ, Никола Требо наруквице.

Господар Васо Краљевић трговац из Сарајева, обећао је у прилог цркви дати новчану (касу) благајну.

Не могу прећутати, а да не кажем да су: Преузвишени госп. барон Кучера, и госп. Савић знатан новчани прилог цркви учинили.

Свима приложницима и дарователима ове цркве, од стране црквене општине изриче се овдје најтоплија благодарност; а црква ће непрестано топле молитве узносити преблагоме Творцу и свемогућему Богу, за своје приложнике и дарователе.

Грађани и браћа наша Мухамеданци учинили су знатан прилог цркви; ей вала им.

У Власеници 26. октобра 1889.

Ђ. Марковић
парох.

Број 1995.

Окружница

Српско-Православним протопрвзвитерским уредима, а преко ових и свему свештенству Дабро-босанске Епархије.

У савезу АЕ. М. Конзисторијалних окружница, као и позива од 14. јуна и 23. децембра 1887. год., број: 876. и 2030., и од 18. новембра 1888. год., број 1664. (види лист Дабро-босански Источник од 1888. год., страна 164. и 198.) — јавља се пречасном свештенству Наше Богохраниме Епархије, да ће од идуће нове године 1890. почети излазити лист „Источник“ под именом: „Босанско-Херцеговачки Источник“, мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства, и у свескама (броширан) од $2^1/_2$ табака досадашње величине, са годишњом цијеном од 4. фор. а. в.

Ушљед тога препоручује се пречасним протојерејима и надзирателима, да на вријеме покупљају претплату од подручног свештенства, и консисторији у два оброка у години шаљу, и то: за I. полугодиште у мјесецу јануару, а за II. полугодиште у мјесецу јулију, тако, како би се без икакве сметње могли трошкови око штампања листа на вријеме подмиривати, и његов опстанак осигурати.

На по се налаже свему свештенству: да се без одвлачно и на вријеме одазива са претплатом, кад буду позивани од својих надлежних протопрезвитерских уреда.

Овом приликом не пропушта се препоручити пречасном свештенству, особито млађем, и који су вични перу, нека учине и моралну помоћ овоме листу: са којим описам старе цркве, описам старих књигâ, мјестâ, религиозних обичајâ, и т. д. као и то: могао би сваки надзирателъ и протопрезвитер у споразуму са подручним свештенством, описати свој протопрезвитерат са сваког гледишта (а тиме саставити и „Шематизам“ протопрезвитерата), па и свој рад, који се у свештеничким сједницама буде претресао међу свештенством, у лист достављати, по примјеру градишког протопрезвитера. Уједно у овај лист могу и слободно је достављати сваки умјесни предлог, тичући се свештенства и народа, и црквено-школских одношаја, и т. д.

Из консисторијалне сједнице,

У Сарајеву, 23. новембра 1889.

АЕ и Митрополит дабро-босански:

Ђорђе Николајевић.

Број 1902.

Једна корисна препорука

Српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

„По свима нашијем селима виђају се мисираче (замке) на дрвећу, у које дјеца хватају ситне тице, а особито сјенице, што је грјешно и врло штетно. Штетно је, јер је доказано да би нам сва дрва и воћке угинуле од црви, бубица и другог ситног гамежа, да их те ситне, мале тице, милионима не потамане једући их, и хранећи своје младе њима; а око нас од неколико година гусјенице превлађују. Народи просвијећени забрањују и не тамане, шта више на љутој зими дају тијем корисним животињицама и хране. С тога изволите преко кнезова препоручити народу, да се забрани хватање тих тица, јер је наша света дужност да све грјешне и штетне обичаје и радње у нашем народу — тријебимо.“

Тако је писао прото градишки Давидовић свештенству Градишког протопрезвитерата ове јесени, а ми износећи ово јавности топло препоручујемо и осталом свему свештенству да се угледа на ово, и узнастоји да се корисне тице заштите. Тиме ће бити много поможено и материјално стање народно.

Из сједнице АЕ. М. Конзисторије.

У Сарајеву, 6. новембра 1889.

Наименовани.

Ђорђе Периновић, парох у Билећу (Херцеговина), наименован је 29. августа о. г. за надзирателя Билећког протопрезвитерата

Сава Симић, парох у Љубињу (Херцеговина), наименован је 8. септембра ове године за надзирателя Љубињског протопрезвитерата.

Ристо Павловић-Поповић, парох у Фочи наименован је 15. септембра о. г. за надзирателя Фочанског протопрезвитерата.

Теодосије Поповић, парох и помоћник протопрезвитера сребреничког, наименован је на парохију Факовић, у истом протопрезвитерату.

Гавро Стојнић, свештеник, наименован је настојатељем и старјешином манастира Гомионице у Бањалучком протопрезвитерату.

Миле Попадић, свештеник и поклоник св. мјеста; парох Кључки, наименован је 19. октобра о. г. (број 402) за надзирателя Кључког протопрезвитерата. А досадашњи протојерej Вукосав Мачкић разрјешен је од те дужности због тога, што станује на селу а не у вароши Кључу.

Премјештени.

Герасим Јовановић, јеромонах из Манастира Житомишљића (Херцеговина), премјештен је 4. Септембра о. г. у манастир Дужи, гдје је придодат братству тога Манастира.

Јован Зечевић, протопрезвитер Дубичког протопрезвитерата (Д. б. Епархије), премјештен је са парохије Брекињске на парохију Бос. Костајничку, са сједиштем у Костајници. Те и протопрезвитерски уред с тим је премјештен у Костајницу, и у будуће зваће се: „Костајнички протопрезвитерат“ а досадашњи назив „Дубички“ престаје.

Спасоје Недимовић, досадашњи парох парохије Добрлинске премјештен је на парохију Брекињску.

Димитрије Дукић, досадашњи парох парохије Бос. костајничке, премјештен је на парохију Добрлинску. —

Рукоположени.

Ђорђе Бјелановић из Сарајева, богословац рељевског завода и писар АЕ. М. Конзисторије Дабро-босанске, рукоположен је 8. новембра о. г. за ђакона.

Лазар Ожеговић из Кључа, ученик српскоправосл. богословског рељевског завода, рукоположен је 26. октобра о. г. за ђакона.

Читуља.

† **Василије Павловић** (Кочовић) протопрезвитер Фочански, парох Загорски.

Рођен у Фочи 1831. год. свршио ондашњу основ. школу, а практиковао се код прећашњих митрополита. Рукоположио га је за свештеника митрополит Ерцеговачки Јосиф 7. Јануара 1852. год. и на исту парохију има синђелију од истог митрополита.

За протојереа произвео га је митрополит Григорије у Фочи 1855. год.

Као ђак ишао је са ерцеговач. митрополитом Аксентијем у Цариград.

Год. 1875. одликован је од турског цара Султан Абдул-Азиза, орденом меџедије трећег степена. Г. 1880. одликован је витешким орденом Фрање Јосифа.

Био је виђен и окретан, а нарави као што су већином Срби.

Оставио је иза себе вриједног Србина Ристу Кочовића (Павловића), свештеника, а садашњег намјесника протопрезвитерског, и двије кћери удате.

Умро је 15. Септембра о. г.

На гробљу је било пет свештеника, ондешњи чиновници, и многобројна Србадија, који нису пожалили труда, да посљедњу почаст учине своме духовном и вриједном оцу Василију.

Тијело покојниково, опојено је послије божествене литургије у овдашњој српској цркви.

Говорио је надгробну ријеч М. С. Поповић учитељ (Види 21—22. број Источника).

Послије опијела понијето је покојниково тијело, и донијето је у српско гробље до вјечне куће. Исто гробље је ограђено. Чим се гробљу дође, одмах се осјећа туга, јер више врата стоји написано:

Српско гробље 1884.

„Плачѣ и рыдаю егда помышляю смерть. Ѡ чѣдесе! что сіе еже Ѡ насъ бысть таинство.

На гробљу се исчитао свршетак опијела, а тада је у неколико ријечи изговорио пречас. госп. Тодор Кандић парох, пошљедњу ријеч и жељу протојереа Василија т. ј. на исповиједи, — при крају смрти, опростио је свакоме, кога је год у чему увриједио, а замолио је, да и ми њему простимо; те је покојниково тијело предато матери земљи 17. септембра у нељељу.

Био је неуморни раденик и трудбеник. За то му срдачно рецимо: „Лака ти земља Србине и вјечан ти спомен! . . . .

Марко, учитељ.

---

† **Јово Миладиновић**, свештеник и парох из Машића у протопрезвитерату бос. Градишком, преселио се у вјечност 19. септембра о. г. а 20. истог послије подне опојан је од осморице свештеника и сахрањен је у присуству многобројног народа, како из његове парохије тако и из вароши Градишке. Тјело покојниково стављено је одесну страну капелице у машићко гробље.

Рођен је. 10 Фебуарра 1842. године у селу Машићима а рукоположен је за свештеника 5. октобра 1866. од Митрополита Игњатија.

Као свештеник и добри пастир духовног стада, послужио је цркву и српски народ на подпуно задовољство. У почетку није имао своје парохије, него је више година служио као капелан код попа Станка Поповића у Маглајанима и то зато, што је овај стар и од Турака испребијан био. Уз буну 1877. погине на путу из Градишке идући, свештеник машићки Стево Турјачанин, и онда тек пок. Миладиновић заузме ту парохију са знањем од проте бањалучког пок. Трифуна Јунгића, и од тада служио је у истој парохији као редован свештеник. Док је устанак трајао, послуживао је и кукуљску, стапарску, јунузовачку и маглајанску парохију, (јер су свештеници од ових парохија побјегли били у

Славонију) но сам нигда није смио ићи обреде вршити, него га је морао Турчин водити, за што му је плаћао ону пристојбу, коју му је његов пратилац одређивао. Од усташа је такође био глобљен и тучен, па и нагоњен да вјенчава отете жене или сроднике, што су правила црквена забрањивала.

Супругу и двоје дјеце изгубио је још давно и својим трудом и великом штедњом заслужио је прилично иметка.

У добро дијело овоме покојнику може се преписати и ово: што је половицу свога новца који ће се створити у капитал од говеда, коња, крмака и оваца у вриједности до 800 форинти, завјештао да се васпита у школи сироче Симо Ремета, ученик I. основне срп. правосл. школе у Градишкој, а од друге половице интерес да ужива његова једина кћи Јелка удата Шљиванац из села Лилића. Овој припада земља покојникова, 3 зграде и нека част кућног покућства; али је тестаментом 16. септ. о. г. тако уредио покојник: да ова т. ј. његова кћи и њезина дјеца уживају само доходак од земље, и да никад не могу продати то, као и суму готовог новца не могу трошити. А кад би случајно његова кћи и унучад изумрли тако, да законитог нашљедника од њих не буде, онда сва имаовина покојникова припада православној цркви машићкој у њено властито располагање.

Бог да га прости. Вјечна му памјат међу његовим парохијанима.

Стево, прото.

Разно.

Архијерејски дар сиромашној дјеци, која похађају српско-православну школу у Бањојлуци, Градишкој, Дервенти, Новом и Травнику. Његово Вископреосвештенство АЕ. и М. Ђорђе Николајевић, благоизволио је дописом својим од 23. октобра о. г. број 1827. (са поштанском напутницом) послати 150 фор. у Бањулуку; 100 ф у Градишку, и по 50 фор. у Дервенту, Нови и Травник, преко српско-православних општина, с препоруком: да се с тим новцем набави сиромашној мушкој и женској дјеци пристојна одјећа и обућа, да не би она ове зиме од студени патила, и да би радије своју школу и своју цркву походила.

На овоме дару, горе поменуте општине у име сиромашне дјеце изволеле су своју писмену благодарност изјавити Његовом Високопреосвештенству, са жељом: „да свемилостиви Бог нашем добром старцу Архијерају даде крјепости и снаге, како би у кругу своје паствe на дику и понос њену, а на корист српске цркве и школе још дуго и дуго година поживио, и својим милостивим срцем и светом Архијереском десницом и на даље вршити могао дјела милости тјелесне и душевне".

Задужбина. Јован Ма риновић, бивши српски посланик у Паризу основао је задужбину од 12.000 динара, од које ће се годишњи чист приход од 600 динара давати као награда у спомен сина му Николе Ј. Мариновића списима поучитичко-моралног и патриотског садржаја. Фондом овим управљаће срп. крал. академија наука у Биограду.

Добротвор православне цркве. Госп. Милош Николић трговац из Турн-Северина (Румунија) 12. октобра о. г. положио је у депозит началства окр. крајинског (Србија) и подарио 12.000 динара на циљ подизања цркве у селу Јасеници. Слава му, и Бог му благословио његово Христијанско дјело, те поживио дуго на дику и понос своје истините православне цркве и српског народа.

Добротворка православне цркве и школе. Гђа Лаура пл. Мочонијева рођ. Чаронијевића подигла је уз општински малени додатак у Фењу велељепну цркву с двије куле и утрошила је на то својих 15.000 фор. Осим тога подигла је у истом мјесту и српску школу са 3.000 фор. Слава јој!

Књижевне вијести.

Приповијетке Николе В. Гоголља. Књ. Ш. Свеска 202. народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву.

Разговор угодни народа словинскога. Књ. IX. Свеска 203. народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву.

Први годишњи извјештај учитељске и с њом спојене I. народне основне дјечачке школе као вјежбаоница у Сарајеву, објављен на крају школске год. 1888/9. Садржај: I. Развитак учитељске школе; од равнатеља. II. Узгојна обука. Расправио J. H. Фаркаш. III. Школске вијести; од равнатеља. На челу овог извјештај налази се фотографија приправничког конвикта.

Примјетбе на пројект закона о црквенским властима источне православне цркве у Краљевини Србији. Од Н. Дучића архимандрита. Београд. Штампарија крал. српска. 1889. Цијена 50 пара динарских.

Позив на претплату.

Још један број осим овога, па ће у име Бога навршити се и трећа година од како је почео излазити лист „Добробосански Источник“. Кад се узме у обзир каквим животом животаре у опште наши српски листови, и како је тешко подухватити се издавања и уређивања листа — што наши издавачи и уредници најбоље знају — онда су **три** године за један лист лијеп вијек, а да у том времену није клонула воља да се ма колико било удовољи општем захтјеву и потребама публике а нарочито оне, којој је у првом реду овај духовни лист намијењен. Нијесмо позвани да донесемо пресуду о том: да ли је погођен правац, који се од оваког листа мора тражити; да ли је у опште постигнуто каква успјеха и у колико; да ли је лист одговарао својем позиву и програму, и најпослије, да ли је вриједно да овај, ове задаће једини лист у овијем земљама, и надаље продужи своје излажење; то ће изрећи беспристрасна критика његових поштованих читаоца. Нас пак тјеши та нада, да нијесмо били на одмет, и увјерење, да нијесмо — према нашим силама, које нам поред другог посла стоје на расположењу — жалили ни труда, ни пожертвовања, да се „Источник“ појављује читаоцима у што љепшем руху и што бољи садржајем, какав нам се чинио најприличнији и најкориснији према стању нашег пречасног свештенства и околностима у којима се оно налази у овијем покрајинама. Па и у будуће не ћемо — ако Бог дâ — малаксати добром вољом и срдачном жељом, не ћемо ни најмање жалити ни труда ни пожртвовања, да овом скромном листу положимо основ на здравом темељу, како би се могао што љепше ширити и кориснијим постајати, а у једно и дужи вијек проживити.

Течајем ове године добили смо подстрекавања и савјетовања са више страна, како од браће свештеника, тако и од многих уважених личности и пријатеља нашег подузећа, који знају шта је у опште књижевност по наш српски народ, а особито црквена — која је тек у повоју — да у идућој години **проширимо обим листа**.

Уваживши мудре разлоге и савјетовања од сваког оног, коме лежи на срцу напредак овог листа, а и сами користећи се досадањим прибављеним искуством; даље, имајући пред очима ону корист, коју доноси свештенству и народу овакав лист, и ослањајући се на наше пречасно свештенство и побожни српски народ: одважисмо се да у име Бога и љубави спрам православља удовољимо и тој жељи, — којој се од срца радујемо, као најбољем доказу, да је „Источник“ колико нужан, толико корисан, и да га мили читаоци предусрећу с љубављу — с том напоменом: **да ће издавање и уређивање листа „Источника“ од нове 1890. године почети**

излазити мјесечно у повезаним свескама од најмање 2½ табака досадањег формата, а према потреби и више, и то под овим насловом: „Босанско-Херцеговачки Источник“, мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства“; с годишњом цијеном од 4 фор. а. вр.

У тој намјери ми се унапријед обраћамо нашем пречасном свештенству из све три епархије, а тако исто и пречасној у Христу браћи по осталим српскијем земљама, као и побожном српско-православном народу, с позивом и најуљуднијом молбом: да нас материјално претплатом помогну, и да браћа свештеници потруде се у кругу своме покупити што већи број претплатника, како би се даљи излазак и напредак овог листа осигурати могао. Поред тога уздамо се да ће нас потпомоћи својим дописима и наша браћа парохијални свештеници, који живе у средини народа, па познају његове појмове вјерозаконске као и све мâне, укратко који су пуни дубоког искуства у вјерозаконско-народном животу Српског народа.

Сваки, чим је који у стању, треба да притечемо један другоме у помоћ ради унапређења цркве своје, која је основ народњег живота.

Овдје нам је напоменути, да смо се потрудили да овом листу набавимо прилично коло свјеснијих свештених и свјетовних лица, који су нам, а особито неки наставници рељев. богословског завода, обећали умним својим радовима као и преводима пунити ступце „Источника“, да богатији и бољи садржајем излази пред своје читаоце.

Још имамо и то нагласити, да издавањем и уређивањем овог листа нетражимо — а нијесмо ни до сада имали, нити смо тражили — какве материјалне користи за нас, до ли једино моралне награде ако извршимо оно, што нам као српско-православном свештенику спада у дужност да чинимо, особито у данашњим приликама: према православљу, према милој нам српској цркви и народности; и ако у том постигнемо ма колико било добра успјеха, и ако тијем придонесемо ма и најмање зрнце чврстоћи и чистоти православља и љубави према Богу, цркви и српској народности: јер тим смо онда извршили своју задаћу, своју дужност, и бићемо тиме срећни.

Ко жели лист држати нека нам се за раније са претплатом јави и означи тачно своју адресу, како би на вријеме знали колики ћемо број екземплара дати штампати.

Вересије нисмо ради имати. Претплата се шаље: Српско-православној АЕ. М. Консисторији у Сарајеву а рукописи: Уредништву „Босанско Херцеговачког Источника“ у Сарајеву.

Уредник: **Ђорђе Петровић,**
свештеник.

Све досадање дужнике најуљудније молимо и позивамо да нам подмире дужну претплату, како бисмо могли на крају ове године расчистити рачуне са штампаријом.

Администрација „Д.-Б. Источника“.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

ДАБРО-БОСАНСКИ

ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Излази двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 24. Сарајево, 15. Децембра 1889. Год. III.

Ријеч на Божић.

Благочестиви Хришћани!

Један од најзнаменитијих дана у повјесници свјетској, један од најрадоснијих празника за све Хришћане, јесте данашњи дан — дан рођења нашег Спасителја.

Празнујући овај дан, Хришћани се данас у братској љубави „мирбоже“ и са радосним ријечима поздрављају: „Христос се роди!“ и „Ваистину роди!“

Данас се из хиљадама хиљада грла источно-православног народа ори умилна и весела пјесма у црквама и домовима: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља“; данас се пјева по цијелом православљу она иста пјесма, којом су некада небесни Анђели овај дан људима — први запјевавши — објавили славно рођење Христа Спасителја нашег.

Свечан је овај дан, пун је миља за сваког Хришћанина, а особито за нас Србе, јер је скопчан са лијепим и значајним религиозним и народним обичајима.

Овај је дан мира и љубави, јер је у њему сâм свемогући Творац — Бог, испунио своје обећање човјечанству дано и то на начин чудесан и божанствен.

На овај дан сишао је син Божији са неба на земљу, да нас спасе и избави од праотеческог грјеха; дошао је и родио се од Богом благословене дјеве Марије, да нас измири са Оцем Својим — са створитељем свијета.

* * *

Преблаги Бог створивши првог човјека, смјестио га је у блаженом земаљском рају, гдје је имао срећно живљети и спремити се за срећнији живот у вјечности. Мудро и послушно Богу, живећи у времену, човјек би без муке дошао у блажену вјечност. Но први људи а са њима и њихови потомци злоупотребише своју слободу, преступише Божију заповјед, удалише се од своје циљи, заборавише своје опредјељење, и почеше све дубље и дубље тонути у мору грјехова. Страсти обладаше људска срца а празновјерство и незнабоштво бјеше се умножило, у коме огрезну и окори готов цијело човјечанство, и као навалице све више и више поче се удаљавати од Бога Творца и правог добротвора свога. Укратко, рећи, по слову аспостолову: „Вси согрѣшиша и лишени сѧть славы Божіѧ“.

Али свемилостиви Бог правдом Својом осуђујући грјешног човјека, и видећи људе под тешким бременом гњева и гријеха, не хтједе да се љубав Његова окрене од рода људског, те зато је често пута преко избраника својих (пророка) поткрепљавао надежду у човјечанству, особито у

народу израхиљскоме, да не клоне духом у очајање, него да с вјером очекује обећаног избавитеља — Месију.

*

И кад се наврши од Бога одређено вријеме, и да означи долазак обећаног искупитеља, најприје шаље Бог архангела преблагословеној дјеви Марији, који јој долази са ријечима: „Радуј се благодатнаја Господ је с тобом, ти си благословена међу женама, Дух ће свети наићи на тебе и сила ће те Вишњега осјенити: Ти ћеш родити сина и надјети му име Исус; Он ће бити велики и назваће се Син највишега, и царству Његовом не ће бити краја".

Пречиста и преблагословена дјева Марија прими ову благу вијест са тврдом вјером, са смјерном понизношћу вољи Божијој. Роди сина Божијег у Витлејемској маленој колибици — у вертепу. И небо необичном свјетлошћу засија над Витлејемом и околином његовом; а ангели појаху: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добравоља".

Пастирима, овим невиним и добрим синовима природе, — који чуваху стадо око Витлејема, престрашеним овим чудом, што га на небу угледаше, — силази анђел Господњи и објављује рођење сина Божијег са овим ријечима:

„Не бојте се! ја вам доносим велику радост, која ће бити свега људства, јер вам се родио данас Спас, и ево вам знака: наћи ћете дијете повијено и у јасле положено".

Пастири чувши ове ријечи, ову дивну и божанствену милину, неисказана радост бијаше испунила срца ових добрих људи; и кад их анђео остави, и кад дођоше од чуда к себи, одоше, и још већма удивише се кад нађоше младенца и видјеше да је све онако, како им анђео Божији каза. Они се поклонише новорођеном Спасу и вратише се пјевајући и хвалећи Бога о свему што видјеше и чуше.

Па и са далеког Истока хитају и долазе мудри волсви — цареви, носећи дарове: злато, ливан и смирну; и поклонише се великом витлејемском учитељу и знамењу препорођаја људског — нашем спаситељу, који сиђе са неба да подигне и избави род људски, и да му покаже пут којим ће се узвисити до свога правог достојанства и опредјељења.

*

Велика је милост Божија, велико је свемогућство Његово!

Он као син Божији роди се, и ријеч постаде тјело и усели се у нас пуно благодати и истине (Јов. 1. 14).

Он као Бог, не изабра матер дјеву из богате породице, која би блијеском својега одијела и сјајем својих драгоцјености и злата привукла на се свјетску пажњу: јер то све украшава и задовољава само спољашност и тјелесну сујету свјетску; већ Он изабра матер дјеву, сироту и богато украшену унутарњим добродјетељима и врлинама: невиношћу, смјерношћу, стидљивошћу и оданошћу Богу.

Он се не роди у раскошним дворовима и салонима, него у витлејемској маленој сиротинској колибици.

Он не јавља рођење своје богатима, који вјећма цијене злато, сјајност, раскош част и достојанство; већ се јавља простим пастирима витлејемског стада, тим побожним и безазленим душама.

Ето тако син Божији родио се је и дошао је на земљу, да са истином сруши неправду и покаже људима пут живота и спасења.

Ето то је Спас наш, који прими на себе човјечије тијело.

Ето то је знамење препорођаја људског, пред ким падоше лажни идоле, сруше се њихови храмови и уништи се кужна поквареност и деморализација.

Ето то је Источник живота, који исцјељиваше болне, сакате и слијепе; пред ким мртви оживише и многа чуда чињаше.

Ето то је Бого-човјек, који мјесто ропства и насиља објави љубав, братство, слободу и морал.

Ето то је највећи проповједник истине и јеванђељске науке.

Та има ли што љепше и што узвишеније, но што нас је учио и што нас непрестано учи Господ, наш Исус Христос и Спаситељ из св. Писма — из св. јеванђеља, у којем је неисцрпива наука Његова, и који између свега учи људе и Хришћане:

„Љуби Господа Бога својега свијем срцем својијем, и свом душом својом, то је прва и највећа заповијест;

а друга је као и та: љуби ближњега својега као самога себе. О овима двјема заповијестима виси закон и пророци.“

„Господу Богу својему поклањај се и Њему једноме служи.“

„Кад стојите на молитви, праштајте ако што имате на кога, да отац ваш који је на небесима опрости и вама погрјешке ваше; ако ли ви не опраштате, ни отац ваш који је на небесима, не ће опростити вама погрешке ваше.“

„Ако дођеш у цркву да се Богу молиш и свијећу донесеш, па се сјетиш да си увриједио брата твога, не мој палити свијеће, него је остави пред олтарем па отиди и помири се с братом својим; и онда дођи у цркву те свијећу упали, принеси дар свој и Богу се моли.“

„Све што иштете у својој молитви вјерујте да ћете примити; и биће вам.“

„Не чини никоме што ниси рад да теби други чини; а све што си рад да теби други чине, чини и ти другима.“

„Поштуј оца твога и матер твоју.“

„Не чини никоме зла, па ни зло за зло.“

„Не кради, не отимај и не варај.“

„Не лажи, не свједочи лажно, јер горе можеш убити човјека твојим језиком, него што муња својим громом сирово дрво убије.“

„Не чини прељубе са туђом женом, ни жена са туђим човјеком; јер се тиме може да поруши кућа, имање, част и живот; а ако немаш друга наћи га, спари се и љубите друг другa.“

„Кад судите, не гледајте ко је ко по имену и занимању него гледајте на дијела његова па право судите, јер каквим судом судите онаким ће се и вама судити.“

„Каквом мјером мјерите, таквом ће вам се и мјерити.“

„Старајте се за јело, али не за оно јело које пролази кроз тијело, него за оно, што вјечито остаје у тијелу, а то је: наука која човјека само на добро, на истину, на поштење и правду учи.“

„Не сабирајте блага и богаства себи на земљи, гдје мољац може да изгризе, гдје рђа може да га зарђа, гдје трулеж може да га иструли, гдје лопови могу да покраду; него сабирајте себи блага и богаство на небесима, гдје нема ни мољца ни рђе, ни трулежи па ни лопова.“

„Чувајте се од лажљивијех пророка, који долазе к вама у одијелу овчијему, а унутра су вуци грабљиви.“

„Не бојте се онијех који убијају тјело а душу не могу убити; него се бојте онога који може и душу и тијело погубити.“

„Трпљењем својим спасавајте душе своје.“

„Благо кроткима, јер ће наслиједити земљу.“

„Благо гладнима и жеднима правде, јер ће се наситити.“

„Благо онима који су чистога срца, јер ће Бога видјети.“

„Благо онима који мир граде, јер ће се синови Божији назвати.“

„Благо милостивима, јер ће бити помиловани.“

„Будите милостиви, као и отац ваш небесни што је милостив.“

„Не ће сваки који говори: Господе! Господе! доћи у царство небесно; но ко чини по вољи оца мога који је на небесима.“

„Тешко човјеку кроз којег долази саблазан.“

„Сваки који се узвишује понизиће се; а који се понизује, узвисиће се.“

„Чувајте се од сребролубства, јер нико не живи од онога, што је сувишно богат.“

„Каква је корист човјеку ако сав свијет добије, а душу своју оштети, *и може ли ко* откупа дати за душу.“ ?

„Чувајте се да како ваша срца не отежају ждерањем и пијанством и бригама овога свијета, да вам овај дан не дође изненада.“

„Кад чиниш гозбу зови и сиромахе, кљасте, роме и слијепе, и благо ће ти бити.“

„Коме је много дано много ће се и искати од њега.“

„Који слуша а не извршује ријеч Божију, он је као онај човјек који начини кућуна земљи без темеља.“

„Благо вама ако вас узасрамоте и успрогоне и рекну на вас свакојаке рђаве ријечи лажући, мене ради; тада се радујте и веселите, јер ће вам велика награда на небесима бити“.

„Заповједам вам да имате љубав међу собом“.

„Тако да засија свјетлост ваша пред људима, да виде добра дјела ваша и прославе оца вашег, који је на небесима“.

„Ко слуша заповиједи моје биће у мени и ја у њему, и ничега се нема бојати“.

„Да нијесам дошао на земљу и показао народу правду и вољу Божију и различно добро од зла, народ би се изговарао, ал овако сад нема изговора“.

*

Ето угледа за сваког који жели по вољи и заповједима Бога Спаситеља живити и владати се; ето науке да се по њој у животу владамо, па ако тако узрадимо, онда ћемо тек достојно прослављати славни празник рођење Сина Божијег.

А сада браћо пренесимо се мислима у Витлејем, пођимо ка вертепу и поклонимо се нашем спаситељу Господу Исусу Христу, и побожно запјевајмо и велико и мало ону значајну пјесму анђелску. Славимо Бога на висини и на сваком мјесту. Имајте тврду вјеру у сведржитеља Бога и у све оно, што нам је одкрио преко јединородног Свог сина Спаситеља нашег Исуса Христа. Љубимо и надајмо се на Бога. Вјера, љубав и надежда то су Хришћанске врлине, које сваког човјека овога свијета чине срећним а онога загребног уводе у царство небеско и у живот вјечни. Његујмо свагда мир у души и срцу нашем; хранимо мир у породицама нашим а с тиме хранимо мир и слогу у народу своме, те тим ћемо све боље и боље у сваком добру напредовати. Избјегавајмо сваку међусобну зађевицу, раздор, и недајмо повода проклетој неслози и неспоразуму, јер то таре како породице тако и општине, појединa друштва и народе. Имајмо добру вољу на свако дјело ради вјере наше, ради цркве наше, ради школе наше, ради православља и народа нашег. Сваки нека је свјестан своје дужности и нек је врши савјесно без притворства и без себичности. Нека је с нама и међу нама добра воља увијек, те кад потреба заиште ради користи цркве, школе и народа нашег, покажимо је сви, и по њој извршујмо сви сложно намјере наше, ради добра и среће наше.

Ђ. П.

О стању Српско-православног свештенства у Босни.

Прочитавши чланак под горњим насловом у 21 и 22 броју овога цијењенога листа, нијесам могао одољети а да дубоко не уздахнем; јер ми читајући тај чланак изађоше пред очи све оне патње и невоље нашега кукавнога свештенства босанског, које оно преко своје главе премеће, борећи се са својим тешким и оскудним положајем, борећи се за „хљеб потребити“.

И заиста мало је народа у просвећеном хришћанском свијету у коме би било и издалека материјално стање свештеничко налико на ово наше; мало је народа велим, да му његове законоше, његови душебрижници носе на себи слику најоскуднијех сиромаха, слику најхудијех просјака и невољника, као што је то наш српско-православни народ у Босни. И опет тај наш народ вели: да је народ! и опет те наше црквене општине веле: да су на своме мјесту!!

Мој љубезни брат у Христу вели, да је у у њих тамо неђе у Посавини свештеничко стање жалосно. Вјерујем ја то њему врло добро. И у нас је жалосно, и чини ми се још жалосније и чемерније; јер ни у нас не дају што-но он вели: ни двизета, ни арманскога варићака шенице, па ни киселога сира ни покваренога масла. Све је то народ заборавио давати, па се још и не сјећа, да је икад од тога што год давао.

Па и биру је код нас још мало озвонило, јер тај најглавнији приход свештенички мало ко сад даје. А зашто би га и давали? кад им стоји од воље, хоће ли што дати или не, осим ако се који нађе те из милосрђа као и осталом просјаку коју оку пружи. Тужити га немаш коме, јер ти се тужба не сахиње; неће суд ни област за то да знају. Са тврдијем свједочанством освједочићу, да сам ја у једном селу, које броји стотину кућа једва 14 (словом четрнајест) варићака и то на најчемернији начин за годину дана укупити могао. Ово купљење кукавнога бира, колико стане свештеника труда и понижења нећу овђе ни казивати, јер то свак који у Босни живи познаје. Ал ево тешке муке, кад то и онај, који би требало да види, не види. Кад би случајно на попи било каквих махана и недостатака, било би њих, који би се постарали, да то пријаве гдје треба. Шта више у таким приликама, нађе се њих доста, који чак измишљају лажне клевете на свештенство, па га пријављују духовној власти, па богме и високој влади; јер незнају ваљда шта ће друго радити.

Право вели мој брат љубезни и писац онога чланка, да је у прваша времена за свештенство било много боље. Мој отац био је

свештеник, па сам врло добро упамтио, његове приходе, како су ишли. Сјећам се врло добро, кад је он из једнога села по читаво јато ситне марве својој кући догонио, а то је народ драге воље давао. Осим тога досадашњијем свештеницима биле су тако рекући руке одријешите, јер нијесу одговорни били за свашто. Могли су вјенчавати без разлике свакога момка и дјевојку, а данас то закон у неколико забрањује, негледајући што се тим свештенству ускида најглавнији новчани приход и потпора. Овакови момци који се не могу вјенчати ипак се жене, па живу не вјенчани и рађају незакониту дјецу, те се послије и кад могу неће да вјенчавају. К тому још кад буде право рећи, могли су до сад свештеници по гдје-што и „преко — јего“ одгулити. Данас свега тога нема, нити може и смије бити, јер свак пази на свештеника, колико ће узети. Наши поједини варошани па и по гдје-које општине чак и подучавају сељаке, да не дају попу много за вјенчање и друго. (Али фала Богу нијесу сви таки, него као што рекох — по гдје-који). Тако ту „таксу“ знаде сваки наш тежак, па вели: „не смијеш ти попе више од пет форинти за вјенчање узети, јер ћемо те тужити владици“.

Прије окупације свештеник није никакве одговорности на себи имао; он није знао за матрикуле ни у опће за канцеларију, него што је добивао, добивао је бар безбрижно. Данас се хоће много што-шта; хоће се да свештеник води формалну канцеларију н. пр.: да води тачно протоколе, да даје годишња извјешћа духовној власти, да предаје областима мјесечне изказе, мртве и крсне листове (ако то затреба) и у опће „све и сва“, премда за то нема никакве наплате. Они не питају: има ли попо узети за што пера и артије? Каква је у њега соба и кућа и има ли гдје канцеларију водити? Па има ли кад сједити, да то све напише? Не питају, ко ће попи у млин и у дрва? има ли чиме своју породицу прехранити? и т. д. Не, они то не питају, нити хоће да питају.

Преко границе имају свештеници само за корешпонденцију са областима тако звану: „пфарсесију“ од 13 (или 14) форинти мјесечно, а ми овамо за то не добивамо ништа. Истина бог на неким мјестима добивају свештеници потпору од Високе земаљске Владе по 20 и 30 форинти, на чему јој велика хвала, али то не спада у заслугу него у милост. Па та милост може се мислити, да није толика с којом свештеник може цијелу годину дана животарити.

Данас сви службеници у Босни осигурани су са доста добром плаћом и сваки од најнижега општинског пандура до највишега чиновника имају бољу наплату од свештеника, а овамо се у неком смислу и свештеник сматра као чиновник и службеник, па зашто се неби и њему тако што одредило? Јели право, да се сви ови наплаћују готовином а свештеник да проси, који такођер доста знатну службу према држави и отаџбини врши. Ја мислим, да свештенство није одвојено од државе и њени интереса, него баш на против оно врши најзнаменитију улогу у друштву; врши улогу вјерску, а вјера свакако није и не може бити најпосљедња. Па на посљедку, ако смо ми свештеници нека засебна каста у друштву, онда нам треба и то казати или онда нас треба пустити са свијем, па нити од нас што захтјевати нити нас у што убрајати, нити о нами икакву бригу водити.

Ено у Рељеву код Сарајева основато је Српско-православно богословско сјемениште и у њега се троши толико пара. А ко троши? Држава. Па зашто онда трошити око једнога сепаратнога сталежа, који се таман кад би требало, да се још боље наплати, сам себи и судбини својој оставља?

Данас може своју заслугу наплатити: трговац, занатлија, механџија и сваки други, а худи свештеник свога не може, јер вели се: „да за то нема наредбе“. Није ли то што-но ријеч, Богу плакати? Тужи се духовној власти: не помаже! Тужи се котару: бадјава! Тужи се суду: није користи! шта ћеш опда худи мучениче?!

Свештеник мора бити одјевен т. ј. да има лијепе и пристојне хаљине. О да! а откуда се одијева? Не смије свештеник трговати, несмије какву шпекулацију водити, не смије просити, не смије — ако ћемо по правилу — ни орати ни копати, јер занемарује рад свој; јер се хоће: да не умре не крштено, да се мртвац не закопа без њега, да крсна водица не освећена не остане, да се воде тачно протоколи, мјесечни изкази, годишња извјешћа и т. д. а овамо нема он ни откуда никакве помоћи. Па шта ће онда? то нико не помишља, нити о том бригу води.

Осим свега овог што до сад рекох има још једна околност, која отешчава положај нашега — особито млађега — свештенства. Та околност јесте не уређење парохија. Неки свештеници имају са свим добре и простране парохије, а неки на против врло хрђаве Старије свештенство заузело је већином добра мјеста и оно је у неколико према околностима снадбјевено, док млађи кубуре и трпе највеће оскудице. Шта више проговара се, да се та организација неће ни извести чак до онога времена, док стари свештеници не помру, јер вели „није право од њих одузети, па дати млађима“!!? Дакле чекати док стари не умру!! А пада ли икоме на памет, чим ће млади до тога времена живити? У нас се броји старо свештенство оно, које није богословију свршило, а млађе, које је богословију: бањалучку, Р е љ е в с к у, београдску и задарску слушало. Даклен нека се помисли, да има свештеника, који се броје међу старе, па су без богословије и без икаква знања рукополагани све док су у нас у Босни грчке владике постојале. Има их по том по годинама млађијех, него ових, који се међу младе т. ј. богословце убрајају. Према томе могли би ови, који се броје међу млађе поумирати прије од онијех старијех.

Млађе свештенство не иде на то, да старом свештенству њихове парохије одузме. Не! они то неће не дај драги Боже! Али они би ради а и правичност захтјева, да се те њихове парохије мало смање и уједначе, јер није право, да један има и преко више а други да оскудјева. Мени неће ни мало бити жао, ако некога па макар млађега намјесте и на боље мјесто, али само да је дотични заслужан и свјестан тога мјеста и чина. Тако — ако ћемо право — треба да суде и стари свештеници, јер данас су околности таке, да се према положају мора и довољно знања имати. Данас није п р а в о ј а ч е г а, нити ко више плати, као што је то некада бивало, него право разума и знања. Парохије нијесу наслједство, па кад један награби, да другоме нема ништа.

За то ми и молимо Високо-пречасну конзисторију, да се организација одмах изведе и преуба једнакост и правда спроводе; јер тако ће бити мир и братска љубав између нас.

Високу земаљску Владу пако молимо, да нам у помоћ притече, те да се и наше стање већ један пут за свагда уреди а ми ћемо гледати као и до сад, да се покажемо достојни те њезине високе милости.

У осталом завршићу са жељом, да ово мојих неколико ријечи нађе одзива како код народа, тако и код наше високе духовне власти а највише код високе земаљске владе.

Један у име већине.

У Бишћу, 1889. **К. К.**

Примјер ваљана свештеника.

(Ријеч двије из јужне Херцеговине).

Није давно да се од старе Травуније одијелих. Још нема ни два мјесеца, а срце ми за њом чезне и к њој ме вуче. Ја је волим и љубим, мени је драга, па нек је кршевита и пуста. Мени је драга, јер Срб-Требињац свакоме је драг и мио.

Он почитује другог и љуби, он је гостољубив и љубезан; он радо странца прими а још раће угости и подвори.

Ја је волим јер Србина раћа, који умије своје да чува, а туће да почитује. Ја је волим јер кад треба: све је можно! Ту је слога и братска љубав; ту се од стотину срца једно слије, које хрли и у „ватру“ и у „воду“ — али за Српство! . . . . Ту се баш народна обистинила: „Сложна браћа дворе граде!“ И збиља Срб-Требињци красне дворе Српству зиђу, а уз дичног неимара!

У њих се пробудила српска свијест, која пуних пет вјекова тињаше под игом Турчина.

Они добро бајају о Травуњским жупанима па чак се диче и са седмо-крунисаним краљевима у негда престолном граду Травуније — Требињу!

Да, они се диче, а имају се чиме и дичити; јер не само да су Срби ријечју, но и дјелом! . . . .

Они увидивши, како се напријед корача по осталим Српским мјестима Босне-поносне и Кршне-Херцеговине у напредку за спас и

бољитак Српства, не хтједоше да остану потоњи, него се својски посла латише не жалећи тјелесне, ни материјалне жртве, и само да се достојним синцима покажу старе Травуније, те пред Српством образ освјетлају.

И заиста су га освјетлали, ако никада, а оно сада у потоње вријеме одкад добише дичног и врлог Срб-неимара, који је ударио темељ пробудившој се српској свијести; како у слаба тако у јака; како у малена, тако у одрасла; како у сиромашна, тако и у богата Требиња! . . .

Тај дични „Неимар“, који дође „свој својему“ да помогне; око кога се цијело Требиње креће, јест свештеник и син „Крша“ Херцеговачког — часни госп. Пјешчић.

Он је неимар и раденик; он је Србин и Христјанин; он је ријеч и дјело; јер баш код њега вриједе и пјесникове ријечи:

„Добар пастир, јер што каже ином.
И сам својим потврђује чином!“

Он је потврдио и учинио много, како дође у Требиње. Ревном његову настојању и заузимању око љанске св. Савске бесједе, има Срб-Требињац да захвали, е је добио ловор вјенац међу Српством, о којој ћу овдје у кратко проговорити.

Година ће дана о св. Сави бити, када се први пут у Требињу у „новој сали“ код госп. Куртовића збуба свијета, да крknути не можеш. Ту не само да се био слегао свијет из мјеста и околних села котара Требињског, но се и по конак ода и два потрудила вриједна Србадија, да види ову прву славу, којом ће да се прослави српски просвјетитељ и учитељ — св. Саво. Ту их бијаше из Гацка, Билеће, Дубровника и т. д. дошло; а и цијело чиновништво града, те од првога до пошљедњега официра. — Сва та свјетина у мртвој тишини једва очекиваше глас звонцета, када ће се подигнути застор и показати омладина српска.

Но и то их из заноса тргну — застор се диже; а сину лијепа кита омладине уз школску младеж, те отпоче бесједа својим редом.

Ко ће да опише онај призор, гдје човјек не зна: да ли ће оком мотрити „кршну омладину“ у богато окићеноме народном одијелу, или би слушао заносне звуке поздравнога слова! Овдје управо не знаш, шта би! . . . .

Бесједа је дивно текла својим редом уз бурно клицање и пљескање публике.

У првом дијелу бесједе управо не знаш, кога би похвалио, када свакога само дјело хвали!

Ту не знаш, или ћеш похвалити госп. Јова Ђеловића, који својим живим и заносним говором публику очара и задиви, или би ону у дивном руху црногорскоме, која онако красно а вјешто декламира „Маргита дјевојка и Рајко војвода“, која се онако вјешто и оригинално приближи „Маргети“, да оноликi пљесак и бурно клицање изазва у публике. Уз ову госп. Анђелију Ђеловића, особито је пажњу на се обратила и врла кћерка јуначкога војводе Херцег-крша госп. Ружа Петковића — са својом декламацијом, „Ђурђевдан од Змаја!“

Па и пјевање је прилично ишло! . .

Задивљени овим дијелом бесједе, једва очекиваше публика да се застор подигне и други дио почне. Но што иде брзо дође — застор се и опет подиже.

Сада си тек имао шта видјети, и рашта и дући!

Ту ти сједи јуначки војвода у богато окићеној војводинској одори, мислиш да је за рат, или у гарду Господару на дочек пошао, па теке се ту свратио, да оној около себе Србадији и ситној Пиперади, коју јуначку отпјева уз јавор гусле! . . .

Уз јуначкога војводу Луку Петковића сједаше му друг и пратиоц у рату — г. Јово Тупањанин, трговац, те кад би се старина уморио и сустали му прсти по струнама, онда би он превукао по њима, а подвикнуо гласно громовито, како су се то на окупу после разбића непријатељског научили војнике забављати и од сна бранити.

Овдје не ћу да их хвалим, ни оцјењивам, јер свако зна пјевача Херцеговца, а камо ли војводу и ратника, но ћу још једно прибиљежити, што је публику задивило, те управо изненадило!

Након првог одушка јавор-гусала, подиже се један малишан од 5 до шест година у црногорском одијелу — Тодор Поповић, те поче уз афектацију и модулацију тона декламирати Змајеву пјесну „Дјед и унук“.

Ту није било друге, но да свијет пуца од смија, а часници се не могоше уздржати, а да га не скину са позорнице међу се . . . . . .

Па и други се је дио свршио, а сада ће трећи започети.

Трећи дио бесједе бијаше алем свему, а то је „Крст и круна“.

Тај комад јако је добро и вјешто одигран, да су се странци дивили и чудили, јер тако што не очекиваше се од Требињаца!

Но хоће се воље и вјешт вођа, па све је можно! . . .

У овоме комаду сви су своје улоге добро одиграли; а како и не би, кад се сваки надмећао, ко ће боље и љепше.

Но као што се свукуда и у свачем један особито истакне, тако се и у овоме госп. Симеон Перовић — у улози св. Саве — изврсним показао и побједу однио. Но нијесу иза њега далеко изостали, ни госп. Стеван Правица — у улози „краљ Андрија“; као ни госп. Саво Петковић — у улози „Вукан“; па и остала браћа Србадија! Живјели! . . . Дао Бог, те у будуће још боље и сјајније! . . . .

По свршетку трећег дијела био је чодужи одмор, а након тога томбола, те пјевање и играње до у саму зору. — Публика се задовољно и весело разилазила; а бијаше је и доста! . .

Други дан у вечер опет се држала иста бесједа ради оних сељака, а и многих грађана, који раде навале не могоше „присуствовати“ прву ноћ. — И ова је ноћ на свеопште задовољство публике испало сјајно; а и свијета ништа мање, но прву ноћ не бијаше!

Овом бесједом учинио је вриједни Пјешчић и школи лијепу корист; јер јој је добрано фонд порастао.

Овим је, што већ прије рекох, стекао Требињцима угледа; а и образ им осветлао пред свијетом.

Овим је он научио Требињца, да и он зна за Српство, да зна цијенити и прослављати свога Просвјетитеља и Учитеља; да зна да је под покровитељством, а у војводини св. Саве. Он је овим показао, да је све можно, што се хоће; а особито омладина Требињска! . . . Она је учинила много, а за кратко вријеме. Она је освјетлала образ Требињу; освјетлала образ Српству; одужила се кући Немањића; а дала углед осталима, да се и они за њима поведу; а то све уз „Срб — неимара;“ јер како каже госп. писац у чланку „Митрополит Серафим у Требињу“ — број 21. и 22. стр. 341. овога листа: „Милом Богу хвала, код наше младажи није ни нужно говорити „мораш“ — но само треба рећи: „ово је потреба, па су сви на окупу“. — И збиља је тако код њих, само када „је има ко повести“.

Читајући горње ријечи, као и цио допис о Требињу, и нехотице ми се рука пера лати, да и ја коју проговорим о овоме дотакнутоме крају, што и учиних. — Господину писцу горњих редака бијаше намјера описати дочек Митрополитов у Требињу и пут до у Љубиње; а ја се усудих још коју о Требињу рећи, јер: „Од вишка глава не боли!“

Он, истина Бог, лијепо говори о младежи; али и народна још љепше: „Празна рука, мртвој друга!“ — Ја видим по другим мјестима исто таку вољну младеж, али ками, нема ко да је поведе; нема ко да је упути и да јој помогне; јер се хоће тому материјала, а то многога назови Србина жуља. Гдјегдје опет другог, а првог нема; па тешко је „оба добра саставити“. — Но то је у Требињу састављено. Требињску омладину има ко повести и добар јој савјет и примјер дати и научити је; а и новцем јој помоћи, па је њој и можно и хоће. — Ту се налази уз ваљана свјештеника Пјешчића и ваљана „српско-православна црквено-школска општина“. Ту је Србин Стеван витез Черовић, који у оскудици локала за држање св. Савске бесједе сагради кућу за 20 дана, не жалећи ни труда, ни новаца, а да буде готова у очи Савина-дне! Он не жали намаћи, а и позајмити до 40 пећи, да оно суши, што мајстори зиђу! Он не жали 200 фор. дати за засторе и кулисе, а више од неколике стотине „он“ и „Браћа Поповићи“ за одијело, не рачунајући хоће ли главне изаћи! — Он не жали напојити сваке пробе по буретом пива омладину уморну! — Он не жали као прилог дати — поврх свега тога — једанаест наполеона у злату! — Он не жали по бесједи све учеснике приређивачкога збора и омладину на вечеру о свом трошку позвати; па још све, што се ни набројити не да!

Уз таког Србина; уз таког пресједника „српско-православног општинства“; уз таког добротвора и Мецену Требињског, како да не буде омладина така; па још када је има повести ко, као дични Пјешчић!

Но не дај, Боже, да су сама та два, но и сваки грађанин Требињац макар не био члан

опћине, он ће радо помоћи и дар приложити, колико је кадар, а на корист Срйства!

Увидивши то омладина, ни она не жали свога труда, јер давно се рекло: „Оно раде дјеца, што виде од оца!“ — Оци им даше примјер и коло им поведоше, а они се сада сами крећу, те су и ове године свом снагом прегли, да чим боље и достојније прославе св. Саву. Па и диван су комад одабрали „Дејан жупан требињски“ Дао Бог, те устрајали и успјели у свом дјелу, па били своме роду на видјелу!... А хоће, ако Бог јаки да, док је Пјешчића, који је дика и срце Требиња! Такав је свештеник Срйству потребан, јер ваљан свештеник чудеса ствара!

Овдје ћу више престати, не ћу да га хвалим и о њему даље говорим; јер га његова дјела хвале и славе. Само дао Бог, те се и остало свештенство ових крајева на дичног Саву угледало! Дао Бог, те и они били „вође“ и „неимари“ у својим парохијама; и они умјели бити и „начин“ и „зачина“ свога мјеста, па да боље птице и у њиховом гају пројевају! А то је лако, само треба вољу имати, а уз то „хтјети и смјети“, те Змаја с' ума не сметнути, да:

„Род и народ, он нам лети
„По срцу и по памети!“ . .

Ово Вам, штовани госп. уредниче, шаљем, да би ми уступили макар педаљ мјеста у Вашем цијењеном листу, не би ли Бог дао, да би плодом уродило, те да још гдје никне који „Пјешчић“ и „Черовић“. На посљедку Вам на вољу стављам, али свакако примите српски поздрав, па до скорог посјета. **С. Д. Леутар.**

О манастиру Возућој.

(Свршетак.)

Иза калуђера незна се подуправно који је поп вршио свештеничке дужности у овом мјесту. Народно предање као најстаријега овде спомиње некаква попа Цвјетка, који је био у Љесковицама код Жепча, те и овамо поповао је.

Пошље њега, или за његова времена, дошао је овде поп Петар од Врбање из Јајачког котара, с њим је дошао и брат му Миљ, са још му млого фамилије. Кажу да су их Турци нешто окривили, те због тога да су побјегли. Поп Петар није имао дјеце, а од његова брата Миља, сада је цијело село Миљевићи, а и моја фамилија Стакићи, оданде је после куге прешла у друго село; сада око 40 кућа Миљеве фамилије има.

На једној литургији, која се налази у цркви у Гостовићу, има у дну листа овако записано „сиа сватаја и божественаја књига литургиа попа Петра писа дјак Благоје Ђурић 1774 године“.

Дакле по томе може се рећи да је у тијем годинама био поп Петар. Он је био поп у Сижју, Кртовој, у Грачаничком котару, које је одавде далеко 8 сати.

(Овај дјак Благоје Ђурић, који је зар учио код попа Петра, био је поп у селу Паравцима, (опћ. Смрдић) имао је сина попа Сарафијана, и унука попа Петра, звали су се по селу „Паравци“.[1])

Поп Петар је од прилике у 1780 тијем годинама умро. На његовом гробу постављен је крст, али без натписа.

После попа Петра, како кажу за двије три године није било сталног попа овдје, него су долазили са стране врло ријетко, па би посршавали свештеничке послове, те опет одлазили у своја мјеста. Казују, да, кад је први поп, после попа Петра долазио, те како је отишао кући чују људи да је умро; после тога није задуго било никаква попа, те дође неки поп из Мртвица, од Брчкога. Кад је дошао у једну кућу у у Миљевићима, — а била је тај дан киша, те како је био уморан и окисао, пошто је ту ручао заспи. Старјешина кућни није био код куће, него на њиви, те кад дође види ће се покрио гуњем, упита: „Тко је то?“ Рекну му: „Шути, поп“. „А одкле је?“ Упита он; кажу му: „Из Мртвице“. „Какве Мртвице? Што је долазио, да одма умре, као и они некидашњи. Како он један неможеде доћи из „Живице“ па да живи, већ све из Мртвице, те тако сви и помријеше“.

---

[1]) Ако могнем прикупити податке — какве синђелије и друге писмене доказе, накањен сам да напишем штогод опширније, о свештенству Маглајске околине.

После тога дошао је овде неки калуђер Данило. Био је у 1790 тијем годинама, по некијем његовим запискама. Био је вјешт правити иконе; осим млогије икона по кућама, насликао је двери и двије престолне иконе у Гостовићкој цркви. Незна се куда је одавде отишао; а како кажу био је десетак година овуда.

После њега око 1800 те године, запопио се поп Симо (кажу да се звао по матери: Аничић) из Возуће. Ово је онај поп Симо, о коме је писао преч. Г. Васа С. Поповић, у 4. броју „Источника“ ове године; само што је исти госп. погрешно разумио, да је поп Симо био из „Висуће„ умјесто Возуће. Он је као што и госп. Поповић наводи побјегао због Турака, али овде некажу да је побјегао од каквије Фотића, него од некије „Чамџија“, којих је било три брата. Звали су се „чамџије“ зато, што су сјекли чамово дрвље, па у Биоград возили и продавали. Њихови унуци и сада су у селу Вуковинама, ђе су и они били, и зову се „Чамџићи“.

Народ овде прича да су њих тројица, дошли попу Сими, да га уцјене, те пошто им је дао вечеру и напоио их, они су свашта затраживали, те најпосље рекну: „Дај попе, попадију да с нама ноћи“. Он онда брже боље, пошље некога у село, да зове у одбрану. Кад су се сељани слетјели, онда они побјегну, а они потјерају их, те неки Илија Педраг, једнога кад је прелазио ограду из пушке убије. Кажу да је прије спремио у торбу погачу у поповој кући, те овај кад је на њ' пукао, погоди га кроз пô погаче и кроз леђа. Ону другу двојицу потјерају даље, те опет једнога у другом селу, убије неки Иван Калаиш. Онај трећи побјегне.

Послье тога поп Симо бојећи се освете од Турака, (суда се нико није бојао у оно вријеме) побјегне у Посавину у Обудовац.

Послье њега остао је у Возућој, поп Павле отац садашњега попа Јевте Поповића; и они су од фамилије попа Симе.

Могуће је да су сви ови попови разносили по коју манастирску књигу, пошто је онога времена, била оскудица у књигама. Али пошто тијем поповима, незна се никаква њихова оставштина, нити има трага од икаква их, осим попа Симе, то се немере ни знати шта је с тим књигама.

У Јануару 1885. године, ја сам од стране, овдашњ. црквене општине, у име мога оца, који је био предсједник општине, писао пок. попу Николи Јовановићу у Слатину, који је био унук попа Симе, те питао га: дал' је остало каквије књига од његова дједа? те ако на њима буде каквије записка, да ми саопшти. На што је он одговорио овакијем писмом:

Частни господине!

Ваше штовано писмо под бројем 13. примио сам, и разумио вашу жељу: што се тиче мога дједа попа Симе и оца Јове, иза њијове смрти остало је доста књига, то сам упантијо и почем сам отишао у свјет да учим школу, па кад сам се вратијо кући после четири године с в е ј е р а с п у ћ е н о било, само су двије заостале од мог дједа попа Симе, и то за невољу се могу читати; у њима нема ни почетка ни свршетка ни какви знаменити подписа; ни година ни датума месечни; најпосле ето вам прилажем у овом писму 6 листа од једне књиге да прегледате каква су писмена па опет мени да повратите. У обадвјема књигама први глас из охтоика изписан је. Из пасхалије можете дознати, кад су књиге писане, јер имају љета од рождества Христова.

У осталом примите и т. д.

У Слатини 14. Фебруара 1885.

Никола Јовановић
свештеник.

Као што се из овог писма види, поп Никола је послао — мом оцу (Ристи Стакићу свештенику) 6 листа од једне књиге, у тим листовима, налази се пасхалија, коју спомиње и преч. г. Васа Поповић. Према годинама судећи, (пасхалија је од 1731. до 1740. године) море се рећи да је била неког попа. На њој сам налазио оне записке, о којима сам под примједбом означеном говорио.

Оно што г. Поповић каже, да на једном листу стоји написано: „село Возуча“, то већ свједочи да је из села Возуће, а што пише: „Младиковине“, оно је у Тешањском котару, у парохији „Угодновић“; а овдје људи тврде да је поп Симо, поповао и „Блатници“ и „Младиковинама:“ обадва села у поменутој парохији.

Вјероватно је а као што и поп Никола каже, да је било доста књига у попа Симе, па да су их послије његове смрти, разнијели какви попови, нарочито оне, које су биле потребније и које су штампане; лако може бити да су од

њега и оне књиге, које је г. В. Поповић нашао у Милошевачкој цркви.

Можда такије старије књига, и сада има код некије попова, које су им остале од њиховије старије, или од каквог другог попа, те пошто сада књиге које се употребљавају, нијесу оне српске редакције, као у „Србуљама“, а овај нови правопис у црквенијем књигама, учи се и у школама и већ свуда влада, те зато су Србуље и ако их ће има забачене и неупотребљавају се, шта више мало попова има који знају читати у тим старим књигама. Вриједан истражиоц могао би доста тога наћи, а нема сумње да истражујући неби могао расвијетлити се који непознати догађај из наше прошлости. А такођер и од старина и прошлости овога манастира, можда ће се шта год записано наћи, или код појединије попова, или можда и неће у Сријемским манастирима, куд су калуђери пребјегли, или можда у каквијем библиотекама, што би расвијетлило било постанак, било разорење, или неке знаменитије радње тога манастира и његових калуђера.

Завршујући оно што сам знао казати о овом манастиру, желио би да би још кога спремнијега и за овај рад стручнијега, повукла жеља' да из њему приступачније извора и података' изцрпи и изводи што год о овом, а и сваком нашем манастиру, те на видик изнесе, на чему би свакоме најзахвалнији био.

Желим још, да би Бог дао, те се нашијем манастирима срећа на боље окренула.

У селу Хргама, 1889.

Васа Стакић.

Освећење српско-православне цркве у Српској Мравици код Прњавора, у недељу 17. септембра 1889.

У овом малом и скромном Српском селу, постојаше једна дрвена црквица, како народна традиција приповиједа више од три стотине година.

Српски народ у овоме крају вазда је показивао оданост вјери Христовој и хришћанској побожности; те пошто је ова дрвена црквица била због старости веома опала, — прегнуше побожни сељани а на челу им покојни презвитер Јеврем Стојановић, парох мравички, да се подигне нов свети храм у славу пресвете Богородице. Тај свети посао бијаше у толико лакше обавити што у близини цркве налазаше се каменолом из кога се је камен за цркву вадио, па чу се народна жеља да се црква од чиста тесана камена сазида, како би могла далекој будућности бити истинит доказ о лијепој садашњости у којој се свете богомоље зидају.

Часни отац Јеврем не дочека да угледа „дјело руку својеју“, нов сазидан свети храм, јер у почетку спремања материјала за грађење, пресели се у безкрајну вјечност, а остави своје добре парохијане у очајању и великој бризи за започетим дјелом. — Но ипак та света замисао и почетак, не пропаде у море немара и немогућства, јер се нађе вриједан заузимач за ову ствар у особи г. Луке Ј. Опачића, прњаворског свештеника, кога Срби мравичани изабраше за предсједника своје црквене општине. Примивши се предсједништва — у ком је положају и данас, показао је г. Опачић збиља риједак дар у познавању грађевина, а тако исто његово ревносно заузимање при зидању цркве, изискује и заслужује да му се мора искрено рећи: „Такав пастир подобајет својему стаду!“

Пошто је материал за зидање био скоро сав приправљен, то је онда 8. маја 1888. у Недељу било освећење темеља, на ком су мјесту онда биле на видику изложене оне доста скупе црквене утвари, које је Његово Апостолско Величанство наш премилостиви господар Франц Јосиф I. поклонио овој цркви. И тако 9. маја исте године, отпочето је зидање, а почетком септембра 1889. бијаше овај Велико-Госпојински храм готов и са свима потребитим стварима за освећење спремљен. 15. септембра крену се двојица свештеника: поп Симо Јанковић из села Шаринаца и поп Тешо Модић парох Мравички, на пут, у Дервенту да на жељезничкој станици дочекају Његово Високопреосвештенство Георгија Николајевића, Митрополита Дабро-босанског, који је пошао да сам собом освети ново-сазидану мравичку цркву.

У суботу 16. септ. у три сата по подне звона, ти празнични вјесници, на бијелом и високом каменитом торњу нове мравачке цркве огласише уз пуцњаву прангија својим православним сељанима долазак Митрополитов — што им је на велју радост дошао осветити дом Господа Бога! Пратњи Његова високопреосвештенства присуствовише из Дервенте г. Васа Јунгић свештеник, а из Прњавора Високо-пречасни г. Мелентије Опачић архимандрит и унук му г. Лука Опачић свешт. прњаворски до Српске Мравице, — гђе је Високо-преосвештени госп. Георгије од неколико свештеника и многобројног већ искупљеног народа са „Живио“ свечано дочекан, а који дођоше у жељи да приме архијерејски благослов и да цјеливају добротворну десницу!

Госп. Митрополит тада је отпраћен у кућу Анте Дукића недалеко од цркве, гђе му је и конак опредијељен био, а сат иза свечаног доласка у Мравицу, отпочета је уз звонење звона и пуцњаву прангија света вечерња у новој цркви у присутву Митрополита, која је до 5. сати у вече била свршена.

Многобројне ватре око којих су се сабрали сељани у свом најсвечанијем одијелу, чињаху се те вечери тако веселе и живе као оне силне на небу звјездице, а како и да не кад се ту састао брат с братом, кум с кумом, пријатељ с пријатељем, па се то пјева и весели да је чисто чаробна милина било посматрати овај призор.

И тако. у том радосном усхићењу и расположењу, осванў света недјеља 17. септембер, дан, када ће се свештати дом Божији у ком ће се ако Бог да на многаја и премногаја љета појати божанствена литурђија!

Тек што је сунце своје прве свијетле зраке са Истока бацило, загрмјеше прангије и забрујаше звона, те свакога од присутних подсјетише на свечани дан, што бијаше у свој природној љепоти својој осванўо. Побожни сељани из ближњих и дальних села, скупили се у велике гомиле, те већ цио простор око нове цркве заузели, а у свакога се задовољство на веселом лицу огледа, те нас подсјећа на оне пјесничке рјечи: „Ал код мене када поје душа, сузе ми се смрзну од радости“. Е тако бијаше тога лијепога дана свачија душа надахнута најмилијим осјећајем и радошћу.

Око 9 сати јутрења је била свршена, иза кога је одмах настало освећење, које је са службом до један сат послије подне трајало.

Цркву је свештао г. Митрополит Николајевић са архимандритом Опачићем, протом тешањским хаџи Т. Илићем, јеромонахом Кобаша славонског С. Кутузом, двојицом свештеника В. Јунгићем и Л. Ј. Опачићем уз припомоћ многих других.

Обучених у одежди служило је 10 свештеника, а осим речених још 18 било их је у олтару.

Протођакон г. Бошковић говорио је у цркви веома лијепу бесјаду о значају српске цркве, тако да га је сваки са задовољством слушао. За вријеме службе произведен је за прото-презвитера свештеник дервентски г. Васа Јунгић, који се је по свршетку тога рукоположења, свом високом Архипастиру са низом језгровитих ријечи достојанствено захвалио. Милина је многог обузела слушајући Јунгићеву захвалницу, јер заиста признати се мора да речени имаде риједак говорнички дар. Свету литурђију одговарало је прњаворско пјевачко друштво састављено из српске омладине, са учитељем српске школе г. П. Јовановићем и школском младежи. За кума цркви пријавио се је, те је и примљен: Јевто Бојић тежак из села Поточана кот. прњаворског. Речени је даровао цркви 200 фор. Нека му је на видном мјесту изражена и изречена искрена благодарност на великом српском родољубљу.

У $1^1/_2$ сата по подне отпочео је ручак у пространој и окићеној нарочито за банкета направљеној ладари, на којој бијаху три велике табле са ријечима „Добро дошли мили гости!“ Ове братске ријечи, као и многи трообојни српски и царски барјаци чињаху на присутне примјеран утисак те као и многи славолуци. За вријеме ручка свирао је и пјевао уз гајде чувени дањски гајдаш Максо Коларић, који је нарочито за тај дан чак из Дања позван био.

Гостију бијаше из Прњавора, Бањелуке, Дервенте, Тешња, Кобаша и Дубочца, којих је око 100 било за братском трпезом. При свечаности и банкету прњаворску котарску област заступао је судац г. М. Стефановић.

Од прилике се узима да је свијета при освећењу селског и грађанског више од 5000 душа било, а прихода у црквену благајну пало је чисто 1435 фор. 70 новч. Нека ја свима

дароваоцима братска захвалност, и нека им својом милости надокнади Господ Бог, а њихова часна имена забиљежена су у књизи црквеној, — те ће се спомињати и онда, кад са земаљске површине нестане садашњика, јер ко потпомаже свету богомољу чини по вољи Божијој!

За ручком је наздравио Митрополит Његовом Величанству Цару и краљу Францу Јосифу I., на које је цијело друштво као из једног грла отпјевало „многаја љета“ и „живио“, а тим гласима још милозвучнији тон даваше јека прангија и звонење звона. Касније је Његово Високопреосвештенство наздравило босанском свештенству и народу, која ријеч била је пропраћена пјевањем „многаја љета“ Даље је здрављено Митрополиту, куму, гостима и свештенику Л. Ј. Опачину као главном бринуоцу при грађењу цркве. Све наведене здравице пропраћене су пјевањем уз пуцање прангија а неке и звонењем звона.

Код банкета било је и браће Срба Мухамедове вјере из Прњавора, Лишње и Турске Мравице, који су у цркви службу одстојали те су исту и обдарили. Ејвала им! Том приликом саме нам пред очи излазе славног и неумрлог Прерадовића ријечи:

„Брат је мио које вјере био
Када братски ради и поступа“.

Банкет бијаше довршен у 3 сата по подне, а тада тек настаде право опће весеље! У коло се уватило све што је млађе и за играње било, а гајдаш Максо надувао гајде, па лаганим прстима пребира Сремско коло, да је милина слушати. Весела млађарија из свег радосног срца подвикује да све гора и дубрава одјекује! Куд год се обазрет свугђе видиш ђе се коло окреће и свугђе чујеш гђе се пјесма разлијеже. Још те већа милина обузима видећи сиједог Архијепископа, како му се задовољство и благ осмијех на лицу огледа мотрећи народно весеље и играње!

Ој весеље кад си тако мило!
Вољели би кад би дуље било,
Ал' сумрак се већ ватати пође
А са њиме час растанка дође.

Заиста кратко је вријеме сваком човјеку кад се налази у радосном и веселом стању, јер ето и ми стекосмо то увјерење, па док се само обазријесмо, прође дан славе и радости као на брзи крили у неповрат. Тамна ноћца која се већ спуштати на свијет почела, подсјети нас на братски растанак, који мораде бити. Необично нас расположење обузе растајући се. Та тек смо се састали и почели забављати и упознали, а већ да се на неограничено вријеме растанемо; та Бог зна кад ћемо се овако провеселити. Ријетки су оваки случајеви!

Пошто је Његово Високопреосвештенство Митрополит архимандриту Опачићу предложио да се иде у Прњавор, то је одма овај предлог и усвојен био, те у 5 сати по подне крену се поворка Митрополитова пут Прњавора а у дом архимандритов, гђе је Његово Високопреосвештенство до сјутра дан угошћено било. 18. септембра у понедељак отпутовао је г. Митрополит преко Дервенте за Сарајево у пратњи више свештеника и прњаворски Срба до Штивора, а ми остадосмо из свег срца желећи му сретан пут.

Е тако штовани читаоче, прослависмо ми славље освећења мравичке цркве, па се са тога свечаног збора разиђосмо, а са живом жељом у срцу и души: Боже дај хиљадиле се оваке свечаности у српско-босанског народа!!!

У Прњавору новембра 1889.

Ђорђе Н. Милић,
мирјанин.

Допис.

Фоча, 1. Новембра 1889.

Од какве је важности и значаја пјевачко-црквено друштво, о томе не мислим говорити, него сам рад написати неколико редака о бившем српском црквеном пјевач. друштву у Фочи.

Друштво се то било основало 1887. год. Основао га је вриједни србин Саво Л. Пјешчић, тадањи учитељ а садањи парох требињски. Хвала му! Али због свађе између грађана, — као што је то у нас Срба обичај (!) би друштво укинуто. Тако мјесто да нам дивље руже даду питоми мирис, мјесто да се науживамо сласти, мјесто да добијемо корист то нам те процвјетале руже на један ма истрнуше, попадаше са

стабла, не стаде им мириса, сласти и користи, те се претвориште у ништавило! . . .

Ваљда с' тога што су им се клице замрзле?! — Али не, не, није! Та било је љетње доба. — Па онда зашто их је нестало? — Та да им нису биле рањене жиле? — Ја мислим да је то! — Јест! јест! јест! Друго није ништа! . . . Та ено прије неког времена, раденици . . . — оћу рећи „вриједни“ радили-копали башћу, која се налазила близу истих ружа, па их трнокопима искидали — ваљда им је шкодио њин мирис, али ако су стабло искидали, остале су још жиле у земљи нађубреној. Па даће Бог. те ће опет исклијати, може бити још љепше. Видјећемо. Та и тежак је посијао и затрпао озимицу, па се нада, да ће му проклијати; па и оће у име Божије. Хвалимо га!

Куда ћу вас даље заводити, него што јест јест. Дакле: Прије године дана укинуло се исто пјевачко друштво, због свађе овдашњије грађана . . „Па и што ће нам пјевачко друштво?! та од какве је користи“? Тако говоре многи наши не само овамо, него и по другијем многијем мјестима. Оканимо се тога мила браћо. Хватимо се у коло. Оснивајмо друштва. Држимо заједницу. Та бар послије пет-стогодишњег видовдана, прођимо се наше старе несложе.

Праху свети српскијех јунака,
Праху свети нашијех предака,
Молите се за Србина Богу,
Да обгрле макар сада слогу.

*

Удружења добра оснивајмо,
То ће нама од користи бити,
А са тијем добру се надајмо
Много ће тим које — шта открити.

Дакле било је престало пјевачко друштво у Фочи, али опет вриједни Фочани сродиште се, те већином гласова здоговорише се, да опет установе стално српско-црквено пјевач. друштво у Фочи. Саставише правила и предадоше Котарској области у Фочи, са молбом, да иста правила пошаље Високој Земаљској Влади, у Сарајево, на потврду, те да ступе у јавност.

Познато нам је, да се Висока Земаљска Влада стара за сваки народни напредак, да јој није мрско удружења! него шта више да и она сама потпомаже све што иде на корист појединих конфесија и равноправност народну. То се надамо, да ће нам иста правила одмах потврдити, да се и ми ухватимо у коло боље среће.

Још се моли, да иста влада одобри, да пјевачко друштво може имати своју „књижницу“, у којој ће се држати корисне књиге; па мислим кад дође одобрење, да ће сваки родољуб, који правим духом дише, сјетити се и ове књижнице, те да ће фочанима притећи у помоћ, бар са маленим даром, те да можемо закитити нашу књижницу. Исти родољуби, би ће изнијети на јавност у српским листовима, који су шта приложили.

За пјев. друштво изабрат је привремени одбор од шесторице. Пресједник друштва: Тодо С. Туфекчић; чланови: Алексије Јеремић, Јевтан Огњеновић, Спасо Сунарић, Марко С. Поповић и Владимир Н. Глођајић. Књижница ће бити у једној школској дворани, коју да срп.-прав. општина. Толико сад. г. уредниче! мислим, да није згорег. да би уврстио овај „Допис“ у цијењени „Источник“.

Српски поздрав!

М. С. Поповић
учитељ

Читуља.

† **Симеон Ј. Чајкановић**, свештеник сарајевски, парох и надзиратељ сарајевског протопрезвитерата, — послије осамнаесто дневног а тешког боловања врућице преселио се у вјечност 27. новембра 1889. г. а 28. истог сахрањен је пошто га је опојао Високопреосвештени г. Митрополит са 10 свештеника и 2 ђакона. Покојник је сахрањен у Кошевском гробљу, до којег га је многобројан народ, чланови српско-православне општине, г. г. окружни предстојник код в. зем. владе пл. Кукуљевић-Сакинински, и тајник Љ. Длустош, препаранди и богословци из Рељева са својим г. г. професорима, који су на покојников одар спустили лијеп вијенац као бившем учитељу заводском; а уз милозвучно појање овдашњег срп. правосл. црквеног пјевачког друштва „Слоге“.

На опијелу у старој овд. цркви говорио је импровизациону опроштајну бесједу конз. члан г. Петар Петровић протојерej, а на гробљу г. Стево Тривковић, парох Осјечко-блажујски, који је у име свештенства положио диван вијенац на одар покојников.

Покојник је рођен у Сарајеву 1840. године, гдје је свршио срп. правосл. основну школу са одличним успјехом а након тога одведе га његов учитељ покојни Александер Шушкаловић, у биоградску семинарију, и покојник ту доврши богословске науке а затим из Биограда упути се у Плашки (Хрватска), гдје је код тадашњег владике Петра Јовановића једну годину пробавио и практиковао се. Одатле крене се на позив бјелопољских трговаца у Бјело-поље (Новопазарски Санџак) за народног учитеља. У Бјелом пољу остао је једну годину а послије тога дође у Сарајево, гдје је $1^1/_2$ годину учитељовао. Из Сарајева оде у Нову-варош (Новопазарски Санџак) и ту пробави као учитељ пуне 4 године, оженивши се свештеничком кћери. Из Нове вароши врати се опет у Сарајево на учитељску дужност. Тражећи височка срп. правосл. општина једног учитеља, покојник се ријеши и оде у Високо, да и тамо својим радом и родољубљем помогне и српску младеж научи српској књизи у духу православља. Ту је учитељовао 3 године, а одатле и по трећи пут дође у Сарајево. Тога времена племенита добротворка српска Аделина Паулина Мис Ирбијева отворила је школу под именом „Добротворни школски сиротински завод“, и тражећи за тај завод једног вриједног и поштеног учитеља, по препоруци тадашњег арх. Саве Косановића, узме покојника речена добротворка као наставника у тај племенити завод. У овом заводу покојник је на подпуно задовољство предпостављених вршио учитељску дужност пуних 5 година. Кад је босанска српска сиротиња пребјегла од турског насиља у Хрватску, Славонију и Далмацију, племенита добротворка Мис Ирбијева, премјести сиротински завод у Славонију, те и покојника пошаље тамо у село Решетаре за учитеља, гдје је све до дана уласка Аустроугарске војске у Босну 1878 остао, а исте те године и покојник се поврати у Сарајево, и одма се лати писарско адвокатског посла, те је стијем занимањем себе и своју породицу издржавао, све до времена док су правници адвокати те послове предузели.

По жељи српско-православне сарајевске општине високопреосвештени тадашњи митрополит покојника рукоположи 14 Јануара 1884 год. за ђакона а 29 и м. и г. за свештеника, одредивши га за пароха сарајевског, гдје је покојник све до смрти вршио своју трудну свештено-пастирску дужност.

Покојник је оставио иза себе ожалошћену супругу са петеро недорасле дјеце и сирочади.

Да ове јадне сирочади постане положај још гори, требаше да изгубе и своју мајку, а покојникову вјерну другу у овоземном животу, која се до неколико дана пресели у вјечност, и саранише је поред њезиног милог супруга 10. децембра о. г., те тијем изгубише нејака дјечица и оца и мајку кроз 12 дана.

* * *

Надгробна ријеч блаженоупокојеном свештенику Симеону Чајкановићу, пароху Сарајевском.

Тужни зборе!

Још се не наврши ни пуни 9 мјесеци како претрпљесмо два велика удара, још се не ублажише уцвијељена срца и не залијечише задане ране народним, родитељским, братским осјећајима жалости за покојним узор старцем свештеником Соколовићем и млађаним љубимцем народним, ускинутим цвијетом нашега свештенства блаженопочившим Лалићем, а ево нам тужни зборе немила судбина горка неумитна смрт истрже немилостиво из наше средине још једног неуморног дјелатеља у Винограду Божијем, једног искреног друга, узор родитеља и супруга нашег доброг попу и надзирателја Симеона Чајкановића. Истрже га смрт из наше средине и он се ето сели данас од нас из овога привременога живота и свијета, у други бољи живот и свијет, у онај свијет ђе нема болести, ђе нема туге, плача и уздисања, него ђе је вјечита слава и безконечан живот, да тамо благује и жање плод свога рада.

Ко је покојник са којим се растајемо и кога данас тако тужно оплакујемо, пратећи му земне остатке матери земљи, и шта је радио, познато ће бити надам се мање више свакоме нама, јер се међу нама родио и одрасто и међу нама највише дана свога живота провео. Познато ће нам бити велим, јер нас и у овом тужном збору има много које је он српској књизи научио и чистим српским духом и осјећајем

задахнуо, па и данас само тако дише и ради. — Него неће бити сувишно ако се и опет у кратко дотакнем његове биографије. — Покојник се како рекох родио у Сарајеву г. 1840. основне науке свршио је у родном мјесту а доцније је отишао у Биоград и тамо редовно изучио богословију. — По довршеним наукама одао се учитељству, те је учитељовао на српским школама у неколико вароши а највише у Сарајеву, Викоком и Новој вароши. — Г. 1884 буде по његовој и општинској жељи произведен од тадањег митрополита, за свештеника, и постављен за пароха сарајевског и надзиратеља протопрезвитерата у истоме мјесту, у којој га дужности ето и смрт нађе.

Провео је дакле цио свој вијек у своме српскоме народу, као народни учитељ и свештеник, те је као неуморни трудбеник и прави родољуб српски допринио за то дуго вријеме много и много користи на олтар српске народне и црквене просвјете у нашој отачбини. У животу и раду његову много се мучио али је све снисходио и био многотрпљив, још је био мирна и тиха духа, права безазлена душа. А највећа му врлина бијаше што је увијек љубио мир и слогу, што је свакоме увреде праштао, са сваким у љубави живио и свакога мирио. Та га је врлина узвисила па је зато и задобио љубав народну а нарочито љубав свога братства свештенства.

Удар који нам је задан са смрти овога покојника врло је тежак и ми ћемо од њега много осјетити. Тужне појаве и тако чести смртни случајеви у нашем и овако маломе кругу наши духовни пастира, врло су жалосни и немили за нас у опште; јер са њима много губимо сви у једнакој мјери, — а случај изненадне и нагле смрти овога покојника тим је жалоснији, почем он оставља након себе без икакове помоћи и подпоре, просто самој судбини своју сироту удовицу попадију са петеро нејаке сирочади да се боре са њоме за свој опстанак.

Оплакујући дакле те немиле појаве у нашој средини са тугом и болом у души нашој несмијемо о тужна браћо очајавати, него се морамо тјешити с надом на милост Божију, — морамо их по дужности хришћанској равнодушно сносити, као дар божијег провиђења, имајући на уму увијек да је овај живот привремен, да је све што се у њему збива сујета овога свијета, јер ће смрт свакога покосити био богат или сирома био праведник или грешник, и претворити у прах и пепео, те да ћемо тек на другом свијету за наша дјела прослављени или постиђени бити. Ово су најзгоднији часови кад на све то треба да размислимо и најудесније прилике за поуку да се у нашему животу поправимо, како би и нас тај час у свако доба спремне нађи могао.

Зато тужна браћо одазовимо се тој нашој дужности, поправимо се у дјелима нашим, и при овом тужном растанку са покојником обећајмо испунити његову највећу врлину братском слогом и љубави, волимо се и љубимо се сви братски и радимо сваки да нам слога и љубав буде вођа у нашем животу и раду. Недопустимо тужна браћо да нас и једног затече час смртни у раздору и свађи. Тијем ћемо покојника задржати у вјечитој успомени и тијем ћемо се достојно одужити блаженој сјени његовој.

А ти незаборављени покојниче мирно путуј у твоје ново обиталиште, и незаборави на твој народ и твоје братство него се помоли Богу тамо горе код престола Његова, да нас укријепи да твојој врлини што лакше шљедовати узмогнемо. — Још ти на полазку твоме прими увјерење да ће се твоја уцвијељена сиротиња помоћу братске слоге и љубави утјешити и да ће у њојзи наћи себи другога оца и старатеља.

Праштајући се с тобом на овом привременом свијету прими још пошљедње с Богом од твога милог братства свештенства и твога народа.

Лака ти црна земља,
И вјечан помен у народу твоме
Амин.

Говорио:
Ст Тривковић,
свештеник.

Све дужнике и овај пошљедњи пут уљудно молимо да нам дужну претплату од 1889 године пошаљу.

Ко жели и даље лист држати за идућу 1890 год. молимо нека се благовремено јави и претплату пошаље.

Власник и издавалац: АЕМ Конзис. — Штам. Шпиндлера и Лешнера. — Одговорни уредник: Ђ. Петровић, свештеник.